

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 6 (มิถุนายน 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.6 (June 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

❁ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

❁ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสุธี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

❁ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปุณญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกรราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลาไม้ชัย

นายศักดิ์ดา หารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารย์

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 6 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย มีบทความทั้งสิ้น จำนวน 35 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

โดยในฉบับนี้ มีบทความที่น่าสนใจ คือ **วงล้อเพื่อสุขภาวะสัจจร: มิติการตีความทางวัฒนธรรม** โดย เจนการ ชูเชิด, อัจฉรา ภาณุรัตน์, สมพงษ์ ธงไชย และทองอินทร์ ไหวดี ซึ่งพูดถึง ด้านวัฒนธรรมที่มีการออกแบบและประดิษฐ์เทคโนโลยีวงล้อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมข้าว คือ วัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรมปลูกข้าว ที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจของสังคมในด้านเกษตรกรรม การค้า หัตถกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ เกวียนและจักรยานเป็นพาหนะที่ต้องใช้กำลังงานจากคนและสัตว์เพื่อขับเคลื่อนวงล้อ เกิดจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ใช้พลังงานและพลังจิตป้องกันโรค วงล้อจึงเป็นสัญลักษณ์นิยมเพื่อใช้อธิบายกลไกชีวิตอันมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะสัจจร และวัฒนธรรมวงล้อสัมพันธ์กับธรรมในพุทธศาสนาที่โน้มน้าวให้มีการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาใช้พลังงานสะอาด การหมุนของวงล้อจึงเสมือนวงล้อธรรมในการเผยแพร่และเป็นสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา ส่วนวงล้อของตรีมูรติ คือ ผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย มี “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” เป็นกลไกของทุกชีวิต การหมุนวงล้อก่อให้เกิดการเรียนรู้ปัจจุสมุพบาท และวงล้อที่มีซี่ก่า 14 ซี่แทน “ครองหรือครองธรรม 14” ซี่ก่า 16 ซี่แทนมรรค 8

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน

บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการ
ปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ
ผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(ข)

แนวทางการผลิตแผ่นดูดซับเสียงจากใยกล้วยงด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม
ในชุมชน 1

MANUFACTURING GUIDELINE OF AN ACOUSTIC ABSORBER FROM HEMP
FIBER WITH APPROPRIATED TECHNOLOGY IN COMMUNITY

ศิรเดช สุริต และกันติทัต ทับสุวรรณ

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา 17

THE DEVELOPMENT OF AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL FOR
ENHANCING LEARNING MANAGEMENT COMPETENCIES FOR STUDENTS OF
RELIGION'S TEACHING

อรรวรรณ วรรณฤทัย, ดวงใจ สีเขียว และลัดดา หวังภาษิต

เศรษฐศาสตร์การเมืองคืออะไร? 33

WHAT IS POLITICAL ECONOMY?

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, วรวิทย์ เจริญเลิศ และอรอนงค์ นิธิภาคย์

วงล้อเพื่อสุขภาวะสัจจะ: มิติการตีความทางวัฒนธรรม 55

WHEEL FOR LOCOMOTIVE WELLNESS: INTERPRETATION OF CULTURE
DIMENSIONS

เจนการ ชูเชิด, อัจฉรา ภาณุรัตน์, สมพงษ์ ชงไชย และทองอินทร์ ไหวดี

นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรมนิเวศวิทยา
วัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดี 68

FOLKTALES RELATED TO DIMENSIONS OF INTERPRETATION OF
CULTURE, CULTURAL ECOLOGY, AND ARCHEOLOGICAL SITES

ธีติมา พนมเสริฐ, อัจฉรา ภาณุรัตน์, จงกิจ วงษ์พินิจ และทองอินทร์ ไหวดี

สารบัญ (ต่อ)

ความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ THE SENIOR POPULATION'S NEEDS AND THE READINESS FOR SERVICE BY THE RELATED ORGANIZATIONS หอมหวล บัระภา	83
การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็น พลเมืองตื่นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของ นักศึกษาปริญญาตรี A STUDY OF THE MEANING, CHARACTERISTIC AND DEVELOPMENT OF ACTIVE GLOBAL CITIZENSHIP BASED ON TRANSFORMATIVE LEARNING AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS พีรณิธิ สิริธีรธราดล, อังคินันท์ อินทรกำแหง และสุदारัตน์ ต้นติวิวัฒน์	98
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ใน อุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย THE FACTORS INFLUENCING INNOVATIVE ORGANIZATION IN AUTOMOTIVE THAILAND INDUSTRY กิริวัฒน์ ประสีระเตสัง และวิชุด อุ่ออัน	115
การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนยุคดิจิทัลที่สนับสนุนทักษะการ ปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี DEVELOPMENT OF AN UBIQUITOUS LEARNING INSTRUCTIONAL MODEL TO SUPPORT HAND-ON PRACTICE SKILLS BY SELF-DIRECTED LEARNING OF UNDERGRADUATE STUDENT IN RAJAMANGALA UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANBURI มหาชาติ อินทโชติ และเกียรติศักดิ์ พันธลำเจียก	131
การพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทาง การเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM BASED ON STRATEGIC THINKING CONCEPT TO ENHANCE FINANCIAL LITERACY FOR UNDERGRADUATE STUDENTS กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว, กิตติชัย สุธาสิโนบล และวิไลลักษณ์ ลังกา	146

สารบัญ (ต่อ)

การเมืองของการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	163

THE POLITICS OF THE TRANSFER OF MISSIONS OF THE DEVELOPMENT OF RURAL ROADS TO LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATION

บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล, ธนศักดิ์ สายจำปา, นราธิป ศรีราม และตระกูล มีชัย

สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน	178

SITUATIONS PROBLEMS, NEEDS, AND GUIDELINES IN PHYSICAL EDUCATION LEARNING MANAGEMENT MODEL ON RHYTHMIC ACTIVITIES APPLYING PHENOMENON-BASED LEARNING APPROACH

พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี, ภาณุ กุศลวงศ์ และสาธิต ประจันบาน

การประเมินและติดตามผลหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน	193

AN EVALUATION AND FOLLOW UP OF EDUCATION IN BACHELOR OF ARTS PROGRAM IN CHRISTIAN THEOLOGY, CHRISTIAN UNIVERSITY OF THAILAND

ยุทธภักดิ์ พินิจ, ยั่งยืน ชิน และสิริพร วีระเศรษฐศิริ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่อีสานตอนล่าง	206

THE CULTURAL LANDSCAPE OF BUDDHIST MEDITATION TEACHERS FOR RELIGIOUS TOURISM IN THE LOWER NORTHEAST

ฉลอง พันธุ์จันทร์

สภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีน	223

THE INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION SITUATION IN CHANTHABURI FRUIT MARKETS PERTAINING TO INCREASING THE BUSINESS CAPABILITIES WITH CHINA

การดี พึ่งสำราญ และพนมสิทธิ์ สอนประจักษ์

สารบัญ (ต่อ)

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในบริบทของความร่วมมือเพื่อผลิต และพัฒนาแรงงาน	239

PUBLIC - PRIVATE PARTNERSHIPS IN THE CONTEXT OF COOPERATION FOR
LABOR PRODUCTION AND DEVELOPMENT

ศิริประภา พรหมมา และมนตรี โสคติยานุรักษ์

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงาน พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก	255

LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE NEW NORMAL ERA
UNDER PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN EASTERN
REGION

กชกร ชันดีกรม, ขวณม ชินะดังกูร และกมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูด ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ตาม แนวคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้	270

A TRAINING PROGRAM DEVELOPMENT TO ENHANCE GUIDE SCOUTS'
CULTURAL TOURISM ENGLISH LISTENING AND SPEAKING SKILLS BASED
ON CONTEXT-BASED LEARNING, COLLABORATIVE LEARNING AND
SCAFFOLDING

อิชยา กองไชย, วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์ และพจมาน ชำนาญกิจ

การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคม พหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อสร้างความสามารถในการ แข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล	283

DEVELOPING A CAUSAL MODEL FOR PERSONNEL MANAGEMENT IN THE
MULTICULTURAL SOCIETY OF AREA 3 SOUTHERN BORDER PROVINCES
TO CREATE THE COMPETITIVENESS OF THE ORGANIZATION IN THE
DIGITAL ERA

ภูตรา อาแล และนินสุรา มินทรศักดิ์

การประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย	300

THE POTENTIAL ASSESSMENT OF COMMUNITY ENTERPRISE GROUPS IN
LIVESTOCK (SWINE) PRODUCTION IN THAILAND

กนกอร สีมานนท์

สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี MARKETING STRATEGIES DEVELOPMENT OF KHAO KON MUANG CHONBURI COMMUNITY ENTERPRISES วันทนา รอดประเสริฐ และกฤตยชล ทองธรรมสถิต	317
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบัน พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF CREATIVE LEADERSHIP FOR STUDENTS OF THE BACHELOR OF NURSING PROGRAM FACULTY OF NURSING ROYAL INSTITUTE MINISTRY OF PUBLIC HEALTH จิรภัค สุวรรณเจริญ, มารุต พัฒนา และดนุตา จามจุรี	334
การบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอน ปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF VOCATIONAL AND UPPER SECONDARY CURRICULUM (DUAL EDUCATION) IN THE EASTERN SPECIAL DEVELOPMENT ZONE ธิดิมาวดี สกุลศิลป์ศิริ, สมบูรณ์ บุรศิริรักษ์ และมารุต พัฒนา	351
ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงาม บนใบหน้า ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา MARKETING FACTORS INFLUENCING THE ATTITUDE OF FACIAL COSMETIC SURGERY OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN SONGKHLA PROVINCE สุวัจน์ เพชรรัตน์, พรทิพย์ เสี่ยมหาญ, กาญจนา ปลั่งอ่อน, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ และสร้อยญา โยะหมาด	371
แนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ที่สะท้อนจากสำนวน ภาษิต THE CONCEPT AND WAY OF LIFE OF THE KHMER PEOPLE IN THAILAND, SURIN PROVINCE, REFLECTED FROM THE PROVERBIAL IDIOMS สุกัญญา บุญทวี, สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง และดวงเด่น บุญปก	387

สารบัญ (ต่อ)

- การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยปลอดยาเสพติดและอบายมุข 401**
โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
AN EVALUATION OF WHITE SCHOOL FREE FROM DRUG AND VICES PROJECT
OF MAELAUNGUPATHUMTHAIKEEREE SCHOOL, PHAYA MENGRAI DISTRICT,
CHIANGRAI PROVINCE
พรนภา ประยศ
- แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล 418**
GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION OF PRIMARY SCHOOLS IN
THE DIGITAL AGE
กิตติพงษ์ ชันตรีกรม, ชวนชม ชินะตั้งกูร และกมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา
- การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิด 433**
เชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็น
นวัตกรรมของนักศึกษา
THE HYBRID INSTRUCTIONAL MODEL DEVELOPMENT BY USING DESIGN
THINKING PROCESS AND INTERNSHIP TO PROMOTE TEACHER
STUDENTS' INNOVATORS
มะยุรีย์ พิทยาเสนีย์, สุภาณี เส็งศรี, ธงชัย เส็งศรี และอรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง
- การพัฒนาารูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชา 451**
ด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา
DEVELOPMENT OF AN EVALUATION MODEL FOR PROFESSIONAL
COMPETENCY STANDARD OF LECTURER IN AVIATION BUSINESS
PROGRAM UNDER HIGHER EDUCATION INSTITUTION
อรัญญา พิสิษฐเกษม, ศศิธร กาญจนสุวรรณ, สมคิด พรหมจ้อย และภาสกร จันทน์
พยอม
- การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 468**
โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา
THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM TO ENHANCE ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY THROUGH COACHING AND
MENTORING FOR PRIMARY TEACHERS
สุพรรณิการ์ สุทธหลวง และมนสิข สิริสมบุญ

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม จังหวัด นครศรีธรรมราช	488
FACTORS PREDICTING THE SELF CARE BEHAVIORS OF MUSLIM ELDERLY IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
นราณัฐ ชะระเชื่อน, ดลปภัฏ ทรวงเลิศ และบุญประจักษ์ จันทรวิน	
การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา : กรณีศึกษาการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ	502
THE MANAGEMENT OF THE SPECIAL LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, PATTAYA CITY: A CASE STUDY OF THE INTEGRATED WASTEWATER TREATMENT	
ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์	
การพัฒนาแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในการท่องเที่ยวประเทศไทย	518
DEVELOPMENT OF A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL FACTORS AFFECTING THE LOYALTY OF FOREIGN TOURISTS TOWARDS TOURISM IN THAILAND	
ชยพล ฉัตรชัยเดช และสุริย์ เข้มทอง	
จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์	540
TEACHER SPIRITUALITY OF STUDENTS OF THE FACULTY OF EDUCATION VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSTIY UNDER THE ROYAL PATRONAGE	
สมบัติ คชสิทธิ์ และอรสา จรูญธรรม	
ผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	556
THE IMPACT OF ENFORCEMENT OF THE PERSONAL DATA PROTECTION ACT B.E. 2562	
ภูมิ มูลศิลป์, พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และพิชชา ใจสมคม	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	575

แนวทางการผลิตแผ่นดูดซับเสียงจากใยกล้วยง
ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมในชุมชน*
MANUFACTURING GUIDELINE OF AN ACOUSTIC ABSORBER
FROM HEMP FIBER WITH APPROPRIATED TECHNOLOGY
IN COMMUNITY

ศิริเดช สุธีร

Siradech Surit

กัณติทัต ทับสุวรรณ

Kantitut Tubsuwan

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: kantitut.t@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสัดส่วนผสมเส้นใยกล้วยงและวัสดุประสานเพื่อใช้ในการผลิตและเพื่อการออกแบบเชิงพารามิเตอร์ของแผ่นดูดซับเสียงในอาคารโดยมุ่งเน้นในการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมในระดับชุมชนอันเป็นการสร้างห่วงโซ่อุปทานในการใช้ประโยชน์กล้วยงในอุตสาหกรรมก่อสร้าง วัสดุดูดซับเสียงเป็นส่วนประกอบทางวิศวกรรมอาคารซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์วัสดุประกอบกล้วยงได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าการออกแบบส่วนผสมของวัสดุดูดซับเสียงส่วนต้องอาศัยเครื่องมือวัดที่มีเทคโนโลยีสูงแต่กระบวนการผลิตสามารถใช้เทคโนโลยีระดับชุมชนได้ การวิจัยนี้จึงประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาส่วนผสมที่เหมาะสมของวัสดุประสาน 3 ชนิดคือ ยางพารา ปูนปลาสเตอร์ และลาเท็กซ์ จำนวน 60 ส่วนผสมโดยศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นและสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียง (NRC) การศึกษากระทำในช่วงความถี่เสียง 150 Hz ถึง 5 kHz จากนั้น 2) ศึกษาการออกแบบเชิงพารามิเตอร์ของผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้รูปทรงที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับการใช้งานเป็นวัสดุดูดซับเสียงในอาคารรวมถึงเหมาะสมกับกระบวนการผลิตแบบแรงดัน-ความร้อนต่ำเพื่อนำเสนอกระบวนการผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิตภาคชุมชน ผลการวิจัยพบว่าวัสดุประกอบกล้วยงซึ่งใช้ปูนปลาสเตอร์เป็นวัสดุประสานที่ความหนาแน่น 0.40 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตรมีคุณสมบัติในการดูดซับเสียงดีที่สุดโดย NRC มีค่าเท่ากับ

* Received 9 June 2022; Revised 23 June 2022; Accepted 26 June 2022

0.43 ที่และส่วนผสมที่ได้สามารถนำมาผลิตชิ้นงานจริงโดยใช้แม่พิมพ์วัสดุ ABS ที่ผลิตจากเครื่องพิมพ์ 3 มิติ ทำให้สามารถปรับรูปแบบชิ้นงานให้เข้ากับความต้องการและเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อพัฒนาต่อยอดห่วงโซ่อุปทานในระดับอุตสาหกรรมต่อไป

คำสำคัญ: ไยกัญชง, แผ่นกันเสียง, การจำลองสถานการณ์ด้วยคอมพิวเตอร์, เทคโนโลยีที่เหมาะสม

Abstract

The objectives of this research article were to study the mix ratio of hemp fibers and binders use in the production and for the parametric design of the sound-absorbing panels in the building, focusing on the production with appropriate technology at the community level. This creates a supply chain for utilizing hemp in the construction industry. Sound-absorbing materials are building engineering components that can add value to composite hemp products. Although the design of most sound-absorbing composites requires high-tech measuring instruments, the production process can use community-based technology. This research therefore consists of two steps: 1) a study of the appropriate composition of 3 types of binders, Natural rubber (Para-Rubber), Plaster (Lime), and Latex, a total of 60 samples. The relationship between density and Noise Reduction Coefficient (NRC) was investigated. The study was performed in the acoustic frequency range of 150 Hz to 5 kHz. Then, 2) the product parameterization design was studied to obtain an efficient shape and suitable for use as a sound-absorbing material in buildings and suitable for a low-pressure-heat process to present the production process by Using technology suitable for a community production. Research has shown that a plaster-based hemp composite with 0.40 gram per cubic centimeter density has the best sound-absorbing properties. The NRC is 0.43, and the resulting mixture can be used to produce a fully-functional prototype using ABS molded materials made from a 3D printer, enabling the model to be adapted to the needs and identity of the community further to develop the supply chain at the industrial level.

Keywords: Hemp Fiber, Sound Absorber, Computer Simulation, Appropriate Technology

บทนำ

กัญชง (Cannabis Sativa หรือ Hemp) เป็นพืชที่ใช้ประโยชน์ด้านเส้นใย โดยทั่วไปมีสารเสพติด Tetrahydrocannabinol (THC) ต่ำกว่าร้อยละ 0.3 ซึ่งกฎหมายสากลไม่ถือว่าเป็นสารเสพติด นโยบายส่งเสริมการปลูกกัญชงเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศเริ่มในปี พ.ศ. 2563 (กฎกระทรวงสาธารณสุข, 2563) โดยใช้กัญชงในอุตสาหกรรมอื่นนอกจากการใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ ซึ่งเส้นใยกัญชงมีศักยภาพในการนำมาผลิตเป็นสิ่งทอและใช้ในอุตสาหกรรมเยื่อกระดาษ (Oldham, D. J. et al., 2011) อุตสาหกรรมวัสดุประกอบทางวิศวกรรม (Engineering Composite) เช่น การนำเส้นใยไปผสมกับโพลีโพรพิลีน หรือโพลีอีสเตอร์เพื่อป้อนขึ้นรูปในอุตสาหกรรมยานยนต์ (Manaila, E. et al., 2015) และในอุตสาหกรรมก่อสร้าง เช่น Hemp Crete ซึ่งนำกัญชงมาผลิตเป็นวัสดุประกอบสำหรับใช้ในการก่อสร้างผนังอาคารซึ่งมีสมบัติในการระบายความร้อนที่ดี มีน้ำหนักเบา และรับแรงดึงได้สูง (Elfordy, S. et al., 2008); (Sassoni, E. et al., 2014); (Kinnane, O. et al., 2016)

ในปี ค.ศ. 2004 Karus, M. & Dominik, V. ได้ทำการศึกษาการใช้ผลิตภัณฑ์จากเส้นใยของกัญชงพบว่าในอุตสาหกรรมก่อสร้างมีการใช้วัสดุที่มีส่วนประกอบของกัญชงร้อยละ 5 (Karus, M. & Dominik, V., 2004) โดยในปี ค.ศ. 2003 บริษัท HempFlax ซึ่งเป็นผู้ผลิตชิ้นส่วนซึ่งมีส่วนประกอบของกัญชงให้กับผู้ผลิตรายอื่นหลายบริษัทด้วยกัน อาทิเช่น Mercedes, BMW, Jaguar, Bentley และ Bugatti นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 2016 บริษัท HempFlax ได้เริ่มนำกัญชงมาใช้ในการผลิตเป็นวัสดุก่อสร้าง เช่น ชิ้นส่วน หลังคา ผนัง และพื้น เนื่องจากกัญชงแสดงสมบัติการเป็นฉนวนความร้อนและฉนวนดูดซับเสียงที่ดี (HempFlax, 2021) และในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน ปี ค.ศ. 2015 บริษัท Form Us With Love ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์วัสดุประกอบเส้นใยกัญชงเพื่อใช้ประโยชน์ในการดูดซับเสียงในอาคารเช่นกัน (Form Us with Love, 2021)

ตามที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการพัฒนาวัสดุประกอบจากเส้นใยกัญชงเพื่อใช้ในงานวิศวกรรมและสถาปัตยกรรมมีอย่างหลากหลาย อย่างไรก็ตามในกระบวนการผลิตซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการแปรรูปและการขึ้นรูปเป็นวัสดุประกอบเพื่อใช้ในการสร้างเป็นแผ่นดูดซับเสียงในอาคารยังต้องอาศัยกระบวนการในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีระดับเทคโนโลยีการตรวจวัดและการผลิตที่สูง เพื่อลดความซับซ้อนในการออกแบบส่วนผสม ในงานวิจัยนี้จึงได้เสนอผลการทดสอบการออกแบบส่วนผสมซึ่งสามารถใช้วัสดุประสาน 3 ชนิด คือ ยางพารา กาวลาเท็กซ์ และปูนปลาสเตอร์ จากนั้นจึงกำหนดค่าสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียงที่ต้องการเพื่อกำหนดค่าความหนาแน่นเป้าหมายในการผลิตส่วนผสม นอกจากนี้ในรายงานการศึกษานี้ยังได้นำเสนอกระบวนการผลิตชิ้นงานด้วยแม่พิมพ์ซึ่งออกแบบด้วยเครื่องพิมพ์สามมิติ โดยแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน (Appropriate Technology) ในการขึ้นรูปชิ้นงานที่อุณหภูมิห้องและแรงดันต่ำทำให้เอื้อต่อการผลิตชิ้นงานในระดับชุมชน ทำให้สามารถพัฒนา

ห่วงโซ่อุปทานต่อ ยอดเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัดส่วนการผสมของเส้นใยกันยูงและวัสดุประสานที่มีความเหมาะสมโดยใช้การขึ้นรูปในลักษณะความดันต่ำที่อุณหภูมิห้อง
2. เพื่อออกแบบเชิงพารามิเตอร์สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์แผ่นดูดซับเสียงโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยนี้แบ่งกระบวนการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของวัสดุในแต่ละส่วนผสมและค่าสัมประสิทธิ์การลดเสียงรบกวน (Noise Reduction Coefficient, NRC) ซึ่งได้จากการทดลองตามมาตรฐาน ASTM C423 โดยกระบวนการทดลองแสดงในตารางที่ 1 ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาการออกแบบเชิงพารามิเตอร์เพื่อการผลิตขึ้นงานร่วมกับการจำลองสถานการณ์ใช้งานเพื่อพิสูจน์การออกแบบ (วิศรุตม์ ธนสุกาญจน์ และคณะ, 2562)

ตารางที่ 1 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความหนาแน่นของวัสดุในแต่ละส่วนผสม

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ผลลัพธ์
ความหนาแน่นของวัสดุ	ค่าสัมประสิทธิ์การลดเสียงรบกวน	สัดส่วนผสมที่เหมาะสมสำหรับการทำวัสดุดูดซับเสียง
ปัจจัยประกอบ	ปัจจัยประกอบ	ข้อมูลพื้นฐานทางกระบวนการ
1. ขนาดของเส้นใย	กราฟความสัมพันธ์ของ สัมประสิทธิ์	ขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ และ สมบัติ
2. ชนิดของวัสดุประสาน	การดูดซับเสียงในช่วงความถี่ 0 - 6	ทางวัสดุสำหรับการนำไป
3. ยางพารา	kHz	จำลองสถานการณ์ใน
4. ปูนพลาสเตอร์		คอมพิวเตอร์
5. กาวลาเท็กซ์ LS 22-S		
6. สัดส่วนผสมของ (1) และ (2)		

กระบวนการผลิตตัวอย่างเพื่อใช้ในการวัดการดูดซับเสียง

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บตัวอย่างลำต้นกันยูงจากสถานีไบยาท่าพล จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งได้เก็บพักตัวอย่างจากแหล่งปลูก กันยูงที่ใช้ในการวิจัยนี้ มีอายุ 4 เดือน ความสูงประมาณ 3 เมตร เส้นรอบวงที่ความสูงตัด 12 เซนติเมตร มีค่า 3.5 - 4.0 เซนติเมตร ผ่านกระบวนการตากแห้ง จากนั้นจึงนำมาตัดให้มีความยาว 50 เซนติเมตรแสดงในภาพที่ 1 จากนั้นลำต้นกันยูงที่ได้ถูกนำมาแปรรูปที่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมีขั้นตอนคือ ทำความสะอาดลำต้นและลอกผิว จากนั้นจึงหั่นเป็นชิ้นความยาวประมาณ

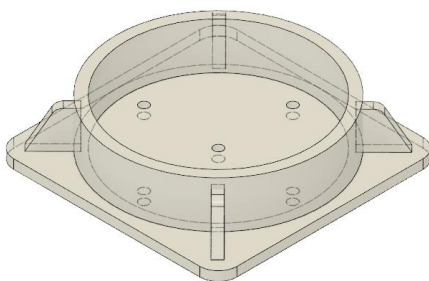
15 เซนติเมตร และนำไปบดเพื่อย่อยกัญชงเป็นชิ้นขนาดละเอียด แล้วใช้ตะแกรงร่อนหยาดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.0, 0.8, 0.6, 0.2 และ 0.1 เซนติเมตร เพื่อทำการคัดขนาดในการออกแบบส่วนผสม

ภาพที่ 1 การเก็บตัวอย่างจากแหล่งปลูก

กระบวนการเตรียมตัวอย่างและทดสอบ

ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบแม่พิมพ์เพื่อขึ้นรูปวัสดุต้นแบบโดยใช้โปรแกรม Autodesk Fusion 360 จากนั้นจึงผลิตแม่พิมพ์โดยใช้เครื่องพิมพ์สามมิติที่ห้องปฏิบัติการต้นแบบดิจิทัล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังแสดงในภาพที่ 2 กระบวนการเตรียมตัวอย่างและการทดสอบเป็นดังต่อไปนี้

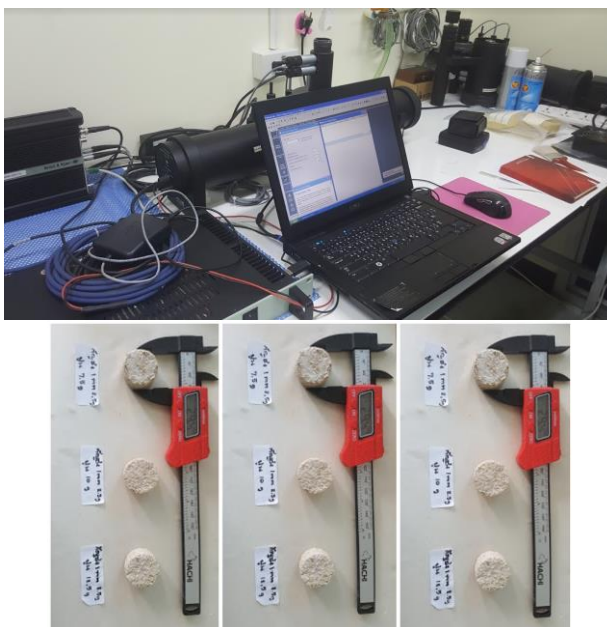
ภาพที่ 2 แม่พิมพ์สำหรับการผลิตชิ้นตัวอย่างเพื่อการทดสอบการดูดซับเสียง

1. การออกแบบส่วนผสมมีตัวแปรออกแบบคือกลุ่มขนาดเส้นใย 4 กลุ่ม ได้แก่ 0.00 - 1.18 มิลลิเมตร 1.18 - 2.00 มิลลิเมตร 2.00 - 4.75 มิลลิเมตร 4.75 - 6.30 มิลลิเมตร วัสดุประสาน 3 ชนิด ได้แก่ ยางพารา กาวลาเท็กซ์และปูนปลาสเตอร์ สัดส่วนกัญชงต่อวัสดุประสานโดยน้ำหนัก 5 สัดส่วน ได้แก่ 1:1 1:2 1:3 1:4 และ 1:5 รวมการออกแบบส่วนผสมเป็น 60 ส่วนผสม

2. เตรียมตัวอย่างเพื่อทดสอบ จำนวน 5 ชุดตัวอย่างต่อส่วนผสมแต่ละชุดตัวอย่างมี 2 ขนาด คือ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางขนาด 9.98 เซนติเมตร เพื่อการทดสอบการดูดซับเสียง ความถี่ไม่เกิน 1600 Hz และเส้นผ่านศูนย์กลางขนาด 2.98 เซนติเมตร การทดสอบการดูดซับเสียงความถี่ไม่เกิน 6400 Hz

3. นำตัวอย่างเข้าเครื่องทดสอบการดูดซับและสะท้อนเสียงตามมาตรฐาน ASTM C423 ตามภาพที่ 3

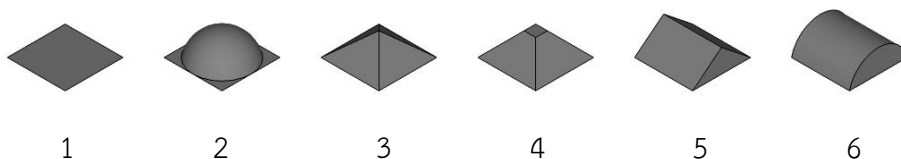
ภาพที่ 3 การทดสอบคุณสมบัติด้านการดูดซับและสะท้อนเสียง

การออกแบบเชิงพารามิเตอร์และการพิจารณารูปแบบของแผ่นดูดซับเสียง

การวิเคราะห์และออกแบบรูปทรงของแผ่นดูดซับเสียงในอาคารมีการเปรียบเทียบปริมาณของพื้นที่ผิว ปริมาตรของวัสดุ อัตราส่วนของพื้นที่ผิวต่อปริมาตรของวัสดุ และข้อจำกัดการผลิต

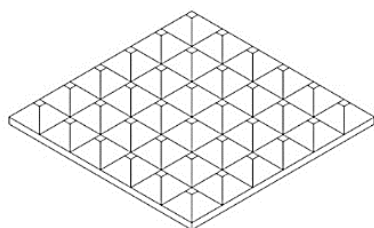

1. การคำนวณหาพื้นที่ของวัสดุแต่ละรูปแบบ จำกัดขนาดพื้นที่ของฐานที่ใช้ในการคำนวณ คือ 25 ตารางเซนติเมตร เพื่อหาพื้นที่ที่เพิ่มมากที่สุดตามรูปแบบที่กำหนดไว้ โดยมีขนาดความสูงของรูปแบบไม่เกิน 2.0 เซนติเมตร โดยใช้รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐานตามภาพที่ 4 โดยคำนึงถึงกระบวนการผลิตโดยการอัดขึ้นรูปแบบไม่ใช้ความร้อนและใช้แรงดันต่ำ รูปทรงพื้นผิวจึงมีลักษณะนูนต่ำเพื่อให้สามารถทำการถอดแบบออกจากชิ้นงานได้โดยตรง

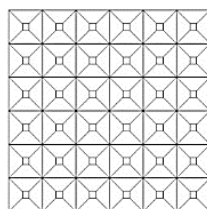

ภาพที่ 4 ตัวอย่างรูปแบบที่ใช้ในการทดสอบ

2. คำนวณหาอัตราส่วนระหว่างพื้นที่ผิวหน้าต่อปริมาตรวัสดุที่ใช้ในการผลิตชิ้นงาน
3. สรุปรูปแบบที่เหมาะสมกับการผลิตเพื่อใช้ในการจำลองสถานการณ์ในคอมพิวเตอร์
4. ดำเนินการการสร้างชิ้นงานจำลองโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งจากผลการศึกษารูปแบบของวัตถุพบว่ารูปแบบที่ 4 เป็นตัวเลือกที่เหมาะสมสำหรับการออกแบบแผ่นซับเสียง โดยหน่วยของแผ่นจำลองในคอมพิวเตอร์มีขนาด 25x25 เซนติเมตรหนา 2.0 เซนติเมตร ดังแสดงในภาพที่ 5

(ก) ภาพสามมิติ

(ข) รูปด้านบน

(ค) รูปด้านข้าง

ภาพที่ 5 แบบจำลองแผ่นดูดซับเสียง

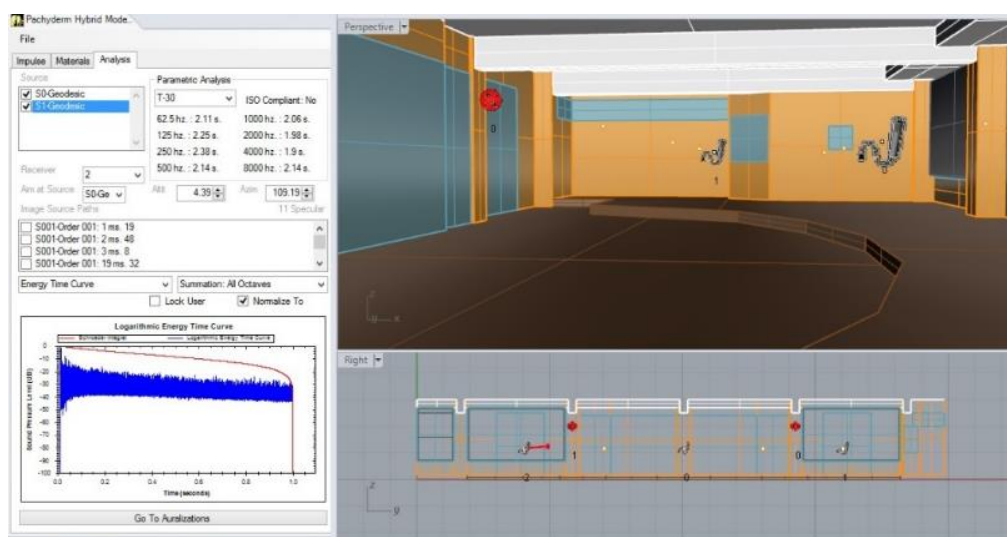
5. ทดสอบพิสูจน์การออกแบบจากกรณีศึกษาการโดยการจำลองสถานการณ์ในคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม Pachyderm Acoustical Simulation (Dario, P. S. et al., 2017); (Thomas, M. R., 2017) โดยคณะผู้วิจัยพัฒนาแบบจำลองห้องประชุมทองพันธุ์ พูนสุวรรณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขนาดความยาว 19.85 เมตร กว้าง 8.60 เมตร สูง 3.00 เมตร พื้นที่ผิว 529.94 ตารางเมตร และปริมาตร 491.1 ลูกบาศก์

เมตร โดยมีกรณีศึกษาของแบบจำลองที่ใช้ 7 กรณี ตามตารางที่ 2 โดยภาพที่ 6 แสดงแบบจำลองคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการศึกษานี้

ตารางที่ 2 รูปแบบของแบบจำลองที่ใช้ในการจำลองด้วยคอมพิวเตอร์

กรณีแบบจำลอง	คำอธิบายรูปแบบของแบบจำลอง
1	ไม่มีการใส่วัสดุดูดซับเสียงในอาคาร
2	ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่ผนังด้านหลังห้อง
3	ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่ผนังด้านหลังห้องและครึ่งหนึ่งของพื้นที่ผนังด้านข้าง
4	ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่ผนังด้านหลังห้องและผนังด้านข้าง
5	ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่พื้นผิวผนังรอบด้าน
6	ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่พื้นผิวรอบด้านและมีเพอร์นิเจอร์
7	ติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่พื้นผิวรอบด้านและมีเพอร์นิเจอร์พร้อมทั้งผู้ใช้งาน

ภาพที่ 6 แบบจำลองห้องประชุมทองพันธุ์ พูนสุวรรณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

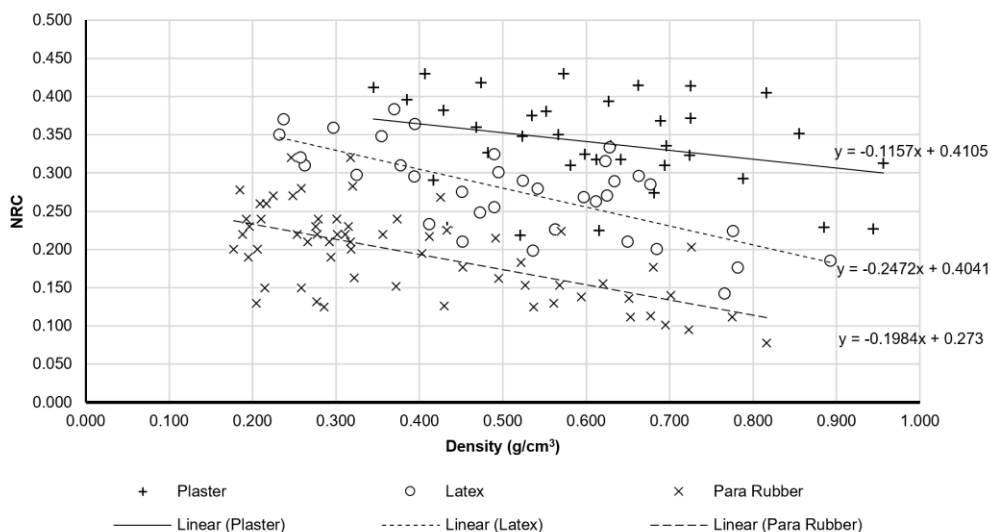
ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสัดส่วนการผสมของเส้นใยแก้วและวัสดุประสาน

ผลการศึกษาในส่วนแรกเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การวัสดุประสาน ความหนาแน่นและผลการทดสอบสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียง (NRC) ตามมาตรฐาน ASTM

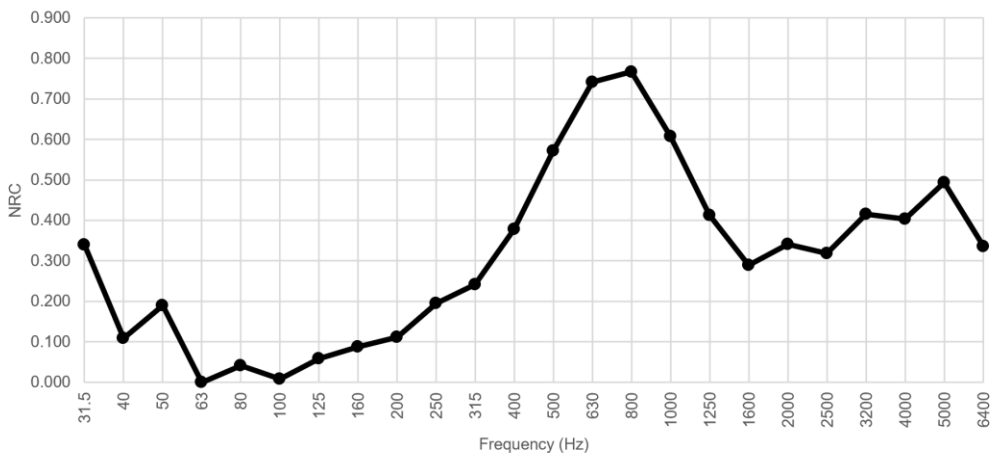

C423 มีผลการทดสอบและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression Analysis) ดังแสดงในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนผสม ความหนาแน่น และ NRC

จากผลการทดสอบการดูดซับเสียงของเส้นใยกัญชงและวัสดุประสาน 3 ชนิด พบว่า เมื่อความหนาแน่นของวัสดุเพิ่มขึ้นประสิทธิภาพในการดูดซับเสียงโดยรวมจะมีค่าลดลง เนื่องจากวัสดุมีช่องว่างอากาศลดลงทำให้วัสดุสามารถดูดซับเสียงในย่านความถี่สูงในลักษณะของวัสดุดูดซับเสียงที่เป็นรูพรุน (Porous Absorber) กล่าวคือ ความสามารถในการดูดซับเสียงในย่านความถี่สูงมีค่าน้อยลงเมื่อเพิ่มความหนาแน่นของวัสดุ ส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียงโดยเฉลี่ยมีค่าลดลงและเมื่อเปรียบเทียบการใช้วัสดุประสานที่ใช้กับเส้นใยกัญชง พบว่า การใช้ปูนปลาสเตอร์เป็นวัสดุประสานจะทำให้มี NRC มากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับวัสดุประสานชนิดอื่น ๆ ในความหนาแน่นเดียวกัน คือ ที่ความหนาแน่นของวัสดุประมาณ 0.40 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร ปูนปลาสเตอร์มีค่า NRC เท่ากับ 0.43 ลาเท็กซ์มีค่า NRC เท่ากับ 0.36 และยางพารามีค่า NRC เท่ากับ 0.22 ดังนั้น การทดลองนี้จึงเห็นสมควรในการเลือกใช้วัสดุประสานจากปูนปลาสเตอร์มาทำการศึกษาสมบัติทางการดูดซับเสียงแบบละเอียดอีกครั้ง

ภาพที่ 8 สัมประสิทธิ์การดูดซับเสียงในความถี่ต่าง ๆ ของเส้นใยแก้วและปูนปลาสเตอร์ ที่ความหนาแน่น 0.40 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร

จากภาพที่ 8 พบว่าตัวอย่างทดสอบของเส้นใยแก้วและปูนปลาสเตอร์ที่ความหนาแน่น 0.40 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตรสามารถดูดซับเสียงในความถี่ย่านกลาง (500 Hz - 2000 Hz) ได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ความถี่ 630 และ 800 Hz ที่วัสดุสามารถดูดซับเสียงได้ถึงร้อยละ 74 - 76 ตามลำดับ แต่ในย่านความถี่ต่ำลักษณะเฉพาะทางทฤษฎีของวัสดุประสานปูนปลาสเตอร์เมื่อนำไปผลิตเป็นแผ่นดูดซับเสียงคุณสมบัติในการดูดซับเสียงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการดูดซับเสียงในย่านความถี่ต่ำไม่สามารถทดสอบในการทดลองนี้เนื่องจากข้อจำกัดทางเครื่องมือที่มีในห้องปฏิบัติการ

ผลการออกแบบเชิงพารามิเตอร์และการพิจารณารูปแบบของแผ่นดูดซับเสียง

จากการศึกษาการออกแบบเชิงพารามิเตอร์ของแผ่นดูดซับเสียงรูปแบบต่าง ๆ กันตามภาพที่ 4 อัตราส่วนของพื้นที่ผิวหน้าต่อปริมาตรของวัสดุที่ใช้ในการผลิตแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รูปแบบทางเรขาคณิตและค่าอัตราส่วนพื้นที่ผิวหน้าต่อปริมาตรที่ได้จากการคำนวณ

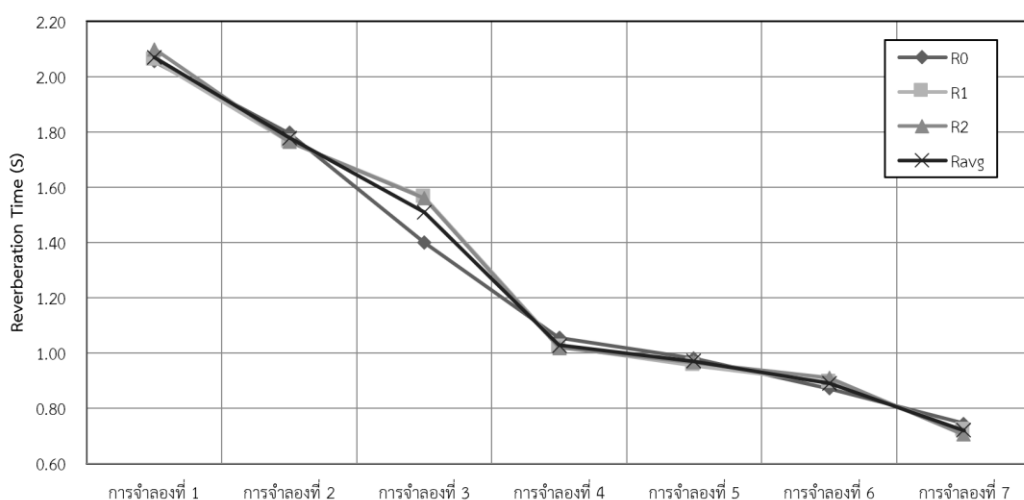
รูปแบบที่	พื้นที่ผิวหน้าของวัตถุ (ตร.ซม.)	ปริมาตรของวัตถุ (ลบ.ซม.)	อัตราส่วนพื้นที่ผิวหน้า ต่อปริมาตร (1/ซม.)
1	25.000	ไม่มี	ไม่มี
2	37.389	23.824	1.57
3	32.016	16.667	1.92
4	34.941	20.667	1.69
5	42.016	25.000	1.68
6	49.269	37.275	1.32

การวิเคราะห์เพื่อคัดเลือกรูปแบบชิ้นงานที่มีความเหมาะสมกับการผลิตโดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. เมื่อพิจารณาพื้นที่ผิวหน้าของวัตถุเป็นเกณฑ์ จะพบว่ารูปแบบที่ 4 มีพื้นที่ผิวมากที่สุด
2. เมื่อพิจารณาความสิ้นเปลืองของวัสดุเป็นเกณฑ์พบว่ารูปแบบที่ 3 และ 4 มีความสิ้นเปลืองน้อยที่สุด
3. เมื่อพิจารณาอัตราส่วนพื้นที่ผิวหน้าของวัตถุต่อความสิ้นเปลืองของวัสดุเป็นเกณฑ์พบว่ารูปแบบที่ 3 และ 4 มีอัตราส่วนเหมาะสมที่สุด
4. เมื่อพิจารณารูปร่างของแม่แบบสำหรับการสร้างผลิตภัณฑ์พบว่ารูปแบบที่ 3 มีความเสี่ยงที่จะเกิดการแตกหักได้ง่ายกว่ารูปแบบที่ 4 เนื่องจากชิ้นงานมีมุมแหลม
5. เมื่อนำหลักเกณฑ์ทั้งหมดมาพิจารณารวมกันจึงได้ข้อสรุปว่ารูปแบบที่ 4 เหมาะสมที่สุดสำหรับการใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

จากนั้นจึงทำการจำลองสถานการณ์ของผลิตภัณฑ์ต้นแบบในคอมพิวเตอร์โดยกรณีศึกษาแสดงตามตารางที่ 2 เพื่อศึกษาระยะเวลาเสียงก้อง (Reverberation time) จากเงื่อนไขการศึกษาแบบต่าง ๆ

ภาพที่ 9 ผลลัพธ์จากการคำนวณหาค่าเฉลี่ยของระยะเวลาเสียงก้อง

ผลของการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองคอมพิวเตอร์ดังภาพที่ 9 แสดงค่าเฉลี่ยของระยะเวลาเสียงก้องโดยวัดจากตำแหน่งกำเนิดเสียง R0 R1 R2 ของห้องซึ่งใช้เป็นกรณีศึกษาตามภาพที่ 6 จากนั้นจึงหาค่าเฉลี่ย R_{avg} ผลการศึกษาพบว่า ในการจำลองที่ 1 สภาพห้องก่อนการติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงมีค่าระยะเวลาเสียงก้อง 2.07 วินาที ซึ่งเกินกว่าค่ามาตรฐานสำหรับ

ห้องที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนหรือการพุดคุยปกติที่มีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม คือ ช่วง 0.60 - 0.80 วินาที หรือห้องสำหรับแสดงดนตรีมีค่าอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม คือ ช่วง 1.00 - 1.20 วินาที (พิจารณาจากปริมาตรห้องประมาณ 500 ลูกบาศก์เมตร) ดังนั้นห้องตัวอย่างนี้จำเป็นต้องใช้วัสดุดูดซับเสียงประกอบ ในกรณีทดลองที่ 2 และ 3 คือ เมื่อติดตั้งวัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่ผนังด้านหลังห้องและใส่วัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่ผนังด้านหลังห้องและครึ่งหนึ่งของพื้นที่ผนังด้านข้างตามลำดับ ทำให้ระยะเวลาเสียงก้องลดลงแต่ยังไม่เหมาะสมกับการทำกิจกรรมข้างต้น สำหรับกรณีทดลองที่ 4 และ 5 คือ ใส่วัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่ผนังด้านหลังห้องและผนังด้านข้าง และใส่วัสดุดูดซับเสียงในอาคารที่พื้นผิวผนังรอบด้าน ระยะเวลาเสียงก้องมีค่าลดลงอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับการใช้เป็นห้องสำหรับการแสดงดนตรี คือ ระยะเวลาเสียงก้องน้อยกว่า 1 วินาที และยังสามารถลดโอกาสเกิดปรากฏการณ์ echo และ flutter echo จากรูปทรงของกำแพงที่ขนานในห้อง อย่างไรก็ตามหากต้องการใช้ห้องตัวอย่างนี้สำหรับการเรียนการสอนหรือการประชุมจำเป็นต้องเพิ่มวัสดุดูดซับเสียงเพิ่มเติมหรือพิจารณาการดูดซับเสียงของมนุษย์และเฟอร์นิเจอร์เพิ่มเติมดังเช่นกรณีทดลองที่ 6 และ 7 ซึ่งมีค่าระยะเวลาเสียงก้องที่ 0.89 และ 0.72 วินาทีตามลำดับ จากการปรับใช้งานวัสดุดูดซับเสียงจากใยแก้วในอาคารจำลองเป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่าแผ่นดูดซับเสียงในอาคารจากเส้นใยแก้วสามารถใช้งานเพื่อลดเสียงสะท้อนในห้อง และทำให้สภาพเสียงเหมาะสมกับกิจกรรมต่าง ๆ ได้

การผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในชุมชน

จากการศึกษาการออกแบบส่วนผสม พบว่า ขั้นตอนการนำวัตถุดิบจากใยแก้วมาพัฒนาเป็นแผ่นดูดซับเสียงมีปัจจัยหลักที่ใช้ในการออกแบบคือการกำหนดความหนาแน่นของวัสดุตามความหนาแน่นเป้าหมายตามที่ได้จากการทดลองในภาพที่ 7 การขึ้นรูปโดยไม่ใช้แรงอัด กระบวนการเตรียมวัสดุก็ใช้ขั้นตอนเดียวกับกระบวนการผลิตตัวอย่างเพื่อใช้ในการวัดการดูดซับเสียง จากนั้นเพื่อให้ได้สมบัติการดูดซับเสียงที่ดีที่สุด ผู้ผลิตสามารถใช้ส่วนผสมตามตารางที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการผลิต

ตารางที่ 4 ส่วนผสมที่แนะนำเพื่อการผลิตแผ่นผนังดูดซับเสียง

วัสดุประสาน	ขนาดเส้นใย (มิลลิเมตร)	ปริมาณกัญชง โดยน้ำหนัก* (กรัม)	ปริมาณวัสดุ ประสานโดย น้ำหนัก** (กรัม)	ความหนาแน่น (กรัม/ซม ³)	NRC ที่ คาดหวัง
ยางพารา	2.00 - 4.75	25	75	0.20 - 0.30	0.25 - 0.32
กาวลาเท็กซ์	1.18 - 2.00	25	100	0.25 - 0.40	0.35 - 0.38
ปูนปลาสเตอร์	1.18 - 2.00	25	75***	0.35 - 0.60	0.40 - 0.43

*, ** นับเป็นน้ำหนักต่อหนึ่งส่วนผสม ในกรณีใช้ปริมาณแตกต่างกันสามารถเทียบสัดส่วนได้

*** ผสมน้ำ 700 cc ในส่วนผสมและสามารถปรับสัดส่วนผสมได้

จากนั้นนำส่วนผสมที่ได้ใส่ในแม่พิมพ์ บรรจุลงแม่พิมพ์และปาดเรียบโดยไม่อัดแน่น วัสดุที่แห้งแล้วจะมีความหนาแน่นใกล้เคียงกับค่าแนะนำข้างต้นทำให้ค่า NRC มีค่าเป็นไปตามความต้องการที่ออกแบบไว้ ในส่วนของระยะเวลาในการถอดแบบได้ของวัสดุประสานแต่ละชนิดมีข้อแนะนำตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระยะเวลาในการผลิต

วัสดุประสาน	ระยะเวลาถอดแบบ (ชั่วโมง)	ระยะเวลาแห้งสนิทแบบลมเป่า (ชั่วโมง)
ปูนพลาสติก	1 - 2	24 - 48
ยางพารา	4 - 6	48
กาวลาเท็กซ์	12 - 20	48

ภาพที่ 10 กระบวนการพัฒนาผนังดูดซับเสียง

อภิปรายผล

กัญชงเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ซึ่งมีศักยภาพในการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและให้กับชุมชน ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าสิ้นปี พ.ศ. 2568 การเติบโตทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับกัญชงจะสูงถึง 15,770 ล้านบาท หรือเติบโตเฉลี่ยถึง 126% ต่อปี (สมประวิณ มันประเสริฐ, 2564) โดยแบ่งอยู่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรม คือ 1) เครื่องดื่ม 2) อาหาร 3) ยาและอาหารเสริม 4) เครื่องแต่งกายและรองเท้า และ 5) ผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคล ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นการเพิ่มช่องทางพัฒนาผลิตภัณฑ์กัญชงไปสู่กลุ่มอุตสาหกรรมก่อสร้างที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมื่อเทียบห่วงโซ่มูลค่าแล้ววัสดุประกอบ (Composite Material) เช่น วัสดุดูดซับเสียงจัดเป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งซึ่งสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เช่นกัน (Crini, G. et al., 2020)

จากการศึกษาค่า NRC ในงานวิจัยนี้ พบว่า วัสดุประสานปูนพลาสติกและกัญชงให้ค่า NRC ในช่วง 0.40 - 0.43 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Oldham, D. J. et al. พบว่า ตัวอย่างแผ่นดูดซับเสียงจากเส้นใยกัญชงขนาด 5 เซนติเมตร มีค่าสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียงเท่ากับ 0.40 ที่ความถี่เสียง 500 Hz 0.75 ที่ความถี่เสียง 1000 Hz และ 0.95 ที่ความถี่เสียง 2000 Hz (Oldham, D. J. et al., 2011) ซึ่งแตกต่างจากค่าที่วัดได้จากแผ่นดูดซับเสียง

ในงานวิจัยนี้มีค่าสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียงเท่ากับ 0.57, 0.60, 0.34 ที่ความถี่ 500 Hz, 1000 Hz และ 2000 Hz ตามลำดับ โดยแนวโน้มของการดูดซับเสียงในงานวิจัยนี้มีค่าลดลงในย่านความถี่กลางสูงเนื่องจากการเสียคุณสมบัติของวัสดุที่เป็นรูพรุน (Porous material) จากวัสดุประสานที่อุดช่องว่างของอากาศระหว่างเส้นใยกันยุง

แต่หากเปรียบเทียบกับการศึกษาวัสดุดูดซับเสียงที่มีเส้นใยกันยุงเป็นส่วนประกอบกับวัสดุประสานอื่น ๆ เช่น การศึกษาของ Kinnane, O. et al. ซึ่งศึกษาคุณสมบัติการดูดซับเสียงของวัสดุประกอบกันยุงและปูน (Hemp-Lime) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์การดูดซับเสียงเท่ากับ 0.42 ที่ความถี่เสียง 500 Hz 0.37 ที่ความถี่เสียง 1000 Hz และ 0.41 ที่ความถี่เสียง 2000 Hz (Kinnane, O. et al., 2016) ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับผลการศึกษา โดยมีค่า NRC เท่ากันที่ 0.40 โดยการวิจัยนี้พบว่า กันยุงและปูนที่ไม่ทำผิวเรียบมีค่า NRC เท่ากับ 0.40 แต่เมื่อทำผิวเรียบค่า NRC เฉลี่ยลดลงเหลืออยู่ที่ 0.20 ซึ่งแสดงว่าผิวของผลิตภัณฑ์ที่ขรุขระและเป็นร่องหลุมขนาดเล็กทำให้ประสิทธิภาพในการดูดซับเสียงดีกว่าผลิตภัณฑ์ผิวเรียบซึ่งทำให้เอื้อต่อการผลิตโดยไม่ใช้เครื่องจักร

การประยุกต์ใช้งานกันยุงเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในอีกรูปแบบหนึ่งคือการใช้ในลักษณะผง (Powder) ร่วมกับ Polylactide (PLA) เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในเครื่องพิมพ์ 3 มิติ (Xiao, X. et al., 2019) อย่างไรก็ตามกระบวนการต้องอาศัยการแปรรูปกันยุงให้เป็นผงละเอียดโดยใช้กระบวนการแบบอุตสาหกรรม และวัสดุประกอบมีความหนาแน่นในช่วง 1.04 - 1.16 กรัม/ลบ.ซม. ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้เป็นวัสดุดูดซับเสียงโดยตรงเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนต่อหน่วยการผลิตการใช้เทคโนโลยีการพิมพ์ 3 มิติเพื่อพัฒนารูปแบบแม่พิมพ์ของผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้จึงอาจเป็นทางเลือกรูปแบบการผลิตที่เหมาะสม นอกจากนี้การใช้งานเครื่องพิมพ์ 3 มิติ ยังสามารถสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของผู้ผลิตได้โดยมีต้นทุนที่ถูกกว่าการสร้างแบบหล่อทางอุตสาหกรรมอย่างมีนัยสำคัญตามแนวคิดการผลิตแบบ Mass Customization (Hu, S. J., 2013) ซึ่งเป็นช่องทางเสริมศักยภาพในการแข่งขันแก่ผู้ผลิตรายย่อย และเป็นแนวโน้มของธุรกิจที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของผู้บริโภคในอนาคต

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบวัสดุดูดซับเสียงจากการวิจัยนี้มีค่า NRC น้อยกว่าวัสดุดูดซับเสียงที่ผลิตจากกระบวนการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ซึ่งมีค่า 0.65 ขึ้นไป การพัฒนาส่วนผสมให้มีค่าหนาแน่นน้อยกว่า 0.40 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตรมีแนวโน้มที่จะทำให้ค่า NRC เพิ่มขึ้นและสามารถลดต้นทุนจากการลดวัสดุประสานได้ อย่างไรก็ตามการใช้วัสดุธรรมชาติในการก่อสร้างอาคารเป็นหมวดหนึ่งของการประเมินอาคารเขียวตามเกณฑ์ของ LEED และ TREES ซึ่งอาจทำให้ดึงดูดให้ผู้ออกแบบอาคารสนใจนำผลิตภัณฑ์แผ่นดูดซับเสียงจากเส้นใยกันยุงมาใช้ประกอบการออกแบบอาคารในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและทดลองในงานวิจัยนี้พบว่าสัดส่วนผสมของเส้นใยกล้วยและตัวประสานที่ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบส่วนผสมโดยมีพารามิเตอร์ออกแบบประกอบด้วย ขนาดของเส้นใยกล้วย ปริมาณวัสดุประสาน ผลลัพธ์จากการศึกษาพบว่าการใช้ปูนปลาสเตอร์เป็นวัสดุประสานมีแนวโน้มที่จะให้ค่า NRC มากที่สุดคือ 0.43 การลดความหนาแน่นของวัสดุสามารถเพิ่มค่า NRC ได้ ในด้านการพัฒนากระบวนการผลิตชิ้นงานที่ใช้ในงานวิจัยนี้ จากลักษณะของวัสดุประสานมีความคงตัวและสามารถขึ้นรูปลักษณะต่าง ๆ ได้โดยกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน ทำให้อยู่ในวิสัยที่สามารถผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นอกจากนี้การแปรรูปวัตถุดิบและการผลิตในชุมชนช่วยลดพลังงานสะสมรวม (Embodied Energy) ของผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดมูลค่าเพิ่ม นอกจากนี้รูปแบบของแบบหล่อที่แนะนำเป็นรูปทรงที่มีลักษณะนูนต่ำซึ่งสามารถผลิตโดยใช้เทคโนโลยีการควบคุมเชิงตัวเลข (Computer Numerical Control, CNC) ได้เช่นกัน โดยรูปแบบพิมพ์ชิ้นงานและแม่พิมพ์สำหรับการผลิตตัวอย่างเพื่อทดสอบความหนาแน่นของวัสดุสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ <https://pirun.ku.ac.th/~archsds/hemp/> การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกล้วยซึ่งได้รับการส่งเสริมเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ซึ่งให้ผลผลิตเส้นใยคุณภาพสูงการปลูกเพื่อผลิตเส้นใยสามารถคาดเดาผลผลิตได้แม่นยำกว่าการนำไปใช้งานทางเวชภัณฑ์ และในกรณีของการประยุกต์ใช้กับอุตสาหกรรมสิ่งทอ มีความต้องการแรงงานฝีมือและการออกแบบการพัฒนากัญชงเป็นผลิตภัณฑ์ในกลุ่มวัสดุก่อสร้างเป็นกลุ่มตลาดใหม่ การสร้างความร่วมมือระหว่างห้องปฏิบัติการวิจัยชุมชนสามารถสร้างห่วงโซ่อุปทานระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรมก่อสร้างและผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปี พ.ศ. 2561

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงสาธารณสุข. (2563). เรื่อง การขออนุญาตและการอนุญาตผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 เฉพาะกัญชง (Hemp). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 137 ตอนที่ 107 ก (10 ธันวาคม 2563).
- วิศรุตม์ ธนสุกาญจน์ และคณะ. (2562). การตรวจสอบรูปทรงและประสิทธิภาพของแผ่นสวนศาสตร์ชีวภาพจากกัญชงคอมโพสิตเพื่อการใช้งานสำหรับห้องประชุม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 16. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

- สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2564). กัญชากับศักยภาพการเป็นพืชเศรษฐกิจใหม่. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/business/956430>
- Crini, G. et al. (2020). Traditional and new applications of hemp. *Sustainable Agriculture Reviews*, 42(2020). 37-87.
- Dario, P. S. et al. (2017). Parametric Room Acoustic Workflows: Review and future perspectives. In Aalborg University. Lund University.
- Elfordy, S. et al. (2008). Mechanical and Thermal Properties of Lime and Hemp Concrete (“hempcrete”) Manufactured by a Projection Process. *Construction and Building Materials*, 22(10), 2116-2123.
- Form Us with Love. (2021). Form Us with Love. Retrieved May 4, 2011, from <https://www.formuswithlove.se/>
- HempFlax. (2021). HempFlax. Retrieved May 4, 2021, from <https://www.hempflax.com/en/>
- Hu, S. J. (2013). Evolving paradigms of manufacturing: From mass production to mass customization and personalization. *Procedia Cirp*, 7(2013), 3-8.
- Karus, M. & Dominik, V. (2004). European Hemp Industry: Cultivation, Processing and Product Lines. *Euphytica*, 140(1-2), 7-12.
- Kinnane, O. et al. (2016). Acoustic Absorption of Hemp-lime Construction. *Construction and Building Materials*, 122(2016), 674-682.
- Manaila, E. et al. (2015). Polymeric Composites Based on Natural Rubber and Hemp Fibers. *Iran Polym J Iranian Polymer Journal*, 24(2), 135-148.
- Oldham, D. J. et al. (2011). Sustainable acoustic absorbers from the biomass. *Applied Acoustics*, 72(6), 350-363.
- Sassoni, E. et al. (2014). Novel Sustainable Hemp-based Composites for Application in the Building Industry: Physical, Thermal and Mechanical Characterization. *Energy and Buildings*, 77(2014), 219-226.
- Thomas, M. R. (2017). Wayverb: A Graphical Tool for Hybrid Room Acoustics Simulation. In Master Thesis in Computer Science. University of Huddersfield.
- Xiao, X. et al. (2019). Polylactide/hemp hurd biocomposites as sustainable 3D printing feedstock. *Composites Science and Technology*, 184(2019), 1-8.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา*

THE DEVELOPMENT OF AN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT MODEL
FOR ENHANCING LEARNING MANAGEMENT COMPETENCIES FOR
STUDENTS OF RELIGION'S TEACHING

อรวรรณ วรรณฤทัย

Orawan Wannaruetai

ดวงใจ สีเขียว

Duangjai Seekheio

ลัดดา หวังภาษิต

Ladda Wangphasit

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: lan_orawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนางค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา 3) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) ประเมินประสิทธิผลและปรับปรุงรูปแบบ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาสอนศาสนาชั้นปีที่ 2 สถาบันพระคริสตธรรมกรุงเทพ จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t - test ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) การประเมินผล โดยกระบวนการเรียนรู้ LANLA Model ประกอบด้วยรูปแบบ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำผู้เรียนให้กระตือรือร้น ขั้นที่ 2 ใช้คำสอนเชิงรุก ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ในยุค New Normal ขั้นที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ประเมินผลร่วมกัน รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก

* Received 23 December 2021; Revised 14 June 2022; Accepted 17 June 2022

ที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.55) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.53) และรูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนรู้มากขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้, การสอนศาสนา, นักศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to; 1) develop components and indicators of learning management competencies for students of religion's teaching; 2) develop the active learning management model for students of religion's teaching; 3) study the effectiveness of the active learning management model for students of religion's teaching. The research and development process consisted of 4 phases including 1) study factors and indicators 2) develop learning management model 3) tryout learning management model 4) evaluate the effectiveness and improve the model. The samples used were 13 second year students from Bangkok Bible Seminary (BBS). The Research instruments consisted of an interview form, a model evaluation form, and questionnaire. The statistics in the data analysis are mean, standard deviation, t-test for dependent sample and one sample t-test. The findings revealed that the developed active learning management model had 5 components which were 1) fundamental concept 2) principle 3) objective 4) learning process 5) evaluation. Steps of LANLA Model, which is a learning process, had 5 components which were 1) lead active learning 2) active preaching 3) new normal application 4) last summary presentation 5) assessment together. The developed active learning management model is effective at the highest level ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.55). The results of the study on the effectiveness of the active learning management model found that the learning management competence for students of religion's teaching after being taught were different with a statistical significance higher than before at a level of .05. The level of satisfaction with the active learning management model was at a high level. ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.53) and this model made students more active in learning.

Keywords: Active Learning Management, Learning Management Competence, Religion's Teaching, Students

บทนำ

ด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติหรือประกอบพิธีตามหลักศาสนาของตน และมาตรา 67 “รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น” (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2560) เมื่อรัฐได้ให้ความสำคัญต่อศาสนาต่าง ๆ โดยกำหนดเป็นแนวนโยบายพื้นฐานให้ทุกศาสนามีเสรีภาพในการนับถือศาสนาและให้การอุปถัมภ์คุ้มครองทุกศาสนา ดังนั้นศาสนาต่าง ๆ จึงควรมีส่วนในการพัฒนาประเทศชาติ โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนรู้ของศาสนา โดยปัจจุบันการนับถือศาสนานี้น้อยลงมาก ซึ่งจากการสำรวจขององค์กรพิว (ทีมข่าวสังคมไทยพีบีเอส, 2561) ได้เปิดเผยผลการสำรวจ จำนวนคนที่ไม่นับถือศาสนาทั่วโลกมีจำนวนถึง 1,100 ล้าน ส่วนประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 20 จากผลการสำรวจดังกล่าวจะเห็นว่าการนับถือศาสนาน้อยลงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องด้วยการนับถือศาสนาจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สามารถสร้างสันติสุขกับคนในโลก และสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในโลก ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ของศาสนาต่าง ๆ จึงเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อการนับถือศาสนา

การจัดการเรียนรู้ของศาสนาในปัจจุบันยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ของศาสนาต่าง ๆ จากงานวิจัยพบว่า ทั้งพระพุทธศาสนา ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์มีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสอน ใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ วิธีการสอนที่ใช้มากที่สุดคือการสอนแบบบรรยาย เน้นครูเป็นศูนย์กลาง นอกจากนี้ยังพบปัญหาในส่วนของครู คือ ครูมีความชำนาญในการสอนค่อนข้างน้อย ขาดทักษะในการวางแผนการสอนที่ดี ขาดการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ กิจกรรมการสอนเน้นวิชาการมากเกินไป ไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและตัดสินใจด้วยตัวเอง ไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติและทำงานเป็นกลุ่ม การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้มีน้อยมาก ขาดการใช้สื่อที่เชื่อมโยงกับหลักสูตร (ชัยชาญ ก้องกังวาลโชค, 2548); (พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง), 2558); (พระอธิการกริธา จันทวิโส (ศรีใส), 2559); (มุฮัมมัดนาเซ สามะ, 2552); (ลิณี จูตระกูล, 2552); (อิรฟาน หะยีมะ, 2559) ปัญหาและอุปสรรคการจัดการเรียนรู้ของศาสนาต่าง ๆ เหล่านี้ สาเหตุส่วนใหญ่มาจากครูสอนศาสนา ซึ่งครูเป็นผู้มีส่วนสำคัญอย่างมากในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยครูจำเป็นต้องมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ควรเริ่มตั้งแต่กระบวนการผลิตนักศึกษาสอนศาสนาที่จะมาเป็นผู้สอนศาสนาที่มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

นอกจากนี้กระบวนการผลิตนักศึกษาสอนศาสนาที่จะมาเป็นผู้สอนศาสนาในแต่ละศาสนามีกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันตามระบบการจัดการเรียนรู้ของแต่ละศาสนา โดยศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์จะมีกระบวนการผลิตนักศึกษาสอนศาสนาคริสต์ที่เป็นทางการผ่านสถาบันพระคริสตธรรมในระดับอุดมศึกษา สำหรับผู้ที่มีความตั้งใจและอุทิศตนเป็นผู้รับใช้ของพระเจ้าเมื่อจบการศึกษา โดยจะไปรับใช้พระเจ้าในคริสตจักร โรงเรียน คริสเตียน สถาบันพระคริสตธรรม หรือองค์กรต่าง ๆ ของคริสเตียน โดยหน้าที่หลักอย่างหนึ่งคือการสอนศาสนา ซึ่งนักศึกษาเหล่านี้จะต้องทำหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ในขณะที่ยังเป็นนักศึกษาที่ต้องออกไปฝึกงานตามคริสตจักรต่าง ๆ ในวันเสาร์และอาทิตย์ด้วย ดังนั้นนักศึกษาสอนศาสนาคริสต์นอกจากจะเรียนรู้เรื่องพระคริสตธรรมคัมภีร์และวิชาพื้นฐานอื่น ๆ ที่สำคัญแล้ว นักศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วย เช่น วิชาหลักการสอน (Teaching Method) เพื่อเตรียมจัดการเรียนรู้คริสเตียนศึกษา ซึ่งแต่ละสถาบันจะมีหลักสูตรและเนื้อหาวิชาสำหรับการเตรียมผู้สอนศาสนาคริสต์ที่เป็นระบบและกำหนดไว้อย่างชัดเจน แต่ถึงแม้จะมีหลักสูตรและเนื้อหาวิชาที่เป็นระบบแต่ก็ยังพบว่านักศึกษายังมีปัญหาในเรื่องสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ปัญหาหนึ่งที่พบคือนักศึกษาบางส่วนยังเน้นการสอนโดยบรรยายเป็นหลัก

แนวทางหนึ่งจากแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการสอนศาสนา ได้ระบุตัวชี้วัดหนึ่งในการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 คือมีจำนวนครูที่มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มุ่งเน้นสมรรถนะ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ มาตรฐานวิชาชีพครูฐานสมรรถนะของคุรุสภาได้ระบุว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งที่กำหนดในมาตรฐานวิชาชีพครูฐานสมรรถนะของคุรุสภา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2561) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning Management) จึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำเสนอในการนำมาพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนเชิงรุกที่เอ็ดกา เดล (Edgar Dale, ค.ศ. 1900 - 1985) ผู้ให้กำเนิดแนวคิดนี้ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่เรียกว่า “กรวยแห่งการเรียนรู้” (Cone of learning) ขึ้นใน ค.ศ. 1946 และชี้ว่าการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะทำให้ผู้เรียนสามารถรักษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้อยู่ได้คงทนมากกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม (Passive Learning) (ไพศาล บรรจสุวรรณ์, 2561) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนที่มีผลต่อการสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู รวมทั้งกระบวนการผลิตครูสอนศาสนาด้วย ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวงการศึกษาทางศาสนายังมีการนำมาใช้น้อยมาก สำหรับในศาสนาคริสต์ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งเป็นรูปแบบที่น่าสนใจและควรที่จะนำมาช่วยพัฒนานักศึกษาสอนศาสนา จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาสอนศาสนา และเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการนำไปเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของศาสนาต่าง ๆ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ในเชิงรุกอย่างกระตือรือร้นที่ส่งผลต่อเนื่องสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้สามารถแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำคำสอนศาสนามาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในยุค New Normal

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษา สอนศาสนา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา
3. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษา สอนศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) แบบ แผนการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียวก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันพระคริสตธรรมกรุงเทพ หลักสูตรคริสตศาสนศาสตร์ สังกัดสหกิจคริสเตียนแห่งประเทศไทย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 66 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 ในวิชาหลักการสอน 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 13 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นนักศึกษาอาสาสมัครเข้าร่วมการ วิจัยในครั้งนี้

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

- 2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ โดยทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้วนำมาสรุปองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในการประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

- 2.2 แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการ

เรียนรู้เชิงรุก โดยประเมินความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยร่างรูปแบบและประเมินความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ จากนั้นประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยประเมินการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของรูปแบบ (IOC) และความเหมาะสมของรูปแบบในการประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำเป็นฉบับจริงที่สมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาสอนศาสนาหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยสถิติ Dependent sample t-test และวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเทียบกับเกณฑ์ระดับดี ด้วยสถิติ One sample t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนางานองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา สามารถสรุปองค์ประกอบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 5 ข้อ คือ 1) การรู้เนื้อหาสาระเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) การอธิบายความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) การสรุปหลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การอธิบายรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 5) การประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการสอนศาสนา

1.2 ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 12 ข้อ คือ 1) กำหนดจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เตรียมสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ได้ตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ 4) จัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างเหมาะสมตามแผน 5) จัดการเรียนรู้เชิงรุกที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อสารอธิบายเนื้อหาที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ 7) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการฝึกปฏิบัติ 8) ใช้คำถามและผลป้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ 9) เลือกรูปแบบและวิธีการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง 10) สรุปบทเรียนได้

ถูกต้องและชัดเจน 11) วัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และ 12) บริหารจัดการห้องเรียนตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.3 ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 6 ข้อ คือ 1) มีแรงจูงใจที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เห็นความสำคัญของการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการสอนศาสนา 3) มีความตั้งใจและทุ่มเทกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างกระตือรือร้น 4) แสดงความคิดเห็นในเชิงพัฒนาต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 5) ประเมินตนเองในด้านที่ดี ต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 6) แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้และนำมาปรับใช้กับการสอนศาสนา

ส่วนผลการประเมินคุณภาพของตัวบ่งชี้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ทุกตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.61) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.56)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา

2.1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้

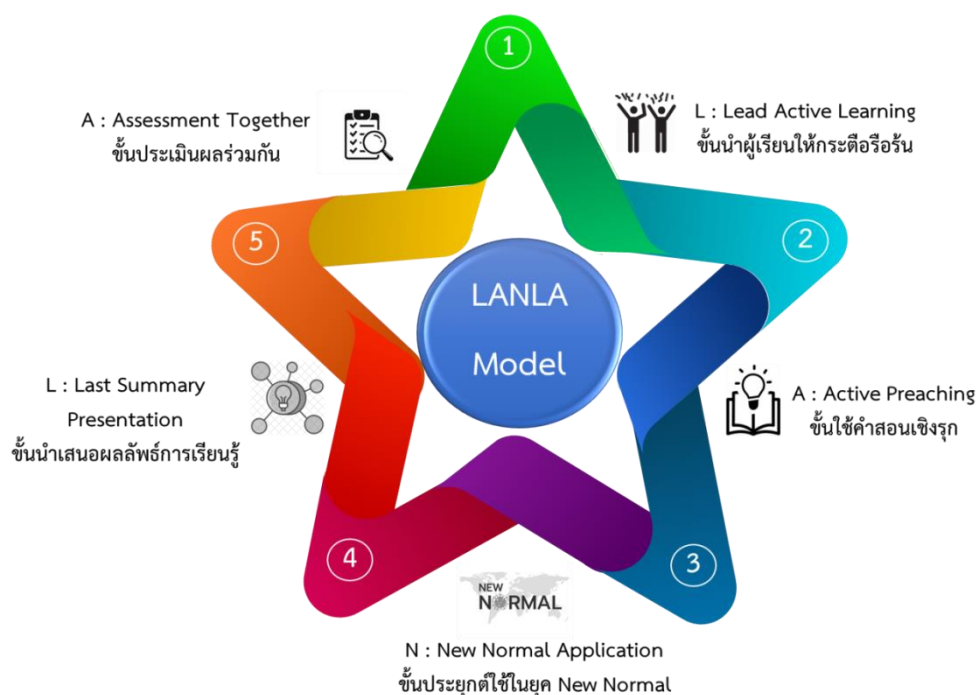
2.1.1 แนวคิดพื้นฐาน ได้แก่ 1) ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) คือการเรียนรู้โดยตัวผู้เรียนเอง สร้างความรู้ด้วยการแสวงหา แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ พัฒนาความรู้เดิมที่มีอยู่มาเชื่อมโยงสร้างเป็นความรู้ใหม่ที่มีความหมายขึ้น เปิดโอกาสให้ฝึกปฏิบัติจริง และฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม 2) การจัดการเรียนรู้ TPACK คือ ความรู้ความสามารถในการบูรณาการความรู้ใน 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ด้านการสอน และด้านเทคโนโลยีที่มีรากฐานเพื่อการสอนที่ใช้เทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี รวดเร็ว และสร้างองค์ความรู้ใหม่ 3) การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน (Work Integrated Learning) คือการผสมผสานความรู้ทางทฤษฎีในห้องเรียนกับประสบการณ์การฝึกปฏิบัติในสถานที่ทำงาน จัดการเรียนรู้ให้ทันสมัยร่วมกับแหล่งเรียนรู้จริงให้สอดคล้องกับหลักสูตรและวิชา 4) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) คือ การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการและผสมผสานยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งการจัดการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในห้องเรียนและแบบออนไลน์ การจัดการเรียนรู้ที่ผสมกลมกลืนระหว่างความรู้ในห้องเรียนกับการปฏิบัติงานจริง 5) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game Based Learning) คือกระบวนการเรียนรู้ที่ออกแบบโดยใช้แรงจูงใจในการเล่นตามกติกาในเนื้อหา ออกแบบเกมที่กระตุ้นความสนใจ สร้างความสนุกสนาน มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งผลต่อเป้าหมายการเรียนรู้ 6) การจัดการเรียนรู้แบบ New Normal คือจัดการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ที่เกิดจากการแพร่ระบาดของ Covid-19 ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนต้องปรับตัว เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีช่องทางที่หลากหลาย โดยเฉพาะทางออนไลน์ ที่ช่วยในการเสาะหาความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.1.2 หลักการ คือ 1) เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลายอย่างเหมาะสม 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุดมากกว่าการนั่งฟังเพียงอย่างเดียวและลดการถ่ายทอดความรู้จากผู้เรียนให้น้อยลง 3) ผู้เรียนมีโอกาสดูแลเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่และมีส่วนในกิจกรรมต่าง ๆ 4) มีสื่อ เทคโนโลยี หรือแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งมีเกมเป็นสื่อในการเรียนรู้ 5) ผู้เรียนนำคำสอนของศาสนามาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในยุค New Normal ในส่วนตัวหรือส่วนรวมได้ และ 6) ผู้เรียนนำเสนอผลลัพธ์อย่างสร้างสรรค์จากการเรียนรู้ และสะท้อนการประเมินผลตามสภาพจริงร่วมกันได้

2.1.3 วัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ผู้เรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการสอนศาสนา 2) ผู้เรียนเกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจนสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการสอนศาสนา 3) ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ในการสอนศาสนา

2.1.4 กระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาหลักการสอน 2 ซึ่งเป็นวิชาการระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 จำนวน 5 หน่วยการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนาที่ได้พัฒนาขึ้น หรือ LANLA Model ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำผู้เรียนให้กระตือรือร้น (Lead Active Learning) ขั้นที่ 2 ใช้คำสอนเชิงรุก (Active Preaching) ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ในยุค New Normal (New Normal Application) ขั้นที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ (Last Summary Presentation) และขั้นที่ 5 ประเมินผลร่วมกัน (Assessment Together) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (LANLA Model)

กระบวนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก LANLA Model มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 นำผู้เรียนให้กระตือรือร้น (Lead Active Learning) ที่มีการนำผู้เรียนให้เกิดความกระตือรือร้นด้วยกิจกรรมสั้น ๆ สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทบทวนและเชื่อมโยงความรู้เดิมสู่ความรู้ใหม่

ขั้นที่ 2 ใช้คำสอนเชิงรุก (Active Preaching) เป็นขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมเชิงรุกที่หลากหลายเหมาะสมกับคำสอนที่สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยมีสื่อ เทคโนโลยี หรือแหล่งเรียนรู้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในคำสอนด้วยการตอบคำถามและตั้งคำถาม ร่วมกับการหาคำตอบ อาจมีการแบ่งกลุ่มอภิปราย เล่นเกมตอบคำถามจากคำสอน และร่วมสรุปเกมหรือกิจกรรม

ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ในยุค New Normal (New Normal Application) เป็นขั้นตอนการประยุกต์ใช้โดยการปฏิบัติจริงจากคำสอนที่เหมาะสมกับวิถีใหม่ในยุค New Normal ทั้งความตั้งใจใหม่และการนำไปปฏิบัติในส่วนตัวหรือปฏิบัติร่วมกัน อาจจะทำในห้องเรียนหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ (Last Summary Presentation) เป็นขั้นตอนการสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ ด้วยการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ อาจจะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม เช่น นำเสนอหน้าชั้น นำเสนอด้วยแผนผังความคิด วาดภาพ ผลงานผู้เรียน คลิปวิดีโอ

ขั้นที่ 5 ประเมินผลร่วมกัน (Assessment Together) เป็นขั้นตอนที่เน้นการประเมินการเรียนรู้ตามสภาพจริงในรูปแบบการประเมินที่หลากหลาย ทั้งการประเมินผลรายบุคคล เป็นกลุ่ม หรือทั้งห้อง มีการประเมินผลร่วมกันตามจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนองค์ความรู้ใหม่จากคำสอนที่ได้รับและนำเสนอข้อเสนอแนะหรืออื่น ๆ ต่อการจัดการเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

2.1.5 การประเมินผล เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักศึกษา 3 ระยะ คือ การประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

2.2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 0.92 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.55)

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา

ผลทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับกลุ่มตัวอย่าง และศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.89) และด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.67) ส่วนผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาสอนศาสนาต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.53)

อภิปรายผล

1. ผลการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) ด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยองค์ประกอบที่ 1 มี 5 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 มี 12 ตัวบ่งชี้

และองค์ประกอบที่ 3 มี 6 ตัวบ่งชี้ ซึ่งองค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับสมรรถนะที่นำเสนอไว้ของ McClelland (1970) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) และสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน โดยในด้านความเข้าใจสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ New Normal ที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ New Normal โดยอธิบายว่า การออกแบบการเรียนรู้ใน New normal มีจุดเน้นอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพที่เป็นการเรียนรู้เชิงลึก คือ รู้จริง รู้ชัด (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2563) ส่วนด้านเจตคติสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (GBL) โดย Alaswad and Nadolny ได้อธิบายลักษณะการให้ความสำคัญกับความรู้สึกด้านประสบการณ์ เจตคติ และความเชื่อของผู้เล่น และในด้านทักษะหรือการปฏิบัติ (ณัฐญา นาคะสันต์และชวณัฐ นาคะสันต์, 2559) ยังสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ได้เน้นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งคือ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) และสอดคล้องกับ Debra, B. & John, B. ที่ได้นำเสนอหนึ่งในขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (BL) คือ การนำไปใช้ (Implementing) ที่ต้องมีการนำไปปฏิบัติ (Debra, B. & John, B., 2010)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา

2.1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ในความมุ่งหมายของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา ที่ชื่อว่า LANLA Model โดยเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ 6 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ 1) การสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) 2) การจัดการเรียนรู้ TPACK 3) การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการทำงาน (WIL) 4) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (BL) 5) การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (GBL) และ 6) การจัดการเรียนรู้แบบ New Normal โดยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำผู้เรียนให้กระตือรือร้น (Lead Active Learning) ขั้นที่ 2 ใช้คำสอนเชิงรุก (Active Preaching) ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ในยุค New Normal (New Normal Application) ขั้นที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ (Last Summary Presentation) และขั้นที่ 5 ประเมินผลร่วมกัน (Assessment

Together) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีทิศทางในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนในการสอนศาสนา ทั้งการฝึกปฏิบัติในห้องเรียน และในศาสนสถาน นอกจากนี้ยังนำรูปแบบมาใช้อย่างเหมาะสมกับยุค New Normal ที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีสอนซึ่งต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีมากขึ้น

2.2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก LANLA Model ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีการประเมินอยู่ในเกณฑ์ที่สอดคล้องและมีความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุดต่อการนำไปใช้ทดลอง เพราะได้ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่ตรงกับคุณสมบัติที่กำหนด และผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะในบางประเด็นของผู้เชี่ยวชาญมาพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์แล้วนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจึงส่งผลให้เกิดผลลัพธ์แก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมาย

3. ผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา

3.1 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาสอนศาสนา ในภาพรวม พบว่าคะแนนเฉลี่ยของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและด้านเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบในแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่าง ๆ ที่มีผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนรวมถึงสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูหรือนักศึกษาคูครูที่มีการพัฒนาที่ดีขึ้นทั้งด้านความรู้ ทักษะการจัดการเรียนรู้ คุณลักษณะหรือเจตคติ (เพ็ญพนอ พวงแพ, 2561); (สำราญ กำจัดภัย, 2562); (ณัฐพร สุตติ, 2561) ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมการเรียนรู้ จากผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกยังพบว่า ในภาพรวมนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าในวิชาหลักการสอน 1 ในภาคเรียนแรก และจากการสังเกตเป็นรายบุคคลยังพบว่า ผู้เรียนมีความสนใจ ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งในส่วนของการเข้าห้องเรียน และความรับผิดชอบในงานต่าง ๆ ส่วนการประเมินการสอบการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน แบบออนไลน์ และในคริสตจักรทั้งในระหว่างปลายสัปดาห์และช่วงปิดภาคเรียนพบว่า นักศึกษาทุกคนมีผลการประเมินในระดับดี และดีมาก แสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้

เชิงรุกสามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนได้ทั้งการจัดการเรียนรู้ในการสอนศาสนา ความกระตือรือร้น และความมีวินัย

3.2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักศึกษาสอนศาสนาต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่าความพึงพอใจของนักศึกษาโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่พัฒนาขึ้นที่เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมที่บูรณาการกับความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Andelka and Rahaela ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในห้องเรียน ที่ใช้วิธีการสอนโดยใช้สมรรถนะเป็นฐานที่เน้นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบการสร้างความรู้ใหม่ ๆ จากประสบการณ์เดิม ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า มีผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียน และในส่วนอื่น ๆ ด้วย (Andelka, P. & Rahaela, V., 2014)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักศึกษาสอนศาสนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดพื้นฐาน 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการเรียนรู้ 5) การประเมินผล โดยกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วยรูปแบบ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำผู้เรียนให้กระตือรือร้น ขั้นที่ 2 ใช้คำสอนเชิงรุก ขั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้ในยุค New Normal ขั้นที่ 4 นำเสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ประเมินผลร่วมกัน โดยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่สามารถนำไปใช้ในการขยายผลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม และจากผลการสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ในการสอนศาสนา โดยมีความกระตือรือร้น มีวินัย มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างความรู้ด้วยตัวเอง สรุปและประเมินอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น โดยก่อนการนำรูปแบบไปใช้ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมโดยการทำความเข้าใจหลักการ แนวคิดทฤษฎี และองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรวิเคราะห์ผู้เรียน คำสอนในศาสนา และต้องจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุกตั้งแต่การตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การคิดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อ เทคโนโลยี และการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมถึงการจัดทำแผนให้เหมาะกับยุค New Normal ระหว่างการดำเนินการ ผู้สอนต้องไม่ลืมหบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญคือ การเป็นผู้ฝึกและเป็นพี่เลี้ยง (Coach & Mentor) ให้กับผู้เรียนในการฝึกปฏิบัติการสอนศาสนาทั้งในห้องเรียนและในศาสนสถาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำเสนอสื่อ หรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ และตลอดการจัดการเรียนรู้ควรสร้างบรรยากาศ

ของการเรียนรู้เชิงรุกอย่างกระตือรือร้นและมีความสุขในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงการสร้างบรรยากาศของความปลอดภัยในแสดงความคิดเห็นโดยไม่มีการนำไปพูดต่ออย่างไม่เหมาะสม ภายหลังการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทุกครั้งผู้สอนควรเน้นการบันทึกผลตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมและข้อสังเกตอื่น ๆ มีการติดตามผลจากความตั้งใจในการนำคำสอนที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในระหว่างสัปดาห์ โดยให้โอกาสนำเสนอครั้งต่อไปในต้นชั่วโมงสำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาสอนศาสนาอื่น ๆ มีการต่อยอดจากงานวิจัยการพัฒนาให้เป็นหลักสูตรการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับการสอนศาสนา มีการขยายผลกลุ่มตัวอย่างในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางจริยธรรมจากคำสอนในศาสนา เพื่อการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- ชัยชาญ ก้องกังวาลโชค. (2548). ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการสื่อการสอนของครูโรงเรียนวันอาทิตย์ในคริสตจักร กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐญา นาคะสันต์และชนัญญา นาคะสันต์. (2559). บทที่ 8 เกม: นวัตกรรมเพื่อการศึกษาเชิงสร้างสรรค์. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 34(3), 173-175.
- ณัฐพร สุตดี. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับวิถีทัศน์ต้นแบบเพื่อส่งเสริมทักษะการสอนและความตระหนักในการสอนกีฬาพื้นเมืองไทยสำหรับนิสิตครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีมข่าวสังคมไทยพีบีเอส. (2561). ผลสำรวจพบคนไม่นับถือศาสนาว่า 1,100 ล้านคนทั่วโลก. เรียกใช้เมื่อ 29 มกราคม 2561 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/269750>
- พระปลัดสาธิต อมโร (จินดารอง). (2558). ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา ปีที่ 6 เขตบางคอแหลม สังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการกริธา จันทวโธ (ศรีใส). (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(1), 49-51.

- เพ็ญพณ พ่วงแพ. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการสร้างความรู้ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูสังคมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 703-704.
- ไพศาล บรรจสุวรรณ์. (2561). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) ในการยกระดับความรู้สู่ความเข้าใจการเมืองและประชาธิปไตยในเชิงเปรียบเทียบ. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 8(1), 171-172.
- มุฮัมมัดนาเซ สามะ. (2552). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่เปิดสอนสองหลักสูตร จังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ลิณี จุฑระกุล. (2552). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนคริสเตียนศึกษาในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนคริสเตียนนิกายโปรเตสแตนต์ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2563). New normal ทางการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครูสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2561). (ร่าง) มาตรฐานความรู้วิชาชีพครู ฐานสมรรถนะของคุรุสภา. เรียกใช้เมื่อ 28 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.local.moi.go.th/2009/pdf/ksp1.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2560). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- _____. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มมาตรฐานการศึกษา สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: บริษัทนาเพรส จำกัด.

สำราญ กำจัดภัย. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะนักศึกษาครูในการเตรียมฝึกปฏิบัติการสอนโดยใช้การเสริมสร้างพลังและการจัดการเรียนรู้เชิงรุก: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ, 14(1), 151-161.

อิรฟาน หะยีมะ. (2559). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนของรัฐที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา (แบบเข้ม) จังหวัดนราธิวาส. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Andelka, P. & Rahaela, V. (2014). Active Learning in Classrooms. Život i škola, 31(1), 59-75.

Debra, B. & John, B. (2010). Getting Started With Blended Learning Griffith Institute for Higher Education. Australia: Griffith University.

เศรษฐศาสตร์การเมืองคืออะไร? WHAT IS POLITICAL ECONOMY?

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ

Narong Petprasert

วรวิทย์ เจริญเลิศ

Voravidh Charoenloet

อรอนงค์ นิธิภาคย์

Onanong Nithiphak

Rangsit University, Thailand

E-mail: onanong.n@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ คือ อธิบายว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง (ศกม.) คืออะไร? ต่างจากเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกอย่างไร? มีประโยชน์อย่างไร? เหตุใดจึงควรศึกษา ศกม. และ ศกม. ไม่ใช่ลัทธิมาร์กซ์ ดังที่บางคนเข้าใจ แต่ลัทธิมาร์กซ์เป็นสำนักคิดหนึ่งของ ศกม. ข้อมูลรวบรวมจากหนังสือ บทความ และประสบการณ์ของผู้เขียน ที่ศึกษาทั้งเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก และศกม. ศกม. กำเนิดในฝรั่งเศสจากหนังสือ Traicté de l' économie Politique โดย Antoini de Montchrétien เมื่อ ค.ศ. 1615 และต่อมาพัฒนาก้าวหน้าในอังกฤษ ซึ่งมีหนังสือ ศกม.ที่มีชื่อเสียงมาก 2 เล่ม คือ Wealth of Nations ของ Adam Smith ปี 1776 และ Das Kapital ของ Karl Marx ปี 1867 เป็น ศกม.มาร์กซิสต์ จากนั้นปี 1890 Alfred Marshall เขียน Principle of Economics คำว่า Economics หรือเศรษฐศาสตร์จึงเริ่มนำมาใช้ในวิชาการทางเศรษฐกิจ จึงปรากฏชัดว่า ศกม. มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานก่อนเศรษฐศาสตร์ (นีโอคลาสสิก) อาจสรุปความแตกต่างที่เด่นชัดได้ว่า ศกม. ตามความคิดอดัม สมิธ เป็นศาสตร์ของรัฐบุรุษ ที่ต้องการสร้างรายได้ให้ประชาชน ส่วนเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก เป็นศาสตร์ของผู้ประกอบการ ที่เน้นการแสวงหากำไรของธุรกิจ และช่วง ค.ศ. 1970s เป็นต้นมา ความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น จึงพัฒนาวิชาศกม.ระหว่างประเทศอีกสาขาหนึ่ง ที่ว่าด้วย “การต่อสู้เพื่อความมั่งคั่งและพลังอำนาจ” ทศวรรษ 1980s มีความก้าวหน้าของศกม.อีกมิติหนึ่ง เรียกว่า ศกม. ใหม่ สรุปว่า ศกม.และศกม.ระหว่างประเทศ เป็นการศึกษา “ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มคนและชนชั้น ผ่านสถาบันทางสังคม อำนาจอธิปไตย และพลังตลาด ในการจัดสรรแบ่งปัน แข่งขัน และช่วงชิงความมั่งคั่งและพลังอำนาจ”

คำสำคัญ: เศรษฐศาสตร์, เศรษฐศาสตร์การเมือง, เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ, เศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่, วิวิธยาเศรษฐศาสตร์การเมือง

Abstract

The objectives of the article are the illustrations to understand what is Political Economy (PE.), how it is useful, why it should study PE. PE is not marxism to which many ones misunderstand. However, Marxism is a branch of PE. Data and information are collected from books, articles, and experiences of the authors to which finished the studies in both neoclassical economics and political economy. PE originated in France in 1615 when Antoine de Montchre'tien wrote the "Traicté de l' économie Politique". Later, it has made the progress in England. Two well-known books have emerged. The first is "The Wealth of Nations" of Adam Smith, in 1776; Political economy in Smith's thought is a branch of the science of statesman. The second is "Das Kapital" of Karl Marx, in 1867; it was the marxist political economy. Up to 1890, Alfred Marshall wrote the "Principle of Economics". Since then, Economics has become the technical term of the economic academy. This illustrates that PE has a long development in comparison to neoclassical economics. It may differentiate PE and neoclassical economics according to their dominant purposes; the political economy is a science of statesman who wishes to generate revenue for all people and the state; economics is a science of the firm that wants to generate profit. Since the 1970s, international trade has increased its importance; bringing about the "International Political Economy" which studies the struggle for power and wealth. Moreover, in the 1980s, there was new progress of PE; that is the New Political Economy. Hence, PE is the field of study about "An Interaction of power between classes and groups of people using social institutions, state power, and market forces to provide and share, compete and struggle for power and wealth.

Keywords: Economics, Political Economy, International Political Economy, New Political Economy, Methodology of political economy.

บทนำ

เศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) จัดเป็นศาสตร์เก่าแก่สาขาหนึ่ง ที่มีพลวัตร และพัฒนาการมายาวนาน แต่ในสังคมไทย ก็ยังมีผู้ที่ไม่คุ้นเคยและไม่เข้าใจว่า มันเป็นสาขาวิชา

การประเภทใด แม้แต่ในวงวิชาการทั่ว Weingast ไป บางคนก็ยังเข้าใจว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นเรื่องของลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) ซึ่งเป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อน

ดังนั้น สารหลักของเรื่องนี้ จะแสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญขององค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง แต่เดิมเศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งได้ถือกำเนิดขึ้นก่อนเศรษฐศาสตร์ แต่ต่อมาได้แยกออกเป็น 2 สาขาความรู้คือ เศรษฐศาสตร์การเมืองและเศรษฐศาสตร์ (Economics) เพราะในช่วงของสงครามเย็น วิวัฒนาการในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ได้พยายามลดการใช้คำว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง และใช้คำว่าเศรษฐศาสตร์แทน เพราะเศรษฐศาสตร์การเมืองได้รวมเอาเศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักมาร์กซิสต์เข้าไปด้วย แม้ว่าแต่เดิมนั้นเศรษฐศาสตร์การเมืองกำเนิดจากเศรษฐศาสตร์การเมืองตามแนวคิดของ Adam Smith, David Ricardo และ James Mill ฯลฯ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ปัจจุบัน จะจัดให้สำนักเศรษฐศาสตร์สายนี้เป็นเศรษฐศาสตร์คลาสสิก (Classical Economics) และเศรษฐศาสตร์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันเป็นเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics) (Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M., 2015)

และเมื่อลัทธิมาร์กซ์เป็นภัยร้ายแรงต่อระบบทุนนิยม ความคิดของมาร์กซ์จึงต้องถูกกำจัดออกไปรวมถึงเศรษฐศาสตร์การเมืองด้วย ทำให้วงวิชาการเศรษฐศาสตร์ในประเทศทุนนิยมพยายามลดบทบาทและความก้าวหน้าของเศรษฐศาสตร์การเมือง และเน้นความสำคัญของเศรษฐศาสตร์เท่านั้น เศรษฐศาสตร์การเมืองจึงค่อย ๆ จางหายไปจากห้องเรียนและวงวิชาการ ไม่เพียงเท่านั้นทั้งรัฐบาลและวงวิชาการเศรษฐศาสตร์พยายามที่จะขจัดองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองไม่ให้เผยแพร่ วิชาการเศรษฐศาสตร์การเมืองยุคสงครามเย็นจึงเผยแพร่อยู่ในประเทศฝ่ายสังคมนิยมเป็นด้านหลัก ส่วนในประเทศทุนนิยมจะลดน้อยลงมาก แม้ในประเทศที่เคารพเสรีภาพทางวิชาการ เศรษฐศาสตร์การเมืองก็ยังถูกจำกัดผ่านนโยบายรัฐบาล ผ่านบริษัทธุรกิจ ผ่านการการก่อกำแพงการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามยุทธศาสตร์จำกัดอิทธิพลของสังคมนิยมโซเวียตรัสเซีย และพัฒนาเศรษฐกิจโลกตามแนวทางทุนนิยมอเมริกัน (Korten, D. C., 1995)

ในประเทศไทยนับจากปี 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สถาปนาอำนาจเผด็จการปกครองประเทศภายใต้การสนับสนุนของสหรัฐอเมริกา วิชาการว่าด้วยสังคมนิยม ความคิดด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองของสำนักต่าง ๆ ก็ถูกห้ามเผยแพร่อย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ (ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 2: ว่าด้วยการต่อต้านคอมมิวนิสต์, 2501) จะมีการศึกษาเรียนรู้กันเองผ่านกลุ่ม ผ่านชมรมที่ไม่กว้างขวาง หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สังคมไทยมีเสรีภาพมีประชาธิปไตยมากขึ้น เศรษฐศาสตร์การเมืองถูกนำมาเผยแพร่มากขึ้น แต่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เสรีภาพและประชาธิปไตยถูกจำกัดอีกครั้ง การเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองจึงถูกจำกัดควบคุมอีก อย่างไรก็ตามนับจาก ปี 2522 นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์กลุ่มเล็ก ๆ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เริ่มจัดตั้งกลุ่มวิชาการ

เศรษฐศาสตร์การเมือง และพัฒนาเป็นกลุ่มวิชาการสังกัดคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการเผยแพร่งานวิชาการและงานวิจัยผ่าน “วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง และต่อมาปี 2534 มีการเปิดหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมืองอยู่ในหลักสูตรปริญญาโทภาคปกติของคณะเศรษฐศาสตร์ แต่ 2 - 3 ปีต่อมา ก็เกิดปัญหาเรื่องการบริหารจัดการและวิชาที่จะเรียนจะสอน ในที่สุดก็ต้องล้มเลิกไป

จนกระทั่งปี 2545 คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้มีการฟื้นฟูหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมืองขึ้นมาใหม่โดยจัดเป็นหลักสูตรพิเศษระดับปริญญาโท และกำหนดให้เป็นหลักสูตรมหาบัณฑิตในสายศิลปศาสตร์ (Master of Arts) ที่แตกต่างไปจากมหาบัณฑิตสายเศรษฐศาสตร์ (Master of Economics) (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2554) จึงได้ก้าวหน้าพัฒนามาจนถึงปัจจุบัน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิชาการเศรษฐศาสตร์การเมืองเผยแพร่กว้างขวางอย่างเป็นทางการในสังคมไทยอีกครั้งหนึ่ง

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองคืออะไร? ต่างจากเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics) อย่างไร? มันมีประโยชน์อย่างไร? เหตุใดจึงควรศึกษาวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง และลัทธิมาร์กซ์กับเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นสิ่งเดียวกันหรือไม่? และข้อมูลต่าง ๆ ในบทความนี้ รวบรวมจากหนังสือ ตำรา บทความ วิชาการ จากวิกิพีเดีย และจากประสบการณ์ของผู้เขียนจากงานสอน งานวิจัยและงานบริหารการศึกษา

กำเนิดวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

ศัพท์วิชาการ “เศรษฐศาสตร์การเมือง” กำเนิดขึ้นครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศส เมื่อปี 1615 ในหนังสือมีชื่อเสียง Traicté de l' économique Politique (ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า A Treatise Political Economy) เขียนโดย Antoini de Montchrétien (Montchare'tien, A., 1615) ต่อมาในปี 1765 เซอร์ เจมส์ สจ๊วต (Sir James Stuart) ได้เขียนหนังสือชื่อ “An Inquiry Into the Principles of Political Economy” (Stuart, J., 1765) และ (Palgrave, R. H. I., 2015) แสดงให้เห็นว่า คำว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง กำเนิดมา 400 กว่าปีแล้ว

ในปี 1776 อัดัม สมิธ (Adam Smith) ได้เขียนหนังสือเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มีชื่อเสียงก้องโลกคือ An Inquiry to the Nature and Causes of the Wealth of Nations หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า Wealth of Nations หนังสือเล่มนี้ เป็นการสืบค้นธรรมชาติและต้นตอของความมั่งคั่งว่า มันเกิดจากปัจจัยอะไร ? ซึ่งอาจจะสรุปจากการวิเคราะห์ของสมิธได้ว่า ความมั่งคั่งมาจากปัจจัยหลักสองปัจจัย ปัจจัยแรก คือ แรงงานของมนุษย์ ซึ่งเขาชี้ให้เห็นว่า คนเราจะรวยจะจนขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้แรงงานตนเองและแรงงานผู้อื่น แต่การใช้เพียงแรงงานตนเองสนองตอบความต้องการได้อย่างจำกัด ความต้องการส่วนใหญ่ของเราได้จากแรงงานผู้อื่นที่เราสามารถนำมาใช้ได้ (Smith, A., 1997)

Wealth of Nations แบ่งเป็นหนังสือรวม 6 เล่ม ในเล่มที่ 4 (Book IV) บทนำของบทที่ 1 สมิธได้กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นสาขาหนึ่งของศาสตร์ของรัฐบุรุษ

“Political Economy, considered as a branch of the science of a statesman” (Smith, A., 1999)

วัตถุประสงค์ของเศรษฐศาสตร์การเมืองตามแนวคิดของสมิธ มีสองประการ ประการแรก เป็นองค์ความรู้ว่าด้วยการจัดหารายได้ให้ประชาชนมีพอเพียงเลี้ยงชีพ ประการที่สอง เป็นองค์ความรู้ที่จะทำให้รัฐมีรายได้พอเพียงที่จะนำไปจัดบริการสาธารณะ (Smith, A., 1999)

ที่กล่าวมา คือ คำตอบจาก อัดัม สมิธ ว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองคืออะไร? สร้างองค์ความรู้นี้ขึ้นมาเพื่ออะไร?

พลวัตรของเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ถูกพัฒนาต่อยอดจากอาดัม สมิธ ซึ่งหนังสือวิชาการด้านนี้ ล้วนแต่ใช้คำว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy) ทั้งสิ้น เช่น ในปี 1817 เดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) ก็เขียนหนังสือเรื่อง On the Principle of Political Economy and Taxation ทฤษฎีที่มีชื่อเสียงของริคาร์โด คือ law of comparative advantage หรือ กฎว่าด้วยการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งเขาอธิบายว่า ถ้าแต่ละประเทศผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบ คือ ผลิตได้ดีกว่าต้นทุนต่ำกว่า แล้วนำไปค้าขายแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ ที่ประเทศอื่นผลิตได้ดีกว่าและต้นทุนต่ำกว่าผ่านระบบการค้าเสรี ที่ไม่มีข้อกีดกันใด ๆ ก็จะทำให้แต่ละประเทศได้ประโยชน์สูงสุด (Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M., 2015)

หนังสือของ เจมส์ มิลล์ (James Mill) ที่เขียนเมื่อปี 1821 ก็ชื่อ Elements of Political Economy (Mill, J., 1826) ต่อมาปี 1848 จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) เขียนหนังสือ Principles of Political Economy (Mill, J. S., 1848) ปี 1871 เจวอนส์ (William Stanley Javons) เขียนหนังสือชื่อ Theory of Political Economy

งานของสมิธ ริคาร์โด มิลล์ และเจวอน จัดเป็นเศรษฐศาสตร์การเมืองคลาสสิก และยังมีคนอื่น ๆ เช่น ฌอง แบปติสท์ เซย์ (Jean-Baptiste Say) เขียนหนังสือ A Treatise on Political Economy เมื่อปี 1803 (Say, J. B., 2001) โทมัส อาร์ มัลธัส (Thomas Robert Malthus) เขียนหนังสือ Principle of Political Economy เมื่อปี 1820 (Malthus, T. R., 1990) งานความคิดและทฤษฎีเหล่านี้ ในทางเศรษฐศาสตร์ยุคปัจจุบันไม่เรียกเป็นเศรษฐศาสตร์การเมืองคลาสสิก แต่เรียกเป็น “เศรษฐศาสตร์คลาสสิก” (classical economics) ทั้ง ๆ ที่งานทุกชิ้นนี้มีชื่อเน้นที่คำว่า “เศรษฐศาสตร์การเมือง” (ภาวดี ทองอุไทย และคณะ, 2527) ที่กล่าวมาทั้งหมดก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า วิชาการทางเศรษฐสิกก่อนปี 1890 ล้วนใช้คำว่า political economy หรือเศรษฐศาสตร์การเมืองทั้งสิ้น

ต่อมาในปี 1867 คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงเขย่าโลกชื่อ “ทุน” (Das Kapital) หนังสือเล่มนี้คือ เศรษฐศาสตร์การเมืองมาร์กซิสต์ ทฤษฎีที่มีชื่อเสียงของมาร์กซ์ คือ มูลค่าส่วนเกิน (Surplus Value) มาร์กซ์วิเคราะห์ว่า คนงานสามารถผลิตมูลค่า

ได้มากกว่าค่าจ้างพอยังชีพ (Subsistence Wage) แต่ส่วนที่เกินจากค่าจ้างพอยังชีพ มาร์กซ์เรียกว่า “มูลค่าส่วนเกิน” (Marx, K. & Engels, F., 1977) ซึ่งเป็นส่วนที่นายทุนเอาไป

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า มาร์กซ์คงค้นคว้าและพัฒนาจากการวิเคราะห์ของอดัม สมิธ ที่ว่า

“มูลค่าที่คนงานได้สร้างเพิ่มขึ้นจากมูลค่าวัตถุดิบนั้น แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นค่าจ้างของคนงาน ส่วนที่สองเป็นของนายจ้าง”
(Smith, A., 1997)

หมายความว่า การแปรรูปวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ต้องใช้แรงงานของลูกจ้าง มูลค่าของผลิตภัณฑ์ใหม่นั้น จึงเกิดจากแรงงานลูกจ้างเป็นสำคัญ และมูลค่านี้สูงกว่ามูลค่าของวัตถุดิบที่นำมาประกอบการผลิต และมูลค่าในส่วนที่เพิ่มขึ้นมานี้จะถูกแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนที่หนึ่งเป็นค่าจ้างของแรงงาน อีกส่วนหนึ่งเป็นของนายจ้าง ส่วนที่เป็นของนายจ้างนี้แหละที่มาร์กซ์เรียกว่ามูลค่าส่วนเกิน และที่ว่าเกินจากค่าจ้างพอยังชีพ ก็เพราะมาร์กซ์เห็นว่า ค่าจ้างที่คนงานได้รับเป็นค่าจ้างที่ต่ำ พอเพียงเลี้ยงชีพวันต่อวัน หรือต่ำจนไม่พอเลี้ยงชีพ สร้างความทุกข์ยากให้คนงานอย่างแสนสาหัส หรือ “ล่อแหลม” (Precarious) ต่อการที่จะอยู่ไม่รอด (Marx, K. & Engels, F., 1977) หนังสือ “ทุน” ทำให้มาร์กซ์มีชื่อเสียงโด่งดังทางเศรษฐศาสตร์การเมือง พอ ๆ หรือมากกว่าอดัม สมิธ แต่งานของสมิธมีการพัฒนาต่อยอดปรุงแต่งดัดแปลงจนกลายมาเป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก

เริ่มจาก อัลเฟรด มาร์แชล (Alfred Marshall) ซึ่งได้เขียนหนังสือชื่อ Principle of Economics เมื่อปี 1890 คำว่า “เศรษฐศาสตร์” (economics) ก็เริ่มเป็นที่รู้จัก และนักประวัติศาสตร์ความคิดก็ยอมรับกันว่า มาร์แชลเป็นผู้กำเนิดเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ที่เน้นความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบริษัทธุรกิจ (Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M., 2015) การวิเคราะห์ของมาร์แชลให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจล้วน ๆ (ที่ดิน ทุน และแรงงาน) และการวิเคราะห์นั้นก็จะเน้นไปที่ปัจจัยของตลาดสินค้าใดสินค้าหนึ่งหรือเพียงสองสินค้า โดยตั้งสมมติฐาน (assumption) ว่า ปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง (other things be equal) วิธีการเช่นนี้เป็นการวิเคราะห์แบบแยกส่วน (partial analysis) ซึ่งมีประโยชน์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย (ตัวแปร) หนึ่ง กับอีกปัจจัยหนึ่งในภาวะการณ์หนึ่ง ๆ ในขณะที่เศรษฐศาสตร์การเมืองคลาสสิกหรือเศรษฐศาสตร์คลาสสิกจะมีเรื่องนโยบายแห่งรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ เพราะเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นศาสตร์ของรัฐบุรุษ จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยของอำนาจรัฐ (state power) ด้วย

ความคิดทางเศรษฐศาสตร์ของมาร์แชลได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อเขาได้นำเอาหนังสือ Principle of Economics ของเขามาแทนที่หนังสือ Principle of Political

Economy ของจอห์น สจ๊วต มิลล์ ในการสอนที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ (Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M., 2015)

จะเห็นได้ว่าวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง มีพัฒนาการที่ยาวนานก่อนเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกมากนัก แม้ว่าจะมีความต่อเนื่องระหว่างเศรษฐศาสตร์คลาสสิกกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ผ่านการใช้ระบบตลาดและกลไกอุปสงค์อุปทาน (Demand, Supply) ผ่านกรอบแนวคิดของอดัม สมิธ แต่เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกได้เน้นความสำคัญของธุรกิจในระบบทุนนิยม สร้างทฤษฎีและวิธีวิเคราะห์ต้นทุนและกำไรของธุรกิจ (firm) โดยการวิเคราะห์ต้นทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Cost = MC) และรายรับหน่วยสุดท้าย (Marginal Revenue = MR) แต่พัฒนาการด้านการกระจายรายได้ ด้านการใช้อำนาจรัฐ และนโยบายของรัฐในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ในกรอบของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ขณะที่เศรษฐศาสตร์การเมืองที่เผยแพร่อยู่ในประเทศสังคมนิยมในยุคโซเวียต จีน ยุโรปตะวันออก เน้นการใช้อำนาจรัฐและนโยบายแห่งรัฐเข้าไปจัดการปัญหาเศรษฐกิจด้วยกลไกการวางแผนจากส่วนกลาง (central planning) แม้ปัจจุบันการวางแผนจากส่วนกลางคลายตัวลง แต่ในประเทศเหล่านี้อำนาจรัฐยังมีบทบาทสูงในการกำหนดภาวะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในจีนและรัสเซีย

ต่อมาเมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลก (the Great Depression) ช่วงปี 1929 – 1935 องค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกเพียงด้านเดียว ไม่สามารถแก้ปัญหาวิกฤตได้ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) จึงได้เสนอให้รัฐเข้าไปจัดการแก้ไขเศรษฐกิจ โดยการลงทุนของรัฐบาลเพื่อเพิ่มการจ้างงาน เพิ่มกำลังซื้อ เพิ่มการลงทุนทดแทนเอกชนที่ขาดหายไป ปรากฏว่า สามารถแก้ไขเศรษฐกิจได้ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาช่วงปี 1933 – 1935 (ภาวดีทองอุทัย และคณะ, 2527) จึงทำให้แนวคิดของเคนส์กลายเป็นเศรษฐศาสตร์อีกสำนักหนึ่งเรียกว่า เศรษฐศาสตร์แบบเคนส์ (Keynesians Economics) และรู้จักกันว่าเป็นเศรษฐศาสตร์มหภาค (macro economics) เคนส์ได้เผยแพร่ความคิดของเขาผ่านหนังสือที่มีชื่อเสียงเมื่อปี 1936 คือ The General Theory of Employment Interest and Money สมการเศรษฐศาสตร์มหภาคของเคนส์ที่รู้จักกันดีก็คือ

$$Y = C + I + G + (X-M)$$

Y คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Products) C คือ การบริโภคของภาคประชาชนในประเทศ (Consumption) I คือ การลงทุนภาคเอกชน (Investment) G คือ การลงทุนและการใช้จ่ายของรัฐบาล (Government Expenditure) X คือ มูลค่าการส่งออก (Export Value) และ M คือ มูลค่าการนำเข้า (Import Value)

นักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์ (Keynesian Economist) ได้มีการพัฒนาปรับปรุงความรู้ทางสายนี้ เป็นเศรษฐศาสตร์ยุคหลังเคนส์ (Post Keynesian Economics) และได้ถูก

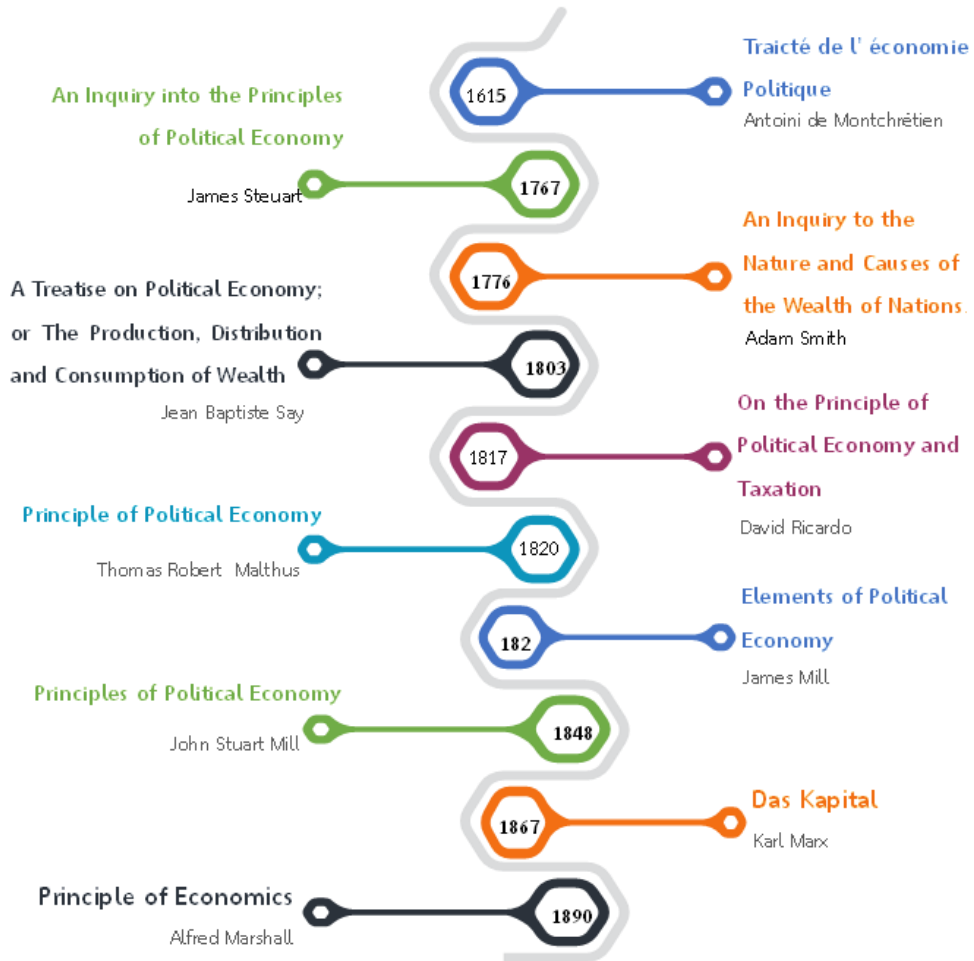

จัดให้เป็นเศรษฐศาสตร์การเมืองยุคหลังเคนส์ (Post Keynesian Political Economy) (O'Hara, P. A., 2001)

เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกในยุคปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจในขอบเขตจำกัด เฉพาะประเด็นทางเศรษฐกิจล้วน ๆ เท่านั้น ตัดประเด็นการเมือง อำนาจ และปัจจัยทางสังคมออกไปหมด บนสมมติฐานว่า “สิ่งเหล่านี้ไม่เปลี่ยนแปลง” และไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ต่างกับเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่ต้องคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง อำนาจ และปัจจัยอื่น ๆ ทางสังคม (Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M., 2015)

เศรษฐศาสตร์การเมืองจึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (interdisciplinary) ที่จำเป็นต้องศึกษาปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ที่ผสมผสานถึงทอสัมพันธ์กัน เพราะแต่ละปัจจัยเป็นได้ทั้งเหตุและผลของกันและกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจอาจจะเป็นเหตุให้เกิดผลทางการเมืองและสังคม ปัจจัยทางการเมืองหรือสังคมก็อาจจะเป็นเหตุให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ (Weingast, B. R. & Wittman, D., eds., 2008)

ปัจจุบันมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายเศรษฐกิจกับสถาบันทางการเมือง เพราะสองส่วนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแนบแน่น สถาบันทางการเมืองย่อมมีผลต่อการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ และนโยบายทางเศรษฐกิจก็ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถาบันทางการเมืองได้ (Basley, T., 2001) ซึ่งปรากฏการณ์ที่เห็นได้ทั่วโลก ก็คือ การที่พรรคการเมืองใดดำรงอยู่ได้ด้วยการสนับสนุนของนายทุน เมื่อพรรคการเมืองนั้นได้เป็นรัฐบาล ก็จะมีนโยบายทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนนายทุน เช่น การส่งเสริมการลงทุน หรืออย่างน้อยนโยบายทางเศรษฐกิจนั้น จะต้องไม่ทำให้ “นายทุน” เสียประโยชน์ เมื่อนโยบายทางการเมืองสนับสนุนเศรษฐกิจของนายทุนหรือนายทุนนิยม ก็จะมีนโยบายขัดขวางระบบสังคมนิยม ถ้าพรรคสังคมนิยมหรือพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นปกครองประเทศ ก็จะเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจเป็นระบบสังคมนิยม ยกเลิกหรือจำกัดระบบเศรษฐกิจทุนนิยม และขัดขวางไม่ให้มีพรรคการเมืองของฝ่ายทุนนิยม ดังที่เคยเกิดขึ้นในจีนและโซเวียต แม้ในปัจจุบันประเทศที่ปกครองด้วยพรรคคอมมิวนิสต์เช่น จีน เวียดนาม เกาหลีเหนือ ฯลฯ ก็ขัดขวางไม่ให้มีพรรคการเมืองแนวทุนนิยม

ภาพที่ 1 พัฒนาการของเศรษฐศาสตร์การเมือง

ความแตกต่างระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมืองกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างเศรษฐศาสตร์การเมืองกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะเด่นของเศรษฐศาสตร์การเมืองกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก

ตัวชี้วัด	เศรษฐศาสตร์การเมือง	เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก
1. ลักษณะความเหมาะสม	เป็นศาสตร์ของรัฐบุรุษ (statesman)	เป็นศาสตร์ของธุรกิจ (firm)
2. วัตถุประสงค์หลัก	เพื่อสร้างรายได้ให้ประชาชนและสร้างรายได้ให้รัฐ เพื่อนำไปจัดบริการสาธารณะ	เพื่อกำไร และการสะสมทุนของธุรกิจ

ตัวชี้วัด	เศรษฐศาสตร์การเมือง	เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก
3. การศึกษาวิเคราะห์	ศึกษาตลาด อำนาจรัฐ นโยบายรัฐ ผลประโยชน์ของกลุ่มคนและชนชั้น เป็นการศึกษาเชิงระบบองค์รวมของความสัมพันธ์ระหว่างตลาด อำนาจรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนและชนชั้นในกระบวนการทางเศรษฐกิจ	วิเคราะห์ศึกษาตลาดของสินค้าใดสินค้าหนึ่งบนสมมติฐานว่าปัจจัยอย่างอื่นคงที่
4. กรอบความคิดและความเชื่อ	เชื่อว่า ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจการเมือง เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มคนและชนชั้นและสถาบันที่คนสร้างขึ้นมา (เช่น นโยบาย ประเพณี วัฒนธรรม และอุดมการณ์) หรือเชื่อว่า มันเกิดจากน้ำมือของมนุษย์ (human hands) เป็นหลัก	เชื่อในกลไกตลาดเสรีและมือที่มองไม่เห็น (invisible hands) ว่าเป็นกลไกหลักที่ทำให้เกิดความเป็นไปทางเศรษฐกิจที่ดีที่สุด

เศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่ (New Political Economy)

ผู้ที่ยึดมั่นในเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกอย่างเข้มข้นจะมองว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง ล้าสมัยไปแล้ว ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์อธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจได้แล้ว เช่น ยูจีน บอห์ม บาเวอร์ค (Eugen Bohm-Bawerk) ฟิลิป วิคสตีด (Philip Wicksteed) ฟรีดริช วอน ไวเซอร์ (Friedrich Von Wieser) ลูควิด วอน มิเซส (Ludwig von Mises) ฟรีดริช วอน ฮาเยค (Friedrich Von Hayek) (Fusfeld, D. R., 1966) แต่ก็ยังมีนักคิดอีกส่วนหนึ่งที่เห็นว่า แนวคิดและทฤษฎีของ micro และ macro economics ออกจะแคบไปหน่อย (O'Hara, P. A., 2001) ไม่สามารถอธิบายปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง อำนาจ และปัจจัยทางสังคมต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน เป็นปัจจัยก่อเหตุและเกิดผลต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน และเชื่อว่า การพัฒนาในเชิงสหวิทยาการควรจะใช้การวิเคราะห์ในลักษณะเศรษฐศาสตร์การเมือง (Stillwell, F., 2005) และได้มีการพัฒนาแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่

เศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่ มีทัศนะที่โน้มเอียงไปในทางที่ว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นปรากฏการณ์ของอุดมการณ์หรือความเชื่อทางเศรษฐกิจ และการตัดสินใจกระทำใด ๆ ทางเศรษฐกิจย่อมถูกกำหนดมาจากความเชื่อและผลประโยชน์ในเรื่องนั้น ๆ ดังนั้น ชาร์ล เมเยอร์ (Charles S. Mayer) เห็นว่า แนวคิดของเศรษฐศาสตร์การเมือง คือ การสืบค้นและสอบสวน ลัทธิความเชื่อทางเศรษฐกิจ เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักฐานหรือข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับลัทธิความเชื่อในอุดมการณ์นั้น ๆ ซึ่งมันจะชี้ให้เห็นถึงความคิดทางเศรษฐกิจ (economic idea) และพฤติกรรมของการกระทำตามความคิดนั้น ในบริบทดังกล่าวนี้เศรษฐศาสตร์การเมืองจึงไม่ใช่กรอบของความคิดหรือกรอบของการวิเคราะห์ (Framework for Analysis) แต่มันเป็นเรื่องของความเชื่อและปฏิบัติตามความเชื่อนั้น และนี่คือสิ่งที่ต้องนำมาวิเคราะห์และอธิบาย เช่นความเชื่อที่ว่า “การค้าเสรีดีที่สุด” ก็ต้องนำมาวิเคราะห์และอธิบายว่า เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น

และปฏิบัติตามความเชื่อนั้น เกิดผลเป็นอย่างไร ดีที่สุดจริงหรือไม่? เป็นต้น (Mayer, C. S., 1988) ยังมีนักคิดนักเศรษฐศาสตร์การเมืองคนอื่น ๆ ที่มีแนวคิดเช่นว่านี้ เช่น Andrew Grubel ที่เขียนหนังสือเรื่อง The Free Economy and the Strong State (Grubel, A., 1988) Collin Hay เขียนหนังสือชื่อ The Political Economy of New Labour (Hay, C., 1999) และมีงานอีกหลายชิ้นที่อาจเรียกได้ว่าเป็นงานของกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารระหว่างประเทศของกลุ่มวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่ของมหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์ (Sheffield University) วารสารนี้ตั้งเมื่อปี 1996 (Baker, D., 2006)

เศรษฐศาสตร์การเมือง มีพัฒนาการที่ยาวนานจากกลุ่มนักคิดนักปรัชญาในยุโรป แม้ในยุคปัจจุบัน สำนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองในยุโรปก็มีความหลากหลาย และมีพัฒนาการต่อเนื่องมากกว่าในซีกของทวีปอเมริกาเหนือ โดยเฉพาะในอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นคิงคอลเลจ (King's College), วิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์แห่งลอนดอน (London School of Economics and Political Science = LSE), เคมบริดจ์, ออกซ์ฟอร์ด ล้วนแต่เป็นสถาบันการศึกษาที่มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาการทางด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างต่อเนื่อง

เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ (International Political Economy = IPE)

ความคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง จะถูกนำมาใช้วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจการเมืองของสังคมหนึ่ง ๆ แต่นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ระบบโลกาภิวัตน์และความสัมพันธ์ด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศเติบโตขยายตัวและมีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาองค์ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ที่สามารถครอบคลุมประเด็นวิเคราะห์ได้กว้างกว่าเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันจะมีการใช้คำว่า เศรษฐกิจการเมืองโลก (global political economy (GPE)) วิชาการสาขานี้มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยการศึกษาผ่านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ดังนั้นสาขาวิชาการที่ต้องนำมาถักทอกันเป็น IPE ก็มีทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ธุรกิจและการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น (Balaam, D. N. & Vesetb, M., 2001)

ในด้านเศรษฐกิจ การค้าการเงินระหว่างประเทศและพัฒนาการของระบบเศรษฐกิจถือว่าเป็นเรื่องหลัก ๆ ของ IPE ในทางรัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สถาบันทางการเมือง และสถาบันอำนาจ คือ ประเด็นที่ถูกนำมาถักทอเป็นส่วนสำคัญของ IPE นักเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศให้คำจำกัดความสั้น ๆ ว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ คือ struggle for power and wealth แปลว่า เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ คือ การต่อสู้เพื่อความมั่งคั่งและพลังอำนาจ (Lairson, T. D. & Skidmore, D., 2003) ในระดับระหว่างประเทศคือ การต่อสู้เพื่อความมั่งคั่งและพลังอำนาจของชาติ

เศรษฐศาสตร์การเมืองของ อัดัม สมิธ คือ ความมั่งคั่งของชาติ แต่ IPE คือ ความมั่งคั่งและพลังอำนาจของชาติ

ดังนั้น การวิเคราะห์ของ IPE คือ การตอบโจทย์หลักว่า จะทำอย่างไรจึงจะสร้างความมั่งคั่งและพลังอำนาจให้แก่ชาติได้ แนวคิด IPE นั้นเห็นว่า ความมั่งคั่ง (Wealth) และพลังอำนาจ (Power) มีปฏิสัมพันธ์เชิงเกื้อหนุนกัน คือ ถ้ามีความมั่งคั่ง ก็สามารถไข่มั่นไปสร้างพลังอำนาจได้ เมื่อมีพลังอำนาจก็สามารถไข่มั่นไปสร้างความมั่งคั่งได้

ประเทศต่าง ๆ ที่จะสะสมความมั่งคั่งและพลังอำนาจได้ ก็ต้องสร้างกลไกการค้า การเงิน เทคโนโลยี และกองทัพ เราจึงเห็นได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ว่า ประเทศที่เติบโตเป็นมหาอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ล้วนแต่อาศัยปัจจัยเหล่านี้ไปสร้างความมั่งคั่งและพลังอำนาจให้ตัวเอง นักเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศจึงสรุปว่า ปัจจัยที่สร้างความมั่งคั่งและพลังอำนาจให้แก่ประเทศใดประเทศหนึ่งมี 7 ประการ คือ 1) การค้าการลงทุน 2) การเงินการธนาคาร 3) ความรู้และเทคโนโลยี 4) การสื่อสาร 5) วัฒนธรรม 6) ความเชื่อหรืออุดมการณ์ 7) ความมั่นคง ในปัจจัยสี่ประการแรก คือ 1) 2) 3) และ 7) นักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ จัดให้เป็นโครงสร้างแห่งอำนาจโลก 4 ประการ (four global structures) (Balaam, D. N. & Vesetb, M., 2001)

ดังนั้น ในการต่อสู้เพื่อความมั่งคั่งและพลังอำนาจ ถ้าเป็นการต่อสู้ผ่านสื่อและข่าวสาร ผ่านการล้อมเล้าเชิงวัฒนธรรม (การบริโภค การแต่งกาย เพลง ภาพยนตร์) เรียกว่า เป็นการต่อสู้โดยใช้พลังนุ่ม (soft power) ถ้าเป็นการต่อสู้ผ่านการค้าการลงทุน การเงินการธนาคาร และเทคโนโลยี เป็นการใช้พลังของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic power) และถ้าเป็นการต่อสู้ผ่านการทำสงครามโดยกองกำลัง(รวมทั้งกองกำลังไซเบอร์)ก็เรียกว่า เป็นการต่อสู้โดยใช้พลังแข็งกร้าว (hard power)

ประเทศต่าง ๆ จะใช้พลังทางเศรษฐกิจ แข่งขันต่อสู้กันผ่านการค้าและการลงทุน เพื่อเพิ่มความมั่งคั่งให้แก่ประเทศตนเอง ประเทศที่ได้เปรียบในการต่อสู้ด้วยพลังทางเศรษฐกิจ จะสามารถเพิ่มความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้มาก เช่น สหรัฐอเมริกา ยุโรปและจีน เป็นต้น และความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจจะถูกนำไปใช้พัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ ผ่านระบบภาษีและงบประมาณรายจ่ายของรัฐบาล

การต่อสู้ด้วยพลังนุ่ม (ข้อ 4), 5) และ 6)) จะทำให้คนเชื่อ คล้อยตาม ทำตาม เป็นพลังที่เข้ายึดความคิดและจิตใจของคน เช่นการเผยแพร่ศาสนาเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมือง การเลียนแบบดาราภาพยนตร์ การทำตามแรงโฆษณา เป็นต้น พลังนุ่มจะทำให้เกิดการคล้อยตามผู้มีอิทธิพลในการสร้างพลังนุ่ม เช่น สังคมไทยจะยอมรับแบบแผนต่าง ๆ จากสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อทางการเมือง เพลง และภาพยนตร์จากฮอลลีวูด ผลที่ตามมาคือ สหรัฐฯ จะสามารถชักจูงสังคมไทยไปในทางใดก็ได้ง่าย ดังปรากฏให้เห็นทั่วไปในหลาย ๆ ด้าน

สำหรับพลังแข็งแกร่ง รูปธรรมก็คือ การใช้อำนาจใช้กำลังเข้าบังคับเพื่อให้ผู้อื่นทำตาม ซึ่งตรงกันข้ามกับพลังนุ่ม ที่ใช้ความเชื่อใช้แรงจูงใจต่าง ๆ รูปธรรมของการใช้พลังแข็งแกร่ง ก็เช่น การที่อังกฤษ ฝรั่งเศส ส่งกองกำลังเข้ายึดอาณานิคมต่าง ๆ ทั่วโลก อินโดจีนถูกยึดโดย ฝรั่งเศส อินเดีย พม่า มลายู ถูกยึดโดยอังกฤษ เป็นต้น ในยุคปัจจุบันก็เช่นกรณีสหรัฐอเมริกา เข้ายึดอิรักและบังคับให้เปลี่ยนแปลงการปกครองไปในทางที่สหรัฐอเมริกาต้องการ เป็นต้น

กรอบการวิเคราะห์ของ IPE เรื่อง เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะใช้แนวคิดแนววิเคราะห์ 3 แนวคือ แนวพาณิชยนิยม (Mercantilism) ที่ใช้การค้าระหว่างประเทศและกองทัพเป็นกลไกหลักในการสร้างความมั่งคั่งและพลังอำนาจ ในอดีตการขยายอำนาจและอาณานิคมของประเทศสเปน, โปรตุเกส, อังกฤษ และฝรั่งเศส ก็เดินตามแนวทางนี้ ทำให้รายได้และทองคำไหลเข้าประเทศให้มากที่สุด และให้ไหลออกนอกประเทศน้อยที่สุด เพื่อทำให้เกิดดุลการค้ามาก ๆ และนำเอาความมั่งคั่งจากการค้าไปสร้างกองทัพ เพื่อสร้างพลังอำนาจ

ต่อมาก็เป็นแนวคิดของมาร์กซิสต์ที่เห็นว่า การตีขี้ตมของตลาดภายในจะนำไปสู่ความถดถอยของกำไร และความตีขี้ตมนั้นเกิดจากการที่คนงานซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมอุตสาหกรรมถูกกดค่าจ้าง ทำให้กำลังซื้อของสังคมไม่พอจะดูดซับสินค้าที่ผลิตออกมาจำหน่ายได้ ดังนั้น ทางออกของทุน คือ การไปลงทุนต่างประเทศ ไปในแหล่งที่วัตถุดิบราคาถูก ค่าแรงถูก ทุนที่ไปลงทุนต่างประเทศก็จะได้กำไรกลับประเทศมากขึ้น หลักประกันของการสร้างกำไรให้ทุน คือ การยึดครองประเทศอาณานิคม ผูกขาดการซื้อวัตถุดิบ (Monopsony) และผูกขาดการขายสินค้าสำเร็จรูป (monopoly) (Lenin, V. I., 1963) และ (Lenin, V. I., 2008)

อีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นที่ยึดมั่นของนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกและนีโอคลาสสิก คือ ลัทธิเสรีนิยม (liberalism) และการค้าเสรี (free trade) แนวคิดนี้เห็นว่า ถ้าการค้าระหว่างประเทศไม่มีข้อกีดกันทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโควตาหรือภาษี และให้แต่ละประเทศผลิตสินค้าที่ตนเองถนัด แล้วนำมาค้าขายแลกเปลี่ยนกันอย่างเสรี ประชาชนในประเทศที่ค้าขายกันอย่างเสรีนั้นก็จะได้ประโยชน์สูงสุด (Ricardo, D., 1817)

จากนี้ก็จะเห็นได้ว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง และเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศเป็นสหวิทยาการที่จำเป็นต้องมีการศึกษา มีการพัฒนา มีการวิจัย เพราะมันเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง อำนาจ สังคมและวัฒนธรรมที่ถักทอกันเป็นเกลียวใหญ่ เพื่อจะได้กำหนดนโยบายของชาติ และตัดสินใจการกระทำเพื่อให้บรรลุความมั่งคั่งและพลังอำนาจของชาติและประชาชน

การใช้ประโยชน์เศรษฐศาสตร์การเมือง

การใช้ประโยชน์เศรษฐศาสตร์การเมือง ไม่จำกัดเฉพาะผู้ที่ต้องการความรู้ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ในวิชาการสาขาอื่น ๆ ก็จำเป็นต้องรู้ เช่น ในสาขาประวัติศาสตร์

นักประวัติศาสตร์ใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ศึกษาบุคคลและกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน และใช้วิธีการทางการเมือง (อำนาจและนโยบาย) เพื่อเปลี่ยนแปลงผลประโยชน์เหล่านั้น (Maccoy, D. R., 1980)

นักกฎหมายก็หันมาใช้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ประกอบความคิดทางกฎหมาย กล่าวคือในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักกฎหมายได้หันมาสนใจประเด็นทางเศรษฐกิจการเมือง ที่มีผลกระทบต่อประเด็นทางกฎหมาย โดยเฉพาะตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจเมื่อปี 2007 บริษัทยักษ์ใหญ่หลายบริษัทประสบปัญหาการดำเนินงานทั้งในประเทศตนเองและในต่างประเทศ ที่มีสาขาของบริษัท ปัญหาต่าง ๆ นั้น มีประเด็นทางกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญ นักกฎหมายระหว่างประเทศที่เข้าไปช่วยแก้ปัญหา จำเป็นต้องมีความเข้าใจในภาพรวมเศรษฐกิจและการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของบริษัท จึงจะสามารถใช้ดุลยพินิจทางกฎหมายแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม (Kennedy, D., 2013) และ (Haskell, J. D., 2015)

ปี 2008 นักรัฐศาสตร์ผู้ศึกษานโยบายแห่งรัฐของสหรัฐอเมริกา พบว่า ลำพังความรู้ด้านรัฐศาสตร์ไม่สามารถอธิบายความไม่ปกติทางนโยบายเศรษฐกิจและวิกฤตเศรษฐกิจได้ ดังนั้น Thomas Piketty นักเศรษฐศาสตร์ จึงเรียกร้องให้นักรัฐศาสตร์หันมาสนใจประเด็นเศรษฐศาสตร์ ทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ทางเศรษฐศาสตร์การเมือง (Piketty, T., 2014) เพื่อจะได้กำหนดนโยบายได้ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น หนังสือ Capital in the Twenty First Century จึงถูกจัดให้เป็นหนังสือเศรษฐศาสตร์การเมืองแห่งยุคสมัยที่โด่งดังมาก (Robbins, M., 2017)

ในปี 2010 แผนกเศรษฐศาสตร์การเมืองของคิง คอลเลจ แห่งลอนดอน ก็สรุปยืนยันว่า ในการศึกษาปัจจุบันที่รัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ถูกแยกส่วนเป็นต่างสาขาวิชาการนั้น มันเป็นไปได้เลยที่จะทำความเข้าใจกระบวนการทางการเมือง โดยไม่ทำความเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจ ในขณะที่ดำเนินการทางการเมือง (Department of Political Economy, 2010)

ดังนั้นในปี 2017 กลุ่มนักเศรษฐศาสตร์การเมืองของอังกฤษ ได้จัดตั้งสถาบันร่วมทุนวิจัย (Research Consortium) โดยรวมนักเศรษฐศาสตร์การเมืองจากสถาบันที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ในอังกฤษ คือ Oxford, Cambridge, King's College, London, and London School of Economics and Political Science (POLECON UK) โครงการนี้เป็นการร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐศาสตร์การเมืองและแบ่งกันทำวิจัยในประเด็นที่แต่ละมหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญ จะได้ไม่ซ้ำซ้อนกันและประหยัดงบประมาณ การเกิดสถาบันร่วมทุนวิจัยเมื่อปี 2517 ของมหาวิทยาลัยใหญ่และมีชื่อเสียงที่สุดของอังกฤษ เป็นการแสดงให้เห็นว่า วิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง ย่อมมีความสำคัญมาก มันช่วยเติมเต็มวิธีวิเคราะห์และวิธีมองปัญหาที่เศรษฐศาสตร์ทั่วไปขาดหายไป และมันสอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังเกิดความตึงเครียดของการ

แข่งขันทางการค้าและการช่วงชิงความเป็นเจ้า เพื่อครอบครองความมั่งคั่งและพลังอำนาจ อาวุธที่นำมาใช้ต่อสู้กันก็คือ การค้าการลงทุน การเงินการธนาคาร เทคโนโลยี การสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารด้วยระบบดิจิทัล และอาวุธที่ทรงพลานุภาพมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบันก็คือ กองทัพหรือกองกำลัง อาวุธหลายประเภทนี้เมื่อถูกนำมาใช้รวม ๆ กันจึงเรียกว่าเป็นอาวุธ “ทางเศรษฐกิจการเมือง” วิชาการของการต่อสู้เช่นนี้ จึงเรียกกันว่า วิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง และเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ (Balaam, D. N. & Vesetb, M., 2001)

กรณีรูปธรรมคือ สงครามการค้าการลงทุนและสงครามเงินตราระหว่างสหรัฐอเมริกา กับจีน ประธานาธิบดีทรัมป์ (Donald Trump) ได้มีการกีดกันสินค้าจากจีน เพื่อต้องการลดการขาดดุลการค้ากับจีนตั้งแต่ปี ค. ศ. 2018 (wikipedia, n.d.) ลูกหลานมาถึงการกีดกันการพัฒนาเทคโนโลยีของจีน กีดกันการลงทุนทางเทคโนโลยีของบริษัทหัวเว่ยของจีน (BIZ & MARKETING NEWS, 2019) ทางด้านการเงินจีนก็เห็นว่า การค้าขายระหว่างประเทศที่สหรัฐอเมริกาต้องการให้ใช้เงินดอลลาร์เป็นหลัก เป็นสิ่งที่จีนไม่พอใจ จีนจึงพยายามเจรจากับประเทศต่าง ๆ ที่ค้าขายกับจีนให้ใช้เงินหยวน และจีนก็ได้พัฒนาเงินดิจิทัลหยวน (central bank digital currency) เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว โดยผู้ใช้จ่ายเงินไม่ต้องพกเงิน ไม่ต้องผ่านระบบธนาคาร ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการโอนเงินและการแลกเงิน และจีนคาดหวังให้ดิจิทัลหยวนเป็นเงินค้าขายระหว่างประเทศด้วย ประเด็นนี้จีนนำหน้าสหรัฐฯ ไปแล้ว (Yeung, K., 2021)

วิธีวิทยาของเศรษฐศาสตร์การเมือง

ในทศวรรษที่ 1960s เศรษฐศาสตร์การเมือง มีการพัฒนากรอบความคิด ทฤษฎีและวิธีการศึกษาที่ลุ่มลึกและหลากหลายมากขึ้น ขอบเขตของการศึกษาวิเคราะห์ครอบคลุมใน 5 ประเด็น คือ (O'Hara, P. A., 2001)

1. ว่าด้วยวิธีการมองปัญหาเชิงสัมพันธ์และเชิงพลวัต กล่าวคือ ในการวิเคราะห์ปัญหาหรือประเด็นหนึ่ง ๆ จะต้องมองให้เห็นว่าปัญหานั้น ประเด็นนั้น เกิดจากปัจจัยอะไรบ้าง เหตุและปัจจัยนั้นอาจมีเพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่างประกอบกัน และมองให้เห็นว่า ปัญหาหรือประเด็นนั้นมันจะนำไปสู่ประเด็นและปัญหาอื่น ๆ อะไรบ้าง? มองให้เห็นอดีตที่เป็นเหตุของปัจจุบัน และต้องวิเคราะห์ทำให้เห็นความเป็นไปได้ว่า ประเด็นปัญหาปัจจุบันจะนำไปสู่อะไรในอนาคต นั่นคือการวิเคราะห์เชิงพลวัต

2. ว่าด้วยการวิเคราะห์วิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของทุนนิยม เช่น พิจารณาว่าทุนนิยมอุตสาหกรรมยุคแรก เริ่มจากยุคเครื่องจักรไอน้ำเรียกว่าอุตสาหกรรม 1.0 ต่อมาเป็นยุคเครื่องจักรที่ใช้น้ำมันในยานยนต์ต่าง ๆ รวมถึงรถไฟ นำไปสู่การปฏิวัติระบบขนส่งคมนาคม เรียกว่าอุตสาหกรรม 2.0 แล้วก็ถึงยุคที่เครื่องจักรใช้ไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์เรียกว่า

ยุคอุตสาหกรรม 3.0 สุดท้ายก็ถึงยุคอุตสาหกรรมที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์หรืออุตสาหกรรมยุคดิจิทัล เรียกว่าอุตสาหกรรม 4.0 (Schwab, K., 2017) เป็นต้น

3. ว่าด้วยบทบาทและความขัดแย้งของระบบเศรษฐกิจการเมืองและสังคม ระบบทุนนิยมได้ก่อให้เกิดชนชั้นสองชนชั้นหลักควบคู่กันอยู่ คือ ชนชั้นนายทุนและชนชั้นแรงงาน ในสังคมที่เป็นทุนนิยมเต็มตัว คนส่วนใหญ่คือชนชั้นแรงงาน คนส่วนน้อยคือชนชั้นนายทุน แต่ผู้ครอบครองรายได้และทรัพย์สินส่วนใหญ่ของสังคม คือ นายทุน ส่วนชนชั้นแรงงานเป็นฝ่ายเสียเปรียบ มีส่วนแบ่งของรายได้และทรัพย์สินน้อย มีชีวิตอยู่ด้วยการทำงานหนักแต่ลำบากยากจน ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ทำการผลิตและสร้างผลผลิตให้แก่สังคมมากมาย จึงนำไปสู่การเรียกร้อง“ส่วนแบ่ง” ที่ได้ผลิตขึ้นมา นั้น นำไปสู่ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับการผลิต และระดับการเมืองการปกครอง คือ การต่อสู้เพื่อครองอำนาจรัฐ

4. ว่าด้วยมูลค่าส่วนเกินทางเศรษฐกิจ, อุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพ (effective demand), ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, การกระจายรายได้และการผลิตซ้ำ (Reproduction) เป็นการศึกษาวเคราะห์ให้เห็นว่า ผลผลิตต่าง ๆ ในสังคม ผู้ที่ทำการผลิตหลักเป็นชนชั้นแรงงานและเกษตรกร ในความเป็นจริงทั้งสองชนชั้นสร้างผลผลิตได้มากกว่าระดับความจำเป็นของตัวเอง เช่นในเวลา 1 วัน คนงานต้องการสิ่งจำเป็นเพื่อชีวิตคิดเป็นมูลค่า 300 บาท แต่ผลผลิตที่คนงานผลิตออกมานั้น อาจมีมูลค่าถึง 1,000 บาท ส่วนที่มากกว่า 300 บาท คือ 700 บาท เรียกว่า “มูลค่าส่วนเกิน” ก็ตกเป็นของนายจ้าง

ส่วนอุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพ ก็หมายถึงว่า คนทุกคนมีความต้องการหรือมีอุปสงค์ แต่ความต้องการนั้นจะเป็นจริงได้ก็ต้องมีกำลังซื้อ หรือต้องมีเงินที่จะซื้อนั่นเอง ดังนั้น การสร้างอุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพ ก็คือ การทำให้ทุกคนมีรายได้ มีกำลังซื้อ จึงจะมีอุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีความเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงเกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้ของประชาชน การผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำ เพื่อเพิ่มกำไร เพิ่มความมั่งคั่งของสังคมนั้น ก็ต้องคำนึงถึงการจัดสรรแบ่งปันความมั่งคั่งและความเติบโตทางเศรษฐกิจให้ตกไปถึงมือของประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อเพิ่มอุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น

5. ว่าด้วยกรอบนโยบายที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจที่ไม่เป็นกระแสหลักของทุนนิยม กล่าวคือ ระบบทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจตลาด เป็นสังคมที่คนต้องพึ่งตลาด จะหารายได้มาเลี้ยงชีพก็พึ่งตลาด ทั้งตลาดสินค้าทุน ตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค และตลาดแรงงาน ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง “เศรษฐกิจ” คนก็จะคิดถึงเศรษฐกิจที่เป็นธุรกิจและเศรษฐกิจที่เกิดจากภาครัฐ (เช่น การสร้างถนนหนทาง การสร้างท่าเรือ สร้างเขตอุตสาหกรรม) ไม่ได้คิดว่าการประกอบอาชีพการงานของครัวเรือน คือ การเป็นลูกจ้าง การทำไร่ทำนาทำสวน ค่าขายหาบเร่แผงลอยริมทางเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ ภาคเศรษฐกิจประเภทนี้เรียกว่า “เศรษฐกิจภาคประชาชน” ความสำคัญยิ่งของเศรษฐกิจภาคนี้คือ เป็น“พลังการบริโภค” และการสร้างอุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

ตามทฤษฎีของเคนส์ (Keynes, J. M., 1936) การบริโภคของประชาชนในประเทศมีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) มาก ในสังคมไทยปัจจุบันประมาณครึ่งหนึ่งของ GDP มาจากการบริโภคของประชาชน ดังนั้นเศรษฐกิจภาคประชาชนจึงมีความสำคัญ แม้แต่ละรายจะเป็นครัวเรือนทำการผลิตเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เมื่อรวมกันมากมายมหาศาลสร้างรายได้ให้ครัวเรือนและสร้างพลังการบริโภคให้แกระบบเศรษฐกิจ

วิธีวิทยาทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ตั้งอยู่บนคำถามว่า “จะศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างไร?” การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองลุ่มลึกและรอบด้าน ต้องศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ สถาบัน ความแปรปรวนไม่แน่นอน พลวัตและการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยภายนอกและภายใน ที่มีผลกระทบต่อนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงนั้น

“นิยามและความหมาย” ของศัพท์และวลีต่าง ๆ ในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง อาจมีความแตกต่างไปจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลักที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เช่น คำว่า ทุน (capital) ในทางเศรษฐศาสตร์ทั่วไป ก็หมายถึง “ปัจจัยการผลิต” แต่ในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง นอกจากจะหมายถึงปัจจัยการผลิตชนิดหนึ่งแล้วยังหมายถึงเครื่องมือที่ชนชั้นนายทุน (capitalist) ใช้ขูดรีดแรงงานด้วย (Marx, K., 1977) เป็นต้น

เศรษฐศาสตร์การเมืองจะให้ความสำคัญกับตัวแปรเชิงสถาบัน ได้แก่ อุดมการณ์ ประเพณี วัฒนธรรม ระเบียบกฎเกณฑ์ นโยบาย ซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบน (super structure) ที่หล่อหลอมความเชื่อ ความรู้สึก ความคิดของบุคคล และบรรทัดฐานของสังคม (social norms) ซึ่งจะไปกำหนดลักษณะของครอบครัว ชุมชน รูปแบบของรัฐและระบบเศรษฐกิจ ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางเทคโนโลยี ก็ไปเปลี่ยนแปลงพลังการผลิต หรือความสามารถในการผลิต และไปกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการผลิต หรือความสัมพันธ์ของบุคคลในกระบวนการผลิต เช่น การพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรม ทำให้เกิดความสัมพันธ์ใหม่ในกระบวนการผลิต คือ ความสัมพันธ์ในระบบนายจ้าง-ลูกจ้าง เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนล่าง (economic structure) หรือที่มาร์กซ์ เรียกว่า วิธีการผลิต (mode of production) ในประเด็นนี้ มาร์กซ์ อธิบายว่า เมื่อวิธีการผลิตเปลี่ยนแปลงไป ก็จะไปกดดันให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างส่วนบนคือ ระเบียบกฎเกณฑ์ กติกา นโยบาย และอำนาจในการเมืองการปกครอง (Marx, K., 1977)

ตัวอย่างเช่น การเกิดระบบนายจ้าง-ลูกจ้าง ก็กดดันให้เกิดกฎหมายแรงงาน และเมื่อนายทุนสามารถสะสมความมั่งคั่งจากแรงงานและจากกลไกตลาด นายทุนก็สามารถใช้ความมั่งคั่งของตนไปสร้างอำนาจรัฐผ่านพรรคการเมืองและการเลือกตั้ง เกิดเป็นรัฐที่ครอบงำด้วยทุน (capitalist state) เป็นต้น

จึงเห็นได้ชัดว่า ปริมาณของการวิเคราะห์ของเศรษฐศาสตร์การเมืองครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ไม่ใช่การวิเคราะห์เพียงตัวแปรทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจเหมือนเช่นวิชาเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ดังนั้นเองจึงมี

นักเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศให้คำนิยามเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าเป็นเรื่องของ “การต่อสู้เพื่อความมั่งคั่งและพลังอำนาจ”

เศรษฐศาสตร์การเมืองให้ความสำคัญกับพลังของการเปลี่ยนแปลงจากภายในมากกว่า พลังการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก แม้ว่าพลังภายนอกจะเข้าไปกำหนดรูปแบบการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ เช่น กรณีอาณานิคมที่เจ้าอาณานิคมเข้าไปกำหนด แต่ประวัติศาสตร์ก็แสดงให้เห็นว่า เจ้าอาณานิคมที่เป็นประเทศทุนนิยมก็ไม่ได้ทำให้ประเทศเมืองขึ้นเป็นทุนนิยมไปด้วย หรือถ้าจะเป็นก็เป็นทุนนิยมล่าหลังและยากจน เพราะความมั่งคั่งถูกเจ้าอาณานิคมดูดกินจึงยังคงเป็นประเทศเมืองขึ้นที่ด้อยพลังการผลิต เป็นได้เพียงประเทศ “กึ่งทุนนิยม” ที่เป็นแหล่งสะสมทุนให้เจ้าอาณานิคม ต่อเมื่อหลุดพ้นจากการเป็นประเทศอาณานิคม จึงสามารถพัฒนาพลังการผลิต และค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปสู่ประเทศทุนนิยมได้ เช่น ใต้หวัน เกาหลี เม็กซิโก บราซิล ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย เป็นต้น บางประเทศหลุดพ้นจากความเป็นอาณานิคมแล้ว แต่พลังการผลิตภายในยังอ่อนแอ จึงยังไม่สามารถเป็นประเทศทุนนิยมได้เต็มตัว เช่น อัฟกานิสถาน และหลายประเทศในแอฟริกา เป็นต้น

ดังนั้น การอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจการเมือง จะวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อกัน อาศัยความเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน วิเคราะห์เหตุที่ก่อให้เกิดผล และผลนั้นที่กลายเป็นเหตุของปรากฏการณ์อื่น ๆ เช่น การด้อยการศึกษาเป็นเหตุให้ด้อยสิทธิ การด้อยสิทธิทำให้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ การด้อยฐานะทางเศรษฐกิจก็ทำให้เกิดภาวะด้อยการศึกษาต่อไปอีก ดังนั้นปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ มันอาจมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างรวมกัน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ของบุคคลที่ถูกหล่อหลอมภายใต้สังคมหนึ่ง ๆ การวิเคราะห์ในลักษณะนี้ ปรากฏอยู่ในชุดโครงการวิจัยขนาดใหญ่ เรื่อง “การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย” (ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546)

สรุป

เศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นศาสตร์ที่เก่าแก่กำเนิดมาประมาณ 400 กว่าปีแล้ว เป็นศาสตร์ที่แตกต่างจากเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก เพราะเศรษฐศาสตร์การเมืองตามความคิดของอดัม สมิท เป็นศาสตร์ของรัฐบุรุษที่ต้องการจะสร้างรายได้ให้ประชาชนและรัฐ และเศรษฐศาสตร์การเมืองยังเป็นสหวิทยาการที่นำเอาปัจจัยด้านพลังตลาด อำนาจอรัฐ และสถาบันทางสังคมมาวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในบริบทดังกล่าว ลัทธิมาร์กซ์เป็นเพียงสำนักคิดหนึ่งของเศรษฐศาสตร์การเมืองเท่านั้น ขณะที่เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางเศรษฐกิจล้วน ๆ และตัดปัจจัยทางด้านอำนาจอรัฐและสังคมออกไป โดยมีสมมุติฐานว่าสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยคงที่ ดังนั้นเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ช่วยขยายพรมแดนการวิเคราะห์ปัญหาทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมสภาพความเป็นจริงทางสังคมได้มาก

ขึ้น และตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพิ่มขึ้นมาก จึงเกิดเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศขึ้นมาอีกสาขาหนึ่ง ขณะเดียวกันช่วง 1980s ก็ได้มีการพัฒนาเศรษฐศาสตร์การเมืองใหม่ ที่มีแนวคิดว่าการตัดสินใจกระทำใด ๆ ทางเศรษฐกิจย่อมถูกกำหนดมาจากความเชื่อ อุดมการณ์ และผลประโยชน์ของคนในเรื่อง นั้น ๆ ซึ่งได้ทำให้การวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจมีภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น มองเห็นตัวคนที่อยู่ เบื้องหลังกลไกตลาด ขณะที่เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกมักจะเชื่อว่ากลไกตลาดเป็นการทำงาน ของมือที่มองไม่เห็น นอกจากนี้เศรษฐศาสตร์การเมืองทำให้มองเห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เศรษฐกิจกับการเมือง เห็นภาพรวมของระบบเศรษฐกิจการเมืองและสังคมที่จำเป็นต่อการ กำหนดนโยบายเพื่อประชาชน และเนื่องจากประเด็นทางเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ ทั้งประเด็นทางกฎหมาย รัฐศาสตร์ สังคมวิทยาและประวัติศาสตร์ จึงได้มีการศึกษา เศรษฐศาสตร์การเมืองสำหรับผู้ต้องการทำงานในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว เศรษฐศาสตร์การเมือง จึงมีประโยชน์ไม่เพียงผู้ศึกษาค้นคว้าเศรษฐศาสตร์การเมืองเท่านั้น แต่รวมถึงผู้ทำงานด้าน อื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2554). ทางออกของประเทศไทยในทัศนะทางเศรษฐศาสตร์การเมือง คำแนะนำองค์ปาฐกถา สุภา ศิริमानนท์ ครั้งที่ 23 วันที่ 27 มิถุนายน 2554 (แผ่นพับ). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 2: ว่าด้วยการต่อต้านคอมมิวนิสต์. (2501). ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 75 ตอนที่ 81 หน้า 5-6 (20 ตุลาคม 2501).
- ภาวดี ทองอุไทย และคณะ. (2527). ยุคทองของนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์เศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2546). รายงาน วิจัยฉบับสมบูรณ์ : บทวิเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนคน ด้อยโอกาสในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Baker, D. (2006). The Political Economy of Fascism: Myth or Reality, or Myth and Reality? *New Political Economy*, 11(2), 227-250.
- Balaam, D. N. & Vesetb, M. (2001). *Introduction to International Political Economy*. New Jersey: Prentice Hall.
- Basley, T. (2001). *Principal Agent? : The Political Economy of Good Government*. Oxford: Oxford University Press.

- BIZ & MARKETING NEWS. (2019). 10 ขบวนการเหตุที่แท้จริง “สหรัฐฯ” บีบ “HUAWEI” ให้จนมุมทุกทาง!! ส่งสัญญาณ Trade War เริ่มต้นแล้ว. Retrieved June 20, 2021, from <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/huawei-trade-war/>.
- Department of Political Economy. (2010). About Political Economy. School of Politics and Economics, King’s College, London. Retrieved May 24, 2021, from www.kcl.ac.uk/about.
- Fusfeld, D. R. (1966). *The Age of the Economist, The Development of Economic Thought*. Illinois: Scott, Foresman and Co.
- Gruble, A. (1988). *The Free Economy and Strong State*. North Carolina: Duke University Press.
- Haskell, J. D. (2015). *Research Handbook on Political Economy and Law*. Cheltenham England: Edward Elgar Publishing.
- Hay, C. (1999). *The Political Economy of New Labour*. Manchester: Manchester University Press.
- Hunt, E. K. & Lautzenheiser, M. (2015). *History of Economic Thought* (3rd ed.). New York: M.E.Sharpe.
- Kennedy, D. (2013). Law and Political Economy of the World. *Leiden Journal of International Law*, 26(1), 7-48.
- Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment Interest and Money*. London: Palgrave Macmillan.
- Korten, D. C. (1995). *When Corporations Rule the World*. Okaland: CA : Berrett-Koehler Publishers.
- Lairson, T. D. & Skidmore, D. (2003). *International Political Economy : The Struggle for Power and Wealth* (3rd ed.). Belmont: Thomson-Wads Worth.
- Lenin, V. I. (1963). *Lenin's Selected Works*. (Vol. 1). Moscow: Progress Publishers.
- _____. (2008). *Imperialism, the Highest State of Capitalism*. NSW, Australia: Resistance Books.
- Maccoy, D. R. (1980). *The Elusive Republic : Political Economy in Jeffersonian America*. Chapel Hill: University of North Carolina.
- Malthus, T. R. (1990). *Principle of Political Economy* (Vol. 2). Cambridge: Cambridge University Press.
- Marx, K. & Engels, F. (1977). *Manifesto of the Communist Party*. Moscow: Progress Publishers.

- Marx, K. (1977). *Capital* (Vol. 1). London: Penguin Book.
- Mayer, C. S. (1988). *In Search of Stability : Explorations in Historical Political economy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mill, J. (1826). *Elements of Political Economy* (3rd ed.). London: Ceabook and Joy.
- Mill, J. S. (1848). *Principle of Political Economy*. Oxford. New York: Oxford University Press.
- Montchare'tien, A. (1615). *Traicté de l' économie Politique* . Paris. Retrieved May 25, 2021, from <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k10902663>
- O'Hara, P. A. (2001). *Encyclopedia of Political Economy* (Vol. 2). London and New York: Routledge.
- Palgrave, R. H. I. (2015). *Dictionary of Political Economy* (Vol. 3). Cambridge: Cambridge University Press.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty First Century*. London: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Ricardo, D. (1817). *On The Principle of Political Economy and Taxation*. London: John Murray and Ontario, Bathoche Books.
- Robbins, M. (2017). *Why We Need Political Economy*. Retrieved December 25, 2020, from <https://policyoptions.irpp.org/magazines/january-2017/why-we-need-political-economy/>
- Say, J. B. (2001). *A Treatise on Political Economy ; or The Production, Distribution and Consumption of Wealth*. Philadelphia: Batoche Books.
- Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. New York: Random House USA Inc.
- Smith, A. (1997). *The Wealth of Nations Book I*. London: Penguin Book.
- _____. (1999). *The Wealth of Nations Book IV*. London: Penguin Books.
- Stillwell, F. (2005). *Political Economy : The contest of Economic Ideas*. Melbourne: Oxford University Press.
- Stuart, J. (1765). *An Inquiry into the Principle of Political Economy : Being An Essay on the Science of Domestic Policy in Free Nations* (Vol. 1). Ireland: Dublin.
- Weingast, B. R. & Wittman, D., eds. (2008). *The Oxford Handbook of Political Economy*. Oxford: Oxford University Press.

wikipedia. (n.d.). สงครามการค่าเงิน-สหรัฐ. Retrieved June 20, 2021, from <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AA%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%88%E0%B8%B5%E0%B8%99%E2%80%93%E0%B8%AA%E0%B8%AB%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%90>

Yeung, K. (2021). China digital currency: could Beijing's advanced e-yuan replace smaller Asian currencies?. Retrieved June 25, 2021 from www.scmp.com: <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3138622/china-digital-currency-could-beijings-advanced-e-yuan-replace>

วงล้อเพื่อสุขภาวะสัจจร: มิติการตีความทางวัฒนธรรม*

WHEEL FOR LOCOMOTIVE WELLNESS: INTERPRETATION OF
CULTURE DIMENTIONS

เจนการ ชูเชิด

Chenkan Chuchoet

อัจฉรา ภาณุรัตน์

Achara Phanurat

สมพงษ์ ธงไชย

Sompong Thongchai

ทองอินทร์ ไหวดี

Thongin Waidee

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: jjenkarn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวัฒนธรรมวงล้อเพื่อสุขภาวะสัจจรที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรมในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (พ.ศ. 2559 - 2561) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในประเทศไทย 10 คน เวียดนาม 3 คน อินเดีย 2 คน สปป.ลาว 1 คนและกัมพูชา 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า ด้านวัฒนธรรมที่มีการออกแบบและประดิษฐ์เทคโนโลยีวงล้อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมข้าว คือ วัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรมปลูกข้าวที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจของสังคมในด้านเกษตรกรรม การค้า หัตถกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ เกวียนและจักรยานเป็นพาหนะที่ต้องใช้กำลังงานจากคนและสัตว์เพื่อขับเคลื่อนวงล้อ เกิดจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ใช้พลังงานและพลังจิตป้องกันโรควงล้อจึงเป็นสัญลักษณ์นิยมเพื่อใช้อธิบายกลไกชีวิตอันมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะสัจจร และวัฒนธรรมวงล้อสัมพันธ์กับธรรมในพุทธศาสนาที่โน้มน้าวให้มีการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาใช้พลังงานสะอาด การหมุนของวงล้อจึงเสมือนวงล้อธรรมในการเผยแพร่และเป็นสัญลักษณ์ในพุทธศาสนา

* Received 2 December 2021; Revised 14 June 2022; Accepted 18 June 2022

ส่วนวงล้อของตรีมูรติ คือ ผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย มี “เกิด แก่ เจ็บ ตาย” เป็นกลไกของทุกชีวิต การหมุนวงล้อก่อให้เกิดการเรียนรู้ปฏิจลสมุปปาต และวงล้อที่มีซี่ก้า 14 ซี่แทน “คองหรือครองธรรม 14” ซี่ก้า 16 ซี่แทนมรรค 8

คำสำคัญ: วัฒนธรรม, ชชาติพันธุ์, วงล้อ, สุขภาวะสังจจร

Abstract

The objectives of this research article were to studying wheel culture for locomotive wellness in relation to cultural and religious interpretations in Thailand. This ethnographic research uses qualitative research method to study related documents, in-depth interviews, and participant observations (2016-2018 A.D.) 17 key informants are representatives from ethnic groups in various locations which consist of 10 from Thailand, 3 from Vietnam, 2 from India, 1 from Lao PDR and 1 from Cambodia. The data are analyzed in terms of the content and later on summarized. The results show that in terms of culture, the wheel technology is designed and invented in accordance with the culture of the community in each area. It received the impact from the rice culture in the way that it is rice farming society which is part of the social economic culture, including agriculture, trade, handicrafts, and industry. Wheel carts and bicycles are vehicles that require human and animal power to drive the wheels. This is caused by culture and wisdom that uses physical and mental powers to prevent disease. The wheel is therefore a symbol used to describe the mechanism of life that affects the promotion of locomotive wellness. The wheel culture is related to Buddhist teaching that persuades people to change their way of life to use clean energy. The rotation of the wheel is therefore like a wheel of Dharma in dissemination and symbolism in Buddhism. The wheel of the Trimurti which is the creator, the preserver, and destroyer, means that being born, being old, being ill and being dead are the mechanism of all lives. The rotating of the wheel leads to learning Pratityasamutpada where a wheel with 14 spokes represents “Kong 14” or the 14 traditions and the 16 spokes represent the Noble Eightfold Path.

Keywords: Culture, Ethnic, Wheel, Locomotive Wellness

บทนำ

ประเทศไทยมีถนนสะดวกสบาย ขับเคลื่อนได้รวดเร็วมากสำหรับรถยนต์ เครื่องบิน รถไฟ ฯลฯ แต่อ่อนด้อยเรื่องสุขภาวะสัญจร กล่าวคือ การก่อสร้างถนนที่ดี สถานีรถไฟที่ดี สนามบินที่ดี เอื้อประโยชน์แก่ชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง และคนในสังคมเมือง สถิติการจราจรของไทยมีอัตราการตายสูง จึงมีการกำหนดนโยบายในหลายเทศกาล อาทิ ในวันสงกรานต์ว่า “ห้ามตาย” ข้อความดังกล่าวนี้ เป็นภาพจำทางวัฒนธรรมของคนชนบท และเป็นความทุกข์ของเขาที่ไม่สามารถใช้จักรยาน จักรยานยนต์ เกวียน และรถเกะตรกร ฯลฯ และเป็นที่ยอมรับกันว่าจำนวนผู้ตายมากที่สุดบนถนนทั่วไป คือ กลุ่มเกะตรกร ในอดีต ประเทศไทยสามารถสร้างภาพจำและสัญลักษณ์ “วงล้อ” ให้เป็นวัฒนธรรมวิถีไทยวิถีพุทธได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน เช่น วงล้อธรรมจักรและวงล้อเกวียน แต่ปัจจุบันถนนหลายสายในประเทศไทยไม่มีถนนเพื่อเกวียน สัตว์เลี้ยง (ช้าง ม้า วัว ควาย) จักรยาน และรถเกะตรกร ฯลฯ ภาพจำของวงล้อสุขภาวะสัญจรควรถูกตอกย้ำ เพิ่มพูนค่านิยมใหม่ว่า วงล้อเกวียน 8 ซี่ คือ มรรค 8 สัญลักษณ์การหมุนวงล้อเป็นไปตามกฎธรรมชาติ “ปัจจุสมุปบาท” และกฎแห่งกรรม ซึ่งคนโบราณได้ถอดแบบจากพุทธศาสนามาเป็นวัฒนธรรม “ฮีตคอง” (หรือบุญประเพณี 12 เดือน) โดยทุกคนต้องไปทำกิจกรรมที่วัดเดือนละ 1 ครั้ง (อย่างน้อย) กิจกรรมดังกล่าวนี้ ตอกย้ำค่านิยมการนับถือพุทธศาสนา วัฒนธรรมบุญประเพณี 12 เดือน และสัญลักษณ์นิยม “วงล้อในสุขภาวะสัญจร”

“ล้อ” หมายถึง ส่วนของวัตถุที่เป็นรูปร่างกลมถูกยึดไว้ที่บริเวณจุดศูนย์กลางด้วยเพลที่สามารถทำให้ล้อหมุนรอบเพลได้ การหมุนเคลื่อนที่ไปเป็นประดิษฐ์กรรมของมนุษย์ในดินแดนเมโสโปเตเมียโบราณกว่า 3,500 ปีก่อนคริสต์ศักราช ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาแห่งความสมบูรณ์ของอารยธรรมสุเมเรีย (Sumerian Civilization) (เจริญ ไวรวิจันกุล, 2549) ยานพาหนะที่มีล้อ ตลอดจนเครื่องมือขึ้นรูปปั้นแบบล้อหมุนนั้น คนโบราณตระหนักว่าการเคลื่อนที่ของกงล้อช้า ๆ ทำให้เราเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์และสัตว์ ที่มีแนวคิดเกิดมาจากการเฝ้ามองและสังเกตการทำงานเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีลักษณะเป็นแผ่นกลมหมุนได้ และด้วยภูมิปัญญาจึงมีการคิดค้นพัฒนาล้อมาเป็นล้อเลื่อนนำมาติดตั้งเข้ากับตัวยานพาหนะเพื่อใช้ในการเคลื่อนย้ายสิ่งของ ซึ่งเป็นต้นแบบของพาหนะที่ใช้ล้อชนิดอื่น ๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นในภายหลัง (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2552) ประเทศไทยและอีกหลายประเทศที่ยืนยันได้ว่าล้อหรือเกวียนมีมานานแล้ว พาหนะเกวียนเป็นพาหนะที่สำคัญในอดีตที่ไม่มีเครื่องยนต์กลไกมาเกี่ยวข้อง ใช้เดินทางทางบก สามารถทุ่นแรงคน และเป็นพาหนะที่สามารถใช้ประโยชน์ได้มากมายก่อนที่มนุษย์จะคิดประดิษฐ์รถยนต์ขึ้นใช้ (มณี รุ่งเรืองธรรม, 2499) เกวียนมีวงล้ออยู่สองข้างซ้ายขวา ใช้ประโยชน์จากแรงงานสัตว์ในการลากจูง ลำเลียง บรรทุกสัมภาระหรือสินค้าได้มากมาย บางพื้นที่ที่มีอุปสรรคที่ไม่สามารถใช้สัตว์เลี้ยงแทนคนได้จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ดอน ป่าดง มีหล่มโคลน (สมชาย นิลาอาธิ, 2554) เกวียนจึงเป็นพาหนะที่ตอบสนองความต้องการเดินทางที่สะดวกและไม่มีอุปสรรค ในประเทศไทยเกวียนเป็นพาหนะ

ในการเดินทางที่ไม่มีเครื่องยนต์ที่สามารถทุ่นแรงคนโดยใช้ล้อ 2 ล้อและใช้แรงงานของสัตว์เช่น วัว ควาย มาใช้เทียมลาก ด้วยวัฒนธรรมวงล้อที่เป็นภูมิปัญญาทางกลอุบายของบรรพบุรุษที่ให้บุคคลและสัตว์เลี้ยงของตนได้มีการออกกำลังกายและใช้กำลังกายและพลังจิตป้องกันโรคที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาพะสัจจระ เทคโนโลยีจึงไม่ใช่ตัวกำหนดความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตแต่เป็นวัฒนธรรมต่างหากที่เป็นกำลังงานขับเคลื่อนที่สำคัญ การนั่งเกวียนในที่จำกัดจึงมีคุณค่าเพราะได้พิจารณากาย ผิวกายสัมผัสปัญญะ อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเจริญภาวนา เป็นโอกาสของการฝึกสมาธิและใช้บุญรักษาธรรมะ คัมภีร์ของสุขภาพกายและจิต สุขภาพะสัจจระด้วยเกวียนจึงสร้างสัมมาอาชีวะสัมพันธ์ คน-ป่าไม้-ดินเผา ในวิถีชีวิตพอเพียง นั่นคือแรงงานวัวควายจึงมีคุณค่า ในศาสนาบางศาสนาจะไม่กินเนื้อสัตว์ เพราะความรักและความเมตตาตามพรหมวิหาร 4 รวมทั้งขยัน อดทน ในการประกอบสัมมาอาชีวะเพื่อความสงบสุข อีกทั้งทุกศาสนายังต้องมีหลักการรักษาสุขภาพ ในเวลาต่อมาเทคโนโลยีสิ่งประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น จักรยานจึงเป็นพาหนะที่ขับเคลื่อนด้วยการใช้กำลังงานจากกล้ามเนื้อของมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนไปมาเพื่อการออกกำลังกายหรือการสัจจระเพื่อการประกอบอาชีพแทนการใช้แรงงานจากสัตว์ (อภิโชค แซ่โค้ว, 2541) การขี่จักรยานหรือถีบจักรยานทำให้ร่างกายมีสมรรถภาพที่แข็งแรง สร้างภูมิคุ้มกันโรคได้ด้วยตนเอง เนื่องจากการใช้แรงจากส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทั้งแขน ขา และลำตัว ในการถีบจักรยานทำให้ลมปราณวิ่งไปถึงปลายเท้าเพราะการเคลื่อนไหวเกิดสุขภาพะสัจจระ ได้ฝึกการทำงานของหัวใจและหลอดเลือดให้ทำงานตามหลักการออกกำลังกาย ร่างกายมีการใช้พลังงานมากขึ้น อีกทั้งมีผลต่อจิตใจทำให้เกิดความสนุกสนาน เกิดการเรียนรู้ข้อธรรม “อานาปานสติ” มีสติรู้ลมหายใจเข้า มีสติรู้ลมหายใจออก เกิดสมาธิเวลาเคลื่อนไหวในการขี่ และจักรยานถอยหลังไม่ได้จึงต้องหยุดและลากจูง เหมือนข้อธรรมฝึกปฏิบัติแบบสมณะและหยุดพิจารณาแบบวิปัสสนา

ณัฐภัทร์ จันทวิช กล่าวนัยสำคัญเรื่องวงล้อว่า การสัจจระเช่นเดียวกันกับการหมุนวงล้อในทางพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าได้เสด็จตรัสรู้และแสดงปฐมเทศนาอันแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ เรื่อง ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร หมุน ซึ่งแปลว่า พระพุทธเจ้าทรงหมุนล้อแห่งธรรมหรือธรรมจักร (ณัฐภัทร์ จันทวิช, 2541) สอดคล้องกับ สุนัฏฐา ฉายาวัดมะ ซึ่งเสนอในแนวเดียวกันว่าเรื่องนี้เปรียบได้กับการเผยแพร่หลักธรรมดั่งการหมุนของวงล้อ เป็นการหมุนวนเข้าไปเรื่อย ๆ ไม่มีจุดเริ่มต้นและไม่มีจุดสิ้นสุด แต่สามารถนำไปให้ถึงที่หมายหรือที่เจริญได้ แสดงถึงวงล้อธรรมที่มีการหมุนและเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ จึงเรียกว่าธรรมจักร หมายถึง วงล้อธรรมหรืออาณาจักรธรรม การหมุนวงล้อจึงเหมือนการหมุนของวงล้อธรรมหรือวงล้อศาสนาในการเผยแผ่ข้อธรรมของพุทธศาสนา อีกทั้งสัญลักษณ์ธรรมจักรวางหมอบยังหมายถึงกลุ่มบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติธรรม เดินตามสายกลาง ทำให้แจ้ง (สุนัฏฐา ฉายาวัดมะ, 2551) ซึ่ง ปริยญา ต้นสกุล ขยายความ “ธรรมจักร” ว่าการหมุนวงล้อแห่งธรรมจะเกี่ยวข้องกับอายตนะทั้ง 6 ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 อย่างด้วยกัน คือ อายตนะภายนอก ที่หมายถึง

สิ่งที่อยู่ภายนอกตัวเรา 6 อย่าง และอายตนะภายใน หมายถึงสิ่งที่อยู่ในตัวเรา 6 อย่าง โดยทั้งสองอย่างนี้เป็นสิ่งที่ต้องคู่กันอยู่เสมอ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จิตที่รับรู้ความเป็นอารมณ์ทั้งหมด เป็นธรรมชาติที่รับรู้อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ และกลไกการใช้สติปัญญาของสมอง ดวงตาทำหน้าที่แทนจิตวิญญาณ เมื่อได้รับข้อมูลผ่านมาทางตา หู จมูก ลิ้น หรือสัมผัสกายแล้ว จะเกิดการสัมผัสเตือนเป็นการรับรู้ เกิดความอยาก ในภาวะที่จิตสัมผัสเตือนเป็นปกติในยามปกติ คือ จิตมีความสุขและสงบ ทำให้การวางจิตเป็นอุเบกขา คือรับรู้แต่ไม่รับเอา ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อช่วยในการก้าวพ้นภาวะจิตมิให้ถูกรบกวนจนทำให้สภาวะจิตเสียสมดุลไปจากเดิม นั่นคือการเป็นผู้มีสติ หากการหมั่นธรรมจักรไม่เป็นหรือไม่ถูกต้อง ธรรมจักรจะกลายเป็น กรรมจักร อันเป็นกงล้อแห่งกรรมที่จะทำให้จิตวิญญาณของตนหลุดพ้นหรือนิพพานไม่ได้ จิตจะเต็มไปด้วยกิเลสตัณหาอันนำไปสู่การทำลายความสุขและความสงบสุขภายในจิตใจ อันมีผลต่อสภาวะ จึ่งน่าเชื่อว่า มติการตีความทางวัฒนธรรมเรื่องวงล้อเพื่อสภาวะสัจจนั้น พุทธศาสนิกชนเชื่อว่าจิตต้องมาก่อนกาย (หรือ Sound mind Sound body) ฉะนั้นเทคโนโลยีวัฒนธรรมวงล้อซึ่งสัมพันธ์กับองค์ธรรมหลายประการในพุทธศาสนา จึงมีนัยสำคัญ และเป็นกลไกโน้มน้าวให้ชาวเอเชียปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตมาใช้พลังงานสะอาดได้ง่าย วงล้อธรรมจักรของทั้งเกวียนและจักรยานจึงสอนให้คนมีภาวะผู้นำและเรียนรู้รักษาสุขภาพและรักษาจิตให้เป็นกุศล เช่นเดียวกับศาสนาฮินดูให้วัวเป็นสัตว์สำคัญฉะนั้นเทคโนโลยีวัฒนธรรมวงล้อจึงเป็นภูมิรู้ในวิทยาศาสตร์ในเอเชีย (ปริญา ตันสกุล, 2548)

ประโยชน์และคุณค่าของวงล้อเกวียนและจักรยานอันเป็นพาหนะที่ใช้พลังงานสะอาด และส่งเสริมสภาวะสัจจนแก่คนและชุมชนด้วยวิถีปฏิบัติของชาวเอเชียที่ได้รับการสืบทอดมาได้ผ่านกระบวนการคัดกรอง คัดสรร เป็นอย่างดีแล้ว ว่าสิ่งที่สืบทอดนั้นจะยังประโยชน์ให้แก่อนุชนรุ่นหลัง แต่ถ้าหากวิถีปฏิบัติเกิดปัญหาข้อบกพร่อง สังคมในชุมชนนั้น ๆ ก็ต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุด เกิดเป็นการหมั่นของวิถีปฏิบัติที่เข้าไปเข้ามา เป็นการตอกย้ำหรือเตือนย้ำให้ผู้ปฏิบัติได้ดำเนินวิถีชีวิตไปตามที่สังคมหรือชุมชนกำหนด (จักระ, 2559) ได้ให้ความหมายของการกระทำที่หมั่นเป็นลักษณะของวงล้ออย่างช้าเรื่อยเดิม เรียกได้ว่าเป็น “จักร” ของการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นวงล้อของธรรมชาติ เรียกว่า “วัฏจักร” วงล้อการเกิดดับของดวงดาว เรียกว่า “จักรวาล” วงล้อของอำนาจการปกครองของผู้นำ เรียกว่า “จักรพรรดิ” วงล้อของสิ่งที่รู้แจ้ง สิ่งที่ไม่รู้แจ้งเป็น “ธรรมจักร” แม้กระทั่งพลังงานที่ไหลเวียนภายในร่างกายมนุษย์ ก็เรียกว่าเป็น “พลังจักระ” ซึ่งเป็นพลังงานเช่นเดียวกันกับธรรมชาติ (รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล, 2544) ได้แสดงให้เห็นว่า วงล้อมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิต ความเชื่อในการนับถือศาสนาของผู้คนในวิถีชีวิตของชาวอุษาคเนย์ หากชุมชนนั้นนับถือศาสนาฮินดู เรื่องราวของภาพจะเกี่ยวพันกับการนับถือเทพเจ้า เช่น เรื่องราวของมหาภาพยัมหาราชาและรามายณะ แต่ถ้าชุมชนนั้นนับถือศาสนาพุทธ เรื่องราวที่ปรากฏในภาพจะแสดงถึงชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชุมชนนั้น นิยมเปรียบเทียบวงล้อชีวิตของคนกับ

วัฒนธรรมวงล้อ ซึ่งร่องรอยของความเชื่อดังกล่าว ปรากฏชัดเป็นรูปธรรมโดยการสร้างอรรถประโยชน์ในการใช้เกวียนเป็นพาหนะสัญจรไปมา ฉะนั้น การศึกษาเรื่องวงล้อเพื่อสภาวะสัญจร จึงควรถูกทบทวนและต่อยอดค่านิยมให้เป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างถาวรขึ้น โดยการตีความมิติทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวงล้อเพื่อสภาวะสัญจรที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา “วงล้อเพื่อสภาวะสัญจรที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม” โดยเดินทางไปศึกษาปราชญ์วงล้อเพื่อสภาวะในประเทศไทย สปป.ลาว กัมพูชา เวียดนาม และอินเดีย ระหว่างเดือน สิงหาคม 2559 ถึงเดือน กรกฎาคม 2561 จึงดำเนินการวิจัยโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. กระบวนการคัดกรอง สอบถามผู้รู้ ผู้นำชุมชน นักภูมิปัญญาพื้นบ้าน และผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในพื้นที่วิจัยศึกษา เพื่อขอคำแนะนำจากวิทยาลัยครูปากเซ (Pakse Teacher Training College) เมืองปากเซ แขวงจำปาศักดิ์ สปป.ลาว จำนวน 1 คน, สากลวิทยาลัยบิลด์ไบรต์ (Build Bright University) จังหวัดพนมเปญ ประเทศกัมพูชา จำนวน 1 คน, มหาวิทยาลัยเกิ่นเทอ (Can Tho University) จังหวัดเกิ่นเทอ ประเทศเวียดนาม จำนวน 3 คน และมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมฆาลัย (University of Science and Technology, Meghalaya) รัฐเมฆาลัย ประเทศอินเดีย จำนวน 1 คน โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In - depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) นอกจากนี้ได้สัมภาษณ์ผู้รู้ในประเทศไทย จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน

2. การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพแนวมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Anthropology) จึงมีบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ดังนี้

- 2.1 คมกฤษ อู่เต็กเค่ง (อายุ 42 ปี)
- 2.2 จัสมิน ดูเบย์ (อายุ 45 ปี)
- 2.3 เจ้าอาวาสวัดซัมมูโน (อายุ 55 ปี)
- 2.4 ชนม์บันลือ วรรณพันธุ์ (อายุ 50 ปี)
- 2.5 เชียงเงิน บุญปลุก (อายุ 58 ปี)
- 2.6 ดิว ชัยชนะ (อายุ 45 ปี)
- 2.7 ทัก ฮัว นารา (อายุ 28 ปี)
- 2.8 ประเทือง พิมแก้ว (อายุ 60 ปี)
- 2.9 ประพันธ์ พอกทรัพย์ (อายุ 45 ปี)
- 2.10 สะไบทอง พรหมสวัสดิ์ (อายุ 35 ปี)

2.11 สีน สมร (อายุ 55 ปี)

2.12 โสธร โสร็จประสพสันติ (อายุ 62 ปี)

2.13 เหยียน ถิ๋ มาย (อายุ 34 ปี)

3. การจัดการข้อมูลและกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาจากตารางสามเส้า (Triangular Analysis) โดยพิจารณาบุคคล (Person) เวลา (Time) และสถานที่ (Space)

4. ผลการวิจัยทำให้ได้ความหมายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ในแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์จากการตีความ (Hermeneutics) บริบท (Text) ถึงมิติทางวัฒนธรรมโดยการพรรณนาเชิงลึก (Thick Description) ตามแนวทางของ Clifford Geertz, พระยาอนุมานราชธน, ประเวศ วะสี และอัจฉรา ภาณุรัตน์ ซึ่งได้อธิบายมิติการตีความทางวัฒนธรรม ดังนี้ (Clifford G., 1973); (พระยาอนุมานราชธน, 2496); (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2555)

Clifford Geertz ประกาศว่า วัฒนธรรม คือ ความหมาย วัฒนธรรมเกี่ยวสัมพันธ์กับศาสนาและสัญลักษณ์นิยม ฉะนั้นการตีความทางวัฒนธรรม จึงควรใช้การพรรณนาเชิงลึก (Thick Description) (Clifford G., 1973)

พระยาอนุมานราชธน ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม และวัฒนธรรม คือ มรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับไว้และรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม (พระยาอนุมานราชธน, 2496)

ประเวศ วะสี อธิบายคำว่าวัฒนธรรมในแง่สังคม ว่าเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง (ประเวศ วะสี, 2549)

อัจฉรา ภาณุรัตน์ ให้ความหมายวัฒนธรรมภายใต้กลไกสังคมวัฒนธรรม (Socio - Culture) ว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตวิถีประชา (Folkway) วัฒนธรรม คือ ค่านิยมหรือชนบประเพณี ชาติพันธุ์และศาสนา และวัฒนธรรม คือ สัญลักษณ์นิยม (อัจฉรา ภาณุรัตน์, 2555)

ผลการวิจัย

วงล้อเพื่อสุขภาวะสัจจร ในการวิจัยนี้ หมายถึง สุขภาวะสัจจรบวร คือ ความเป็นอยู่ การเคลื่อนไหวอย่างรอบคอบและมีคุณค่า (ประเสริฐ) โดยตีความหมายในมิติทางวัฒนธรรม ดังนี้

1. “บ-ว-ร” คือ สัญลักษณ์วัฒนธรรม
2. “บ-ว-ร” คือ กลไกขับเคลื่อนตีความสุขภาวะสัจจร
3. “บ-ว-ร” คือ รูปธรรมสัมพันธ์ของบ้าน-วัด-โรงเรียน หรือ บ้าน-วัด-โรงพยาบาล
4. “บ-ว-ร” คือ รหัสภูมิปัญญาที่ถอดแบบมาจากพุทธศาสนา แปลว่า ประเสริฐ

เลิศล้ำ

ซึ่งผู้วิจัยสรุปการตีความหมายทางวัฒนธรรมในประเทศไทย สปป.ลาว กัมพูชา อินเดีย และเวียดนาม ดังนี้

1. การทะยานไปข้างหน้าทางเดียวของวัวเทียมเกวียน เป็นการสร้างภาพไปเรื่อย ๆ จึงให้มีจังหวะหยุดพักเกวียนเพื่อพิจารณาทางปัญญา ทำนองเดียวกันจักรยานจึงต้องทำวงล้อและซี่ล้อให้มีช่องว่างระหว่างซี่ล้อ เพื่อใช้ในการเคลื่อนที่ของลมผ่านซี่ล้อ เป็นแรงขับเคลื่อนล้อหมุน (หรือเคลื่อนไปและวกกลับ) (คมกฤษ อยู่เต็กเค่ง, 2560) สอดคล้องกับ เชียงเงิน บุญปลูก ที่ว่า ควายจะทนร้อนไม่ได้ มักจะพาเราลงคลองเพราะชอบไปเล่นน้ำ จึงเหมาะกับการบรรทุกอย่างเดียว แต่วัวฉลาด จำทางได้โดยการสัมผัสกลิ่น ขับถ่ายวันละ 6 - 7 ครั้งต่อวัน เพราะเคี้ยวเอื้องตลอด มีความซื่อสัตย์ พาเราไปถูกทาง ฉะนั้นคนขี่เกวียนต้องเรียนรู้ด้วย (เชียงเงิน บุญปลูก, 2559)

2. วงล้อ: กงเกวียนกำเกวียน จึงถูกนำมาสอนเรื่องกฎแห่งกรรม และวงล้อปฏิจจนุปบาท (จัสมิน ดูเบย์, 2560) วงล้อเกวียนมี 8 ซี่ การหมุนแสดงการเกิดดับของแต่ละซี่ นี่คือสัญลักษณ์ที่พุทธศาสนานำมาเป็นวงล้อธรรมจักร (โสธร โสรัจประสพสันติ, 2559)

3. เจ้าอาวาสวัดขามูยโน, ทัก ฮัว นารา, ลิน สมร และประเทือง พิมแก้ว ให้ข้อมูลสอดคล้องกันระหว่างประเทศเวียดนาม, กัมพูชา และไทยว่า วัฒนธรรมวงล้อเป็นภาพจำและเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม อาทิ พานพุ่มข้าวบิณฑ์ (กัมพูชา), การปั้นด้ายบนระวีง, ระหัดน้ำ, หินโม้แป้ง, วงล้อหีบอ้อย ฯลฯ เช่นเดียวกับ ช้าง ม้า วัว ควาย ใช้ขนส่งเป็นสุขภาวะสัญจร และเป็นประโยชน์ในชุมชนเกษตรกรรม สอดคล้องกับความคิดเห็นของ ประพันธ์ พอกทรัพย์ และเหงียน ถิ่ มาย ที่ว่า “วงล้อ” ช่วยทำให้การขนส่งทุ่นแรง และเพื่อสุขภาพ (เจ้าอาวาสวัดขามูยโน, 2561); (ทัก ฮัว นารา, 2561); (เหงียน ถิ่ มาย, 2561) (ลิน สมร, 2561); (ประเทือง พิมแก้ว, 2559) ; (ประพันธ์ พอกทรัพย์, 2559)

4. หัตถกรรมเกวียน/จักรยาน เป็นแหล่งเรียนรู้วิถีศิลปวิทยาศาสตร์, ในสังคมเมืองควรมีถนน มีจักรยานแทนวัวต่างเกวียนต่างเพื่อการสัญจร (ชนม์บันลือ วรรณพันธ์, 2559)

5. จักรยานถอยหลังไม่ได้ จึงต้องหยุดและลากจูง เหมือนการปฏิบัติธรรมฝึกปฏิบัติสลับสมณะและวิปัสสนา (ดิวิ ชัยชนะ, 2560) สติเป็นข้อตรงข้ามกับกิเลส ฉะนั้นการใช้เทคโนโลยีวงล้อเพื่อสุขภาวะสัญจรเป็นประจำ จะช่วยให้มีสติ กำจัดกิเลส เพิ่มกุศลจิต (สไบทอง พรหมสวัสดิ์, 2561)

ผลการวิจัยแบบพรรณนาเชิงลึก

การศึกษา “วัฒนธรรมวงล้อเพื่อสุขภาวะสัญจรที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรมในประเทศไทย” พบว่าการใช้พาหนะเกวียนหรือพาหนะวงล้อประเภทเดียวกับจักรยานที่มีความหมายในกลไกสัมพันธ์ “บ้าน-วัด-โรงเรียน” (บวร) เป็นการสัญจรวงล้อที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ รู้จักฝึกสติ กำจัดกิเลส ควบคุมสมาธิบนความเคลื่อนไหว เป็นการปลูก

จิตสำนึกให้เรียนรู้สุขภาวะสัจจในการเดินทางที่เป็นการออกกำลังกายและมีการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ขับเคลื่อนโดยวงล้อ ด้วยกำลังแรงงานที่มาจากคนและสัตว์ เช่น วัวควายที่เรียกว่า “รัถะ” ในศาสนาที่ให้ความสำคัญของระบบนิเวศและวงจรอาหารพืช-คน-สัตว์ อันเกิดจากวัฒนธรรมและภูมิปัญญาความรู้ของบรรพบุรุษ สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ได้กล่าวว่า

“...มันเป็นรถ เค้าเรียกว่า รัถะ ก็คือพวกรถเทียมที่ใช้ล้อ อาจจะใช้ม้า ใช้คนก็ตาม แต่มันก็ล้าวยเกวียน...” (เปรมนารายณ์ จัน, 2560)

การมีสุขภาวะสัจจโดยเกวียน/จักรยาน ส่งเสริม “การเว้นระยะห่าง” ป้องกันโรคไวรัสโควิด-19 โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีการจราจรที่คับคั่ง เส้นทางสัจจวงล้อในระบบบรรพจะช่วยลดมลภาวะที่เป็นพิษ ลดอัตราการบาดเจ็บ พิการ และเสียชีวิตบนท้องถนน ถนนสุขภาวะสัจจมีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะ 5อ. คือ 1) อาหาร ต้องทานอาหารที่มีคุณค่าทางอาหาร สะอาด หลีกเลี่ยงจากสารเคมีหรือสิ่งเจือปน 2) อากาศ อยู่ในสถานที่ที่มีการระบายลมที่ดี หลีกเลี่ยงการสูดดมมลภาวะที่เป็นพิษ หรือใช้เครื่องป้องกันฝุ่นละออง 3) อูจจะระ ขับถ่ายสิ่งตกค้างให้เป็นเวลาและสม่ำเสมอ 4) ออกกำลังกาย อย่างน้อยครั้งละ 10 - 30 นาที สัปดาห์ละ 3 - 5 วัน และ 5) อารมณ์ คือเครื่องยืนยันว่าเมื่อสุขภาพกายดี ย่อมส่งผลต่อการแสดงออกทั้งกับตัวเองและสังคมรอบข้าง ซึ่งสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...พอปั่นจักรยานรู้สึกตัวเบาและคล่องแคล่วว่องไว และรู้สึกดีกว่าการไม่ได้ปั่นจักรยาน...” (ประณีต คำมี, 2560)

จึงเป็นเหตุให้ถนนสุขภาวะสัจจวงล้อเชื่อมโยง “บวร” ส่งเสริมการเว้นระยะห่าง และ 5อ. รวมทั้งฝึกสติในสังคมเมืองวงล้อตรีมูรติที่มีความหมายถึงวงล้อทางนิเวศวิทยาศาสนา คือ ผู้สร้าง ผู้รักษา และผู้ทำลาย อีกทั้งหมายถึงการหมุนเวียน “เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย” ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “...การหมุนของวงล้อจักรยานไปข้างหน้า คือการหมุนที่ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด เหมือนการเวียนว่ายตายเกิด...” (ชานนท์ หนูนุช, 2559) เป็นกลไกไม่จบสิ้นของทุกชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเพราะแรงขับเคลื่อน การหมุนวงล้อเป็นประจำก่อให้เกิดการเรียนรู้ปฏิจสมุปบาทและการแปลความหมายศาสนาสู่รูปธรรมของการประดิษฐ์เกวียนที่มีซี่กาวงล้อ 14 ซี่ แทนกฎหมาย “คองหรือครองธรรม 14” ส่วนซี่กาวงล้อ 16 ซี่แทนโลกธรรม 8 หรือ อริยมรรคมีองค์ 8 ด้วยเหตุนี้การสร้างสุขภาวะสัจจที่ดี ควรเริ่มต้นที่การคัดสรรบรรพประโยชน์ของพาหนะและวงล้อ ร่วมกับการปลูกจิตสำนึกประชาชนในการขับขี่ ให้ความสำคัญของการสร้างสุขภาวะสัจจเบื้องต้น

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. “วัฒนธรรมว้าวเทียมเกวียน” ควรถูกนำมาทำให้เป็นรูปธรรม โดยสร้างถนนเพื่อวงล้อสุขภาวะระหว่างบ้าน (หมู่บ้าน)-วัด-โรงเรียน ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) สามารถเทียบเคียง “ว้าว” แทน GPS ในเทคโนโลยีของสังคมโซเชียล แต่ว้าวสามารถสร้างระบบนิเวศชุมชน ลมตมภาวะทางอากาศ และมีมูลค่าทางเศรษฐกิจครัวเรือน

ชีล่อของจักรยาน เป็นภูมิปัญญาประดิษฐ์ที่ใช้ดินและลมเป็นกลไกขับเคลื่อน ประหยัดพลังงาน แต่บรรทุกทั้งคนและสัมภาระได้มาก รวมทั้งฝึกสติ และส่งเสริมความแข็งแรงของร่างกาย

2. “วงล้อ” ของเกวียนและจักรยาน มีความหมายแห่งวงเวียนชีวิต หากได้รับการฟื้นฟูมาใช้สัญจรใหม่ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ ทำให้คนตระหนักรู้กฎแห่งกรรม ใช้ชีวิตช้าลง (Slow Life) และไม่ประมาท ฉะนั้นควรรณรงค์ให้มีถนนวงล้อสุขภาวะ ใช้เกวียนและจักรยานเป็นสัญลักษณ์ในคำสอนทั้งในวัดและโรงเรียน ตามแนวทางมรรคมงคล 8

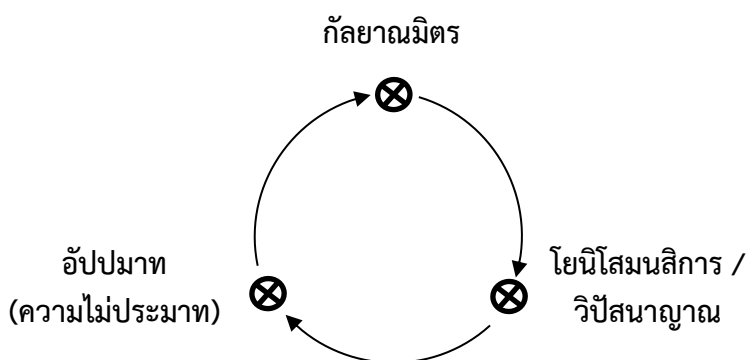
3. ควรฟื้นฟูและสนับสนุนเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ใช้วัฒนธรรมวงล้อ เพราะนอกจากส่งเสริมสุขภาพกายตามหลัก 5อ. แล้ว ยังเป็นภาพจำเชิงปรัชญาชีวิต ให้รู้จักคิดวิเคราะห์เป็นวงจรไตรลักษณ์ ทำให้บุคคลไม่ประมาท รอบคอบขึ้น นอกจากนี้มีสำนึกเมตตาแก่สัตว์เลี้ยง (ช้าง ม้า วัว ควาย) เพราะสัตว์ดังกล่าวช่วยสร้างระบบนิเวศชุมชน ลมตมภาวะ และต้องใช้ถนนสุขภาวะสัญจร โดยเฉพาะเส้นทางระหว่าง บ้าน-วัด-โรงเรียน

4. เกวียนและจักรยาน มิได้เป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้าน แต่เป็นภูมิปัญญาเทคโนโลยีประจำครอบครัว กล่าวคือ ขณะใช้งานมัน การขับเคลื่อนมัน คือ การเรียนรู้ฟิสิกส์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

บุคคลใด ๆ ใช้นานบ่อย ๆ จะกลายเป็นผู้มีทักษะทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นฐานเรียนรู้พุทธศาสตร์ และจะกลายเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) สำหรับสังคมฐานวิถีชีวิตใหม่

รัฐบาลและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำถนนสุขภาวะสัญจร อาทิ สังคมเมืองให้ใช้วงล้อจักรยานแทนว้าวต่างเกวียนต่าง ส่วนสังคมชนบทสามารถใช้ได้ทั้งว้าวเทียมเกวียนและจักรยาน รวมทั้งรถเข็นรถจักรยานต่าง ๆ

5. ทั้งจักรยานและเกวียน เดินหน้าอย่างเดียว ถอยกลับไม่ได้ แต่ต้องเลี้ยว (U - turn) ทบทวนกลับ ถือเป็นพฤติกรรมและสภาวะธรรมที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อธรรมแห่งปัญญา กล่าวคือ ในแต่ละสังคมวัฒนธรรม ต้องมีอุปมาทะเป็นธรรมล้ำค่าประจำชีวิต สอดคล้องกับความหมายของ “บ-ว-ร”

ภาพที่ 1 วงล้อสุขภาวะบวร

ฉะนั้น หัวใจของเรื่องนี้คือ การทำรูปธรรม “ถนนวงล้อสุขภาวะ บ-วร”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมสุขภาวะของชุมชนให้ได้รับสุขภาพกายที่ดี แข็งแรง ควรเริ่มจากเส้นทางสัญจร หากมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนการทำทางพิเศษเชื่อมหมู่บ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) โดยมีช่องทางสัญจรสำหรับช้างม้าวัวควาย เกวียน/จักรยาน จะช่วยในการสร้างสุขภาวะและวัฒนธรรมที่ดีให้กับชุมชน ส่งเสริมระบบนิเวศวิทยาในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ระบบวงจรอาหาร คน พืช สัตว์ ก็จะถูกฟื้นฟูให้สมบูรณ์ขึ้นด้วยภาวะสัญจรเกวียน/จักรยาน และเทคโนโลยีวัฒนธรรมวงล้อ ซึ่งปัจจัยการขับเคลื่อนวงจรอาหารด้วยวงล้อจากเกวียน/จักรยาน คือส่วนสำคัญในการรักษาระบบนิเวศชุมชนในชุมชน ส่งเสริมการสร้างสัมมาอาชีพ สัมพันธ์ คน สัตว์ ป่าไม้ ดินเผา ในวิถีชีวิตพอเพียง และหากมีการฟื้นฟูและรณรงค์การสัญจรโดยจักรยานให้เพิ่มมากขึ้น จะช่วยลดปริมาณยานยนต์บนท้องถนน ลดมลภาวะ และประหยัดอุปกรณ์/เครื่องป้องกันอุบัติเหตุได้มาก สุขภาวะสัญจรใน “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) คือแผนผังช่องทางในการฟื้นฟูเทคโนโลยีวัฒนธรรมวงล้อ การเคลื่อนที่ของเกวียน/จักรยาน นอกจากคนและสัตว์จะกระทำให้เกิดการเคลื่อนไหวแล้ว ลมหรือช่องว่างระหว่างซี่ล้อก็เป็นแรงขับเคลื่อนได้ด้วยเช่นกัน เสมือนจิตที่ว่างสามารถเพิ่มพลังภายในได้ กงเกวียน ก้าเกวียนถูกนำมาใช้สอนในเรื่องของกฎแห่งกรรมในคำสอนทางศาสนา การขี่เกวียน/จักรยานจะส่งเสริมการฝึกสติในข้อธรรมกายคตาสติและอานาปานสติ การหมุนวงล้อที่สัมพันธ์กับ “บวร” เป็นประจำ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ “ปฏิจจสมุปบาท” และ “มรรค 8” ดังนั้นวงล้อเกวียน/จักรยานจึงเป็นสัญลักษณ์นิยมเพื่อใช้อธิบายกลไกชีวิต แต่ก็มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มช่องทางสัญจรและสุขภาวะ ทั้งสัตว์และคนในเทคโนโลยีวงล้อ ต่างก็มีปัจจัยอื่น ๆ มาเกี่ยวพัน

กลายเป็นระบบเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบการเรียนรู้โดย “บวร” จึงควรมีการสร้างความหมายของ “เทคโนโลยีวัฒนธรรมวงล้อ” อย่างมีนัยสำคัญและแพร่หลาย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). รถม้าและพาหนะร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- คมกฤษ อุตเต็กคัง. (13 กันยายน 2560). วงล้อในความหมายทางศาสนาฮินดู. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- จักระ. (2559). จักระ. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2559 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จักระ>
- จัสมิน ดูเบย์. (22 ตุลาคม 2560). วงล้อในศาสนาฮินดูและพุทธ. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- เจริญ ไวรวัจนกุล. (2549). จากอารยธรรมสุเมเรียนลุ่มน้ำไทกริส สู่อารยธรรมลุ่มน้ำโขง. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- เจ้าอาวาสวัดชัยมุข. (28 กรกฎาคม 2561). คนเวียดนามให้ความสำคัญกับการใช้วงล้อในด้านใด. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ชนม์บันลือ วรรณพันธ์. (24 กันยายน 2559). สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ในการใช้จักรยาน. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ชานนท์ หนูนุช. (14 สิงหาคม 2559). สุขภาพกับการออกกำลังกาย. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- เชียงใหม่ บุญปลูก. (11 สิงหาคม 2559). การฝึกฝนดูแลสัตว์ที่นำมาใช้งาน. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฐภัทร์ จันทวิช. (2541). ธรรมจักรในประเทศไทย. โลกประวัติศาสตร์, 4(4), 33-40.
- ดิวิชัยชนะ. (21 สิงหาคม 2560). จักรยานกับการฝึกสติ. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ทศ ฮั่ว นารา. (28 กรกฎาคม 2561). จักรยานกับชีวิตประจำวัน. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ประณีต คำมี. (22 พฤศจิกายน 2560). จักรยาน วงล้อเพื่อสุขภาพในชีวิตประจำวัน. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ประเทือง พิมพ์แก้ว. (11 สิงหาคม 2559). อาชีพที่เกิดจากวงล้อ. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ประพันธ์ พอกทรัพย์. (12 มิถุนายน 2559). สัตว์เลี้ยงในวิถีชีวิตเกษตรกรรม. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- ประเวศ วะสี. (2549). ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

- ปริญญ์ ตันสกุล. (2548). ธรรมจักร. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จิตจักรวาล.
- เปรมนารายณ์ จัน. (17 กันยายน 2560). วัฒนธรรมในการรักษาประเพณี ความเชื่อของผู้นับถือศาสนาฮินดู. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- พระยาอนูมานราชชน. (2496). วิวัฒนาการแห่งวัฒนธรรม. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยบริการ.
- มณี รุ่งเรืองธรรม. (2499). สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองธรรม.
- รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล. (2544). มหาภารตะในอารยธรรมเขมรและภาพสลักที่ระเปียงคตปราสาทนครวัด. นิตยสารเมืองโบราณ, 27(4), 9-20.
- สมชาย นิลอาธิ. (2554). เกวียน. โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: สารานุกรมไทย.
- สบทอง พรหมสวัสดิ์. (29 กรกฎาคม 2561). สติและสมาธิบนท้องถนน. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- สิน สมร. (29 กรกฎาคม 2561). การหมุนวงล้อเสริมสร้างความแข็งแรงให้ร่างกาย. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- สุนัฏฐา ฉายาวัณณะ. (2551). ธรรมจักรกับปวัตตสูตรมหาราชปริตร อภิธรรม 7 คัมภีร์. กรุงเทพมหานคร : บุญศิริการพิมพ์.
- โสธร โสรัจประสพสันติ. (10 สิงหาคม 2559). วงล้อเกวียนในสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- เห็ญน ถี มาย. (28 กรกฎาคม 2561). การใช้จักรยานเพื่อการขนส่ง. (นางสาวเจนการ ชูเชิด, ผู้สัมภาษณ์)
- อภิโชค แซ่ไคว้. (2541). วิวัฒนาการยานพาหนะทางบกของไทย. กรุงเทพมหานคร: ฐานการพิมพ์.
- อัจฉรา ภาณุรัตน์. (2555). ภูมิปัญญาและชาติพันธุ์วรรณนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สุรินทร์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- Clifford G. . (1973). The Interpretation of Cultures. New York: Basic book.

นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม
นิเวศวิทยาวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดี*
FOLKTALES RELATED TO DIMENSIONS OF INTERPRETATION OF
CULTURE, CULTURAL ECOLOGY, AND ARCHEOLOGICAL SITES

ธีติมา พนมเสริฐ

Teetima Panomsert

อัฉรา ภาณุรัตน์

Achara Phanurat

จงกิจ วงษ์พินิจ

Jongkit Wongpinit

ทองอินทร์ ไหวดี

Thongin Waidee

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

E-mail: earthonthejet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก และสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 50 คน ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บข้อมูลในชุมชนรอบๆ แหล่งโบราณคดี ระหว่างมกราคม 2018 - กุมภาพันธ์ 2019 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบสามเสา คือ สอบทานและสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ทำเป็นข้อความที่มีความหมายแฝงเชิงค่านิยมและจารีต 50 ประเด็น และเน้นการพรรณนาเชิงลึก โดยคัดกรองได้นิทานพื้นบ้าน 15 เรื่อง ผู้วิจัยนำผลข้อความสัมภาษณ์ตามตารางวิเคราะห์เนื้อหา มาสร้างเป็นแบบสอบถาม 50 ข้อแบบลิเคิร์ต แล้วทำการสำรวจคนไทยจำนวน 500 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้วิธีการสกัดองค์ประกอบแล้วพิจารณา ค่าไอเกน โดยการหมุนแกนด้วยวิธีออร์โธกอนอล แบบแวนแมกซ์ แล้วตั้งชื่อองค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมีค่าไอเกนมากกว่า 1 มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ: 1) 15 นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีในพุทธศาสนสถาน 2) ภาษาของนิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจ

* Received 15 June 2022; Revised 25 June 2022; Accepted 28 June 2022

สำคัญการเผยแผ่พุทธศาสนาและสร้างพุทธศาสนิกชนที่ดี 3) นิทานพื้นบ้านสัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม 4) นิทานพื้นบ้านและคติชนวิทยาสัมพันธ์กับการตีความทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า นิทานพื้นบ้านทั้ง 15 เรื่องเป็นนิทานร่วมสมัย ร่วมนิเวศวิทยาวัฒนธรรม สะท้อนคติชนวิทยาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความสัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาวัฒนธรรม แหล่งโบราณคดี และภาษาของนิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนา

คำสำคัญ: นิทานพื้นบ้าน, นิเวศวิทยาวัฒนธรรม, แหล่งโบราณคดี

Abstract

The objectives of this research article were to study folktales related to dimensions of interpretation of culture, cultural ecology, and archaeological sites. The method of study is a mixed method. For qualitative research, the researcher is a tool who collected data through in-depth interviews and participant observations. There were 50 key informants. Researcher collected information in communities around the archaeological sites between January 2018 - February 2019. Qualitative Data Analysis involved a Triangular Content Analysis Table to review and synthesize 50 interviews with connotation of values and traditions, written with the Thick Description technique. There were 15 folktales found after the process. The researcher used the interview text to create a 50-item questionnaire and then conducted a survey of 500 Thai people. For quantitative data analysis, Factor Analysis technique was used to extract variables and then determined the Eigen value by rotating the axis with Orthogonal Rotation (Varimax). Then, each factor was given name to. There are 4 factors that had Eigen Value greater than 1: 1) 15 Folktales related to Buddhist archaeological sites 2) Folktale language is the key to propagating Buddhism and forming good Buddhists 3) Folktales are related to cultural ecology 4) Folktales and folklore are related to cultural interpretations. The result showed that all 15 folktales are contemporary tales which share the cultural ecology in Southeast Asia and reflect the folklore of Southeast Asia. These 15 folktales are related to cultural interpretation, cultural ecology, and archaeological sites. The language of folktales is the key to spreading Buddhism.

Keywords: Folktales, Cultural Ecology, Archaeological Site

บทนำ

ความหมายของนิทานพื้นบ้านโดยตีความทางวัฒนธรรมนั้นมีความว่า นิทานเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน เพื่อความสนุกสนานเบิกบานใจ คลายเครียด และเพื่อเสริมศรัทธาในศาสนา ถ่ายทอดความเชื่อ ค่านิยมของคนรุ่นเก่า ให้สาระประเพณีในอดีต เพื่อความคงอยู่ของวัฒนธรรม (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2516) อีกทั้ง นิทานพื้นบ้านสามารถถูกถ่ายทอดและนำเสนอด้วยสื่อสิ่งพิมพ์หรือสำนวนลายลักษณ์ (Literary Tradition) เพื่อให้พ่อแม่และผู้ปกครองมีบทบาทถ่ายทอดแก่เด็ก ๆ อันสามารถแทรกหลักธรรมศาสนาให้มีอิทธิพลจนเกิดปรากฏการณ์การเล่าเรื่องราวหรือนิทานสู่กันฟังทางมุขปาฐะ และแทรกสาระของชาดกลงในนิทานเพื่อบ่มเพาะความเชื่อและศรัทธาในพุทธศาสนา เด็ก ๆ จะได้ไม่ประมาทและตั้งใจประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี โดยแทรกเรื่องราวหรือบทบาทตัวละครในเรื่องให้เป็นเรื่องของพระโพธิสัตว์ทำให้ศิลปะการใช้ภาษาในตำนานหรือนิยายปรัมปรามีความหมายเจือปนและคงอยู่ร่วมกับกลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนา (พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์, 2557) ดังรูปธรรมในงานบุญประเพณี 12 เดือน (ฮิตสิบสอง) ในภาคอีสานของไทยและในสปป.ลาว (Thompson, S., 1977) และแทรกนิทานหรือตำนานเพื่อแปลงการเทศนาจากภาษาธรรมเป็นภาษาคนเพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงจริยธรรมและศีลธรรม การคงอยู่ของนิทานพื้นบ้านจึงเป็นกุญแจเผยแผ่ศาสนาและทำให้คนเข้าถึงการพัฒนาแบบยั่งยืน (อนุกุล ต้นสุพล, 2016)

นิทานเรื่องเดียวกันอาจแยกออกเป็นหลายสำนวนขึ้นอยู่กับคติความเชื่อหรือมีการสร้างสรรค์เพิ่มเติม คำว่า “ชาดก” หรือ Birth story of Buddha (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต, 2599) นั้นเป็นเรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่มีมาในชาติก่อน ๆ ซึ่งก็คือพระจริยาวัตรของพระโพธิสัตว์ โดยแทรกเรื่องราวหรือบทบาทตัวละครในเรื่องให้เป็นเรื่องของพระโพธิสัตว์และจากหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภูเขาและแม่น้ำมีนัยสำคัญในการแบ่งเขตประเทศหรือการปกครอง ตัวละครเอกตายแล้วกลายเป็นแม่น้ำและภูเขาเช่น พระรถเมรีหรือนางสิบสองที่เป็นนิทานในประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยเฉพาะในประเทศกัมพูชา สปป.ลาวและเมียนมา พระรถเมรีเป็นบรรพชนของกลุ่มชาวลาวกล่าวถึงนางเมรีหรือกัณรี พระรถหรือพระพุทธเสน และเป็นนิทานที่แพร่หลายทั้งชาวบ้านและชาวดัต (อภิรักษ์กุล เกษมผลกุล, 2559) โดยสุจิตต์ วงษ์เทศ ได้พูดถึงต้นกำเนิดของพระรถ-เมรีว่า “พระรถ นางเมรี เป็นภาคต้นของนิทานบรรพชนลาวและกัมพู (ขมุ) ส่วนภาคปลายคือ พระสุธน นางมโนห์รา แพร่หลายบริเวณลุ่มน้ำโขง” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564) ในไทเงินใช้ชื่อจันทโสภา 12 นางพี่น้อง ไทใหญ่ใช้ชื่อหมากดา 12 นาง นัยนดา 12 นาง ไทยวนไทลื้อ ลาวและอีสานใช้ชื่อนางสิบสอง (ศิราพร ณ ถกลาง, 2548) นับว่าเป็นวัฒนธรรมร่วมกันในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งมีสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับนิทานในลักษณะตำนานเมือง อธิบายภูมิสถานที่มีความจำแนก เช่น ภูท้าว (เกิดจากร่างท้าวรถเสน) ภูนาง

(เกิดจากร่างนางกักรี) ที่เมืองหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เขาพนมกักรี (เกิดจากร่างนางกักรี) ประเทศกัมพูชา ถ้ำนางสิบสองที่พนมสนิม จังหวัดชลบุรี ประเทศไทย ถ้ำนางสิบสองที่เมืองนาย รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (รัตนพล ชื่นคำ และคณะ, 2560) ทำให้เห็นลักษณะร่วมของนิทานและการถ่ายทอดเกิดการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมอันจะช่วยตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อีกด้วย อันจะก่อให้เกิดคุณค่าด้านมิติเศรษฐกิจต่อไป (อรัญญา แสนสระ และนันทญา มหาจันทร์, 2561)

จากการศึกษาวิจัยในดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia) ที่ประกอบไปด้วยประเทศและกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายและร่ำรวยในทางวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ และการพัฒนาทางสังคม มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสม อุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ผู้วิจัยพบว่านิทานพื้นบ้านของชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการสะท้อนวิวัฒนาการศาสนา-ผี-พราหมณ์-พุทธโดยมีนัยสำคัญเรื่องภพและชาติ และในบางที่ต้องล่มสลายเพราะความกลัวไสยศาสตร์และหันไปนับถือศาสนาคริสต์หรืออิสลาม แต่ก็ยังคงรักษาตัวละครนิทานเดิมไว้แต่ปรุงแต่งให้เหมาะสมกับศาสนาใหม่ และใช้ระบบภูมินิเวศแต่ละประเทศมาเป็นฉากและตัวละครนิทานพื้นบ้าน เช่น ฉากป่าดงดิบ ป่าหิมพานต์ ภูเขานางนอน และเขาไกรลาส โดยผู้เล่ามีเจตนาสอนเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของป่า ส่วนลำน้ำแม่โขงที่เป็นลำน้ำนานาชาติก็กลายเป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเช่น ในนิทานเช่นเรื่องนางสิบสอง พระทอง-นางนาค ฯลฯ

ปัจจุบัน นิทานพื้นบ้านหรือส่วนประกอบอื่น ๆ ของคติชนวิทยา กำลังถูกทำลายด้วยสื่อต่างๆ และสังคมดิจิทัล เพราะยุคแห่งสังคมดังกล่าวเป็นสังคมที่เน้นความรวดเร็วของข้อมูลและความรู้ ฉะนั้นการเล่านิทานหรือการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของนิทานพื้นบ้านจึงถูกมองข้ามและกำลังจะล่มสลาย หากนิทานพื้นบ้านและส่วนประกอบอื่นๆ ในคติชนวิทยาล่มสลายไป จึงน่าเชื่อว่าศาสนาที่เกี่ยวข้องพันหรือสัมพันธ์กับคติชนหรือนิทานพื้นบ้านนั้น ๆ ก็ต้องล่มสลายไปด้วย ผู้คนในแต่ละประเทศก็แปลกแยกออกจากกันและอาจเป็นศัตรูกัน เพราะไม่มีนิทานพื้นบ้านหรือคติชนวิทยาเป็นแกนหลักแห่งการดำเนินชีวิตและแกนรูปธรรมของศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยา วัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี โดยวิธีพรรณนาเชิงลึกและวิเคราะห์องค์ประกอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธีคือ

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยเป็นเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ คนไทย 35 คน คนลาว 5 คน คนกัมพูชา 3 คน คนเวียดนามใต้

2 คน คนอินโดนีเซีย 3 คน และคนอินเดีย 2 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยลงภาคสนามไปฝังตัวในชุมชนรอบ ๆ บริเวณแหล่งโบราณคดี (ได้แก่ หลวงพะบาง สปป.ลาว, นครวัดนครธม กัมพูชา, บุโรพุทโธ อินโดนีเซีย, และวัดมหาธาตุฐานสุทราวาส มณฑลยูนนาน ประเทศจีน, และปราสาทบ้านพลวง จ.สุรินทร์ ประเทศไทย) ระหว่าง เดือนมกราคม 2018 - กุมภาพันธ์ 2019

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบสามเสา คือ สอบทานและสังเคราะห์บทสัมภาษณ์เป็นข้อความที่มีความหมายแฝงเชิงค่านิยมและจารีต ในมิติของเวลา (Time) สถานที่ (Place) บุคคล (Person) อย่างสมเหตุสมผล 50 ประเด็น และเน้นการพรรณนาเชิงลึก (Thick Description) ตามแนวทางคลิฟฟอร์ด เกียร์ช โดยคัดกรองได้ นิทานพื้นบ้าน 15 เรื่อง ได้แก่ 1) พระสุธน-มโนห์รา 2) พระรถ-เมรี 3) นางสิบสอง 4) จำปาสีตัน 5) นางผมหมอม 6) พระทอง-นางนาค 7) ผาแดง-นางไอ่ 8) ท้าวบาเจียง - นางมะโรง 9) ผิดาแฮก 10) ความกตัญญู: อ้ายบุญทั้ง 11) กาฬเกษ 12) แม่หมากำ 13) ปู่เยอ - ย่าเยอ 14) บัณฑิต-เนียงเขมา 15) สุวรรณสาม

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ แนววิเคราะห์องค์ประกอบ กล่าวคือ ผู้วิจัยนำผล ข้อความสัมภาษณ์ในข้อมูลเชิงคุณภาพตามตารางวิเคราะห์เนื้อหาสร้างเป็นแบบสอบถาม 50 ข้อแนวลีเคอร์ทแล้วทำการสำรวจคนไทยจำนวน 500 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยใช้วิธีการสกัด ตัวแปรเพื่อให้ค่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งที่ชัดเจนมากขึ้น เมื่อสกัดองค์ประกอบได้แล้วก็จัดตัวแปรแต่ละตัวว่าควรอยู่องค์ประกอบใด โดยการหมุนแกน ด้วยวิธีออร์โธกอนอล (Orthogonal Rotation) แบบวาริแมกซ์ (Varimax) ผลการหมุนแกนได้ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) อันเป็นค่าที่ใช้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ควรเกาะกลุ่มเป็นองค์ประกอบเดียวกัน และทำให้แต่ละตัวแปรแยกเป็นอิสระต่อกัน ซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ

2. ขอบเขตการวิจัย

2.1 แหล่งโบราณคดีที่มีสัญลักษณ์เป็นประติมากรรมและจำหลักนิทานพื้นบ้าน ได้แก่ วัดมหาธาตุฐานสุทราวาส (มณฑลยูนนาน ประเทศจีน: พระสุธน-มโนห์รา), หลวงพะบาง (ปู่เยอย่าเยอ), นครวัดนครธม (นาง12), ปราสาทบ้านพลวง (จ.สุรินทร์ ประเทศไทย), บุโรพุทโธ (พระสุธน-มโนห์รา)

2.2 กลุ่มตัวอย่างของข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนทั่วไป 500 คน ในจังหวัดสุรินทร์

2.3 การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ใช้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบรายข้อที่มีค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.500 ขึ้นไป เป็นข้อกระทงคำถามมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับปราชญ์ท้องถิ่น 50 คน ทำให้คัดสรรสถานที่และเนื้อหาสาระ ดังนี้

1.1 แหล่งโบราณคดีที่มีประติมากรรมและภาพจำหลักของนิทานพื้นบ้าน ดังนี้

1.1.1 วัดมหाराชฐานสุทราวาส นิทานพื้นบ้านเรื่อง พระสุธน-มโนห์รา ถูกจัดทำเป็นละครพูดชื่อเรื่อง “เมืองพาราณสี” เมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา ประเทศจีน

ภาพที่ 1 ศิลปะรูปนกกยุงที่ถือว่าเป็นบรรพบุรุษของชาวไทลื้อที่วัดมหाराชฐานสุทราวาส

1.1.2 เมืองหลวงพะบาง นิทานพื้นบ้านเรื่องปู่เยอ-ย่าเยอถูกจัดเป็น การเล่าเรื่องราวในขบวนแห่ที่อสังการและประพรมน้ำมนต์คนทั่วไปอย่างกว้างขวาง

ภาพที่ 2 (ซ้าย) ตุ๊กตาปู่เยอ-ย่าเยอและสิงห์ (ขวา) เจดีย์ปู่เยอ-ย่าเยอ วัดอาฮาม หลวงพะบาง สปป.ลาว

1.1.3 นครวัดนครธมและพนมกระวาน นิทานพื้นบ้านเรื่องนางสิบสอง และพระรถ-เมรีโดยการสร้างเป็นศาสนสถาน อาทิเรื่องนางสิบสองถูกสร้างเป็นปราสาทศาสนสถาน 12 หลัง

ภาพที่ 3 ปราสาทขัณฑ์หรือปราสาทนางสิบสอง แหล่งโบราณคดีนครธม เมืองเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา

1.1.4 ปราสาทบ้านพลวง (จ.สุรินทร์ ประเทศไทย) นิทานพื้นบ้านเรื่องนางผมหมอม มีการแสดงละครประกอบแสงสีเสียง ทำให้คติชนวิทยาในสุรินทร์กลายเป็นค่านิยมชุมชน

ภาพที่ 4 ปราสาทบ้านพลวง

1.1.5 ศาสนสถานบุโรพุทโธ เกาะยอร์กจากรัตนา ประเทศอินโดนีเซีย นิทานพื้นบ้านเป็นภาพจำหลักเรื่องพระสุธน-มโนห์รา

ภาพที่ 4 ภาพจำหลักเรื่องพระสุธน-มโนห์ราที่บุโรพุทโธ หมู่เกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย

นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีนั้น เรื่องพระสุธน-มโนห์ราเป็นที่นิยมมาก รองลงมา ได้แก่ ปู่เยอ-ย่าเยอ นางผมหอม และนางสิบสอง ตามลำดับ เพราะให้หลักธรรมมากมายหลายข้อธรรม ปรากฏคติชนวิทยาทั้งการร้ายรำ (กินรีเล่นน้ำ, มโนห์ราบูชายัญ) ละครพูด ละครแสงสีเสียง และภาพจำหลักในศาสนสถานต่าง ๆ เช่น รูปนกกยงทองหั่วช้างที่วัดมหาธาตุฐานสุทธาวาส (จีน) ส่วนเมืองหลวงพะบางที่ประติมากรรมเจดีย์ปู่เยอ-ย่าเยอ (ลาว) นครวัดนครธม ประติมากรรมปราสาท 12 องค์ (ปราสาทชวปรีต) แท่นนางสิบสอง (กัมพูชา) ปราสาทบ้านพลวง (ไทย) มีจำหลักหน้าบันของปราสาทเป็นรูปช้างเอราวัณ ตามคติชนเรื่องนางผมหอม และศาสนสถานบุโรพุทโธ มีจำหลักในเรื่องราวพระสุธน-มโนห์รา ฯลฯ

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของนิทานพื้นบ้าน มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ดังนี้
องค์ประกอบที่ 1 สืบห่านิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีในพุทธศาสนสถาน
องค์ประกอบที่ 2 ภาษาของนิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจสำคัญการเผยแผ่พุทธศาสนาและสร้างพุทธศาสนิกชนที่ดี

องค์ประกอบที่ 3 นิทานพื้นบ้านสัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 4 นิทานพื้นบ้านและคติชนวิทยาสัมพันธ์กับการตีความทางวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่ 1 สืบห่านิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีในพุทธศาสนสถาน

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
47	บุญบังไฟ เป็นประเพณีที่คงอยู่คู่กับนิทานพื้นบ้านเรื่อง พญาคนคาก และผาแดง นางไอ่ ซึ่งจังหวัดยโสธรเล่าเรื่องด้วยริ้วขบวนแห่บังไฟ	.654
26	“ช้าง”มีความสำคัญในนิทานพื้นบ้าน ตามพระไตรปิฎกที่เปรียบเทียบข้อธรรมกับรอยเท้าช้าง และการปฏิบัติธรรมะเทียบกับตัวช้าง	.636
67	นิทานเรื่องท้าวคันธนามและนางผมหอม มีอิทธิพลทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรม จนกลายเป็นชื่อบ้านนามเมืองของคนไทยอีสานและสปป.ลาว	.622
27	ในนิทานพื้นบ้านพระสุธน-มโนห์ราสะท้อนลัทธิผี-สัตว์เพราะมีบูชายันต์ขณะปู่เยอ-ย่าเยอให้	.601
43	“จิต” แห่งการหยั่งรู้ สามารถฝึกฝนได้ด้วยภพของฌานสมาบัติ ซึ่งข้อธรรมเหล่านี้ถูกแทรกลงไว้ในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่อง อาทิ พระสุธน-มโนห์รา ฯลฯ	.582

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
48	นิเวศวิทยาวัฒนธรรมบุญบังไฟ นอกจากเสนอด้วยนิทานแล้วยังใช้เทคโนโลยีสไลด์ค้นคว้า ทำให้เมฆหมอกโปรยน้ำฝนได้จริงและคงอยู่คู่ชุมชนเกษตร	.581
4	ประเพณีแสดงต้นสาเกบูชาศาลองค์ของไท่สแกนครพนมและชนชาติเวียตนาม ใช้ชีวิตประวัติ และปรัชญาของวีรบุรุษโฮจิมินห์แทนนิทานพื้นบ้านเพื่อสร้างคติชนชาติถึงในไทย	.580
53	พระสงฆ์พูดภาษาไทย-ลาว หลายรูปสามารถสร้างความวิจิตรของภาษาถิ่นด้วยการเทศน์แหล่ ที่นิยมมากคือเรื่องพระคุณแม่ ฉะนั้นนิทานหลายเรื่องจึงสมมุติให้แม่หรือลูกเป็นสุนัขเพื่อทดสอบความกตัญญู	.562
57	วิวัฒนาการโลกมนุษย์ยุคเครื่องปั้นดินเผาหรือยุคเพอร์มิกเป็นใหญ่ก่อน 4,000 ปีมีปรากฏในเรื่องนางสิบสอง พระรถเมรี อ้าย 7 หวด 7 ไท ฯลฯและพิธีกรรมการทรงเจ้าทุกกลุ่มชาติพันธุ์ช่วยอนุรักษ์ให้นิทานคงอยู่	.557
10	เมื่อปรัชญาและวีรบุรุษโฮจิมินห์มีผลปรากฏเป็นพุทธมหายาน/นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องถูกสืบทอดต่อเนื่องตามบุญประเพณี12เดือนและนิเวศวิทยาแม่น้ำโขง	.548
63	นิเวศวิทยาวัฒนธรรมในนิทานพื้นบ้านและประเพณี 12 เดือนของไทยอีสาน/ลาว มีอิทธิพลให้คนที่นับถือศาสนาอื่น ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมบางอย่างของพุทธศาสนา	.546
68	นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องสะท้อนสัญลักษณ์ “น้ำเต้าปูง” อันเป็นแหล่งกำเนิดของกลุ่มชน 5 เผ่าในอุษาคเนย์ที่อธิบายเกี่ยวกับ “เทพอุ้มสม” หรือการเกิดบุตรธิดาที่ไม่มีพ่อ	.540
37	นิทานพื้นบ้านเรื่อง “ผีตาแฮก” เชื่อมโยงกับการรักษานิเวศวิทยาวัฒนธรรมอาทิ ประเพณีแรกนาขวัญ การขอฝน หุ่นไล่กา ฯลฯ	.530
15	นิทานพื้นบ้านถูกอนุรักษ์คงอยู่ในประเทศที่ปกครองด้วยกษัตริย์เพราะเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนาและเชี่ยวชาญวิชาจับช้างม้าและออกศึกด้วยความสามารถ	.510

ค่าไอเกนแสดงความสำคัญของตัวแปรหลายตัวในองค์ประกอบนี้ ซึ่งแทนนิทานพื้นบ้านดังนี้ 1) พระสุธน-มโนห์รา 2) พระรถ-เมรี 3) นางสิบสอง 4) จำปาสีตัน 5) นางผมหมอม 6) ผาแดง-นางไอ่ 7) ท้าวบาเจียง-นางมะโรง 8) ผีตาแฮก 9) ความกตัญญู: อ้ายบุญทั้ง 10) กาฬเกษ 11) แม่หมาดำ มีค่าไอเกนเท่ากับ 0.601, 0.557, 0.557, 0.540, 0.622, 0.654, 0.510, 0.700, 0.540, 0.540 และ 0.562 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าไอเกนในทุกข้อคำถาม (ตัวแปร) ในองค์ประกอบนี้ พบว่านิทานพระสุธน-มโนห์ราถูกนำไปเป็นสถานะของคติชนวิทยามากมาย อาทิ ละครสตรเมืองพาราณสี จำหลักนกยูงขาวที่อุทยานไฟ เมืองเชียงรุ่ง (จีน) และปรากฏในจำหลักของปราสาทบายน (กัมพูชา) และบุโรพุทโธ (อินโดนีเซีย)

องค์ประกอบที่ 2 ภาษาของนิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจสำคัญการเผยแผ่พุทธศาสนาและสร้างพุทธศาสนิกชนที่ดี

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
29	ลิเก “หมอลำ” ทุกประเภทเป็นกลไกการอนุรักษ์ให้นิทานพื้นบ้านคงอยู่เพราะผู้แสดงตกแต่งด้านทางภาษาถิ่น จึงสามารถถ่ายทอดความหมายได้กินใจผู้ฟัง	.630
64	พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา) เป็นปรัชญา/คำสอนหลักของศาสนาผี-พราหมณ์-พุทธ-คริสต์-อิสลาม ฉะนั้นนิทานพื้นบ้านที่ใช้ภาษาพูดในเทคนิคการถ่ายทอด จึงเป็นอิทธิพลปลูกฝังพฤติกรรมดีแก่คนไทยและลาว	.611

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
23	การศึกษานิทานพื้นบ้านทำให้เราเข้าใจที่มาและความสัมพันธ์ของผี-พราหมณ์-ฮินดู-พุทธ, ฮินดู-อิสลามและผี-พราหมณ์-พุทธในประเทศกัมพูชา สปป.ลาว เวียดนาม พม่า จีนและไทย	.608
65	นิทานพื้นบ้านสะท้อนความงดงามของภาษาถิ่นสะท้อนความงดงามของภาษาถิ่นและระบบนิเวศของแต่ละชนชาติ ฉะนั้นชื่อและการเดินเรื่องเดียวกัน แต่ต่างภาษากัน จึงตั้งชื่อต่างกัน	.602
36	นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องเจตนาชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรมและวิถีสงสารแห่งปฏิเสธอุปบาทเพื่อสอนธรรมะแห่งการครองเรือน	.581
24	นิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่แทรกสาระวิถีชีวิตที่ต่างกันระหว่างคนโลกมนุษย์กับเทพบนสวรรค์จึงจำเป็นต้องมีพิธีบูชาญ	.572
38	“ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เป็นปรัชญาพุทธศาสนาที่แทรกอยู่ในส่วนใหญ่ของนิทานพื้นบ้าน	.560
22	ลัทธินับถือผี (สัตว์และบรรพบุรุษ) กลายเป็นกลไกเดินเรื่องเชื่อมโยงภพชาติโดยเฉพาะบุพเพสันนิวาสมีนัยสำคัญก่อนการเปลี่ยนเป็นพราหมณ์และพุทธตามลำดับ	.524
7	นิทานพื้นบ้านของชนชาติตามลุ่มแม่น้ำโขง (จีน พม่า ไทย ลาว เขมร เวียดนาม)สะท้อนวิวัฒนาการศาสนา :ผี – พราหมณ์ – พุทธ โดยมีนัยสำคัญเรื่องภพและชาติ	.516
1	คัมภีร์ฮีด 12 คอง 14 ของพระธาตุพนม มีนัยสำคัญสอนพุทธศาสนาผ่านภาษาถิ่น นิเวศวิทยาวัฒนธรรมและนิทานพื้นบ้าน	.516
35	“ตมทา”คือเหตุสำคัญของความทุกข์ (ระบุไว้ในบทพระอภิธรรมปิฎก) มีอิทธิพลให้นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องต้องผูกตัวละครเป็นเมียน้อยเมียหลวงเคียดแค้นพยาบาทกันหลายภพชาติ	.512
44	เมืองบาดาล (มรุกขนคร) เป็นฉากแสดงระบบนิเวศของแม่น้ำโขงจาก จีน-พม่า-ลาว-ไทย-เขมร-เวียดนาม อันสะท้อนตัวละครพญานาคในอดีตชาติมาเกิดในชาตินี้เพราะจำศีลบำเพ็ญเพียรในพุทธศาสนา	.508
55	ฉาก “การเสียชีวิต” ให้ของลอยทวนน้ำ ถูกแทรกไว้ในนิทานพื้นบ้านหลายเรื่อง เพราะอิทธิพลพุทธประวัติของพระตถาคต	.501

นิทานพื้นบ้านในองค์ประกอบนี้มีค่าไอเกนมาตรฐาน อาทิเรื่องจำปาสี่ต้น ผีตาแฮก บัณฑิต-เนียงเขมา ผาแดง-นางไอ่ และสุวรรณสาม มีค่าไอเกนเท่ากับ 0.540, 0.700, 0.512, 0.654 และ 0.512 ตามลำดับ มีจุดเด่นด้านภาษาในนิทาน อันเป็นภาษาเฉพาะที่ถ่ายทอดได้ทั้งภาษามคธ บาลี สันสกฤต ไทยและกัมพูชา ซึ่งสอดคล้องกับภาษาในคัมภีร์พระพุทธานุสาหากศาสนาครองนิทานพื้นบ้านก็มีความหมาย และสร้างสรรค์วัฒนธรรมและความมั่นคง หากนิทานพื้นบ้านคงอยู่และเป็นที่ยอมรับรวมถึงบางส่วนกลายเป็นจารีตในการปกครอง ศาสนาก็จะมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นศาสตร์เหนือการปกครอง

องค์ประกอบที่ 3 นิทานพื้นบ้านสัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
62	ระบบศาสนาผี-พราหมณ์-พุทธ ในบางชุมชนต้องล่มสลายเพราะความกลัวไสยศาสตร์และหันไปนับถือศาสนาคริสต์หรืออิสลามแทน แต่ยังรักษาวัดละครนิทานเดิมไว้แต่ปรุงแต่งให้เหมาะกับศาสนาใหม่	.665
70	นิทานพื้นบ้านพระทอง-นางนาค สะท้อนถึงยุคน้ำท่วมโลก (8,000 ปี) ที่น้ำทะเลเอ่อเข้าแม่น้ำโขง พญานาคจึงเป็นตัวละครเอก	.636
69	ในยุคก่อนพุทธกาล (ก่อน 4,000 ปี)ผู้หญิงเป็นใหญ่ทางการปกครองและถูกเชิญวิญญาณสถิตในปราสาทสมัย ศ.16 - 18จึงมีนิทานพื้นบ้านมากมายที่กำหนดให้หญิงอยู่เฝ้าปราสาท	.602

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
50	กลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มแม่น้ำโขง แม้ต่างศาสนากันแต่ก็ใช้ระบบนิเวศแต่ละประเทศที่เคยอยู่เคยอพยพหนีมาเป็นฉากและตัวละครนิทานพื้นบ้าน อาทิ มุสลิมนำเรื่องจากลิกเคมธมาเล่ามุขปาฐะ ฯลฯ	.597
46	ชนเผ่าตระกูลไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย นิยมนิทานพระ สุธน-มโนห์รา ส่วนชนชาติทมิฬในอินเดียใต้และอินโดนีเซียใช้ภาษาสันสกฤตเล่าบางตอนเป็นเรื่อง สกุนตลา ด้วยอิทธิพลศาสนาพราหมณ์	.596
66	ลุ่มน้ำแม่โขง คนส่วนใหญ่นับถือพุทธและเป็นชนชาติไท-ลาว ฉะนั้นการคงอยู่ของจารีต ฮีต 12 คอง 14 จึงมีอิทธิพลประกอบให้นิทานพื้นบ้านคงอยู่	.583
41	“ภูเขาและแม่น้ำ” มีนัยสำคัญในการแบ่งเขตประเทศหรือการปกครอง จึงมักกำหนดให้ตัวละครเอกตายแล้วเป็นแม่น้ำและภูเขา (เช่น นิทานเรื่องบาเจียง-นางมะโรง ,จำปาสีตันหรือพระรถเมรี)	.542
52	“นกหรือกิ้งกือ” ฉายภาพการบินสูงจึงถูกแทนตัวละครจากสวรรค์และนิยมให้นกยูงหรือนกเงือกแทนค่านิยม “ผิวเดียวเมียวเดียว” เพื่อการปกครองในหลายประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง	.532
56	นิทานพื้นบ้านมีเจตนาสอนเรื่องความอุดมของป่าเขา จึงมีฉากป่าดงดิบ ป่าหิมพานต์ ภูเขานางนอนและเขาไกรลาส ฯลฯ	.516
42	ลำน้ำนานาชาติพันธุ์เช่น แม่น้ำโขง จึงกลายเป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในนิทานเรื่องนางสิบสอง พระทอง-นางนาคหรืออ้ายตะลึงกัก ฯลฯ	.511

นิทานพื้นบ้านในองค์ประกอบนี้มีค่าไอเกนเป็นมาตรฐาน อาทิ เรื่องพระสุธน-มโนห์รา (ค่าไอเกน 0.596) แทนภูมิประเทศที่ชนชาติไทหรือเผ่าไท-กะไดอาศัยอยู่ตั้งแต่อินเดีย (รัฐอัสสัม เมฆกัลยา ตริปุระ อรุณาจัลประเทศ) จีน (กวางสี กวางตง ยูนนาน สิบสองปันนา) เวียดนาม 50% ของประเทศ ประเทศไทยทั้งประเทศ ลาวทั้งประเทศ 30% ในกัมพูชา และเกาะชวาในอินโดนีเซีย นอกจากนี้ ยังแทนภูเขาแม่น้ำในสปป.ลาว

นิทานเรื่องพระรถ-เมรี (ค่าไอเกน 0.557) แทนภูเขาบรรทัดในจ.ชลบุรี ทะเลสาบเขมร (กัมพูชา) พนมกระวาน (กัมพูชา) ส่วนนิทานเรื่องท้าวบาเจียง-นางมะโรง (ค่าไอเกน 0.510) แทนภูเขาเจียง (สปป.ลาว) ภูเขาโรง (สปป.ลาว) และน้ำตกห้วยจำปี (สปป.ลาว)

นิทานเรื่องพระทอง-นางนาค (ค่าไอเกน 0.511) แทนแม่น้ำโขงและทะเลสาบเขมร
องค์ประกอบที่ 4 นิทานพื้นบ้านและคติชนวิทยาสัมพันธ์กับการตีความทางวัฒนธรรม

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
17	“กามตันหา” ในพระราชวังถูกปรากฏภาพฉายในนิทานพื้นบ้านเพื่อสอนฆราวาสให้เคารพกฎหมายครอบครัว เช่น เรื่องจำปาสีตันและผีตาแฮก ฯลฯ	.700
39	นิทานพื้นบ้านหลายเรื่องสะท้อนวิวัฒนาการมนุษย์ เช่น มนุษย์ยุคหินเก่า (10,000 ปี) ในเรื่องอ้าย 7 หวด 7 ไหล่ตำนานทุ่งไหหิน (ลาว) หรือไม้กลายเป็นหิน (ไทย)	.575
12	ภาษาขอม-ลาว-บาลี มีอิทธิพลในการตั้งชื่อตัวละครและสถานที่ เพื่อสร้างคติชนให้ประชาชนจดจำชาดกศาสนาและภูมิเฝ้าชื่อบ้านนามเมืองของตน	.555
28	ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ใช้ระบบนิเวศและภาษาแบ่งประเภทชุมชน 3 ระบบคือราบลุ่ม เขิงเขา และยอดเขา จึงนิยมผูกเรื่องในนิทานจำแนกคน (ตัวละคร) 3 ชั้นหรือ3โลก (สวรรค์ มนุษย์ สัตว์)	.549
2	“ครุฑพุดนา” เป็นคติชนที่แฝงอยู่ในตำนานบุญบั้งไฟของไทยอีสานและลาว มาหลายชั่วอายุคน	.521

ข้อ	รายละเอียดข้อกระทงคำถาม	น้ำหนัก
54	ทุกศาสนาสอนว่า “กาย” มี 4 ธาตุดินใหญ่ที่สุด เปรียบได้กับแม่ธรณี อันเป็นที่มาของนิทานเรื่องนางผมหมอม เพื่อชี้ความสำคัญของการฝึกจิตในกรรมฐาน 5 คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง	.520
31	เลข “7” ถูกกำหนดเป็นเวลาการทำสมาธิเพียรของตัวละครเอกในนิทานพื้นบ้าน ตามพุทธวจนะของพระศาสดาเจ้าที่ผู้บรรลุลิขิตกำหนด 7 วัน 7 เดือน 7 ปี 7 ชาตียา	.500
11	พญาแถนถูกกำหนดเป็นตัวละครในนิทานพื้นบ้านภายใต้ระบบนิเวศของเดียนเบียนฟู อันเป็นจุดเริ่มต้นนิทานปู่เอยย่าเอย (ลาว) พญาคันคาก (ไทยอีสาน)	.500

นิทานพื้นบ้านในองค์ประกอบนี้ มีนัยสำคัญทางคติชน เพราะมีค่าไอเกนได้มาตรฐานดังนี้ เรื่องจำปาสีตัน (ค่าไอเกน 0.540) ผีตาแฮก (ค่าไอเกน 0.700) ผาแดง-นางไอ่ (ค่าไอเกน 0.654) นางผมหมอม (ค่าไอเกน 0.622) พระสุธน-มโนห์รา (ค่าไอเกน 0.601) ปู่เอย-ย่าเอย (ค่าไอเกน 0.500) และพญาคันคาก (ค่าไอเกน 0.654) นิทานดังกล่าวล้วนขมวดปมสำคัญเรื่อง “กาม” และ “ตัณหา” อันเป็นเหตุหรือสมุทัยในอริยสัจ 4 ในพุทธศาสนา

อภิปรายผล

ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี ผู้วิจัยอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. จากการสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ แล้วคัดสรรบทสัมภาษณ์ตามมิติของเวลา สถานที่ และบุคคล สอบทานและสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ทำเป็นข้อความที่มีความหมายแฝงเชิงค่านิยม และจารีต 50 ประเด็น และเน้นการพรรณนาเชิงลึก ได้นิทานพื้นบ้าน 15 เรื่อง ได้แก่ 1) พระสุธน-มโนห์รา 2) พระรถ-เมรี 3) นางสิบสอง 4) จำปาสีตัน 5) นางผมหมอม 6) พระทอง-นางนาค 7) ผาแดง-นางไอ่ 8) ท้าวบาเจียง-นางมะโรง 9) ผีตาแฮก 10) ความกตัญญู: อ้ายบุญทึง 11) ภาพเกษ 12) แม่หมากคำ 13) ปู่เอย-ย่าเอย 14) บัณเฑาะ-เนียงเขมา 15) สุวรรณสาม

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของนิทานพื้นบ้าน ดังนี้

2.1 สืบห่านิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีในพุทธศาสนสถาน: แม้นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีนั้นเรื่อง พระสุธน-มโนห์ราเป็นที่นิยมมาก แต่พบว่านิทานพื้นบ้านเรื่องผาแดง-นางไอ่ มีค่าไอเกนสูงที่สุดในองค์ประกอบนี้ คือ เท่ากับ 0.654 เพราะเป็นนิทานพื้นบ้านที่ถูกถ่ายทอดเป็นคติชนวิทยา ได้แก่ ละคร ขบวนรำพื้นบ้าน สื่อดิจิทัล และประติมากรรมรูปคางคกขนาดใหญ่ที่เทศบาลเมืองยโสธร สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นของลาวที่ว่า (ประเด็นข้อ 47)

“...เทคโนโลยีบุญบังไฟเป็นประเพณีที่คงอยู่คู่กับนิทานพื้นบ้านเรื่องผาแดงนางไอ่และเรื่องพญาคันคาก แปลว่าคางคก ปกครองเมืองขมพู มีเมืองบริวารจำนวนมาก ประชาชนจำนวนมากมาครวระพญาคันคากจนลืมพญาแถน (พระอินทร์) ท่านจึงโกรธและไม่ส่งน้ำฝนให้ไร่นา...” (นายสุลิจัก แสงทอง, 2559)

2.2 ภาษาของนิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจสำคัญการเผยแผ่พุทธศาสนาและสร้างพุทธศาสนิกชนที่ดี: จุดเด่นด้านภาษาในนิทาน อันเป็นภาษาเฉพาะที่ถ่ายทอดได้ทั้งภาษามคร บาลี สันสกฤต ไทยและกัมพูชา ซึ่งสอดคล้องกับภาษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หากศาสนาคงอยู่นิทานพื้นบ้านก็มีความหมาย และสร้างสรรค์วัฒนธรรมและความมั่นคง หากนิทานพื้นบ้านคงอยู่และเป็นที่ยอมรับถึงบางส่วนกลายเป็นจารีตในการปกครอง ศาสนาก็จะมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นศาสตร์เหนือการปกครอง

2.3 นิทานพื้นบ้านสัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรม: นิทานพื้นบ้านมีความสำคัญและสัมพันธ์กับนิเวศวิทยาวัฒนธรรมดังปรากฏชื่อภูเขา แม่น้ำ และสถานที่ธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่งในดินแดนสุวรรณภูมิและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นั่นคือการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ภูเขาทั้งหลาย ต้องอาศัยนิทานพื้นบ้านเพราะมักนำเสนอด้วยภาษาพูด อันมีลักษณะพิเศษกว่าภาษาเขียน คือ ประดิษฐ์คำหรือวลีให้สอดคล้องกับภาพประจำเผ่าพันธุ์ต่างๆ และแพร่กระจายหรือสร้างค่านิยมได้ดีกว่าภาษาเขียน

2.4 นิทานพื้นบ้านและคติชนวิทยาสัมพันธ์กับการตีความทางวัฒนธรรม: การเล่านิทานเป็นมุขปาฐะและเป็นศิลปะการใช้ภาษาที่สร้างความเชื่อและทำให้ความใสใจในพุทธศาสนา รวมถึงการตีความทางวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมส่วนใหญ่มีรากเหง้ามาจากพุทธศาสนาและลัทธิโบราณ วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงาม (Growth) ใน 3 มิติ คือ 1) วิถีชีวิต 2) ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี ศาสนา และ 3) สัญลักษณ์ ฉะนั้น ความคงอยู่ของนิทานพื้นบ้านจะมีผลต่อเนื่องกับความคงอยู่ของพุทธศาสนา อีกทั้งทำให้เราสามารถสร้างพุทธศาสนิกชนที่ดีแก่สังคม การสอนศาสนาที่เรียบง่ายและเข้าถึงประชาชนได้เร็ว คือการตีความความหมายข้อธรรมคำสอนของศาสนาผ่านภาษาและตัวละครในนิทานพื้นบ้าน เช่น นิทานพื้นบ้านเรื่องผีตาแฮกมีการท้าวความจากเมียหลวงและเมียน้อยที่ขาดหิริโอตปปะจองล้างจองผลาญกันหลายชาติเพราะกามตัณหา จึงหนีกฎแห่งกรรมไม่พ้น เมียหลวงต้องกลายเป็นยักษ์และเป็นผีตาแฮกยืนตากแดดกลางทุ่งนา นั่นคือ นิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจสำคัญในการตีความความหมายทางวัฒนธรรมทั้ง 3 มิติตั้งกล่าว แล้วจะนำพาผู้คนเข้าถึงคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

นิทานพื้นบ้าน พระสุธน-มโนห์รา พระรถ-เมรี นางสิบสอง จำปาสีตัน นางผมหอม พระทอง-นางนาค ผาแดง-นางไอ่ ท้าวบาเจียง-นางมะโรง ผีตาแฮก อ้ายบุญทิ้ง กาฟเกษแม่หมาดำ ปู่เยอ-ย่าเยอ บัณทิต-เนียงเขมา และสุวรรณสาม เป็นนิทานร่วมสมัยร่วมนิเวศวิทยาวัฒนธรรมในดินแดนสุวรรณภูมิและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ต่างก็เป็นนิทานส่วนเหตุและส่วนขยายของเรื่องพระสุธน-มโนห์รา ซึ่งมีกระแสนิยมและสะท้อนคติชนวิทยาตั้งแต่ดินแดนสิบสองปันนา (จีน) ชนชาติไทตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย (อินเดีย) ไทใหญ่

รัฐฉาน (เมียนมาร์) หลวงพะบาง (สปป.ลาว) ทุกจังหวัดของประเทศไทย (ไทย) บริเวณรอบทะเลสาบเขมร (กัมพูชา) เผ่าไทดำ-แดง (เวียดนาม) และชนชาติชวา (อินโดนีเซีย) การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่านิทานพื้นบ้านที่คงอยู่อย่างต่อเนื่องยาวนานร่วมพันกว่าปี มักจะเป็นนิทานประเภทที่วางโครงเรื่องอ้างอิงความเชื่อทางศาสนา อาทิ กลุ่มชนหรือคติชนตามอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใช้นิทานตามปรัชญาพุทธศาสนา ได้แก่ ปู่เยอ-ย่าเยอ นางสิบสอง และพระสุธน-มโนห์รา มีร่องรอยปรากฏไว้ในแหล่งโบราณคดีมรดกโลกหลวงพะบาง (สปป.ลาว) นครวัดนครธม (กัมพูชา) เป็นต้น นั่นคือ นิทานพื้นบ้านจะมีความสำคัญและสัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี ซึ่งนิทานพื้นบ้านที่ถูกคัดสรรทั้ง 15 เรื่องนี้มีความสัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม ค่าไอเคนเท่ากับ 1.002 นิเวศวิทยาวัฒนธรรม ค่าไอเคนเท่ากับ 1.067 แหล่งโบราณคดีค่าไอเคนเท่ากับ 42.708 และภาษาของนิทานพื้นบ้านเป็นกุญแจสำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนาและสร้างพุทธศาสนิกชนที่ดีแก่ภูมิภาค ค่าไอเคนเท่ากับ 1.169 การวิจัยเรื่อง นิทานพื้นบ้านที่สัมพันธ์กับมิติการตีความทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดี มีหลักการและความเป็นมาว่านิทานพื้นบ้านถูกมองข้ามความสำคัญ เพราะวิถีชีวิตคนดำเนินตามสังคมยุคดิจิทัลและอุตสาหกรรมคนส่วนใหญ่มีความเร่งรีบนับถือและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์คำสอนของพุทธศาสนาน้อย อาชญากรรมต่างๆจึงมีมากขึ้น หากพื้นพูนิทานพื้นบ้านไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้กลายเป็นสื่อที่มีคุณค่าและมีค่านิยม ก็จะทำให้คนไทยส่วนใหญ่หันไปเรียนรู้พุทธศาสนามากขึ้น เพราะนิทานพื้นบ้านมีความเป็นมาจากศาสนา ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่า การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาข้อธรรมจากนิทานพื้นบ้านแต่ละเรื่อง และทำหนังสือแบบเรียนแจกเด็กประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2516). คติชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยฯ.
- นายสุลิจัก แสงทอง. (15 ตุลาคม 2559). เทคโนโลยีบุญบังไฟและนิทานพื้นบ้านเรื่องผาแดงนางไอ่. (ธิดา พนมเสริฐ, ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2599). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก.
- พิพัฒน์ ประเสริฐสังข์. (2557). ลักษณะการนำเสนอและบทสะท้อนสังคมวัฒนธรรมในวรรณกรรมชาดกพื้นบ้านอีสานของพระอริยานุวัตรเขมจารี. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตนพล ชื่นคำ และคณะ. (2560). นิทานเรื่องนางสิบสอง-พระรถเมรี: การถ่ายทอดเรื่องเล่าพื้นบ้านในอากเนย์. ใน การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่

- 55 วันที่ 31 มกราคม - 3 กุมภาพันธ์ 2560 ภาควิชาวรรณกรรม สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2548). คติชนกับคนไทย-ไท. รวมบทความทางด้านคติชนวิทยาในบริบททางสังคม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2564). โนราภาคใต้ได้จากภาคกลาง ต้นทางไม่ใช่ในภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.matichonweekly.com/magazine-column/sujit-wongthes/page/3>
- อนุกุล ต้นสุพล. (2016). นิเวศวิทยาวัฒนธรรม: ภัยจากการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 193-221.
- อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล. (2559). นิทานพระรถ-เมรี ในวรรณกรรมพื้นบ้าน: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- อรัญญา แสนสระ และนันทญา มหาจันทร์. (2561). นิทานพื้นบ้านกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารมนุษยศาสตร์ ฉบับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 7(1), 53-66.
- Thompson, S. (1977). The Folktale. London: University of California Press.

ความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบัน ที่ให้บริการผู้สูงอายุ*

THE SENIOR POPULATION'S NEEDS AND THE READINESS FOR SERVICE BY THE RELATED ORGANIZATIONS

หอมหวล บัวระภา

Homhuan Buarabha

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: bhomhu@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบัน ที่ให้บริการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุ จำนวน 200 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน ในจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย พบว่า ผู้สูงอายุต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ในระดับมากที่สุดร้อยละ 92 ต้องการอาหารที่ถูกสุขลักษณะตามวัยในระดับมากที่สุดร้อยละ 88 ต้องการที่อยู่อาศัยที่ดี ในระดับมากที่สุดร้อยละ 86 ต้องการได้พักผ่อนเพียงพอและต้องการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างรวดเร็วในระดับมากที่สุดร้อยละ 80 ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ ในระดับมากที่สุดร้อยละ 76 ต้องการมีผู้ช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วย ต้องการการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในระดับมากที่สุดร้อยละ 74 ต้องการการประกันรายได้และประกันความชราภาพในระดับมากที่สุดร้อยละ 70 ต้องการขวัญกำลังใจในระดับมากที่สุดร้อยละ 64 ต้องการสนับสนุนจากครอบครัวและสังคมทั้งทางด้านการเป็นอยู่ รายได้ บริการจากรัฐ ในระดับมากที่สุดร้อยละ 62 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ พบว่ามีการเตรียมความพร้อม ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของสุขภาพร่างกาย 2) การเตรียมเรื่องการเงินและทรัพย์สิน 3) การเตรียมเรื่องบ้านและที่อยู่ 4) การเตรียมการเรื่องงาน 5) การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ 6) การเตรียมความพร้อมด้านสังคม 7) การเตรียมความพร้อมด้านนโยบาย

* Received 13 June 2021; Revised 16 June 2022; Accepted 24 June 2022

คำสำคัญ: ความต้องการ, ผู้สูงอายุ, ความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were to study the senior population's needs and the readiness for service by the related organizations from the Northeast. The mixed-methods approach is applied for this research; a sample of 200 the senior population for quantitative research and 50 the related organizations for qualitative research was collected in the provinces of Kalasin, KhonKaen, Mahasarakham, and Roi Et. Using a simple sampling method. The findings can be summarized as follows. The senior subjects need to have good health at the highest level, that is at 92%; need to have healthiness nutritious intakes at the highest level, that is at 88%; need good ventilation fresh air and environment at the highest level, that is at 86%; need sufficient rest and regular health care at the highest level, that is at 80%; need free medical welfare at the highest level, that is at 76%; need a proper nursery, regular exercise and anti-accident care at the highest level, that is at 74%; need income and old-age assurance at the highest level, that is at 70%; need morale at the highest level, that is at 64%; they need to be supported by the family and society concerning everyday living, income, and services at the highest level, at 62%. According to the interview, all the organizations concerned are found to get ready preparation in the following fields: 1) Health care, 2) Budget allocation, 3) Housing and residing, 4) Employment, 5) Spirit of service mind, 6) Social awareness and 7) Policy and strategy.

Keywords: Need, The Senior, The Readiness for Service by the Related Organizations

บทนำ

ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ประเทศไทยยังมีส่วนแบ่งของจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก เช่นเดียวกับประเทศจีน และจะกลายเป็นประเทศที่มีส่วนแบ่ง ของจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดในภูมิภาคภายในปี พ.ศ. 2583 (ปิยะ กล้าประเสริฐ, 2561) จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็นผลจากความสำเร็จของการพัฒนาในประเทศไทย กล่าวคือ ประชากรมีอายุขัยที่สูงขึ้นและอัตราการเกิดใหม่ที่ลดลงอย่างรวดเร็วจากอัตราที่สูงและไม่คงตัวในหลายทศวรรษก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามในทุก ๆ ความสำเร็จ ย่อมนำความท้าทายใหม่ ๆ มาให้ และปัญหาการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุนั้นก็

ไม่ใช่ข้อยกเว้น ยกตัวอย่าง เช่น จำนวนของประชากรวัยทำงานในประเทศไทยที่คาดการณ์ว่าจะลดลงมากกว่าร้อยละ 10 ภายในปี พ.ศ. 2583 ทั้งนี้ประเทศไทยได้หยุดรับประโยชน์จากการปันผลทางประชากรแล้ว ซึ่งในอนาคตการเติบโตและการพัฒนาของมาตรฐานการครองชีพของประเทศจะมาจากผลผลิตที่เพิ่มขึ้น สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 1 ของประชากรทั้งประเทศ และกำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2564 คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ และในปี พ.ศ. 2574 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงอายุนับสูงสุดยอด โดยจะมีประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 28 ของประชากรทั้งประเทศ (ประกาศกรมกิจการผู้สูงอายุ เรื่อง มาตรฐานหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ, 2562)

นอกจากนี้ครอบครัวที่มีผู้นำเป็น ผู้สูงอายุชาวไทยมีโอกาสเป็นคนยากจนมากกว่าผู้นำครอบครัวที่มีอายุในช่วง 30 ถึง 40 ปี ถึงสองเท่า และในหลาย ๆ กรณีครอบครัวเหล่านี้ไม่ได้รับสิทธิในกองทุนบำเหน็จบำนาญของแรงงานในระบบประเทศไทย และประเทศที่กำลังพัฒนาอื่น ๆ ดังนั้นรัฐบาลต้องแก้ปัญหาระยะยาว เพราะขณะนี้สัดส่วนผู้สูงอายุมีร้อยละ 15 ของประชากร ในแง่ของภาระรัฐบาลขณะนี้ยังรับได้ ทว่าในอีก 12 ปีข้างหน้า จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ในปี พ.ศ. 2570 เป็นร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2578 ซึ่งหากรัฐบาลไม่มีการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการบริการสาธารณะซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล 2) ด้านรายได้ 3) ด้านที่พักอาศัย 4) ด้านนันทนาการ 5) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง 6) การสร้างบริการเครือข่ายการเกื้อหนุน สำหรับผู้สูงอายุแล้วนั้น จะส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 5 มาตรา 53 และ มาตรา 54 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิการสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ โดยกำหนดให้บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ และรัฐต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, 2550)

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 จะให้หลักประกันว่า ผู้สูงอายุต้องได้รับความเสมอภาคเช่นเดียวกับประชากรวัยอื่น ๆ และต้องได้รับการคุ้มครองสิทธิต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมแล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริง บริการสาธารณะ โดยเฉพาะถนน ทางเดินต่าง ๆ ยานพาหนะ และสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะต่าง ๆ ไม่ได้ออกแบบให้เอื้อต่อสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุไม่สามารถได้รับสิทธิในการใช้หรือเข้าถึงบริการเหล่านี้อย่างเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ โดยจะเห็นว่า ถนน ทางเดินบางแห่ง ทั้งในเมืองและชนบทไม่ได้ออกแบบมาให้เอื้อต่อการเดินทางของผู้สูงอายุและผู้พิการ ในเขตเมืองทางเท้าที่ต่างระดับ และมักมีสิ่งกีดขวาง เช่น ร้านค้า แผงลอยที่ตั้งอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ ยากที่ผู้สูงอายุจะเดินทางไปตามถนนหนทาง และ ผู้สูงอายุยากที่จะใช้บริการขนส่งมวลชน ไม่ว่าจะเป็นรถประจำทาง รถไฟฟ้า หรือรถใต้ดิน

ทั้งตัวยานพาหนะเองและทางเข้าออกยานพาหนะบางชนิดไม่ได้ออกแบบมาเพื่อผู้สูงอายุ อาคารสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทยยังไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุหรือแม้แต่สถานีนอนามัยแบบใหม่ที่ทำไว้สูงมากจนยากที่ผู้สูงอายุจะเดินขึ้น บันไดสูงชันขึ้นไปถึงได้ จนในที่สุดบางแห่งต้องมีการประยุกต์ดัดแปลงกันห้องชั้นล่างสำหรับบริการผู้สูงอายุ (ปิยะ กล้าประเสริฐ, 2561) แม้ผู้สูงอายุทุกคนจะมีสิทธิที่จะเข้าถึงบริการเหล่านั้นแต่ในทางปฏิบัติ ผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเข้า ถึงบริการเหล่านั้นได้ ทั้งนี้นโยบายสาธารณะเกี่ยวกับผู้สูงอายุนั้นแม้ว่านโยบายสาธารณะที่จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิเสมอกับประชาชนทั่วไป และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นวัยสุดท้ายของชีวิต เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากสังคม ในขณะที่ ศิริพร งามขำ และคณะ ศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุเขตทวีวัฒนากรุงเทพมหานคร การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชากรสูงอายุในกรุงเทพมหานครตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ในปี 2558 ยังไม่ครอบคลุมและยังคงเป็นประเด็นท้าทาย การวิจัยภาคตัดขวางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุเขตทวีวัฒนากรุงเทพมหานคร และหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคมลักษณะการจัดบริการสุขภาพ และคุณภาพบริการกับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในชุมชนเขตทวีวัฒนาทั้ง 16 ชุมชน จำนวน 360 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น เครื่องมือเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หาความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าความเชื่อมั่นของการเข้าถึงบริการสุขภาพ 0.738 การสนับสนุนทางสังคม 0.846 ลักษณะการจัดบริการสุขภาพ 0.813 และคุณภาพบริการ 0.861 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกและกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 (ศิริพร งามขำ และคณะ, 2561) ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อ - แม่ ญาติ ผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ พัฒนารูปแบบการจัดการบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 1) ปัญหาการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ ขาดความรู้ในการรับประทานยา มีความเชื่อในการใช้ยาไม่ถูกต้อง ญาติผู้ดูแลขาดความรู้ในการประกอบอาหารให้กับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุไม่สามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้สะดวกเนื่องจากไม่มีญาติพาไป 2) ความต้องการได้รับการบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ การมีบริการการตรวจรักษาที่บ้านการมีผู้ช่วยเหลือพาเข้าห้องน้ำ พาเดินไปตรวจที่โรงพยาบาล การได้รับความรู้เรื่องผลข้างเคียงของยา การออกกำลังกาย การให้มีแพทย์ประจำมารักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและการมีองค์กรบริหารส่วนตำบลวังตะกวนเยี่ยมผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพาผู้อื่นและให้มีพระมาโปรดที่บ้าน 3) รูปแบบการจัดการบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลวังตะกวน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ 3.1) การสร้างการเข้าถึงบริการโดยการจัดทำสติ๊กเกอร์บอร์ดโทรศัพท์ที่สำคัญแจกให้กับผู้สูงอายุ 3.2) การเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน

3.3) ให้ความรู้กับผู้สูงอายุในเรื่อง การใช้ยา การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร และ
3.4) การดูแลผู้สูงอายุในขณะที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาล โดยชมรมผู้สูงอายุได้จัดจิตอาสา
ช่วยดูแลผู้สูงอายุระหว่างมารับการรักษาที่โรงพยาบาล ผลการประเมินพบว่า ผู้สูงอายุมีความพึง
พอใจต่อรูปแบบการจัดบริการการดูแลสุขภาพที่พัฒนาขึ้น ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
(ร้อยละเฉลี่ย 96.67) (วิไล ตาปะสี และคณะ, 2560)

อย่างไรก็ตาม สังคมควรตระหนักถึงภาระความรับผิดชอบต่อกลุ่มผู้สูงอายุเพราะเป็นวัย
ที่สภาพร่างกาย จิตใจและสถานภาพทางสังคมเปลี่ยนแปลงเสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ คณะผู้วิจัย
จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่
ให้บริการผู้สูงอายุ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อตอบโจทยความต้องการของผู้สูงอายุอย่าง
เหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

ใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้สูงอายุ จากจังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด
กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ จำนวน 200 คน มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป ไม่มีการใช้ประชากรกลุ่ม
เปราะบาง (ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถตัดสินใจเองได้ในภาวะสำคัญ) ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย
(Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ จำนวน 50
คน จากตัวแทนทั้งหมด 4 จังหวัด จาก จังหวัดขอนแก่น กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ใช้วิธีสุ่ม
ตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ ลักษณะของข้อคำถามที่มีคำตอบให้เลือก
เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ ให้คะแนน 5 คะแนน หมายถึง ผู้สูงอายุเห็นว่า
ตนเองมีความต้องการมากที่สุด ให้คะแนน 4 คะแนน หมายถึง ผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองมีความ
ต้องการมาก ให้คะแนน 3 คะแนน หมายถึง ผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองมีความต้องการปานกลาง ให้

คะแนน 2 คะแนน หมายถึง ผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองมีความต้องการน้อย ให้คะแนน 1 คะแนน หมายถึง ผู้สูงอายุเห็นว่าตนเองมีความต้องการน้อยที่สุด

เชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตัวอย่างของข้อคำถาม เช่น 1) การเตรียมความพร้อมของสุขภาพร่างกาย 2) การเตรียมเรื่องการเงินและทรัพย์สิน 3) การเตรียมเรื่องบ้านและที่อยู่ 4) การเตรียมการเรื่องงาน 5) การเตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ 6) การเตรียมความพร้อมด้านสังคม 7) การเตรียมความพร้อมด้านนโยบาย

ตรวจสอบเครื่องมือโดยคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ 1 ท่าน ผลการตรวจสอบเครื่องมือได้รับความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญโดยไม่มีการแก้ไขแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่ได้รับการเห็นชอบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างอื่น คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรธานี หาดำร้อยละ และนำข้อมูลความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และจัดเรียงลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการประสานงานกับผู้นำและประธานชมรมผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น ภาพสนธิ มหาสารคามและร้อยเอ็ด ของกลุ่มประชากรที่ต้องการให้เข้าร่วมโครงการ 200 คน เพื่อขอที่อยู่ของผู้สูงอายุ แล้วนำรายมาสุ่มตัวอย่างประชากรแบบง่าย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และให้ตอบกลับมายังผู้วิจัยเพื่อรวบรวม

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุ จำนวน 50 คน ในจังหวัดขอนแก่น ภาพสนธิ มหาสารคามและร้อยเอ็ด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรม Microsoft Excel เพื่อหาค่า ดังนี้ ตอนที่ 1 จำนวนประชากรที่ตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเป็นการสอบถามถึงระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

การศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการผู้สูงอายุ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

จากแบบสอบถามความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ ในระดับมากที่สุดร้อยละ 92 ต้องการอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะตามวัยในระดับมากที่สุดร้อยละ 88 ต้องการที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี ในระดับมากที่สุดร้อยละ 86 ต้องการได้พักผ่อน นอนหลับอย่างเพียงพอ และต้องการได้รับการตรวจสุขภาพ และ

การรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็วทันทั่วทั้งในระดับมากที่สุดร้อยละ 80 ต้องการได้รับการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐในระดับมากที่สุดร้อยละ 76 ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลให้การพยาบาลอย่างใกล้ชิดเมื่อยามเจ็บป่วย ต้องการการบำรุงรักษาร่างกายและการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในระดับมากที่สุดร้อยละ 74 ต้องการการประกันรายได้ และประกันความชราภาพในระดับมากที่สุดร้อยละ 70 ต้องการขวัญกำลังใจในระดับมากที่สุดร้อยละ 64 ต้องการสนับสนุน ช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมทั้งทางด้านความเป็นอยู่ รายได้ บริการจากรัฐในระดับมากที่สุดร้อยละ 62 ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สังคม และหมู่คณะในระดับมากที่สุดร้อยละ 60 ต้องการโอกาสในการพัฒนาตนเองในระดับมากที่สุดร้อยละ 54 ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่นในระดับมากที่สุดร้อยละ 50 ต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคมในระดับมากที่สุดร้อยละ 46 ต้องการลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ไม่ต้องการความสงสาร (ที่แสดงออกโดยตรง) ในระดับมากที่สุดร้อยละ 44 ต้องการช่วยเหลือสังคมและมีบทบาทในสังคมตามความถนัดและต้องการมีที่ปรึกษาในระดับมากที่สุดร้อยละ 42 ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ในสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ พบว่า ทั้ง 4 จังหวัด มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมของสุขภาพร่างกาย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่กล่าวว่า สถานที่ให้บริการผู้สูงอายุมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องสุขภาพะ โภชนาการ อาหารการกิน และการออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ และเตรียมสุขภาพจิตให้มีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตและสังคมส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นที่จังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับสูงเพราะมีสถานที่ออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมความพร้อมทางสุขภาพ เช่น สถานบริการผู้สูงอายุขอนแก่นโฮมแคร์ ซึ่งเป็นสถานประกอบการเอกชน สร้างขึ้นเพื่อดูแลผู้สูงวัยทุกสภาพที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป ทั้งสูงวัยและเป็นผู้ป่วยติดเตียงไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ต้องอยู่ในการดูแลของผู้ช่วยพยาบาล ฉะนั้น ผู้สูงวัยที่จะพักได้จะต้องมีฐานะดีสามารถจ่ายค่าพักรายเดือน เดือนละ 23,000 บาท ได้ หรือหากผู้สูงวัยป่วยหนักมาก ก่อนเข้าพักจะต้องมีการสอบประวัติการรักษาตัวเพื่อใช้ประกอบการดูแลสุขภาพ และจะต้องมีผู้ค้ำประกันว่าสามารถรับภาระค่าใช้จ่ายตลอดการพักได้ ในทุกวันจะมีกิจกรรมนันทนาการเพื่อผ่อนคลายสภาวะความเครียด เพื่อความบันเทิงเริงรมย์ของผู้สูงวัย เช่น การเล่นไพ่ เล่นรูกหมากล้อม มีการออกกำลังกาย และกายภาพบำบัดจากนักกายภาพบำบัด สถานที่พักมีความพร้อมทันสมัย สะอาดเรียบร้อย มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีอุปกรณ์การพยาบาล ที่ทันสมัยไม่สามารถรับผู้สูงวัยได้ทั้งหมด เนื่องจากเงื่อนไขทางการเงินเป็นสำคัญ

2. การเตรียมเรื่องการเงินและทรัพย์สิน

เจ้าหน้าที่กล่าวว่าในทุกจังหวัดมีสถานบริการผู้สูงอายุ อย่างผู้สูงอายุในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพหารายได้จากการทำงานหัตถกรรม เย็บปักจักสาน ทำขนม ทำอาหาร เป็นต้น ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความมีคุณค่าของผู้สูงอายุอีกด้วย

3. การเตรียมเรือน้ำและที่อยู่อาศัย

เจ้าหน้าที่ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่กับครอบครัว ครอบครัวมีการเตรียมสถานที่ให้สะดวกเช่นทำห้องน้ำให้ จัดห้องให้สะดวกในการพักอาศัย บางครอบครัวทำทางเดินที่มีราวให้พวยงเวลาเดิน การเพิ่มแสงสว่างให้เหมาะสมกับการเดินและทำธุระของผู้สูงอายุ ในเวลากลางคืน การปรับปรุงทางเดิน หรือเพิ่มราวจับในบ้านให้สอดคล้องกับสภาพผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์ในห้องน้ำ/ห้องส้วมเพื่ออำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ขาดแคลนคนดูแล จึงต้องพักอาศัยที่บ้านพักคนชรา หรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุของจังหวัดนั้น แล้วยังพบว่าที่พักอาศัยยังไม่เพียงพอสำหรับผู้สูงอายุที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลูกหลานมีรายได้ไม่เพียงพอ ไม่สามารถจ่ายค่าที่พักที่ดูแลต่อเดือนซึ่งมีรายจ่ายสูง แม้ในบ้านพักคนชราของนักบุญโยเซฟ ค่าพักต่อเดือน 13,000 บาท รับผู้ป่วยอายุ 60 ปี ขึ้นไป เพียง 20 คนเท่านั้น ต้องสามารถดูแลตัวเองได้ ไม่เป็นอัมพฤกษ์อัมพาตหรือเป็นผู้ป่วยติดเตียง ถ้าคนที่ไม่มีทุนทรัพย์เพียงพอ รัฐบาลจะเป็นผู้พิจารณาและรับผิดชอบ เจ้าหน้าที่ 6 คน แบ่งเป็น ชิสเตอร์ 2 คน เจ้าหน้าที่ 4 คน มีกิจกรรมสำหรับนันทนาการ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร รับของบริจาคช่วยเหลือทั่วไป ผู้ใจบุญ จิตอาสาเลี้ยงอาหารผู้สูงวัยอยู่เป็นระยะ มีพื้นที่ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ เหมาะกับการพักผ่อนของผู้สูงวัย แบ่งเขตที่พักชาย - หญิง

4. เตรียมการเรื่องงานทั้งการทำงานจริง หรืองานอดิเรก

เจ้าหน้าที่ให้สัมภาษณ์ว่า หลังจากเกษียณอายุ ผู้สูงอายุบางคนอาจทำงานต่อ จึงต้องมีความสามารถและความถนัด สถานบริการมีการเตรียมพร้อมที่จะเรียนรู้หรือบางคนก็หางานอดิเรกอยู่ในระดับที่ดี เช่น ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ องค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการนัดพบผู้สูงอายุ แบบเข้ามาเย็นกลับ ไม่มีที่พักแบบนอนค้างคืน และไม่มีค่าใช้จ่าย ผู้สูงวัยส่วนใหญ่ค่อนข้างมีฐานะดี มีรถขับมาร่วมกิจกรรม เพื่อพบปะสังสรรค์สนุกสนานเฮฮา คลายความเหงา ด้วยการพูดคุยและทำกิจกรรมร่วมกัน มีการร้องเพลง เล่นเปตอง เล่นดนตรี การประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ

5. เตรียมความพร้อมทางด้านจิตใจ

สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมีการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ อยู่ในระดับปานกลางโดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ดังนี้

5.1 การทำความเข้าใจและการยอมรับในการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และสถานการณ์ทางสังคม

5.2 การฝึกตนเอง ฝึกจิตใจ โดยใช้ธรรมเข้ามำกำหนด การสร้างความดียึดมั่นความดี เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในการทำ

5.3 การทำตนให้เป็นที่รักต่อคนทั่วไป ทั้งครอบครัวและคนภายนอกในสังคม ด้วยการมีความเมตตา โดยความสามารถที่จะแสดงออกมาทางกายวาจา และเคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น เพื่อให้สามารถเข้ากับบุคคลอื่น ๆ ได้

5.4 สร้างประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และตนเอง ตามพลังและศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และเป็นที่ยอมรับ การพนับถือของคนในครอบครัวและสังคม

5.5 การหากิจกรรมบางอย่างมาทำเพื่อที่ไม่ให้เกิดความเหงา ความว่าเหว้อจะเป็นงานอดิเรกที่ตนเองชอบ อย่างการปลูกต้นไม้ อ่านหนังสือ รับชมรายการโทรทัศน์ เป็นต้น

5.6 เตรียมความพร้อมด้านสังคมสถานบริการผู้สูงอายุมีการเตรียมความพร้อมด้านสังคมสำหรับผู้สูงวัยปานกลาง โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมนันทนาการ มีการนัดพบเพื่อไปทัศนศึกษา เล่นกีฬา ทำงานอดิเรกที่ตนเองชอบหน่วยงานที่บริการควรมีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างเป็นทางการ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ และสร้างคุณค่าในตัวของผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมอย่างเกื้อกูล ตลอดจนสร้างโอกาสในการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับกลุ่มคนทุกช่วงวัยในชุมชน

5.7 เตรียมความพร้อมด้านนโยบาย สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุยังมีความชัดเจนด้านนโยบายในการพัฒนาผู้สูงวัยน้อย เพื่อให้การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องงบประมาณ และบุคลากรให้มากขึ้น

อภิปรายผล

ความต้องการของผู้สูงอายุด้านการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ การศึกษาของ หมัดเฟาซี รูบามา และกฤษดา มงคลศรี เรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุด้านร่างกาย ด้านความมั่นคงปลอดภัย และด้านสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองควนลัง จำนวน 5,368 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 373 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและความต้องการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 65.1 มีอายุระหว่าง 60 - 65 ปี มากที่สุดร้อยละ 83.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากที่สุดร้อยละ 59.2 และ ร้อยละ 54.4 ประกอบอาชีพเกษตรกรมากที่สุด เมื่อวิเคราะห์ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสวัสดิการสังคม ทั้ง 3

ด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านร่างกาย เท่ากับ 4.90 ด้านความมั่นคงปลอดภัย เท่ากับ 4.87 และด้านความต้องการทางสังคม เท่ากับ 4.63 ตามลำดับ (หมัดเพาซี รุบามา และกฤษฎา มงคลศรี, 2562)

ผู้สูงอายุต้องการได้รับการบริการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ ในระดับมากที่สุดร้อยละ 76 นอกจากนี้ การศึกษาของ อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์ และศิริประภา แจ่มกรณ์ เรื่อง การให้บริการผู้สูงอายุไทยในสถานบริบาลในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้บริการผู้สูงอายุไทยในสถานบริบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้ คือ เจ้าของผู้ประกอบการในสถานบริบาลในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 15 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี การสร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์เนื้อหา และเปรียบเทียบข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า การให้บริการผู้สูงอายุไทยในสถานบริบาลในเขตกรุงเทพมหานคร มี 5 ด้าน ได้แก่ การให้บริการด้านการดูแล การให้บริการด้านการรักษาพยาบาล การให้บริการด้านการฟื้นฟู การให้บริการด้านจิตใจ และการให้บริการด้านสังคม โดยด้านการดูแล ประกอบไปด้วย 7 ด้าน คือ การดูแลทรัพย์สินโดยการเขียนสัญญาเพื่อป้องกันการสูญหาย การดูแลผู้สูงอายุด้วยกล้องวงจรปิด ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการควบคุมการเข้า - ออก ตรวจวัดอุบัติเหตุต่าง ๆ ในร่างกายผู้สูงอายุ อุปกรณ์ช่วยเตือนการรับประทานยา อุปกรณ์การเคลื่อนย้ายผู้ป่วย และการเตือนภัยโดยเฉพาะเกี่ยวกับอัคคีภัย ด้านการรักษาพยาบาลประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ การรักษาผู้ป่วยระยะเฉียบพลัน การรักษาผู้ป่วยโรคเรื้อรัง การรักษาดูแลระยะสุดท้าย และการรักษาดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ด้านการฟื้นฟูใน ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ มีการวางแผนการฟื้นฟูอย่างเหมาะสม การส่งเสริมสุขภาพที่ดีจากภายในสู่ภายนอก การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการกระตุ้นสมอง ส่งเสริมเจ้าหน้าที่นักร่างกายบำบัดหรือผู้ดูแลเฉพาะด้าน และการให้ความรู้ความเข้าใจในการดูแลฟื้นฟูร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ด้านจิตใจ ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ การวางแผนพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับความต้องการทางจิตใจของผู้สูงอายุ รูปแบบ การบริการดูแลทางด้านจิตใจต้องปรับให้ทันต่อยุคสมัยเสมอ เครื่องมือแปลผลและอ่านสภาวะต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องจิตใจ การดูแลสภาพจิตใจด้วยหุ่นยนต์ และการอยู่กับคนใกล้ชิดหรืออยู่กับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน ด้านสังคม ประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ การมีมาตรฐานในการดูแล ทางสังคมของผู้สูงอายุ การส่งผู้ดูแลทางสังคมไปประจำบ้าน การนำลูกหลานมาช่วยดูแลผู้สูงอายุ (อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์ และศิริประภา แจ่มกรณ์, 2561)

ความพร้อมของสถาบันบางสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุยังมีนโยบายในการดูแลผู้สูงอายุในระดับน้อย นอกจากนี้ การศึกษาของ ปิยะ กล้าประเสริฐ เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี 1) ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าทางเทศบาลมี

การจัดการเกี่ยวกับสุขภาพและการรักษาพยาบาลของผู้สูงอายุที่อยู่แล้ว มีการจัดตั้ง อสม. เพื่อดูแลผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ ที่เทศบาลรับผิดชอบ หากเจ็บป่วยขั้นรุนแรงก็จะนำส่งโรงพยาบาลต่อไป 2) ด้านรายได้ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ และเงินที่ได้จากรัฐบาลในแต่ละเดือนก็มีจำนวนน้อยมาก ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน ทั้งนี้ ผู้สูงอายุต้องการให้รัฐบาลช่วยส่งเสริมและหางานให้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้จากการสำรวจผู้สูงอายุส่วนใหญ่ พบว่า ผู้สูงอายุป่วยเดินไม่ได้ หรือเดินได้แต่ไม่แข็งแรง ไม่มีงานและไม่มีเงิน 3) ด้านที่พักอาศัย ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเนื่องจากพักอาศัยอยู่กับลูกหลาน และผู้สูงอายุบางคนอาศัยอยู่กับญาติ 4) ด้านนันทนาการ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เทศบาลจัดสิ่งต่าง ๆ ไว้ให้เพียงพอแล้ว มีครบทุกอย่างมีการจัดกิจกรรมตามประเพณีในเทศกาลต่าง ๆ เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในเทศกาลสงกรานต์ 5) ด้านความมั่นคงทางสังคมครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาเนื่องจากพักอาศัยอยู่กับลูกหลาน และมีลูกหลานคอยดูแลให้ความช่วยเหลือ 6) ด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เทศบาลจัดสิ่งต่าง ๆ ไว้ให้เพียงพอแล้ว เช่น มีการจัดพาน้ำทิพย์ ปีละ 2 ครั้ง ทั้งนี้ผู้สูงอายุต้องการให้เพิ่มพละการในการนำทิพย์ (ปิยะ กล้าประเสริฐ, 2561)

สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุมีการเตรียมเรื่องการเงินและทรัพย์สิน นอกจากนี้ เสาวรีย์ บุญสา ศึกษาการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลตำบลก้อ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณการดำเนินการวิจัยผู้ให้ข้อมูลเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการดำเนินการวิจัยที่พบว่า เทศบาลตำบลก้อ ยังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมแต่กระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมาเทศบาลไม่เคยละทิ้งในเรื่องของการดูแลและพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุทุก ๆ ปีจะมีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมและงบประมาณเสมอในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ (เสาวรีย์ บุญสา, 2562)

การสัมภาษณ์สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุพบว่า มีการเตรียมความพร้อมด้านนโยบาย สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ ยังมีความชัดเจนด้านนโยบายในการพัฒนาผู้สูงอายุวัยน้อย เพื่อให้การบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นควรดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องงบประมาณ และบุคลากรให้มากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาของ จักรกฤษณ์ วังราชภูร์ และคณะ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของชุมชนตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในการเข้าสู่สังคมสูงอายุ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสนทนากลุ่มในผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้บริหารเทศบาล ผู้บริหารศูนย์สุขภาพชุมชน ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน และเครือข่ายภาคประชาชนในชุมชนรวม 48 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสูงอายุในทุกด้านเริ่มตั้งแต่นายกเทศมนตรีที่มีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สูงอายุในระดับสูง ส่งผลให้มีการจัดระบบองค์กรให้สอดคล้องกับการทำงาน มีบุคลากรและหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับ

การดูแลผู้สูงอายุ เทศบาลทำงานร่วมกับศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลเชิงดอยได้อย่างกลมกลืน มีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงอายุ ประกอบกับศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลเชิงดอย มีนโยบายในการดำเนินงานด้านสุขภาพโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและใช้แนวคิดสร้างนำซ่อม อีกทั้งประชาชนในพื้นที่ได้รับการส่งเสริมศักยภาพให้สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพได้ ผู้สูงอายุมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ทำให้เกิดการสอดประสานและทำงานด้านผู้สูงอายุร่วมกันระหว่าง 3 ภาครหลัก คือ เทศบาลตำบลเชิงดอย ศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลเชิงดอย และประชาชนในพื้นที่ ตามแนวคิดสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ก่อให้เกิดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และรองรับการเป็นสังคมสูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม เป็นผลให้พื้นที่ตำบลเชิงดอยได้รับการยกย่องให้เป็นพื้นที่ต้นแบบและเป็นสถานที่ศึกษาดูงานด้านการจัดการผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของชุมชนสู่การเป็นสังคมสูงอายุ สามารถสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จักรกฤษณ์ วัชรราชู และคณะ, 2562)

ผู้สูงอายุต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลให้การพยาบาลอย่างใกล้ชิดเมื่อยามเจ็บป่วย ต้องการการบำรุงรักษาร่างกายและการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในระดับมากที่สุดร้อยละ 74 นอกจากนี้ การศึกษาของ ดนุลดา จินขาวขำ และคณะ เรื่อง การรับรู้สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการบริการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลดอนตะโก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มี การรับรู้สภาพความเป็นจริงของการบริการการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมาก ($M = 3.51$, $SD = .66$) และมีความคาดหวังต่อการบริการการดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมาก ($M = 3.92$, $SD = .65$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งการรับรู้สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังคือ การได้รับเครื่องมือ/อุปกรณ์ช่วย ($M = 3.62$, 4.02 ; $SD = .64$, $.66$) และต่ำสุดในด้านการตรวจรักษาเพิ่มเติมจากแพทย์/พยาบาล ($M = 3.34$, 3.80 ; $SD = .68$, $.62$) ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 10.01$, $p = .04$) ดังนั้น การจัดบริการดูแลสำหรับผู้สูงอายุอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ควรสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะจัดหาเครื่องมือ/อุปกรณ์ช่วย เช่น เก้าอี้นั่งขับถ่าย เครื่องช่วยฟัง รถเข็น ให้มีเพียงพอต่อต้องการความจำเป็นของผู้สูงอายุ (ดนุลดา จินขาวขำ และคณะ, 2564)

ผู้สูงอายุต้องการได้รับบริการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐในระดับมากที่สุดร้อยละ 76 นอกจากนี้ การศึกษาของ สุรัตน์สวัสดิ์ แซ่แต้และคณะ เรื่อง การเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของผู้สูงอายุตำบลบาโลย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า ผู้สูงอายุตำบลบาโลย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีการเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\mu = 3.85$, $\sigma = 0.54$) เมื่อนำมาพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีการเข้าถึงบริการอยู่ในระดับสูงในทุก ๆ ด้าน โดยด้านที่มีการเข้าถึงบริการสูงสุดคือด้านการยอมรับในการใช้บริการ ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.55$) รองลงมาคือด้านความสามารถในการจ่าย

ค่าบริการ ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.50$) ด้านความสามารถเข้าถึงแหล่งบริการ ($\mu = 3.87$, $\sigma = 0.52$) ด้านความสะดวกเมื่อไปใช้บริการ ($\mu = 3.79$, $\sigma = 0.55$) และด้านความพอเพียงของบริการที่มีอยู่มีการเข้าถึงบริการต่ำที่สุดแต่ยังอยู่ในระดับสูง ($\mu = 3.73$, $\sigma = 0.60$) (สุรัตน์สวัสดิ์ แซ่แต้ และคณะ, 2564)

จากแบบสอบถาม พบว่า ผู้สูงอายุต้องการการประกันรายได้ และประกันความชราภาพในระดับมากที่สุดร้อยละ 70 ต้องการขวัญกำลังใจในระดับมากที่สุดร้อยละ 64 ต้องการสนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคมทั้งทางด้านความเป็นอยู่ รายได้ บริการจากรัฐในระดับมากที่สุดร้อยละ 62 ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สังคม และหมู่คณะในระดับมากที่สุดร้อยละ 60 นอกจากนี้ การศึกษาของ สุริยา พองเกิด และศุภรา หิमानันโต เรื่อง การบริการสังคมด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน แบ่งเป็น 5 ประเด็น คือ 1) หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 2) การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4) การดูแลที่บ้าน และ 5) โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ (อผส.) ผลการศึกษาสะท้อนลักษณะบริการสังคมด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจจะนำไปใช้เพื่อวางแผนจัดบริการทางสังคมของภาครัฐโดยเฉพาะประเด็นของสุขภาพอนามัยให้ครอบคลุม มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ (สุริยา พองเกิด และศุภรา หิमानันโต, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุมีต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ ต้องการอาหารการกินที่ถูกสุขลักษณะตามวัยต้องการที่อยู่อาศัยที่สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี ต้องการได้พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ และต้องการได้รับการตรวจสุขภาพ และการรักษาพยาบาลที่สะดวก รวดเร็วทันเวลาที่ ต้องการได้รับการบริการรักษาพยาบาลแบบให้เปล่าจากรัฐ ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลให้การพยาบาลอย่างใกล้ชิดเมื่อยามเจ็บป่วย ต้องการการบำรุงรักษาร่างกายและการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ต้องการการประกันรายได้ และประกันความชราภาพ ต้องการขวัญกำลังใจ ต้องการสนับสนุน ช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคม ทั้งทางด้านความเป็นอยู่ รายได้ บริการจากรัฐ ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว สังคม และหมู่คณะ ต้องการโอกาสในการพัฒนาตนเอง ต้องการมีผู้ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องการได้รับความสนใจจากผู้อื่น ต้องการมีส่วนร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม ต้องการลดการพึ่งพาคนอื่นให้น้อยลง ไม่ต้องการความสงสาร ต้องการช่วยเหลือสังคมและมีบทบาทในสังคมตามความถนัดและต้องการมีที่ปรึกษา มากไปน้อยตามลำดับ ผลจากการสัมภาษณ์สถาบันที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุ มีการเตรียม

ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ การเตรียมความพร้อมของสุขภาพร่างกาย เรื่องการเงินและทรัพย์สิน เรื่องบ้านและที่อยู่ เรื่องงาน ความพร้อมทางด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านนโยบาย ส่วนข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) การศึกษาเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับ การให้บริการผู้สูงอายุในกลุ่มประชากรอื่น 2) ศึกษาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหาเรื่องความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการผู้สูงอายุ 3) ศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุ และ 4) ศึกษาโปรแกรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุและความพร้อมของสถาบันที่ให้บริการผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขอขอบคุณผู้นำและประธานชมรมผู้สูงอายุ ตลอดจนทั้งผู้สูงอายุทุกคนและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้ความสะดวกในการลงพื้นที่วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ วังราชภู่ และคณะ. (2562). ความพร้อมของชุมชนในการเข้าสู่สังคมสูงอายุ. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28 (ฉบับเพิ่มเติม), 120-131.
- ดนุลดา จินทขวำ และคณะ. (2564). การรับรู้สภาพความเป็นจริงและความคาดหวังต่อการบริการการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบลดอนตะโก อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 4(1), 170-182.
- ประกาศกรมกิจการผู้สูงอายุ เรื่อง มาตรฐานหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ. (2562). ราชกิจจานุเบกษา. 136 ตอนพิเศษ (157 ง), หน้า 7-8. (23 เมษายน 2562).
- ปิยะ กล้าประเสริฐ. (2561). ข้อเสนอเชิงนโยบายในการเตรียมความพร้อมด้านบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(4), 1607-1619.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา 124 , หน้า 112-116 (24 สิงหาคม 2550).
- วิไล ตาปะสี และคณะ. (2560). รูปแบบการจัดบริการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลวังตะกั่ว จังหวัดนครปฐม. วารสารเกื้อการุณย์, 24(1) ,42-43.
- ศิริพร งามขำ และคณะ. (2561). การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. วารสารเกื้อการุณย์, 25(2), 91-104.

- สุรัตน์สวัสดิ์ แซ่แต้ และคณะ. (2564). การเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของผู้สูงอายุ ตำบลบาโลย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2564. วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สุรียา ฟองเกิด และศุภรา หิমানันโต. (2564). การบริการสังคมด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสาร วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 4(1), 115-129.
- เสาวรีย์ บุญสา. (2562). การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเทศบาลตำบลก้อ อำเภอสี จังหวัดลำพูน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 7(2), 83-90.
- หมัดเฟาซี รูบามา และกฤษดา มงคลศรี. (2562). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อักรกิตต์ พัฒนสัมพันธ์ และศิริประภา แจ้งกรณ์. (2561). การให้บริการผู้สูงอายุไทยในสถานบริบาลในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารจันทร์เกษมสาร, 24(46), 124-139.

การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะและแนวทางการพัฒนาความเป็น
พลเมืองตื่นรู้โลกตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
ของนักศึกษาปริญญาตรี*

A STUDY OF THE MEANING, CHARACTERISTIC AND DEVELOPMENT
OF ACTIVE GLOBAL CITIZENSHIP BASED ON TRANSFORMATIVE
LEARNING AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS

พีรณิธิ สิริธีรราดล

Peenithi Siritheeratharadol

อังศินันท์ อินทรกำแหง

Ungsinun Intarakamhang

สุดารัตน์ ตันติวิวัฒน์

Sudarat Tuntivivat

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: peeabac1970@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก จำนวน 2 คน 2) ผู้บริหารและคณาจารย์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา จำนวน 4 คน 3) นักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เป็นสมาชิกของชมรมด้านการพัฒนาชุมชนจิตอาสาหรือบำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงานวิจัย ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ด้านข้อมูล ด้านวิธีการเก็บข้อมูลและด้านทฤษฎี ผลการศึกษา พบว่า การให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก ที่ควรกำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นักศึกษาพึงมีและได้ให้ความหมายคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ

* Received 8 November 2021; Revised 15 June 2022; Accepted 19 June 2022

3) ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติ และเสนอว่าแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ควรดำเนินการด้วยวิธี 1) จัดสภาพแวดล้อมในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีความเป็นอาเซียน หรือนานาชาติ 2) จัดการเรียนการสอนในรายวิชานั้นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีด้านการเป็นพลเมือง ต้นรู้และพลเมืองโลก 4) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียน 5) การบูรณาการ เข้าไปในหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการทำกิจกรรม เพื่อสังคมไทยและสังคมโลก

คำสำคัญ: คุณลักษณะและแนวทางการพัฒนา, พลเมืองต้นรู้โลก, การจัดการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลง, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the meaning and characteristics of active global citizenship among undergraduate students 2) study the development of active global citizenship among undergraduate students. This research is a qualitative research and collects the data through in - depth interview with 10 key informants as follows: two active global citizenship experts, four student affairs executives and professionals and four undergraduate students who are members of student clubs related to social development, volunteering and community service. Data was collected by semi - structured interview and content analysis. The research reliability was checked by triangulation that is data triangulation, method triangulation and theory triangulation. The research findings indicate that the key informants placed an importance on the characteristics of active global citizenship which should be specified in the learning outcomes of undergraduate students. They emphasized that the characteristics of active global citizenship consist of the following three dimensions: 1) Knowledge and Understanding, 2) Skills, 3) Values and Attitudes. They suggested that the approaches to develop active global citizenship should be implemented in the following ways: 1) Facilitate a conducive learning environment to promote Asian or internationalization, 2) Devise transformative learning in cognition, belief and desirable behaviors into course instruction, 3) Promote a good example or role model of active citizen and global citizen, 4) Organize experiential learning outside the classroom, 5) Integrate active global

citizenship into courses and training programs, 6) Build a network of cooperation to serve both Thai and the world community.

Keywords: Characteristics and Development, Active Global Citizenship, Transformative Learning, Undergraduate Students

บทนำ

จากสภาพสังคมในปัจจุบัน ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบพลิกผัน (disruption) จึงส่งผลกระทบและทำให้เยาวชนส่วนหนึ่งไม่สามารถเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ และอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งในเชิงความคิด พฤติกรรมและสุขภาวะ (Well - Being) ที่ไม่เหมาะสมในหลายด้าน อาทิ 1) ปัญหาโรคซึมเศร้าตามที่กรมสุขภาพจิต ระบุว่า วัยรุ่นไทย อายุ 10 - 19 ปี มีความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าสูงถึงร้อยละ 44 และมีอัตราป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ร้อยละ 18 (กรมสุขภาพจิต, 2560) 2) ปัญหาการติดเกม ข้อมูลจากสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีเด็กและเยาวชนป่วยเป็นโรคติดเกม (Game addiction) รายใหม่ 129 ราย ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 6 เท่าตัว จากปี พ.ศ. 2559 3) ปัญหายาเสพติด ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในปี พ.ศ. 2560 ระบุว่า มีผู้เข้ารับการรักษาคติยาเสพติดทุกระบบรวม 177,731 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชนอายุ 15 - 24 ปี โดยมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 41.5 ของผู้เข้ารับการบำบัดรักษาทั้งหมด และ 4) ปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 พบอัตราการคลอด มีชีพในหญิงอายุ 15 - 19 ปี เท่ากับ 39.6 ต่อประชากรหญิงอายุ 15 - 19 ปี 1,000 คน (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561)

สถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ ด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่ดี โดยใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้และความเป็นพลเมืองโลก เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา ทั้งของประเทศไทยและนานาชาติ ดังที่ระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่กำหนดเป้าหมายพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาไว้ว่า เป็นพลเมืองที่มีวินัย ตื่นรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต มีความรู้ มีทักษะ มีทัศนคติและค่านิยมที่ดี มีสุขภาพกายและจิตใจที่สมบูรณ์ มีจิตสาธารณะ ความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียนและพลเมืองโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นอกจากนี้ UNESCO ยังได้ให้ความหมายว่า พลเมืองโลก คือบุคคลที่รับรู้ตัวตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพาอาศัยกันทางวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างท้องถิ่น ประเทศชาติและโลก (The United Nations Education, Scientific and Cultural Organization, 2015) ดังนั้น การจัดการศึกษาในระดับจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไปสู่การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ที่มีความรู้ความเข้าใจ

ตระหนักถึงหลักการและความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกิจของประเทศร่วมกัน

ความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาในครั้งนี้ เป็นแนวคิดที่บูรณาการจากความเป็นพลเมืองต้นรู้ และความเป็นพลเมืองโลก โดยมีนักวิชาการหลายคนได้กล่าวว่าความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกเป็นคุณลักษณะสำคัญของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในทุกสังคม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองของประชาคมโลก มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมและยุติธรรมทางสังคม เคารพและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา (Reysen, S. & Katzarska-Miller, I., 2013) นอกจากนี้ Lough, B. J. & McBride, A. M. ยังให้ความหมายของพลเมืองต้นรู้โลก ว่า เป็นพลเมืองที่มีความเชื่อและมีความต้องการที่จะเห็นธรรมาภิบาลโลกอย่างเป็นรูปธรรม เชื่อว่าความยึดมั่นผูกพันในความเป็นชาติ สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสากลได้ และสนใจเข้าร่วมกิจกรรมระดับนานาชาติอย่างสม่ำเสมอ (Lough, B. J. & McBride, A. M., 2013) กล่าวโดยสรุป พลเมืองต้นรู้โลก เป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เคารพและยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีจิตสาธารณะและยึดมั่นในความยุติธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

การพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกต้นรู้โลกให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา จึงมีความสำคัญเนื่องจากนักศึกษาจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติและประชาคมโลกในอนาคต (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) ดังนั้น การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงต้องเชื่อมโยงกับสังคมและส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ประเทศชาติและของโลก ที่มุ่งเน้นการมีจิตสาธารณะและการเสียสละเพื่อส่วนรวม (Rothstein, R., 2000) รวมทั้งบ่มเพาะนิสัยให้มีความพร้อมเพื่อเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ (พิทักษ์ ปินใจ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช, 2563) และด้วยขอบเขตในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษา มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงในหลายมิติ ทั้งมิติด้านความคิด อารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรม ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษา เนื่องจากเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตวิทยา (การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตน) ด้านความเชื่อ (การเปลี่ยนแปลงในระบบการสร้างเชื่อ) และด้านพฤติกรรม (การเปลี่ยนแปลงในวิถีการใช้ชีวิต) (Merzirow, J., 2012) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จะส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาอย่างเป็นองค์รวม ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในฐานะพลเมืองต้นรู้โลก 2) เกิดความเชื่อและทัศนคติเชิงบวกต่อการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก เชื่อมั่นในพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์สังคมและประชาคมโลก และ 3) เกิดพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเชิงลึกในบริบทมหาวิทยาลัยเอกชน เกี่ยวกับการให้ความหมายและคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ด้วยแนวความคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และผู้บริหารสถานศึกษา คณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษา จะสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ให้สอดคล้องกับบริบทนักศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยเอกชนนานาชาติแห่งหนึ่งได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) เพื่อทำความเข้าใจการให้ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะ และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกจำนวน 2 คน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้
 - 1.1 เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจหรือมีผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองต้นรู้พลเมืองโลกหรือเรื่องที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 เรื่อง หรือ
 - 1.2 เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนในเนื้อหาและทำกิจกรรมร่วมกับนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นรู้ พลเมืองโลกให้กับนักศึกษา หรือเรื่องที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้บริหารและคณาจารย์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา ที่ทำงานทางด้านการพัฒนานักศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง จำนวน 4 คน เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนนานาชาติแห่งแรกของประเทศ ที่มีนักศึกษาต่างชาติเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก
3. นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2563 ของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งที่เป็นสมาชิกของชมรมและทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน จิตอาสาหรือบำเพ็ญประโยชน์อย่างน้อย 1 ปี จำนวน 4 คน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ให้สอดคล้องกับบริบทนักศึกษาไทยในมหาวิทยาลัยเอกชนนานาชาติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร สังเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structure Interview) โดยมีประเด็นของคำถามเป็นคำถามหลักและคำถามรอง/คำถามชัก ดังตัวอย่างคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. เพื่อค้นหาความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก

คำถามหลัก เช่น ตามความเข้าใจของท่าน คำว่า “พลเมืองต้นรู้โลก” หมายถึงอะไร มีความหมายว่าอย่างไร

คำถามรอง/คำถามชัก เช่น จากที่ท่านได้ให้ความหมายของพลเมืองต้นรู้โลก ท่านคิดว่านักศึกษาควรมียุคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกในด้านใดบ้าง

2. เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก

คำถามหลัก เช่น ท่านคิดว่า รูปแบบหรือแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกให้กับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ควรเป็นอย่างไร ใช้เวลามากน้อยเพียงใด และใช้เทคนิควิธีใดบ้าง

คำถามรอง/คำถามชัก เช่น ท่านคิดว่าคณะหรือมหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในลักษณะหรือรูปแบบใด

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้ 1) ด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่มและการสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูลหลัก (Member Check) 2) ด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Method Triangulation) ด้วยวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี (Methodological Triangulation) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก การสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อคุณลักษณะและความสอดคล้องของข้อมูล และ 3) ด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) เป็นการไข่มุมมองของทฤษฎีที่แตกต่างกันมาพิจารณาตีความข้อมูลชุดเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) โดยนำแนวคิดพลเมืองต้นรู้โลกและแนวคิดการจัดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อเปรียบเทียบกับข้อค้นพบเหล่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจในข้อสันนิษฐาน (Assumption) และหลักทฤษฎีที่ใช้อ้างอิงว่ามีอิทธิพลต่อข้อค้นพบ (Finding) และการตีความ (Interpretation) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้หรือไม่

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลขนาดเล็ก โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญรวม 10 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ผู้บริหารและคณาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษา และตัวแทนนักศึกษา โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลคนละ 40 - 50 นาที ใช้เกณฑ์การอ้อมตัวของข้อมูลซึ่งถือเป็นจำนวนที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในกรณีที่พบว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลบางรายไม่ครบถ้วนจะนัดสัมภาษณ์เพิ่มเติม โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและหาข้อสรุปของการศึกษาดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในรูปแบบการบันทึกเสียงและการจดบันทึกแล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) วิเคราะห์ความถี่ของข้อมูล วิเคราะห์ประเด็นย่อยและหัวข้อหลัก (Categories and Sub - theme) รวมถึงจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามกรอบที่ได้กำหนดไว้คือคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษา
2. ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล
3. เขียนสรุปรายงานการศึกษาอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ได้กับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

จากการค้นหาความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ครั้งนี้ พบว่าความหมายและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก แบ่งออกเป็น 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก	ความหมายพลเมืองต้นรู้โลก
1. ด้านความรู้และความเข้าใจในการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก (Knowledge and Understanding)	- เป็นบุคคลที่มีความเป็นพลเมือง รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง - ตระหนักถึงความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม - รับผิดชอบต่อสังคมและความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศ และในโลก

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ต้นรู้โลก	ความหมายพลเมืองต้นรู้โลก
	- สามารถเชื่อมโยงมองเห็นปัญหาและสิ่งที่เกิดขึ้นกับประเทศและกับโลกว่าเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อกันอย่างไร - มีโลกทัศน์ที่กว้างนอกเหนือไปจากชุมชน สังคมและประเทศของตนเอง - มีความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรม - มีความเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในบริบทท้องถิ่นและในบริบทโลก - ตระหนักในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคม
2. ด้านทักษะที่จำเป็นของการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก (Skills)	- มีทักษะในด้านการเรียนรู้ สามารถศึกษาข้อมูลองค์ความรู้สาธารณะและการสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม - มีทักษะในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม - สามารถปฏิบัติตามกฎหมาย ธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม - มีทักษะชีวิตและทักษะการทำงานที่สามารถตอบสนองและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว - มีทักษะทางสังคมและการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม - มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เพียงพอในการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมยุคดิจิทัล - มีสมรรถนะสากล สามารถที่จะเรียนรู้และอยู่ร่วมกับคนที่หลากหลาย ชาติ ภาษา วัฒนธรรม และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ - มีทักษะในการให้เหตุผล การคิดเชิงวิเคราะห์ และการคิดเชิงวิพากษ์ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงของข้อมูลข่าวสาร ก่อนที่จะเชื่อหรือรับแนวคิดอะไรเข้ามา - มีส่วนร่วมและกล้าแสดงออกในการที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งทางความคิด คำพูดและการลงมือกระทำ
3. ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อบทบาทความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก (Values and Attitudes)	- มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและรับผิดชอบต่อภาระกระทำของตนเอง - มีความภูมิใจและยอมรับในอัตลักษณ์ของตนเอง - มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น - เห็นคุณค่าและเคารพในความแตกต่างหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรม - สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

คุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตื่นรู้โลก

ความหมายพลเมืองตื่นรู้โลก

- มีความสนใจใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- มีความใส่ใจสังคมและไม่ละเลยปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งในบริบทท้องถิ่น และบริบทสากล

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีไว้ 6 แนวทาง ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก	รูปแบบกิจกรรม / โครงการ
1. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สภาพแวดล้อมในครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือโซเชียลมีเดีย	- รับฟังประเด็นที่นิสิตแต่ละคนมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวและการใช้ชีวิตในครอบครัว ในสังคม ในมหาวิทยาลัย ผ่านทางบริการให้คำปรึกษา - จัดกิจกรรมเพื่อสังคมร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย ผู้ปกครองและนิสิต เพื่อเสริมสร้างการมีจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม - สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมและสร้างกลไกที่เอื้อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในบริบทท้องถิ่น และบริบทนานาชาติ เช่น การมีหลักสูตรนานาชาติ ชุมชนนานาชาติ - รมรงค์และประชาสัมพันธ์กิจกรรมเพื่อสังคมผ่านโซเชียลมีเดีย ให้นักศึกษาทราบอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นความสนใจ และเป็นตัวอย่างที่ดี
2. การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก	- บรรจุคุณลักษณะและทักษะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกลงในรายวิชา อาทิ วิชาสหกิจศึกษา วิชาพลเมืองโลกศึกษา วิชาทักษะชีวิต ฯลฯ
3. การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีของการเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก	- ส่งเสริมให้ผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากรและผู้นำนักศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกให้กับนักศึกษา ทั้งทางความคิด คำพูดและการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย
4. การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก	- จัดโครงการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม - กิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม อาทิ Big Cleaning Day, ธนาคารขยะ, zero Waste ลดขยะนำขยะกลับไป

แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก	รูปแบบกิจกรรม / โครงการ
	ริโซเคิล ฯลฯ
5. การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก เข้าไปในหลักสูตร/โปรแกรมฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย	- จัดโปรแกรม/หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกให้กับผู้นำนักศึกษา นักกิจกรรมและนักศึกษาที่สนใจ - บูรณาการและสอดแทรกแนวคิดและทักษะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกเข้าไปในหลักสูตรการฝึกงาน
6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกให้กับนักศึกษา	- โครงการศึกษาดูงานด้านการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้ และพลเมืองโลกของมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ - โครงการนักศึกษาแลกเปลี่ยนและจัดหลักสูตรแบบบูรณาการร่วมกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความหมายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถอภิปรายได้ว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก หมายถึง บุคคลที่มีความตระหนัก เข้าใจถึงหน้าที่และกระทำการด้วยความรับผิดชอบในสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่สังคมกำหนดไว้ รวมทั้งเห็นคุณค่าความเป็นสากล ความเป็นประชาธิปไตย ศีลธรรมและจริยธรรม คำนึงถึงความยุติธรรมในสังคมตามบริบทสากลและในบริบทสังคมที่เขาอยู่ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชน สังคม ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ และรับผิดชอบต่อการกระทำเพื่อการพัฒนา นั้น จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยสรุปคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติ ตามแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกของ Harlap, Y., และ Oxfam อีกทั้ง Kniep, W. ที่กล่าวว่า พลเมืองโลกเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะ มีความรู้ มีทักษะความสามารถ มีเจตคติ ค่านิยม จริยธรรมและมีส่วนร่วมต่อสังคม (Harlap, Y., 2011); (Oxfam, 2006); (Kniep, W., 1986) นอกจากนี้การศึกษาของ Sherman, P. ที่ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาพลเมืองโลก พบว่า พลเมืองโลกเป็นพลเมืองที่สามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ยอมรับและเคารพในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ประเทศชาติ และประชาคมโลก ให้มีความเท่าเทียมและยุติธรรม (Sherman, P., 2017) และยังมีการศึกษาของ Reysen, S. & Katzarska-Miller, I. ที่ศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาของการเป็นพลเมืองโลก พบว่า พลเมืองโลกเป็นพลเมืองที่มีความตระหนักรู้สากล มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ชื่นชมและยอมรับในความ

แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งเสริมความยุติธรรมในสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืน และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง (Reysen, S. & Katzarska-Miller, I., 2018)

ในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีไว้ 6 แนวทาง ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา สภาพแวดล้อมในครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือโซเชียลมีเดีย จากการศึกษาของ Harlap, Y. เกี่ยวกับพลเมืองโลก พบว่า สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองโลกของแต่ละบุคคล (Harlap, Y., 2011) และจากการศึกษาของ รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์ ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมือง พบว่า สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน มีผลต่อความเป็นพลเมืองของคนในชุมชนนั้น (รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์, 2554) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ ปรดี ประทุมสุวรรณ ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก พบว่า การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน (ปรดี ประทุมสุวรรณ, 2562)

2. การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก จากการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความ เป็นพลเมืองใส่ใจสังคม พบว่า สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีวิชาที่สอนเรื่อง การศึกษาสู่ความเป็นพลเมือง เป็นวิชาพื้นฐานเพื่อปูพื้นฐานของการเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม ในระบอบประชาธิปไตย (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556) และยังมีการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก พบว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกสามารถจัดเป็นรายวิชาหรือแทรกอยู่ในรายวิชา โดยยึดผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและรายวิชา จะสามารถวัดประเมินและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาได้ครอบคลุมทุกชั้นปีและครบทุกมิติ

3. การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีของการเป็นพลเมืองต้นรู้โลก จากการศึกษาของ สุพรรณนิการ์ พงศ์ผาสุก ที่ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล พบว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นต้นแบบ ในการสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีของผู้เรียน เนื่องจากครูคือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนอยู่ตลอดเวลาของการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน (สุพรรณนิการ์ พงศ์ผาสุก, 2558) และจากการศึกษาของ ปรดี ประทุมสุวรรณ ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษา

เพื่อความเป็นพลเมืองโลก พบว่าการพัฒนาศักยภาพครูและผู้บริหาร ให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลก และมีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกให้กับผู้เรียนได้ (ปรีดี ประทุมสุรธรณ์, 2562) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของเฟื่องอรุณ ปรีดีติลล และ ชนิตา รักษ์พลเมือง ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก พบว่า การขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองโลกควรเริ่มต้นที่การพัฒนาครู ให้เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดี เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกให้กับผู้เรียน (เฟื่องอรุณ ปรีดีติลล และชนิตา รักษ์พลเมือง, 2562) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ก็มุ่งเน้นที่การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์และการสังเกตจากตัวแบบเพื่อปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยเช่นกัน (Merzirow, J., 2012)

4. การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก อาทิ เช่น การจัดโครงการบริการสังคม จากการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองต้นรู้ พบว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์จริง ในสถานการณ์จริง ผ่านการทำโครงการบริการสังคม เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชน จะช่วยให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองต้นรู้อย่างแท้จริง (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556) และจากการศึกษาของ ประสาท เนืองเฉลิม ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม พบว่า การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะ โดยนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และมีการสะท้อนผลว่าสิ่งที่ได้คิดและลงมือทำมีคุณค่าและความหมายต่อตนเองและสังคมอย่างไร (ประสาท เนืองเฉลิม, 2558) ทั้งนี้เนื่องจากการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยการบริการสังคมเป็นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำหนด นักศึกษา ชุมชน ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์จากโครงการบริการสังคม (ปราณี อัครภูษิตกุล, 2562)

5. การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองต้นรู้โลก เข้าไปในหลักสูตร/โปรแกรมฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย จากการศึกษาของ ณิชรา เหมือนปิว ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนาพลเมืองไทยให้มีความเป็นพลเมืองโลกในยุค 4.0 พบว่า สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของนักศึกษา ทั้งการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร (ณิชรา เหมือนปิว, 2561) และจากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก พบว่า ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลก ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมทั้ง การจัดหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษา มีความเกี่ยวข้องและครอบคลุมหลายมิติ จึงจำเป็นต้องบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

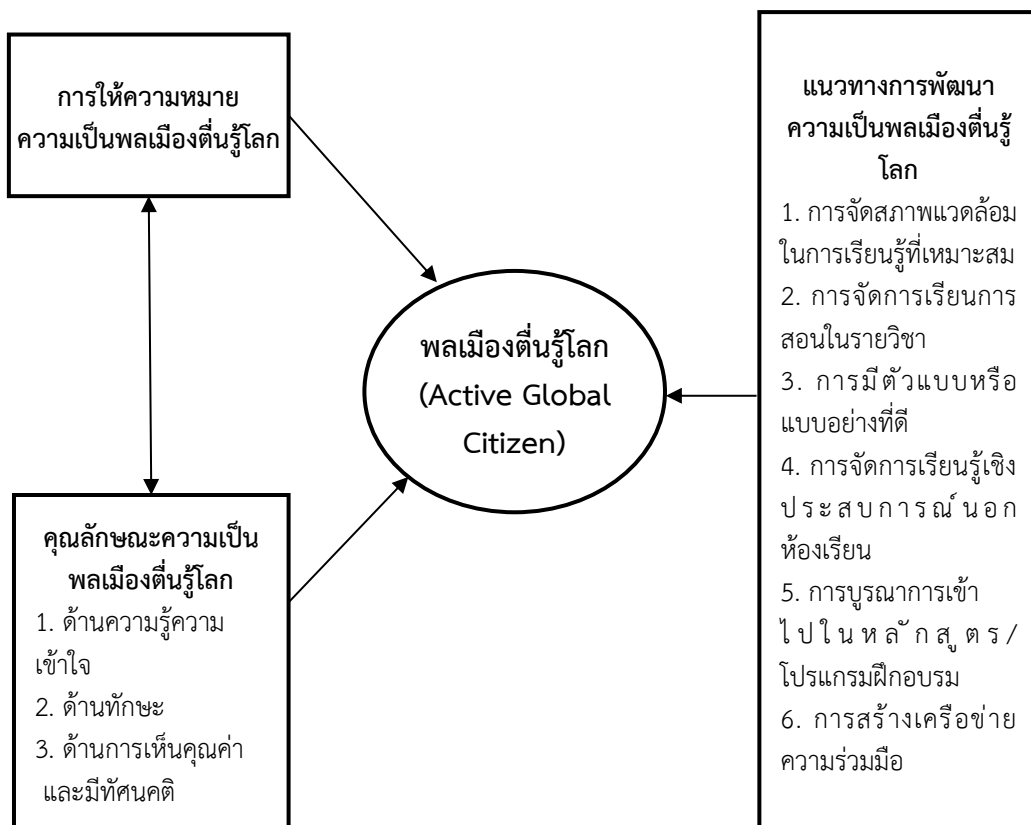

ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ในการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและความสนใจของนักศึกษา

6. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกให้กับนักศึกษา จากการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง พบว่า ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง (ฤชุตา เทพายากุล, 2554) และจากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก พบว่า ควรมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก ความรับผิดชอบต่อประเด็นปัญหาในโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน จะเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ โดยได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว และนำมาเป็นข้อสรุป ดังแผนภาพ ที่อธิบายได้ว่า การศึกษาการให้ความหมายมีความสัมพันธ์ต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก ที่แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติ ในส่วนของแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก พบข้อเสนอ 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) การจัดการเรียนการสอนในรายวิชา 3) การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี 4) การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียน 5) การบูรณาการเข้าไปในหลักสูตร/โปรแกรมฝึกอบรม 6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของการให้ความหมาย คุณลักษณะและแนวทางการพัฒนา
ที่ส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองต้นรู้โลก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก หมายถึง ผลที่ได้จากกระบวนการ
สร้างคุณลักษณะเฉพาะของบุคคล อันเกิดจากการผสมผสานประสบการณ์ รวมถึงพฤติกรรม
ที่แสดงถึงความตระหนักรู้ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เคารพและยอมรับในความแตกต่าง
ทางความคิดและวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในความยุติธรรม และ
มีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งในฐานะพลเมืองของ
ประเทศและพลเมืองโลก โดยแบ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่
1) ด้านความรู้และความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านการเห็นคุณค่าและมีทัศนคติ ในส่วนของ
แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี
พบข้อเสนอแนะ 6 แนวทาง คือ 1) การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) การจัด
การเรียนการสอนในรายวิชา 3) การมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี 4) การจัดการเรียนรู้
เชิงประสบการณ์นอกห้องเรียน 5) การบูรณาการเข้าไปในหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม

6) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ โดยข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถาบันการศึกษา คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและการพัฒนานักศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกให้กับนักศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงทดลอง ด้วยการสร้างโปรแกรมฝึกอบรม ทดลองและติดตามประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรม เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองต้นรู้โลกให้กับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้เป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดี อาทิเช่น นักเรียน นักศึกษา ครู/อาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2560). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปี 2560. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เจ.เอส. การพิมพ์.
- ณธรา เหมือนปิว. (2561). การพัฒนาพลเมืองไทยให้มีความเป็นพลเมืองโลกในประเทศไทยยุค 4.0. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 86-99.
- ปรีดี ประทุมสุรธรณ์. (2562). การศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก : การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. Educational Management and Innovation Journal, 2(1), 100-121.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2558). การเรียนรู้โดยการบริการสังคม. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 2(1), 9-18.
- ปราณี อัครภูษิตกุล. (2562). การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 12(1), 98-111.
- พิทักษ์ ปินใจ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช. (2563). โมเดลการวัดความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(3), 77-87.

- เฟื่องอรุณ ปรีดีดิลก และชนิตา รักษ์พลเมือง. (2562). แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกของประเทศสิงคโปร์. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 20(1), 28-41.
- รัฐศิริพันธ์ วังกานนท์. (2554). สำนักพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักแผนพัฒนาการเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมืองสถาบันพระปกเกล้า.
- ฤชชุดา เทพายากุล. (2554). การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง (Citizenship Education). วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย, 3(9), 3-15.
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2556). การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม. ใน รายงานการวิจัย. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). เอกสารประกอบการสอน 475 788 การสอนทางกายภาพบำบัด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). รายงานวิจัย : แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship): ประสพการณ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก. (2558). การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Harlap, Y. (2011). Global Citizenship Community of Practice, Centre of Teaching and Academic Growth, NUICEF, and The University of British Columbia. Retrieved May 15, 2020, from <http://ctlt.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf>
- Kniep, W. (1986). Defining a global education by its content. Social Education, 50(6), 437-446.
- Lough, B. J. & McBride, A. M. (2013). Navigating the boundaries of active global citizenship. Transactions of The Institute of British Geographers, 39(3), 469-475.
- Merzirow, J. (2012). Learning to think like an adult: Core concepts of transformation theory. In E. W. Taylor & P. Craton (Eds.), The handbook

- of transformative learning: Theory, research, and practice. San Francisco: Jossey - Bass.
- Oxfam. (2006). Education for global citizenship: A guide for schools. Retrieved May 15 , 2020
- Reysen, S. & Katzarska-Miller, I. (2013). A model of global citizenship: Antecedents and outcomes. *International Journal of Psychology*, 48(5), 858-870.
- _____. (2018). *The psychology of global citizenship: A review of theory and research*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Rothstein, R. (2000). Towards a composite index of school performance. *The Elementary School Teacher*, 100(5), 409-441.
- Sherman, P. (2017). Why the world needs more global citizensThe Conversation. Retrieved July 9 , 2021, from <https://theconversation.com/why-the-world-needs-more-global-citizens-84680>
- The United Nations Education, Scientific and Cultural Organization. (2015). *Global Citizenship Education Topics and Learning Objectives*. Paris: UNESCO.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ใน
อุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย*

THE FACTORS INFLUENCING INNOVATIVE ORGANIZATION IN
AUTOMOTIVE THAILAND INDUSTRY

กิริวัฒน์ ประเสริฐเตสัง

Kirawat Praseerataesung

วิชิต อุ๋อัน

Vichit Uon

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: loooktao@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย 2) สร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย 3) ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย งานวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มประชากร คือ ผู้ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์และไม่ทราบกลุ่มประชากรที่แน่นอน สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการแบบเจาะจง จำนวน 400 ตัวอย่าง และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ จำนวน 5 ท่าน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบจำลองสมการโครงสร้าง ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง พบว่า แบบจำลองมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ปัจจัยด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำ สมรรถนะ ความก้าวหน้าในอาชีพ และความผูกพันต่อองค์กรมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม โดย ปัจจัยด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดต่อความผูกพันต่อองค์กรและองค์กรแห่งนวัตกรรม จากการทดสอบสมมติฐานพบว่ายอมรับทุกสมมติฐาน องค์ประกอบที่มีน้ำหนักมาก

ที่สุดของปัจจัยด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การให้รางวัลตอบแทน ปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร ได้แก่ความผูกพันทางด้านร่างกาย ปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร จากการวิจัยผู้วิจัยได้สร้าง C-CHELIO Model เพื่อใช้เป็นรูปแบบในการอธิบายการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์, ภาวะผู้นำ, สมรรถนะ, ความผูกพันต่อองค์กร, องค์กรแห่งนวัตกรรม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the factors effecting the factors effecting the innovative organization of organization in the Thailand automotive industry 2) establish and verify the consistency of a causal relationship model of organization in the Thailand automotive industry 3) Test the causal relationship model of organization in the Thailand automotive industry. This research used quantitative and qualitative research methods; Data were analyzed by using the structural equation model. Data was gathered using questionnaires and in-depth interviews. The sample size was 400 samples and the population and unknown exact population and conducted in-depth interviews with 5 executives and supervisors working in the automotive industry. The structural equation model was used to examine the data. It was determined that the structural equation modeling model was appropriate and compatible with empirical data. Factors in human resource management practices leadership competence career advancement and organizational engagement has a direct and indirect influence on the creation of an innovative organization. This research found that the factor is human resource management practice which have the most direct and indirect influence on employee engagement and innovation organizations. All hypothesis is accepted. Human resource management practice, which was the reward, is the most significant component of the causal elements. Employee engagement, i.e., the physical engagement. Innovative organization, i.e., creativity and discover the automotive industry's innovative organizational C-CHELIO Model to be used as a model to describe the creation of an innovative organization.

Keywords: Human Resource Management Practice, Leadership, Competency, Employee Engagement, Innovative Organization

บทนำ

การเปลี่ยนผ่านจากโลกในศตวรรษที่ 20 มาสู่ศตวรรษที่ 21 ทุกองค์กรธุรกิจต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถที่แตกต่างไปจากเดิม จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประเทศไทยยังคงมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับร้อยละ 3-4 ตลอดระยะเวลา 20 ปี เพื่อก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจึงต้องขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีมูลค่าเข้ามาเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนตามแนวทางประเทศไทย 4.0 อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ อุตสาหกรรมยานยนต์สร้างรายได้การส่งออกมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2564) อุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยกว่า 60 ปี ได้รับการส่งเสริมให้เป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ (First S-curve) ที่เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) และต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (Next-Generation Automotive) (สถาบันยานยนต์, 2562) นโยบายด้านการพัฒนาคลัสเตอร์เทคโนโลยีและอุตสาหกรรมแห่งอนาคตที่ส่งเสริมในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจการลงทุนพิเศษ ที่เรียกว่า ‘ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก’ (Eastern Economic Corridor : EEC) มีเป้าหมายเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศ จึงจำเป็นต้องพัฒนาปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรม รวมถึงความต้องการปริมาณแรงงานในอนาคตจากประมาณการในพื้นที่ดังกล่าวภายในระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2561 - 2570) (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2560)

การที่ประเทศไทยต้องการเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้าเพื่อก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูงจำเป็นต้องยกระดับขีดความสามารถของบุคลากรและนวัตกรรมของสินค้าและบริการให้อยู่ในระดับสากลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงในสถานการณ์ปัจจุบัน การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงยังเป็นประเด็นที่ท้าทาย เนื่องจากยังมีช่องว่างทางทักษะหลายด้านที่ยังคงไม่เป็นไปตามที่องค์กรต่าง ๆ คาดหวัง มากกว่าร้อยละ 30 เช่น ความสามารถเฉพาะด้านแต่ละวิชาชีพ ความรู้ความเข้าใจในสาขาวิชาชีพ ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการ (กรุงเทพธุรกิจ, 2561) ดังนั้นผู้นำขององค์กรต้องสนับสนุนบุคลากรให้มีสมรรถนะในปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อองค์กรและบุคลากรให้มีความก้าวหน้า รวมถึงการสร้างความรู้ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรที่จะเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้บุคลากรที่มีความสามารถอยู่กับองค์กรในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เติบโตมีความสามารถในการแข่งขันและปรับปรุงคุณภาพที่เหนือกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคอุตสาหกรรมจำเป็นต้องมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อ

รองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตต่อไป ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทั้งในอุตสาหกรรมยานยนต์และแต่ละองค์กรต้องให้การสนับสนุนทางด้านนโยบายในด้านการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทั่วทั้งองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความก้าวหน้าในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งองค์กรธุรกิจสามารถนำไปปรับใช้ในการกำหนดกลยุทธ์องค์กรเพื่อสร้างนวัตกรรมภายในองค์กรให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย
2. เพื่อสร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย
3. ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ครบถ้วน

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ซึ่งไม่ทราบกลุ่มประชากรที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย เลือกเฉพาะบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงและกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ William G. Cochran (Cochran, W. G., 1977) ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล โดยมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความชัดเจนของแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามผ่านทางออนไลน์ งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structure Equation Model: SEM) ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลสมมติฐานผ่านเกณฑ์การยอมรับคือต้องมีค่าน้อยกว่า 2 ค่า (Marsh, H. W. & Hocevar, D., 1985)

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันแบบจำลองโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารระดับสูงและหัวหน้างานที่ปฏิบัติงานในองค์กรอุตสาหกรรมยานยนต์ จำนวน 5 ราย ด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากกว่า 10 ปี และมี

ความเชี่ยวชาญในสายอาชีพ เครื่องมือในการวิจัย คือ ใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะเป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างนวัตกรรมในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเป็นการยืนยันผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม (ORG) ขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย ได้แก่ แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (HRM) ภาวะผู้นำ (LDS) สมรรถนะ (COM) ความก้าวหน้าในอาชีพ (CSS) ความผูกพันต่อองค์กร (EEG) จำนวน 5 ตัวแปร

ผู้วิจัยได้สร้างแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมในองค์กรอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย โดยมีปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำ สมรรถนะ ความก้าวหน้าในอาชีพ ความผูกพันต่อองค์กร

2. จากการวิเคราะห์โมเดลแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรม LISREL 10.20 Student สรุปได้ว่าโมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย

สมมติฐาน	Direct effect	Indirect effect	Total effect
H ₁	0.27	-	0.27
H ₂	0.24	0.15	0.36
H ₃	0.36	0.23	0.45
H ₄	0.35	0.29	0.44
H ₅	0.20	-	0.20
H ₆	0.26	0.24	0.34
H ₇	0.25	0.27	0.39
H ₈	0.28	0.15	0.41
H ₉	0.36	-	0.36
H ₁₀	0.14	0.12	0.34
H ₁₁	0.13	0.11	0.27
H ₁₂	0.20	-	0.20

สมมติฐาน	Direct effect	Indirect effect	Total effect
H ₁₃	0.12	0.09	0.19
H ₁₄	0.29	-	0.29

ค่าสถิติ $\chi^2/df = 1.092$, p-value = 0.207, CFI = 0.997, GFI = 0.995, AGFI = 0.977, RMSEA = 0.015, SRMR = 0.010

ผลการการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนำมายืนยันสมมติฐานของแบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทยพบว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อยืนยันสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก
H ₁	วิทยา กรบัณฑิตย์ แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร โดยต้องเริ่มจากการประเมินเพื่อค้นหาจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาของพนักงาน สำหรับองค์กรในยุคใหม่จะใช้ระบบออนไลน์เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ประเมินและวางแผนการพัฒนา อาจใช้เทรนเนอร์ภายนอกหรือวิทยากรภายในมาช่วยฝึกอบรมหรือการส่งไปฝึกอบรมที่ต่างประเทศซึ่งสามารถวางแผนทางการเงินขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิทยา กรบัณฑิตย์, 2564)
H ₂	วิทยา กรบัณฑิตย์ ปัจจัยด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน หากจะเพิ่มความผูกพันต่อองค์กรฝ่ายทรัพยากรบุคคลที่ต้องสร้างกรอบการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและทำให้พนักงานได้รับรู้ถึงความพยายามขององค์กรในการพัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร (วิทยา กรบัณฑิตย์, 2564)
H ₃	กิตติมา เศรษฐมกุล ผู้ที่มีความก้าวหน้าในอาชีพสามารถรับรู้ได้จากการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น การที่พนักงานมีความรู้สึ้อยากที่จะทำงานหรือมีความพึงพอใจในการทำงานนอกจากนี้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถที่ดีจะเป็นข้อได้เปรียบในความก้าวหน้ามากกว่าผู้อื่นซึ่งมีอิทธิพลมาจากการได้รับปัจจัยด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (กิตติมา เศรษฐมกุล, 2564)
H ₄	พงษ์รพี กิจพยัคฆ์ แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างมาก เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละองค์กรฝ่ายทรัพยากรบุคคลต้องวางแผนเชิงนโยบายอย่างจริงจังหากต้องการมุ่งสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมในอนาคต (พงษ์รพี กิจพยัคฆ์, 2564)
H ₅	วิทยา กรบัณฑิตย์ ผู้นำต้องหาจุดอ่อนของบุคลากรเป็นรายบุคคลเพื่อสร้างแผนในการพัฒนาเพื่อเพิ่มความสามารถของบุคลากรให้เป็นไปตามที่ต้องการ นอกจากนั้นยังต้องคอยกระตุ้นผู้ตามให้เกิดแรงบัลดาลใจในการบรรลุเป้าหมายที่ท้าทาย (วิทยา กรบัณฑิตย์, 2564)

สมมติฐาน	ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก
H ₆	พงษ์รพี กิจพยัคฆ์ ผู้นำมีอิทธิพลต่อการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในด้านการสร้างแรงบัลดาลใจต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานที่ได้รับผิดชอบ สร้างความมุ่งมั่นที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร อีกทั้งส่งเสริมให้พนักงานเกิดการพัฒนา (พงษ์รพี กิจพยัคฆ์, 2564)
H ₇	กิตติมา เศรษฐมกุล ผู้บังคับบัญชาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความก้าวหน้าของ ผู้ใต้บังคับบัญชา เนื่องจากเป็นผู้ที่ต้องกำหนดเป้าหมายของงานและพัฒนา ผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐาน อีกทั้งเป็นผู้ที่วางแผนการเติบโตให้กับพนักงานเป็นรายบุคคลให้เหมาะสมกับโครงสร้าง องค์กร (กิตติมา เศรษฐมกุล, 2564)
H ₈	มานิตย์ พิลลา ผู้นำองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในด้านการส่งเสริมให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยการส่งเสริมให้เป็นรูปธรรม อีกทั้งควรพิจารณาถึงศักยภาพของแต่ละบุคคลใน การพัฒนาเนื่องจากพนักงานแต่ละคนมีความรู้ความสามารถที่ไม่เท่ากัน รวมถึงการเปิด โอกาสให้มีการทำงานร่วมกันกับต่างแผนกเป็นสิ่งที่ดีทำให้พนักงานได้รับความรู้ใหม่ที่มี ประโยชน์และนำความรู้เดิมไปสนับสนุนในส่วนงานอื่น ๆ (มานิตย์ พิลลา, 2564)
H ₉	ธันธวัช ตั้งธำรง สมรรถนะของพนักงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อความก้าวหน้าในอาชีพ เนื่องจากผู้ประเมินผลงานเล็งเห็นถึงการมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่สามารถ ที่จะก้าวไปสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้นได้ (ธันธวัช ตั้งธำรง, 2564)
H ₁₀	พงษ์รพี กิจพยัคฆ์ สมรรถนะมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรในด้านทัศนคติ เนื่องจากหาก บุคคลที่มีทัศนคติเชิงบวกจะพยายามเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และยกระดับศักยภาพของ ตนเองให้เพิ่มขึ้นและได้รับอิทธิพลมาจากนโยบายของฝ่ายทรัพยากรบุคคลเป็นพื้นฐาน (พงษ์รพี กิจพยัคฆ์, 2564)
H ₁₁	มานิตย์ พิลลา สมรรถนะด้านการพัฒนาความรู้เป็นสิ่งที่ช่วยให้พนักงานในองค์กรเกิด การสร้างสรรค์นวัตกรรม การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงานจะช่วยให้เกิด ประสิทธิภาพในการทำงานที่เพิ่มขึ้นและเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม (มานิตย์ พิลลา, 2564)
H ₁₂	พงษ์รพี กิจพยัคฆ์ การสร้างความก้าวหน้าให้กับพนักงานมีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อ องค์กร ซึ่งองค์ประกอบด้านความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลมาก เนื่องจากหากมีความชอบ ในงานที่ได้รับผิดชอบแล้วจะเกิดความทุ่มเทพลังเพื่อให้งานสำเร็จ และการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนั้นการ work life balance เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อ องค์กร (พงษ์รพี กิจพยัคฆ์, 2564)
H ₁₃	ธันธวัช ตั้งธำรง ความก้าวหน้าในอาชีพองค์ประกอบความพึงพอใจในงานมีอิทธิพลต่อ การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมในด้านการนำเสนอความคิดหรือความร่วมมือในกิจกรรม ขององค์กร รวมถึงการมีส่วนร่วมในการทำงานและการสร้างบรรยากาศที่ดีในทีมงาน (ธัน ธวัช ตั้งธำรง, 2564)
H ₁₄	ธันธวัช ตั้งธำรง การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมต้องอาศัยปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงาน หากพนักงานมีความรักหรือความรู้สึกที่ดีต่อองค์กรจะนำเสนอข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาสิ่งใหม่ด้วยความทุ่มเท กล้านำเสนอความคิดเห็นที่ทำให้เกิด

สมมติฐาน

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก

ความคิดสร้างสรรค์ และมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ซึ่งนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (อินวัช ตั้งธำ, 2564)

อภิปรายผล

1. จากการศึกษพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย ตัวแปรองค์กรแห่งนวัตกรรม อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี กล่าวว่า องค์กรต้องมีโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมรวบรวมบุคลากรให้มีการติดต่อสื่อสารกัน อย่างมีประสิทธิภาพ การมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นและมีอิสระทางความคิดเป็นสิ่งกระตุ้นหลักของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี, 2560) ตัวแปรความผูกพันต่อองค์กร Scott, B. กล่าวว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญที่มีส่วนช่วยสร้างความผูกพันต่อองค์กร คือ องค์ประกอบทางกาย องค์ประกอบทางอารมณ์ และองค์ประกอบทางการรู้คิด และเป็นเรื่องที่กำลังสนใจศึกษากันในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อตัวพนักงานและองค์กร (Scott, B., 2017) ตัวแปรความก้าวหน้าในอาชีพ Norizan, R. B. & Siti-Rohaida, M. Z. กล่าวว่า ความก้าวหน้าในอาชีพ ประกอบด้วย ค่าตอบแทน เงินเดือน และการเลื่อนตำแหน่งตามสาย บังคับบัญชา รวมถึงโอกาสในการได้รับการพัฒนาและความก้าวหน้า (Norizan, R. B. & Siti-Rohaida, M. Z., 2015) ตัวแปรสมรรถนะ Sukhwinder, K. & Sukhdev, S. กล่าวว่า สมรรถนะ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่ส่งผลให้บุคคลสามารถที่จะปฏิบัติงาน ได้สำเร็จและได้ผลลัพธ์ที่ดีเหนือเกณฑ์ที่กำหนดและการพัฒนาสมรรถนะของแต่ละบุคคลนั้นยัง ส่งผลต่อการสร้างสรรค์วิธีการปฏิบัติงานที่เหมาะสม (Sukhwinder, K. & Sukhdev, S., 2016) ตัวแปรแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ Florén, H. et al. กล่าวว่า กระบวนการ ที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ประกอบด้วย การสรรหาและคัดเลือก การบำรุงรักษา และการฝึกอบรมพัฒนา เพื่อความสำเร็จของตัวบุคคลและองค์กร (Florén, H. et al., 2016) ตัวแปรภาวะผู้นำ Denousse, R. กล่าวว่า รูปแบบของผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ตามให้เกิดความคาดหวังถึงความสามารถ ของตนเองที่มีอยู่ ให้เป็นแรงกระตุ้นผู้ตามมีค่านิยมของตนเองมีแนวทางการปฏิบัติงาน แนวทางเดียวกับองค์กร (Denousse, R., 2020)

2. จากสร้างแบบจำลองปัจจัยเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย Ederer, F. & Manso, G. กล่าวว่า ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ต้องสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลหรือการจ่ายค่าตอบแทนตาม ผลงานจะช่วยเพิ่มความพยายามของบุคลากรและผลผลิตให้กับองค์กรอย่างใดก็ตามก็ยังมี การจ่ายค่าตอบแทนตามผลงานมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม (Ederer, F. & Manso, G., 2013) Gichohi, P. M. กล่าวว่า ความผูกพันทางด้านร่างกายเป็นการแสดงออก

ด้วยความเต็มใจของบุคลากรที่องค์กรมิได้กำหนดซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสนับสนุนให้บุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตและความสามารถในการทำกำไรขององค์กร (Gichohi, P. M., 2014) Fuchs, A. กล่าวว่า ผู้นำมักจะเป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์กรไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผู้นำมีทรัพยากรที่สร้างแรงบันดาลใจมากมายที่จะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญของภาวะผู้นำปัจจัยด้านภาวะผู้นำ องค์ประกอบด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์มีค่ามากที่สุด ผู้นำต้องแสดงพฤติกรรมที่มีผลต่อการเป็นแบบอย่างสำคัญสำหรับผู้ตามที่สะท้อนถึงค่านิยม ความเชื่อ จิตมุ่งหมาย จริยธรรม และคุณธรรม แก่ผู้ตามเพื่อให้ผู้ตามให้เกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงาน (Fuchs, A., 2016) Fu, N. et al. กล่าวว่า องค์กรที่สามารถบรรลุผลการดำเนินงานในด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมจำเป็นต้องได้รับอิทธิพลมาจากสมรรถนะของบุคลากรในองค์กร ในการใช้ความรู้ ความสามารถ และโอกาสในการสนับสนุนองค์กรด้วยความเต็มใจเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม (Fu, N. et al., 2015) Quantumworkplace ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการลาออกของบุคลากรในองค์กรทั่วโลก พบว่าปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตั้งใจลาออกจากองค์กรของพนักงาน (Quantumworkplace, 2021)

3. จากการตรวจสอบความสอดคล้องของแบบจำลองได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า สมมติฐานที่ 1 องค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ควรวางแผนด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของบุคลากร เพื่อพัฒนาสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน Ziyae, B. กล่าวถึง การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลต่อระดับสมรรถนะของบุคลากรในองค์กร ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงออกในขณะปฏิบัติงานอีกทั้งยังส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์กร (Ziyae, B., 2016) สมมติฐานที่ 2 องค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ต้องส่งเสริมบุคลากรด้านการฝึกอบรมและพัฒนา เพื่อยกระดับความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่ให้เกิดผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้นและเป็นการรักษาระดับการแข่งขันขององค์กร Duke, J. I. & Udono, E. N. กล่าวถึงการบรรลุเป้าหมายขององค์กรเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะและความสามารถของพนักงานซึ่งสนับสนุนประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานขององค์กร อีกทั้งส่งผลต่อความพึงพอใจในงานผลผลิต และความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน (Duke, J. I. & Udono, E. N., 2012) สมมติฐานที่ 3 การสรรหาและคัดเลือกทำให้องค์กรได้บุคลากรที่มีความเหมาะสมโดยพิจารณาจาก ความรู้ ทักษะ ของบุคคล ดังนั้นผู้นำองค์กรต้องรักษาบุคคลเหล่านั้นให้อยู่กับองค์กรให้นานที่สุด โดยปัจจัยการให้ผลตอบแทนส่งผลต่อระดับของความผูกพันต่อองค์กรอีกทั้งยังเพิ่มระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและลดอัตราการลาออก Fey, C. F., et al. กล่าวถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้บุคลากรได้รับข้อเสนอแนะและแนวทางในการ

พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง อีกทั้งเป็นการพิจารณาอบหมายงาน การขึ้นเงินเดือน การเลื่อนตำแหน่ง การเลิกจ้าง และหัวข้อในการฝึกอบรมพัฒนา (Fey, C. F., et al., 2009) สมมติฐานที่ 4 การจัดการทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทักษะและความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร Beugelsdijk, S. กล่าวถึง การประยุกต์ใช้ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เป็นกรอบแนวคิดในการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์และนวัตกรรมองค์กร การฝึกอบรม ระบบการบริหารผลการปฏิบัติงาน และความเป็นอิสระของงาน ซึ่งมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการสร้างนวัตกรรม (Beugelsdijk, S., 2008) สมมติฐานที่ 5 ผู้นำองค์กรมีอิทธิพลต่อระดับสมรรถนะของบุคลากร ด้านทัศนคติและการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงาน Michael, J. H., et al. กล่าวถึง ทักษะการสื่อสารของผู้นำและรูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน (Michael, J. H., et al., 2006) สมมติฐานที่ 6 การสร้างแรงบันดาลใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและผู้ตามในองค์กรสมัยใหม่ เป็นการส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานทุ่มเทและอุทิศตนเพื่อองค์กร De Beer, L. T., et al. กล่าวถึง การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและพนักงาน จะช่วยเพิ่มระดับของความพึงพอใจในงานและส่งผลโดยตรงทางบวกต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน (De Beer, L. T., et al., 2016) สมมติฐานที่ 7 ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการมอบหมายงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน สร้างกฎระเบียบและวินัย และพิจารณาการเลื่อนตำแหน่ง Kim, J.-G. & Lee, S.-Y. กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน อีกทั้งยังเป็นตัวแปรที่สำคัญในอุตสาหกรรมยานยนต์ (Kim, J.-G. & Lee, S.-Y., 2011) สมมติฐานที่ 8 ผู้นำนอกจากคอยกระตุ้นให้ผู้ตามมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรม ค้นหาแนวทางการแก้ปัญหาโดยการตั้งสมมติฐานปรับเปลี่ยนมุมมองของปัญหา และแก้ไขด้วยวิธีการที่แตกต่างจากเดิม Eisenbeiss, S. A., et al. กล่าวถึง ศึกษาและพัฒนาองค์กรธุรกิจด้านอุตสาหกรรมยานยนต์ ตัวแปรด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการสร้างนวัตกรรม (Eisenbeiss, S. A., et al., 2008) สมมติฐานที่ 9 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะองค์กรต้องส่งเสริมให้เกิดความรู้ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนา ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความก้าวหน้าในอาชีพ Saari, L. M. & Judge, T. A. กล่าวถึง วิธีการพัฒนาตนเองเป็นการลงทุนวิธีหนึ่ง เพื่อให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีสมรรถนะในตลาดแรงงาน ด้วยวิธีการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ผ่านการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อรายได้และรางวัลที่ได้รับสูงขึ้น (Saari, L. M. & Judge, T. A., 2004) สมมติฐานที่ 10 การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้ มีความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่สนับสนุนองค์กร เป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ส่งผลต่อความพึงพอใจในงาน การเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร และ ความผูกพันต่อองค์กร Anton, V., et al. กล่าวถึง การเพิ่ม

สมรรถนะด้านการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรพร้อมกับการรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรผ่านทางผู้นำ เพื่อร่วมงาน และการสร้างความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบทางกลยุทธ์ที่สำคัญที่ส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย (Anton, V., et al., 2017) สมมติฐานที่ 11 ศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม ได้รับอิทธิพลจากสมรรถนะของบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่ส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม Agarwal, U. A. กล่าวถึง สมรรถนะของบุคลากร ส่งอิทธิพลผ่านปัจจัยด้านความผูกพันต่อองค์กรในระดับบุคคล ด้านความมุ่งมั่นและพลังในการขับเคลื่อน ซึ่งเป็นปัจจัยให้เกิดการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กร (Agarwal, U. A., 2014) สมมติฐานที่ 12 การเลื่อนตำแหน่งและการโยกย้ายภายในองค์กร เป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในด้านผลประโยชน์ตอบแทนที่มีอิทธิพลสูง การเลื่อนตำแหน่งในองค์กรสร้างความรู้สึกลึกซึ้งที่ยุติธรรม เกิดความรู้สึกมั่นคง สร้างความทุ่มเทในการปฏิบัติงาน ผ่านการแข่งขันกันภายในองค์กร การขาดโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งเป็นเหตุผลที่สำคัญอันดับต้น ๆ ในการสูญเสียพนักงานที่มีศักยภาพขององค์กร สมมติฐานที่ 13 ความก้าวหน้าในอาชีพโดยการสร้างโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง รวมถึงการสร้างให้พนักงานรับรู้ถึงหน้าที่รับผิดชอบที่สอดคล้องกับแผนการเติบโต มีอิทธิพลที่สำคัญต่อความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน Biner กล่าวถึง ความก้าวหน้าในอาชีพ ความพึงพอใจในงาน มีอิทธิพลทางบวกต่อการสร้างนวัตกรรมของบุคลากร หากบุคลากรมีความพึงพอใจในงานในระดับที่สูง จะส่งผลต่อความมุ่งมั่นทุ่มเทในการปฏิบัติงาน และการมีระดับการสร้างนวัตกรรมที่สูงขึ้น (Biner, A. J., 2015) สมมติฐานที่ 14 บุคคลที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะแสดงออกด้วยเต็มใจและทุ่มเท ปฏิบัติงานด้วยความคิดสร้างสรรค์ Gichohi, P. M. กล่าวถึง ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานมีส่วนสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรเกิดความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการเพิ่มผลผลิตและความสามารถในการทำกำไรขององค์กร (Gichohi, P. M., 2014) จากผลการพัฒนารูปแบบโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อองค์กรนวัตกรรมทำให้ได้รูปแบบโครงสร้างประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ แนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ภาวะผู้นำ สมรรถนะ ความก้าวหน้าในอาชีพ ความผูกพันต่อองค์กร และองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างกลุ่มของตัวแปรดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการองค์กรเพื่อสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งผู้วิจัยสร้าง C-CHELIO Model เพื่อใช้เป็นรูปแบบในการอธิบายการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม

ภาพที่ 2 C-CHELIO Model

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย พบว่า ปัจจัยด้านแนวปฏิบัติการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรมากที่สุดด้านการให้ผลตอบแทนเพื่อเป็นรางวัลจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานให้สำเร็จ รองลงมา คือ การสรรหาและคัดเลือกเพื่อให้ได้บุคลากรที่คุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานในองค์กร รองลงมา คือ การฝึกอบรมและพัฒนาเพื่อให้บุคลากรได้มีความรู้และทักษะในงานที่ได้รับมอบหมายรวมถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรจนกระทั่งออกจากองค์กร รองลงมา คือ ปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรม สมรรถนะของพนักงาน และความก้าวหน้าของพนักงาน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำส่งอิทธิพลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมมากที่สุดด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในการเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาส่งผลให้ผู้ตามทำตามเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและประพฤติตนตามแบบของผู้นำ รองลงมา คือ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเป็นรายบุคคล เป็นที่ปรึกษา รับฟังความต้องการ และ แสดงถึงการสนับสนุน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ความผูกพันต่อองค์กร และสมรรถนะของพนักงาน ปัจจัยด้านความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรได้รับอิทธิพลทางตรงจากความก้าวหน้าในอาชีพของพนักงานด้านการเงินและการเลื่อนตำแหน่งที่เป็นตัวชีวิตจากภายนอกส่งผลให้บุคลากรรับรู้ถึงการเติบโตในสายงานและได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าสอดคล้องกับคุณค่าของงาน รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสมรรถนะของพนักงาน นอกจากนั้นปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรมได้รับอิทธิพลจากความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสมรรถนะของพนักงาน และความก้าวหน้าของพนักงานตามลำดับ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึง 1) การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมอื่น ๆ

2) ศึกษาเชิงลึกด้านเนื้อหาและกิจกรรมภายในองค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ส่งผลต่อการสร้างและสนับสนุนองค์กรแห่งนวัตกรรมซึ่งอาจใช้การศึกษาวิจัยแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ 3) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านองค์กรแห่งนวัตกรรมที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรด้านผลการดำเนินงานขององค์กร ด้านการเงิน ตลอดจนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย จากเนื้อหาที่นำเสนอในบทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยบริหารธุรกิจดุสิตบัณฑิต ผู้วิจัยได้นำมาปรับเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันในบริบทของอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2564). มูลค่าสินค้าออกสินค้าเข้าและดุลการค้าของไทย. เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2564 จาก http://www.ops3.moc.go.th/infor/db_sql/gp_main_trade.asp
- กรุงเทพธุรกิจ. (2561). บิ๊กอุปราคาสนโยบายแรงงานปี 62 เน้นหนักขับเคลื่อน 13 นโยบายเร่งด่วนมุ่งดูแลพัฒนากำลังแรงงาน 39.05 ล้านคน สร้างประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2562 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/recommended/detail/1018>
- กิตติมา เศรษฐมกุล. (6 พฤศจิกายน 2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย. (กิริวัฒน์ ประสรีระเตสัง, ผู้สัมภาษณ์)
- ธันธวัช ตั้งธำ. (6 พฤศจิกายน 2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย. (กิริวัฒน์ ประสรีระเตสัง, ผู้สัมภาษณ์)
- พงษ์รพี กิจพยัคฆ์. (6 พฤศจิกายน 2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย. (กิริวัฒน์ ประสรีระเตสัง, ผู้สัมภาษณ์)
- มานิตย์ พิลา. (6 พฤศจิกายน 2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย. (กิริวัฒน์ ประสรีระเตสัง, ผู้สัมภาษณ์)

- วิทยา กรบัณฑิตย์. (6 พฤศจิกายน 2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมขององค์กรที่อยู่ในอุตสาหกรรมยานยนต์ประเทศไทย. (กิริวัฒน์ ประสิทธิ์เตสัง, ผู้สัมภาษณ์)
- สถาบันยานยนต์. (2562). ปรับทัพอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนไทย รับกระแส Smart Mobility สู่อุตสาหกรรมแห่งอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2562 จาก <https://www.prachachat.net/public-relations/news-330351>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. เรียกใช้เมื่อ 22 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.nesdc.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2560). 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2564 จาก <https://smart-visa.boi.go.th>
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Agarwal, U. A. (2014). Examining the Impact of Social Exchange Relationships on Innovative Work Behaviour: Role of Work Engagement. *Team Performance Management*, 20(3/4), 102-120.
- Amabile, T. (1996). *Creativity and innovation in organizations* Harvard Business School Background Note. Boston: Harvard Business School.
- Anton, V., et al. (2017). An Analysis of The Relationship Between Job Satisfaction and Employee Engagement. *Economic Theme*, 2(55), 243-262.
- Avolio, B. J., et al. (1991). Leading in the 1990s: The four I's of transformational leadership. *Journal of European industrial training*, 15(4), 9-16.
- Beugelsdijk, S. (2008). Strategic human resource practices and product innovation. *Organization Studies*, 29(6), 821-847.
- Biner, A. J. (2015). *How to improve innovation practice through the rise of job satisfaction*. Helsinki: Metropolia University of Applied Sciences of Applied Sciences.
- Cocharan, W. G. (1977). *Sampling Techniques* 3rd Edition. New York: John Wiley & Sons.
- De Beer, L. T. et al. (2016). Job crafting and its impact on work engagement and job satisfaction in mining and manufacturing. *South African Journal of Economic and Management Sciences*, 19(3), 400-412.

- Denousse, R. (2020). Strategies for Business Management Innovations to Improve Competitiveness. In Doctoral Thesis. Walden University.
- Duke, J. I. & Udono, E. N. (2012). A New Paradigm in Traditional Human Resources Management Practices. *J. Mgmt. & Sustainability*, 2(2), 158.
- Ederer, F. & Manso, G. (2013). Is pay for performance detrimental to innovation? *Management Science*, 59(7), 1496-1513.
- Eisenbeiss, S. A., et al. (2008). Transformational leadership and team innovation: Integrating team climate principles. *Journal of applied psychology*, 93(6), 1438-1446.
- Fey, C. F., et al. (2009). Opening the black box of the relationship between HRM practices and firm performance: A comparison of MNE subsidiaries in the USA, Finland, and Russia". *Journal of International Business Studies*, 40(4), 690-712.
- Florén, H., Rundquist, J. and Fischer, S. (2016). Entrepreneurial orientation and human resource management: effects from HRM practices. *Journal of Organizational Effectiveness: People and Performance*, 3(2), 164-180.
- Fu, N., Flood, et al. (2015). How do high performance work systems influence organizational innovation in professional service firms? *Employee Relations*, 37(2), 209-23.
- Fuchs, A. (2016). Leadership as a Sustainable Competitive Advantage in Vienna's 5-Star Hotel Industry. In Master of Business Administration in Tourism and Hospitality Management with a Major in Tourism. Vienna.
- Gichohi, P. M. (2014). The role of employee engagement in revitalizing creativity and innovation at the workplace: A survey of selected libraries in Meru County- Kenya. Retrieved September 18, 2021, from <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3036&context=libphilprac>
- Kim, J. G. & Lee, S.Y. (2011). Effects of transformational and transactional leadership on employees' creative behaviour: mediating effects of work motivation and job satisfaction. *Asian Journal of Technology Innovation*, 19(2), 233-247.
- Kim, S. (2012). The impact of human resource management on state government IT employee turnover intentions. *Public Personnel Management*, 41(2), 257-279.

- Marsh, H. W. & Hocevar, D. (1985). Application of Confirmatory Factor Analysis to The Study of Self-concept: First- and Higher-order Factor Models and Their Invariance Across Groups. *Psychological Bulletin*, 97(3), 562-582.
- Michael, J. H., et al. (2006). Production employee performance at a furniture manufacturer: The importance of supportive supervisors. *Forest Products Journal*, 56(6), 19-25.
- Norizan, R. B. & Siti-Rohaida, M. Z. (2015). Career Satisfaction and Psychological Well-Being Among Professional Engineers in Malaysia: The Effect of Career Goal Development. *Asian Academy of Management Journal*, 20(2), 127-146.
- Quantumworkplace. (2021). 2021 Employee turnover trends retaining talent in a new world of work. Retrieved September 18, 2021, from <https://www.quantumworkplace.com>
- Saari, L. M. & Judge, T. A. (2004). Employee attitudes and job satisfaction. *Human Resources Management*, 43(4), 395-407.
- Scott, B. (2017). An Investigation into Employee Engagement and Professional Development Policy Creation and Implementation on Full-time Faculty Employees in the Ontario College. In Doctor of Philosophy Available from ProQuest Dissertations and Theses database. Ontario College.
- Sukhwinder, k. & Sukhdev, S. (2016). Exploring Relationship among Spiritual Quotient, Personal Competence and Job Satisfaction of Employees. *Journal of Management Research*, 16(4), 187-200.
- Ziyae, B. (2016). Presenting an evaluation model of human resource management's effect on corporate entrepreneurship. *World Journal of Entrepreneurship. Management and Sustainable Development*, 12(3), 228-242.

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง
ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

DEVELOPMENT OF AN UBIQUITOUS LEARNING INSTRUCTIONAL
MODEL TO SUPPORT HAND-ON PRACTICE SKILLS BY SELF-DIRECTED
LEARNING OF UNDERGRADUATE STUDENT IN RAJAMANGALA
UNIVERSITY OF TECHNOLOGY THANBURI

มหาชาติ อินทโชติ

Mahachart Inthachot

เกียรติศักดิ์ พันธลำเจียก

Kiatissak Punlumjeak

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Rajamangala University of Technology, Thanyaburi, Thailand

E-mail: inthachot5edt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง และ 3) ศึกษาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 30 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือการวิจัยได้แก่ 1) การเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง 2) แบบประเมินคุณภาพการเรียนการสอน 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินทักษะการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน มีคุณภาพดีมาก ($\bar{X} = 3.37$) 2.ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน มีผลคะแนนการทำแบบฝึกหัด

* Received 23 October 2021; Revised 13 June 2022; Accepted 17 June 2022

ระหว่างเรียน (E_1) คิดเป็นคะแนนร้อยละ 81.17 และผลคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียน (E_2) คิดเป็นคะแนนร้อยละ 81.39 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์แบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนอยู่ที่ ระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24

คำสำคัญ: ยูบิควิตัส, การเรียนรู้แบบนำตนเอง, ทักษะปฏิบัติ

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) develop an ubiquitous learning instructional model to support hands-on practice skill by self-directed learning of undergraduate students 2) study an achievement of students who learned with an ubiquitous learning instructional model and 3) study the practical skills of students who learned with an ubiquitous learning instructional. The sample of this research were 30 undergraduate students of educational technology and communication, faculty of industrial education, rajamangala university of technology thanyaburi. The instrument used in this research were: 1) an ubiquitous learning instructional model to support hands-on practice skill by self-directed learning 2) quality assessment form of an ubiquitous learning instructional 3) measurement form of students' achievement and 4) assessment form of students' hands-on practice skill. The results of the study revealed that 1) the quality of an ubiquitous learning instructional model to support hands-on practice skill by self-directed learning was a very good level ($\bar{x} = 3.37$) 2) the efficiency of an ubiquitous learning instructional model to support hands-on practice skill by self-directed learning of student was a score on the practice exercises during the course (E_1) represented of 81.17% and the scores from the post-test (E_2) represented of 81.39% which meets a criteria at 80/80 3) the achievement through before and after learn, there was a statistically significant difference at 0.01 and 4) the practical skills of learners with an ubiquitous learning instructional model to support hands-on by self-directed learning were at a good level with an average of 3.24.

Keywords: Ubiquitous Learning, Self-Directed Learning, Hands-On Practice Skill

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันนี้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีล้ำสมัย การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ ผสมกับการสื่อสารที่ไร้ข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่และเวลา ทำให้สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในทุกที่และตลอดเวลา คอมพิวเตอร์ถูกพัฒนาขึ้นจนเป็นสิ่งที่ใช้งานง่ายและอยู่ในชีวิตประจำวันของเราจนบางครั้งก็เปรียบได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นนั้นจึงจำเป็นต้องสามารถให้นำไปใช้งานได้ทุกหนทุกแห่งและตลอดเวลาและสนับสนุนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ ผสมกับการสื่อสารที่ไร้ข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่และเวลา ทำให้สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในทุกที่และตลอดเวลา และคอมพิวเตอร์ในยุคนี้ถูกพัฒนาขึ้นจนเป็นสิ่งที่ใช้งานง่ายและอยู่ในชีวิตประจำวันของเราจนบางครั้งก็เปรียบได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ เทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นนั้นจะสามารถใช้งานได้ทุกหนทุกแห่งและตลอดเวลาที่เราต้องการ เทคโนโลยีดังกล่าวนี้ก็คือ ยูบิควิตัส คอมพิวติง (Ubiquitous Computing) และเทคโนโลยีดังกล่าวเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาแล้วนั้น ย่อมที่จะทำให้การเรียนรู้นั้นสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง ทุกหนทุกแห่ง จึงเกิดการเรียนรู้แบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง (Ubiquitous Learning) หรือ ยูเลิร์นนิ่ง (U - Learning) ขึ้นมารองรับการศึกษารูปแบบในปัจจุบันและอนาคต

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าว เป็นการตอบสนองต่อแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาในระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ที่เชื่อมโยงนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติที่เป็นส่วนหนึ่งในแก้ปัญหา ปรับปรุงประสิทธิภาพและพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และรูปแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือรูปแบบการเรียนรู้แบบยูเลิร์นนิ่ง ที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนด้านการเรียนการสอนไปตามสภาพบริบทแห่งการเรียนรู้ ทั้ง เครื่องมืออุปกรณ์ การติดต่อสื่อสาร สภาพแวดล้อมในการเรียน รวมถึงบทบาทของผู้สอน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นสำคัญอีกด้วยการเรียนรู้แบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง (Ubiquitous Learning) หรือ ยูเลิร์นนิ่ง (U - Learning)เป็นการนำ เทคโนโลยียูบิควิตัสคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบของดิจิทัล ที่สามารถเรียนได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความต้องการของผู้เรียนโดยใช้อุปกรณ์พกพา ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ จึงทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการเรียน สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และให้ความสำคัญกับชิ้นงานของผู้เรียน การเรียนรูปแบบนี้ผู้เรียนจะสร้างความรู้และหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นภาพรวมแล้วการเรียนรู้แบบยูเลิร์นนิ่งจะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายโดยใช้อุปกรณ์พกพาใน

การเรียนรู้ เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทั่วโลกที่มีการเชื่อมโยงผ่านระบบเครือข่าย เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าเรียนตามเวลาที่ผู้เรียนต้องการ (Junqi, W. et al., 2010) ถือว่าผู้เรียนเป็นผู้ที่ใช้เวลาศึกษาเรียนรู้ตามความสะดวกของตนเอง

รูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นสำคัญและการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่นำไปสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งสำคัญและควรตระหนักอีกประการหนึ่ง ในการขับเคลื่อนความรู้ความสามารถและการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ หนึ่งในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองเป็นสำคัญ ได้นั้น นั่นคือการเรียนรู้แบบนำตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนรับผิดชอบในการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนของตนเองเป็นคุณลักษณะซึ่งผู้เรียนทุกคนมีอยู่ในสถานการณ์ของการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนการเรียนรู้และทักษะที่เกิดจากการเรียนจากสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่งได้ (Hiemstra, R., 1991)

เทคโนโลยีการเรียนรู้แบบเลิร์นนิ่ง และกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองจะเป็นตัวผลักดันหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษาและพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบยูนิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบยูนิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเอง
3. เพื่อศึกษาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบยูนิควิตัสเลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบยูนิควิตัสเลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน โดยใช้ระบบการจัดการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือที่สนับสนุน ทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยใช้เนื้อหาวิชา 02-313-102 คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษ ซึ่งเน้นหมวดวิชาชีพเฉพาะกลุ่มวิชาชีพบังคับ สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ประยุกต์ หลักการกระบวนการ เทคนิคการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน ที่ใช้กระบวนการและกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการสร้างสรรค์ของผู้เรียนในการศึกษาวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จำนวน 90 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนยูบิควิตัส เลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะปฏิบัติของผู้เรียน ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนใน 02-313-102 คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา จำนวน 30 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ที่ลงทะเบียนเรียนตามลำดับก่อนหลัง ได้มีการชี้แจงขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและสมัครใจให้เก็บข้อมูล

สมมติฐานการวิจัย

1. การเรียนการสอนด้วยยูบิควิตัส เลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนในระดับปริญญาตรี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัส เลิร์นนิ่งฯ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัส เลิร์นนิ่งฯ อยู่ในระดับดี

การดำเนินการวิจัย

ขั้นการพัฒนาการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยใช้หลักการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (Seel B. & Glasgow Z., 1990) ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ (Analysis) โดยศึกษารายละเอียดแต่ละส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์ สถานการณ์แนวทางในการกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาเพื่อหาแนวทาง วิธีการในการกำหนดรูปแบบวิธีการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง วิเคราะห์แบบประเมินเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม

3.2 การออกแบบ (Design) การนำองค์ความรู้ที่ได้จากขั้นการวิเคราะห์และได้เป็นองค์ความรู้และแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ที่มีส่วนประกอบได้แก่

1) ส่วนพัฒนาการเรียนการสอนแบบ ยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ

1.1) ด้านบุคลากร 1.2) ด้านอุปกรณ์ใช้งาน และ 1.3) ด้านบริบททางการเรียน 2) ส่วนทักษะการปฏิบัติซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ 2.1 การวางแผน 2.2) การเลือกใช้เครื่องมือ 2.3) การเลือกใช้ทรัพยากร 2.4) การเชื่อมโยง สัมพันธ์ สอดคล้อง และลำดับของชิ้นงาน และ 3) ส่วนการเรียนรู้แบบนำตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 6 ด้าน คือ 3.1) ความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยงาน 3.2) ความต้องการเรียนรู้ 3.3) การวางแผนเป้าหมายและแผนการเรียนอย่างมีระบบ 3.4) การแสวงหาแหล่งทรัพยากร 3.5) การเลือกกลวิธีในการเรียนรู้ และ 3.6) การประยุกต์การทำงานจนประสบผลสำเร็จ มาเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต่อไป

3.3 การพัฒนา (Development) ดำเนินต่อจากกระบวนการออกแบบตามรายละเอียดแต่ละส่วนของขั้นตอนการออกแบบ เพื่อให้ได้เป็นเครื่องมือในการวิจัยที่สมบูรณ์และหาคุณภาพของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม ทั้งหมด 9 ท่าน ซึ่งมีผลการประเมินดังนี้คือ ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 3.37 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ คุณภาพด้านเนื้อหา โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.53 รองลงมาคือคุณภาพด้านสื่อ โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.39 และ คุณภาพด้านระบบการจัดการเรียนการสอน โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.19 และทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและไปสู่กระบวนการนำไปใช้ต่อไป

3.4 การนำไปใช้ (Implementation) การนำการเรียนการสอน ยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองที่พัฒนาขึ้นไปใช้ โดยใช้กับนักศึกษากลุ่มทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ก่อนการทดลองจริงเพื่อทดสอบค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) โดยใช้นักศึกษาจากสาขาเดียวกันแต่คนละกลุ่มเรียน โดยแบ่งการทดลองออกเป็น 3 ครั้ง ได้แก่ 1) การหาประสิทธิภาพแบบรายบุคคล (One to One Evaluation Tryout) โดยใช้นักศึกษา 3 คน โดยแบ่งนักศึกษาจาก ผลคะแนนของนักศึกษาที่มีคะแนนสูง 1 คน คะแนนปานกลาง 1 คน และคะแนนต่ำ 1 คน ในการหาประสิทธิภาพซึ่งได้ ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ที่ 74.73/76.31 จากนั้นผู้วิจัยได้สังเกต สอบถามเพื่อนำไปปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นและนำไปใช้ทดสอบประสิทธิภาพขั้นต่อไป 2) การประเมินผลกลุ่มเล็ก (Small Group Evaluation Tryout) โดยใช้นักศึกษา 9 คน โดยแบ่งนักศึกษาจาก ผลคะแนนของนักศึกษาที่มีคะแนนสูง 3 คน คะแนนปานกลาง 3 คน และคะแนนต่ำ 3 คน ในการหาประสิทธิภาพซึ่งได้ ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ที่ 76.45/75.73 จากนั้นผู้วิจัยได้สังเกต สอบถามนักศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงอีกครั้งและนำไปใช้ทดสอบประสิทธิภาพขั้นต่อไป และ 3) การทดลองแบบภาคสนาม (Field Test or Operational Tryout) โดยใช้นักศึกษา 30 คน ในการหาประสิทธิภาพซึ่งได้ค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 ที่ 81.17/81.39 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง

ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์จึงนำรูปแบบไปใช้ทดลองในการประเมินผลต่อไป

3.5 การประเมินผล (Evaluation) คือ เป็นขั้นตอนการประเมินผลการใช้งานรูปแบบการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยใช้รูปแบบกระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นและปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดโดย การหาค่าประสิทธิภาพของรูปแบบ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้เกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) ศึกษาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ (ส.วาสนา ประवालพฤกษ์, 2544) และแบบประเมินทักษะปฏิบัติเป็นกระบวนการ โดยใช้คะแนนรูบริก (Scoring Rubric) แบบแยกองค์ประกอบในการประเมินความสามารถในการปฏิบัติโดย ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า โดยแบ่งระดับคุณภาพความสามารถในการปฏิบัติ 4 ระดับ (ส.วาสนา ประवालพฤกษ์, 2544)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา มีผลการวิจัยที่สรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีส่วนประกอบได้แก่ 1) ส่วนพัฒนาการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 3 ด้าน คือ 1.1) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย 1.1.1) อาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชา 1.1.2) นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชา เรียนและทำกิจกรรมในรายวิชา 1.1.3) ช่างเทคนิคหรือนักวิชาการทางเทคโนโลยีที่คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน ราบรื่นทั้งกระบวนการ 1.2) ด้านอุปกรณ์ใช้งาน ที่สามารถใช้งานกับการเรียนการสอน ยูบิ ควิตัสเลิร์นนิ่ง ประกอบด้วย 1.2.1) สมาร์ทโฟน 1.2.2) แท็บเล็ต และ 1.2.3) โน้ตบุ๊ก และ 1.3) ด้านบริบททางการเรียน คือสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการเรียนรู้ของนักศึกษา ประกอบด้วย 1.3.1) บ้านหรือที่พักอาศัย 1.3.2) ชั้นเรียน 1.3.3) สถานที่ 2) ส่วนทักษะการปฏิบัติ มีองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน คือ 2.1) การวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ 2.2) การเลือกใช้เครื่องมือที่เหมาะสมกับงานที่ทำ 2.3) การเลือกใช้ทรัพยากร / วัสดุ/ วัสดุในการทำงาน 2.4) การเชื่อมโยง สัมพันธ์ สอดคล้อง และลำดับของการสร้างชิ้นงาน และ 3) ส่วนการเรียนรู้แบบนำตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย 6 ด้าน คือ 3.1) ความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยงานตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ให้เกิดความสำเร็จ 3.2) ความต้องการเรียนรู้ แรงจูงใจที่จะ

ไฝ่เรียนรู้ 3.3) การวางเป้าหมายและแผนการเรียนอย่างมีระบบ 3.4) การแสวงหาแหล่งทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ 3.5) การเลือกกลวิธีในการเรียนรู้ และ 3.6) การประยุกต์การทำงานจนประสบผลสำเร็จ

คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนยุควิศัลยกรรม ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินคุณภาพ จำนวนรวม 3 ด้าน ดังนี้ คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนยุควิศัลยกรรม ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในภาพรวมพบว่า คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมร้อยละ 3.37 เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ คุณภาพด้านเนื้อหา โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.53 รองลงมาคือคุณภาพด้านสื่อ โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.39 และ คุณภาพด้านระบบการจัดการเรียนการสอน โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 3.19 ตามลำดับ และนำไปศึกษาทักษะปฏิบัติของผู้เรียน โดยกระบวนการศึกษาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนยุควิศัลยกรรม เพื่อสนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้รูปแบบกระบวนการเรียนการสอนยุควิศัลยกรรม เพื่อสนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะต้องศึกษาเนื้อหาที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้ออนไลน์จากที่บ้านหรือนอกชั้นเรียนล่วงหน้า 1 สัปดาห์ ตามความสะดวก โดยผู้เรียนจะต้องฝึกฝนทักษะปฏิบัติจากที่บ้านจนเกิดความชำนาญตามใบงานออนไลน์ที่กำหนดและฝึกฝนจากใบงานออนไลน์ตามที่มอบหมายด้วยตนเอง โดยมีการส่งงานขึ้นระบบเป็นระยะ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลกระบวนการปฏิบัติ

2. ผู้สอน จะเป็นผู้ประเมินกระบวนการปฏิบัติงาน (Process) และ ผลงาน (Product) ทุกชิ้น แล้วนำมารวมเป็นคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะการปฏิบัติและแบบประเมินผลงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบประเมินโดยใช้คะแนนรูบรีค (Rubric Score)

3. นำคะแนนรูบรีคที่ได้จากการประเมินการปฏิบัติงานและผลงานทุกชิ้นมารวบรวมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติต่อไป

จากการหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนยุควิศัลยกรรม ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในการตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมของเนื้อหา ใบงานระหว่างเรียนและแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำมาตรวจสอบหาประสิทธิภาพ E_1 / E_2 แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง

จำนวนคน (n)	แบบฝึกหัดระหว่างเรียน			แบบทดสอบหลังเรียน			ประสิทธิภาพ (E_1/E_2)
	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_1	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	E_2	
30	30	24.35	81.17	30	24.41	81.39	81.17/81.39

จากตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของของการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.17 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 81.39 การเรียนการสอนยุบิควิตส์ เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.17/81.39 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรูปแบบการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง แสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง

คะแนนทดสอบ	n	($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	13.72	4.146	14.423**	0.00
หลังเรียน	30	26.21	1.741		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.21 และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.72 จากการทดสอบสมมุติฐาน พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน ยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนยุบิควิตส์เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยการประเมินตามสภาพจริง โดยผู้วิจัย ใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริคโดยแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 2 ด้าน คือ ทักษะด้านการออกแบบและด้านผลงานจากการปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเกณฑ์เป็นอันตรภาคชั้น ไว้ 4 ระดับ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการซึ่งแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนยุบิควิตส์ เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง

รายการประเมินทักษะปฏิบัติ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับทักษะปฏิบัติ
1.ด้านการออกแบบ			
1.1 มีการวางแผน	3.27	0.52	ดีมาก
1.2 การเลือกใช้เครื่องมือบนเว็บ	3.13	0.68	ดี
1.3 การเลือกเนื้อหา สื่อประกอบ ดนตรี	3.30	0.70	ดีมาก
1.4 กำหนดการเชื่อมโยง สัมพันธ์ สอดคล้อง และลำดับของเนื้อหา	3.47	0.68	ดีมาก
ค่าเฉลี่ยรวมทักษะด้านการออกแบบ	3.29	0.31	ดีมาก
2.ผลงานจากการปฏิบัติ			
2.1 ถูกต้อง ครบคลุม ชัดเจน มีแหล่งอ้างอิงข้อมูล	3.30	0.65	ดีมาก
2.2 นำข้อมูลมาประยุกต์เพื่อนำเสนอ	3.30	0.53	ดีมาก
2.3 สื่อประกอบ ดนตรี สอดคล้องกับเนื้อหา	3.23	0.68	ดี
2.4 ความทันสมัย	3.30	0.75	ดีมาก
2.5 มีความสร้างสรรค์ สวยงาม	3.03	0.61	ดี
2.6 มีประโยชน์	3.10	0.71	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมด้านผลงานจากการปฏิบัติ	3.21	0.31	ดี
ค่าเฉลี่ยรวม	3.24	0.26	ดี

จากตารางที่4 สรุปได้ว่า ทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยการประเมินตามสภาพจริง โดยรวมอยู่ในระดับดี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทักษะด้านออกแบบ อยู่ในระดับดีมาก (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29) และค่าเฉลี่ยรวมด้านผลงานการปฏิบัติ อยู่ในระดับดี (3.21) โดยเฉพาะเรื่อง กำหนดการเชื่อมโยง สัมพันธ์ สอดคล้อง และลำดับของเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.47 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนยูบิควิตส์เลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวมพบว่า คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมที่ร้อยละ 3.37 เนื่องจากมีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน โดยผ่านการพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านสื่อการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้มีความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการด้านเนื้อหา ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริงตามแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมยูบิควิตส์ โดยรูปแบบพัฒนาการเรียนการสอนแบบยูบิควิตส์เลิร์นนิ่ง องค์กรประกอบย่อย 3 ด้าน คือ 1.1) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย 1.1.1) อาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชา 1.1.2) นักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชา เรียนและทำกิจกรรมในรายวิชา 1.1.3) ช่างเทคนิคหรือนักวิชาการทางเทคโนโลยีที่คอยอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนราบรื่นทั้งกระบวนการ 1.2) ด้านอุปกรณ์ใช้งาน ที่สามารถใช้งานกับการเรียนการสอนยูบิควิตส์เลิร์นนิ่ง ประกอบด้วย 1.2.1) สมาร์ทโฟน 1.2.2) แท็บเล็ต และ 1.2.3) โน้ตบุ๊ก และ 1.3) ด้านบริบททางการเรียน คือ สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในการเรียนรู้ของนักศึกษา ประกอบด้วย 1.3.1) บ้านพักหรือที่พักอาศัย 1.3.2) ชั้นเรียน 1.3.3) สถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับ Zacarias, F. et al. ที่พบว่าองค์ประกอบการเรียนการสอนแบบยูบิควิตส์ที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบได้แก่ 1 เครื่องแม่ข่ายโปรแกรมประยุกต์ 2 เครื่องแม่ข่ายเว็บ 3 โทรศัพท์มือถือที่ส่งข้อความแบบมัลติมีเดีย 4 การบริการด้านการสื่อสาร 5 ระบบป้องกันการบุกรุก และ 6 การประเมินผล การทดสอบที่ผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์ได้ 2 วิธีคือวิธีที่ 1 แบบออนไลน์ผ่านเว็บไซต์และวิธีที่ 2 แบบออฟไลน์โดยผู้เรียนสามารถดาวน์โหลดบทเรียนการบ้านและแบบทดสอบ สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาและผู้สอนจะคอยช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีในรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบคอนสตรัคติวิสต์ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองและช่วยสร้างความมีวินัยความรับผิดชอบของผู้เรียนและเกิดการยืดหยุ่นในการเรียนรู้และรองรับการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Zacarias, F. et al., 2008) โดยหลักการยูบิควิตส์ของ Weiser, M. et al.; Yahya, S. et al.; Alsheail, A. ได้สรุปถึงการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกสถานการณ์ จากการใช้คอมพิวเตอร์ด้วยคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบยูบิควิตส์ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ทุกหนทุกแห่งจากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในปัจจุบันงานด้านการศึกษาเป็นหนึ่งในสาขาที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด การเข้าถึงข้อมูลและแสวงหา

ความรู้ กลายเป็นเรื่องง่ายและเร็วขึ้น ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเว็บได้เกือบทุกที่ ทุกเวลา โดยใช้เทคโนโลยีไร้สายผ่านทาง แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และอุปกรณ์อื่น ๆ ที่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ (Weiser, M. et al., 1999); (Yahya, S. et al., 2010); (Alsheail, A., 2010) อีกทั้ง Ogata, H. & Yano, Y.; นพดล ผู้มีจรรยา; สิทธิชัย ลายเสมา ยังพบว่าความรู้ในสภาพแวดล้อมแบบยูบิควิตัส สามารถใช้ให้เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งกับอุปกรณ์ที่สามารถเชื่อมต่อระบบอินเทอร์เน็ตในรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนั้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การเรียนเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมแบบยูบิควิตัส ส่งผลทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงขึ้นและสามารถให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษา ระดับปริญญาบัณฑิต ด้วยเช่นกันทั้ง (Ogata, H. & Yano, Y., 2004); (นพดล ผู้มีจรรยา, 2556); (สิทธิชัย ลายเสมา, 2556)

2. ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเอง จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอน ยูบิควิตัสเรียนรู้ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.21 และเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.72 หมายความว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยการประเมินตามสภาพจริง โดยรวมอยู่ในระดับดี (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24) นั้นสอดคล้องกับ Junqi, W. et al.; Qi. & Liu. ที่พบว่า ทฤษฎีการเรียนการสอนยุคใหม่มีผลต่อการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัส เนื่องจากเข้าถึงได้ง่ายมีความหลากหลายและสามารถแก้ไขปัญหาได้และการเรียนแบบยูบิควิตัส เป็นการเรียนตามความต้องการของกระบวนการเรียนจึงเป็นแบบยืดหยุ่น นอกจากนี้ยังได้เน้นการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถกลับมาเรียนซ้ำได้ตลอดเวลาและสามารถนำไปปรับเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Junqi, W. et al., 2010); (Qi. & Liu., 2011) การออกแบบการเรียนแบบยูบิควิตัส ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ 1) การออกแบบชิ้นงานให้กับผู้เรียน การออกแบบชิ้นงานให้กับผู้เรียน ซึ่งความสมบูรณ์ของชิ้นงานต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น 2) การวิเคราะห์ผู้เรียนเพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมและบุคลิกของผู้เรียนกับการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น 3) การออกแบบทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ที่ต้องสามารถนำเสนอเนื้อหาที่เหมาะสมและเชื่อมโยง ที่หลากหลายและสามารถเกิดปฏิสัมพันธ์ได้ 4) การออกแบบการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแบ่งปันความรู้และความคิดของตนเองโดยมีระบบเครือข่ายเป็นจุดเชื่อมโยงร่วมกับการออกแบบจะต้องมีการจัดบันทึกและติดตามข้อมูลของผู้เรียน 5) การออกแบบสภาพแวดล้อมแบบยูบิควิตัส จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ซึ่งเป็นการรวบรวมสภาพแวดล้อมการเรียนเช่นระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้เรียน ผู้สอนและผู้ปกครองจะมีการประสานงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ 6) การออกแบบวิธีการนำเสนอสื่อไปยังผู้เรียนโดยเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้

ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัส จะต้องมีความสมบัติพื้นฐาน 4 ประการคือ 1) มีความสามารถในการกระจายข้อมูล 2) มีความหลากหลาย 3) มีความสามารถในการเชื่อมต่อ และ 4) ต้องใช้งานง่าย การสร้างรูปแบบการเรียนโดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนแบบร่วมมือในสภาพแวดล้อมการเรียนแบบยูบิควิตัส ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนทรัพยากรเป็นการเก็บข้อมูลที่จำเป็นในการเรียนทั้งหมด 2) ส่วนการเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันซึ่งรวมไปถึงการมีปฏิสัมพันธ์การสื่อสาร ขั้นตอนนี้มีโปรแกรมสำหรับการจัดการที่สนับสนุนการเรียนการสอนแบบร่วมมือ 3) ส่วนสนับสนุนการทำงานด้วยกลยุทธ์การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้และเอกสารร่วมกัน โดยที่ผู้เรียนสามารถสร้างกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินผลได้ด้วยตนเอง 4) ส่วนการมีปฏิสัมพันธ์เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนที่สูงขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยการเรียนรู้แบบนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในภาพรวมพบว่าคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมที่ร้อยละ 3.37 การเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.17/81.39 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และทักษะปฏิบัติของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนออนไลน์แบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง ที่สนับสนุนทักษะการปฏิบัติด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนอยู่ที่ ระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24 และข้อเสนอแนะทั่วไป ในการนำการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่งไปใช้ ควรตรวจสอบความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต การเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แอปพลิเคชันที่สนับสนุนการเรียนรู้จากสื่อ เช่น ไฟล์ภาพเคลื่อนไหว ไฟล์วิดีโอ ไฟล์เอกสาร ว่างล่วงหน้า เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อม คำนึงถึงความการเข้าถึงระบบได้ทุกหนทุกแห่ง และการเข้าถึงสื่อเนื้อหาที่ควรที่จะมีความรวดเร็ว ขนาดไฟล์ไม่ใหญ่ สามารถ Run เนื้อหาได้โดยใช้เวลาไม่นานนัก เพื่อไม่เกิดปัญหาการใช้งานและเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและสามารถดำเนินไปได้อย่างความเรียบร้อย ส่วนในการเรียนด้วยรูปแบบนำตนเองผู้เรียนจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ผู้เรียนต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมแสวงหาความรู้และมีวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเองนอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผู้สอนควรกระตุ้นให้มีการเรียนรู้เพิ่มเติม หรือให้ผู้เรียนเกิดสิ่งเร้าที่สามารถทำให้ผู้เรียนให้เรียนจนจบหรือครบกระบวนการเช่น การให้คะแนนเป็นระยะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานของตนเองกับเพื่อนร่วมชั้น หรือแสดงความคิดเห็นหรือถ่ายทอดสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้ แก้ปัญหาได้

จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบยูบิควิตัสเลิร์นนิ่ง รวมถึงข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปนั้น ควรมีการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนยูบิควิตัสเลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านวิทยาศาสตร์ เป็นต้นเพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้กับนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือควรพัฒนาสื่อในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกในการนำไปใช้ในการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะหรือกระบวนการคิดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือเป็นต้น และควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนยูบิควิตัส เลิร์นนิ่งที่สนับสนุนทักษะปฏิบัติสำหรับผู้เรียนในระดับหรือการศึกษาอื่น ๆ เช่น ระดับอาชีวศึกษา การฝึกอบรมสัมมนา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์, 5(3), 7-20.
- นพดล ผู้มีจรรยา. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบยูบิควิตัสโดยใช้ปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 4(1), 104-114.
- ส.วาสนา ประवालพฤษ. (2544). หลักการและเทคนิคการประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เดอะ มาสเตอร์กรุ๊ป.
- สิทธิชัย ลายเสมา. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบยูบิควิตัสเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต. วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 4(1), 93-103.
- Alsheail, A. (2010). Teaching English as a Second/Foreign Language in a Ubiquitous Learning Environment : a Guide for ESL/EFL Instructors. Chico: California State University.
- Hiemstra, R. (1991). Creating Environments for Effective Adult Learning (New Directions for Adult and Continuing Education. San Francisco, California: Jossey-Bass Publishers.
- Junqi, W. et al. (2010). Study of Instructional design in Ubiquitous Learning. In Second International Workshop on Education Technology and Computer Science. China: IEEE.

- Ogata, H. & Yano, Y. (2004). Context-Aware Support for Computer-Supported Ubiquitous Learning. In Proceeding of The 2nd IEEE International Workshop on Wireless and Mobile Technology, Workshop on Wireless and Mobile Technology in Education (pp. 27-34). Taiwan: IEEE.
- Qi. & Liu. (2011). A real-time EEG-based BCI system for attention recognition in ubiquitous environment. In Proceedings of 2011 international workshop on Ubiquitous affective awareness and intelligent interaction (pp. 33-40). New York: United States: Association for Computing Machinery.
- Seel B. & Glasgow Z. (1990). Exercise in Instructional Design. Columblus: Merrill Publishing Company Bell & Howell Information Company.
- Weiser, M. et al. (1999). The Original of Ubiquitous Computing. Research at PARC in the late 1980s: IBM Systems Journal, 7(36), 693-696.
- Yahya, S. et al. (2010). The Definition and Characteristics of Ubiquitous Learning. International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology(IJEDICT), 6(1), 117-127.
- Zacarias, F. et al. (2008). u-Teacher: Ubiquitous Learning Approach. In International Conference on Technologies for E-Learning and Digital Entertainment Edutainment: Technologies for E-Learning and Digital Entertainment (pp. 9-20). Heidelberg: Springer.

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความรู้
เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี*

THE DEVELOPMENT OF CURRICULUM BASED ON STRATEGIC
THINKING CONCEPT TO ENHANCE FINANCIAL LITERACY FOR
UNDERGRADUATE STUDENTS

กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว

Kamolsak Wongsrikaew

กิตติชัย สุธาธิโนบล

Kittichai Suthasinobon

วิไลลักษณ์ ลังกา

Wilailak Langka

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: kamolsak.w@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรตามแนวทางการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยการพัฒนหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนหลักสูตร ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเงินจำนวน 6 ท่าน 2) ยกร่างหลักสูตร 3) ประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรการสอน การวัดประเมินผลจำนวน 5 ท่าน 4) ทดลองใช้หลักสูตร กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจำนวน 18 คน และหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เรื่องทางการเงิน และแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วย 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร 4) หน่วยการเรียนรู้จำนวน 8 หน่วยการเรียนรู้ คือ การจัดการการเงินส่วนบุคคล การบริหารหนี้สิน การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ ตลาดการเงินและเครื่องมือทางการเงิน การลงทุนในหุ้นและการใช้ application การลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ และขั้นตอนการลงทุน ซึ่งตรงกับแนวทางการคิดเชิงกลยุทธ์ที่มี 4 ขั้นตอน

* Received 18 June 2022; Revised 27 June 2022; Accepted 29 June 2022

5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล และผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรพบว่า มีความสอดคล้องทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 36 ข้อและ 0.80 จำนวน 1 ข้อ และค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เรื่องทางการเงิน และแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตรอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การคิดเชิงกลยุทธ์, ความรู้เรื่องทางการเงิน

Abstract

The objectives of this research article were to develop a curriculum based on the concept of strategic thinking in order to promote financial literacy among undergraduate students. The development of a curriculum consisted of four stages: 1) synthesis of theoretical concepts related to curriculum development as well as interviews with six financial experts; 2) curriculum drafting; 3) assessing the consistency of curriculum components by five experts in instructional curriculum and assessment; and 4) curriculum trial with 18 students in the Faculty of Management Science, Dhonburi Rajabhat University, in order to examine the level of difficulty, discrimination, and reliability of the financial literacy scale and the student's satisfaction with the curriculum. According to the research results, the developed curriculum comprised seven components: 1) the principles of the curriculum; 2) the objectives of the curriculum; 3) the structure of the curriculum; 4) eight units of learning, namely personal financial management, debt management, financial goal setting, financial planning for retirement, financial markets and instruments, stock investment and how to use stock investment applications, investing in mutual funds and other financial instruments, and investment processes, that are in line with the concept of strategic thinking, which is composed of four steps. 5) the guidelines for organizing learning activities; 6) the learning materials; and 7) the measurement and evaluation. The assessment of the suitability and consistency of the curriculum components revealed that all items were suitable and consistent, with an IOC value of 1.00 for 36 items and 0.80 for 1 item. The difficulty, discrimination, and reliability of the financial literacy scale and the student's satisfaction with the curriculum were at an acceptable level.

Keywords: the development of curriculum, strategic thinking, financial literacy

บทนำ

ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ความเหลื่อมล้ำของโอกาส ความเหลื่อมล้ำของรายได้และทรัพย์สิน ส่งผลให้รัฐมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ด้าน เช่น การทำให้ประเทศหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง การแก้ไขปัญหาลูกจ้างและสร้างรายได้ให้ประชาชนให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญและติดตามมาอย่างต่อเนื่อง โดยในรายงานการเงินเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2562 ได้รายงานไว้ว่า หนี้ครัวเรือนในปัจจุบันอยู่ที่ประมาณร้อยละ 78 ต่อ GDP ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศเกิดใหม่ที่ประมาณร้อยละ 40 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) โดยพบว่า 1) คนไทยเริ่มเป็นหนี้เร็วขึ้น และเป็นหนี้เสียตั้งแต่อายุน้อย โดยสัดส่วนของกลุ่มคนวัยเริ่มทำงานอายุ 25 - 35 ปีกว่าครึ่งมีหนี้สินจากสินเชื่ออุปโภคบริโภค และ/หรือหนี้บัตรเครดิต นับเป็นช่วงอายุที่มีสัดส่วนคนเป็นหนี้มากที่สุดและมีสัดส่วนการเป็นหนี้เสียสูงถึง 1 ใน 5 2) คนไทยเป็นหนี้มากขึ้น โดยเป็นหนี้ในช่วงอายุปลาย 20 ถึง 30 ปีและคงอยู่ในระดับสูงตลอดช่วงวัยทำงาน นอกจากนั้นยังไม่มีแนวโน้มที่หนี้จะลดลงแม้เข้าสู่วัยใกล้เกษียณ ซึ่งสะท้อนปัญหาความมั่นคงทางการเงิน 3) คนไทยมีหนี้มากขึ้น โดยมีค่ามัธยฐานของหนี้สินต่อคนเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัวในระยะเวลาเพียง 6 ปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 70,000 บาทต่อคนในปี 2553 มาอยู่ที่ประมาณ 150,000 บาทต่อคน ณ สิ้นปี 2559 นอกจากนี้ยังพบว่ามากกว่าร้อยละ 16 ของคนที่มีหนี้หรือประมาณ 3 ล้านคนมีหนี้ค้างชำระเกินกว่า 90 วัน ซึ่งเป็นหนี้เสียที่ต้องถูกเจ้าหนี้ติดตามทวงถามหรืออยู่ระหว่างกระบวนการทางกฎหมาย แสดงให้เห็นว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ติดอยู่ในวงจรหนี้ที่ส่วนหนึ่งมาจากการขาดวินัยและความรู้ทางการเงิน

นอกจากปัญหานี้สินที่กล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาที่ต่อเนื่องในเรื่องหลักประกันรายได้ สวัสดิการและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขยามชราภาพ เนื่องจากการที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งหากยึดตามเกณฑ์ที่ว่าในสังคมใดมีสัดส่วนของจำนวนผู้สูงอายุต่อจำนวนประชากรทั้งหมดมากกว่าร้อยละ 10 สังคมนั้นจะเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มต้นเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 (วรเวชม์ สุวรรณระดา, 2552) และจากการเป็นสังคมผู้สูงอายุนี้อีก ที่ทำให้พบว่าประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาหลักประกันด้านรายได้ยามชราภาพสำหรับทั้งผู้สูงอายุในปัจจุบันและผู้สูงอายุในอนาคต ซึ่งสาเหตุหนึ่งของปัญหาดังกล่าวมาจากการออมเงินที่ไม่เพียงพอในอดีตของผู้สูงอายุในปัจจุบันและการออมในระดับที่น้อยของผู้ที่จะเป็นผู้สูงอายุในอนาคต โดยในทางทฤษฎีได้กล่าวไว้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางประชากรมีผลกระทบต่อหลักประกันรายได้ยามชราภาพเนื่องจากประชาชนจะมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่ายในการบริโภคและเก็บส่วนเกินดังกล่าวในรูปเงินออม ซึ่งจะนำมาใช้ในตอนเข้าสู่วัยสูงอายุที่อาจจะไม่ทำงานหรือทำงานได้น้อยลง (วรเวชม์ สุวรรณระดา, 2557) แต่จากรายงานโครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนิน

นโยบายที่ระบุว่าในปี พ.ศ. 2557 อัตราการออมของคนไทยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 8 จากร้อยละ 17 ในปี พ.ศ. 2533 โดยประเด็นที่น่ากังวลคือ คนไทยจำนวนมากยังไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องออมเงินเพื่อวัยเกษียณ ซึ่งจากการสำรวจเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือนในปี พ.ศ. 2557 พบว่าเพียง 1 ใน 4 ของคนไทยสามารถออมได้ในระดับที่ตั้งใจไว้สำหรับการเกษียณอายุ ในขณะที่ร้อยละ 34 กำลังดำเนินการตามแผนการออมที่มีอยู่ และร้อยละ 41 ยังไม่มีแผนการออมอย่างเป็นรูปธรรมหรือกำลังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการวางแผนการออม (จารย์ ปิ่นทอง และคณะ, 2561)

ในปี 2559 ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ทำการสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยตระหนักถึงปัญหาทางการเงินที่เกิดขึ้นกับประชาชน โดยใช้แนวทางการสำรวจทักษะทางการเงินของ The Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD) และดำเนินการร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ซึ่งครอบคลุมกลุ่มตัวอย่าง 10,876 รายทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาลจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยผลการสำรวจพบว่า จุดอ่อนของคนไทยในด้านความรู้ทางการเงินเป็นเรื่องของ การคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น และการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน นอกจากนั้นยังพบว่าคนไทยไม่เข้าใจเรื่องการคำนวณดอกเบี้ยสินเชื่อ ความเสี่ยงและผลตอบแทน นิยามของเงินเฟ้อและผลกระทบ โดยคะแนนเฉลี่ยในด้านนี้น้อยกว่าค่าเฉลี่ยของ 30 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจทักษะทางการเงินกับ OECD ซึ่งอาจจะส่งผลให้คนไทยวางแผนการเงินเพื่อยามเกษียณได้ไม่เหมาะสม และในส่วนของพฤติกรรมการเงินของคนไทยที่ถึงแม้ว่าจะมีคะแนนเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกับ 30 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการสำรวจทักษะทางการเงิน แต่ก็พบว่ามีคนไทยวางแผนเก็บออมเพื่อยามชราและสามารถทำได้ตามแผนที่วางไว้เพียงร้อยละ 14.2 นอกจากนี้ยังมีคนไทยที่ไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่าตนเองมีเงินออมเพื่อฉุกเฉินพอหรือไม่ถึงร้อยละ 32.2 และมีคนไทยอีกร้อยละ 37.3 ที่มีเงินออมเพื่อฉุกเฉินรองรับการใช้จ่ายไม่ถึง 3 เดือน ในขณะที่การสำรวจทัศนคติทางการเงินพบว่า ทัศนคติที่คนไทยด้อยที่สุดคือ นิยมความสุขในการใช้เงินมากกว่าการออมเพื่ออนาคต (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินของบริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อผิดพลาดทางการเงินในช่วงวัยเริ่มต้นของชีวิตการทำงาน (อายุระหว่าง 20 ถึง 29 ปี) ว่าเป็นวัยที่เพิ่งออกมามีประสบการณ์นอกมหาวิทยาลัย ซึ่งส่วนใหญ่จะเลือกใช้ชีวิตในแบบที่ตัวเองต้องการ โดยคิดว่าเรื่องของการใช้จ่ายและการวางแผนเกษียณเป็นเรื่องที่ยังไม่ต้องรีบทำ และสามารถผลักดันออกไปก่อนได้ ทำให้ประชากรวัยนี้ใช้ชีวิตเพลิดเพลินไปกับการตอบสนองความต้องการของตัวเองและใช้เงินเพื่อให้ได้สิ่งที่ปรารถนา ทำให้มีคนในวัยนี้มีปัญหาทางการเงินเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่น 1) ไม่มีเงินเก็บเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน เนื่องจากไม่ได้มองว่าการมีเงินเก็บเป็นเรื่องสำคัญ หรือค่าตอบแทนในการทำงานในระยะแรกยังไม่สูงพอ ประกอบกับยังต้องใช้จ่ายในการเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ เพิ่ม ทำให้ไม่สามารถเก็บเงินได้ 2) ไม่มีการวางแผนทาง

การเงิน เช่น การทำบัญชีรายรับจ่ายเพื่อเสริมสร้างวินัยทางการเงิน และ 3) มีการใช้จ่ายเงินเกินตัว เนื่องจากเป็นวัยที่สนุกกับการใช้เงินตอบสนองความต้องการของตัวเองด้วยการซื้อสินค้าใหม่ ๆ หรือการท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ จนเป็นปัญหาการเป็นหนี้ตั้งแต่อายุน้อย (บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ, 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความรู้เรื่องทางการเงินเป็นสิ่งควรพัฒนาให้เกิดในระบบการศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่กำลังจะกลายเป็นผู้ใหญ่และแรงงานที่สำคัญของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจทั่วประเทศของมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลังในปี 2556 ที่พบว่า ประชาชน 3 กลุ่ม ที่มีระดับความรู้ทางการเงินในขั้นวิกฤติ และควรได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วน คือ กลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่ยังไม่สามารถหารายได้ แต่มีการใช้จ่ายสูงมาก และมีระดับหนี้สูงจนน่าตกใจ ตามมาด้วยกลุ่มอาชีพอิสระรายได้ต่ำ และกลุ่มเกษตรกร โดยกลุ่มนักเรียนนักศึกษาซึ่งปัจจุบันคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17 - 18 ของประชากรทั้งหมดหรือมีจำนวนประมาณ 12 ล้านคนมีคะแนนความรู้เรื่องทางการเงินอยู่ในระดับต่ำ และมักประสบปัญหาทางการเงินเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ และด้วยวัฒนธรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคนิยม ในขณะที่กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการพัฒนาความรู้ความสามารถในการให้ความรู้ทางการเงิน แต่ก็ยังไม่มีโครงการให้ความรู้เรื่องทางการเงินที่ครบถ้วนสมบูรณ์แต่อย่างใด (สถาบันคีนันแห่งเอเชีย, 2558) ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี อันประกอบด้วยความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเนื่องจาก จะทำให้นักศึกษาที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่และแรงงานสำคัญของประเทศที่ยังขาดความรู้เรื่องทางการเงินสามารถที่จะเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาทางการเงินต่าง ๆ ที่จะประสบเมื่อเข้าสู่การทำงาน รวมไปถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อยามเกษียณอายุตั้งแต่เริ่มต้นการทำงาน อันจะนำไปสู่เสถียรภาพทางการคลังที่ดีของประเทศอีกด้วย

การที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้รู้เรื่องทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องส่งเสริมให้คิดเชิงกลยุทธ์เป็น เนื่องจากการคิดเชิงกลยุทธ์เกี่ยวข้องกับวิธีการคิดที่มีลักษณะเฉพาะและชัดเจน เป็นกระบวนการสังเคราะห์และใช้ประโยชน์จากสัญชาตญาณและความคิดสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ของการคิดเชิงกลยุทธ์มีลักษณะเป็นความรู้และความสามารถเฉพาะตัว ในการสร้างสรรค์แนวทางปฏิบัติงานเพื่อให้นักศึกษามีความรู้เรื่องทางการเงินที่ดี นอกจากนั้นแล้วการคิดเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ เป็นทักษะที่ฝึกฝนได้ โดยการคิดเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยความคิดในหลายทักษะ ตั้งแต่การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงตัวเลข การคิดเชิงสะท้อน การคิดเชิงทำนาย การคิดเชิงจินตนาการ การคิดเชิงมโนภาพ การคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงความรู้สึก การคิดเชิงจริยธรรม การคิดเชิงปฏิบัติ การคิดเชิงการเมือง (สืวงศ์ กาพวงค์, 2559) ซึ่งถ้านำมาเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาหลักสูตร จะทำให้นักศึกษามีความรู้เรื่องทางการเงินที่ถูกต้อง

จากภูมิหลังที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินโดยการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาให้นักศึกษาในระดับปริญญาตรีซึ่งเป็นช่วงวัยที่สามารถพัฒนาความรู้พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินที่ดีขึ้นเพื่อที่จะเป็นทุนมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Sampling) ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินจำนวน 6 ท่าน โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาได้แก่ เป็นอาจารย์ผู้สอนระดับปริญญาตรีทางด้านการการเงิน หรือพนักงานที่ทำงานในสถาบันการเงิน บริษัทประกัน หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการลงทุนในหุ้นสามัญ กองทุนรวม หรือเครื่องมือทางการเงินประเภทอื่น ๆ ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปเพื่อให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของความรู้เรื่องทางการเงิน

2. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรการสอน การวัดและประเมินผล หรือการสอนวิชาทางการเงิน จำนวน 5 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาได้แก่ เป็นอาจารย์ผู้สอนระดับปริญญาตรีทางด้านหลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผล หรือการสอนวิชาทางการเงินที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เพื่อเป็นผู้ประเมินความสอดคล้องของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องทางการเงิน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปเป็นสาระสำคัญของแนวคิดพื้นฐาน แล้วนำสาระที่สรุปได้ไปสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเงิน 6 ท่านเพื่อสรุปเป็นองค์ประกอบของความรู้เรื่องทางการเงิน เพื่อที่จะนำไปใช้ในการยกร่างหลักสูตร

2. ยกร่างหลักสูตรเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงิน โดยผู้วิจัยได้นำสาระสำคัญจากแนวคิดทฤษฎี และองค์ประกอบของความรู้เรื่องทางการเงินจากขั้นตอนที่ 1 มาบูรณาการร่วมกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร และการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรได้แก่ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร

หน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแผนการจัดการเรียนรู้

3. นำส่งร่างหลักสูตรไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิหลักสูตรการสอน การวัดและประเมินผล หรือการสอนวิชาทางการเงิน ทั้ง 5 ท่านประเมินความสอดคล้องและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพของร่างหลักสูตรด้วยวิธีการสัมภาษณ์

4. ทดลองใช้หลักสูตร กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองซึ่งเป็นนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจำนวน 18 คนที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาเศรษฐกิจเพื่อชีวิตในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 แล้วดำเนินการหาความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เรื่องทางการเงินและแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตร เพื่อที่จะปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้สมบูรณ์และพร้อมที่จะใช้ทดลองกับกลุ่มทดลองในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนได้แก่ หลักสูตรเพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ และค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบหลักสูตรโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผ่านการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องทางการเงิน และแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์มีรายละเอียดดังนี้

1.1. หลักการของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมี 4 ประการได้แก่

1.1.1 เป็นหลักสูตรเสริมในรายวิชาศึกษาทั่วไปที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการจัดการการเงินส่วนบุคคล

1.1.2 เป็นหลักสูตรที่มุ่งส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงิน อันประกอบไปด้วยความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินให้กับผู้เรียน

1.1.3 เป็นหลักสูตรที่ใช้ขั้นตอนของการคิดเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนคือ ผู้เรียนมีความรู้เรื่องทางการเงินที่มีองค์ประกอบคือ ความรู้ทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงินที่ดีขึ้น

1.3 โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วย การจัดการการเงินส่วนบุคคล การบริหารหนี้สิน การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ ตลาด

การเงินและเครื่องมือทางการเงิน การลงทุนในหุ้นและการทดลองลงทุนด้วย Application การลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ และขั้นตอนการลงทุน

1.4 หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ และหลักการตามแนวคิดเชิงกลยุทธ์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ หลักการตามแนวคิดเชิงกลยุทธ์

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	หลักการตามแนวคิดเชิงกลยุทธ์
1. การจัดการการเงินส่วนบุคคล	1. ความหมายของการจัดการการเงินส่วนบุคคล 2. หลักการของการวางแผนการเงินส่วนบุคคล 3. การตรวจสอบสถานะทางการเงินด้วยการทำงานทางการเงิน 4. การวิเคราะห์สมรรถนะทางการเงิน	1. เข้าใจความหมายและหลักการของการจัดการการเงินส่วนบุคคล 2. สามารถตรวจสอบสถานะทางการเงินด้วยการจัดทำงบการเงิน 3. สามารถวิเคราะห์สมรรถนะทางการเงิน 4. มีทัศนคติที่ดีต่อการประเมินสถานะทางการเงินของตนเอง	ขั้น 1: ประเมินสถานการณ์หรือสถานภาพตัวเองได้
2. การบริหารหนี้สิน	1. สถานการณ์การเป็นหนี้ของคนไทย 2. หลักการสำคัญที่ควรรู้ก่อนการเป็นหนี้ 3. การจัดการหนี้เพื่อให้มีเงินเหลือ 4. วิธีปลดหนี้	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเป็นหนี้ 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเป็นหนี้	ขั้น 1: ประเมินสถานการณ์หรือสถานภาพตัวเองได้
3. การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน	1. การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน 2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเป้าหมายทางการเงิน 3. หลัก SMART กับการจัดเป้าหมายที่ดี 4. ขั้นตอนของการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน 5. การคุ้มครองเป้าหมายทางการเงิน ด้วยการทำประกันภัย	1. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจภาวะเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการกำหนดเป้าหมายทางการเงิน 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้ 3. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีกับการกำหนดเป้าหมายทางการเงินของตนเอง 4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากและรู้ถึงประโยชน์ของดอกเบี้ยทบต้น 5. เพื่อให้ผู้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของการออมเงินและมีทัศนคติที่ดีกับการออม 6. เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวโน้มและพฤติกรรมออมที่ถูกต้อง 7. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการคุ้มครองเป้าหมายทางการเงินด้วยการประกันแบบต่าง ๆ	ขั้น 2: กำหนดเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	หลักการตามแนวคิดเชิงกลยุทธ์
4. การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ	1. การคำนวณงบประมาณที่จะใช้หลังเกษียณอายุโดยคำนึงถึงเงินเพื่อ 2. การใช้ application ez calculator ในการคำนวณค่าเงินในอนาคต 3. การคำนวณผลตอบแทนจากเครื่องมือทางการเงินต่าง ๆ 4. การวางแผนการเงินและการปรับเปลี่ยนแผนเพื่อบรรลุเป้าหมายการเก็บเงินเพื่อการเกษียณ	1. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณได้ 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวโน้มพฤติกรรมและทัศนคติที่ดีกับการวางแผนการเงินเพื่อใช้ในอนาคต 3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคำนวณค่าเงินในอนาคต และนำไปใช้ในการวางแผนได้ 4. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจอิทธิพลของภาวะเงินเฟ้อที่มีต่อการวางแผนการเงินในอนาคต 5. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องการวางแผนไปประยุกต์ใช้ในอนาคตแม้สถานการณ์ชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไป	ขั้น 2: กำหนดเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้
5. ตลาดการเงินและเครื่องมือทางการเงิน	1. สาเหตุที่ต้องมีการลงทุน 2. ผลตอบแทนและความเสี่ยงจากการลงทุน 3. ตลาดการเงินและเครื่องมือทางการเงิน	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องความสำคัญและประโยชน์ของการลงทุน 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีและตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการลงทุน 3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจเรื่องตลาดการเงินและเครื่องมือทางการเงินในตลาดการเงิน	ขั้น 3: รู้จักทางเลือกในการไปสู่เป้าหมาย
6. การลงทุนในหุ้น และการทดลองลงทุนด้วย application	1. หลักการลงทุนในหุ้น 2. อุตสาหกรรมเป้าหมาย S-Curve 3. การศึกษาข้อมูลบริษัทต่าง ๆ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 4. การวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานและปัจจัยทางเทคนิคก่อนการลงทุนในหุ้น 5. การใช้ application click2win	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนในการลงทุนในหุ้น 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบริษัทต่าง ๆ ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทดลองลงทุนในหุ้นด้วย application ได้ 4. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องขั้นตอนการลงทุนในหุ้นไปประยุกต์กับการวางแผนทางการเงินของตนเอง 5. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกลงทุนในหุ้น	ขั้น 3: รู้จักทางเลือกในการไปสู่เป้าหมาย
7. การลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ	1. ประเภทของกองทุนรวม 2. ผลตอบแทน และข้อดีของการลงทุนในกองทุนรวม 3. การลงทุนใน crypto currency อสังหาริมทรัพย์ และทองคำ	1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประเภท ผลตอบแทน และข้อดีของการลงทุนในกองทุนรวม 2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจขั้นตอนในการลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ	ขั้น 3: รู้จักทางเลือกในการไปสู่เป้าหมาย

ชื่อหน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	หลักการตามแนวคิดเชิงกลยุทธ์
8. ขั้นตอนการลงทุน	1. ขั้นตอนของการลงทุน 2. การนำความรู้เรื่องการลงทุนไปประยุกต์ใช้กับการวางแผนทางการเงิน (พีรามิดทางการเงิน)	3. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องขั้นตอนการลงทุนไปประยุกต์กับการวางแผนทางการเงินของตนเอง 4. เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ 1. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องขั้นตอนของการลงทุน 2. เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้เรื่องขั้นตอนการลงทุนไปประยุกต์กับการวางแผนทางการเงินของตนเอง 3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผนทางการเงินในภาพรวมตลอดช่วงการใช้ชีวิตได้ 4. มีทัศนคติที่ดีต่อการวางแผนทางการเงินของตนเองในภาพรวมตลอดช่วงการใช้ชีวิต	ชั้น 4: ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง

1.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การจัดการการเงินส่วนบุคคล ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเหตุและผล (The cause and effect instructional model) ร่วมกับการสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง การตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้วิธีประเมินสถานะการเงินตนเองได้ ตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์ขั้นที่ 1 แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 2 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 การทำงานการเงิน
2. ใบงานที่ 2 การวิเคราะห์สมรรถภาพทางการเงิน
3. แบบประเมินทัศนคติของผู้เรียนในด้านสถานะทางการเงิน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การบริหารหนี้สิน ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเหตุและผล (The cause and effect instructional model) ร่วมกับการสอนโดยการใช้กรณีตัวอย่าง การตั้งคำถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 1 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 ตารางสาเหตุและผล (Cause and Effect Table)
2. แบบประเมินทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้เรียนในด้าน

สถานการณ์เป็นหนี้ของตนเอง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การกำหนดเป้าหมายทางการเงิน ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการอธิบาย การยกตัวอย่าง การแบ่งกลุ่มเพื่อร่วมกันสรุปประเด็น การตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการร่วมกันอภิปราย แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 2 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 การคิดดอกเบี้ย ดอกเบี้ยทบต้น เงินรวม
2. ใบงานที่ 2 หลักการ SMART กับการตั้งเป้าหมายทางการเงิน
3. แบบประเมินทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมของผู้เรียนในด้าน

การกำหนดเป้าหมายทางการเงินของตนเอง (ด้วยการออม การทำประกันภัย)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้การสนทนาประกอบการซักถาม การยกตัวอย่างเปรียบเทียบ การอธิบาย การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม การตั้งคำถาม การให้ผู้เรียนทดลองคำนวณและจินตนาการคำตอบ การให้ผู้เรียนได้อภิปราย และการร่วมกันสรุปแล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 2 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 การคำนวณค่าเงินในอนาคต
2. ใบงานที่ 2 การคำนวณผลตอบแทนจากเครื่องมือทางการเงินต่าง ๆ
3. แบบประเมินทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมกับการวางแผน

การเงินเพื่อใช้ในอนาคต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ตลาดการเงินและเครื่องมือทางการเงิน ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้การร่วมสนทนาประกอบการซักถาม การสุ่มถามผู้เรียน การอธิบาย การตั้งคำถาม การใช้ Application การร่วมกันสรุป แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 2 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 ความสำคัญและประโยชน์ของการลงทุน
2. ใบงานที่ 2 ตลาดการเงิน
3. แบบประเมินทัศนคติและความตระหนักถึงความเสี่ยงที่อาจ

เกิดขึ้นจากการลงทุน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การลงทุนในหุ้นและการทดลองลงทุนด้วย application ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้การทบทวนเนื้อหา การอธิบาย การตั้งคำถาม การเข้าเว็บไซต์ การร่วมกันสรุป การฝึกการวิเคราะห์ การใช้ application แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 2 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 การลงทุนในหุ้น
2. ใบงานที่ 2 เล่นหุ้นโดยใช้โปรแกรม Application Click2Win
3. แบบประเมินทัศนคติและแนวโน้มพฤติกรรมที่ดีต่อการเลือก

ลงทุนในหุ้น

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้การทบทวนบทเรียน การอธิบาย การแบ่งกลุ่มผู้เรียน การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การใช้ Application การประเมินตนเอง การดูคลิปข่าว และการร่วมกันสรุป แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 2 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 สรุปประเภทของกองทุนรวม
2. ใบงานที่ 2 การลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือทางการเงินอื่น ๆ
3. แบบประเมินทัศนคติที่ดีต่อการลงทุนในกองทุนรวมและเครื่องมือ

ทางการเงินอื่น ๆ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 ขั้นตอนการลงทุน ประกอบไปด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในขั้นสอนนั้นมีการใช้การเฉลยคำตอบ การอธิบาย การยกตัวอย่างของผู้เรียนแต่ละคน การทดสอบความเสี่ยงผ่านเว็บไซต์ การตั้งคำถาม การร่วมกันอภิปราย การคำนวณไปพร้อม ๆ กัน แล้วให้ผู้เรียนทำใบงาน 3 ฉบับและทำแบบประเมินดังนี้

1. ใบงานที่ 1 การลงทุนกับการวางแผนทางการเงินของตนเอง
2. ใบงานที่ 2 พีรามิดทางการเงินในภาพรวมของกลุ่ม
3. ใบงานที่ 3 ความผันและพีรามิดทางการเงินของตนเอง
4. แบบประเมินทัศนคติที่ดีต่อการวางแผนทางการเงินของตนเองใน

ภาพรวม

1.6 สื่อการเรียนรู้

เนื่องจากการพัฒนาความรู้เรื่องทางการเงินโดยใช้แนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์นั้นต้องทำให้ผู้เรียนผ่านขั้นตอนของ 4 ขั้นได้แก่ 1) ประเมินสถานการณ์หรือสถานภาพตัวเองได้ 2) กำหนดเป้าหมายทางการเงินของตนเองได้ 3) รู้จักทางเลือกในการไปสู่เป้าหมาย และ 4) ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง การเลือกสื่อการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยและสามารถทำให้ผู้เรียนคิดไปตามขั้นตอนการคิดเชิงกลยุทธ์ด้วย สื่อการเรียนรู้จึงประกอบไปด้วย เอกสารประกอบการเรียนรู้ กรณีตัวอย่าง เว็บไซต์ Application ที่ใช้ในการคำนวณ (Ez Calculator) Application ที่ใช้ในการทดลองซื้อขายหุ้น (Click2win)

1.7 การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลในหลักสูตรส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบไปด้วยการวัดและประเมินใน 3 ช่วงดังนี้

1. การวัดและประเมินผลก่อนเรียน คือ การวัดและประเมินผลด้วยแบบวัดความรู้เรื่องทางการเงินซึ่งประกอบด้วยแบบวัดความรู้ทางการเงิน แบบวัดทัศนคติทางการเงิน และแบบวัดพฤติกรรมทางการเงิน

2. การวัดและประเมินผลระหว่างเรียน คือ การวัดด้วยใบงาน และแบบวัดพฤติกรรมและทัศนคติทางการเงิน

3. การวัดและประเมินผลหลังเรียน คือ การวัดและประเมินผลด้วยแบบวัดความรู้เรื่องทางการเงินซึ่งประกอบด้วยแบบวัดความรู้ทางการเงิน แบบวัดทัศนคติทางการเงิน และแบบวัดพฤติกรรมทางการเงิน และแบบวัดความพึงพอใจจากการเรียนในหลักสูตรส่งเสริมความรู้ทางการเงินตามแนวคิดการคิดเชิงกลยุทธ์

2. ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น

รายการประเมิน	ค่า IOC	ผลการประเมิน
1. หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	1.00	เหมาะสม
2. หลักการของหลักสูตรมีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
5. หน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
6. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
7. สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
8. การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม	1.00	เหมาะสม
9. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหลักการของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
10. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	0.80	สอดคล้อง
11. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
12. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
13. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
14. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
15. ความเป็นมาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
16. หลักการของหลักสูตรสอดคล้องกับลักษณะของตัวแปรตาม	1.00	สอดคล้อง
17. หลักการของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
18. หลักการของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
19. หลักการของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
20. หลักการของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง

รายการประเมิน	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
21. หลักการของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
22. หลักการของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
23. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	1.00	สอดคล้อง
24. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
25. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
26. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
27. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
28. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
29. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
30. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
31. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
32. หน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
33. หน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
34. หน่วยการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
35. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับสื่อการเรียนรู้	1.00	สอดคล้อง
36. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง
37. สื่อการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	1.00	สอดคล้อง

จากตารางแสดงผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น พบว่าทุกรายการประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องซึ่งกันและกันได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

3. ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบหลักสูตร

3.1 ค่าความยากของแบบวัดความรู้ทางการเงินอยู่ที่ 0.20 - 0.75 และค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความรู้ทางการเงินอยู่ที่ 0.20 - 0.90 แสดงให้เห็นว่าแบบวัดความรู้ทางการเงินสามารถนำไปใช้ประกอบหลักสูตรได้

3.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 0.973 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตรสามารถนำไปใช้ประกอบหลักสูตรได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีรายละเอียดได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร 4) หน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อการเรียนรู้และ 7) การวัดและประเมินผล ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ กานต์วี บุญญานุสิทธิ์ ที่อธิบายไว้ว่ารายละเอียดของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบไปด้วย ข้อมูลพื้นฐาน หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร คำอธิบายหัวเรื่อง แนวทางการประเมินผล การเรียน (กานต์วี บุญญานุสิทธิ์, 2559)

2. ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตรพบ มีความสอดคล้องทุกข้อโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 จำนวน 36 ข้อและ 0.80 จำนวน 1 ข้อ แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาให้มีความรู้เรื่องทางการเงินได้จริง ตามที่ กิตติศักดิ์ ลักษณะ ที่ได้ระบุถึงเกณฑ์การประเมินว่าถ้าความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 - 1.00 ถือว่ามีความเหมาะสมในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินจำนวน 5 ท่าน (กิตติศักดิ์ ลักษณะ, 2554)

3. ผลการประเมินหลังการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ค่าความยากของแบบวัดความรู้ทางการเงินที่ใช้ประกอบการใช้หลักสูตรอยู่ที่ 0.20 - 0.75 ซึ่งเป็นค่าความยากที่เหมาะสม และค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดความรู้ทางการเงินอยู่ที่ 0.20 - 0.90 ซึ่งเป็นค่าอำนาจจำแนกที่เหมาะสม ตามที่ ศิริชัย กาญจนวาสีได้อธิบายไว้ว่า ถ้าค่าความยากของข้อสอบมีค่าระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จะถือว่าข้อสอบข้อนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

4. ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 0.973 แสดงให้เห็นว่าแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตรสามารถนำไปใช้ประกอบหลักสูตรได้ ตามที่ ศิริชัย กาญจนวาสี อธิบายไว้ว่าค่าความเชื่อมั่นควรมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการพัฒนาหลักสูตรสรุปได้ 3 ประเด็นดังนี้ 1) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบสำคัญตามหลักการพัฒนาโดยมีองค์ประกอบสำคัญ 7 องค์ประกอบคือ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 2) ผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร พบว่ามีสอดคล้องทุกข้อ โดยมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จำนวน 36 ข้อและ 0.80 จำนวน 1 ข้อ และ

3) ผลการประเมินหลังการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และ ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้ทางการเงิน และแบบประเมินความพึงพอใจ/ทัศนคติที่มีต่อหลักสูตร อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมสามารถนำไปใช้ประกอบหลักสูตรได้ โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการหลักสูตรไปใช้คือ 2.1) ผู้สอนควรทำความเข้าใจและศึกษารายละเอียดหลักสูตรเพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากที่สุด 2.2) ผู้สอนควรนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินเพื่อยืนยันว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนหรือไม่ 2.3) ผู้สอนอาจพัฒนารายวิชาศึกษาทั่วไปหรือรายวิชาเลือกเสรีโดยการนำรายละเอียดองค์ประกอบของหลักสูตรนี้ไปบูรณาการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาดังกล่าวที่จะสามารถส่งเสริมความรู้เรื่องทางการเงินให้กับนักศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์. (2559). ประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กิตติศักดิ์ ลักษณะ. (2554). การพัฒนาหลักสูตรสันติศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นทีมสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จารีย์ ปิ่นทอง และคณะ. (2561). รายงานการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบายสังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2565 จาก www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/AgePeriodCohort.pdf.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2559). รายงานผลการสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี 2559. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2565 จาก https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/Activities/Documents/Article_23Aug2018_1.pdf.
- _____. (2562). รายงานนโยบายการเงินเดือนมีนาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2565 จาก https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/MonetPolicyComittee/MPR/DocLib/MPR_March2562_4687poi.pdf.
- บริษัทข้อมูลเครดิตแห่งชาติ. (2561). ข้อผิดพลาดทางการเงินในแต่ละช่วงวัย รู้ก่อนแก้ไขทัน. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2565 จาก <https://www.ncb.co.th/fin-knowledge/money-management-style-geny>.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2552). ปัญหาเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2557). ปฏิรูปบำนาญภาคีรัฐ : ก้าวสู่สังคมสูงวัยด้วยบำนาญอันมั่นคงและระบบการคลังที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันคีนันแห่งเอเชีย. (2558). รายงานวิจัย คนไทยก้าวไกล ใส่ใจการเงิน2558. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2565 จาก https://thaipublica.org/wp-content/uploads/2015/03/1.Citi-LIFT-FL-Research-Report-THAI_Draft.pdf.
- สืบบวงศ์ กาพวงศ์. (2559). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษหน้า = HR in the next decade. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การเมืองของการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

THE POLITICS OF THE TRANSFER OF MISSIONS OF THE
DEVELOPMENT OF RURAL ROADS TO LOCAL GOVERNMENT
ORGANIZATION

บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล

Boonrueang Tesawiwatkul

ธนศักดิ์ สายจำปา

Thanasak Saijampa

นราธิป ศรีราม

Narathip Sriram

ตระกูล มีชัย

Trakoon Meechai

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: boorea2555@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการทางการเมืองที่มีผลต่อนโยบายการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท 2) บทบาทความสัมพันธ์ของนักการเมืองข้าราชการ กลุ่มธุรกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเกื้อหนุนกันต่อการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท 3) บทบาทอำนาจหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทต่อการถ่ายโอนภารกิจในกรณีต้องสิ้นสุดสภาพตาม มาตรา 54 ตามที่กฎหมายกำหนด และ 4) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) พัฒนาการของการถ่ายโอนภารกิจล่าช้าเกิดจากกระแสปัญหา กระแสการเมืองและกระแสนโยบายภายใต้รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 2) บทบาทความสัมพันธ์เชิงอำนาจของนักการเมืองระดับชาติ

* Received 30 November 2021; Revised 14 June 2022; Accepted 19 June 2022

ต่อกลไกภายในระบบราชการอาศัยบทบาทนักวิชาการที่เป็นนักคิดเสนอแนะแต่ไม่มีพลังอำนาจในการขับเคลื่อนได้ ส่วนฐานทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียได้เข้ามาใช้พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างอำนาจต่อรองภายใต้ความสัมพันธ์ของคนกลุ่มต่าง ๆ 3) บทบาท อำนาจหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทกรณีสิ้นสุดสถานะคงอยู่แห่งกฎหมายตามมาตรา 54 ยังคงอยู่มีความซ้ำซ้อนอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจน 4) ข้อจำกัดของกลไกรัฐราชการมีผลต่อประสิทธิภาพและความเป็นอิสระในการแก้ไขปัญหาความปลอดภัยด้านถนน ต้องสร้างการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายโดยส่วนกลางคิด ภูมิภาคประสาน ท้องถิ่นปฏิบัติ เพื่อเป้าหมาย 3 D ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การถ่ายโอนภารกิจ, ทางหลวงท้องถิ่น, ทางหลวงชนบท

Abstract

The Objectives of this research article were to: 1) political developments affecting the mission transfer policy of the department of rural roads 2) the role and relationship of politicians, government officials, business groups, and local government organizations that have conflicts of interest to support each other in the transfer. Transfer of missions of the department of rural roads 3) Roles, powers, and duties of the department of rural roads in the case of mission transfers in the event of having to terminate under Section 54 as required by law and 4) Problems, obstacles, and recommendations for the transfer of missions of the Department of Rural Roads. This research is qualitative research. Data were collected from documents, and In-depth interviews with 16 key informants were purposive random sampling. Analyzing descriptive data, the study results revealed that, The development of mission transfer was delayed due to current problems. Political flows and policy flow under the constitution and the act determining plans and procedures for decentralization of power to local government organizations, B.E. Thinkers make suggestions but don't have the power to drive them. As for the political base of the business group, it is the stakeholders who come to use the area of the local government to create bargaining power under the relationship of different groups of people. According to Section 54, there is still unclear duplication of authority. The limitations of the bureaucratic mechanism affect the efficiency and independence in solving road safety problems. The participation of network partners must be created by a central figure. Coordinate region local practice.

Keywords: Local Government Organization, Mission Transfer, Local Highways, Rural Roads

บทนำ

แนวคิดการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นเป็นกระแสความคิด นับตั้งแต่มีการปฏิรูปการเมืองไทย ในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 เป็นช่วงที่สังคมไทยได้มีการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะเป็นแนวคิดที่กำหนดรูปแบบการปกครองแก้ไขปัญหาการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ที่ให้ความสำคัญบทบาทกลไกระบบราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งในเชิงโครงสร้างและการตัดสินใจจากข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญ (Technocrat) เป็นผู้กำหนดทิศทางการนโยบายและแนวปฏิบัติการบริหารราชการแผ่นดินแบบอมตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) แต่กลับไม่สามารถดูแลตอบสนองความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนได้อย่างทั่วถึง มีผลต่อพัฒนาการระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) เป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการปฏิรูปทางการเมืองว่ากระแสเรียกร้องในช่วงเวลาดังกล่าว และปลูกให้ประชาชนสนใจเรื่องการปกครองท้องถิ่นอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมไทย (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2540) การขับเคลื่อนที่เกิดจากแรงผลักดันทางการเมือง ให้ฝ่ายการเมืองมองว่าการกระจายอำนาจมีความสำคัญ ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนโดยทั่วไปเรียกว่า “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540” อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม เนื่องจากถูกบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ให้ความสนใจในเรื่องการกระจายอำนาจและถูกยกให้เป็นรากฐานที่สำคัญต่อการปกครองท้องถิ่นของไทย อย่างไรก็ตามกระบวนการการถ่ายโอนมีผลกระทบต่อกลุ่มข้าราชการ ที่เกิดความไม่มั่นคงต่อสถานะคงอยู่ขององค์กร ทำให้ข้าราชการระดับสูงเคลื่อนไหวการผลักดันขอแก้ไขกฎหมายที่ไม่เห็นด้วย กับถ่ายโอนภารกิจ ลดงานและงบประมาณไปให้ท้องถิ่น กลไกอำนาจรัฐของการขับเคลื่อนภารกิจหลักที่ถ่ายโอนโครงสร้างพื้นฐานถนนของกรมทางหลวงชนบท ได้ตระหนักถึงโครงสร้างส่วนราชการและตุลอำนาจที่เปลี่ยนไปทำให้บทบาทตัวเองต้องลดลงจึงต้องปรับตัวเพื่อคงอำนาจบางส่วนไว้ (อัชกรณ วังศ์ปรีดี, 2548) ในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ซึ่งนำไปสู่ การก่อกำเนิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่มีบทบัญญัติให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จนนำมาสู่การตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดกรอบ การถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองและ การบริหารในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2544 ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย มีนโยบายใน การปฏิรูปการเมืองและระบบราชการไทยให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บนหลักการความเป็นอิสระ หลักความสัมพันธ์ และหลักประสิทธิภาพการบริหารการปกครอง

ส่วนท้องถิ่น จนกระทั่งแนวทางดังกล่าวเกิดการเปลี่ยนแปลงชัดเจนในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2549 ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งได้มีการปฏิรูประบบราชการด้วยการตราพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์เป็น การรวมภารกิจที่มีรูปแบบเดียวกันสังกัดในหน่วยงานเดียวกัน ดังนั้นจึงได้ก่อตั้ง “กรมทางหลวงชนบท” ขึ้นตามบทเฉพาะกาล มาตรา 54 ของพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เพื่อลดปัญหาการทำงานความซ้ำซ้อนในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของหน่วยงานภายใน สังกัดกระทรวงคมนาคมและที่สำคัญคือการถ่ายโอนภารกิจทางถนนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และแผนกระจายอำนาจและแผนปฏิบัติการกำหนด ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2543 ซึ่งทำให้ ในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2549 กรมทางหลวงชนบทสามารถถ่ายโอนภารกิจด้านถนนให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นจำนวน 52,100 กิโลเมตร 14,835 สายทาง โดยพระราชบัญญัติ ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติว่าให้มีการยุบกรมทางหลวงชนบทภายใน ห้าปีนับจากพระราชบัญญัตินี้บังคับใช้ ในเชิงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติได้กำหนดให้มี คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะ 3 ฝ่าย ได้แก่ ผู้แทนหน่วยงานราชการ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ทรงคุณวุฒิ (โกวิท พวงงาม , 2546) ความสัมพันธ์นักการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติถึงแม้การจัดสรรเม็ดเงินมีความล่าช้า ของรัฐบาล อันเนื่องมาจากการจัดสรรทางการคลังแก่โครงการของรัฐบาล ซึ่งความล่าช้าส่งผล กระทบต่อการทำงานของท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการแต่อยู่ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐบาล (อัชกรณัฏฐ์ วงศ์ปรีดี, 2555)

จนกระทั่งในสมัยรัฐบาล พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ จึงมีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติ ปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3 เพื่อยกเลิกบทเฉพาะกาล มาตรา 54 ที่กำหนดให้มีการยุบกรมทางหลวงชนบท โดยให้มีการขยายอายุเวลาการยุบกรม ทางหลวงชนบทออกไปอีก 5 ปี ซึ่งขัดกับหลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2552 สมัยรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้เห็นชอบให้ยกเลิกบทเฉพาะกาล มาตรา 54 คือให้ยกเลิกการยุบ กรมทางหลวงชนบทและตั้งกรมทางหลวงชนบทเป็นกรมถาวร จะเห็นว่าการดำเนินการของ กรมทางหลวงชนบทกระทบไปถึงความซ้ำซ้อนอำนาจหน้าที่ในพื้นที่ของการถ่ายโอนภารกิจ ด้านถนนที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ตามนโยบายรัฐบาลมอบให้ทางสำนักงานคณะกรรมการ การกระจายอำนาจสนับสนุนจัดการกิจการหน้าที่การถ่ายโอนบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน, 2549)

ดังนั้นจากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงนำมาสู่คำถามว่าการเมืองฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติ บัญญัติ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการคงอยู่กรมทางหลวงชนบทอย่างไร และเพราะเหตุใด

พระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ตามบทเฉพาะ มาตรา 54 กำหนดสถานการณ์คงอยู่ของกรมทางหลวงชนบทไว้ 5 ปี แต่ทำไมถึงยกเลิกบทเฉพาะกาล มาตรา 54 ดังกล่าว เท่ากับไม่มีการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้หรือไม่ กลไกระบบราชการส่วนกลางมีอิทธิพลต่อการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทอย่างไรตลอดจนอนาคตของกรมทางหลวงชนบทหากมีหรือไม่มีการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลกระทบอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้ปรับใช้ประโยชน์วางแผนยุทธศาสตร์รองรับการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขีดความสามารถความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ การศึกษาถึงการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบททั้งในส่วนองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำบริการสาธารณะในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากจะทำให้ได้ทราบถึงปัญหาเรื่องอำนาจหน้าที่ งบประมาณ รายได้ และอัตราการโอนบุคลากรไปให้ท้องถิ่นที่ไม่เพียงพอ ยังแสดงให้เห็นถึงการขาดความเป็นอิสระของท้องถิ่นในการบำรุงดูแลรักษาถนน เพราะถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นภารกิจของกรมทางหลวงชนบทแล้วนั้น ผลการศึกษานี้ยังสามารถเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาศักยภาพความพร้อมในคุณภาพมาตรฐานบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทางการเมืองที่มีผลต่อนโยบายการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาบทบาทความสัมพันธ์ของนักการเมือง ข้าราชการ กลุ่มธุรกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนเกื้อหนุนกันต่อการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทของการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรณีต้องสิ้นสุดสภาพตาม มาตรา 54 ตามที่กฎหมายกำหนด
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ศึกษา 4 กลุ่ม อาทิเช่น นักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ และกลุ่มธุรกิจ โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 16 คน สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviewing) โดยใช้แบบสัมภาษณ์จำนวน 2 ตอน ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป

ของผู้ให้ข้อมูล แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นในการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ภาคสนาม (Field Research) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และฮูเบอร์แมน (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) ที่ได้เสนอแนะถึงขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย ในรายละเอียดว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และการร่างข้อสรุป และการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification) โดยการใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการจากกระแสปัญหาการรวมอำนาจส่งผลต่อทิศทางการกระจายอำนาจ ในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการปฏิรูปการเมืองตามหลักประชาธิปไตย และแนวคิดการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย จากกระแสการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เกิดจากการปฏิรูประบบราชการโดยมีการถ่ายโอนภารกิจภายหลังจากการรวมส่วนราชการที่มีงานด้านถนน เพื่อลดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนให้มาสังกัดกรมทางหลวงชนบท ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 โดยในช่วงแรกบัญญัติให้การก่อตั้งกรมทางหลวงชนบทเพียง 5 ปี ตามบทเฉพาะกาล มาตรา 54 เพื่อให้ดำเนินการกิจการถ่ายโอนถนนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับทั้งเป็นพี่เลี้ยงทางด้านวิชาการและปฏิบัติการที่มีการตั้งเป้าหมายการถ่ายโอนถนนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 52,100 กิโลเมตร และมีการกำหนดสัดส่วนงบประมาณที่รัฐจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ไม่เกินปี พ.ศ. 2549 ต่อมามีการแก้ไขโดยกรอบระยะเวลาในการเพิ่มสัดส่วนงบประมาณให้กับท้องถิ่นอย่างไม่มีกำหนด ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอำนาจดำเนินการและมิได้รับการถ่ายโอนภารกิจและทรัพยากรให้อย่างเพียงพอตามกฎหมาย ยังต้องพึ่งพาเงินอุดหนุน งบประมาณจากรัฐส่วนกลางในการดูแลแก้ไขปัญหาประชาชนโดยตรง มีความล่าช้าและขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งนโยบายของรัฐบาลหลายชุดทำงานขาดเสถียรภาพทำให้เกิดแรงหนุนและแรงต้านไม่มีนโยบายด้านการถ่ายโอนที่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินด้านการถ่ายโอนภารกิจอยู่ภายใต้กลไกอำนาจรัฐส่วนกลางระดับกรม ประกอบกับการแทรกแซงจากการเมืองในระดับชาติ จึงทำให้การถ่ายโอนภารกิจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรและมีได้ดำเนินการผลักดันการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจัง สภาการณ์ดังกล่าวจึงไม่สอดคล้องกับหลักความเป็นอิสระของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

2. บทบาทความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต่อการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงทำให้กลุ่มต่าง ๆ พยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการถ่ายโอนฯ ทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น นักการเมือง ระดับท้องถิ่นเพราะใกล้ชิดอยู่กับปัญหาในพื้นที่ แม้มีข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่ในการบริหาร ทางการเมือง ตามที่กฎหมายกำหนด จึงอาศัยอำนาจทางการเมืองดึงงบประมาณจากกระทรวง กรม และภูมิภาค ลงมาสนับสนุนการดำเนินโครงการพัฒนาภายใต้การผลักดันของเครือข่ายนักการเมืองระดับชาติสนับสนุนการของงบประมาณอุดหนุนเฉพาะกิจจากส่วนกลาง เป็นการสร้างผลงานต่อฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง นักการเมืองระดับชาติ มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและบังคับบัญชาส่วนราชการโดยเฉพาะรัฐบาลในการควบคุม ตรวจสอบ จัดสรร อนุมัติ และดูแลการพัฒนาได้มอบหมายให้ส่วนราชการส่วนกลางระดับกรม เป็นผู้ใช้อำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบายเพื่อให้ตนเองหรือบุคคลใกล้ชิดหรือพวกพ้องได้รับผลประโยชน์จากนโยบาย ซึ่งมีลักษณะเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนเพื่อปกป้องผลประโยชน์ จากข้อเท็จจริงพบว่าทิศทางการระดับนโยบายของส่วนกลางหรือรัฐบาลอาศัยความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันและอิทธิพลเหนือข้าราชการส่วนภูมิภาค ผลักดันงบประมาณมาในจังหวัดของตนเอง ส่งผลต่อภาพลักษณ์และการรักษาฐานเสียงคะแนนในพื้นที่ ส่วนข้าราชการ ก็คือแขนขาหรือกลไกของส่วนกลาง สะท้อนให้เห็นเป็นพลังที่เข้มแข็งสนับสนุนทางการเมืองจากภายในกลไกระบบราชการที่พยายามปกป้องผลประโยชน์ของตนเองต่อความมั่นคงของกรมทางหลวงชนบท นักวิชาการ มีบทบาทเป็นนักคิดวางแผนในคณะกรรมการกระจายอำนาจ เสนอแนะทิศทางการถ่ายโอนภารกิจ แต่มีข้อจำกัดตรงที่ไม่มีกลไกมารองรับ ยังผลให้นักการเมืองนำเรื่องการถ่ายโอนภารกิจไปเป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่เป็นสถาบันทางการเมืองสำหรับประชาชน พบว่ามีข้อจำกัดในความเป็นอิสระไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนด

อย่างไรก็ดีการสนับสนุนทางการเมืองภายในกลไกระบบราชการ ในการจัดสรรงบประมาณหรือโครงการของรัฐบาลส่วนกลาง ที่มีผลต่อนโยบายการถ่ายโอนถนน ตามแผนกระจายอำนาจฯ และแผนปฏิบัติการฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2543) และฉบับที่ 2 (2551) ละช้าขาดความต่อเนื่องไม่เป็นไปตามเป้าหมายรัฐได้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงปี พ.ศ. 2545 - 2554 ที่ผ่านมาคิดเป็นความก้าวหน้าร้อยละ 83.45 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การถ่ายโอนถนนตามแผนการกระจายอำนาจ

การถ่ายโอนถนน ตามแผนการกระจายอำนาจ	เป้าหมาย การถ่ายโอน(กม.)	รับโอน (กม.)	อปท.ขอส่งคืน (กม.)
แผนการกระจายอำนาจ ฉบับที่ 1 - พ.ศ. 2545 - 2549 ถ่ายโอน ถนนและสะพานที่อยู่บนสายทาง แผนการกระจายอำนาจ ฉบับที่ 2 - พ.ศ. 2550 - 2551 ถ่ายโอนถนนสายย่อย - พ.ศ. 2552 - 2554 ถ่ายโอนถนน โครงข่ายสายรองที่ไม่สำคัญ (1) อปท.จะต้องผ่านการประเมินความ พร้อม (2) ถนนที่ถ่ายโอนได้มีการซ่อมบำรุง ให้มีสภาพที่ดีก่อนส่งมอบให้ อปท.	52,100 6,100 13,810	52,100 6,100 12,247	10,349
รวมประมาณ	72,010	70,447	

หมายเหตุ : จากการศึกษพบว่าถนนโครงข่ายยังไม่รับโอน จำนวน 1,563 กิโลเมตรและจะดำเนินการถ่ายโอนซึ่งเป็นไปตาม (ร่าง) แผนการกระจายอำนาจ (ฉบับที่ 3).....

3. บทบาท อำนาจหน้าที่ของกรมทางหลวงชนบทกรณีนี้สืบสภาพตามกฎหมายบท เฉพาะกาล มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า ภายใน 5 ปี ให้มีการโอนภารกิจ อัตราค่าลงไปเป็นของกรมทางหลวงหรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วแต่กรณี หากพิจารณาจากพระราชบัญญัติทางหลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 ซึ่งแบ่งประเภทของทางหลวงและกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบทางหลวงแต่ละ ประเภทไว้อย่างชัดเจน ทางสายย่อยหรือถนนท้องถิ่นรับผิดชอบโดยองค์การปกครอง ส่วนท้องถิ่น พบว่ามีการก้ำกึ่งไม่ชัดเจน อันเนื่องมาจากการทำงานในพื้นที่เดียวกับท้องถิ่น จากการถ่ายโอนภารกิจด้านถนนที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

“ในการให้บริการสาธารณะของรัฐและขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้ชัดเจนโดยในระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้แตกต่างกันได้ โดยให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง” (เจ้าหน้าที่ของรัฐ 1, 2563)

4. ข้อจำกัดของกลไกภายในระบบราชการขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง ถูกควบคุม โดยข้าราชการส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย ไม่มีฐานภาษีและรายได้ที่เพียงพอแก่

การบริหาร บุคลากรไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและความเชื่อมั่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“กรมทางหลวงชนบท เป็นหน่วยงานที่ต้องรับภารกิจถ่ายโอนเส้นทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กับทั้งเป็นพี่เลี้ยงทางด้านวิชาการและปฏิบัติการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับโอนเส้นทางจำนวนทั้งสิ้น 52,100 กิโลเมตร ได้กำหนดเวลาในปี พ.ศ. 2547 “อย่างครบถ้วน สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ” (ผู้ประกอบธุรกิจรับเหมาก่อสร้างงานถนน 2, 2563)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้พัฒนาการของการเมืองสนับสนุนการตัดสินใจเข้าสู่ส่วนกลางและกลไกระบบราชการ ในการจัดบริการสาธารณะอยู่ที่ราชการส่วนกลางระดับกระทรวง กรม ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานน้อยมาก ไม่ตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างอย่างแท้จริง ทำให้ขัดต่อหลักการกระจายอำนาจ ได้แก่ หลักความเป็นอิสระภายใต้การปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน หลักประสิทธิภาพ ในการบริหารจัดการด้านพื้นที่และบทบาทหน้าที่ภารกิจด้านถนนระหว่างกรมทางหลวงชนบทและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักการจัดความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสียระหว่างกรมทางหลวงชนบท คณะกรรมการกระจายอำนาจฯ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้เกิดผลกระทบต่อนโยบายรัฐบาล ที่ทำให้ถ่ายโอนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขการกระจายอำนาจในแผนปฏิบัติการฯ ของการถ่ายโอนภารกิจ และหลักการมีส่วนร่วม ที่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นโดยตัวแทนนักการเมืองระดับท้องถิ่น ทำให้บริการสาธารณะลดภาระทางงบประมาณของส่วนกลาง ช่วยทำให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วมากขึ้น ตามเจตนารมณ์ภายใต้รัฐธรรมนูญและกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจของการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบท พบว่าตลอดระยะเวลากว่าสองทศวรรษของการถ่ายโอนภารกิจที่ต้องอาศัยสภาพการณ์ทางการเมืองความเป็นประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน ที่มีปัจจัยแรงหนุนและแรงผลักดันการเมืองในช่วงรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (พ.ศ. 2540 - 2544) ให้มีความสำคัญในหลักการกระจายอำนาจของการถ่ายโอนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งนโยบายและแผนการกระจายอำนาจฯ (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2543 จากภายในกลไกระบบราชการสนับสนุนทางการเมืองตามนโยบายรัฐบาลที่มีอำนาจและภารกิจหน้าที่เข้าถึงและสามารถควบคุมโครงสร้างสัดส่วนและเงินอุดหนุนตามภารกิจที่ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแผนงานและ

เป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังที่ วีระศักดิ์ เครือเทพ ภารกิจถ่ายโอนที่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะทาง หรือความรู้ทางเทคนิค ซึ่งที่ผ่านมาแม้รัฐบาลกลางจะจัดสรรงบประมาณและภารกิจให้ท้องถิ่น แต่การถ่ายโอนบุคลากรราวเฉลี่ย 2 - 3 คน โดยเฉลี่ย นอกจากนี้การถ่ายโอนบุคลากรจาก ส่วนกลางไปยังท้องถิ่นยังไม่สมดุลการถ่ายโอนและขนาดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่มีการกระจุกอยู่ที่ท้องถิ่นขนาดใหญ่มากกว่าท้องถิ่นขนาดเล็ก เกิดช่องว่างในเชิงศักยภาพ ด้านบุคลากร (วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2558)

การศึกษาข้างต้น ยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าสภาวะการณ์ของเสถียรภาพทางการเมืองของ รัฐบาลสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2544 - 2549) มีนโยบายปฏิรูประบบ ราชการแก้ไขกฎหมายปรับเปลี่ยนการจัดสรรรายได้ที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ร้อยละ 35 ออกไปอย่างไม่มีกำหนด และเปลี่ยนโครงสร้างระบบบริหารราชการ ตามพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 เพื่อลดปัญหาการทำงาน ซ้ำซ้อนรวมภารกิจที่มีรูปแบบเดียวกันให้มาสังกัดในหน่วยเดียวกันภายใต้กฎกระทรวงการแบ่ง ส่วนราชการได้โอนภารกิจงานด้านถนนของกรมโยธาธิการและกรมเร่งรัดพัฒนาชนบท จึง ก่อตั้ง “กรมทางหลวงชนบท” ซึ่งมีภารกิจกำกับ ดูแล ก่อสร้างและบำรุงทางหลวงชนบทและ การถ่ายทอดเทคโนโลยีงานถนนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสาระสำคัญของ ระยะเวลาการคงอยู่กำหนดไว้ 5 ปี (พ.ศ. 2545 - 2550) ครบกำหนดให้ยุบโอนภารกิจแล้วแต่ สมัครใจว่าจะโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกรมทางหลวงตามบทเฉพาะกาล มาตรา 54 ส่งผลกระทบต่อข้าราชการกรมทางหลวงชนบทในความไม่มั่นคงดำรงอยู่ได้ต่อไป ข้าราชการระดับสูงอาศัยแรงหนุนทางการเมืองในเชิงผลประโยชน์ทับซ้อนในการผลักดันยกร่าง แก้ไขกฎหมายให้กรมทางหลวงชนบทคงอยู่ให้ยกเลิก มาตรา 54 ประกอบกับกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 กระทั่งในปี พ.ศ. 2552 สมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี ได้ยกเลิกบทเฉพาะกาล มาตรา 54 จึงตั้งเป็นกรมทางหลวงชนบทคง อยู่ถาวรจนถึงปัจจุบัน ดังที่ ตระกูล มีชัย ซึ่งได้ทำการศึกษาเรื่องการปฏิรูปประเทศด้าน การกระจายอำนาจการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและวิเคราะห์ ปัญหาและข้อจำกัดในการดำเนินงานการบริการสาธารณะนั้น เกิดจากขาดเจตนาธรรมย์และ ความมุ่งมั่นในการถ่ายโอนบริการสาธารณะหลายส่วนราชการไม่มีการดำเนินการตาม กระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการกระจายอำนาจ (ตระกูล มีชัย, 2559) ทั้งนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนทางหลวงท้องถิ่น ในการขับเคลื่อนโดย นักวิชาการจุดประกายความคิด ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจหรือดำเนินงาน แนวจะเกิด การเปลี่ยนแปลงหรือไม่ขึ้นอยู่กับมติของชนชั้นนำทางการเมืองกับกลไกราชการ อำนาจรัฐส่วนกลาง (ทรงชัย ทองปาน, 2553)

อย่างไรก็ดีในสภาวะการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ในช่วงปี พ.ศ. 2549 - 2556 กลายเป็นการเปิดช่องทางให้นักการเมืองระดับชาติแทรกแซงการที่มองกรมทางหลวง

ชนบทเป็นกรมการเมืองสร้างคะแนนนิยมในพื้นที่ฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของตนเองและ
นักการเมืองท้องถิ่นเชิงผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างนักการเมือง ข้าราชการและองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลติดตาม
ความก้าวหน้าของนโยบายการถ่ายโอนไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินมาตรการใด ๆ ทำให้พบว่า
พลังราชการเป็นพลังที่มีความเข้มแข็ง ไม่ใช่การขับเคลื่อนโดยนักวิชาการเป็นเพียงแค่นักคิดนัก
เสนอแนะ ส่วนในฝั่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยเป็นเอกภาพมีหลายสมพันธ์ของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้กลไกที่สำคัญอยู่ในระดับกระทรวง กรม ทำหน้าที่ขับเคลื่อน
นโยบายการถ่ายโอนภารกิจของผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องเป็นลักษณะการเจรจาต่อรองอำนาจ
ทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับนักการเมืองระดับชาติ นักการเมือง
ระดับจังหวัด ในส่วนภูมิภาคของกรมทางหลวงชนบทในความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ให้ความสำคัญ
กับทิศทางนโยบายของส่วนกลางหรือรัฐบาล และอาศัยความสัมพันธ์เครือข่ายพรรคร่วมรัฐบาล
กระทั่งในช่วงปี พ.ศ. 2556 - 2564 แม้ว่าจะมีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 สมัยรัฐบาล พล.อ.
ประยุทธ์ จันทร์โอชา (พ.ศ. 2557 - 2563) ดำเนินนโยบายภายใต้กลไกรัฐราชการที่ไม่เชื่อมั่น
และไว้วางใจท้องถิ่น มองว่าไม่ใช่เรื่องที่รัฐบาลจะต้องเข้าไปร่วมรับผิดชอบการถ่ายโอนภารกิจ
ทำให้แข่งท้องถิ่นโดยไม่มีการเลือกตั้ง ได้ผลักดันงบประมาณจังหวัดเป็นฐานคะแนน
การเลือกตั้งเป็นผลประโยชน์ทับซ้อนทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีต่อความสัมพันธ์กับกลุ่มธุรกิจ
เกี่ยวกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและสร้างฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งต่อภาพลักษณ์
ทางการเมือง ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
แทรกแซงในการใช้อำนาจและบทบาทในการจัดสรรงบประมาณ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับ
เจตนารมณ์และเป้าหมายที่กำหนดในรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่กำหนดแผนและขั้นตอน
การกระจายอำนาจและแผนการกระจายอำนาจ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2543 คิดเป็นร้อยละ
75.92%) และ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551) คิดเป็นร้อยละ 66.67%) รวมเฉลี่ย 72.98 % ของ
การถ่ายโอนภารกิจแบบบูรณาการให้แก่ท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการบริหาร การเมืองและ
การคลัง ในการจัดบริการสาธารณะส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองและระบบราชการภายใต้
กรอบแนวคิดแบบเสรีประชาธิปไตย ส่วนของประเทศไทยมีลักษณะครอบงำโดยข้าราชการและ
ขาดพัฒนาการที่ต่อเนื่องขึ้นอยู่กัเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของผู้นำรัฐบาลเป็นสำคัญ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีบทบาทในการให้บริการสาธารณะที่จำกัดโดยเฉพาะสัดส่วน
รายได้ไม่สัมพันธ์โครงสร้างขนาด และขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดจน
ได้รับแรงต้านจากภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลทำให้กระบวนการ การกระจายอำนาจในประเทศไทย
ดำเนินไปตามแผนการที่มีการกำหนดไว้ทั้งในมิติของการถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณและ
การบริหารงานบุคคล (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2552) องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การ
บริหารส่วนตำบล ลักษณะการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางธุรกิจ (สุพรรณิ เกื่อนกลาด,

2549) และเคยมีการศึกษาการถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ของรัฐให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ สมคิด เลิศไพฑูรย์ ที่ได้เสนอไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2551

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ความล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง การกระจายอำนาจเพื่อให้ประเทศก้าวหน้า จึงได้สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) รัฐบาลเจตนารมณ์และความจริงใจในการถ่ายโอน ความต้องการรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลางสร้างกลไกรัฐราชการมีส่วนภูมิภาค ตัวแทนปฏิบัติงานอยู่ตามพื้นที่ต่างจังหวัดมีความเข้มแข็ง ตามฐานคิดของรัฐบาล ที่ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่เชื่อมั่นหรือไว้วางใจที่มีต่อขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ดำเนินการถ่ายโอนเพราะมีผลตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบปูพรม ซึ่งไม่มีมาตรการบังคับและจูงใจของรัฐบาลและเจ้าของภารกิจในการถ่ายโอนภารกิจดังกล่าว ส่งผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดอำนาจอิสระ เกิดแทรกแซงทางการเมืองระดับชาติและส่วนราชการในการดำเนินการและมิได้รับการถ่ายโอนภารกิจและทรัพยากร เช่น บุคลากร งบประมาณ เครื่องจักร ในการทำงานในพื้นที่อย่างเพียงพอตามกฎหมาย ข้อเสนอแนะควรยึดหลักประโยชน์ของชาติควบคู่ประโยชน์สาธารณะของประชาชน มีมาตรการทางกฎหมายการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการจัดทำบริการสาธารณะไม่ต่ำกว่ามาตรฐานเดิมโดยให้การถ่ายโอนตามแนวคิดการกระจายอำนาจในความสมัครใจตามข้อจำกัดเชิงพื้นที่ ให้มีกฎหมายแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจนเพื่อให้เห็นถึงเงื่อนไขความสำเร็จบนความถูกต้องและความชัดเจนมีหน่วยงานที่รับผิดชอบที่คอยปกป้องและดูแลคำนึงผลประโยชน์ของการถ่ายโอนด้านความเป็นอิสระในการบริหาร การเมืองเป็นเอกภาพของการแบ่งอำนาจและการถ่ายโอนอำนาจในการมอบอำนาจทางการคลังเพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อน ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 2) กำหนดทิศทางนโยบายการถ่ายโอนภารกิจของรัฐบาลและส่วนราชการ ตามรูปแบบของการบริการสาธารณะด้านถนนระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมทางหลวงชนบทที่ชัดเจน ยึดหลักประโยชน์ของชาติควบคู่ประโยชน์สาธารณะของประชาชน มีการศึกษาเพื่อทบทวนและพิจารณาให้เห็นถึงบทบาทและโครงสร้างการเปลี่ยนแปลงของกรมทางหลวงชนบทที่ได้ก่อนถ่ายโอนและภายหลังการถ่ายโอน ไม่ควรปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนในพื้นที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุน วิชาการ มาตรฐานงานถนน ดำเนินการคู่ขนานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรมทางหลวงชนบท ร่วมกันจัดตั้งองค์การเพื่อการจัดทำบริการสาธารณะที่เรียกว่า “สหการ” ภายใต้หลักการ “สร้าง (ก่อสร้าง) ซ่อม (ซ่อมแซมเกิดการชำรุดทรุดโทรมเพื่อให้เกิดประโยชน์และความปลอดภัยแก่ผู้ใช้รถใช้ถนน) สอน (ฝึกอบรมด้านก่อสร้างและการดูแลบำรุงรักษา)”

ข้อเสนอแนะให้กรมทางหลวงชนบทควรปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นภาคีเครือข่าย “ดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” สิ่งสำคัญต้องพัฒนาขีดความสามารถความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักประกันได้ว่าประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับบริการสาธารณะด้านถนนที่มีคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานเดิม และเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างชุดคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรับควรลดเหลือฝ่ายละ 6 คน วิธีสรรหาของชุดที่ 2 ผู้แทนท้องถิ่น และชุดที่ 3 ผู้แทน ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 18 คน จากเดิม 36 คน เน้นการมีส่วนร่วมมาจากเลือกตั้งของสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิด้านท้องถิ่นอย่างแท้จริงเพื่อให้ส่งเสริมและติดตามประเมินผลดำเนินงานถ่ายโอนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อความเป็นเอกภาพในการแก้ไขปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่ค่อยเป็นค่อยไป 3) การกระจายอำนาจทางการคลัง การศึกษาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการดูแลงานด้านถนนที่มีข้อจำกัดต้องพึ่งพางบประมาณจัดสรรจากรัฐส่วนกลางมีสัดส่วนรายได้รับเงินอุดหนุนไม่สัมพันธ์กับการใช้จ่ายโอนตามข้อเท็จจริงในพื้นที่ ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นอาศัยความสัมพันธ์เกื้อหนุนจากนักการเมืองระดับชาติผลักดันงบประมาณเงินอุดหนุนเฉพาะกิจหรือโครงการพิเศษจากกระทรวง กรม และภูมิภาค มาลงในพื้นที่ของนักการเมืองเพื่อรักษาสถานะคะแนนของนักการเมือง 4) เปรียบเทียบเงื่อนไขความสำเร็จของการถ่ายโอนภารกิจในต่างประเทศ การถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญและกฎหมายการกระจายอำนาจที่มีผลดำเนินการถ่ายโอนมีความล่าช้าไม่ก้าวหน้าขาดความต่อเนื่องในการกำหนดทิศทางการอันผลสืบเนื่องมาจากรัฐบาลขาดเสถียรภาพเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองบ่อยครั้ง เกิดวาทกรรมที่ว่าท้องถิ่นไม่พร้อมของนักการเมืองระดับชาติและส่วนราชการไม่มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อเสนอแนะควรมีการศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จของการถ่ายโอนภารกิจถอดบทเรียนในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย เป็นต้น มีหน่วยงานรับผิดชอบที่คอยปกป้อง และดูแลค้ำึงผลประโยชน์ของการถ่ายโอนอำนาจภารกิจเป็นเอกภาพต่อการกิจถ่ายโอนในการพัฒนาศักยภาพความพร้อม สร้างความมั่นใจในคุณภาพไม่ต่ำกว่ามาตรฐานเดิมของกรมทางหลวงชนบท ตามเจตนารมณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรดำเนินการคู่ขนานไประหว่างการดำเนินการตามภารกิจปรับลดภาระงานของกรมทางหลวงชนบท กำหนดบทบาทในการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ ๆ และจัดตั้งสำนักส่งเสริมการพัฒนาถนนทางหลวงท้องถิ่นให้ได้มาตรฐานถนนที่กำหนดทางวิชาการ 5) การแทรกแซงทางการเมืองของนักการเมืองระดับชาติและส่วนกลาง จากการศึกษาพบว่าการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทมีความล่าช้าไม่ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ข้อจำกัดของการถ่ายโอนภารกิจด้านการบริหาร การเมืองและการคลังได้สร้างเงื่อนไขขับเคลื่อนไม่เป็นไปตามแผนงานขั้นตอนของการถ่ายโอนตามที่กำหนด ทำให้ท้องถิ่นต้องพึ่งพา

เงินอุดหนุนรัฐในการแก้ไขบริการสาธารณะเชิงพื้นที่ด้านถนนได้อย่างแท้จริง ทำให้ต้องอาศัยแรงผลักดันทางการเมืองภายในกลไกระบบรัฐราชการ ที่ผลประโยชน์ทับซ้อนต่อฐานเสียงภาพลักษณ์ของนักการเมืองระดับท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชนคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองระดับชาติที่ได้เกื้อหนุนงบประมาณเงินอุดหนุนโครงการพัฒนาจากรัฐบาล ส่วนกลาง ภูมิภาคมาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้าง ข้อเสนอแนะกำหนดบทบาทให้ส่วนกลางคิด ส่วนภูมิภาคประสาน ท้องถิ่นปฏิบัติความเป็นเอกภาพตามมาตรา 12(10) แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในบทบาทอำนาจ คณะกรรมการกระจายอำนาจฯ ดำเนินการเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นตามแผนงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามสัดส่วนที่กำหนดไว้บำรุงรักษาถนนให้ชัดเจนถูกต้องสมบูรณ์

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “การเมืองของการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ขอขอบคุณความอนุเคราะห์จากบุคลากรหลายฝ่ายโดยเฉพาะอาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการควบคุมดัชนีพนธ์ อาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รวมถึงเจ้าของเอกสารตำราและเอกสารต่าง ๆ และผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม . (2546). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เจ้าหน้าที่ของรัฐ 1. (5 พฤศจิกายน 2563). การเมืองของการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- ตระกูล มีชัย. (2559). การปฏิรูปประเทศด้านการกระจายอำนาจการจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงชัย ทองปาน. (2553). การสังเคราะห์งานวิจัยทางภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผนพัฒนางานวิจัย. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2540). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440 - 2540. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: คปไฟ.
- ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างงานถนน 2. (5 พฤศจิกายน 2563). การเมืองของการถ่ายโอนภารกิจของกรมทางหลวงชนบทให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล, ผู้สัมภาษณ์)
- วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. (2558). 15 ปี การกระจายอำนาจของไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วุฒิสาร ตันไชย. (2557). การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (2552). พลวัตการกระจายอำนาจในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน. (2549). รูปแบบการดำเนินการเพื่อถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ในระดับพื้นที่ พิษณุโลก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุพรรณิ เกื่อนกลาด. (2549). กลุ่มผลประโยชน์กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษา 4 เทศบาลนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ภาควิชาการปกครอง สาขาวิชาการปกครอง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัชกรณ วังศ์ปรีดี. (2548). ทศวรรษแห่งการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 3(2), 43-60.
- อัชกรณ วังศ์ปรีดี. (2555). ปัญหาการคลังท้องถิ่นไทย. วารสารการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 19(1), 8-10.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expand source book 2nd ed. Thousand Oaks: SAGE Publications.

สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการจัดการเรียนรู้
ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอน
แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน*
SITUATIONS PROBLEMS, NEEDS, AND GUIDELINES IN PHYSICAL
EDUCATION LEARNING MANAGEMENT MODEL ON RHYTHMIC
ACTIVITIES APPLYING PHENOMENON-BASED LEARNING APPROACH

พลพิพัฒน์ สุขพัฒน์ธี

Pholpiphat Sukpattee

ภาณุ กุศลวงศ์

Phanu Kusolwong

สาธิน ประจันบาน

Sathin Prachanban

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: pholpiphat.su@lsed.tu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐานในระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจาก 1) กรณีศึกษา 2 โรงเรียนเพื่อศึกษาสภาพปัญหา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ สังคมศึกษา ศิลปะ และภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอน พลศึกษา ศิลปะดนตรี สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ 8 คน และสนทนากลุ่มนักเรียนที่เคยเรียนวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาสรุปอุปนัย และการเปรียบเทียบ 2) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า 1) สภาพปัญหา คือ ไม่กำหนดวัตถุประสงค์ที่นำไปใช้ในชีวิตจริงและพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เนื้อหาและกิจกรรมไม่มีการบูรณาการ ไม่มีสื่อการเรียนรู้ที่นำไปทบทวนการเต้น ผู้เรียนไม่สามารถอธิบายความรู้กิจกรรมเข้าจังหวะได้ การจับคู่เต้นผู้เรียนมีความสามารถต่างกัน และผู้เรียนขาดความรับผิดชอบในการส่งงาน 2) ความต้องการจำเป็น คือ ควรระบุวัตถุประสงค์

* Received 23 October 2021; Revised 12 June 2022; Accepted 15 June 2022

การเรียนรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้ชัดเจน บูรณาการเนื้อหาวิชากับรายวิชาอื่น ๆ ให้เวลา การฝึกฝนมากขึ้น อธิบายบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และความสามารถการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน มีวิทัศน์ศึกษาเพิ่มเติมและเข้าถึงได้ง่าย ผู้เรียนและครูผู้สอนควรสรุปประเมินการเรียนรู้ ร่วมกัน โดยเน้นพัฒนาด้านการต้น และทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ 3) แนวทางในการจัดการเรียนรู้ ควรอิงสมรรถนะสำคัญและกำหนดเนื้อหาการบูรณาการ ในรายวิชา พลศึกษา ศิลปะดนตรี สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ เน้นเชื่อมโยงองค์ความรู้ ไปใช้ จัดเตรียม สื่อที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย ประเมินผลแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ที่หลากหลาย

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา, กิจกรรมเข้าจังหวะ, การจัดการเรียนรู้แบบ ปรากฏการณ์เป็นฐาน, ทักษะในศตวรรษที่ 21

Abstract

The Objectives of this research were to investigate problem condition, needs, and guidelines in the physical education learning management model on rhythmic activities applying a phenomenon-based learning approach for secondary education. This study is qualitative research collecting data from 1) the interview of 8 teachers who have taught physical education, social studies, arts, and English subjects and a group discussion of 20 students enrolled in the rhythmic activities course from two secondary schools. This study further explores the problems and needs of physical education instruction in case of rhythmic activities integrated with social studies, arts, and English subjects using analytic induction and comparative analysis; 2) the interview of 5 experts using content analysis. The findings show that 1) the problems encompass the lack of objectives identifying the real-world applications and the 21st - century skills development, the lack of integration in terms of content and learning activities with other subjects, the shortage of learning materials for reviewing the steps, the inability to explain the content of rhythmic activities, the differences of the skills amongst the dancing partners, and the irresponsibility of task submission. 2) Needs include the identification of clear, measurable learning objectives pertinent to the 21st - century skills, the integration with other learning areas, the increase of practice time, explaining the understanding of societal contexts, gender, and learning differences, the accessibility of video clips for further study, and the collaborative assessment of the teachers and students focusing mainly

on dancing skills and the 21st - century skills. 3) Guidelines for the learning management should focus on the conceptualization of the key competencies, the implementation of the learning activities integrated with contents on physical education, social studies, arts, and English subjects, the emphasis on the knowledge applicability, the usage of easily accessible learning materials, and on the collaborative assessment between learners and teachers.

Keywords: Physical Education Learning Management, Rhythmic Activities, Phenomenon - Based - Learning Management, 21st - Century Skills

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสภาพแวดล้อมที่ประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อย ๆ และระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัว เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ, 2563) ประเทศไทยควรมีการปรับเปลี่ยนการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม เมื่อพิจารณาผลการประเมิน PISA ที่ผ่านมา พบว่า ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ การอ่าน และคณิตศาสตร์ ของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) และจากการจัดอันดับของสภาเศรษฐกิจโลก ทั้งหมด 137 ประเทศ พบว่า ประเทศไทย มีระบบการจัดการด้านสุขภาพ และการศึกษา อยู่ในอันดับที่ 90 ด้านการศึกษาระดับสูงและการฝึกอบรม อยู่ในอันดับที่ 57 ด้านความพร้อมทางด้านเทคโนโลยี อยู่ในอันดับที่ 61 ด้านนวัตกรรม อยู่ในอันดับที่ 50 สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum, 2018) แสดงให้เห็นว่าผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และภาวะสุขภาพของผู้เรียนมีคะแนนที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนถึงระบบการศึกษาและการดูแลสุขภาพที่ยังไม่ส่งผลต่อผู้เรียนที่เพียงพอ

กิจกรรมเข้าจังหวะเป็นกิจกรรมทางกายอย่างหนึ่งในวิชาพลศึกษา ที่ส่งเสริมการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างระบบประสาทกล้ามเนื้อกับจังหวะในการเคลื่อนไหว สามารถพัฒนาทักษะในการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดความผ่อนคลายทั้งร่างกาย จิตใจ มีความสนุกสนาน พัฒนาทัศนคติทางสังคม การปรับตัวให้เข้ากับสังคม การเคารพในเชื้อชาติของตนเองและชาติอื่น ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ประจำชาติของประเทศต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ภารดี ศรีลัด, 2559) รวมถึงสามารถบูรณาการเรียนรู้ร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ และส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้

การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนและสร้างกระบวนการคิดและการเรียนรู้ควบคู่ไปกับความรู้และทักษะใหม่ ๆ ผ่านประสบการณ์

ตรง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครู ผู้เรียนด้วยกันเอง ชุมชนต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันจะกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ เกิดทักษะในการแก้ปัญหา และการเชื่อมโยงกัน เอ็ดดูคลัสเตอร์ ฟินแลนด์ (EduCluster Finland, 2017) โดยกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning) เน้นการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinarity) ให้ผู้เรียนได้สืบเสาะหาความรู้ด้วยตนเอง ได้สังเคราะห์ความรู้ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง (กลุ่มพัฒนาการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างทรัพยากรมนุษย์ ครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธี เรียนรู้และสร้างความรู้จากแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ มีการบูรณาการเรียนรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้จากศาสตร์อื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ยังพัฒนาผู้เรียนทางด้านการเรียนทางพลศึกษา และทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 นอกจากนั้นแล้วองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลการเรียนรู้ ได้แก่ ครูผู้สอน ตัวผู้เรียน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การให้ความใส่ใจจากทุกองค์ประกอบ เป็นสิ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนและให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในทุกมิติ และมีชีวิตที่สมบูรณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างและพัฒนากิจการการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชา กิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐานในระดับชั้นมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเนื้อหา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเข้าจังหวะ การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน แนวทางการบูรณาการ การจัดการเรียนการสอนพลศึกษา รายวิชา กิจกรรมเข้าจังหวะ สังคมศึกษา ศิลปะ และภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษา

การประเมินทางพลศึกษา ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปเป็นกรอบข้อมูลพื้นฐาน และสรุปข้อมูลออกมาเป็น ประเด็นคำถามในการทำแบบสัมภาษณ์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพหุกรณีศึกษา (Multi Case Study) โดยศึกษาการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน พลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ สังคมศึกษา ศิลปะ และภาษาอังกฤษ ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนี้

1. กำหนดแหล่งข้อมูลโดยเลือกกรณีศึกษาแบบพหุกรณีศึกษา (Multi Cases) ที่มีความแตกต่างหลากหลาย และเป็นอิสระต่อกัน จากโรงเรียนสาธิต ระดับมัธยมศึกษาในสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 2 โรงเรียน และใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 28 คน ได้แก่ กลุ่มครูผู้สอนจากโรงเรียนสาธิต จำนวน 8 คน จำแนกเป็น ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนพลศึกษา ครูผู้สอนศิลปะดนตรี ครูผู้สอนสังคมศึกษา และครูผู้สอนภาษาอังกฤษ รายวิชาละ 1 คน จำนวน 2 โรงเรียน และนักเรียนสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 20 คน จำแนกเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ที่เคยเรียนวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ โรงเรียนละ 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) สำหรับครูผู้สอน และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับนักเรียน

3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) การสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparative Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลรายละเอียด และข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. กำหนดแหล่งข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลรายละเอียด และข้อเสนอแนะโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านกิจกรรมเข้าจังหวะ จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 2 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เกี่ยวกับ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในด้าน วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

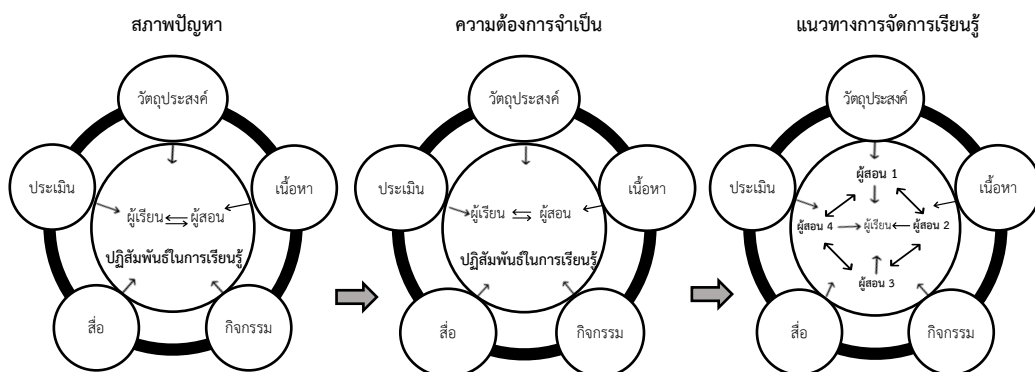
3. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลร่วม ในขั้นตอนนี้ นำข้อมูลจากเอกสารงานวิจัย จากกรณีศึกษา และจากผู้เชี่ยวชาญ มาสังเคราะห์ (Synthesis) ร่วมกัน และสรุปเป็นภาพรวมของสภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้เป็นดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน

จากภาพที่ 1 พบว่า

1. สภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ไม่สามารถระบุถึง การนำไปใช้ในชีวิตจริง หรือการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจน แต่มีการกำหนด สมรรถนะสำคัญของนักเรียนตามหลักการกว้าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางเท่านั้น

1.2 เนื้อหา ไม่ครอบคลุม ผู้เรียนไม่มีความหมายของเนื้อเพลงที่เต้น มีปัญหา การจับจังหวะในการเต้นเพลงเร็ว เต้นไม่ค่อยทันเพลงและक्रमจังหวะ ไม่มีการบูรณาการ การเรียนรู้กับรายวิชาอื่น ๆ

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้ไม่เหมาะสม โดยพบว่าผู้เรียนลืมหัดเต้น และเวลาใน การฝึกในแต่ละคาบเรียนไม่เพียงพอ อีกทั้งการจับคู่กับเพศตรงข้ามทำให้ผู้เรียนบางคนเกิดความ ไม่สบายใจ ทักษะพื้นฐานการเคลื่อนไหวของผู้เรียนแตกต่างกันส่งผลต่อการเต้นเป็นคู่และกลุ่ม

1.4 สื่อการเรียนรู้ไม่เหมาะสม ไม่มีสื่อการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถนำไป ทบทวนการเต้นได้ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่รองรับกับระบบการใช้งานกับสัญญาณ อินเทอร์เน็ตได้ ทำให้ไม่สามารถร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

1.5 การประเมินผลการเรียนรู้ไม่เป็นระบบ ผู้เรียนไม่สามารถเขียนอธิบายได้ การจับคู่ต้นที่มีความสามารถต่างกันอาจจะส่งผลต่อคะแนนของผู้เรียน และผู้เรียนขาดความรับผิดชอบในการส่งงาน

2. ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ในระดับชั้นมัธยมศึกษา

2.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรระบุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ สามารถนำไปใช้ในวิชาอื่น ๆ และนำไปใช้ได้จริง ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21

2.2 เนื้อหา ผู้สอนควรอธิบายความหมาย ความเป็นมาของเพลงที่เด่นให้ผู้เรียนเข้าใจ และสอนทักษะการจับจังหวะการเต้น ควรมีการบูรณาการเนื้อหาวิชากับรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้และนำไปต่อยอดการเรียนรู้

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ ควรใช้เวลาในการฝึกฝนมากขึ้น ครูควรอธิบายบริบททางสังคม เรื่องเพศ และความสามารถในการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกันให้ผู้เรียนเข้าใจ และควรบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนและสอนร่วมกัน

2.4 สื่อการเรียนรู้ ควรมีวีดิทัศน์ให้ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม และควรอธิบายเป็นประโยคสั้น ๆ พร้อมกับวิธีการเต้น และควรพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงได้ง่าย

2.5 การประเมินผลการเรียนรู้ ควรประเมินนอกเหนือจากการทำข้อสอบ ใช้วิธีถามความเข้าใจผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสรุปท้ายคาบเรียน ควรประเมินพัฒนาการด้านการเต้นที่ดีขึ้น และประเมินผลการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญ

3. แนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน

3.1 ด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ควรอิงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน หรือกำหนดจากเนื้อหาที่มีการบูรณาการ ต้องครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของรายวิชา พลศึกษา ศิลปะ ดนตรี สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ และควรพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ

3.2 ด้านเนื้อหาที่สามารถนำมาจัดการเรียนรู้บูรณาการร่วมกัน ได้แก่ การเคลื่อนไหวพื้นฐาน การเต้นเพลงพื้นเมือง การเต้นลีลาศ การออกแบบการเต้น การให้จังหวะ ทำนอง ดนตรี ศิลปะการแสดง การเข้าถึงอารมณ์ของบทเพลง ชนิดของเสียงเครื่องดนตรี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ บริบทในสังคม วิถีชีวิตของคน หน้าที่พักเมือง คำศัพท์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกาย ความหมายของบทเพลงเมือง ทักษะการพูด การฟัง การสื่อสาร และการเขียน

3.3 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ควรบูรณาการร่วมกันทั้ง 4 รายวิชา ได้แก่ พลศึกษา ศิลปะดนตรี สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นเนื้อหาที่สามารถนำมาบูรณาการร่วมกัน มีความหลากหลาย และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปใช้ได้

3.4 ด้านสื่อการเรียนรู้ ควรเป็นสื่อที่หลากหลายและผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ได้แก่ วิดีทัศน์ สไลด์นำเสนอ เครื่องเสียง เพลง สื่อการแสดง การร้อง บทเพลง บทละคร ห้องหรือพื้นที่กว้างและเอกสารประกอบการสอนใบงาน

3.5 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีการประเมินผลที่มีความหลากหลาย มีการประเมินแบบมีส่วนร่วม ครู นักเรียน ที่ประเมินร่วมกัน และมีการประเมินแบบบูรณาการร่วมกับรายวิชาพลศึกษา ศิลปะดนตรี สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ในระดับชั้นมัธยมศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า ยังไม่มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ที่ชัดเจน ซึ่งสิ่งดังกล่าวนี้จะเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เพราะการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้มีส่วนสำคัญต่อกระบวนการวัดการเรียนรู้โดยรวมทั้งหมด ทั้งในส่วนของเนื้อหา วิธีการเรียน รวมไปถึงการวัดและประเมินผล อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางในการจัดเตรียมบทเรียนที่เหมาะสม ตามที่ กุลิสรา จิตรชนาวาณิช ที่ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ว่าเริ่มต้นจะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกครั้ง เพราะจะทำให้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย สามารถทราบว่าผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมใดบ้าง (กุลิสรา จิตรชนาวาณิช, 2562) ในขณะที่เมื่อพิจารณาในด้านเนื้อหา พบว่า ผู้เรียนไม่เข้าใจบริบทและความหมายเกี่ยวกับเพลงพื้นเมืองต่างประเทศ ประกอบกับทักษะการเต้นแต่ละเพลงมีจังหวะความยากง่ายของท่าที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนเต้นคร่อมจังหวะ และขาดการสอดแทรกเรื่องของวัฒนธรรมประเพณี บริบทความเป็นมาการเต้นรำ ความหมายจากบทเพลงพื้นเมืองต่างประเทศ ลักษณะการเต้น การจับจังหวะ และสามารถนำมาบูรณาการและนำมาเชื่อมโยงองค์ความรู้ จะช่วยเพิ่มสุนทรียะทางการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ดังที่ คาร์ลสัน ได้ศึกษาการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานในประเทศฟินแลนด์ พบว่า ควรมีการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันหลายสาขาวิชา สำหรับปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ในหนึ่งภาคเรียน มีการสอนท่าเต้นค่อนข้างมาก ทำให้ผู้เรียนลืมหัดเต้น และเวลาในการฝึกในแต่ละคาบเรียนไม่เพียงพอ (Karlsson, P., 2016) อีกทั้งผู้เรียนไม่สบายใจกับการจับคู่กับเพศตรงข้าม ด้านทักษะพื้นฐานการเคลื่อนไหวของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการเต้นเป็นคู่หรือกลุ่ม ซึ่งครูผู้สอนต้องเข้าใจเรื่องและให้ความรู้กับผู้เรียนเรื่องเพศ จิตวิทยาเด็ก เพศ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และครูผู้สอนควรแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันวางแผน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่การบูรณาการกัน เชื่อมโยงกับผลการศึกษาของ ญาณขวัญ ทองโปรง และคณะ ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้วัตรกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ฝ่ายมัธยม พบว่า อาจารย์ผู้สอนขาดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนได้ค่อนข้างยาก (ญาณขวัญ ทองโปรง และคณะ, 2563) เมื่อพิจารณาในด้านสื่อการเรียนรู้ พบว่า สภาพของการเรียนรายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะนั้น ครูผู้สอนจะเป็นผู้แสดงวิธีการเต้นเป็นตัวอย่างให้นักเรียนปฏิบัติตาม แต่ไม่มีสื่อการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนสามารถนำไปทบทวนการเต้นนอกเวลาเรียน นอกจากนั้นแล้ว ยังพบปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร จึงทำให้สื่อการเรียนรู้ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะการเต้นในรายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะได้ ตามที่ ภัทรกวี กันทรมงคล และจันทร์สุดา การดี ได้ศึกษาสภาพการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ผู้สอนมีความต้องการใช้สื่อการเรียนการสอน ได้แก่ โปรแกรมสำเร็จรูปที่เอื้อต่อการสอน หนังสือ แบบเรียน ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รวมถึงบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีประสิทธิภาพ มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้สื่อการสอน มีเครื่องมือและอุปกรณ์สื่อการสอนที่เหมาะสม (ภัทรกวี กันทรมงคล และจันทร์สุดา การดี, 2560) ในขณะที่การประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนไม่สามารถเขียนอธิบายองค์ความรู้ของรายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะได้ มีระบบการประเมินที่ไม่เหมาะสม ให้คะแนนด้านทักษะมากกว่าด้านอื่น ๆ และให้คะแนนทักษะเป็นคู่เต้น ซึ่งผู้เรียนมีความสามารถที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นพบว่าผู้เรียนยังขาดความรับผิดชอบในการส่งงาน สะท้อนให้เห็นว่า นอกจากด้านความรู้ และด้านทักษะในการเรียน ยังมีด้านที่สำคัญที่จำเป็นต้องประเมินผลการเรียนรู้ และผู้สอนควรให้ความสำคัญทุก ๆ ด้าน ดังที่ สริน ประดู่ และคณะ ได้ศึกษาสภาพปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า สภาพปัญหาที่ครูผู้สอนวิชาพลศึกษาพบในการวัดและประเมินผล ได้แก่ ด้านความรู้ คือ การออกข้อสอบทั้งแบบปรนัยและอัตนัยไม่สามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ด้านทักษะกีฬา คือ การเลือกแบบทดสอบทักษะกีฬาไม่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ด้านสมรรถภาพทางกาย คือ จำนวนเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบไม่เพียงพอ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม คือการวัดคุณธรรมและจริยธรรมได้ไม่ครบทุกด้าน และด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ ขาดแบบสังเกตที่วัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐาน (สริน ประดู่ และคณะ, 2562)

2. จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชา กิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐานในระดับชั้นมัธยมศึกษา สะท้อนให้เห็นว่า ควรระบุวัตถุประสงค์และการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ให้มีความชัดเจน เนื่องจากวัตถุประสงค์การเรียนรู้มีส่วนสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และ

เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล เชื่อมโยงได้กับ กุติสรา จิตรชนาวาณิช กล่าวถึงองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ด้านจุดประสงค์ การจัดการเรียนรู้ควรกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อช่วยให้สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุเป้าหมาย รวมถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน และสามารถวางแผนเตรียมเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ทำให้เกิดการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหา โดยผู้สอนควรอธิบายรายละเอียดในวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความหมายของเพลงที่เต้นทั้งเพลงไทยและเพลงต่างประเทศ บริบทต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน เกิดการเห็นคุณค่า วัฒนธรรม ประเพณี จะเห็นได้ว่า เนื้อดังกล่าวสามารถนำมาบูรณาการกับวิชาที่บรรยายวิชาอื่น ๆ ได้ และเป็นการเชื่อมโยงความรู้ ผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอดการเรียนรู้ได้ (กุติสรา จิตรชนาวาณิช, 2562) ขณะที่ ไชเมโอไนดิส และ ชาวพซ์ ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน หลักสูตรปฏิรูปการศึกษาในประเทศฟินแลนด์ จากการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแบบสหวิทยาการสามารถช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจในมุมมองที่หลากหลายและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้และมีความเชื่อมโยงกัน เมื่อพิจารณาในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ในรายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะบ่งชี้ให้เห็นว่า เป็นวิชาที่ต้องฝึกทักษะการเคลื่อนไหว ประกอบดนตรี ผู้สอนควรมีเวลาในการฝึกปฏิบัติให้กับผู้เรียนอย่างเหมาะสม อีกทั้งยังต้องเน้นเป็นคู่หรือกลุ่ม ซึ่งจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้เรียน ทั้งนี้ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศ ควรปลูกฝังให้ผู้มีการให้เกียรติผู้อื่น การปรับตัว และเข้าใจความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกัน (Symeonidis, V. & Schwarz, J. F, 2020) ขณะที่ คูเปอร์สมิธ ที่ได้เสนอแนวคิดความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจะเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไปตามการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งจะเป็นไปตามวัย เพศ วุฒิภาวะ สภาพทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว และการได้รับประสบการณ์จากโรงเรียน (Coopersmith. S, 1984) สำหรับความต้องการจำเป็นของสื่อการเรียนรู้นั้นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้และทักษะปฏิบัติ โดยผู้เรียนควรเข้าถึงสื่อได้ง่าย เนื้อหาอธิบายได้อย่างเข้าใจ และสอนทักษะ การเดินสามารถนำไปทบทวนและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ ดังที่ อรพรรณ บุตรกตัญญู ซึ่งได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อสร้างมุมมองแบบองค์รวม และเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ในมิติของสภาพจริง ควรมีแหล่งข้อมูล เครื่องมือ วัสดุ สื่อการเรียนรู้ โดยความหลากหลายของสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้กับผู้เรียน เป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561) ขณะที่ อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ ที่ศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมการศึกษาไปใช้ใน การพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัย พบว่า การจัดการนวัตกรรมการศึกษาจะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีความรู้และความเข้าใจได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะประหยัดเวลาในการอธิบาย (อัจศรา

ประเสริฐสิน และคณะ, 2560) ในมิติของการประเมินผลการเรียนรู้นั้นพบว่า ควรประเมินนอกเหนือจากข้อสอบ อาจใช้วิธีการถามตอบ การอธิบาย การแสดงความคิดเห็น สรุปการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนและครู ด้านทักษะควรประเมินพัฒนาการด้าน การเดินที่ดีขึ้น และควรมีความยืดหยุ่นกับผู้เรียน และควรประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 ตามที่ ชลาธิป สมานิติ ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะการทำงานและทักษะชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริงและสามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายในอนาคตได้อย่างดี (ชลาธิป สมานิติ, 2562)

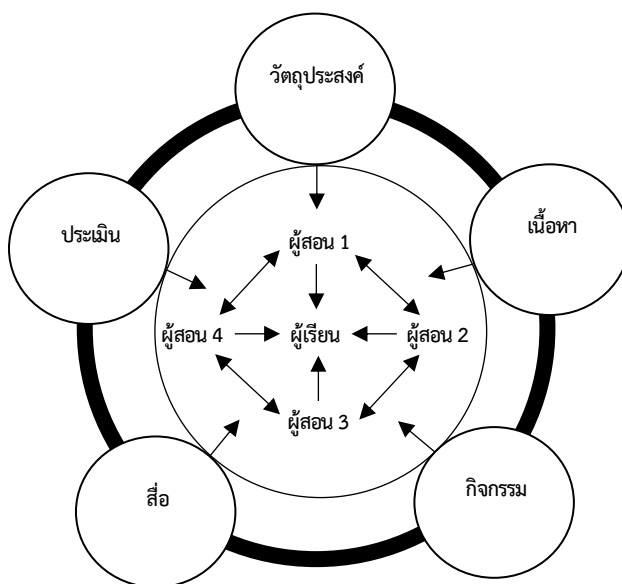
3. จากผลการศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน สะท้อนให้เห็นว่า ในด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ นั้น ควรเน้นผู้เรียนด้านความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดี นำไปประยุกต์ปรับใช้ได้ในชีวิตต้องมีความเชื่อมโยงกับรายวิชาต่าง ๆ และบูรณาการร่วมกัน ทั้งนี้ควรคำนึงถึงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ในด้านที่สำคัญ เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตได้ ตามที่กลุ่มพัฒนาการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์ได้เสนอไว้ว่า การวางแผนจัดการเรียนรู้ควรกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม (กลุ่มพัฒนาการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562) ขณะที่ ชลาธิป สมานิติ ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ทักษะการทำงานและทักษะชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตจริงและสามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ท้าทายในอนาคตได้อย่างดี (ชลาธิป สมานิติ, 2562) ในประเด็นด้านเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ซึ่งบ่งชี้ว่าควรบูรณาการร่วมกันกับรายวิชาต่าง ๆ ได้แก่ พลศึกษาในรายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ศิลปะดนตรี สอนสังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ นอกจากนั้นแล้ว ครูผู้สอนต้องมีการวางแผนพูดคุยร่วมกัน ได้คิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเองและได้ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้แบบองค์รวม ตามที่ ฤทธิไกร ไชยงาม และคณะ ซึ่งเสนอแนวทางการแก้ไขเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทักษะในการจัดการเรียนการสอนของครูสามารถพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลประชุม อภิปราย เสนอแนะ บูรณาการความรู้ต่าง ๆ ร่วมกัน (ฤทธิไกร ไชย

งาม และคณะ, 2561) ขณะที่ คาร์ลสัน ที่ศึกษาการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐานในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางแห่งชาติที่ใช้ในโรงเรียนของประเทศฟินแลนด์ ในปี พ.ศ. 2559 เสนอว่า ควรมีการออกแบบการเรียนรู้ร่วมกันของครูผู้สอนจากหลายสาขาวิชา สร้างแรงจูงใจและการทำงานร่วมกันในการจัดการเรียนรู้ (Karlsson, P., 2016) ในด้านแนวทางการจัดการด้านสื่อการเรียนรู้ซึ่งบ่งชี้ว่า ควรเป็นสื่อที่หลากหลาย และต้องสอดคล้องกับรายวิชาที่บูรณาการร่วมกัน เนื่องจากสื่อจะมีบทบาทกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดี โดยมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น สื่อออนไลน์ ระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองอีกด้วย ดังที่ผลการศึกษาของ ฌอนอมขวัญ ทองโปรง และคณะ ที่ทำการศึกษาสภาพปัญหาการใช้นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ฝ้ายมัยยม พบว่า โรงเรียนควรพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน และสื่อที่ทันสมัยพร้อมใช้งาน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดให้กับผู้เรียน (ฌอนอมขวัญ ทองโปรง และคณะ, 2563) และประเด็นการวัดและประเมินผลที่สำคัญที่ควรกำหนดเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ คือ ควรวัดประเมินตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งที่เป็นส่วนของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยวัดความรู้ เข้าใจ เจตคติ และทักษะ มีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมกับผู้เรียน มีการประเมินแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และประเมินกับรายวิชาอื่น ๆ ซึ่งเป็นแบบการบูรณาการร่วมกัน ดังที่ ฤทธิไกร ไชยงาม และคณะ ที่ศึกษาและแนวทางการแก้ไขเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะในการจัดการเรียนการสอนของครูสามารถพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลประชุม อภิปราย เสนอแนะ บูรณาการความรู้ต่าง ๆ ร่วมกัน (ฤทธิไกร ไชยงาม และคณะ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน มีองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) เนื้อหา 3) กิจกรรมการเรียนรู้ 4) สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ โดยมีการบูรณาการร่วมกันกับการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ สังคมศึกษา ศิลปะ และภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนากระบวนการคิด ความรู้และทักษะใหม่ ผ่านประสบการณ์ตรง ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ไม่สามารถระบุถึงการนำไปใช้ในชีวิตจริง หรือการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ชัดเจน เนื้อหาไม่ครอบคลุมไม่มีการบูรณาการการเรียนรู้กับรายวิชาอื่น ๆ กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ไม่เหมาะสม การประเมินผลการเรียนรู้ไม่เป็นระบบ ควรมีการบูรณาการร่วมกัน และครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของรายวิชาพลศึกษา ศิลปะดนตรี สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ 2) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ควรมีองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับรายวิชา อื่น ๆ ในส่วนของข้อเสนอแนะ การจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษา รายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐาน ครูผู้สอนควรร่วมกันวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ มีการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนและครูผู้สอนด้วยตนเอง ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งทักษะในรายวิชาและทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทที่เหมาะสมในแต่ละโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ เรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ทางพลศึกษารายวิชากิจกรรมเข้าจังหวะ ด้วยวิธีการสอนแบบปรากฏการณ์เป็นฐานตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุซงกีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และผู้วิจัยได้ดำเนินการขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC-G-092/2564E

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนาการศึกษา สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). โครงการฝึกอบรมและสัมมนาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ สำหรับผู้มีความสามารถพิเศษทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ณ University of Helsinki ประเทศฟินแลนด์ ระหว่างวันที่ 13 - 20 มีนาคม 2562. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2019/06/Finland-%E0%B8%AA%E0%B8%A7%E0%B8%81.pdf>.
- กุลิศรา จิตรชนาวาณิช. (2562). การจัดการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิศ สมาธิโต. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กประถมวัย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(1), 113-129.
- ถนอมขวัญ ทองโปร่ง และคณะ. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาการใช้วัตกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ฝ่ายมัธยม. วารสารศิลปการจัดการ, 4(1), 124-139.
- ภัทรกวี กันทรมงคล และจันทร์สุดา การดี. (2560). สภาพการใช้สื่อการสอนของวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง, 7(1), 449-460.
- การดี ศรีลัด. (2559). หนังสือเรียนพลศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ไชเบอร์พริ้นท์กรุป จำกัด.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2564 จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- ฤทธิไกร ไชยงาม และคณะ. (2561). ปัญหาและแนวทางการแก้ไขเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนภาษาอังกฤษของชุมชนเรียนรู้ทางวิชาชีพครูผู้สอนภาษาอังกฤษในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 12(2), 7-17.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). สรุปผลการวิจัย PISA 2015. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2564 จาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER6/DRAWER056/GENERAL/DATA0000/00000070.PDF>

- สริน ประดู่ และคณะ. (2562). สภาพปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิชาพลศึกษาของโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 47(1), 474-486.
- อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ. (2563). การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารมหาจุฬานาค รุทธศาสตร์, 7(9), 1-15.
- อรพรรณ บุตรกัตัญญ. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงของผู้เรียน. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 348-365.
- อัจศรา ประเสริฐสิน และคณะ. (2560). การศึกษาแนวทางการจัดการนวัตกรรมการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการทำวิจัย. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 10(2), 78-89.
- Coopersmith. S. (1984). SEI: Self-esteem Inventories. California: Psychologist Press Inc.
- EduCluster Finland. (2017). Phenomenon - Based Learning - Developing Teacher Competences. Retrieved September 4, 2021, from <http://educclusterfinland.fi/>
- Karlsson, P. (2016). Finding Leverage in Supporting Upper Comprehensive School Teachers with Phenomenon-Based Learning and Co-Design. Retrieved from https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/27182/master_Karlsson_Paula_2017.pdf?sequence=1.
- Symeonidis, V. & Schwarz, J. F. (2020). Phenomenon-Based Teaching and Learning through the Pedagogical Lenses of Phenomenology: The Recent Curriculum Reform in Finland. Retrieved September 4, 2021, from <http://www.edite.eu/wp-content/uploads/2017/11/Phenomenon-based-teaching-and-learning-through-the-pedagogical->
- World Economic Forum. (2018). The Global Competitiveness Report 2017–2018. Retrieved September 4, 2021, from www.weforum.org/docs/GCR20172018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport%E2%80%932018.pdf

การประเมินและติดตามผลหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน*
AN EVALUATION AND FOLLOW UP OF EDUCATION IN
BACHELOR OF ARTS PROGRAM IN CHRISTIAN THEOLOGY,
CHRISTIAN UNIVERSITY OF THAILAND

ยุทธภณธ์ พินิจ

Yutthapan Pinich

ยังซัน ชิน

Youngsun Shin

สิรพร วีระเศรษฐศิริ

Siraporn Veerasethsiri

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University of Thailand, Thailand

E-mail: girmkrub@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน ด้านบริบทของหลักสูตร ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร กระบวนการของหลักสูตร และผลผลิตของหลักสูตร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้ใชบัณฑิต รวมจำนวน 124 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามจำนวน 4 ชุด ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน มีคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อแยกพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับจากมากที่สุดไปน้อยสุด ได้แก่ 1) ด้านบริบทของหลักสูตร โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาของหลักสูตร และโครงสร้างของหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการของหลักสูตร โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ประจำกลุ่ม

* Received 14 June 2022; Revised 24 June 2022; Accepted 27 June 2022

นักศึกษา กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา และกลุ่มผู้ใช้บัณฑิต 3) ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ประจำ กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษา และกลุ่มนักศึกษา และ 4) ด้านผลผลิตมีคะแนนเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) โดยทุกกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, รูปแบบการประเมินชิปปี้โมเดล, มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the Bachelor of Arts program in Christian Theology of Christian University of Thailand, in the context, input factors, process of the program, and the productivity of the program. This research was evaluation research by using CIPP Model. The population was the professors of the program, students, graduates, and graduate's employers, in total of 124 people. Four questionnaires were used as a 5-level estimation scale and analyzed by frequency distribution statistics, namely the percentage, mean and standard deviation. The research results were found that the overall picture of the Bachelor of Arts program, in Christian Theology of Christian University had the highest score on the appropriate of the program. When considering each aspect, it was found that the areas with the mean score from highest to lowest were as followed: 1) The context of the program aspect had the highest average score ($\bar{X} = 4.71$). The areas with the mean score from highest to lowest were the objectives, the subjects, and the structure of the program, 2) The process of the program aspect had a high average score ($\bar{X} = 4.49$). The areas with the mean score from highest to lowest were the group of the professors of the program, the student group, graduate group, and the graduate employer's group, 3) The input factors of the program aspect had a high average score ($\bar{X} = 4.36$). The areas with the mean score from highest to lowest were the group of the professors of the program, graduate group, and the student group, and 4) the overall productivity aspect was at a high level ($\bar{X} = 4.24$), which all groups had the overall average score at a high level.

Keywords: Program Evaluation, CIPP Model, Christian University of Thailand

บทนำ

กระแสความคิดในปัจจุบันให้ความสำคัญต่อการศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม การดำเนินการจะมีประสิทธิภาพหรือคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้จึงต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) เพราะเชื่อมั่นว่าสามารถสร้างคุณภาพชีวิตของบุคคลได้ และนำไปสู่การประยุกต์ทักษะหรือความรู้ในวิชาชีพต่าง ๆ อย่างเหมาะสม คุณภาพการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะวางรากฐานของการพัฒนาคนในชาติให้มีคุณธรรมและมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2554) การพัฒนาบุคคลให้สามารถใช้ทักษะที่สอดคล้องกับวิถีของสังคมปัจจุบันหรือทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หรือเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ส่งเสริมให้เรียนรู้ผ่านทรัพยากรที่หลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนหรือแม้กระทั่งการเรียนแบบออนไลน์ นอกจากนั้นยังเป็นการเสริมสร้างให้ใช้ปฏิสัมพันธ์ในการร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ สะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ของสังคมได้ (ระพีพัฒน์ หาญโสภาค และคณะ, 2563)

หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการจัดการศึกษาให้เกิดคุณภาพ เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางการศึกษา เป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นเครื่องชี้ความเจริญในอนาคตของประเทศชาติ หากประเทศใดมีหลักสูตรที่มีคุณภาพ เหมาะสม และมีประสิทธิภาพย่อมผลิตประชาชนของประเทศให้มีความรู้ มีคุณภาพ มีเจตคติ และมีศักยภาพในการพัฒนาประเทศต่อไป (บุญเลี้ยง หุมทอง, 2553) สถาบันการศึกษาจึงควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีทิศทางสู่เป้าหมายในการพัฒนา และจัดหลักสูตรที่ครอบคลุมทั้งมิติของความเป็นมนุษย์ คือ การมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สมดุลทางร่างกาย สติปัญญา จิตวิญญาณ และอารมณ์ โดยการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ความเป็นเลิศทางวิชาการ ทักษะการใช้ภาษา เทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการวิทยาศาสตร์และทักษะชีวิต อีกทั้งพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีงาม สามารถเป็นพลเมืองที่ดี มีภาวะผู้นำ ใฝ่สันติ รับผิดชอบต่อศาสนา สังคม ประเทศชาติและโลก (มุฮัมมัดสกรี มัณญู และคณะ, 2556)

การประเมินหลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร ให้มีความทันสมัย ทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการของโลก สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง การศึกษาในทุกระดับจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินผลของหลักสูตร เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้หลักสูตรมีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สังคม และประเทศชาติ (ศิริชัย

กาญจนวาสี, 2553) นอกจากนั้นการประเมินผลหลักสูตรเป็นการวัดเรื่องของความกระตือรือร้น ความเข้าใจ ความจำเป็นในการวางแผนของหลักสูตร เพื่อการพัฒนาหลักสูตร และการประเมินคุณภาพของหลักสูตรนั้น ๆ นำไปสู่การตัดสินใจความเป็นได้ในเรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสม การตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มี งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา เทคโนโลยี สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้ (Madaus, G. F. & Stufflebeam, L. S. D., 1988); (Stufflebeam, D. L. & Cortn, L. S. C., 2014) ซึ่งลักษณะของหลักสูตรที่ดีควรมีความยืดหยุ่น สามารถพัฒนาและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้เป็นปัจจุบัน รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นแนวคิดเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการประเมินการปฏิบัติการ เหมาะแก่การประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งตามแนวคิดของ Stufflebeam and Shinkfied จะประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เพื่อให้ได้หลักการและเหตุผล มากำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาช่วยตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรหรือสรรพกำลังต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างไร การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) (Stufflebeam, D. L. & Shinkfied, A. J., 2007) เพื่อสืบค้นจุดอ่อนของรูปแบบการดำเนินงานตามที่คาดหวังไว้ หรือจุดอ่อนของการดำเนินงานในขั้นตอนการใช้หลักสูตร และการประเมินผลผลิต (Products Evaluation) เพื่อตรวจสอบว่า ผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปตามที่คาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553); (สำราญ มีแจ้ง, 2558); (ทองศักดิ์ โพธิ์เกตุ, 2563)

หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ในด้านคริสตศาสนศาสตร์และศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสมในการทำพันธกิจหรือทำงาน และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น มีคุณธรรม จริยธรรม วุฒิภาวะทางด้านจิตใจ จิตวิญญาณ และทักษะความสามารถในการทำพันธกิจรับใช้พระเจ้าตามแบบอย่างของพระเยซูคริสต์ สามารถสอนหลักธรรม หลักอภิปาล และเป็นผู้นำทางด้านศาสนาหรือฝ่ายจิตวิญญาณ ให้บริการเพื่อรับใช้ประชาชนได้อย่างเต็มใจทั้งในคริสตจักร หน่วยงาน และองค์กรคริสเตียน ชุมชน และสังคม ปรัชญาของหลักสูตรคือความมุ่งมั่นที่จะถวายเกียรติสูงสุดแด่องค์พระผู้เป็นเจ้า เน้นเป้าหมายเพื่อจะสำแดงความรัก ความเชื่อ และความศรัทธาในองค์พระผู้เป็นเจ้าที่ทรงสอนให้มนุษย์รักพระเจ้า และให้รักและรับใช้ซึ่งกันและกัน เพื่อสันติสุขของมวลมนุษย์ ตลอดจนการเป็นผู้รับใช้พระเจ้าตามแบบอย่างของพระเยซูคริสต์เจ้าในคริสตจักร สังคม และชุมชน ยืนอยู่บนหลักพื้นฐานของคำสอนตามพระคริสตธรรมคัมภีร์ ประวัติศาสตร์คริสตจักร หลักความเชื่อคริสเตียน และหลักการทำพันธกิจ และโดยคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของไทยและของโลก สามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาสังคมไทยอย่างต่อเนื่องหลักสูตรได้รับการอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยคริสเตียน และได้รับการรับรองจากสำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา และ

ได้เปิดการเรียนการสอนมาระยะหนึ่ง ได้พบว่ามีสถานการณ์ในสังคม กระแสความคิด การพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ในสังคมได้ขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้หลักสูตรจึงควรได้รับการปรับปรุงและวางทิศทางที่สนับสนุนผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ดังนั้น ทีมผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะประเมินหลักสูตรดังกล่าว เพื่อเป็นพื้นฐานของข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป และนำผลการวิจัยมาปรับวิธีการดำเนินการและบริการได้อย่างตรงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ของ Stufflebeam and Shinkfied เป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรซึ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนความคิดเห็นและเปรียบเทียบคุณลักษณะที่เป็นจริงและคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้สำเร็จการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาแนวคิดที่ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร เรื่องเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร และการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบ CIPP Model ของ Stufflebeam และ Shinkfied ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context) เป็นการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของวัตถุประสงค์โครงสร้าง และรายวิชาของหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการประเมินคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา คุณลักษณะของนักศึกษา คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา คุณลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษา ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้านอุปกรณ์การเรียนการสอน และแหล่งศึกษาค้นคว้า และสถานที่ 3) ด้านกระบวนการ (Process) เป็นการประเมินกระบวนการบริหารหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประวัตและประเมินผล และ 4) ด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา และความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อผู้สำเร็จการศึกษา (Stufflebeam, D. L. & Shinkfied, A. J., 2007)

ประชากร

ประชากรที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน จำนวน 5 คน 2) นักศึกษา จำนวน 30 คน 3) ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 45 คน และ 4) ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 44 คน รวมจำนวน 124 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินและติดตามผลหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน คือ แบบสอบถามจำนวน 4 ฉบับ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยผ่านการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป และความตรงของเนื้อหา (Context validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามรายข้อโดยการหาค่าอำนาจจำแนกและหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะคริสตศาสนศาสตร์เพื่อเก็บข้อมูลจากอาจารย์ประจำหลักสูตรนักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา และผู้ใช้บัณฑิตของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

2. คณะผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับแบบสอบถาม 3 ฉบับ ดังนี้

- 1) แบบสอบถามสำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 5 ฉบับ ได้รับกลับมาจำนวน 5 ฉบับ
- 2) แบบสอบถามสำหรับนักศึกษา จำนวน 30 ฉบับ ได้รับกลับมาจำนวน 30 ฉบับ และ
- 1) แบบสอบถามสำหรับผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน 45 ฉบับ ได้รับกลับมา 45 ฉบับ รวมเป็นจำนวน 80 ฉบับ

4. คณะผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์สำหรับผู้ใช้นิติที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตร โดยแนบหนังสือของความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 44 ฉบับ ได้รับคืนมา จำนวน 44 ฉบับ

5. คณะผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับจากประชากร จำนวน 124 ฉบับ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต ซึ่งได้มาจากมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ใช้วิธีการคำนวณ โดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

ผลการประเมินและติดตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย คริสเตียน ดังนี้

1. ด้านบริบท (Context) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) โดยด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.80$) รายวิชาของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.75$) และโครงสร้างของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.58$)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) ดังนี้

2.1 กลุ่มอาจารย์ประจำหลักสูตรประเมินผลปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) โดยด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา ($\bar{X} = 4.98$) คุณลักษณะของนักศึกษา ($\bar{X} = 4.90$) คุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.88$) คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา ($\bar{X} = 4.75$) และอุปกรณ์การเรียนการสอนและแหล่งศึกษาค้นคว้า ($\bar{X} = 4.58$)

2.2 กลุ่มนักศึกษาประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) โดยด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.11$) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในหลักสูตร ($\bar{X} = 4.01$) อุปกรณ์การเรียนการสอน และแหล่งศึกษาค้นคว้า ($\bar{X} = 3.75$) อาจารย์ที่ปรึกษา ($\bar{X} = 3.67$) และสถานที่ ($\bar{X} = 3.29$)

2.3 กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาประเมินผลด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) โดยด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.57$) ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.54$) อุปกรณ์การเรียนการสอน และแหล่งศึกษาค้นคว้า ($\bar{X} = 4.53$) อาจารย์ที่ปรึกษา ($\bar{X} = 4.43$) และสถานที่ ($\bar{X} = 4.43$)

3. ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$)

3.1 กลุ่มอาจารย์ประจำหลักสูตรประเมินผลด้านกระบวนการของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$) โดยด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 5.00$) กระบวนการบริหารของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.88$) และกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.85$)

3.2 กลุ่มนักศึกษาประเมินผลด้านกระบวนการของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) โดยด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตาม

ตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.13$) และกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.00$)

3.3 กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาประเมินผลด้านกระบวนการของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) โดยด้านที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.55$) และกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.46$)

4 ด้านผลผลิต (Product) พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) ดังนี้

4.1 กลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาประเมินผลด้านผลผลิตของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) โดยรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความภูมิใจในตนเองที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ($\bar{X} = 4.53$) และมั่นใจในการพัฒนาตนเองเป็นพนักงานของพระเจ้า ($\bar{X} = 4.53$)

4.2 กลุ่มผู้ใช้บัณฑิตประเมินผลด้านผลผลิตของหลักสูตร โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านเจตคติต่อหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.21$) ด้านคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นอัตลักษณ์ของบัณฑิตมหาวิทยาลัยคริสเตียน ($\bar{X} = 4.18$) และด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.05$)

อภิปรายผล

จากผลการประเมินและติดตามผลหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบทของหลักสูตร (Context) พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดรายวิชาของหลักสูตร และโครงสร้างของหลักสูตร อาจเป็นเพราะเนื่องจากหลักสูตรได้กำหนดความสำคัญและมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดจุดประสงค์ และการจัดรายวิชาที่ตอบสนองต่อหลักสูตรอย่างชัดเจน อีกทั้งได้สนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันอยู่เสมอ เกิดความเข้าใจชัดเจนต่อการจัดหลักสูตร นอกจากนั้นหลักสูตรถือว่ามียุทธศาสตร์เป็นที่ยอมรับของคริสตศาสนา จึงกำหนดเครื่องมือที่จะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และให้ความสนใจทั้งของผู้เรียนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมความเจริญงอกงามภายในชีวิตผู้เรียนทุกด้าน

นอกจากนั้น การจัดโครงสร้างหลักสูตรที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับการพัฒนาการศึกษา ทั้งด้านวิชาการและการพัฒนาทักษะต่าง ๆ

อย่างเป็นทางการตามแผนการที่กำหนดของหลักสูตร มีส่วนสื่อสารให้ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับรู้ถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรอย่างเข้าใจถึงความสอดคล้องและความเหมาะสมของหลักสูตร และเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของหลักสูตร อีกทั้งการจัดรายวิชาเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนหรือผู้เรียนได้รับประโยชน์เป็นอย่างดี และเป็นตามที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ กล่าวไว้ว่า หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการศึกษาชาติ และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น ระบบหลักสูตรจะกำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายเนื้อหาสาระ แนวทางการจัดประสบการณ์ การเรียนการสอน แหล่งทรัพยากร และการประเมินผล สำหรับการจัดการศึกษาของผู้สอนและผู้บริหาร (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554) สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน หลักสูตรที่ดีควรสำเร็จขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย เพื่อให้ได้ผลดี ควรจัดทำเป็นรูปคณะกรรมการ หลักสูตรที่ดีควรเพิ่มพูนและส่งเสริมทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นแก่ผู้เรียน (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553)

2. ผลการประเมินหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก จะเห็นว่าการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน อาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอนและแหล่งศึกษาค้นคว้าเป็นการเอื้อต่อการเรียนในหลักสูตรเป็นการเตรียมปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วชิระ จันทราช ที่พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม สาขาและภาควิชาควรวางแผนร่วมกันพัฒนา อาจารย์รุ่นใหม่ที่สำคัญตรงตามสาขา สาขาจึงมีจุดแข็งคือ ความรู้ความสามารถของคณาจารย์ และหลักสูตรมีชื่อเสียง (วชิระ จันทราช, วชิระ จันทราช) และตามที่ กรภัสสร อินทรบำรุง พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ บัณฑิต นักศึกษาปัจจุบัน ผู้ใช้บัณฑิต ผู้บริหารคณะศึกษาศาสตร์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูพี่เลี้ยงและเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยนำเข้าที่มีผลต่อหลักสูตรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคำนึงถึง เช่น คุณสมบัติของผู้เรียนและการสอบคัดเลือก คุณสมบัติของอาจารย์/อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ (กรภัสสร อินทรบำรุง, 2558) และ สอดคล้องกับ ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ กล่าวไว้ว่า หลักสูตรจำเป็นอย่างยิ่งที่คำนึงถึงพื้นฐานบรรยากาศของการสร้างการมีส่วนร่วมในสถาบัน คือการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทุกภาคส่วน ในชุมชน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน ครอบครัว ชุมชนและองค์กรท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้เกิดการระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กำหนดแนวทาง แก้ไขปัญหาร่วมกัน วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ติดตามและประเมินผล อีกทั้งร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกัน (ทนงศักดิ์ โพธิ์เกตุ, 2563)

3. ผลการประเมินหลักสูตรด้านกระบวนการ (Process) พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรได้มีทิศทางหรือกำหนดสิ่งที่เรียนรู้อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ก้าวออกไปอย่างเป็นตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น มีพัฒนาการในทุกด้าน สามารถแก้ไขปัญหา

ต่าง ๆ ในชีวิต มีทักษะ มีความคิดริเริ่ม และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งมีการจัดกระบวนการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการคิด และมีส่วนร่วมในแต่ละ กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องตามที่ บุญเลี้ยง ทุมทอง และ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล ได้กล่าวไว้ใน ในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียน เป็นการมองหลักสูตรในลักษณะของกิจกรรม ต่าง ๆ ที่จัดขึ้น หรือกิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ โดยจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้และมุ่งให้ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมตามที่กำหนด แผนนี้สร้างขึ้นตามสถานการณ์ หรือกลุ่มบุคคล อีกทั้งในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน มองหลักสูตรเป็นแผนการเพื่อเตรียมโอกาสทางการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่จัดขึ้น เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้า (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2553); (ศักดิ์ศรี ปาณะ กุล, 2555)

อีกทั้งเนื้อหาวิชาได้มีการปรับปรุงและนำเสนอข้อมูลใหม่ ๆ ที่ทันสมัยอยู่เสมอ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มาเรียม นิลพันธุ์ ที่พบว่า ด้านกระบวนการควรเป็นการจัดการ เรียนรู้ มีบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านหลักสูตรและ การนิเทศศึกษามีส่วนร่วมในการวางแผนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การประเมิน ความก้าวหน้าและพัฒนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรมีกระบวนการวัดและประเมินผลที่มี ประสิทธิภาพ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

4. ผลการประเมินหลักสูตรด้านผลผลิต (Product) พบว่า โดยภาพรวมมีความ เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องเจตคติต่อ หน่วยงานและแรงจูงใจชัดเจนต่อเป้าหมายในการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา ตามที่พบว่าข้อ แสดงความคิดเห็นว่า 1) มีความภูมิใจในตนเองที่สำเร็จการศึกษาในสาขาคริสตศาสนศาสตร์ 2) รับการส่งเสริมความมั่นใจในการพัฒนาตนเองเป็นคนงานของพระเจ้า 3) มีความพึงพอใจต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของตนเองทั้งเรื่องมีความรู้เพียงพอในการปฏิบัติงาน และมีความมั่นใจ ในทักษะการปฏิบัติงานได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่กล่าวถึงว่าผู้สำเร็จ การศึกษามีเจตคติ และคุณลักษณะทั้งด้านคุณธรรมแบบคริสเตียนและความรู้ในคริสตศาสน ศาสตร์อย่างชัดเจน ตามที่ สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ พบว่า การประเมินผลเกี่ยวกับผลผลิตของ หลักสูตรช่วยให้ประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรและช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาในสังคม ความพึงพอใจของบัณฑิตและผู้บริหารหลักสูตร และผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตย่อมถือเป็นการ ยอมรับจากชุมชนและสังคมได้ การเสริมสร้าง พฤติกรรมหรือคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับ ผู้เรียน เมื่อผ่านกระบวนการต่าง ๆ ของหลักสูตรแล้ว ย่อมมุ่งให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์การ เรียนรู้เพื่อพัฒนาหรือส่งผลต่อการผลิตนักศึกษาออกสู่สังคม (สำเริง อ่อนสัมพันธ์, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาของ อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และคณะ ที่พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษา

หลักสูตรศึกษาศาสตร-บัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร มีงานทำคิดเป็นร้อยละ 93.33 และทำงานตรงสาขาคิดเป็นร้อยละ 86.67 (อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และคณะ, 2556) และสอดคล้องกับ มาเรียม นิลพันธุ์ ที่พบว่า หลักสูตรต้องมีความรู้ความเข้าใจและเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการนิเทศ มีความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นศึกษานิเทศก์ นักพัฒนาหลักสูตร ฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา ผู้สอนมีคุณธรรมในวิชาชีพมีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการศึกษหลักสูตรและการนิเทศ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

นอกจากนั้นแสดงให้เห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นในศักยภาพเพื่อการทำงานที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรที่ดีเป็นที่ต้องการของแหล่งทำงาน ในคริสตจักรหรือองค์กรคริสเตียนสอดคล้องกับ วชิระ จันทราช ที่พบว่า ด้านผลผลิต ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของบัณฑิตเป็นสิ่งที่แสดงว่า หลักสูตรได้รับการยอมรับจากประชาคมเป็นอย่างดี และผู้ใช้บัณฑิตแสดงระดับความพึงพอใจในระดับมาก (วชิระ จันทราช, วชิระ จันทราช) และสอดคล้องกับ กรภัสสร อินทรบำรุง ได้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและคุณลักษณะของบัณฑิต แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นอย่างดี บัณฑิตมีงานทำ และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตในระดับมากทุกด้าน และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตในระดับมาก (กรภัสสร อินทรบำรุง, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินผลหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน ด้านบริบทของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ด้านกระบวนการของหลักสูตร และด้านผลผลิตของหลักสูตร โดยภาพรวมของหลักสูตรมีคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านบริบทของหลักสูตร ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รายวิชาในหลักสูตร และโครงสร้างของหลักสูตร ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยลำดับต่อมา คือ ด้านกระบวนการของหลักสูตร ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ลำดับต่อมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสุดท้ายด้านผลผลิต ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และนอกจากนั้นพบว่า การจัดหลักสูตรควรคำนึงถึงบทบาทของกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้ใช้บัณฑิต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งคณะคริสตศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยคริสเตียนสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการเปิดหลักสูตรใหม่การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรที่ดำเนินการอยู่ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านคริสตศาสนศาสตร์ โดย คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร ที่จะกำหนดความเหมาะสมและสอดคล้องกันของบริบทหรือสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลผลิต ที่เป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความเข้าใจให้ชัดเจน รับรู้และมี

ส่วนร่วมในหลักสูตรอย่างเต็มที่ และตอบสนองต่อความต้องการของคริสตจักรและองค์กรคริสเตียนเพื่อการพัฒนาบุคคลในสังคมให้ดีขึ้น และ 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยนำเข้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะของผู้ศึกษาว่าความแตกต่างหรือความเหมือนกันของผู้เรียนส่งผลต่อความสำเร็จตามแผนหลักสูตรได้อย่างไร 2) วิจัยเพื่อการติดตามผู้ที่สำเร็จการศึกษาขอหลักสูตรในเรื่องการใช้ความรู้ด้านคริสตศาสนศาสตร์และทักษะการทำงานที่สอดคล้องกับแหล่งทำงาน และ 3) ศึกษาความต้องการหรือความคาดหวังของผู้นำคริสตจักรหรือหน่วยงานคริสเตียนที่มีต่อความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตร

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การประเมินและติดตามผลหลักสูตรศิลปศาสตร-บัณฑิต สาขาวิชาคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน” โดยได้รับทุนในการวิจัยจากคณะคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณคณะคริสตศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยคริสเตียนที่สนับสนุนทุนวิจัยจนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ภรณ์สร อินทรบำรุง. (2558). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย, 8(1), 700-713.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: เอ็น. เอ. รัตนะเทรตดิ้ง.
- ทองศักดิ์ โพธิ์เกตุ. (2563). การประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร โรงเรียนบ้านดอนแยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(10), 287-300.
- บุญเลี้ยง ทูมทอง. (2553). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มูฮัมหมัด มัสนูน และคณะ. (2556). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาแบบบูรณาการอิสลาม โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาการโดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model. วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย, 8(14), 9-25.

- ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ. (2563). การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนร่วมโพธิ์ทองธรรมวิทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(11), 18-31.
- วชิระ จันทราช. (วชิระ จันทราช). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อาร์แอนด์ปรีน.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. (2555). การประเมินหลักสูตร (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2553). การประเมินหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2562 จาก <http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/>
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2554). การประเมินคุณภาพการศึกษา ใน รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการ 10 ปี สมศ ทิศทางการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) (น. 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(1), 12-27.
- อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และคณะ. (2556). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Madaus, G. F. & Stufflebeam, L. S. D. (1988). Education Evaluation: Classic Works of Ralph W. Tyler. London: Kluwer Academic Publishers.
- Stufflebeam, D. L. & Cortn, L. S. C. . (2014). Evaluation theory, models & applications. Evaluation theory, models & applications: Jossey-Bass.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfied, A. J. (2007). Evaluation theory, models & applications. CA: Jossey-Bass.

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์เพื่อการท่องเที่ยว เชิงศาสนาในพื้นที่อีสานตอนล่าง*

THE CULTURAL LANDSCAPE OF BUDDHIST MEDITATION TEACHERS FOR RELIGIOUS TOURISM IN THE LOWER NORTHEAST

ฉลอง พันธจันทร์

Chalong Phanchan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: chalong.p@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจุดกำเนิด พัฒนาการและการขยายตัวของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่อีสานตอนล่าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาทั้งเชิงเอกสารและภาคสนาม ซึ่งมีเครื่องมือการวิจัยคือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่มย่อย จากกลุ่มเป้าหมาย คือ พระสงฆ์ ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้นำชุมชน นักวิชาการ และนักท่องเที่ยว จำนวน 50 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า จุดกำเนิดของพระวิปัสสนาจารย์ในภาคอีสานคือจังหวัดอุบลราชธานี โดยการแพร่ขยายของธรรมยุติกนิกายจากกรุงเทพมหานคร โดยพระอาจารย์ดี พันธธุ ซึ่งเป็นปราชญ์ธรรมิกกับพระวชิรญาณหรือรัชกาลที่ 4 มีการขยายตัวออกเป็น 3 ยุค ในยุคแรกมีการขยายตัวด้านศาสนบุคคลโดยการถือปฏิบัติพระภิกษุจากมหานิกายมาเป็นธรรมยุติกนิกาย ยุคที่ 2 มีการขยายวัด และในยุคที่ 3 มีการเกิดขึ้นของพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่ คือ พระอาจารย์เสาร์ กันตสีโล พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต หลวงพ่อชา สุภทโท หลวงพ่อดูลย์ อดุล หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย เป็นต้น สำหรับภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่ สามารถจัดกลุ่มได้ 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวัดสำคัญ 2) กลุ่มพระเจดีย์ 3) กลุ่มพิพิธภัณฑ์ 4) กลุ่มพระพุทธรูป ศักดิ์สิทธิ์ 5) กลุ่มอัฐิธาตุ 6) กลุ่มศาสนธรรม และสามารถสังเคราะห์ได้ 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มทรัพยากรเดิมในยุคของพระวิปัสสนาจารย์ อาทิ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ อัฐบริวาร และวัด เป็นต้น และ 2) กลุ่มทรัพยากรที่ถูกพัฒนาหรือประดิษฐ์สร้างขึ้นมาในภายหลัง อาทิ พระเจดีย์ และพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น สามารถจัดทรัพยากรทางศาสนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาภายใต้ “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงบูรพาวิปัสสนาจารย์”

* Received 27 December 2021; Revised 15 June 2022; Accepted 20 June 2022

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, พระวิปัสสนาจารย์, การท่องเที่ยวเชิงศาสนา, ธรรมยุติกนิกาย, อีสานตอนล่าง

Abstract

The objectives of this research article were to study the origin of Development and expansion of the Dhammayut sect; and cultural landscapes of Vipassana teachers to promote religious tourism in the lower Isan area. It is a qualitative research with both documentary and field studies. The research tools are observation form, interview form and small group discussion form. The target groups were monks, local knowers, community leaders, scholars and tourists, amounting to 50 monks/person. The origin of the Vipassana teacher in the Northeast is Ubon Ratchathani province. It has spread of the Thammayut sect from Bangkok by Phra Ajahn Dee Panthulo, who was a Purana Saha Dhammakaya of Phra Vajirayan or King Rama IV. It was expanded into 3 eras. In the first period, there was an expansion of religion by taking a motion of monks from the Maha Nikaya to become Dhammayutika Sect. The second era has the expansion of monasteries and in the 3rd era, there is the emergence of Vipassana teachers in the area, namely Phra Ajarn Sao Kantasilo, Phra Ajarn Mun Phurithatto, Reverend Cha Suphatto, Reverend Dun Atulo, and Reverend Phut thaniyo, etc. The cultural landscape of Vipassana teachers in the area can be grouped into 6 groups: 1) important monasteries group 2) pagoda group 3) museum group 4) sacred Buddha image group 5) relic group 6) religious group and can be synthesized into 2 large groups, namely 1) the original resource group in the era of the Vipassana teacher such as the sacred Buddha image, eight necessities of a Buddhist monk (Atthaborikhan) and monasteries, etc., and 2) the resource group that was developed or created later, such as pagoda and museums. etc., which can organize religious resources as a religious tourism route under “Tourism Route for ordained teachers”

Keywords: Cultural Landscape, Buddhist Meditation Teachers, Religious Tourism, Thammayut Nikaya, Lower Northeastern Region

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นหนึ่งในศาสนาของโลกที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน โดยเฉพาะในดินแดนเอเชีย ภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) อาจจะเนื่องด้วยพุทธพจน์ที่ว่า “พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ท้าวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” (ที.ม.10/88/48-49) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จากพุทธพจน์ดังกล่าว พระธรรมปิฎกได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า จุดมุ่งหมายของพุทธศาสนาที่ว่า พุทธชนิตายะ พุทธชนสุขายะ โลกานุกัมปายะ นั้นวัตถุประสงค์ไม่ได้อยู่ที่ตัวพระศาสนาเอง แต่พระศาสนานั้นมีอยู่เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมากและชาวโลก (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539) จึงทำให้พุทธศาสนามีการเผยแผ่และได้รับการยอมรับนับถือของผู้คนในดินแดนต่าง ๆ เมื่อพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิราวพุทธศตวรรษที่ 2 - 3 ด้วยการส่งสมณทูตไปเผยแผ่พุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งมีพระเถระ 2 รูป คือ พระโสณะและพระอุตตระได้เดินทางมายังดินแดนสุวรรณภูมิ (พระมหานามเถระและคณะบัณฑิต, 2553) ซึ่งศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวไว้ว่า หัวใจของสุวรรณภูมินั้นมิใช่ “ทอง” แต่เป็นความหลากหลายทางชีวภาพ นั่นคือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบในไทย พม่า เขมร และลาว (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2546) และสอดคล้องกับคำกล่าวของสุชาดา ทวีสิทธิ์ ที่ว่า นอกจากเป็นดินแดนที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมากแล้ว ยังเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะ (สุชาดา ทวีสิทธิ์, 2552) พุทธศาสนาจึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือสุวรรณภูมิและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยจนกลายเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่สำคัญ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่รู้จักในนามภาคอีสานถือว่าเป็นพื้นที่สะสมทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและเป็นภูมิภาคที่มีความโดดเด่นด้านคติความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิต มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่า อีสานมีแอ่งอารยธรรมใหญ่ ๆ 2 แห่ง คือ แอ่งสกลนครและแอ่งโคราช (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2546) ซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัย ธวัช ปุณโณทก ได้กล่าวไว้ว่า สมัยพุทธศตวรรษที่ 12 - 15 ร่วมสมัยทวารวดี พบว่ามีหลักฐานทางโบราณคดีจำนวนมาก อาทิ เสาหินขนาดใหญ่ เมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์และกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปทั้งแอ่งสกลและแอ่งโคราช นอกจากนี้ยังมีศิลาจารึกอักษรปัลลวะหรืออักษรคฤณณ์ที่กล่าวถึงเรื่องราวทางพุทธศาสนาอีกด้วย โดยเฉพาะในสมัยพุทธศตวรรษที่ 20 - 23 เป็นสมัยที่อาณาจักรล้านช้างครอบครองดินแดนภาคอีสานทั้งหมด โดยเฉพาะในแอ่งสกลนครและลุ่มแม่น้ำโขง พบศิลาจารึกจำนวนมากที่กษัตริย์ล้านช้างสร้างไว้ในภาคอีสาน ตัวอักษรตัวธรรมและอักษรไทยน้อย ซึ่งเป็นอักษรที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในอาณาจักรล้านช้าง เนื้อความที่บันทึกเป็น

เรื่องราวพุทธศาสนา ส่วนใหญ่กล่าวถึงการอุทิศที่ดิน ข้าทาสและนาจ้งหันถวายแก่วัดนั้น ๆ (ธวัช ปุณโณทก, 2551) จากหลักฐานดังกล่าวทำให้เชื่อได้ว่า พุทธศาสนามีบทบาทอย่างยิ่งในวิถีชีวิตของคน และชุมชนทุกระดับชั้นในภาคอีสาน

พุทธศาสนาในภาคอีสานได้เข้าสู่วิถีชีวิตจนกลายเป็นประเพณี วัฒนธรรมและมีความเชื่อที่หลากหลายทำให้กลายเป็นพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2556) หรือพุทธศาสนาแบบประชานิยม (Popular Buddhism) เนื่องจากการผสมผสานกับคติความเชื่อท้องถิ่น ซึ่งภัทรพร สิริกาญจน ได้กล่าวถึงลักษณะของพุทธศาสนาแบบประชานิยมไว้ว่า ชาวพุทธแบบประชานิยมมีวิถีชีวิตใกล้ชิดกับธรรมชาติในสังคมเกษตรกรรม ฝากความหวังไว้กับโชคชะตาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ มีการผสมผสานความเชื่อทางไสยศาสตร์ วิญญาณนิยมและอำนาจของเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เข้ากับพุทธศาสนาเพื่อเป็นตัวช่วยและเติมเต็มชีวิตของตนให้มีความสำเร็จและมีความสุข (ภัทรพร สิริกาญจน, 2557) แต่พุทธศาสนาในภาคอีสานได้รับการปฏิรูปครั้งใหญ่ช่วง พ.ศ. 2456 ในสมัยรัชกาลที่ 4 ด้วยการส่งพระภิกษุที่ได้รับอุดมการณ์ทางการเมืองจากส่วนกลางมาจัดระบบการศึกษาแบบส่วนกลางและให้ปฏิรูปคติความเชื่อท้องถิ่นที่เป็นแบบล้นช้างให้มีรูปแบบเป็นส่วนกลางเหมือนกันทั้งหมด ซึ่งทำให้การเผยแผ่พุทธศาสนาในภาคอีสานมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากพุทธศาสนาในท้องถิ่น นั่นคือการเข้ามาของธรรมยุติกนิกายในพื้นที่ภาคอีสานได้คือจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเดิมวิพากษ์พจนกิจ ได้กล่าวว่า การพระศาสนาในหัวเมืองภาคอีสาน อาจกล่าวได้ว่า เมืองอุบลราชธานีเป็นต้นรากแห่งการขยายพระพุทธรศาสนา (ธรรมยุติกนิกาย) และวัดวาอารามให้แพร่หลายยิ่งกว่าทุก ๆ หัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เดิม วิภาคย์พจนกิจ, 2546) ต่อมาภายหลังก่อให้เกิดพระที่ถือคติการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่ว่าเป็น “พระกรรมฐาน” จนเป็นที่ยอมรับกันทั้งในภาคอีสานและขยายไปยังภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ในนามของ “พระวิปัสสนาจารย์” ภาคอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จึงถือว่าเป็นจุดกำเนิดของพระวิปัสสนาจารย์สายธรรมยุติกนิกาย

ปัจจุบันกระแสการพัฒนาประเทศมีแนวโน้มในการส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น เมื่อมองในมิติของการท่องเที่ยว ในพุทธศตวรรษที่ 20 ปี (2561 - 2580) ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ต้องมีการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีพุทธ เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยววิถีพุทธของโลก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ภาคอีสานจึงถูกทำให้เป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวอย่างหลากหลายมิติในนามของ “อีสานแหล่งเรียนรู้ อู่อารยธรรม” ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพิ่มขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ได้ถูกจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ขอม) นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรศาสนาที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ซึ่งเป็นที่รู้จักทั้งในระดับโลก คือ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโตและหลวงพ่อชา สุภัทโท

และระดับท้องถิ่น อาทิ หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล และหลวงพ่อดุลย์ อดุลโ เป็นต้น ปัจจุบันในพื้นที่อีสานตอนล่างยังปรากฏร่องรอยแห่งมรดกธรรมที่สัมพันธ์กับพระวิปัสสนาจารย์เหล่านั้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่อีสานตอนล่างที่ผ่านมาที่จัดโดยภาครัฐและเอกชนยังขาดการจัดการเชิงบูรณาการทั้งด้านทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่และเส้นทาง การท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ รวมถึงงานวิชาการที่ผ่านมาถือว่าเป็นการศึกษาเนื้อหาเฉพาะส่วน หรือพื้นที่ภายในของแต่ละจังหวัดเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่และเนื้อหาเกี่ยวกับ ภูมิทัศน์ วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในภาคอีสานตอนล่างทั้งหมด ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการใช้ข้อมูลเชิงบูรณาการสำหรับทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดทำข้อมูลการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่เน้น การท่องเที่ยววิถีพุทธทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลกอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจุดกำเนิด พัฒนาการและการขยายตัวของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย ในพื้นที่อีสานตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในพื้นที่อีสานตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) และการศึกษาภาคสนาม (field study) ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารจากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูล ภาคสนาม และนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ เพื่อทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์

2. พื้นที่วิจัยได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี สุรินทร์ บุรีรัมย์และ นครราชสีมา ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดและสถานปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ ที่ได้รับ แนวคิดจากธรรมยุติกนิกายในพื้นที่อีสานตอนล่าง ที่มีความสำคัญและโดดเด่น จำนวน 7 รูป คือ 1) หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล 2) หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต 3) หลวงพ่อชา สุภทโท 4) หลวงพ่อดุลย์ อดุลโ 5) หลวงพ่อสิงห์ ชันตยาโคโม 6) หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย 7) พระอาจารย์จันทร์แรม เขมสิริ และ 7) พระอาจารย์สาม อภิญาโน

3. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 1) กลุ่มพระสงฆ์หรือพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความสัมพันธ์กับวัดหรือสถานปฏิบัติธรรมภายใน พื้นที่ จำนวน 10 รูป 2) กลุ่มผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้านภายในชุมชน จำนวน 10 คน 3) กลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการทางศาสนา จำนวน 10 คน และ 4) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 50 รูป/คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสังเกต (observation) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และแบบสนทนากลุ่มย่อย (focus group discussion) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จากกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มทั้งพระสงฆ์ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการทางศาสนาและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งในส่วนเอกสาร งานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม เพื่ออภิปรายผลตามแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และจัดทำข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายได้ก่อกำเนิดขึ้นโดยมีหลักฐานแสดงไว้หลายนัยยะ หลังจากเจ้าฟ้ามงกุฎหรือพระวชิรญาณภิกขุได้รับการอุปสมบทใหม่โดยมีพระเถระชาวมอญสังกัดรามัญนิกายชื่อว่าพระสุเมธมณี (ชาย พุทธวังโส) เป็นพระอุปัชฌาย์และทรงสถาปนาคณะสงฆ์ “ธรรมยุติกนิกาย” สาเหตุคือรามัญนิกายปฏิบัติเคร่งครัดและออกเสียงอักขระภาษาบาลีได้ชัดเจนใกล้เคียงกับสีหพงศ์มากที่สุด ซึ่งเรื่องวงศ่นี้ ตามความมุ่งหมายของบัณฑิตฝ่ายธรรมยุติกนิกายเข้าใจว่า ได้รับอิทธิพลจากสีหพงศ์เดิมที่ยังตั้งอยู่ในสีหพทวิป สำหรับการเกิดของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายนั้น บางทัศนะถือว่า ปี พ.ศ. 2367 เป็นปีกำเนิดธรรมยุติกนิกาย บางทัศนะนับปีที่เจ้าฟ้ามงกุฎกระทำทัฬหีกรรมหรือการผนวชแปลงในคณะสงฆ์รามัญนิกายในปี พ.ศ. 2369 บางทัศนะถือเอาปีเจ้าฟ้ามงกุฎเสด็จมาประทับที่วัดสมอรายหรือวัดราชาธิวาสในปี พ.ศ. 2372 ประเด็นนี้สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงบันทึกไว้ว่า อันที่จริงธรรมยุติกนิกายค่อยเป็นมาโดยลำดับ ปีที่ออกหน้า ที่ควรจะกำหนดว่า เป็นปีที่ตั้งนั้น คือ จ.ศ. 1191 (พ.ศ. 2372) ส่วนทัศนะสุดท้ายถือเอาปี พ.ศ. 2379 เป็นปีของการกำเนิดธรรมยุติกนิกาย เพราะเจ้าฟ้ามงกุฎทรงแยกธรรมยุติกนิกายออกมาจากนิกายเดิมอย่างเป็นเอกเทศเมื่อพระองค์เสด็จมาประทับที่วัดบวรนิเวศวิหารและถือว่าเป็นวัดแห่งแรกของธรรมยุติกนิกาย เนื่องจากถือตามหลักฐานตามที่สมเด็จฯ พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสที่ว่า พุทธศักราชนี้เป็นวันที่คณะธรรมยุติกนิกายและวัดบวรนิเวศตั้งมาได้ครบ 60 ปีบริบูรณ์ จะมีการประชุมพระธรรมยุติกนิกายให้พรแก่คณะและวัด ขอพระราชทานราชหัตถเลขาอำนวยการแก่คณะและวัด ซึ่งวันที่พระองค์ทรงลงลายพระหัตถ์คือ วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2439 อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์พระวิบูลย์ ธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดสุปัฏนารามวรวิหาร ทำให้ทราบว่า คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายถือเอาวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2379 เป็นวันก่อตั้งและกำเนิดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย (พระวิบูลย์ธรรมาภรณ์, 2564) จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นถึงทัศนะ

เกี่ยวกับกำเนิดของธรรมยุติกนิกายที่หลากหลาย แต่กล่าวได้ว่า ระยะการก่อตัวจนถึงพัฒนาการก่อตั้งนิกายใหม่ขึ้นมานั้นต้องใช้เวลามากกว่า 10 ปี

ภาคอีสานตอนล่างถือได้ว่าเป็นพื้นที่แรกที่ได้รับเอาพุทธศาสนาแบบธรรมยุติกนิกายเข้ามาโดยจังหวัดอุบลราชธานีเมื่อราวปี พ.ศ. 2394 - 2395 โดยการสร้างวัดสุปฏิหารามขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นวัดสำหรับธรรมยุติกนิกายแห่งแรกในภาคอีสานในปี พ.ศ. 2396 จากการศึกษา พัฒนาการและการขยายตัวของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในพื้นที่ภาคอีสานและอีสานตอนล่าง อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 พระอาจารย์ดี พันธุ์โล ซึ่งเป็นปูราณสธรรมิกของพระวชิรญาณหรือรัชกาลที่ 4 ได้สร้างวัดสุปฏิหาราม ขึ้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเป็นวัดแรกของธรรมยุติกนิกายในภาคอีสาน การเข้ามาและปรากฏตัวของพระอาจารย์ดี พันธุ์โล ถือว่าเป็นการก่อตัวของพระวิปัสสนาจารย์ในภาคอีสาน และมีการขยายตัวโดยการส่งศิษย์เข้าไปศึกษาเล่าเรียนทั้งด้านปริยัติและการอบรมวิปัสสนากรรมฐานในกรุงเทพมหานคร หลายรุ่น ซึ่งต่อมาพระเถระเหล่านั้นได้มีบทบาทสำคัญในการแผ่ขยายของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายไปยังที่ต่าง ๆ ในยุคที่ 2 พระอาจารย์ม้าว เทวธัมมิ ซึ่งถือว่าเป็นสัทวิฑาโรแห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีข้อความที่กล่าวไว้ว่า ในราตรีหนึ่งท่านพระอาจารย์ดี พันธุ์โล ได้นำท่านพระอาจารย์ม้าว เทวธัมมิ มาเข้าเฝ้าถวายตัว ขณะที่เฝ้าอยู่นั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชดำเนินไปทรงยกดวงเทียนส่องทอดพระเนตรดูดวงหน้าและส่วนอื่นของท่านพระอาจารย์ม้าว เทวธัมมิ แล้วตรัสกับพระอาจารย์ดีว่า “ขรัวดี พระอย่างนี้ทำไมไม่นำมาให้มาก” พระอาจารย์ดี จึงกราบทูลว่า “หายาก” (พระครูอุบลคณาภรณ์, 2564) พระอาจารย์ม้าว เทวธัมมิ มีความเชี่ยวชาญในการสร้างพระพุทธรูป เช่น การสร้างพระประธานที่ประดิษฐานอยู่ที่ศาลาการเปรียญวัดศรีทอง หรือวัดศรีอุบลรัตนาราม และยังมีบทบาทในการรวบรวมพระพุทธรูปเก่า ๆ ที่นำมาจากเวียงจันทน์และที่สำคัญมากมีอยู่องค์หนึ่งเป็นพระพุทธรูปยืน เรียกว่า พระทองทิพย์ สร้างด้วยสัมฤทธิ์สูงสองศอกเศษที่เจ้ากรมเทวานุเคราะห์ อัญเชิญมาจากเวียงจันทน์ คราวไปตีทัพฮ่อ ร่วมกับพระยามหาอำมาตย์ (ชิน กัลยาณมิตร) ที่เป็นแม่ทัพเมื่อราว พ.ศ. 2418 ปัจจุบัน พระพุทธรูปองค์นี้ประดิษฐานอยู่หน้าพระประธานในอุโบสถวัดศรีอุบลรัตนาราม

ในยุคที่ 2 นี้ถือว่าเป็นยุคที่มีการขยายตัวของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในภาคอีสานทั้งการศึกษา พระสงฆ์ และด้านพื้นที่ ซึ่งพระภิกษุที่สำคัญที่พระอาจารย์ม้าว เทวธัมมิได้ส่งเข้าไปศึกษาในกรุงเทพมหานคร เช่น พระมหาจันทร์ สิริจันโท ต่อมาได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระอุปาสถุณฺณพมาจารย์ และพระมหาอ้วน ดิสโส ต่อมาได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ เป็นต้น ส่วนด้านพื้นที่ในยุคนี้มีการขยายวัดเพิ่มอีก 5 แห่ง คือ ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดบ้านกลาง และวัดบ้านผึ้ง นครจำปาศักดิ์ จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ วัดมหาเมตตาอาราม และวัดอีก จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ วัดบ้านนาคำ อำเภอยโสธร (ปัจจุบันคือจังหวัดยโสธร) วัดศรีมงคลเหนือ ที่อำเภอมุกดาหาร จังหวัดนครพนม (ปัจจุบันคือจังหวัดมุกดาหาร)

ส่วนในยุคที่ 3 มีพระเถระที่มีความสำคัญ จำนวน 2 รูป คือ พระอริยกวี (อ่อน ฉัมมรักขิตโต) และพระ อุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) สำหรับพระอริยกวี (อ่อน ฉัมมรักขิตโต) ถือว่าเป็นพระครูฐานานุกรมของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ และได้เป็นเจ้าอาวาสอยู่ที่วัดเขมาภิรตาราม เป็นผู้แตกฉานในภาษามคธ (บาลี) และจัดการวางระเบียบการปกครอง คือจัดการให้เป็นหมวดหมู่และทำบัญชีพระสงฆ์ส่งกระทรวงและห้ามลัทธิธรรมนิยมประเพณีบางประการ เช่นห้ามไม่ให้พระเกี่ยวข้องในการทำบั้งไฟ เสี่ยงกลอง แข่งเรือ และเลี้ยงม้า เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น พระอริยกวี ถือว่าเป็นพระอุปัชฌาย์ของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต อีกรูปหนึ่งที่ยึดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการขยายวงศ์ธรรมยุติกนิกายและเผยแผ่แนวความคิด การปฏิบัติแบบธรรมยุติกนิกายออกไปยังภูมิภาคอื่น ๆ คือ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ซึ่งเป็นผู้นำวงศ์ธรรมยุติกนิกายไปเผยแผ่ทางภาคเหนือ และนิมนต์ให้พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์แหวน สุจิณฺโณ และพระอาจารย์ตื้อ อจลธมฺโม ไปช่วยเผยแผ่สอนธรรม โดยให้ท่านเหล่านี้ถือญัตติจากมหานิกายมาเป็นธรรมยุติกนิกาย พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ ถือได้ว่าเป็นพระธรรมยุติกนิกายรูปแรกที่มีความโดดเด่นทั้งทางด้านการปกครองและการปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานหรือมีความสามารถทั้งด้านปริยัติและปฏิบัตินั่นเอง

สำหรับธรรมยุติกนิกายได้มีพัฒนาการเข้าสู่ภาคอีสานที่จังหวัดอุบลราชธานีโดยได้สร้างวัดสุปฏิหารามเป็นวัดแรก และการขยายตัวออกไปก่อตั้งวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะวัดศรีทอง ซึ่งวัดนี้ถือว่าเป็นศูนย์รวมของการ “ญัตติ” พระสงฆ์มหานิกายมาเป็นพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย และอาจกล่าวได้ว่า วัดแห่งนี้ถือว่าเป็นสถานที่สำคัญของการศึกษา อบรมวิปัสสนากรรมฐานของพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในยุคต้นที่สำคัญหลายรูป อาทิ พระอาจารย์ม้าว เทวธมฺมิ พระอริยกวี หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นต้น ซึ่งพระวิปัสสนากรรมฐานเหล่านี้ได้ทำการอบรมพระธรรมวินัยให้แก่พระสงฆ์ทั้งฝ่ายมหานิกายและธรรมยุติกนิกายและส่งไปเผยแผ่หลักวิปัสสนากรรมฐานทั่วภาคอีสานและภูมิภาคอื่น ๆ รวมทั้งต่างประเทศ (ในเวลาต่อมา) และในภาคอีสานตอนล่างเป็นหนึ่งในพื้นที่สำคัญที่พระวิปัสสนาจารย์เหล่านี้ได้เข้าไปเผยแผ่ อบรมประชาชน ที่สำคัญมีหลายรูป อาทิ หลวงพ่อชา สุภทฺโท แห่งวัดหนองป่าพง จังหวัดอุบลราชธานี หลวงพ่อสิงห์ ขันตยาภโม และหลวงพ่อกุศล ฐานิโย วัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา หลวงพ่อดุลย์ อดุลโ วัดบูรพาราม และพระอาจารย์สาม อจฺญจโน วัดป่าไทรวิเวก จังหวัดสุรินทร์ พระอาจารย์จันทร์ แรม เขมสิริ วัดระหานหรือเกาะแก้วธุดงค์สถาน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น พระวิปัสสนาจารย์เหล่านี้ถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการเผยแผ่พุทธศาสนาสายธรรมยุติกนิกายในพื้นที่อีสานตอนล่าง จนก่อให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่าง จากการศึกษาเชิงพื้นที่ด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ในอีสานตอนล่าง พบว่า มีทรัพยากรทางศาสนาที่เนื่องด้วยพระวิปัสสนาจารย์ สามารถจัดเป็นกลุ่มได้จำนวน 6 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวัดสำคัญ 2) กลุ่มพระเจดีย์ 3) กลุ่มพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ 4) กลุ่มพิพิธภัณฑ์ 5) กลุ่มอัฐิธาตุ และ

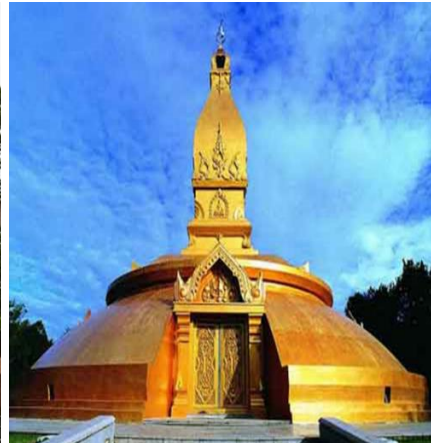

6) กลุ่มศาสนธรรม ทั้งหมดมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวเนื่องกับพระวิปัสสนาจารย์ที่กล่าวแล้วข้างต้น ดังนี้

กลุ่มวัดสำคัญ หมายถึง วัดหรือศาสนสถานที่มีความสำคัญกับพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่าง ซึ่งเป็นสถานที่ที่พระวิปัสสนาจารย์ข้างต้นรูปใดรูปหนึ่งเคยอยู่จำพรรษา เคยปฏิบัติธรรม หรืออาศัยอยู่จนมรณภาพ รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 แห่ง ดังนี้ ในจังหวัดอุบลราชธานีมีทั้งหมด จำนวน 7 แห่ง คือ 1) วัดสุปัญญารามวรวิหาร 2) วัดศรีอุบลรัตนาราม 3) วัดเลียบ 4) วัดใต้พระเจ้าองค์ตื้อ และ 5) วัดบูรพาราม วัดทั้ง 5 แห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง 6) วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ 7) วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร ในจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1 แห่ง คือ 8) วัดระหานหรือเกาะแก้วธุดงคสถาน อำเภอบ้านด่าน ในจังหวัดสุรินทร์ มีจำนวน 2 แห่ง คือ 9) วัดบูรพาราม 10) วัดป่าไทรวิเวก ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง และในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 1 แห่ง คือ 11) วัดป่าสาละวัน อำเภอเมือง

สำหรับทรัพยากรทางศาสนาที่จัดเป็นภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีนั้นครอบคลุมทั้ง 6 กลุ่มตามที่กล่าวแล้ว แต่มีพื้นที่สำคัญซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มวัดสำคัญ จำนวน 2 แห่ง คือ วัดดอนธาตุและวัดหนองป่าพง เพราะวัดดอนธาตุ เป็นที่ตั้งของเจดีย์พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่เสาร์ กันตสีโล ส่วนวัดหนองป่าพง เป็นที่ตั้งของเจดีย์พระโพธิญาณของหลวงพ่อบุชา สุภทโท ซึ่งทั้ง 2 แห่งถูกสร้างขึ้นในภายหลังเพื่อเก็บรักษาอัฐิธาตุของหลวงปู่เสาร์ กันตสีโล และหลวงพ่อบุชา สุภทโทตามลำดับ แต่ในพื้นที่วัดดอนธาตุนั้นมีความแตกต่างจากวัดหนองป่าพง เนื่องจากวัดดอนธาตุมีทรัพยากรทางศาสนาครอบคลุมทั้ง 6 กลุ่ม คือเป็นวัดสำคัญ มีพระเจดีย์ พิพิธภัณฑสถาน พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ อัฐิธาตุและศาสนธรรม แต่ในทางตรงกันข้ามวัดหนองป่าพงนั้นไม่ปรากฏมีกลุ่มพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เพราะวัดหนองป่าพง เน้นในเรื่องของการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นสำคัญ และกลุ่มวัดสำคัญในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีมีความเกี่ยวข้องกับข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ในเชิงประวัติศาสตร์การเคย “จำพรรษา” “ปฏิบัติธรรม” “อุปสมบท” และ “ประชุมเพลิง” เป็นสำคัญ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี คือ วัดที่ยังสามารถยึดแนวปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างโดดเด่น คือวัดหนองป่าพงเท่านั้น ส่วนวัดอื่น ๆ ถือปฏิบัติตามจารีตประเพณีสำคัญ คือการปฏิบัติธรรมในวันพระ วันสำคัญทางพุทธศาสนา และวันสำคัญของรัฐเท่านั้น

ส่วนภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์นั้น ถือว่าครอบคลุมทั้ง 6 กลุ่ม แต่มีความโดดเด่นด้านกลุ่มพระเจดีย์ที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ จำนวน 3 แห่ง คือ 1) เจดีย์บูรพาจารย์สายพระกรรมฐาน วัดป่าสาละวัน เป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของหลวงพ่อดิ่ง ชนตยาโคโม และหลวงพ่อดุจ ฐานิโย 2) พระมหาเจดีย์บุรีรัมย์ วัดระหานหรือเกาะแก้วธุดงคสถาน เป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของพระอาจารย์จันทร์แรม เขมสิริ 3) พระมหาเจดีย์บูรพาจารย์ อตุโลอนุสรณ์ วัดป่าโยธาประสิทธิ์ เป็นที่บรรจุอัฐิธาตุของหลวงพ่อดุลย์ อตุโล

ภาพที่ 1 (ซ้าย) เจดีย์พิพิธภัณฑ์หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล ภาพที่ 2 (ขวา) เจดีย์หลวงพ่ocha สุภัทโท

ภาพที่ 3 (ซ้าย) พระมหาเจดีย์ศรีบุรีรัมย์
พระกรรมฐาน วัดป่าสาละวัน

ภาพที่ 4 (ขวา) เจดีย์บูรพาจารย์สาย

นอกจากกลุ่มพระเจดีย์แล้ว ยังมีกลุ่มพิพิธภัณฑ์ที่ใช้สำหรับจัดแสดงอัฐบริขารหลวงพ่อดุลย์ อดุลโ วัดบูรพาราม ส่วนกลุ่มอัฐธาตุและกลุ่มศาสนธรรมนั้นปรากฏให้เห็นเชิงประจักษ์ทุกวัดที่มีความเกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ทั้ง 7 รูป มีข้อสังเกตเกี่ยวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมในจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์ คือ ในปัจจุบัน ทรัพยากรทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์นั้น จะเน้นให้ความสำคัญหรือสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่มากกว่าการชี้ให้เห็นถึงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามจารีตประเพณีของบูรพาจารย์ที่เคยยึดถือปฏิบัติในอดีต มีเพียงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามจารีตประเพณีเช่นเดียวกับพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีเท่านั้น

จากการศึกษายังพบว่า ทรัพยากรทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ สามารถสังเคราะห์ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มทรัพยากรเดิมที่เคยปรากฏในยุคของพระวิปัสสนาจารย์แต่ละรูป อาทิ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ อัฐบริวาร และวัด เป็นต้น 2) กลุ่มทรัพยากรที่ถูกพัฒนาหรือประดิษฐ์สร้างขึ้นมาหลังจากการมรณภาพของพระวิปัสสนาจารย์รูปนั้น ๆ อาทิ พระเจดีย์และพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น ในปัจจุบันภูมิทัศน์วัฒนธรรม พระวิปัสสนาจารย์ มีแนวโน้มถูกใช้เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนามากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับแนวทางของพระวิปัสสนาจารย์ในยุคก่อนหรือยุคต้น ๆ ที่เน้นในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นหลัก และยังพบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์และบุรีรัมย์นั้น ไม่มีความโดดเด่น เพราะส่วนมากภาพลักษณ์หรือสัญลักษณ์เกี่ยวกับหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต อาทิ รูปหล่อ เป็นต้น ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์จะถูกสร้างขึ้นภายหลังโดยลูกศิษย์ที่ไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต แต่ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มีความโดดเด่นในพื้นที่อีสานตอนบนโดยเฉพาะในจังหวัดสกลนคร ตรงกันข้ามกับหลวงปู่เสาร์ กันตสีโล ที่มีความโดดเด่นในพื้นที่อีสานตอนล่าง โดยเฉพาะในจังหวัดอุบลราชธานีมากกว่าพื้นที่อื่น อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมนั้นภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ได้แพร่กระจายไปทุกภูมิภาคของไทย และจากผลการศึกษาสามารถนำทรัพยากรทางศาสนาเกี่ยวกับ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่างทั้ง 6 กลุ่มมาจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาได้ จำนวน 2 เส้นทาง คือ 1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาภายในจังหวัดอุบลราชธานีโดยใช้ระยะเวลา 1 วัน 1 คืน หรือมากกว่านี้ เส้นทางนี้เหมาะสำหรับผู้ต้องการปฏิบัติธรรม จาริกแสวงบุญรวมทั้งเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน กราบไหว้พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และพระเจดีย์ เป็นต้น 2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดอุบลราชธานี - สุรินทร์ - บุรีรัมย์ - นครราชสีมา ใช้เวลา 3 วัน 2 คืน เส้นทางนี้เหมาะสำหรับการจาริกแสวงบุญ เยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถานและกราบไหว้พระเจดีย์ ภายใต้อาณาเขต “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงบูรพวิปัสสนาจารย์”

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ จุดกำเนิดของธรรมยุติกนิกายนั้นมีทัศนะที่หลากหลายเกี่ยวกับระยะเวลาของการก่อตั้ง แต่ทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ธรรมยุติกนิกายนั้นได้รับอิทธิพลจากรามัญนิกาย ถือว่าเป็นนิกายที่มีธรรมเนียมปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อพระวชิรญาณภิกขุหรือรัชกาลที่ 4 ซึ่งปฐม นิคมานนท์ ได้กล่าวว่า ทรงเลื่อมใสใคร่จะประพฤติปฏิบัติตามแบบพระมอญ จึงเสด็จย้ายไปประทับ ณ วัดสมอราย พ.ศ. 2372 เวลานั้นมีพระภิกษุหนุ่มเป็นเจ้าบ่าว เป็นลูกผู้ดีบ้างที่ได้ถวายตัวเป็นสิสสานุศิษย์ ศึกษาอยู่ในพระสำนักและเลื่อมใสในพระดำริอิกราว 6 รูป ตามเสด็จไปอยู่วัดสมอรายก็มี อยู่วัดอื่นแต่ไปประชุม ณ วัดสมอรายก็มี จึงเริ่มเกิดเป็นคณะสงฆ์ ในภายหลังเรียกว่า ธรรมยุติกา แต่นั้นเป็นต้นมา (ปฐม นิคมานนท์,

2546) สำหรับภาคอีสานนั้น จังหวัดอุบลราชธานีถือว่าเป็นพื้นที่รับการแพร่กระจายของธรรมยุติกนิกายโดยแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ยุค ซึ่งยุคแรก ถือว่า ตัวบุคคลที่เป็นพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายนั้นมีความสัมพันธ์และใกล้ชิดกับพระวชิรญาณในฐานะที่เป็น “ปูราณสธรรมมิก” และมีการสนับสนุนในการสร้างวัดในสังกัดธรรมยุติกนิกายแห่งแรกในภาคอีสาน คือ วัดสุปฏิหาราม และมีการก่อสร้างวัดอื่น ๆ อาทิ วัดศรีทอง วัดสุทัศนาราม เป็นต้น ขึ้นมาทั้งภายในตัวเมืองอุบลราชธานีและนอกเมือง

ประเด็นนี้เดิม วิชาคย์พจนกิจ ได้กล่าวไว้ว่า วัดธรรมยุติกนิกายที่ได้ปรากฏขึ้นที่เมืองอุบลฯ และเมืองขึ้นของเมืองอุบลฯ เวลานั้นประมาณ 20 ปี ขยายตัวออกไปถึง 6 วัดนับเป็นสมัยแรกหรือยุคแรก (เดิม วิชาคย์พจนกิจ, 2546) และที่สำคัญในยุคที่ 1 มีการส่งศิษย์เข้าไปศึกษาทั้งด้านปริยัติและอบรมวิปัสสนากรรมฐานในกรุงเทพมหานครหลายรุ่น อาทิ พระมหาจันทร์ สิริจันโท และพระมหาอ้วน ติสโส เป็นต้น ซึ่งพระสงฆ์เหล่านี้ถือว่าเป็นผู้มีความสำคัญในการขยายวงศ์ธรรมยุติกนิกายในยุคที่ 2 ในยุคนี้นิคมศูนย์กลางของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายเปลี่ยนจากวัดสุปฏิหารามมาที่วัดศรีทอง ซึ่งมีพระอาจารย์ม้าว เทวธัมมิ เป็นเจ้าอาวาสในขณะนั้น เพราะถือว่าวัดศรีทองเป็นสถานที่ศึกษา อบรมวิปัสสนากรรมฐานให้พระสงฆ์สายธรรมยุติกนิกายและที่สำคัญคือเป็นสถานที่อุบัติติพระสงฆ์จากมหานิกายมาเป็นธรรมยุติกนิกายในยุคแรก ๆ สอดรับกับธีระพงษ์ มีไธสง ที่ได้กล่าวว่า พระวชิรญาณได้อนุโลมและแต่งตั้งให้ท่านดี พันธุโล และท่านม้าว เทวธัมมิ เป็นพระอุปัชฌาย์ ให้บรรพชาและอุปสมบทแก่กุลบุตรหรือให้อุบัติติใหม่แก่พระสงฆ์ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นธรรมยุติกนิกาย (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2562) และได้มีการสร้างวัดเพิ่มขึ้นอีกจำนวน 5 วัด กระจายกันอยู่ในหลายพื้นที่ คือ วัดบ้านนาคำ อำเภอยโสธร (ปัจจุบันเป็นจังหวัดยโสธร) วัดศรีมงคลเหนือ อำเภอมุกดาหาร (ปัจจุบันเป็นจังหวัดมุกดาหาร) และ 1 ใน 5 วัดนั้นได้ถูกสร้างขึ้นที่นครจำปาศักดิ์ (ปัจจุบันอยู่ใน สปป ลาว) คือ วัดมหาเมตตาราม โดยมีพระมหาจันทร์ สิริจันโท เป็นเจ้าอาวาส พัฒนาการของธรรมยุติกนิกายในยุคที่ 2 นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกิดขึ้นของพระวิปัสสนาจารย์ที่ก่อให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่ภาคอีสาน โดยเฉพาะภาคอีสานตอนล่าง ซึ่งก็คือพัฒนาการของธรรมยุติกนิกายในยุคที่ 3 นั่นเอง ในยุคที่ 3 นี้ คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายได้มีการจัดระบบการปกครองขึ้นเรียกว่า “มณฑลอีสาน” ซึ่งมีพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) และพระพรหมมุนี (อ้วน ติสโส) เป็นผู้ทำหน้าที่ในการปกครองเป็นที่น่าสังเกต คือ ยุคนี้พระสงฆ์ที่ถือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสายหลวงปู่เสาร์ กันตสีโลและหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จะไม่ให้ความสำคัญกับตำแหน่งด้านการปกครองที่คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายพยายามจะแต่งตั้งให้ รวมถึงการศึกษาเล่าเรียนอื่น ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “ทางการฝ่ายปกครองพระสงฆ์ จะให้ครูอาจารย์เสาร์ กันตสีโล ครูอาจารย์มั่น ภูริทัตโต รับตำแหน่งเป็นพระปกครองทำหน้าที่ปกครองควบคุมพระเถระในการศึกษาเล่าเรียน การตั้งโรงเรียนสอนบาลีไวยากรณ์ โรงเรียนทางโลก ท่านไม่คุ้นเคยก็เลยพากันหลบหนี ซ่อนตัว ขึ้นทางเมืองเหนือบ้าง อุดร หนองคาย เมืองเลย สกลนคร มุกดาหารบ้าง เขาว่าอยู่ทางนั้นก็หนีลงมาอยู่ทางนี้” (พระธัมมธโร, 2556) และพื้นที่

อื่น ๆ ทั้งภาคเหนือ อีสานและบางส่วนในประเทศลาว ปัจจุบันพื้นที่เหล่านั้นมีความสำคัญจนก่อให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่ภาคอีสานรวมถึงภาคอีสานตอนล่างด้วย

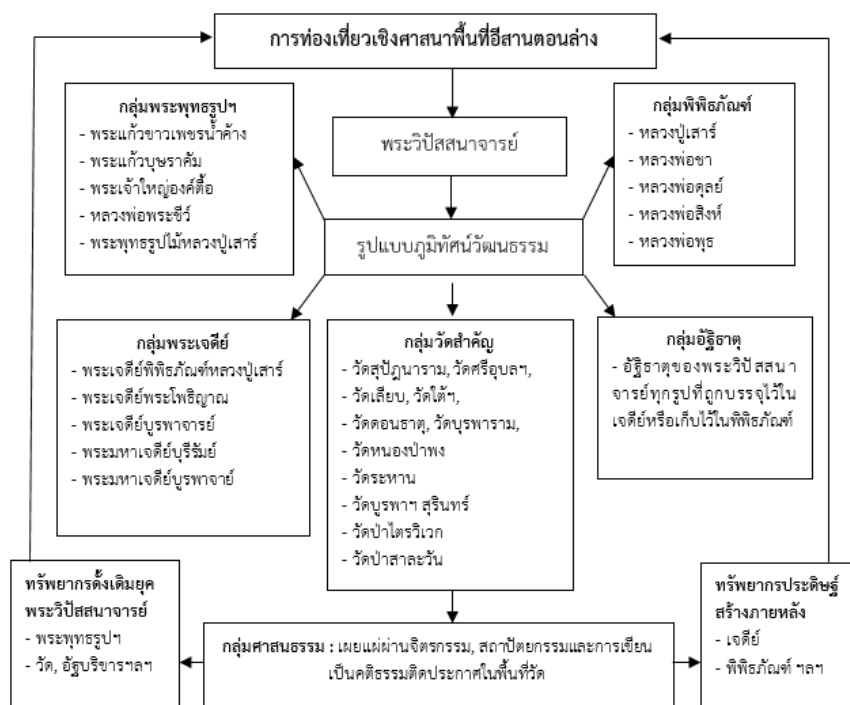
ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ที่ก่อตัวมาตั้งแต่ยุคแรกจนถึงยุคที่ 3 ในพื้นที่อีสานตอนล่าง มีความเกี่ยวข้องกับพระวิปัสสนาจารย์ จำนวน 7 รูป ได้แก่ 1) หลวงปู่เสาร์ กันตสีโล 2) หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต 3) หลวงพ่อสิงห์ ชันตยาโคโม 4) หลวงพ่อดุลย์ อดุลโล 5) หลวงพ่อพุทธฐานิโย 6) พระอาจารย์สาม อภิญาโณ และ 7) พระอาจารย์จันทร์แรม เขมสิริ สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในยุคแรกนั้นมีความโดดเด่นในทุกพื้นที่เนื่องจากพระวิปัสสนาจารย์ทุกรูปเอาใจใส่ในการปฏิบัติทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้อธิบายว่า สมถะเป็นวิธีทำให้ใจสงบจนตั้งมั่นเป็นสมาธิถึงขั้นฌานระดับต่าง ๆ จุดมุ่งหมายของสมถะคือสมาธิ ส่วนวิปัสสนา คือการเห็นแจ้งหรือวิธีทำให้เกิดการเห็นแจ้ง เป็นการฝึกฝนอบรมปัญญาให้เกิด รู้ชัดสิ่งทั้งหลายตรงต่อสภาวะของมัน จนเกิดความรู้ ความเข้าใจถูกต้องที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ในระหว่างการปฏิบัตินั้น เรียกว่า ญาณ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546) เช่นเดียวกับเรื่องเดช เขจรศาสตร์ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้พุทธธรรมของวัดป่าเป็นการปฏิบัติทางจิตตามแนวสมถะและวิปัสสนา โดยการนำหลักธรรมมาประกอบเป็นเครื่องมือปฏิบัติด้วยเทคนิคกรรมฐานในแบบพุทโธ (เรื่องเดช เขจรศาสตร์, 2549) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายที่มีหลวงปู่เสาร์ กันตสีโลและหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มีความโดดเด่นและแตกต่างจากพระสงฆ์ธรรมยุติกนิกายฝ่ายปกครองอย่างชัดเจน ในระยะต่อมา ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์มีพัฒนาการเชิงรูปธรรมมากขึ้น อาทิ พระเจดีย์ พิพิธภัณฑสถานและศาสนาสถานอื่น ๆ เป็นต้น ภูมิทัศน์วัฒนธรรมในช่วงหลังนี้จัดเป็นทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกพัฒนามีการผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างพระวิปัสสนาจารย์กับชุมชนและสังคม สอดรับกับแนวคิดขององค์กรยูเนสโก ที่ว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมก็คือทุกสิ่งทุกอย่างทั้งรูปธรรมและนามธรรมอันเป็นสิ่งที่ผู้คนยึดถือร่วมกันและได้กระทำต่อสภาพแวดล้อมภูมิประเทศ เพื่อสร้างความเจริญงอกงามและพัฒนาสังคมของมนุษย์ (UNESCO, 2005) ยิ่งกว่านั้นภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่าง ยังสะท้อนให้เห็นว่า เป็นการออกแบบและสร้างสรรค์อย่างตั้งใจโดยมนุษย์หรือเป็นงานที่ร่วมกันระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ และเป็นพื้นที่ทางโบราณคดีซึ่งมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับงานสถาปัตยกรรมและเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและเศรษฐกิจอีกด้วย (Feilden, M. & Jokilehto, J, 1998) จากเหตุผลดังกล่าวทำให้เห็นทรัพยากรทางศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับพระวิปัสสนาจารย์ทั้ง 7 รูป มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงศาสนาสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจาริกแสวงบุญและเสริมการปฏิบัติธรรมหรือการพัฒนาจิตใจ หรือแม้แต่การใช้ทรัพยากรทางศาสนาที่เกี่ยวกับภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่ อาทิ วัดสำคัญ พระเจดีย์ และพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น มาหนุนเสริมให้นักท่องเที่ยวได้เกิดศรัทธาในเบื้องต้นก่อนนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งประเด็นนี้ มาโนช พรหมปัญญา และคณะ ได้กล่าวว่า การเดินทางสู่สถานที่ตั้งของวัดเพื่อศึกษาธรรมและบริบททางศาสนาที่เกี่ยวข้อง เป็นการฝึกฝน

หย่อนใจ รวมทั้งเพื่อการศึกษาและการชื่นชมความงามทางวัฒนธรรมและเพื่อตอบสนองทางความเชื่อส่วนบุคคลตามระยะเวลาที่เหมาะสม (มาโนช พรหมปัญญาและคณะ, 2556) เช่นเดียวกับสุทธิตย์ อาภากรโรและสายชล ปัญญชิต ที่กล่าวว่า การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้และการปฏิบัติในทางศาสนา หรือการเดินทางเพื่อการแสวงบุญของศาสนิกชนต่าง ๆ นั้น เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของผู้เดินทาง (สุทธิตย์ อาภากรโร และสายชล ปัญญชิต, 2554) จากการอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าทำให้พบว่า ในปัจจุบัน ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่าง ถูกกลืนกลายและถูกกลืนกลายด้วยกระแสสังคมแบบทุนนิยม หรือถูกนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวเชิงศาสนามากยิ่งขึ้น ทำให้ไม่เห็นความแตกต่างระหว่างวิถีการปฏิบัติในนามวัดป่าแบบเดิม แต่จะมีเพียงวัดหนองป่าพงเท่านั้นที่ยังคงรักษาวินัยการปฏิบัติแบบวัดป่าไว้อย่างมั่นคงและชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทำให้พบว่า ภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่าง ทั้ง 6 กลุ่ม สามารถสังเคราะห์ได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มทรัพยากรเดิม 2) กลุ่มทรัพยากรที่ถูกพัฒนาหรือประดิษฐ์สร้างขึ้นภายหลัง ซึ่งสามารถจัดทำเป็นข้อมูลเพื่อ “ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนา” ได้ดังภาพ คือ

ภาพที่ 5 Model Road Map ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในพื้นที่อีสานตอนล่าง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาข้อมูลเชิงพื้นที่เกี่ยวกับจุดกำเนิด พัฒนาการและการขยายตัวของคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย จนก่อให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมพระวิปัสสนาจารย์ในพื้นที่อีสานตอนล่าง โดยใช้แนวคิดในการวิจัยเป็นกรอบในการเก็บข้อมูลเพื่อมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลก่อนนำมาอภิปรายผล ทำให้เห็นว่าจุดกำเนิดของพระวิปัสสนาจารย์ในภาคอีสานคือ จังหวัดอุบลราชธานี โดยการแพร่ขยายของธรรมยุติกนิกายจากกรุงเทพมหานคร ในยุคแรกมีการขยายตัวด้านศาสนบุคคลโดยการถือปฏิบัติพระภิกษุจากมหานิกายมาเป็นธรรมยุติกนิกาย จนเกิดพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความโดดเด่นหลายรูป สำหรับทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับพระวิปัสสนาจารย์ สามารถจัดเป็นกลุ่มได้ 6 กลุ่ม และสามารถนำทรัพยากรเหล่านั้นมาจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาโดยหน่วยงานของรัฐและเอกชนได้ จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถจัดทำข้อเสนอแนะได้ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ คือ 1.1) กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานระดับท้องถิ่น สามารถนำข้อมูลการวิจัยนี้ไปจัดเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในนาม “เส้นทางท่องเที่ยวพระวิปัสสนาจารย์” 1.2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและหน่วยงานของรัฐระดับท้องถิ่นควรพัฒนาพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับ “หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต” ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทุกระดับทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก โดย UNESCO และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนต่างชาติเข้ามาอุปสมบทหรือปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในประเทศไทย เพราะพื้นที่อีสานตอนล่างมีความพร้อมทั้งที่พักอาศัย คือวัดหนองป่าพง และวัดบ้านนาชาติ และบุคลากรในการอบรมทั้งพระวิปัสสนาจารย์ชาวไทยและชาวต่างชาติ

เอกสารอ้างอิง

- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2546). ประวัติศาสตร์อีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธวัช ปุณโณทก. (2551). พระพุทธศาสนาในภาคอีสานและล้านช้าง. ใน เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงวิชาการ เรื่อง “พระพุทธศาสนาแม่น้ำโขง” ณ โรงแรมชินพาเลซ จังหวัดเลย, 9-12 กรกฎาคม 2551. มมร. เลย.
- ธีระพงษ์ มีไธสง. (2556). หดสง: ภูมิปัญญาพื้นบ้าน พิธีเถราภิเษกพระสงฆ์ในภาคอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ธีระพงษ์ มีไธสง. (2562). การปรับตัวพุทธศาสนาในอีสานท่ามกลางการแพร่กระจายแนวคิดแบบพระสายวัดป่า ธรรมยุติกนิกาย. วารสารภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม, 8(1), 156-175.

- ปฐม นิคมานนท์. (2546). พระครูวิเวกพุทธกิจ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- พระครูอุบลคณาภรณ์. (7 กุมภาพันธ์ 2564). ประวัติธรรมยุติกนิกายในจังหวัดอุบลราชธานี. (ฉลอง พันธุ์จันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). จาริกบุญ จาริกธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- _____. (2546). พุทธธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธัมมธโร. (2556). ธรรมประวัติหลวงปู่จาม มหาบุญโญ ผู้มากมีบุญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- พระมหานามเถระและคณะบัณฑิต. (2553). คัมภีร์มหาวงศ์ ภาค 1. สุเทพ พรหมเลิศ. ผู้แปล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวิบูลย์ธรรมาภรณ์. (6 กุมภาพันธ์ 2564). ประวัติวัดสุปัฏนาราม. (ฉลอง พันธุ์จันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2557). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย: เอกภาพในความหลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิช พรหมปัญโญและคณะ. (2556). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, 8(2), 36-47.
- เรืองเดช เขจรศาสตร์. (2549). วิถีพุทธธรรมตามแนววัดป่าภาคอีสานกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาไทยศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). แอ่งอารยธรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). พระพุทธศาสนาในอาเซียน ท่ามกลางความหลากหลายของพหุสังคม วัฒนธรรม และศาสนา เล่ม 1. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซนปรินต์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) ฉบับประชาชน. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2020>
- สุชาติ ทวีสิทธิ์. (2552). ลุ่มน้ำโขงศึกษา: สายน้ำ ผู้คน ชายแดน วัฒนธรรม การค้า การเมือง. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 5(ฉบับพิเศษ), 6-16.

สุทธิชัย อากาศโร และสายชล ปัญญชิต. (2554). รูปแบบของเครือข่ายการเรียนรู้ทางสังคมในการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/viewFile/3811/3800

Feilden, M. & Jokilehto, J. (1998). Management guidelines for world cultural Heritage site. Rom, Italy: ICCROM.

UNESCO. (2005). The Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. Retrieved November 20 , 2021, from <https://en.unesco.org/creativity/convention>

สภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้
จังหวัดจันทบุรีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการ
กับประเทศคู่ค้าจีน*

THE INTEGRATED MARKETING COMMUNICATION SITUATION IN
CHANTHABURI FRUIT MARKETS PERTAINING TO INCREASING THE
BUSINESS CAPABILITIES WITH CHINA

ภารดี พึ่งสำราญ

Paradee Phuengsamran

พนมสิธิ์ สอนประจักษ์

Phomsit Sonprajuk

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: paradeep60@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารหลักฐาน (Documentary Investigation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 8 ท่าน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ประกอบการ ชาวสวนผลไม้ จำนวน 4 กลุ่ม พบว่า ด้านการวางแผนการสื่อสารการตลาดจนถึงปัจจุบันไม่ได้มีแผนงานเป็นรูปธรรมชี้เฉพาะเจาะจง สภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการของตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีน พบว่า เครื่องมือสื่อสารการตลาดมีลักษณะแบบบูรณาการใช้วิธีการผสมผสาน จุดแข็ง คือ การกำหนดตำแหน่งของตลาดผลไม้จันทบุรีให้ตรงตามเงื่อนไขการส่งออก ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ด้านการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการและกำแพงด้านภาษาถือว่าเป็นจุดอ่อน แต่มีโอกาสจากภายนอกด้านความเชื่อต่อคุณค่าทางโภชนาการและบทบาทความเป็นคู่ค้าส่งผลกระทบต่ออุปสรรค วัตถุประสงค์เพื่อขยายตลาดการส่งออกและเป็นศูนย์กลางของตลาดผลไม้แบบครบวงจรที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การวางตำแหน่งและกลยุทธ์สารจะกำหนดความเป็นเมือง

* Received 15 June 2022; Revised 25 June 2022; Accepted 28 June 2022

ตลาดผลไม้ที่สมบูรณ์แบบและตลาดที่น่าลงทุนที่มีการให้ความหมายของมหานครผลไม้ที่แตกต่างกัน งบประมาณถือว่าเป็นข้อจำกัดทั้งที่การดำเนินงานมุ่งเน้นปฏิบัติในทิศทางเชิงบวกที่มีการวัด ประเมินผลและควบคุมด้วยการตรวจสอบกระแสตอบรับและตรอย้าความจงรักภักดีต่อตราสินค้า อย่างไรก็ตาม ประเทศไทย-จีนมีวัฒนธรรมแบบบริบทสูง (High-context Culture) จึงไม่พบความแตกต่างของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ, ตลาดผลไม้จันทบุรี, ประเทศคู่ค้าจีน,

Abstract

The objectives of this research article were to the integrated marketing communication situation in Chanthaburi fruit markets pertaining to increasing the business capabilities with China. This is qualitative research; the collection data was derived from using documentary investigation, in-depth interviews with 8 key informants, and focus-groups for entrepreneurs and orchardists with 4 groups. The results revealed that, in terms of marketing communication planning, until now, there were no specific concrete plans. The integrated marketing communication situation in Chanthaburi fruit markets pertaining to increasing the business capabilities with China results have shown that integrated marketing communication tools are used, with a mix of approaches. The strength is to determine the positioning of the Chanthaburi fruit market to meet export conditions. The majority of the stakeholders had no knowledge of integrated marketing communications and language barriers were considered weaknesses, but external opportunities for belief in nutritional value and the role of partnering influenced barriers. The objective is to expand the export market and be at the center of the integrated fruit market with target groups. The positioning and strategy will define the perfect fruit market city and investment market with different definitions of a fruit metropolis. Budgets are considered a constraint in spite of the measurable positive focus of operations. Assessment, evaluation, and control by monitoring feedback and reinforcing brand loyalty. However, Thailand-China trading partner countries have a high-context culture, so no differences in communication between the cultures were found.

Keywords: Integrated Marketing Communication, Chanthaburi Fruit Market, China as a Trading Partner

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญของโลก การค้าการลงทุนระหว่างประเทศอยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน - จีน (ASEAN - China Free Trade Agreement : ACFTA) รัฐบาลจึงเห็นชอบในหลักการจัดตั้งโครงการระเบียงผลไม้ภาคตะวันออก (Eastern Fruit Corridor : EFC) ขณะที่คู่แข่งการส่งออกผลไม้ที่สำคัญของประเทศไทยต่างได้เพิ่มกลยุทธ์และพัฒนาสายพันธุ์เพื่อร่วมแข่งขัน จังหวัดจันทบุรีจึงต้องเร่งปรับตัวเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการในการจะก้าวขึ้นเป็นศูนย์กลางการค้าผลไม้ครบวงจรหรือมหานครผลไม้ สถิติในปี พ.ศ.2564 ร้อยละของผลผลิตที่ออกสู่ตลาด พบว่า จันทบุรีเป็นจังหวัดแหล่งผลิตที่มีการส่งออกทุเรียน มังคุด เป็นอันดับหนึ่งของประเทศในการจัดลำดับ 5 แหล่งผลิตที่สำคัญโดย ทุเรียน คิดเป็นร้อยละ 33 จากแหล่งผลิตทั้งหมด เป็นจำนวน 398,618 ตัน และมังคุด คิดเป็นร้อยละ 25 จากแหล่งผลิตทั้งหมด เป็นจำนวน 71,695 ตัน สำหรับลำไยมีแหล่งผลิตเป็นอันดับสามคิดเป็นร้อยละ 20 จากแหล่งผลิตทั้งหมด เป็นจำนวน 0.287 ล้านตัน (กรมการค้าภายใน, 2564)

งานวิจัยระบุว่าเมือง ภูมิภาคและรัฐต้องพัฒนาแคมเปญการตลาดเพื่อเน้นข้อได้เปรียบในท้องถิ่นความพยายามในการแสวงหาการสื่อสารการตลาด (Clouse, C. M., 2017) วิธีหนึ่งในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านการส่งเสริมด้วยตนเอง (Philo, C. & Kearns, G., 1993) และโดดเด่นกว่าคู่แข่ง (Trejo, F., 2008) ซึ่ง (Avraham, E. & Ketter, E., 2008) ได้นำเสนอว่า ความพยายามที่เกิดขึ้นนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบของการสื่อสาร คือ การที่บุคคลมีโอกาสดติดต่อสื่อสารกับบุคคลคนอื่นที่มาจากวัฒนธรรมอื่นบนสถานะของประเทศคู่ค้าจนก่อให้เกิดความร่วมมือทางการค้าในสภาพแวดล้อมธุรกิจสู่ธุรกิจอันเป็นพื้นที่แข่งขันความสามารถในการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ (Jerman, D. & Zavrsnik, B., 2012) การศึกษาในครั้งนี้จึงใช้กรอบแนวคิดดังกล่าว เพื่ออธิบายถึงสภาพการณ์ความสามารถของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเฉพาะเครื่องมือสื่อสารการตลาดแต่อธิบายถึงสภาพแวดล้อมธุรกิจสู่ธุรกิจของการประกอบการ ภาพรวมทั้งหมดของตลาดผลไม้จันทบุรี ดังที่ Masterman, G. & Wood, E. H. นำเสนอไว้ (Masterman, G. & Wood, E. H., 2006)

สภาพการณ์สื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ดังกล่าว จะนำมาสู่แนวทางในการพัฒนาการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีนตามสภาพความเป็นจริงของตลาดผลไม้จันทบุรีที่สะท้อนถึงความจริงหรือความสามารถของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่มีต่อการเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการสำหรับประเทศคู่ค้าจีนที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดวางจังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองมหานครผลไม้ตามแผนยุทธศาสตร์การค้าผลไม้ครบวงจร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ระบุเกณฑ์ที่ใช้ในการคัดเลือกเป็นผู้ที่มีเชี่ยวชาญมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการของตลาดผลไม้จันทบุรีอย่างสม่ำเสมอ คุณสมบัติคือ 1) เป็นผู้บริหารหรือคณะกรรมการหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าผลไม้ระหว่างประเทศประเทศคู่ค้าไทย-จีน 2) เป็นผู้บริหารหรือกำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรี 3) ทำงานในตำแหน่งผู้บริหารหรือคณะกรรมการในหน่วยงานที่ขับเคลื่อนการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการหรือการค้าผลไม้จังหวัดจันทบุรีไม่ต่ำกว่า 1 ปี และ 4) เป็นผู้ประกอบการหรือดำเนินธุรกิจการค้าผลไม้ส่งออกของตลาดจังหวัดจันทบุรีไปยังประเทศคู่ค้าจีนไม่ต่ำกว่า 1 ปี

จากเกณฑ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน 8 ท่าน คือ รองผู้ว่าราชการจังหวัดจันทบุรี, ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6, พาณิชย์จังหวัดจันทบุรี, ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี, รองนายกสมาคมผู้ประกอบการส่งออกทุเรียน มังคุด, นายกสมาคมทุเรียนไทย, สมาคมชาวสวนลำไย จ.จันทบุรี และนักวิชาการอิสระ

และการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เพื่อให้ได้ข้อสรุปย่อย มติของแต่ละกลุ่ม ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์พิจารณาผู้ประกอบการ ชาวสวนสวนผลไม้ที่ขึ้นทะเบียนผ่านใบรับรองมาตรฐาน GAP และหรือ โรงคัดบรรจุผ่านมาตรฐาน GMP ตามชนิดพืชให้การรับรอง 3 ชนิด คือ ทุเรียน มังคุด ลำไย แบ่งแยกเป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล รวมจำนวนทั้งสิ้น 24 คน ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ประกอบการตามชนิดพืชให้การรับรอง ขึ้นทะเบียนบุคคลธรรมดา ประเภทผลไม้ชนิดละ 2 คน รวม 6 คน จำนวน 2 กลุ่ม รวมเป็นจำนวน 12 คน 2) กลุ่มผู้ประกอบการตามชนิดพืชให้การรับรอง ขึ้นทะเบียนนิติบุคคล ประเภทผลไม้ ชนิดละ 2 คน รวม 6 คน จำนวน 2 กลุ่ม รวมเป็นจำนวน 12 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้แยกตามประเภทของแหล่งข้อมูล คือ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ใช้วิธีการเก็บข้อมูลได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารหลักฐานที่เป็นข้อมูลเชิงวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตลาดผลไม้ การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ การประกอบการธุรกิจสู่ธุรกิจ ภาพตัวแทนเมืองและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

ขอบเขตการศึกษาใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดและปลายปิด แบบคำถามเป็นประเด็นที่สนใจ มีโครงสร้างและสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมที่มุ่งต้องการสอบถามรายละเอียดเกี่ยวข้องกับสภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้จันทบุรี ตามกรอบแนวทางการนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาของ Masterman Guy and Wood Emma H. ที่ใช้หลักการอธิบายถึงภาพรวมของสภาพแวดล้อมหรือสภาพการณ์สื่อสารทั้งหมด ได้แก่ เครื่องมือการสื่อสาร การวิเคราะห์สถานการณ์การสื่อสารการตลาด วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย การวางตำแหน่งและกลยุทธ์สื่อสาร วิธีการและกลยุทธ์สื่อ งบประมาณ การดำเนินการปฏิบัติ และการวัด ประเมินผลและควบคุม และบริบทการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมกับประเทศคู่ค้าจีนเพื่อเชื่อมโยงต่อการเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคม ถึงตุลาคม พ.ศ. 2564 (Masterman, G. & Wood, E. H., 2006)

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลและการตรวจสอบสามเส้าด้วยการรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาภาพตัวแทนเมือง (City Representations) ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication) และแนวคิดยุทธศาสตร์การค้าผลไม้ครบวงจร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล ในการนำเสนอข้อมูลจะนำส่วนของข้อมูลปฐมภูมิเป็นหลักตามประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ในการศึกษา พร้อมทั้งใช้ข้อมูลทุติยภูมิเพิ่มเติมในการนำเสนอร่วมกันเพื่อให้ได้ผลตรงตามข้อเท็จจริงมากที่สุด ใช้การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลแบบพรรณนาโวหารเขียนเป็นโครงเรื่อง (Plots) พรรณนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

บริบทตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีกับประเทศคู่ค้าจีน จากการศึกษาจากเอกสารหลักฐานสถานการณ์ส่งออกทุเรียนผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ราคาปรับตัวอยู่ในเกณฑ์สูงเมื่อเทียบกับปีก่อน เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคชาวจีนที่เพิ่มสูงขึ้นในตลาดเมืองหลักและเมืองรอง ด้านมังคุด ผลผลิตออกสู่ตลาดมากขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่ราคาปรับตัวลดลงตามภาวะตลาดและสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้ภาวะการค้าชะลอตัวลง ขณะที่การส่งออกลำไย สถานการณ์การค้าเกิดการชะลอตัวทั้งตลาดสดและโรงงานแปรรูปและได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด 19 เช่นกัน พบประเด็นที่เป็นสภาพปัญหาของตลาดผลไม้จันทบุรีที่มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการสนทนากลุ่ม คือ การขาดแคลนแรงงานเก็บเกี่ยวคัดคุณภาพ ขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์สำหรับการส่งออก ตลาดต่างประเทศ

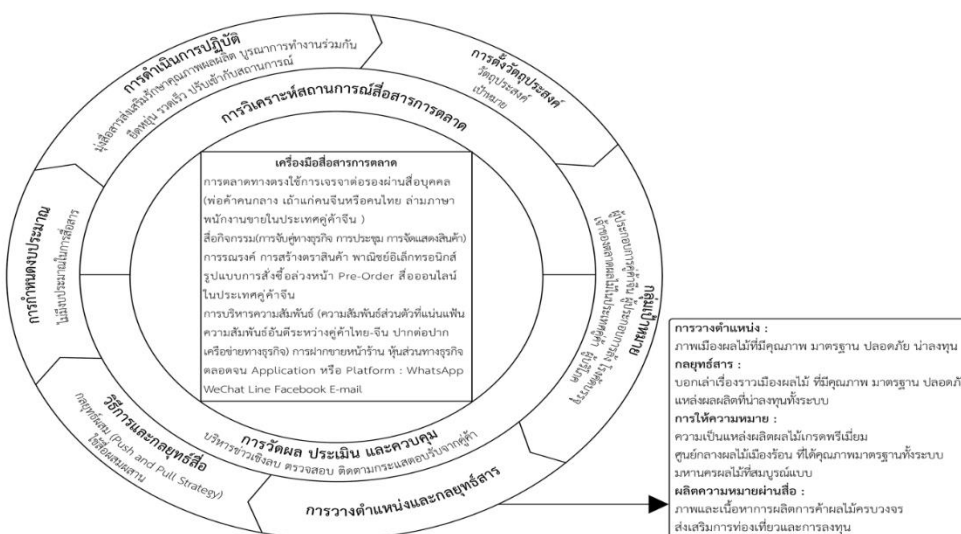

ขาดความเชื่อมั่นเรื่องการปนเปื้อนของเชื้อโควิด 19 ด้านประเทศปลายทางเพิ่มความเข้มงวดการนำเข้าผลไม้ ตลอดจนพบการนำเข้าทุเรียนเวียดนาม มาสวมสิทธิ์เป็นทุเรียนไทยเพื่อการส่งออก สำหรับมาตรการในการแก้ปัญหาปี พ.ศ. 2563 - 2565 ด้านการสร้างเชื่อมั่นภาครัฐได้มีการจัดทำและสนับสนุนการเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ สร้างความเชื่อมั่นด้านการป้องกัน ควบคุม การปนเปื้อนของเชื้อโควิด 19 ตลอดห่วงโซ่ผลไม้ ด้านการสื่อสารการตลาดในตลาดต่างประเทศ ภาครัฐได้มีการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมการค้า รณรงค์ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์ออฟไลน์ และสื่อกิจกรรมต่าง ๆ แบบผสมผสานเพื่อขยายการส่งออก

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปข้อค้น ด้านการวางแผนการสื่อสารการตลาดและแผนการสื่อสารที่ผ่านมา ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ภาครัฐเป็นผู้ส่งสารนำข้อความสื่อสารออกไป ความถี่จากภาครัฐที่สื่อสารเรื่องผลไม้ไทยกับผู้รับสารประเทศคู่ค้าจีนมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งขาดความต่อเนื่องและขาดความรวดเร็วแบบทันทางที่หากเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ส่วนที่ 2 คือ หน้าที่ของผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการชาวจีนหรือคู่ค้าจีนจะเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ณ ตลาดปลายทางของตนเอง ผู้ประกอบการชาวไทยมีหน้าที่เพียงรวบรวมผลผลิตจากชาวสวนผลไม้และใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดกับประเทศคู่ค้าจีนหรือต่างประเทศน้อยมาก พบว่าสถานการณ์โควิด - 19 ในปี พ.ศ.2564 ตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีมีการเตรียมการวางแผนสื่อสารรับมือกับสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีประสบการณ์จากปีที่ผ่านมา โดยปรับให้เข้ากับสถานการณ์จริง ออกประกาศและคำสั่งถึงมาตรการในการสร้างความเชื่อมั่น เสริมสร้างความปลอดภัยต่อการส่งออกผลไม้จันทบุรีไปยังประเทศคู่ค้าจีนในระดับจังหวัด สำหรับสถานประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้ง) เกษตรกรชาวสวน ผู้ประกอบการสถานประกอบการโรงคัดบรรจุผลไม้ (ล้ง) และผู้ปฏิบัติงาน/ผู้ประกอบการขนส่งสินค้าการเกษตร (ผลไม้) ส่งผลให้การขายทุเรียนออนไลน์ทั้งในประเทศและต่างประเทศเกิดความเติบโต และพบว่าการวางแผนสื่อสารการตลาดทั้งอดีตและปัจจุบันไม่ได้มีการดำเนินการแบบเป็นรูปธรรมเท่าที่ควรเป็นการทำการตลาดโดยคู่ค้าจีนทั้งสิ้น สำหรับด้านแผนการสื่อสาร พบข้อสังเกตว่า การดำเนินการทั้งหมดเป็นไปตามแผนการดำเนินงานพันธกิจขององค์กรทั้งอดีตและปัจจุบัน ที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์จริงและหากเกิดปัญหาข่าวลือเชิงลบหรือปัญหาใหญ่ที่กระทบต่อการส่งออกแนวทางแก้ปัญหาจะผ่านคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของจังหวัดเป็นการทำงานบูรณาการเชิงรุกความร่วมมือในพื้นที่ นอกจากนี้จากการสนทนากลุ่ม ยังพบว่า ผู้ประกอบการ ชาวสวนผลไม้บางกลุ่มก็ไม่ได้มีแผนการสื่อสารโดยตรงเช่นกันแต่มุ่งเน้นเป็นแผนปฏิบัติงานด้านการประกอบการมากกว่า

ในการนี้ ผู้ศึกษาได้นำแบบจำลองการวางแผนงานการบูรณาการสำหรับการสื่อสารการตลาดของ Masterman Guy and Wood Emma H. (2006, p. 15) มาเป็นกรอบสำคัญในการศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายผลการศึกษารายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 แบบจำลองสภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้ จังหวัดจันทบุรี

1. เครื่องมือสื่อสารการตลาด : จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดใช้เครื่องมือการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่หลากหลาย ดังภาพที่ 1 จะพัฒนาเริ่มจากการใช้สื่อบุคคล การเจรจาต่อรองผ่านพ่อค้าคนกลาง สื่อกิจกรรม การสร้างตราสินค้า การณรงค์ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ผ่านระบบการสั่งซื้อล่วงหน้า (Pre-Order) การบริหารความสัมพันธ์ และสื่อออนไลน์ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นลักษณะของการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่เริ่มจากภายนอกสู่ภายใน คือ ยึดความต้องการของคู่ค้าจีนเป็นหลัก ตัวสาร ได้แก่ คุณลักษณะ/คุณภาพของผลไม้ มาตรฐานความปลอดภัย และจำนวนปริมาณความต้องการจากคู่ค้า นำสู่ภายใน คือ กระบวนการของการประกอบการ โดยเร่งปรับปรุงคุณภาพความปลอดภัยของผลผลิตให้ถูกใจ และได้มาตรฐานการส่งออกตรงตามที่คู่ค้าต้องการ

2. การวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารการตลาด: ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม สรุปว่า จุดแข็งของสถานการณ์การสื่อสารการตลาดเป็นการกำหนดตำแหน่งของตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีตามบริบทแวดล้อมคือความเป็นแหล่งผลิตผลไม้ขนาดใหญ่ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และการปฏิบัติที่ดีในการผลิตอาหาร (Good Manufacturing Practice :

GMP) ตามเงื่อนไขข้อตกลงทางพิธีสารเขตการค้าเสรี เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตให้เป็นสินค้าเกรดคัดคุณภาพอันส่งต่อจุดแข็งที่ดีเยี่ยมในด้านเอกลักษณ์ที่ตรงตามรสนิยมคู่ค้าจีนและเครือข่ายทางการค้ามีความเข้มแข็งที่มากพอ ส่วนด้านการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการความเป็นจริงยังกระทำได้อย่างพบจุดอ่อนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้ในด้านการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ประกอบกับขาดการบริหารจัดการข่าวสารเชิงลบและกำแพงด้านภาษา หากแต่มีโอกาสดูจากความเชื่อคุณค่าทางโภชนาการของการบริโภคผลไม้ของคู่ค้าชาวจีนก่อให้เกิดความต้องการผลไม้เป็นจำนวนมากและประโยชน์จากสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อการขยายตลาดใหม่ ขณะที่อุปสรรคบทบาทความเป็นคู่ค้าของตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีมีสถานะเป็นเพียงแหล่งผลิตขนาดใหญ่แต่การดำเนินการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการเป็นหน้าที่ของคู่ค้าจีนที่จะนำไปปฏิบัติการ ณ ตลาดปลายทาง ดังนั้น การกำหนดทิศทางวางแผนของตลาดผลไม้จันทบุรีจึงเป็นฝ่ายเสียเปรียบมากกว่าได้เปรียบในมุมมองนักสื่อสารตลอดจนการปิดกั้นการสื่อสารของสาธารณรัฐประชาชนจีนการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ทำให้ผู้ประกอบการชาวสวนผลไม้ตลาดผลไม้จันทบุรีไม่สามารถเข้าไปทำการสื่อสารใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดกับผู้บริโภคคู่ค้าจีนได้โดยตรง การเข้าใช้สื่อเพื่อทำการตลาดออนไลน์ต้องผ่านการลงทะเบียนและสมัครสมาชิก มิเช่นนั้นจะไม่สามารถใช้งานได้ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศไทยที่เปิดเสรีให้ต่างชาติเข้ามาซื้อขายผ่านเครือข่ายออนไลน์ได้อย่างเสรี

3. การตั้งวัตถุประสงค์: จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก แต่ละกลุ่มบุคคลมีการตั้งวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการตั้งวัตถุประสงค์เพื่อขยายตลาดการส่งออกตามมณฑลต่าง ๆ และรักษาตลาดผู้บริโภคของประเทศคู่ค้าจีน ตลอดจนผลักดันให้ชาวสวนผลไม้เข้าสู่ระบบมาตรฐานที่ผ่านการรับรองและสามารถปฏิบัติการสื่อสารการตลาดกับคู่ค้าจีนได้โดยตรงไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง นอกจากนี้ยังพบวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้านการแสวงหาสร้างพันธมิตรเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจร่วมกัน ใช้การสื่อสารลักษณะเครือข่าย จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า สมาคมจะมุ่งให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพมากกว่าราคา มีการกำหนดเป้าหมายระยะสั้น เช่น สร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ทุเรียนไทย ระยะกลาง คือ ต้องการทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมทุเรียนโลก ทั้งการผลิต การแปรรูป การส่งออกและระยะยาว คือ การวางตำแหน่งของสินค้าตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรี ส่งเสริมการทำตลาดออนไลน์กับการสร้างตราสินค้า การเป็นศูนย์กลางของผลไม้และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างเมืองต่อเมืองเป็นทวิภาคีเครือข่ายร่วมกัน

4. กลุ่มเป้าหมาย: จากการศึกษาพบว่า จะเป็นผู้ประกอบการคู่ค้าชาวจีนผู้ประกอบการล้ง โรงคัดบรรจุ ชาวสวนผลไม้ เจ้าของตลาดผลไม้ทั้งเก่าและใหม่ในประเทศคู่ค้าจีน มีเพียงจากสมาคมทุเรียนไทยเท่านั้นที่กำหนดกลุ่มเป้าหมายมุ่งไปที่กลุ่มผู้บริโภคโดยตรง

5. การวางตำแหน่งและกลยุทธ์สาร: ภาพตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีในสายตาของคู่ค้าจีน คือ ภาพความเป็นเมืองตลาดผลไม้ที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย เป็นแหล่งวัตถุดิบที่ดี เมืองปริมาณผลผลิตขนาดใหญ่เป็นที่ยอมรับและเป็นตลาดที่น่าลงทุน ซึ่งเป็นภาพในใจของพันธมิตรที่สร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ด้านกลยุทธ์สารทุกกลุ่มบุคคลพยายามบอกเล่าสารที่เน้นย้ำเรื่องคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัยที่มีผลต่อการส่งออก ดังนั้น การสร้างสารที่จะนำมาสะท้อนสื่อถึงการกำหนดตำแหน่งตลาดผลไม้จันทบุรี คือ การเป็นตลาดผลไม้ที่ได้มาตรฐาน แบบครบวงจรทั้งระบบและเหมาะแก่การลงทุน

หากอนาคตงานวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดตำแหน่งและพัฒนากลยุทธ์สาร จนเกิดเป็นการสร้างภาพตัวแทนจันทบุรีเมืองมหานครผลไม้ตามเป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์การค้าผลไม้ครบวงจร ผู้วางแผนสื่อสารอาจต้องให้ความหมายหรือผลิตความหมายที่เกิดขึ้นจากมุมมองการประกอบสร้างความหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือคนในของตลาดผลไม้จันทบุรี ผลการศึกษาในส่วนนี้จึงถูกนำมาเชื่อมโยงกับแนวคิดการศึกษาภาพตัวแทนเมืองส่วนหนึ่งของกระบวนการเสนอภาพตัวแทนเพื่อผลิตความหมายผ่านสื่อจนก่อให้เกิดการบริโภคแลกเปลี่ยนความหมายเป็นภาพการรับรู้ในใจที่เกี่ยวข้องกับตลาดผลไม้จันทบุรีทั้งหมด คำว่า มหานครผลไม้ ผู้ให้ความหมายเกิดขึ้นจากนายจอมศักดิ์ ภูติรัตน์ ประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี สมัยที่ 16 - 17 การให้ความหมายได้ถูกนำเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาลในการการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การค้าผลไม้ครบวงจรที่ต้องการผลักดันให้จันทบุรีก้าวขึ้นเป็นมหานครผลไม้ หลังจากนั้นการประกอบสร้างความหมายได้สานต่อโดยประธานหอการค้าจังหวัดจันทบุรี คนปัจจุบัน (พ.ศ. 2564) พบว่า ความหมายได้ถูกลดทอนมุ่งยกระดับเพิ่มศักยภาพผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับด้วยมาตรฐานการส่งออกและส่งเสริมจริยธรรมเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางตลาดผลไม้แบบครบวงจร หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ได้ให้ความหมายในมุมมองที่คล้ายกันมีเพียงผู้ประกอบการ ชาวสวนผลไม้บางท่านที่ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า มหานครผลไม้ควรจะเป็นศูนย์กลางที่มีความสมบูรณ์แบบ ประกอบด้วยพื้นที่จัดแสดงสินค้า ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอีกทั้งประชาชนในจังหวัดจะต้องภูมิใจในการนำเสนอผลไม้ของตนเอง

จากการให้ความหมายข้างต้น ความหมายทั้งหมดจะถูกนำมาผลิตความหมายผ่านสื่อ (Production) หรือการนำเสนอของสื่อ (Media Representation) ในการนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่วนใหญ่ต้องการนำเสนอ ภาพ หรือ เนื้อหาที่สื่อถึงคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัยของผลไม้ตามมาตรฐานการส่งออก การนำเสนอถึงกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำของวิถีชีวิตชาวสวนจนส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าจีน ผสมผสานภาพและเนื้อหาที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและการลงทุน อย่างไรก็ตาม พบข้อพิจารณาในการผลิตความหมายผ่านสื่อ ที่ถูกอธิบายว่าถึงแม้ตลาดผลไม้จันทบุรีจะเป็นแหล่งผลิตทุเรียนขนาดใหญ่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับแต่การนำเสนอก็ไม่ควรมีเฉพาะทุเรียนเท่านั้น ควรประกอบด้วยผลไม้ที่หลากหลาย อาทิ ลำไย มังคุด ด้านการสร้างสรรคเนื้อหาและการวางแผนสื่อต้องตรงกับกลุ่มเป้าหมายความ

เป็นคู่ค้า และข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ มีผู้ประกอบการส่งออกบางท่านต้องการผลิตความหมายผ่านสื่อ ณ จุดขาย การตกแต่งหน้าร้านปรับปรุงพัฒนาสวนผลไม้ให้กลายเป็นคาเฟ่ และผลิตความหมายผ่านสื่อกิจกรรมนำเสนอแนวคิดกิจกรรมทูลเรียนเฟสติวัล วัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความได้เปรียบของเจ้าของพื้นที่ตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรี

6. วิธีการและกลยุทธ์สื่อ: จากการสนทนากลุ่ม พบว่า ใช้วิธีการแบบผสมผสาน คือ เดิมใช้วิธีการ กลยุทธ์ผลัก (Push Strategy) ผ่านพ่อค้าคนกลางหรือเจ้าคนจีน ล้ง โรงคัดบรรจุที่เข้าไปเจรจาต่อรองซื้อทีละจำนวนมาก ข้อความ สารที่ใช้ในการซื้อขายของตลาดผลไม้จันทบุรีมุ่งไปที่ผลผลิตตามภาษาและสัญลักษณ์ของใบมาตรฐาน GAP ,GMP เป็นอันดับแรก หลังจากนั้นจึงเจรจาต่อรองราคาซื้อขาย หากปัจจุบันสมาคมทูลเรียนไทยเป็นสมาคมแรกที่เริ่มวางแผนใช้วิธีการกลยุทธ์ดึงที่มุ่งตรงต่อผู้บริโภคชาวจีน (Pull Strategy) (ข้อมูล ณ วันที่ 13 สิงหาคม 2564) พบผู้ประกอบการ ชาวสวนของตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีบางส่วนมีการสร้างตราสินค้าของตนเองสำหรับทูลเรียน สร้างการรับรู้ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook มุ่งตรงต่อผู้บริโภค ภายในประเทศและมีบางส่วนใช้วิธีการร่วมเป็นหุ้นส่วนแบ่งเปอร์เซ็นต์การขายกับคู่ค้าจีน ใช้สื่อออนไลน์ของประเทศคู่ค้าจีนสร้างการรับรู้ต่อตราสินค้าของตนมุ่งต่อผู้บริโภคชาวจีนโดยตรง สำหรับกลยุทธ์สื่อจะใช้เครื่องมือการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการที่หลากหลายตามภาพที่ 1

7. การกำหนดงบประมาณ: จากการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก ได้สะท้อนข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า งบประมาณในการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการสำหรับตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นมาอย่างชัดเจน ส่วนใหญ่สะท้อนว่า ผู้ประกอบการ ชาวสวนผลไม้จะใช้งบประมาณตามขนาดการประกอบการของตนมากขึ้นอยู่กับศักยภาพแต่ละท่าน งบประมาณที่ใช้ไปนั้นไม่ได้นำไปใช้ในด้านสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการหากแต่เป็นงบประมาณที่ใช้ไปกับการปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานผลผลิต ดังนั้นงบประมาณจึงถือเป็นข้อจำกัดซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากกระทรวงพาณิชย์เพียงเล็กน้อย โดยหอการค้าจังหวัดจันทบุรีได้ทำงานร่วมกับองค์กร (TCEB) สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ เพื่อพยายามสร้างการสื่อสารให้เกิดคำว่า มหานครผลไม้ในจันทบุรี

8. การดำเนินการปฏิบัติ: จากการสนทนากลุ่ม พบว่าเป็นไปในทิศทางเชิงบวกมุ่งเน้นการดำเนินปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต สร้างความไว้วางใจระหว่างกันที่สามารถยืนยันทัวตนได้ ตลอดจนสร้างรักษาความสัมพันธ์อันดีและรักษาผลประโยชน์ของคู่ค้าจีน อาจมีความยืดหยุ่นเพื่อครองความเป็นคู่ค้าระยะยาว อย่างไรก็ตาม พบข้อเสนอแนะถึงวิธีการดำเนินงานสื่อสารที่เชื่อมโยงต่อการขยายตลาดใหม่ว่า กลยุทธ์ที่สำคัญที่สามารถใช้ได้ในตลาดประเทศคู่ค้าจีนมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรก การสร้างความสัมพันธ์กับสมาคมในระดับเมือง รูปแบบที่สอง คือ การสร้างความสัมพันธ์ระดับประเทศ ซึ่งในระดับประเทศมีการปฏิบัติมาโดยตลอดแต่สิ่งที่ขาดหายไปคือ การสร้างความสัมพันธ์ในระดับเมือง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ในระยะ

ยาร้านตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีได้มีการพัฒนา QR Code สำหรับติดทุเรียนเริ่มในพื้นที่สวนนำร่องของจังหวัด ประโยชน์ของ QR Code จะทำให้รู้แหล่งที่มาของทุเรียน หากมีการกระทำ ความผิดจังหวัดจันทบุรีจะมีบทลงโทษและสามารถยึดหรือตัดสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GAP ได้ทันที

9. การวัดผล ประเมินและควบคุม: ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ไม่ได้ชี้ชัดไปที่การดำเนินการด้านการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการโดยเฉพาะแต่เป็นการวัด ประเมินผล ควบคุม จากผลการประกอบการทั้งหมดที่บ่งบอกถึงความสำเร็จ การขยายตัวอัตราการเติบโตทั้งด้านผลผลิตและราคา พบว่า การวัด ประเมินและควบคุมที่มาจากประเด็นด้านการสื่อสาร ได้แก่ การคอยตรวจสอบกระแสตอบรับจากคู่ค้าจีนซึ่งเป็นการติดตามควบคุมให้เกิดผลลัพธ์ การสื่อสารในเชิงบวก รวมทั้งพิจารณาความจรรีกรักภักดีต่อตราสินค้าของคู่ค้าจีน

สำหรับบริบทการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม กระบวนการถ่ายทอด/รับรู้/ตีความปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายไม่ได้มีความแตกต่างกันถึงแม้คู่สื่อสารจะมาจากวัฒนธรรมต่างก็ตาม เป้าหมายเพื่อการประกอบการธุรกิจผลไม้ องค์กรประกอบสำคัญในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการหรือการเจรจาทางธุรกิจระหว่างคู่ค้าไทย - จีน จากการสนทนากลุ่ม พบว่า จะมีการจ้างพนักงานล่ามทางภาษา ผู้ประกอบการฝ่ายไทยบางท่านสามารถสื่อสารภาษาจีน-ไทยได้ ปัจจุบันพบผู้ประกอบการไทยบางท่านเรียนทักษะภาษาจีนเพิ่มเพราะเห็นความสำคัญเพื่อลดกำแพงด้านภาษาหรือข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสาร ตลอดจนสร้างอำนาจต่อรองด้วยตนเองเพื่อที่จะสื่อสารโดยตรงไม่ต้องผ่านล่ามภาษาจีน ข้อมูลยังสะท้อนด้วยว่า การประกอบการทั้งหมดของตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีจะดำเนินธุรกิจโดยผู้ประกอบการไทยเป็นหลัก ดังนั้น ทักษะทางภาษาจึงไม่ได้เป็นข้อจำกัดต่อการถ่ายทอด รับรู้และตีความ และพบข้อมูลที่น่าสนใจที่เชื่อมโยงต่อการสื่อสารประกอบการธุรกิจว่า ระหว่างคู่ค้าต้องมีความรู้ ความเข้าใจต่อการประกอบการธุรกิจผลไม้อย่างท่วงแท้เพราะเป็นธุรกิจที่ต้องแข่งกับเวลา โอกาสความเสี่ยงสามารถเกิดขึ้นได้ตลอด หากทั้งสองฝ่ายมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกอบการและธรรมชาติของผลไม้เป็นอย่างดีจะสามารถลดโอกาสการเจรจาธุรกิจที่อาจเกิดข้อขัดแย้งได้

ถึงแม้ประเทศคู่ค้าไทย-จีนจะมีลักษณะวัฒนธรรมแบบอิงบริบทสูงเหมือนกันแต่มิติทางวัฒนธรรมก็สามารถนำมาใช้เพื่อเปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างกันสำหรับบริบทการประกอบการทางธุรกิจ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่า คู่ค้าจีนจะมองเรื่องทุนเป็นเรื่องใหญ่และมีประสบการณ์ทางการค้ามากกว่าไทย วัฒนธรรมการค้าของคนไทยและคนจีนมีความแตกต่างกันตรงที่การค้าขายของคนไทยเมื่อค้าขายกับคนจีนจะมองผู้ประกอบการจีนเป็นเจ้าแก่ซึ่งค่อนข้างให้ความเชื่อใจต่อคู่ค้าแต่วัฒนธรรมการค้าของคนจีนจะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา วางแผน ปรับเปลี่ยนเก่งและคล่องตัวกว่าคนไทยที่สำคัญคือจากคู่ค้าสามารถเปลี่ยนเป็นคู่แข่งได้เสมอ ตลอดจนวัฒนธรรมการค้าของคน

ค่อนข้างมีความชัดเจนไม่ค่อยมีความผูกพันกับคู่ค้าแต่เลือกที่คุณภาพของสินค้าและผลประโยชน์ที่มากกว่า

อภิปรายผล

สภาพการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีน สอดคล้องกับแบบจำลองการวางแผนงานการบูรณาการสำหรับการสื่อสารการตลาดของ Masterman, G. & Wood, E. H. นำเสนอไว้ (Masterman, G. & Wood, E. H., 2006) และต่อยอดการอธิบายของ Fill, C. ที่อธิบายว่าการประกอบการต้องทราบถึงการวิเคราะห์สถานการณ์บริบทแวดล้อม รวมถึงการลงมือปฏิบัติ การประเมินผล (Fill, C., 2002) สอดคล้องกับ Smith, K. J. et al. ที่อธิบายว่า รูปแบบของการวางแผนการสื่อสารโดยทั่วไปมักจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างจากการวิเคราะห์สถานการณ์ การตั้งวัตถุประสงค์เป้าหมาย การพัฒนากลยุทธ์ ขอบประมาณ การลงมือปฏิบัติ การวัด ประเมินผล และควบคุม (Smith, K. J. et al., 2004) ด้านการใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดที่หลากหลาย (Kotler, P., 2003) ไม่ว่าจะใช้เครื่องมือสื่อสารรูปแบบใดต้องผ่านวิธีการกลยุทธ์หลักผ่านพ่อค้าคนกลาง (Fill, C., 2002) เพราะบุคคลกลุ่มนี้ถือว่าเป็นผู้หลักสินค้าไปยังตลาดปลายทางที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายได้ (Duncan, T. R., 2002) ประการสำคัญคนกลุ่มนี้เข้าใจต่อวัฒนธรรมผู้บริโภคชาวจีนและมีประสบการณ์พฤติกรรมการค้าในตลาดปลายทางมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Hooker, J. ที่นำเสนอว่า การเข้าใจในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมจะเป็นประโยชน์ที่สุดในการสื่อสารทางธุรกิจ อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือสื่อสารการตลาดสามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันให้กับประกอบการได้ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ความสามารถของการสื่อสารการตลาด (Hooker, J., 2012) สอดคล้องตามการศึกษาของ (Hartley, B. & Pickton, D., 1999): (Pickton, D. & Broderick, A., 2001)

สำหรับการวางตำแหน่งของตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้รับสาร สอดคล้องกับการศึกษาของ Van Gelder, S. ที่เรียกสิ่งเหล่านี้ว่า เป็นการกำหนดตำแหน่งการขายที่ไม่เหมือนใคร: สถานที่ต่าง ๆ ต้องกำหนดลักษณะเฉพาะของตนและพยายามที่จะให้การรับรู้ของสาธารณชนสะท้อนถึงเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (Van Gelder, S., 2008) ซึ่ง Clouse, C. M. ก็ได้เห็นคล้ายกันกับการศึกษาดังกล่าว ระบุว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยให้สถานที่สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งได้ ด้านข้อโต้แย้งในทางกลับกันของการให้ความหมายจันทบุรีมหานครผลไม้ที่ต้องมีหน่วยงานจัดการที่ดีและวิธีการทำงานที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ปัจจุบันเป็นเพียงวาทกรรมหรือแคมเปญที่คิดขึ้นมา (Clouse, C. M., 2017) สอดคล้องกับการนำเสนอของ Hall, S. ที่อธิบายว่า สนามของการแย่งชิงความหมายที่เกิดขึ้นเป็นการให้ความหมายจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ปฏิสัมพันธ์ของสังคมแตกต่างกัน ส่งผลให้การกำหนดความหมายต่าง ๆ

ไม่มีความตายตัว นิยามที่ให้ความหมาย จันทบุรีเมืองมหานครผลไม้จึงคือ ความเป็นเมืองแหล่งผลิตผลไม้ที่ได้คุณภาพมาตรฐานทั้งระบบแบบครบวงจร (Hall, S., 2013) เมื่อนำเข้าสู่กระบวนการการผลิต (Production) ความหมายเหล่านั้นจะถูกผลิตขึ้นจากสื่อเกิดการรับรู้ก่อให้เกิดการบริโภค (Consumption) แลกเปลี่ยนความหมายต่อสิ่งเดียวกันจนกลายเป็นความจริงอีกชุดหนึ่ง โดยภาพ เนื้อหา ภาษา สัญลักษณ์ที่ถูกนำเสนอจกเป็นการให้ความหมายของมหานครผลไม้ที่ถูกอ้างอิงถึงความเป็นจริงในโลกของความเป็นจริงและโลกสมมติที่ต้องการความสมบูรณ์แบบ ขณะที่ต้องมีการควบคุมจัดการ (Regulation) จริยธรรมการประกอบการที่ก่อรูปเป็นข้อปฏิบัติตามกฎระเบียบในสังคม (Hall, S., 2013) ไม่ให้ส่งกระทบต่อชื่อเสียง

การไม่พบความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการสื่อสารทางธุรกิจ ประเทศคู่ค้าไทย - จีน มีวัฒนธรรมแบบบริบทสูง (High-context Culture) เหมือนกัน วัฒนธรรมลักษณะนี้เชื่อว่าคำพูดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เราตีความหมายสารได้ทั้งหมด แต่ต้องดูความหมายจากท่าทางการแสดงออกและบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบ (Edward, T. H., 1976) ซึ่งกิจกรรมสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการทั้งหมดของตลาดผลไม้จันทบุรีจะเริ่มต้นจากการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเครือข่ายทางธุรกิจก่อนที่จะกระทำการใด ๆ เพื่อวัตถุประสงค์สร้างพันธมิตรฐานะคู่ค้า สอดคล้องกับสังคมจีนซึ่งเป็นวัฒนธรรมบริบทสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Liang, B., 2015) ที่นำเสนอว่า สังคมการสื่อสารที่มีบริบทสูงจุดประสงค์เริ่มต้นจะใช้วิธีการสื่อสารที่เริ่มจากการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและรักษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และอภิปรายได้ว่าสภาพการณ์การสื่อสาร ดังกล่าว เป็นโอกาสติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันซึ่งสามารถพบเห็นได้เสมอเนื่องด้วยประเทศต่าง ๆ หนีไม่พ้นที่ต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน (Chaney, L. H. & Martin, J. S., 2000) เพื่อความจำเป็นและความสำคัญด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศคู่ค้า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพการณ์การสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการตลาดผลไม้จังหวัดจันทบุรีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการประกอบการกับประเทศคู่ค้าจีน ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ กล่าวคือ เครื่องมือสื่อสารการตลาดผสมผสานทั้งกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์ดิ่ง จุดแข็ง คือ การกำหนดตำแหน่งของตลาดผลไม้จันทบุรีให้เป็นไปตามเงื่อนไขข้อตกลงทางพิธีสารเขตการค้าเสรี การไม่มีความรู้ด้านการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการและพบกำแพงด้านภาษาถือเป็นจุดอ่อน หากแต่มีโอกาสด้านภายนอกด้านความเชื่อต่อคุณค่าทางโภชนาการของผลไม้ส่งผลต่อความต้องการ บทบาทความเป็นคู่ค้าส่งผลต่ออุปสรรคในด้านต่าง ๆ วัตถุประสงค์เพื่อขยายตลาดการส่งออกและเป็นศูนย์กลางของตลาดผลไม้ที่มีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายผลึกผ่านพ่อค้าคนกลางและมุ่งสู่ผู้บริโภคโดยตรง การวางตำแหน่งและกลยุทธ์สารจะกำหนดความเป็นเมืองตลาดผลไม้ที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย ตามเงื่อนไขการส่งออกและความเป็นแหล่งผลิตขนาดใหญ่

จัดเป็นตลาดที่นำลงทุนเชื่อมโยงกับเป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์การค้าผลไม้แบบครบวงจร ที่มีเป้าหมายให้จันทบุรีเป็นเมืองมหานครผลไม้ แต่การให้ความหมายดังกล่าว ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลับให้ความหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งด้านงบประมาณถือว่าเป็นข้อจำกัดทั้งที่การดำเนินงานมุ่งเน้นปฏิบัติในทิศทางเชิงบวกที่มีการวัด ประเมินผลและควบคุมโดยการตรวจสอบกระแสตอบรับและตรอย้าความจงรักภักดีต่อตราสินค้า อนึ่ง การไม่พบความแตกต่างของการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมประการสำคัญมาจากประเทศคู่ค้าไทย-จีนมีวัฒนธรรมแบบบริบทสูง (High - context Culture) เหมือนกัน แต่พบข้อเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างกันสำหรับบริบทการประกอบการทางธุรกิจ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ข้อค้นพบความต้องการผลิตความหมายผ่านสื่อ ณ จุดขาย และการผลิตความหมายผ่านสื่อ กิจกรรม ประเด็นที่น่าสนใจถึงการศึกษาต่อยอดสำหรับเครื่องมือสื่อสารการตลาดประเภทสื่อ กิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์ร่วมกันระหว่างผู้ซื้อผู้ขายหรือคู่ค้าในตลาดผลไม้ได้เป็นอย่างดี โดยข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ควรมีการจัดตั้งองค์กรการสื่อสารการตลาดเชิงบูรณาการ ตลาดผลไม้จันทบุรีที่มีลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการ ขอบเขตภาระหน้าที่ การทำงานที่ชัดเจนและประเมินผลได้เพื่อเป้าประสงค์เชิงประจักษ์ตามแผนยุทธศาสตร์การค้าผลไม้ครบวงจร ซึ่งสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นโครงร่างแผนการทำงานขององค์กรได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน. (2564) . ติดตามสถานการณ์ราคาผลไม้พื้นที่ภาคตะวันออก การประชุมเตรียมการกำหนดมาตรการบริหารจัดการผลไม้ปี พ.ศ.2565 ภาคตะวันออก รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายจุรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์. จันทบุรี: กรมการค้าภายใน.
- Avraham, E. & Ketter, E. (2008) . Media Strategies for Marketing Places in Crisis. Oxford: Elsevier Linacer House.
- Chaney, L. H. & Martin, J. S. (2000) . Intercultural business communication. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Clouse, C. M. (2017) . The role of place image in business location decisions (Order No.10665936) .Retrieved October 15,2021,from<https://search.proquest.com/docview/1983946502?accountid=32112>. p.104-105.
- Duncan, T. R. (2002) . IMC: Using Advertising and Promotion to Build Brands. New York: McGraw-Hill.
- Edward, T. H. (1976) . Beyond culture. Garden City, New York: Anchor.

- Fill, C. (2002) . Marketing communications: contexts, strategies, and applications. Prentice Hall: Pennsylvania University.
- Hall, S. (2013) . Stuart Hall Interview–2 June 2011. Cultural Studies, 27(5), 757-777.
- Hartley, B. & Pickton, D. (1999) . Integrated marketing communications requires a new way of thinking. Journal of marketing communications, 5(2), 97-106.
- Hooker, J. (2012) . Cultural differences in business communication. Retrieved January 2022, 14, from <https://books.google.co.th/books?>
- Jerman, D. & Zavrsnik, B. (2012) . Model of marketing communications effectiveness in the business-to-business markets: Znanstveno- sturcni casopis. Retrieved November 1, 2021, from [https:// search. proquest. com/docview/1992574488?accountid=32112](https://search.proquest.com/docview/1992574488?accountid=32112). 379-380.
- Kotler, P. (2003) . Marketing insights from A to Z: 80 concepts every manager needs to know. New Jersey: Hoboken.
- Liang, B. (2015) . Developing chinese cultural competencies: Helping U.S. business people work effectively in china (Order No.10158421. Retrieved November 5, 2021, from [https:// search. proquest. com/ docview/ 1839269195?accountid=32112](https://search.proquest.com/docview/1839269195?accountid=32112).
- Masterman, G. & Wood, E. H. (2006) . Innovative marketing communications: Strategies for the events industry. Routledge, Oxford: Elsevier Butterworth -Heinemann.
- Philo, C. & Kearns, G. (1993) . Culture, History, Capital: A Critical Introduction to the Selling of Places. In Kearns, G. & Philo, C. (Eds) . Selling places: the city as cultural capital, past, and present (pp. 1-32) . Oxford, England: Pergamon Press.
- Pickton, D. & Broderick, A. (2001) . Integrated Marketing Communications. Essex: FT Prentice Hall.
- Smith, K. J. et al. (2004) . An examination of cheating and its antecedents among marketing and management majors. Journal of Business Ethics, 50 (1) , 63-80.
- Trejo, F. (2008) . City “Branding” Essential Ingredient for Attracting Tourism Dollars; Cities Spend Thousands for Logo Development and Research. Retrieved October 30, 2021, from [https:// www. hotel- online. com/](https://www.hotel-online.com/)

press_releases/ release/ news- feature- egypt- tourism- sector- could- be-
entering-a-tailspin/

Van Gelder, S. (2008) . Brand versus Concept in Area Development. Retrieved
March 17, 2009, from <http://www.placebrands.net/>

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน
ในบริบทของความร่วมมือเพื่อผลิตและพัฒนาแรงงาน*
PUBLIC - PRIVATE PARTNERSHIPS IN THE CONTEXT OF
COOPERATION FOR LABOR PRODUCTION AND DEVELOPMENT

ศิริประภา พรหมมา

Siriprapa Promma

มนตรี โสคติยานุรักษ์

Montree Socratyanurak

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: siriprapa.pro@stu.nida.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรม จากการค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในและต่างประเทศ กำหนดรายละเอียดองค์ประกอบแต่ละด้านตามรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบปริซึม 5 ด้าน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง พื้นที่ในการศึกษาเป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนซึ่งดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ภาคกลาง ภาคตะวันออก และกรุงเทพมหานคร จำนวน 58 แห่ง คุณสมบัติกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน เจ้าหน้าที่ และครูฝึกของสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษากลุ่มดังกล่าว สถานศึกษาละ 6 คน จำนวนทั้งสิ้น 348 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ

* Received 9 June 2022; Revised 22 June 2022; Accepted 25 June 2022

องค์ประกอบด้านทัศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ โดยทั้งสององค์ประกอบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างกันที่ 0.837 แสดงว่าองค์ประกอบทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมากในเชิงบวก ทั้งนี้ ภาครัฐมีบทบาททางอ้อมในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและสถานประกอบการดำเนินความร่วมมือระหว่างกันจนบรรลุเป้าหมายในการดำเนินความร่วมมือร่วมกันอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

คำสำคัญ: ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน, การจัดการอาชีวศึกษา, การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี, การประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การ, การประเมินผลการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบปริซึม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the components of public - private partnership and 2) analyze the relationship between the public - private sectors in the production of labor between vocational schools and the industrial sector in accordance with the needs. The research used a quantitative research methodology to study and analyze the components of cooperation between the public and private sectors in the production of labor between the vocational schools and the industrial sector from researching documents, theories and related research both in the country and abroad. The details of each component were determined according to the 5 - facet prism organization's performance evaluation model, using a questionnaire as a tool to collect data. Specific sampling was used to select the sample group. The study areas were private vocational schools that managed the dual vocational education system in the central region, the eastern region and Bangkok, 58 places. The sample consisted of administrators, teachers and personnel of private vocational schools, officers and trainers of enterprises related to the bilateral vocational management system of the aforementioned educational institutions, 6 persons per school, totaling 348 persons. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, exploratory component analysis and structural equation model analysis. The results showed that the components associated with public - private partnerships in bilateral vocational education management were attitude components towards public - private partnerships and the exchange of knowledge, in which both components had a

correlation coefficient (r) with each other at 0.837, showing that the two components were highly correlated in a positive way. In this regard, the government has an indirect role in helping to support and encourage educational institutions and enterprises to cooperate until reaching the goal of sustainable cooperation in the future.

Keywords: Public - Private Partnerships, Vocational Education Management, Dual Vocational Education, Organization Performance Evaluation, Performance Prism Model

บทนำ

ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public Private Partnerships: PPPs) เป็นการดำเนินการกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในลักษณะสัญญาระยะยาวระหว่างกันในการจัดหาทรัพย์สินหรือบริการสาธารณะ ลดความเสี่ยงของภาครัฐโดยการโอนความเสี่ยงไปยังภาคเอกชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ส่งผลให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการบริการ นวัตกรรมและการมุ่งใจด้านประสิทธิภาพ ผ่านการใช้ความเชี่ยวชาญของภาคเอกชน (Liu, J. et al., 2015) การดำเนินการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ก่อให้เกิดนวัตกรรมรวมถึงการถ่ายโอนเทคโนโลยี ในขณะที่ใช้งบประมาณและทรัพยากรเท่าเดิม (ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ, 2550) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความร่วมมือประสบความสำเร็จ คือ ความเชื่อใจ (Trust) ความจริงใจ เชื่อถือของทั้งสองฝ่าย ทำความเข้าใจรวมทั้งยอมรับในเป้าหมายร่วมกัน

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกได้ แต่การจัดการศึกษาในหลายประเทศกลับประสบปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา เนื้อหาหลักสูตรการศึกษาที่ไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวังของสถานประกอบการ และไม่เป็นไปตามความต้องการของภาคเศรษฐกิจ ไม่ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง เครื่องมือวัสดุ เทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ล้าสมัย ขาดกลไกปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา รวมถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของการผลิตและเทคโนโลยี ดังเช่น การจัดการศึกษาในสาธารณรัฐคาซัคสถานซึ่งประสบปัญหาวัสดุเครื่องมือ เทคโนโลยีการเรียนการสอนล้าสมัย กระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงไปของอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา (Issayeva, G. K. et al., 2018) การจัดการศึกษาของประเทศในทวีปแอฟริกาซึ่งประสบปัญหาการขาดแคลนงบประมาณด้านของการศึกษาของภาครัฐ ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก

ความสะดวกทางการศึกษาทำให้ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษา (Jane, I. O., 2018) รวมทั้งการจัดการศึกษาของประเทศในสหภาพยุโรป เช่น สหราชอาณาจักร สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และเนเธอร์แลนด์ ประสบปัญหาทักษะของผู้สำเร็จการศึกษาไม่สอดคล้องกับเทคโนโลยี รวมถึงความต้องการทักษะของตลาดแรงงาน (Linda, C. et al., 2021) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นภาครัฐไม่อาจดำเนินการได้ฝ่ายเดียว การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนด้านการศึกษา จึงเป็นแนวทางระดับต้น ๆ ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา โดยที่ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนช่วยในการปรับปรุงการศึกษาจากการเป็นพันธมิตรร่วมกันในการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Sweet-Holp, T., 2001) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงการจัดการศึกษาให้สำเร็จ การศึกษาได้มีทักษะ ความสามารถที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และให้สามารถจัดการกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของตลาดแรงงานได้

การจัดการศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการสร้างทักษะ พัฒนาความรู้ของแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน คือ “การอาชีวศึกษา” โดยองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2009) ได้กำหนดให้การอาชีวศึกษาเป็นการส่วนสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นภาคการศึกษาที่เตรียมความพร้อมบุคคลสำหรับสาขาอาชีพต่าง ๆ และมีส่วนในการพัฒนาคนให้สามารถทำงานในโลกการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายในการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นเครื่องมือในการบรรเทาความยากจนของผู้เรียน การอาชีวศึกษาเป็นการเรียนการสอนในสายวิชาชีพ ผู้สำเร็จการศึกษาจะมีสมรรถนะในวิชาชีพพร้อมที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน การดำเนินการอาชีวศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการผลิต พัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีให้มีคุณภาพรวมทั้งมาตรฐานสอดคล้องการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ความต้องการของตลาดแรงงาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ให้ผู้รับการศึกษามีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ มีสมรรถนะที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ (พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551, 2551) ทั้งนี้ การจัดการอาชีวศึกษาเพื่อสร้างทักษะ ความรู้แก่ผู้เรียนให้มีทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานนั้น ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาดังกล่าวได้เพียงฝ่ายเดียว ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคเอกชนหรือสถานประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การร่วมพัฒนาและออกแบบหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความร่วมมือในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรวมไปถึงการฝึกปฏิบัติ ซึ่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในด้านการอาชีวศึกษาดังกล่าว ย่อมเป็นการรับประกันกับสถานประกอบการว่าผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะ ความรู้ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ (Jane, I. O., 2018); (Linda, C. et al., 2021)

การดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนด้านการอาชีวศึกษาในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562ก); (สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562ข) ซึ่งเรียกว่าการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational System) โดยการจัดการเรียนระบบทวิภาคีเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐในเรื่องการจัดหลักสูตรการเรียน การบริหารจัดการ การวัดรวมถึงการประเมินผลโดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษา อีกส่วนเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558) การดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีที่ได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการเข้ามามีส่วนร่วมของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาด้วยกัน คือ “การจัดการอาชีวศึกษาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) สำหรับประเทศไทยได้นำเอารูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนดังกล่าวมาใช้ในการจัดรูปแบบอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีของประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 จนถึงปัจจุบัน (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2558) มีเป้าหมายเพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยการดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา สถานประกอบการร่วมมือกันดำเนินการ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาให้มีสมรรถนะด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ รวมทั้งคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพพร้อมทั้งทัศนคติที่เหมาะสม ในการทำงานตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ชุมชน สังคม สามารถประกอบอาชีพอิสระได้ การดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยการดำเนินการร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย คือ สถานศึกษาอาชีวศึกษา สถานประกอบการ ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของการพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการผลิตและพัฒนาแรงงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อการแข่งขันของประเทศในอนาคต โดยการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ในรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อการผลิตพัฒนาแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ ในรูปแบบทวิภาคีที่ตอบสนองต่อความต้องการของทั้งสองฝ่ายเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ความ

ร่วมมือให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาถึงองค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในกระบวนการบริหารจัดการ การดำเนินงานความสัมพันธ์ของรูปแบบความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐและเอกชน ขณะที่องค์ประกอบใดมีความสัมพันธ์ที่ทำให้การดำเนินการของรูปแบบ ความร่วมมือมีผลดำเนินงานที่ดีขึ้นหรือแตกต่างกัน เพื่อนำเสนอรูปแบบความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐและเอกชน ให้ที่ยอมรับรวมไปถึงการนำไปสู่การพัฒนากำลังแรงงานที่มีทักษะวิชาชีพที่ มีคุณภาพตรงตามที่ต้องการประกอบการและภาคอุตสาหกรรมต้องการ โดยการประเมินผลการ ปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบ Performance Prism 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านความพึง พอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Satisfaction) ด้านการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย (Stakeholder Contribution) ด้านกลยุทธ์ (Strategies) ด้านกระบวนการ (Processes) และด้านความสามารถ (Capabilities) (Neely, A. et al., 2001) เป็นกรอบ ในการกำหนดองค์ประกอบในแต่ละด้าน รวมถึงหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในแต่ละด้าน ที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนดังกล่าว ซึ่งจะ นำไปสู่การส่งเสริม รวมทั้งพัฒนาความร่วมมือให้ประสบความสำเร็จตามความคาดหวังของผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตแรงงาน ระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรม
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนใน การผลิตแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนซึ่งจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีทั่วประเทศ จำนวน 107 แห่ง กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนที่จัดการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ภาคกลางรวมกรุงเทพมหานคร ภาคตะวันออก จำนวน 58 แห่ง รวมถึงกำหนดคุณสมบัติกลุ่ม ตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน เจ้าหน้าที่ รวมทั้งครูฝึกของสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของ สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มดังกล่าว สถานศึกษาละ 6 คน จำนวนทั้งสิ้น 348 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา อาชีวศึกษา ตามประกาศคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี พ.ศ. 2563 โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ และต่างประเทศ โดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ รวมถึงองค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในบริบทของความร่วมมือเพื่อผลิตและพัฒนาแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรม โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากขั้นตอนที่ 1 เพื่อสรุปเป็นข้อคำถาม ใช้การประเมินการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบ Performance Prism ในการดำเนินการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ใน 5 ด้าน เป็นกรอบในการกำหนดข้อคำถามของแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าจัดอันดับ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, R., 1961) (Likert's Five Rating Scale) ได้ข้อคำถาม 127 ข้อ นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความตรง (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ ที่เรียกว่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) โดยพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป ซึ่งได้ข้อคำถาม 118 ข้อ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 15 ฉบับ แล้วนำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1984) (Coefficient Alpha Cronbach Method) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาควรมีค่ามากกว่า 0.7 จึงถือว่าแบบสอบถามสมบูรณ์ ซึ่งได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.992

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบของการดำเนินการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในบริบทของความร่วมมือเพื่อผลิตและพัฒนาแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรม โดยการนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง มาดำเนินการดังนี้

วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการดำเนินการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนดังกล่าว ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อลดจำนวนตัวแปร และยืนยันความสัมพันธ์ขององค์ประกอบแต่ละด้านตามการประเมินการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบ Performance Prism

วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่มีผลต่อการดำเนินการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากการวิเคราะห์ปัจจัยและสรุปความสัมพันธ์ขององค์ประกอบดำเนินการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี ใน 5 ด้าน และสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษานี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และบุคลากรของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน เจ้าหน้าที่ รวมทั้งครูฝึกของสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนกลุ่มดังกล่าว นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน โดยแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ตามรูปแบบการประเมินการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบ Performance Prism โดยการใช้การสกัดองค์ประกอบ (Fact Extraction) ด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principle Component Analysis: PCA) โดยหมุนแกนองค์ประกอบแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีวารีแมกซ์ (Varimax Rotation) ใช้เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบดังนี้ 1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.55 ขึ้นไป เป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ (Practically Significant) 2) ค่าไอเกน (Eigenvalues) มากกว่า 1 ตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser's Criterion) (Kaiser, H. F., 1960) และ 3) มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบมากกว่า 3 ตัวขึ้นไป (Hatcher) เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าวได้จำนวนองค์ประกอบ และค่าความแปรปรวนของตัวแปรในแต่ละด้าน

องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนตามรูปแบบการประเมินการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบ Performance Prism ในแต่ละด้านมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 14 องค์ประกอบ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบจากการวิเคราะห์ปัจจัยข้อคำถาม (Factor Analysis) ในแต่ละด้าน

องค์ประกอบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน	องค์ประกอบ	จำนวนตัวแปร	ชื่อองค์ประกอบใหม่	น้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading)	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)
ด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	องค์ประกอบที่ 1	13	ทัศนคติต่อการดำเนินการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน	0.508 - 0.749	16.281
	องค์ประกอบที่ 2	9	การบริหารจัดการความร่วมมือ	0.537 - 0.689	1.217
	องค์ประกอบที่ 3	6	ผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษาจากการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	0.599 - 0.775	1.029

องค์ประกอบ ความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ และเอกชน	องค์ประกอบ	จำนวน ตัวแปร	ชื่อองค์ประกอบใหม่	น้ำหนัก องค์ประกอบ (Factor Loading)	ค่าความ แปรปรวน ของตัวแปร (Eigenvalues)
การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	องค์ประกอบที่ 1	9	การมีส่วนร่วมในการ จัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคี	0.563 - 0.738	16.602
	องค์ประกอบที่ 2	8	การแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ระหว่างกัน	0.558 - 0.679	2.026
	องค์ประกอบที่ 3	6	บทบาทของสถานศึกษา และสถานประกอบการ	0.583 - 0.798	1.154
	องค์ประกอบที่ 4	4	บทบาทของภาครัฐ	0.674 - 0.803	1.007
กลยุทธ์	องค์ประกอบที่ 1	8	การบริหารความร่วมมือ	0.605 - 0.860	9.772
	องค์ประกอบที่ 2	7	การประเมินผลความ ร่วมมือ	0.662 - 0.855	1.406
กระบวนการ	องค์ประกอบที่ 1	14	รูปแบบความร่วมมือใน การจัดการเรียนการสอน อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	0.514 - 0.831	19.313
	องค์ประกอบที่ 2	9	มาตรฐานตามแนว ปฏิบัติการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	0.529 - 0.855	2.554
	องค์ประกอบที่ 3	6	ทัศนคติต่อการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี	0.561 0.832	1.554
	องค์ประกอบที่ 4	1	เทคโนโลยีความร่วมมือ	0.616	1.004
ความสามารถ		1	การช่วยเหลือในการ จัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี	11.122	0.816
จำนวนตัวองค์ประกอบทั้งสิ้น 14 องค์ประกอบ จำนวนตัวแปรทั้งสิ้น 101 ตัวแปร					

2. การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่มีผลต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี จากภาพที่ 1 พบว่า สัดส่วนค่าสถิติไคสแควร์หรือค่าดัชนีแห่งความอิสระ มีค่าเท่ากับ 2.164 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือน้อยกว่า 3 เพื่อพิจารณาดัชนีกลุ่มที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์ของสมการโครงสร้างที่กำหนดไว้ระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 พบว่าดัชนีทุกตัวได้แก่ GFI = 0.988, AGFI = 0.956 NFI = 0.993, IFI = 0.996, CFI = 0.996 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบความร่วมมือที่มีผลต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่เห็นเด่นชัด คือ

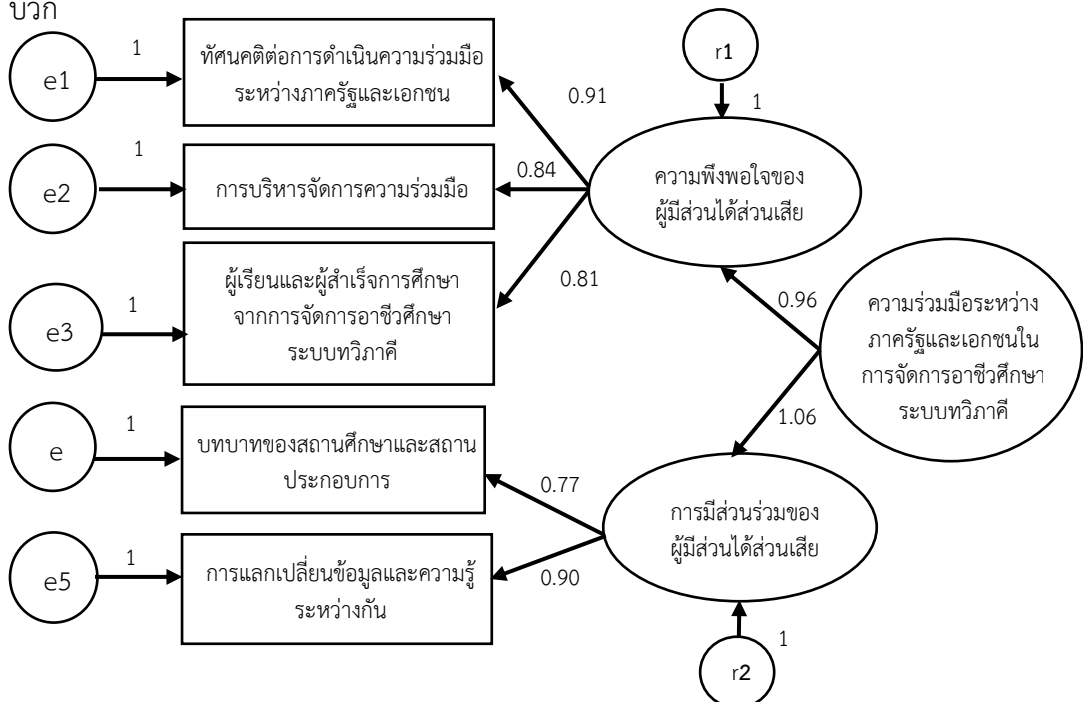
ด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 0.96 ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านทัศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐ

และเอกชน มีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 0.91 การบริหารจัดการความร่วมมือ มีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 0.84 และบทบาทของสถานศึกษาและสถานประกอบการในการดำเนินความร่วมมือจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี มีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 0.81

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 1.06 ประกอบด้วย องค์ประกอบบทบาทของสถานศึกษาและสถานประกอบการ มีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 0.77 และการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกัน มีค่าน้ำหนักข้อคำถาม (Factor Loading) เท่ากับ 0.90

เมื่อพิจารณาในรายองค์ประกอบพบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ องค์ประกอบด้านทัศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกัน โดยทั้งสององค์ประกอบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างกันที่ 0.837 แสดงว่าองค์ประกอบทั้งสองมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างมากในเชิงบวก

ค่าไค - สแควร์ (Chi - Square) = 8.685, $df = 4$, $P = 0.70$, $CMIN/DF = 2.164$, $GFI = 0.988$, $CFI = 0.996$ * $P < 0.05$

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) เพื่อยืนยันองค์ประกอบที่มีผลต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในบริบทของความร่วมมือเพื่อผลิตและพัฒนาแรงงานระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษากับภาคอุตสาหกรรม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยใช้การประเมินการปฏิบัติงานขององค์การรูปแบบ Performance Prism ใน 5 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านกลยุทธ์ ด้านกระบวนการ และด้านความสามารถ เป็นกรอบในการกำหนดในการระบุองค์ประกอบในแต่ละด้าน ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในบริบทของความร่วมมือเพื่อการผลิตและพัฒนาแรงงานระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ แบ่งด้านตามรูปแบบการประเมินการปฏิบัติงาน Performance Prism 5 ด้าน โดยมีองค์ประกอบ การดำเนินความร่วมมือทั้งสิ้น 14 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ทิศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน 2) การบริหารจัดการความร่วมมือ 3) ผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษาระบบทวิภาคี 4) การมีส่วนร่วมในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาและสถานประกอบการ 5) บทบาทของสถานศึกษาและสถานประกอบการ 6) การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ระหว่างกัน 7) บทบาทของภาครัฐ 8) วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาและผู้บริหารสถานประกอบการ 9) การวางแผนจัดการความร่วมมือ 10) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 11) มาตรฐานตามแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 12) การสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี 13) การฝึกอบรมอาชีพร่วมกัน และ 14) การช่วยเหลือในดำเนินความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ พบว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนดังกล่าว คือ ทิศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การบริหารจัดการความร่วมมือ ผู้เรียน ผู้สำเร็จการศึกษาระบบทวิภาคี บทบาทของสถานศึกษาและสถานประกอบการ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ระหว่างกัน ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีผลต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีข้างต้น มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับสูงจนถึงสูงมาก และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในเชิงบวก ซึ่งหากองค์ประกอบใดมีการเปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบตัวอื่น และส่งผลถึงความสำเร็จของการดำเนินความร่วมมือดังกล่าวด้วย

2. ทิศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ถือเป็นองค์ประกอบของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ที่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นในระดับสูงมาก เป็นไปตามการศึกษาของ Jane, I. O. ซึ่งระบุถึงประเด็นความท้าทายในการจัดการอาชีวศึกษาผ่านความร่วมมือภาครัฐ

และเอกชน เพื่อการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานประสบความสำเร็จและพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ ทศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาของผู้ปกครอง และผู้เรียนเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างหนึ่งต่อการพัฒนาและความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาทักษะแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งสร้างความยั่งยืนในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษา รวมถึงทัศนคติของภาครัฐต่อการดำเนินนโยบายด้านการอาชีวศึกษา ซึ่งหากภาครัฐมีนโยบายและแนวปฏิบัติที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษา โดยเปิดโอกาสให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในออกแบบพัฒนา และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความรู้ ทักษะตามความต้องการของสถานประกอบการ ทำให้ภาคการศึกษาสามารถพัฒนาทักษะ และความรู้ของผู้เรียนให้สามารถทำงานในสถานประกอบการได้ และมีความรู้ ทักษะตามวิชาชีพ (Jane, I. O., 2018) และการศึกษาเรื่องการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี 4.0 ของสุมาลี จันทรชะลอ และเบญจมาภรณ์ จันทร ได้กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคของการดำเนินความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี คือ ทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานประกอบการต่อการดำเนินความร่วมมือดังกล่าว ซึ่งหากทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานประกอบการไม่ให้ความสำคัญกับการดำเนินความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีแล้ว การดำเนินความร่วมมือดังกล่าวย่อมไม่ประสบความสำเร็จและนำไปสู่การยุติการดำเนินความร่วมมือระหว่างกัน อีกทั้ง สถานศึกษามีหน้าที่ที่จะต้องปฐมนิเทศทำความเข้าใจกันผู้เรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนการสอนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (สุมาลี จันทรชะลอ และเบญจมาภรณ์ จันทร, 2562) ด้วยผู้เรียนและผู้ปกครองเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีทั้งในทางตรงและทางอ้อม ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การปรับตัวและการปฏิบัติตนของผู้เรียนในสถานประกอบการ การปรับมุมมองเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระบบทวิภาคี หากทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานประกอบการ ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ย่อมส่งผลดีต่อความสำเร็จของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

นอกจากทัศนคติต่อการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการผลักดันให้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประสบความสำเร็จแล้ว องค์ประกอบการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งในการผลักดันให้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีประสบความสำเร็จ เชื่อมโยงกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งถือว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินความร่วมมือประสบความสำเร็จ การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากรที่มีระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้เข้าใจความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นด้วย (Freeman, R. E. et al., 2010) โดยองค์ประกอบ การแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกันของสถานศึกษาและสถานประกอบการ ถือเป็น องค์ประกอบสนับสนุนให้การดำเนินความร่วมมือดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ระหว่างกันไม่ได้จำกัดอยู่ที่การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและสถานประกอบการ รวมถึงการติดต่อสื่อสารระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการเพื่อ ติดตามแก้ไขปัญหาของผู้เรียนในระหว่างเรียน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานประกอบการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการ จัดการอาชีวศึกษาทวิภาคีประสบความสำเร็จ ดังเช่นการศึกษาของ ประภาพรณ ปรีวรณ และคณะ และเบญจวรรณ ศรีคำนวลและคณะ ซึ่งระบุถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือใน การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ประสบความสำเร็จ สถานศึกษาและสถานประกอบการควรมี การติดต่อสื่อสาร ประสานงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อติดตามแก้ไขปัญหาของการจัดการ เรียนการสอน (ประภาพรณ ปรีวรณ และคณะ, 2559); (เบญจวรรณ ศรีคำนวล และคณะ, 2560)

ในส่วนของบทบาทและบทบาทของภาครัฐ ผลจากการวิจัยไม่พบว่าองค์ประกอบ เกี่ยวกับบทบาทของภาครัฐมีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและ ภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยตรง แต่การให้ความสำคัญและสนับสนุน การดำเนินความร่วมมือดังกล่าวของภาครัฐเป็นส่วนช่วยส่งเสริมองค์ประกอบอื่นให้สามารถ ดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้ ประสบความสำเร็จได้ อาทิเช่น การกำหนดการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยกำหนดไว้ในแผน ปฏิรูปด้านการศึกษาของประเทศ มีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มุ่งสู่ความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ โดยให้ความสำคัญการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและระบบอื่น ๆ ที่เน้นการฝึก ปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบนำไปสู่การจ้างงานและการสร้างงาน ดังที่ได้ระบุไว้ในแผนการปฏิรูป ประเทศ 2564 (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) รวมทั้งการให้ สิทธิประโยชน์ทางภาษีกับสถานประกอบการซึ่งร่วมดำเนินความร่วมมือในการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามแนวปฏิบัติการขอรับสิทธิประโยชน์ของผู้ประกอบกิจการ ในการ จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและการรับนักเรียน นักศึกษาและบุคคลทั่วไป เข้าฝึกงานและ ฝึกเตรียมเข้าทำงานกับผู้ประกอบกิจการ เป็นต้น ทั้งนี้ แม้สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นองค์ประกอบ ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการดำเนินการ จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หากแต่บทบาทและหน้าที่ของภาครัฐมีผลทางอ้อมใน การช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและสถานประกอบการสามารถดำเนินความร่วมมือ

ระหว่างกันจนบรรลุเป้าหมาย และยั่งยืนของการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งการดำเนินการใด ๆ ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการผลิตและพัฒนาแรงงาน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้าน แต่องค์ประกอบที่มีความสำคัญและเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้ความร่วมมือประสบความสำเร็จ คือ ทักษะคน ความเชื่อใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เมื่อทั้งสองฝ่ายต่างมีความมุ่งมั่นและเป้าหมายการดำเนินความร่วมมือระหว่างกันในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งมีความเชื่อใจกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างตรงไปตรงมา จะส่งผลให้การดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนประสบความสำเร็จ ไม่เฉพาะแต่ความร่วมมือในการผลิตและพัฒนาแรงงาน ยังรวมไปถึงความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาครัฐไม่ได้มีบทบาทในการดำเนินความร่วมมือในการผลิตและพัฒนาแรงงานโดยตรง แต่ภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินความร่วมมือระหว่างกัน ผ่านนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล กฎหมาย ข้อบังคับและแนวปฏิบัติต่าง ๆ จากการวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอ สามารถแนะแนวทางที่เหมาะสมได้ดังนี้ ประการแรกภาครัฐให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างจริงจัง เนื่องจากเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการผลิต และการพัฒนากำลังแรงงาน ประการที่สองภาครัฐควรมีการประเมินผลการดำเนินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติ การดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างทันสถานการณ์ ประการที่สามภาครัฐควรจัดทำฐานข้อมูลกลางความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีแบบองค์รวมทั้งในแง่มุมทางการศึกษา การผลิตและพัฒนาแรงงาน ความร่วมมือ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตรวจสอบ และพัฒนาความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต และ ประการสุดท้ายสถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถานประกอบการ ควรมีการทบทวน และ ประเมินผลปรับปรุงความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีทุก ๆ 5 ปี เพื่อผลิตและพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคือความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาประเด็นงบประมาณการจัดความร่วมมือ สวัสดิการ การคุ้มครองผู้เรียน และความปลอดภัยในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ รวมทั้งศึกษาประเด็น

การถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสถานประกอบการสู่สถานศึกษา อาชีวศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนาแรงงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- เบญจวรรณ ศรีคำนวล และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการ อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาในจังหวัดลำปาง สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University* ฉบับ ภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 2535-2548.
- ประภาพรณ ปรีวรณ และคณะ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ ส่งผลต่อการพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(2), 201-214.
- พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 43 ก หน้า 1-24 (5 มีนาคม 2551).
- ศรเนตร อาร์โสมณพิเชฐ. (2550). การพัฒนากลยุทธ์ความร่วมมือด้านการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. ใน *ดุสิตนิพนธ์เศรษฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา อุดมศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2558). แนวทางปฏิบัติการ จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานการ จัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *อาชีวศึกษาพัฒนาชาติ: บทเรียนจากสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับ ปรับปรุง)*. เรียกใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://bit.ly/3ozX8LE>
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562ก). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เรื่องที่ 1 การจัดการอาชีวศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2564 จาก <https://bit.ly/3JOxcVC>
- _____. (2562ข). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพ และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เรื่องที่ 8 การจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี*. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2564 จาก <https://bit.ly/3Dn1rzY>
- สุมาลี จันทร์ชะลอ และเบญจมาภรณ์ จันทร. (2562). การจัดการศึกษาในระบบฝึกทวิภาคีใน ยุค 4.0. *วารสารนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้* วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม, 2(1), 12-27.

- Cronbach, L. J. (1984). *Essentials of Psychological Testing*. (4th ed.). New York: Harper & Row Publishers.
- Freeman, R. E. et al. (2010). Stakeholder Theory: The State of the Art. *The Academy of Management Annals*, 4(1), 403-445.
- Issayeva, G. K. et al. (2018). Public Private Partnerships in Education: Modes of Governance in Developing Economy. Retrieved August 20, 2021, from <https://www.semanticscholar.org/paper/Public-Private-Partnerships-in-Education%3A-Modes-of-Issayeva-Abdikadirova/2135bd56abd181a32efbaeba26dd3907de77ecea>
- Jane, I. O. (2018). Revamping Technical Vocational Education and Training through Public-Private Partnerships for Skill Development. *Makerere Journal of Higher Education*, 11(1), 73-91.
- Kaiser, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. *Educational and Psychological Measurement*, 20(1), 141-151.
- Likert, R. (1961). *New pattern of Management*. New York: McGraw-Hill Book.
- Linda, C. et al. (2021). Comparative VET European research since the 1980s: accommodating changes in VET systems and labour markets. *Journal of Vocational Education & Training*, 73(2), 295-315.
- Liu, J. et al. (2015). Review of performance measurement: implications for public-private partnerships. *Built Environment Project and Asset Management*, 5(1), 35-51.
- Neely, A. et al. (2001). The Performance Prism in Practice. *Measuring Business Excellence*, 5(2), 6-13.
- Sweet-Holp, T. (2001). *Public-private partnerships in education*. (Electronic Thesis or Dissertation). Retrieved May 25, 2021, from <https://etd.ohiolink.edu/>
- UNESCO. (2009). *Regional contribution to Statistical Information Systems Development for Technical and Vocational Education and Training*. Retrieved May 25, 2021, from <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002160/216065e.pdf>

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่
สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก*

LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
IN THE NEW NORMAL ERA UNDER PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE IN EASTERN REGION

กชกร ชันติกรม

Kotchakorn Khanteekrom

ชวนชม ชินะดังกูร

Chuanchom Chinatangkul

กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา

Kamolmal Chaisirithanya

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: kook.kotchakorn@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออก โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกนและวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวน 450 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม 3) แบบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปร และค่าความโค้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1.1) ด้านความสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาระบบงานและมีทักษะในการสื่อสาร 1.2) ด้านความอดทน อดกลั้น สุขุมเยือกเย็น แม้อยู่ได้ภาวะวิกฤต และมีความเป็นนักประชาธิปไตย 1.3) ด้านความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ในภาวะวิกฤตและ

แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที 1.4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ดีและมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน 1.5) ด้านภูมิหลังทางสังคมและการเป็นแบบอย่างที่ดี 2) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเห็นด้วยทุกองค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ฐานวิถีชีวิตใหม่

Abstract

The objectives of this research article were to 1) explore the leadership components of school administrators, 2) verify the consistency of accuracy, propriety, feasibility and utility of the leadership components of school, and 3) confirm the consistency of the leadership components of school administrators in the new normal era under Primary Educational Service Area Office in Eastern Region with the empirical data. This study was a mixed methodology. Samples included administrators and teachers in schools under Primary Educational Service Area Office in Eastern Region totaling 450, were obtained by the table of Krejcie and Morgan, multi - stage sampling method, and cluster random sampling. The instruments used for data collection were 1) semi - structured interview form; 2) questionnaire; 3) verification of connoisseurship form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, skewness, kurtosis, Exploratory Factor Analysis, Confirmatory Factor Analysis as well as the content analysis. The results showed that: 1) The leadership components of school administrators consisted of 5 components as follows, 1.1) Ability to apply knowledge and experience to develop work systems and having communication skills, 1.2) Patience, forbearance, prudence even under crisis and being a democrat leader, 1.3) Ability to control situations under crisis and actively solve immediate problems, 1.4) Having a good vision and ability to motivate people to work together, 1.5) Having a social background and being a good role model; 2) The verification of leadership components of school administrators by connoisseurship was in conformity with the standard of accuracy, propriety, feasibility, and utility; and 3) The confirmatory of leadership

components of school administrators i was consistent with the empirical data statistically significant at 0.01 level.

Keywords: Leadership, School Administrators, New Normal Era

บทนำ

การศึกษามีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาของประเทศ เพื่อให้การศึกษาของไทยได้มีการพัฒนาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นนโยบายที่สำคัญและนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการในการบริหารการศึกษาของประเทศไทย โดยกำหนดให้สถานศึกษา เป็นแหล่งตัดสินใจในการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการจัดการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการทัศน์เป็นผู้นำการศึกษา (ปสุตา เพ็งประสพ, 2550) ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหาร จัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด พัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและก้าวสู่ทิศทางการพัฒนาที่ดีขึ้น (ณทลวาลย์ สารสุข, 2553) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่าจะอะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2545) ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา คุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา มักขึ้นอยู่กับผู้นำเสมอ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นจะต้องมีการเสริมพลังให้ผู้บริหารได้มีโอกาสฝึกและใช้ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมจะเป็นผู้นำ ซึ่งจะต้องใช้รูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม และมีสมรรถนะในการบริหารงาน เพราะการใช้เพียงอำนาจตามกฎหมายที่ตนมีสั่งการให้ครูทำงานโดยปราศจากการเข้าใจถึงจิตใจ สถานการณ์ และปัจจัยแห่งการจูงใจต่าง ๆ ย่อมทำให้ครูเกิดทัศนคติที่เป็นลบต่อผู้บริหารและต่อองค์กร ดังนั้นสิ่งที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ของครูสมบูรณ์ และสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์การศึกษาได้ในที่สุดก็คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเอง คำว่า “ภาวะผู้นำ” มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับ เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารก่อให้เกิดผลที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในภาวะวิกฤตของการศึกษาไทยที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ต้องการภาวะผู้นำที่เข้มแข็งมีความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาและสร้างความมั่นใจที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และทำให้การศึกษาของไทย ก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้น (รุ่ง แก้วแดง, 2546); (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2549)

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID - 19) ได้สร้างความโกลาหล่นวายเป็นอย่างมากทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงการศึกษา ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของมนุษย์ในการพัฒนา ทรัพยากรบุคคล ทำให้สถานศึกษา เช่น โรงเรียน และมหาวิทยาลัย เป็นต้น ได้ถูกสั่งปิด เนื่องจากเป็นสถานที่รวมกันของนักเรียน นิสิตนักศึกษาที่เป็นเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญ ต่อไปของชาติ ต้องได้รับการดูแลให้ปลอดภัยซึ่งเป็นความห่วงใยในระดับต้น ๆ ผู้บริหาร สถานศึกษาและภาครัฐ จึงคุ้นชินกับกิจวัตรและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิตฐาน วิธีชีวิตใหม่ที่เรียกว่า “New Normal” (ฐานวิถีชีวิตใหม่) เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่ แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนใน สังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้ หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่ หลวมและรุนแรง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรง รักษาวิถีดั้งเดิม (สุภาภรณ์ พรหมบุตร, 2563) ในการจัดการเรียนการสอนเกิดการปรับตัว ครั้งใหญ่ทั่วโลกและในประเทศไทย หลายประเทศใช้วิธีการสอนทางไกล ไม่ว่าจะเป็นการสอน ออนไลน์ผ่าน Massive Open Online Courseware (MOOC) หรือ แอปพลิเคชันที่ช่วยให้ ครูสอนในห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) หรือใช้การถ่ายทอดการสอนผ่าน สัญญาณโทรทัศน์ เพื่อให้เด็กเรียนต่อที่บ้านได้ขณะปิดโรงเรียน แต่การใช้วิธีดังกล่าวทำให้เด็ก บางกลุ่มโดยเฉพาะเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนเสียเปรียบ เพราะไม่มีอุปกรณ์ดิจิทัลที่บ้าน นอกจากนี้ ในการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กจำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่ การเรียนที่บ้านจึงเป็นการผลักระทำให้ผู้ปกครอง อาจทำให้เหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนด แผนนโยบายการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์วิกฤต โควิด - 19 ตามแนวคิด “การเรียนรู้ นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” ในทุกระดับชั้นและทุกประเภทการศึกษา ทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา การศึกษา เอกชน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาสำหรับผู้พิการและ ผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งการเตรียมความพร้อมทักษะที่สำคัญในช่วงปิดเทอมให้แก่ ผู้เรียน ทั้งภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น โค้ดดิ้ง (coding) เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ดังนั้น การบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันนี้จึงมีความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงไป จากเดิม ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยน บทบาทหน้าที่ เพื่อบริหารจัดการการศึกษาในรูปแบบใหม่ ผู้บริหารมีความจำเป็นต้องกระตุ้น และเอื้ออำนวยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติงานให้ดีขึ้น จึงต้องอาศัยทักษะ ภาวะผู้นำ เข้ามาบริหารจัดการการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ และมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เมื่อเกิดภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงทำให้สถานศึกษาต้องปิดการเรียนการสอนลงอย่างกะทันหัน เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ หรือใช้การถ่ายทอดการสอนผ่านสัญญาณโทรทัศน์ เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินการต่อไปได้ แต่พบปัญหาด้านความพร้อมทางการเรียนในรูปแบบออนไลน์ เช่น ครอบครัวของเด็กมีฐานะยากจน ไม่มีความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ ที่บ้านไม่มีอินเทอร์เน็ต ไม่มีสมาร์ตโฟน สภาพแวดล้อมและสังคมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนทางออนไลน์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้ทักษะความเป็นผู้นำการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนรับมือต่อเหตุการณ์ การตัดสินใจการดำเนินการ และต้องหาวิธีการแก้ปัญหาให้ชุมชนและสถานศึกษาที่เป็นรากฐานของความปลอดภัย ให้ปลอดภัยจากภาวะวิกฤต อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ขึ้นอยู่กับความพร้อมของ นักเรียน ครู สถานศึกษา สัญญาณอินเทอร์เน็ต โปรแกรมสำเร็จรูป และเนื้อหาของบทเรียน จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ และรองรับสถานการณ์ภาวะวิกฤตฉุกเฉินที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้สามารถพัฒนาการบริหารงานในองค์กรทุกแห่งในภาวะที่เกิดรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ให้มีประสิทธิภาพและสู่มาตรฐานสากลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมี 3 ขั้นตอนเป็นการวิจัยผสมผสานต่อเนื่องกัน (3 Steps Mixed Methods Design) คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก

การศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ จากเอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured or Guided Interview) การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเกณฑ์การพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้ 1) เป็นผู้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาระดับประถมศึกษา 2) มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปัจจุบันอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป 3) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำบทสรุปตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อไปสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบและการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบภาวะผู้นำและยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ โดยดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก ทั้งหมด จำนวน 21,022 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากประชากรโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มจังหวัดที่ติดชายทะเล ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ระยอง ตราด และกลุ่มจังหวัดที่ไม่ติดชายทะเล ได้แก่ สระแก้ว ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก จากนั้นทำการสุ่มเลือกกลุ่มละ 2 จังหวัด สุ่มได้กลุ่มจังหวัดที่ติดชายทะเล ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี และจังหวัดที่ไม่ติดชายทะเล ได้แก่ สระแก้ว ฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลาก จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษา เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 และสถานศึกษาที่เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบ่งกลุ่มสถานศึกษา เป็น 3 ขนาด ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ (รวมขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ) จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 450 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อห้วงค์ประกอบภาวะผู้นำและตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาตัวแปรของตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก จากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured or guided interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้น นำตัวแปรที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก และนำมาสร้างแบบสอบถามภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จำนวน 98 ข้อ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ IOC (Index of Item - Objective Congruence) แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 96 ข้อ และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ปรึกษา

3. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficients) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .987

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 98 ข้อ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ IOC (Index of Item - Objective Congruence) แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 96 ข้อ และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาฯ ปรึกษา

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ PCA (Principal Component Analysis) มีเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของ Kaiser

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1. การตรวจสอบความสอดคล้ององค์ประกอบ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงสำรวจ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน

การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเกณฑ์การพิจารณาจากคุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้ 1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป 2) มีประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารการศึกษาอย่าง

น้อย 10 ปี 3) ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอย่างน้อย 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

2. การตรวจสอบยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้วิธี Confirmatory Factor Analysis (CFA)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ผู้นำด้านการมีความสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาระบบงานและมีทักษะในการสื่อสาร องค์ประกอบที่ 2 ผู้นำด้านการมีความอดทน อดกลั้น สุขุมเยือกเย็น แม้อยู่ใต้ภาวะวิกฤต และมีความเป็นนักประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 ผู้นำด้านการมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ในภาวะวิกฤต และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที องค์ประกอบที่ 4 ผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ดี และมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน องค์ประกอบที่ 5 ผู้นำด้านการมีภูมิหลังทางสังคมและการเป็นแบบอย่างที่ดี

2. ผลการยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จากวิธีการอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้ง 9 คน มีความคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุครุณานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 5 องค์ประกอบมีความเหมาะสมกับบริบท ซึ่งประกอบด้วยด้านความถูกต้อง (Accuracy standards) ด้านความเหมาะสม (Propriety standards) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility standards) ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility standards) คิดเป็นร้อยละ 100 ทุกองค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ผู้นำด้านการมีความสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาระบบงานและมีทักษะในการสื่อสาร องค์ประกอบที่ 2 ผู้นำด้านการมีความอดทน อดกลั้น สุขุมเยือกเย็น แม้อยู่ใต้ภาวะวิกฤต และมีความเป็นนักประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 ผู้นำด้านการมี

ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ในภาวะวิกฤตและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที องค์ประกอบที่ 4 ผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ดี และมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน และองค์ประกอบที่ 5 ผู้นำด้านการมีภูมิหลังทางสังคมและการเป็นแบบอย่างที่ดี

3. ผลการตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าไค - สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 312.626 มีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value เท่ากับ 0.000) ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 176 ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (Normed - Chi - square) (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.776 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.983 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (TLI) มีค่าเท่ากับ 0.980 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.042 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.027 ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบโมเดลความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้ในการทดสอบ	เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา	ผลวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
χ^2	-	312.626	-
DF	-	176	-
P - Value of χ^2	> .05	0.000	มีนัยสำคัญ
χ^2/df	< 2.00	1.776	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.95	0.983	ผ่านเกณฑ์
TLI	> 0.95	0.980	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.027	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.042	ผ่านเกณฑ์

จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 5 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก ได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ผู้นำด้านการมีความสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาระบบงานและมีทักษะในการสื่อสาร เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของความเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ ความสามารถทางปัญญาในการค้นหา มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ มีทักษะในการมองเห็นความสำเร็จขององค์กรล่วงหน้าได้อย่างเป็นระบบ และสร้างสรรค์ให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารองค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่ 2 ผู้นำด้านการมีความอดทน อดกลั้น สุขุมเยือกเย็น แม้อยู่ใต้ภาวะวิกฤต และมีความเป็นนักประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมืออย่างเหมาะสมเมื่อเกิดสถานการณ์ภาวะวิกฤตต่าง ๆ ขึ้น ต้องมีความอดทน อดกลั้น สุขุมเยือกเย็น แม้อยู่ใต้ภาวะวิกฤต มีความกล้าตัดสินใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความประนีประนอมเมื่อเกิดการโต้แย้ง สร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง และมีความเป็นนักประชาธิปไตย องค์ประกอบที่ 3 ผู้นำด้านการมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ในภาวะวิกฤตและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรอบรู้ มีการบริหารงานและการจัดการงานให้เป็นระบบ มีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที องค์ประกอบที่ 4 ผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ดี และมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน เป็นองค์ประกอบภาวะผู้นำที่สำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างวิสัยทัศน์ การสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีถือเป็นกุญแจที่สำคัญของความสำเร็จของทุกองค์กรสามารถกำหนดว่าสถานศึกษาจะดำเนินงานไปทิศทางใด จะมีอะไรใหม่ ๆ ที่จะเกิดขึ้นบ้างและจะสร้างอนาคตของสถานศึกษาอย่างไร การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและความสามารถในการใช้วิสัยทัศน์เพื่อจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจึงมีความสำคัญ เพราะวิสัยทัศน์จะช่วยสร้างแรงศรัทธา และความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้ใช้ความรู้ ความสามารถและทักษะของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ยกย่องเชิดชูเกียรติคุณบุคลากรที่ปฏิบัติงานดีเด่น ด้วยวิธีการต่าง ๆ และส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรที่มีความสามารถพิเศษให้มีความก้าวหน้าด้านวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 5 ผู้นำด้านการมีภูมิหลังทางสังคมและการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นองค์ประกอบ

ภาวะผู้นำที่สำคัญเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นผู้ผลักดัน กระตุ้นการพัฒนางานออกมาในรูปแบบพฤติกรรมอันดีงาม ในลักษณะของการมีจิตอาสาเข้าไปทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม มุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน เพื่อให้งานออกมาดีที่สุด เป็นผู้บริหารที่ไม่หยุดนิ่งมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและให้ความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้รู้สึกอบอุ่น

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 5 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความสำคัญเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เนื่องจากผู้บริหารต้องกำหนดทิศทางและนโยบายการศึกษา รวมทั้งการพัฒนาระบบการศึกษาในสถาบันการศึกษา มีทักษะกระบวนการบริหาร เพื่อทำให้การบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเมื่อเกิดสถานการณ์ภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษานั้น ผู้บริหารต้องมีความสามารถปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้เร็วย่อมมีความได้เปรียบมาก การมีพื้นฐานการศึกษาและนวัตกรรม การศึกษาที่ดีถือเป็นกุญแจที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวคิดการบริหารให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ใช้ภาวะผู้นำในด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหาร นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาจัดการกับงานทุกงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการตัดสินใจ ต้องเข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการคิดริเริ่มและวางกลยุทธ์ในการนำเทคโนโลยีไปบูรณาการกับพันธกิจ เพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ และ Hoy, W. K., & Miskel, C. G. ได้แบ่งลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผลออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะทางบุคลิกภาพ ลักษณะทางจิตใจ และลักษณะทางทักษะ ดังนี้ 1) คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ได้แก่ ความอดทนต่อภาวะกดดัน ความมั่นใจในตนเองความมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และการยึดมั่นในหลักคุณธรรม 2) ลักษณะทางจิตใจ ได้แก่ แรงขับในการทำงานและมีแรงกระตุ้นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความมุ่งมั่นในความสำเร็จและมีความต้องการในอนาคต 3) ลักษณะทางทักษะ ประกอบด้วย ทักษะทางเทคนิค ทักษะระหว่างบุคคล ทักษะความคิดรวบยอด และทักษะทางการบริหาร (Hoy, W. K. & Miskel, C. G., 1991) ซึ่งดังข้อค้นพบงานวิจัยของ นิรุศ มีพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ตัวแบบด้านภาวะผู้นำของโรงเรียน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีอุดมการณ์และเป็นแบบอย่างที่ดี 2) การนำการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีม 4) การสร้างแรงบันดาลใจ 5) การมีวิสัยทัศน์ และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านประสิทธิผลโรงเรียน ได้องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

3) การบริหารวิชาการและ 4) การบริหารงานบุคคล ผลการตรวจสอบยืนยัน และเสนอตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โมเดลที่ปรับแก้แล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และตัวแบบภาวะผู้นำกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า ค่าอิทธิพลทางตรงขององค์ประกอบภาวะผู้นำกับประสิทธิผลโรงเรียนทั้ง 4 องค์ประกอบมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.84 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การมีอุดมการณ์และเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.97 ซึ่งมีความมากที่สุด รองลงมาเป็นองค์ประกอบการทำงานเป็นทีม ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.94 องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์ และองค์ประกอบสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.93 เท่ากันและองค์ประกอบนำการเปลี่ยนแปลง มีค่าอิทธิพลรวม เท่ากับ 0.91 ตามลำดับ (นิรุธ มีพันธ์, 2559) และดังข้อค้นพบงานวิจัยของ Parks, J. D. ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำทางการศึกษาการรับมือกับเหตุการณ์วิกฤตที่สำคัญ: การศึกษาเชิงคุณภาพ วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ การทำการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในรัฐแมสซาชูเซตส์ที่ประสบปัญหาวิกฤตในโรงเรียนครั้งใหญ่ การวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบอื่น ๆ มากกว่าหลักสูตรและการสอน และความคาดหวังที่มีต่อผู้บริหารในขณะเกิดวิกฤตมีมาก ตลอดทั้งมีความรับผิดชอบเพิ่มเติม ดังนั้นความรุนแรงในโรงเรียนและวิกฤตการณ์ที่ไม่คาดฝันอื่น ๆ รวมทั้งบทบาทในการบริหารอาคารที่ซับซ้อน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมืออย่างเหมาะสมในกรณีฉุกเฉิน การวิจัยเชิงคุณภาพในครั้งนี้สร้างโอกาสสำหรับผู้บริหารที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการตัดสินใจของผู้บริหารภายใต้ความกดดันที่รุนแรง อันเป็นผลมาจากการจัดการวิกฤตในโรงเรียน การตอบสนองของผู้เข้าร่วมและการแบ่งปันข้อมูลสร้างโอกาสให้บริหารได้เรียนรู้จากประสบการณ์ส่วนตัวของเพื่อนร่วมงาน รูปแบบของการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มความสามารถของผู้บริหารที่จะรับมือกับเหตุการณ์วิกฤตโรงเรียนในอนาคต ในการวิจัยนี้มีผู้บริหาร 4 คนจากรัฐแมสซาชูเซตส์ เข้าร่วมการวิจัย (Parks, J. D., 2013)

2. ผลการยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนการนำไปใช้ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเห็นด้วยทุกองค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 % ทั้งนี้เป็นเพราะองค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความชัดเจน ผ่านกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก นำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานจริงได้

3. ผลการตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องขององค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออกกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติได้ค่าไค - สแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 312.626 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 176 ค่าไค - สแควร์สัมพันธ์ (Normed - Chi - square) (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.776 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 0.983 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (TLI) มีค่าเท่ากับ 0.980 ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณ (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.042 ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.027

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ภาคตะวันออก ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านความสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาระบบงานและมีทักษะในการสื่อสาร ด้านความอดทนอดกลั้น สุขุมเยือกเย็น แม้อยู่ใต้ภาวะวิกฤต และมีความเป็นนักประชาธิปไตย ด้านความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ในภาวะวิกฤตและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ดีและมีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน ด้านภูมิหลังทางสังคมและการเป็นแบบอย่างที่ดี 2) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเห็นด้วยทุกองค์ประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยสภาวะวิกฤตต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ที่จะส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ 4) ควรมีการศึกษาที่ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดอบรมบุคลากร เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือเมื่อเกิดสภาวะวิกฤตให้กับบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). การเตรียมความพร้อมของกระทรวงศึกษาธิการ ก่อนเปิดภาคเรียน. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2563 จาก [https://moe360.blog/2020/05/08/ฉันทลวาลัย สารสุข. \(2553\). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.](https://moe360.blog/2020/05/08/ฉันทลวาลัย%20สารสุข.%20(2553).%20ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน%20สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา%20ชลบุรี%20เขต%203.%20ใน%20วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต%20สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.%20มหาวิทยาลัยบูรพา.)
- นิรุฒ มีพันธ์. (2559). ตัวแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนบน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ปสุตา เพ็งประสพ. (2550). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนเซนต์หลุย จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รุ่ง แก้วแดง. (2546). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2549). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นตรงของประสิทธิผลภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <http://www.suthep.ricr.ac.th>
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). New normal กับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลง. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://dsp.dip.go.th/>
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1991). Educational Administrator: Theory Research and Practice. New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activity. Journal of Education and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.
- Parks, J. D. (2013). Educational leadership growth through dealing with a major crisis event: A phenomenological study (Order No. 3597082). Retrieved November 15, 2021, from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/educational-leadership-growth-through-dealing/docview/1450044226/se-2?accountid=207845>

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและ
พูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์
ตามแนวความคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกัน
และการเสริมต่อการเรียนรู้*

A TRAINING-PROGRAM DEVELOPMENT TO ENHANCE GUIDE
SCOUTS' CULTURAL TOURISM ENGLISH LISTENING AND SPEAKING
SKILLS BASED ON CONTEXT-BASED LEARNING, COLLABORATIVE
LEARNING AND SCAFFOLDING

อิชยา กองไชย

Itchaya Kongchai

วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์

Vijitra Vonganusith

พจมาน ชำนาญกิจ

Potchaman Chomnankit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: Itchayatop31@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมฯ 2) ศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวความคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกัน และการเสริมต่อการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา Research and Development ซึ่งมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 118 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรคือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนอุเทนวิทยาคาร อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หลักสูตรฝึกอบรม แบบวัดความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ แบบวัดความตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม

* Received 12 March 2022; Revised 18 June 2022; Accepted 21 June 2022

และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น มี 8 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ แนวคิดพื้นฐาน หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม แนวทางการจัดกิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษตามแบบทดสอบที่สร้างขึ้นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมหลังเรียนตามแบบวัดที่สร้างขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D.=.82) และความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D.=.55)

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การใช้บริบทเป็นฐาน, การเรียนรู้ร่วมกัน, การเสริมต่อการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research article were to 1) develop a training program to enhance guide scouts' cultural tourism English listening and speaking skills based on context-based learning, collaborative learning and scaffolding, 2) to investigate the effects of implementing the developed training program the Research is Research and Development in 3 stages including background information of 118 participants, program design and development, and program implementation. The volunteer participants were 30 primary 4 and 5 students from Uthenwithayakarn School. The research tools included a developed training program, an English listening and speaking test, a cultural awareness assessment form, and a satisfaction questionnaire. The statistical data analysis consisted of percentage, mean, standard deviation, and t-test for dependent samples. The findings demonstrated that 1) eight elements of the developed training program contained rationale and significance, basic concepts, principles, objectives, program structure, activity guidelines, learning materials and resources, and measurement and evaluation. 2) The effects of implementing the developed training revealed that: the participants' English listening and speaking post-test scores were higher than prior to the intervention with a statistical significance at the .01 level. Their cultural awareness was found at a high level ($\bar{X}$ = 4.25, S.D.=.82) and their satisfaction toward the developed training was found at a high level ($\bar{X}$ = 4.09, S.D.=.55).

Keywords: Training Program , Context-Based Learning, Collaborative Learning, Scaffolding

บทนำ

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านการศึกษาสังคม และวัฒนธรรม อีกทั้งเทคโนโลยียังเข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของผู้คนมากขึ้น การคมนาคมขนส่งมีความรวดเร็ว ทำให้เกิดการเชื่อมต่อและมีการเชื่อมโยงระหว่างกันมากขึ้น โลกที่มีความกว้างใหญ่กลับเล็กลง ดินแดนแต่ละประเทศที่อยู่ห่างไกลกันสามารถติดต่อกันได้ ภายในเสี้ยววินาที ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพราะเป็นสิ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกันระหว่างกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กับสำนักงาน ลูกเสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ในโครงการลูกเสือมัคคุเทศก์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของลูกเสือในการเรียนรู้ มีทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เพื่อให้มีองค์ความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว มีความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นตนเองให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น ทำให้สถานศึกษาในทุกระดับหลายแห่งที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย ได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรวิจัยทางด้านการท่องเที่ยวหรือ หลักสูตรลูกเสือจิตอาสาสมัครมัคคุเทศก์ เพื่อใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ต่าง ๆ โดยมี นโยบายหลัก 4 ประการคือ (สำนักงานจังหวัดนครพนม, 2561)

1. Safe - อาสาสมัครรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สินและการเดินทาง
2. Clean - การท่องเที่ยวที่ไม่เกิดมลภาวะ รักษาความสะอาดสถานที่และ
สัญลักษณ์ของสถานที่
3. Fair Business - กิน พักราคาคุณภาพเท่าเทียมกันและ
4. Sustainability - การไม่ทำลายวัตถุโบราณและธรรมชาติ

งานวิจัยหลายชิ้นได้นำเสนอความสำคัญทางวัฒนธรรมจะทำให้ผู้เรียนมีความตระหนัก ในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นตนเอง เช่น การท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวที่เน้น ภูมิปัญญา (พระวิษณุ น้าใจดี, 2561); (กาญจนา แสงลัมสุวรรณ และคณะ, 2560); (วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์, 2561) จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะฝึกอบรมความสามารถการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในจังหวัดนครพนม - เพื่อให้เข้ากับบริบทของจังหวัด ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่ในการ พัฒนาความสามารถของเยาวชน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกัน และการเสริมต่อการเรียนรู้
2. ศึกษาผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกัน และการเสริมต่อการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ความต้องการจำเป็นเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้ จำนวนทั้งสิ้น 118 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) ได้แก่ 1) ประธานสภาอำเภอ จำนวน 1 คน 2) ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษาจำนวน 8 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง 3) ครูผู้สอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศจำนวน 8 คน จากโรงเรียนประถมศึกษา 8 แห่ง 4) การท่องเที่ยวจังหวัดนครพนมจำนวน 1 คน 5) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี โรงเรียนอุเทนวิทยาคาร จำนวน 96 คน และ 6) ผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่สอนเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำนวน 1 คน และอาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่สอนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 1 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองหลักสูตรนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 30 คน (ชั้นละ 10 คน) ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี

แบบแผนการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการใช้บริบทเป็นฐาน การเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) และได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. หลักสูตรฝึกอบรม โดยนำหลักสูตรฝึกอบรมที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
2. แบบวัดความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบวัดความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ
3. แบบวัดความตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรม ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบประเมินความตระหนักในคุณค่าวัฒนธรรม หลังเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ที่ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

ผลการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสียมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำเสนอวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน

ความสามารถในการ ฟังและพูด ภาษาอังกฤษ	จำนวน คน	คะแนน เต็ม	การทดสอบ				t	p
			ก่อนเรียน		หลังเรียน			
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ทักษะการฟัง	30	27	15.17	2.08	21.18	1.68	13.42**	.000
2. ทักษะการพูด	30	13	6.43	1.10	10.63	0.88	24.47**	.000

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมมีความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนทั้ง 2 ด้านสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 ผลเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษหลังเรียนกับเกณฑ์ของนักเรียน กลุ่มทดลอง

ความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษ	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	การทดสอบ			การแปรผล	รวมเฉลี่ยร้อยละ
			หลังเรียน				
			$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ		
1. ทักษะการฟัง	30	27	21.18	1.68	80.86	สูงกว่าเกณฑ์	
2. ทักษะการพูด	30	13	10.63	0.88	81.70	สูงกว่าเกณฑ์	81.28

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรม ($\bar{X}$ = 81.28) สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 80 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายด้านพบว่าด้านที่มีสูงสุด คือทักษะการพูด ($\bar{X}$ = 81.70) รองลงมาได้แก่ ทักษะการฟัง ($\bar{X}$ = 80.86)

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบคะแนนความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลอง

ความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรม	จำนวนคน	การประเมิน					
		ก่อนเรียน			หลังเรียน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	30	2.52	0.55	ปานกลาง	4.25	0.82	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมด้วยหลักสูตรฝึกอบรมมีการพัฒนาขึ้น และมีความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกัน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.52) และมีคะแนนความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรมเฉลี่ยหลังเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25) ดังนั้นคะแนนความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรมเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย

ตารางที่ 4 ความตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของลูกเสือมัคคุเทศก์หลังเรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรม

รายการประเมิน (N=30)		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการเห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมในท้องถิ่น				
1.1 มีความต้องการอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น		4.33	0.99	มาก
1.2 ต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นร่วมกับชุมชน		4.17	0.91	มาก

รายการประเมิน (N=30)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.3 รู้สึกเสียใจเมื่อมีคนทำลายสถานที่ท่องเที่ยวในท้องถิ่นของนักเรียน	4.33	0.99	มาก
1.4 ชอบการท่องเที่ยวแบบวัฒนธรรม	4.67	0.47	มากที่สุด
1.5 ชอบการท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงอนุรักษ์	4.00	0.91	มาก
2. ด้านความต้องการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น			
2.1 สามารถแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเองอย่างภูมิใจ	4.07	0.82	มาก
2.2 ต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอท่าอุเทนให้เป็นที่รู้จัก	3.93	0.78	มาก
2.3 สามารถบอกเล่าเรื่องราวประวัติอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมได้	4.33	0.99	มาก
2.4 เมื่อทำหน้าที่ลูกเสือมัคคุเทศก์นักเรียนจะพยายามรักษาความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยวอนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น	4.67	0.47	มากที่สุด
2.5 สามารถอธิบายวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวฟังอย่างภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง	4.00	0.91	มาก
รวม	4.25	0.82	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของลูกเสือมัคคุเทศก์นักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.82) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้านคือด้านชอบการท่องเที่ยวแบบวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) และด้านทำหน้าที่ลูกเสือมัคคุเทศก์นักเรียนจะพยายามรักษาความสะอาดสถานที่ท่องเที่ยว อนุรักษ์และรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) ส่วนข้อที่เหลือด้านอื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้

รายการประเมิน (N=30)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรม			
1.1 สอดคล้องตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม	4.03	0.71	มาก
1.2 ส่งเสริมให้สามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ	4.33	0.56	มาก
1.3 ตรงกับความต้องการ	4.33	0.71	มาก
1.4 มีความทันสมัยเหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน	4.47	0.74	มาก

รายการประเมิน (N=30)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.5 สามารถพัฒนาภาษาอังกฤษด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม	4.70	0.61	มากที่สุด
2. สื่อการฝึกอบรมและแหล่งเรียนรู้			
2.1 ครอบคลุมเนื้อหาที่ฝึกอบรม	4.33	0.69	มาก
2.2 รายละเอียดชัดเจนนำไปประยุกต์ใช้	4.43	0.40	มาก
2.3 มีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.50	0.73	มากที่สุด
2.4 มีความทันสมัยและหลากหลาย	4.57	0.67	มากที่สุด
3. ระยะเวลาการฝึกอบรม			
3.1 ระยะเวลาในการฝึกอบรมในแต่ละเนื้อหาเหมาะสม	4.03	0.92	มาก
3.2 จำนวนวันในการฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.33	0.99	มาก
4. สถานที่จัดฝึกอบรม			
4.1 มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้	4.17	0.91	มาก
4.2 บรรยากาศฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.33	0.99	มาก
5. วิทยากร			
5.1 มีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ	4.67	0.47	มากที่สุด
5.2 กระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมกล้าแสดงออก	4.00	0.91	มาก
5.3 เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ซักถาม	4.07	0.82	มาก
6. กิจกรรมการฝึกอบรม			
6.1 น่าสนใจ สอดคล้องกับความต้องการ	3.93	0.78	มาก
6.2 มีลำดับขั้นตอนที่เหมาะสม	3.73	0.48	มาก
6.3 ส่งเสริมให้พัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษ	4.07	0.86	มาก
6.4 ส่งเสริมให้กล้าแสดงออก	4.37	0.61	มาก
7. ด้านการวัดผลและประเมินผล			
7.1 มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้	4.47	0.77	มาก
7.2 ใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องเหมาะสม	4.50	0.77	มากที่สุด
7.3 การวัดและประเมินสะท้อนให้เห็นถึง ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ	4.07	0.82	มาก
7.4 มีเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนใช้ เข้าใจง่าย	3.93	0.78	มาก
รวม	4.09	0.55	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ความพึงพอใจของลูกเสียมัคคุเทศก์ต่อหลักสูตรฝึกอบรมฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.55) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดอยู่ 5 ด้าน คือ ด้านสามารถพัฒนาภาษาอังกฤษ ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.70$) รองลงมาคือ ด้านมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.67$) ด้านสื่อการฝึกอบรมและแหล่ง

เรียนรู้มีความทันสมัยและหลากหลาย ($\bar{X} = 4.57$) สื่อการฝึกอบรมและแหล่งเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ($\bar{X} = 4.50$) ด้านการวัดผลและประเมินผลใช้วิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลสอดคล้องเหมาะสม ($\bar{X} = 4.50$) ส่วนข้อที่เหลือด้านอื่น ๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการโดยสังเกตพฤติกรรม และสอบถามนักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาความสัมพันธ์ของข้อมูล (Content Analysis) วิเคราะห์แล้วสรุปเชิงบรรยาย รายละเอียดดังนี้

จากการสังเกต พบว่า นักเรียนมีความสนใจต่อเนื้อหาที่นำมาฝึกอบรม และตั้งใจฟังการแนะนำของวิทยากร ในกระบวนการฝึกอบรมนักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซักถามประเด็นที่สนใจ นักเรียนมีการจดบันทึกข้อความที่สำคัญ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นอย่างดีทุกขั้นตอน ทุกหน่วยการฝึกอบรม เมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น (Open forum) โดยผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการฝึกอบรมทั้งหมด และได้กล่าวแสดงความขอบคุณผู้เข้ารับการอบรมที่มีความตั้งใจในการฝึกอบรมทุกกิจกรรมในแต่ละวัน ผู้วิจัยเสนอให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้แสดงความคิดเห็นต่อการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ว่ามองเห็นคุณค่าและประโยชน์อย่างไร และสามารถนำไปใช้ได้อย่างไร โดยผู้วิจัยสรุปเป็นภาพรวมจากการแสดงความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันของนักเรียน ได้ว่าบทเรียนมีความน่าสนใจมาก เป็นความรู้ใหม่ ทำให้สามารถพัฒนาทักษะการฟังและการพูดได้ นักเรียนกล้าที่จะพูดภาษาอังกฤษ เข้าใจวิธีการสนทนา มีความรู้ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น เช่น บทเรียนเกี่ยวกับอาหารในท้องถิ่น

อภิปรายผล

1. หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้ดังกล่าวมีการดำเนินการที่เป็นขั้นตอนตามลำดับภายใต้แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและได้รับการตรวจสอบคุณสมบัติปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพสามารถใช้พัฒนาความสามารถในภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดให้กับผู้เรียน นอกจากนี้จุดเด่นของหลักสูตรฝึกอบรมคือ มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต วิดีโอ แหล่งเรียนรู้จากสถานที่จริง ผูกสืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน ได้ทำงานเป็นกลุ่ม ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเอง ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จริง สนุก ตื่นเต้น ผู้เรียนได้นำเสนอผลงาน ผูกการกล้าแสดงออกสอดคล้องกับงานวิจัยของ Akers B. ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยบริบทที่หลากหลายด้านและ

ครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้จากกิจกรรมในชีวิตจริงทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนเชื่อมต่อและเข้าใจบทเรียน แล้วนำไปใช้กับชีวิตของตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำความเข้าใจและเรียนรู้จากสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน มีกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ที่ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และทักษะการใช้ภาษาอังกฤษและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่ดีขึ้น (Akers B. A., 1999) และสอดคล้องกับ อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม ได้ทำวิจัยเรื่องศึกษาและพัฒนาวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวสำหรับยุวมัคคุเทศก์ที่ปราสาทเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยด้านรูปเล่มและด้านเนื้อหาามีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.83 ส่วนด้านซีดีเสียงภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ย 4.71 และ 6) กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.74 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจมากที่สุดเช่นกัน โดยมีความพึงพอใจในด้านซีดีเสียงภาษาอังกฤษมากที่สุด ด้วยค่าเฉลี่ย 4.76 ตามด้วยด้านเนื้อหา ด้วยค่าเฉลี่ย 4.73 และด้านรูปเล่ม ด้วยค่าเฉลี่ย 4.71 ตามลำดับ (อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม, 2558) และ Barry J. Fraser & David B. Zandvliet ได้สรุปว่า การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานจะเน้นในการอภิปรายและร่วมมือกันในการเรียนในสถานการณ์ของการเรียนโดยใช้บริบทเป็นฐานจะรวมถึงการที่นักเรียน เรียนรู้จากชุมชนซึ่งเป็นการเรียนในสภาพจริง (Barry J. Fraser & David B. Z., 2016)

2. ความตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของลูกเสือมัคคุเทศก์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน นำมาเทียบเกณฑ์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.52) และมีคะแนนความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรมเฉลี่ยหลังเรียน นำมาเทียบเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25) ดังนั้นคะแนนความตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรมเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุขจากการทำกิจกรรม การลงมือปฏิบัติ การเรียนรู้จากสถานที่จริงซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักเห็นคุณค่าวัฒนธรรมที่ตนเองมีในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนต้องการอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป หลักสูตรการฝึกอบรมส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองสามารถปฏิบัติได้ในชีวิตจริงตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนหรือคนในชุมชนได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนชาติ หล่อนกลาง ที่ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวการสอนประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวัฒนธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวการสอนประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้มี 2 ขั้นตอน คือ 1) ขึ้นวางแผนและขั้นนำไปใช้ 2) การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักศึกษากลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน

วัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวประสบการณ์การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการทดลองสูง การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 และมีคะแนนเฉลี่ยด้านเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 (ชนชาติ หล่อนกลาง, 2552)

3. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถการฟังและพูดภาษาอังกฤษสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของลูกเสือมัคคุเทศก์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า จากการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสือมัคคุเทศก์ ตามแนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขจากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนในห้องเรียน ได้ฝึกนำเสนอผลงานของตนเอง ได้ฝึกทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษจากสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง สามารถประเมินต่อเติมและเสริมต่อแนวคิดเป็นของตนเอง สามารถพัฒนาภาษาอังกฤษด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น สื่อในการฝึกอบรมมีความทันสมัยและหลากหลาย เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมจริงจากสื่อรอบตัว ได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง เรียนรู้จากความจริงจากแหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นและธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนที่ผู้เรียนสามารถสัมผัสได้ ตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนหรือคนในชุมชน ส่งเสริมการมีความตระหนักรู้ในคุณค่าของวัฒนธรรมของตนเองและชีวิตที่เป็นสุข สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พลวัต วุฒิประจักษ์ ที่พบว่า นักศึกษาคูมมีคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์มีความตระหนักรู้ในตนเอง เมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ทำงานเพื่อส่วนร่วมและคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนิสิตมีความพอใจต่อหลักสูตรในระดับมาก (พลวัต วุฒิประจักษ์, 2553) และสอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ สุทธิเทพ ได้ทำการพัฒนายุวมัคคุเทศก์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเยาวชนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์มีดังนี้ ตำบลมะเกลือใหม่ มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ สำหรับการเรียนรู้การเป็นยุวมัคคุเทศก์ ใช้วิธีการโดยการฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติการนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ วัดป่าภูผาสูง ทั้งนี้รูปแบบการเรียนรู้มีดังนี้ 1) การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว 2) ฝึกอบรมการเป็นยุวมัคคุเทศก์ 3) ฝึกปฏิบัติการเป็นยุวมัคคุเทศก์นำเที่ยว (จุฑาทิพย์ สุทธิเทพ, 2559)

จากผลการทดลองข้างต้นแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ และได้รับการประเมินและปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่องตามลำดับ จนเป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่สมบูรณ์ สามารถนำไปเผยแพร่ได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟังและพูดภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับลูกเสียมัคคุเทศก์ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานการเรียนรู้ร่วมกันและการเสริมต่อการเรียนรู้ ด้านการฟังและพูดภาษาอังกฤษ ด้านความตระหนักเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมและด้านความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งเกิดจากการจัดกิจกรรมฝึกอบรมที่สนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายสนองความต้องการของผู้เรียน โดยผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในสถานที่จริง ฝึกการฟังและพูด คำศัพท์ด้านการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ยึดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตัวเอง ฝึกการสนทนา ฝึกการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ ได้เรียนรู้วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้ตระหนักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และยังช่วยพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้รักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ฝึกให้ผู้เรียนกล้าที่จะพูดคุยสนทนาภาษาอังกฤษกับวิทยากรและได้ฝึกสนทนาภาษาอังกฤษกับเพื่อนๆ ในการฝึกอบรม ทำให้ผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความชอบและพึงพอใจต่อหลักสูตรการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะ 1) ควรนำแนวคิดการศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมฯ ไปใช้ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับจังหวัด โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด และแหล่งวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่เป็นฐานข้อมูลและเสริมต่อการเรียนรู้ ต่อไป 2) ควรศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมฯ นี้ในด้านทักษะและกระบวนการทางภาษาอังกฤษอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และคณะ. (2560). ท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. วารสารนักบริหาร, 32(4), 139-146.
- จุฑาทิพย์ สุทธิเทพ. (2559). การพัฒนาผู้มัคคุเทศก์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นของเยาวชนตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. ใน โปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและธุรกิจบริการ สาขาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ธนาชาติ หล่อกลาง. (2552). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวัฒนธรรมท้องถิ่นตามแนวการสอนประสบการณ์ การอ่านแบบเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถ การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พระวิษณุ น้าใจดี. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษากันเขียงจังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 7(2), 283-294.
- พลวัต วุฒิประจักษ์. (2553). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตครูที่พึงประสงค์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจิตรา วงศ์อนุสสิทธิ์. (2561). การพัฒนาชุดฝึกการพูดและการอ่านภาษาอังกฤษเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดสกลนคร. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน, 10(27), 217-225.
- สำนักงานจังหวัดนครพนม. (2561). สรุปความก้าวหน้าเศรษฐกิจพิเศษนครพนม. นครพนม: สำนักงานจังหวัดนครพนม.
- อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม. (2558). ศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว สำหรับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ที่ปราสาทพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ (รายงาน ผลการวิจัย). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- Akers B. A. (1999). *Introducing Better English Pronunciation*. Cambridge University Press: Sense Publishers.
- Barry J. Fraser & David B. Z. (2016). *Teachers Creating Context-Based Learning Environments in Science*. The Netherlands: Sense Publishers.

การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากร
ในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กร
ในยุคดิจิทัล*

DEVELOPING A CAUSAL MODEL FOR PERSONNEL MANAGEMENT
IN THE MULTICULTURAL SOCIETY OF AREA 3 SOUTHERN BORDER
PROVINCES TO CREATE THE COMPETITIVENESS OF THE
ORGANIZATION IN THE DIGITAL ERA

ภูตรา อาแล

Putra Arelae

นินุสรา มินทราศักดิ์

Ninusra Mintrasak

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Yala Rajbhat University, Thailand

E-mail: putra.a@yru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรม 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรม 3) เสนอรูปแบบการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัลโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับสูง 8 คน 2) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐ 4 คน และ 3) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรม 3 คน รวม 15 คน และการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ จำนวน 400 คน พบว่า รูปแบบของการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลโดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.439 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ

* Received 14 June 2022; Revised 26 June 2022; Accepted 28 June 2022

ได้แก่ 1.1) นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์และบริการ 1.2) นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านกระบวนการ และ 1.3) นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.398 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2.2) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนสภาพ และ 2.3) รูปแบบภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ 3) ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.288 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 3.1) ด้านนโยบาย 3.2) ด้านโครงสร้างองค์การ และ 3.3) ด้านทรัพยากร รูปแบบในการพัฒนาของเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถขององค์การในยุคดิจิทัลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งจะสนับสนุนประสิทธิผลในการปฏิบัติงานทั้งหมดขององค์การในยุคดิจิทัลให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการบุคลากร, สังคมพหุวัฒนธรรม, 3 จังหวัดชายแดนใต้, องค์การยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the problem to the development of causal models, personnel management in multicultural societies 2) Study factors influencing the development of causal models, personnel management in multicultural societies, 3) propose the form to development of causal models, personnel management in multicultural societies of the three southern border provinces to create organizational competitiveness in the digital age by using mixed methods research consists of qualitative research which the sample included 1) 8 senior executives, 2) 4 senior government officials, and 3) 3 scholars involved in managing personnel in multicultural society, total are 15 people. And quantitative research, informants include 400 senior executives. It found that the model of developing causal models for personnel management in multicultural societies of the three southern border provinces to create the organization's competitiveness in the digital age consists of 1) Digital technology innovation with an influence of 0.439. It consists of 3 components: 1.1) product and service technology innovation, 1.2) process technology innovation, and 1.3) management technology innovation. 2) Strategic leadership, with an influence value of 0.398, consists of 3 elements: 2.1) leadership patterns and changes, 2.2) leadership patterns and transitions, and 2.3) creative leadership pattern. 3) Organization modification with an influence of 0.288 consists of 3 elements: 3.1) policy, 3.2) organizational structure, and

3.3) resource. The development model of technology to promote the organization's capabilities in the digital era is consistent with empirical information, which supports the effectiveness of all organizational operations in the digital era to achieve its goals effectively.

Keywords: Personnel Management, Plural Society, 3 Southern Border Provinces, the Digital Era Organization

บทนำ

จังหวัดชายแดนภาคใต้ประกอบด้วยจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภोजะนะ และอำเภอนาทวี เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทั้งทางด้านบริบทของพื้นที่เป็นระเบียบเศรษฐกิจ มีความเป็นอยู่ของประชาชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งวัฒนธรรมไทย มลายู จีน อีกทั้งความเชื่อทางศาสนาอิสลามที่มีเป็นอัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ จนกระทั่งมีสถานการณ์ความรุนแรงที่ปะทุขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาด้วยการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติมาหลายยุคหลายสมัย แต่เงื่อนไขแห่งความขัดแย้งและสถานการณ์ความรุนแรงยังคงมีอยู่ในพื้นที่ และยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยจะทวีความรุนแรงมากขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยเร่งในแต่ละช่วงเวลา เช่น วันสำคัญในเชิงสัญลักษณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในกระบวนการพูดคุยสันติภาพหรือการก่อเหตุเพื่อตอบโต้จากการปฏิบัติหน้าที่เชิงรุกของเจ้าหน้าที่รัฐ (ชมพูนุช ศรีพงษ์ และ คณะ, 2561) การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนภายในสังคมไทยและสังคมโลก ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลกระทบต่อ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะการปรับตัวและการรักษาอัตลักษณ์ให้ก้าวไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว อีกทั้งการเผชิญกับปัญหาภัยแทรกซ้อนที่สำคัญ คือ ปัญหายาเสพติดในหมู่เยาวชน ความยากจนและความรู้สึกไม่เป็นธรรมในสังคม ตลอดจน ยังมีปัจจัยเสริมที่เป็นแรงหนุนจากภายนอกเช่น กระแสท้องถิ่นนิยม การต่อสู้ด้วยแนวทางสุดโต่ง ความขัดแย้งระหว่างโลกตะวันตกกับโลกมุสลิม สิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง ส่งผลให้สถานการณ์มีความซับซ้อนมากขึ้น ต่อการสร้างโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การค้าชายแดน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ส่งเสริมฐานการเกษตรหลักที่มาจากชุมชน เช่น ยางพารา การประมง เพื่อให้เพียงพอในเชิงพาณิชย์ สนับสนุนอุตสาหกรรมฮาลาลที่มีผลต่อการสร้างงานสร้างรายได้ของประชาชน การกระจายอุตสาหกรรม การบริการ การท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหการว่างงาน รวมทั้งการให้สิทธิพิเศษเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงทุนและส่งเสริมบทบาทธุรกิจเอกชนให้พร้อมรองรับการขยายตัวของประชาคมอาเซียน (สำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) ทั้งนี้ ต้องเริ่มจากการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง

พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาใน มาตรา 80 (3) ไว้ว่า การพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกัน ต้องสร้างปัจจัยแวดล้อม ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงระบบและโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถ เป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (อัสนีย์ มนะนอ, 2560)

บุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น การบริหารจัดการ บุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้จึงต้องเน้นที่ความรู้ ความสามารถ ทักษะความชำนาญและต้องมีการพัฒนาเพื่อให้ทัดเทียมกับต่างประเทศ (Joo, B.-K. (Brian) et al., 2012) โดยพัฒนาเป็นองค์การในยุคดิจิทัลที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สุกร อุตรเดช, 2560) เน้นผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องการผู้มีทักษะสูงและส่งเสริม สนับสนุนความก้าวหน้า ของบุคลากร เป้าหมายหลักคือประโยชน์สูงสุดของทุกฝ่าย ปัจจุบันทุกองค์การต่างมุ่งเน้นการ พัฒนาบุคลากรให้ตรงตามสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องเหมาะสมตามตำแหน่งและ ภารกิจหลักของหน่วยงานและเพื่อให้สอดคล้องตามเกณฑ์ประเมินระบบงาน การจ่าย ค่าตอบแทนและการพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน (ตรีเนตร ต้นตระกูล, 2560) จึงต้อง อาศัยหลักการเสริมสร้างทักษะให้กับบุคลากร เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรเป็นผู้รอบรู้ รู้ลึก มีวิสัยทัศน์และมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) (Mason, C. et al., 2014) จิตสำนึกในการให้บริการ (Service Mind) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ (Expertise) จริยธรรม (Integrity) และการทำงานเป็นทีม (Teamwork) (C.H. Chan, S. & Mak, W. M., 2014) ซึ่งต้องมีการปรับการทำงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยียุคใหม่ มีการปฏิบัติอย่างเท่า เทียมกัน มีความรวดเร็วและถูกต้อง มีมาตรฐานสากลและมีส่วนสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

ในการพัฒนาองค์การ ผู้บริหารจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในงานตามระดับ ตำแหน่งงานให้มีความเชี่ยวชาญอย่างเดิมไม่เพียงพอแล้ว จึงต้องมีบทบาทเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อผลักดันให้การทำงาน ตามพันธกิจหลัก อย่างมีวิสัยทัศน์ ก่อให้เกิดผลการปฏิบัติงาน ดำเนินการไปอย่างบรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์การ (Durkan, J, 2017) เมื่อได้ผู้นำที่มีสมรรถนะสูง พร้อมทั้งเป็นผู้บริหารองค์การทำการวางแผนพัฒนาธุรกิจ พัฒนา บุคลากร พัฒนาระบบงาน ให้เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยมีการกำหนดแผนงานไว้ล่วงหน้า ที่สามารถปรับปรุงให้เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพของ แต่ละบุคคล ดังนั้นการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้นำเชิงกลยุทธ์ขององค์การเพื่อให้ก้าวทัน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อยู่รอดและมีภูมิคุ้มกันที่มั่นคงเป็นสิ่งสำคัญ (จุไรศิริ ชูรักษ์ และ คณะ, 2560); (Mesu, J. et al., 2015)

จากความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้วนั้น การเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันที่เน้นในยุคดิจิทัล การสื่อสารและพัฒนาองค์การโดยการนำเครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนสำคัญส่งผลกระทบอย่างมากในการพัฒนาองค์การ ดังนั้น ความสำคัญในเรื่องนี้จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสามารถพัฒนาองค์การสู่การแข่งขันและสร้างองค์การแห่งความเป็นเลิศให้เกิดขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะวิจัยในเรื่อง “การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัล” เพื่อหาแนวทางที่มีประสิทธิผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก 1) ผู้บริหารระดับสูงขององค์การภาคเอกชน ได้แก่ จังหวัดยะลา 3 คน จังหวัดปัตตานี 2 คน และจังหวัดนราธิวาส 3 คน รวมจำนวน 8 คน 2) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของหน่วยงานภาครัฐจังหวัดละ 1 คน และเจ้าหน้าที่ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 1 คน รวมจำนวน 4 คน และ 3) นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรม จำนวน 3 คน จำนวนรวม 15 คน โดยคัดเลือกจากการระบุจังหวัดและคำแนะนำจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาประเด็นการสัมภาษณ์เองโดยผ่านคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการในพื้นที่และใช้เป็นเครื่องมือในแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัล หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาบันทึกพรรณนาอย่างละเอียดและตรวจสอบสามเส้าเพื่อเปรียบเทียบข้อค้นพบที่ได้ศึกษา

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารระดับสูงขององค์การทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องโดยตรงจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจากบัญชีรายชื่อจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานประจำจังหวัด และสำนักงานพาณิชย์จังหวัดทั้ง 3 จังหวัดและได้ทำการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัล โดยกำหนดขนาดตัวอย่างใช้การกำหนดที่พิจารณาจากสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้อัตราส่วนขนาดตัวอย่างกับจำนวนตัวแปรทั้งหมดเป็น 20:1 ตัวแปรอิสระ มีจำนวน 1 ตัวแปร ตัวแปรตามมีจำนวน 2 ตัวแปร รวมทั้งสิ้น 3 ตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 16 ตัวแปร สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อระดับความสำคัญต่อแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัล ซึ่งพัฒนาแบบสอบถามจากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยลักษณะของแบบสอบถามแสดงความเห็นเกี่ยวกับระดับความสำคัญเป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นนักวิชาการในพื้นที่จำนวน 3 คน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยตนเอง พร้อมทั้งประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ช่วยรวบรวมข้อมูลและประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้ค่าสถิติทดสอบ Correlation และการวิเคราะห์เส้นทาง หรือ Path Analysis (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2554)

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัลในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 มีอายุ 40 - 50 ปี จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.50 มีสถานะครอบครัวสมรสจำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 53.25 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 70.75 มีรายได้ต่อเดือน 50,000 - 100,000 บาท จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 48.25 ส่วนใหญ่เป็นผู้จัดการใหญ่ ผู้จัดการทั่วไปจำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75

2. สรุปผลวิเคราะห์ระดับของการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุ

ภาพรวม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล	ลำดับ
1. ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.86	.701	มาก	9
2. ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนสภาพ	3.90	.732	มาก	7
3. ด้านภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์นวัตกรรม	3.88	.764	มาก	8
4. ด้านนโยบาย	3.95	.605	มาก	4
5. ด้านโครงสร้างองค์กร	3.90	0.730	มาก	7
6. ด้านทรัพยากรบุคคล	3.91	.685	มาก	6
7. ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์และบริการ	3.96	.599	มาก	3
8. ปัจจัยนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านกระบวนการ	3.93	.730	มาก	5
9. ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการ	3.90	.725	มาก	7
10. ด้านวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรม	4.01	0.762	มาก	1
11. ด้านการแข่งขันในองค์กร	3.86	.701	มาก	9
12. ด้านองค์กรที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน	3.97	.708	มาก	2
13. ด้านผลดำเนินงาน	3.90	.724	มาก	7

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลของข้อมูลโดยภาพรวมทุกด้านซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัลในปัจจุบันทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับคือ 1) ด้านวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรม ด้วยค่าเฉลี่ย 4.01 2) ด้านองค์กรที่เกี่ยวข้องและสนับสนุน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.97 3) ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์และบริการด้วยค่าเฉลี่ย 3.96 4) ด้านนโยบาย ด้วยค่าเฉลี่ย 3.95 5) ปัจจัยนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านกระบวนการ ด้วยค่าเฉลี่ย 3.93 6) ด้านทรัพยากรบุคคล ด้วยค่าเฉลี่ย 3.91 7) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนสภาพ และ ด้านโครงสร้างองค์กร และ ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการ และ ด้านผลการดำเนินงานด้วยค่าเฉลี่ย 3.90 8) ด้านภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้วยค่าเฉลี่ย 3.88 9) ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้วยค่าเฉลี่ย 3.86 ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุของรูปแบบการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าไคร้-สแควร์ $\chi^2 = 48.046$ ค่าองศาอิสระ $df = 37$ ความน่าจะเป็น $p\text{-value} = 0.106$ นั่นคือ ค่าไคร้-สแควร์ แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่า รูปแบบการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัลที่เป็นผลิตภัณฑ์กับการบริการที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน $GFI = 0.990$ ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว $AGFI = 0.946$ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 และค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของส่วนที่เหลือ $RMR = 0.0046$ ซึ่งเข้าใกล้ศูนย์

เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวมของตัวแปรภายนอกไปยังตัวแปรภายใน โดยพิจารณาที่ตัวแปรภายนอกมีอิทธิพลต่อตัวแปรภายใน พบว่าด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (L) ส่งผลโดยตรงต่อด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล (I) สำคัญที่สุดโดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.781 รองลงมาคือ ด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (L) กับการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล (D) โดยมีอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 0.398 และน้อยที่สุดคือด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (L) การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล (D) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยมีอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 0.258 เมื่อพิจารณาตัวแปรแฝงพบว่าด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (L) กับการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล (D) มีค่าเท่ากับ 0.663 น้อยที่สุดคือด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล (I) และการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล (D) โดยมีอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 0.439 ด้านการปรับเปลี่ยนการจัดการองค์กร (C) กับการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล (D) โดยมีอิทธิพลทางบวกเท่ากับ 0.288

เมื่อพิจารณาเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ระหว่าง 0.776-0.912 โดยตัวแปรทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สำคัญที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.912 คือ ด้านการปรับเปลี่ยนการจัดการองค์การ (C) และการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัล (D)

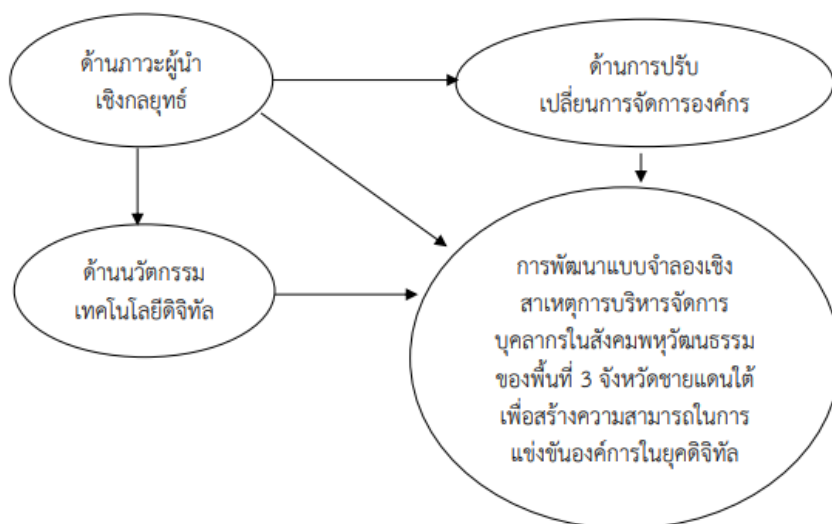
ดังนั้น รูปแบบของการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัลเรียงลำดับความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลโดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.439 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.687 2) นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านกระบวนการ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.627 และ 3) นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการบริหารจัดการ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.613

2. ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.398 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.690 2) รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนสภาพ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.655 และ 3) รูปแบบภาวะผู้นำแบบสร้างสรรค์ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.709

3. ด้านการปรับเปลี่ยนองค์การ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.288 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) ด้านนโยบาย มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.702 2) ด้านโครงสร้างองค์การ มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.710 และ 3) ด้านทรัพยากรบุคคล มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.698

ในด้านการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัลประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมในองค์การ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.788 2) ด้านการแข่งขันในองค์การ โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.795 3) องค์การในเครือข่ายที่สนับสนุนการดำเนินงาน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.741 4) ด้านผลการดำเนินงานโดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.737

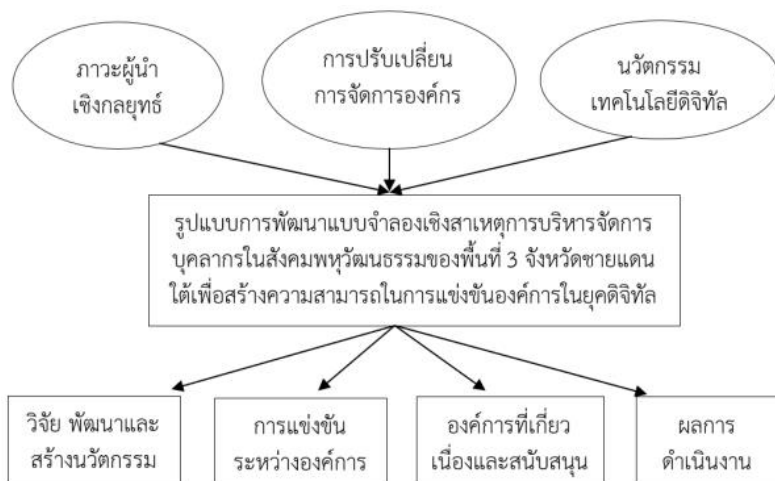
ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพจะมีผลที่สอดคล้องและส่งเสริมการวิจัยเชิงปริมาณ โดยพบว่าการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล แบ่งออกเป็นองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์นวัตกรรมเทคโนโลยี จะประกอบด้วย ลักษณะและคุณสมบัติของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารควรมีความเป็นนักคิดในเชิงกลยุทธ์เทคโนโลยีและวางแผนที่น่าเอาความคิดมาสู่การปฏิบัติ 2) การปรับเปลี่ยนการจัดการองค์กร จะประกอบด้วย ด้านนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกกระบวนการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันอย่างชัดเจน มีการจัดฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานในด้านเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายในการแข่งขัน ด้านทรัพยากรบุคคลควร ให้โอกาสค้นคว้าจากแหล่งความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ที่หลากหลายในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันส่งเสริมบุคลากร 3) ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ที่ต้องมีแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร 4) การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย ด้านวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรม

ในองค์การสร้างนวัตกรรมของสินค้าและบริการ นำเสนอสิ่งใหม่ที่ลูกค้าต้องการ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก หรือความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในทุกขั้นตอนแบบบูรณาการครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกองค์การ

สรุปผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอรูปแบบในการพัฒนาของเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รูปแบบในการพัฒนาของเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งจะสนับสนุนประสิทธิผลในการปฏิบัติงานทั้งหมดขององค์การในยุคดิจิทัลให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งจะเป็นแนวทางในการบริหารจัดการของคณะผู้บริหารนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงมีความสอดคล้องกับเป้าหมายในการสร้างผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์การเศรษฐกิจ สังคมและประเทศชาติ ดังแสดงด้วยภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์การในยุคดิจิทัลที่มีประสิทธิผล

ดังนั้น ความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนจะมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การบริหารเชิงกลยุทธ์ และการจัดการด้านการตลาด โดยการมอบคุณค่าที่ดีที่สุดของผลิตภัณฑ์และบริการให้แก่ลูกค้า ทำให้ผู้บริหารระดับสูงมีส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้น สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าและผลดำเนินงานด้านการเงิน เช่น ผลกำไร ผลตอบแทนจากการลงทุน การสร้างความมั่งคั่งให้ผู้อื่น อาจกล่าวได้ว่า หากผู้บริหารระดับสูงผลิตสินค้า สามารถคงไว้ซึ่งความได้เปรียบในการ

แข่งขันจะมีโอกาสที่ผลการดำเนินงาน โดยเฉพาะผลกำไรที่เพิ่มขึ้น และมีส่วนแบ่งการตลาดที่เติบโตขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งและจะทำให้ธุรกิจมีผลกำไรและรายได้สูงสุด ในระยะยาว

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบจำลองเชิงสาเหตุการบริหารจัดการบุคลากรในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัล” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นจากข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยได้สรุปประเด็นในการอภิปรายผลในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้นำเชิงกลยุทธ์นวัตกรรมเทคโนโลยี จะประกอบด้วยลักษณะและคุณสมบัติของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้บริหารควรมีความเป็นนักคิดในเชิงกลยุทธ์เทคโนโลยีและวางแผนที่น่าเอาความคิดมาสู่การปฏิบัติ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีและสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความยืดหยุ่นในการทำงานด้วยเทคโนโลยี มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ขององค์กร อีกทั้ง (ฐนกร บุญจันทร์, 2560) ศึกษาเรื่องรูปแบบภาวะผู้นำของหัวหน้าฝ่ายผลิตในธุรกิจอุตสาหกรรมทุกประเภทที่ต้องมีการปรับตัวในทุกด้านให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งเน้นไปสู่ความเป็นเลิศ นอกจากนี้ ปัจจัยภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางบวกต่อการจัดการนวัตกรรม เป็นไปตามสมมติฐาน โดยส่วนใหญ่การจะเกิดอะไรขึ้นในกิจการธุรกิจทุกประเภท นั้นต้องเริ่มจากคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารระดับสูง ที่เป็นเจ้าของกิจการ เป็นผู้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของผลการดำเนินการ (ฐนกร บุญจันทร์, 2560) ตามที่ Kasim, N. A. A. & Minai, B. พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางบวกต่อความยุติธรรมในองค์กรและผลการดำเนินงานขององค์กรจำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่าการจัดการบริหารเชิงกลยุทธ์นำไปสู่ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกชอบและยินดีหรือทัศนคติในทางบวกที่ดีของบุคลากร (Kasim, N. A. A. & Minai, B., 2009) ดังนั้น ผู้บริหารที่มีผลการปฏิบัติงานสูง ส่งเสริมนวัตกรรมและงานสร้างสรรค์ จะเป็นผู้นำที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ และสร้างสรรค์นวัตกรรม นอกจากนั้นยังสามารถที่จะสร้างอิทธิพล ความเชื่อมั่น ศรัทธา ความพึงพอใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรเป็นอย่างดี การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้บุคลากรได้ค้นหาวិธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างไปจากเดิม

2. การปรับเปลี่ยนการจัดการองค์กร ประกอบด้วย ด้านนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกกระบวนการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำหนดผู้รับผิดชอบในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันอย่างชัดเจน มีการจัดฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานในด้านเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายในการแข่งขัน มีการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินนโยบายในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล มีการวางแผนงานในการดำเนินนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถ

ในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร มีการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการปฏิบัติงาน ในการดำเนินนโยบายความเป็นสากล มีการดำเนินงานตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ใน การดำเนินนโยบายในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร อีกทั้ง Certo, S. C. & Certo, S. T. ยังมีการศึกษาการเปลี่ยนแปลงขององค์กร ผู้บริหารจะต้องใช้เทคโนโลยีใหม่ในการปรับปรุงองค์กรให้สอดคล้องและเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาการผลิตและการดำเนินงานเป็นระบบที่ช่วยในการบริหารจัดการ เช่น การวางแผน และจัดการทรัพยากรเกี่ยวกับวัตถุดิบและกระบวนการผลิต เพื่อให้องค์กรสามารถพยากรณ์ ปริมาณของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับความต้องการในการผลิต โดยไม่ให้มีจำนวนมากหรือน้อยเกินไป ตลอดจนควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า โดยมีต้นทุนการผลิตที่เหมาะสม มีการปรับเปลี่ยนบุคลากร ให้บุคลากรทุกคนมีความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ในการดำเนินนโยบายความเป็นสากล บุคลากรมีความโปร่งใสและมีศักดิ์ศรีในการดำเนินนโยบายบุคลากรมีการริเริ่มสร้างสรรค์และความรับผิดชอบในการดำเนินนโยบาย (Certo, S. C. & Certo, S. T., 2015) ตามที่ Wheelen, T. L. & Hunger, D. L. กล่าวว่า การปรับเปลี่ยนองค์กรเพื่อสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม ในการปรับเปลี่ยนองค์กรไปสู่กลยุทธ์ความเป็นสากลต้องระบุขอบเขตชัดเจนของภารกิจ (Wheelen, T. L. & Hunger, D. L., 2008)

3. ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ที่ต้องมีแนวคิดใหม่ในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร เกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง โดย Tedre, M. ได้กล่าวถึงระบบธุรกิจอัจฉริยะหรือระบบ BI คือกระบวนการที่ผู้บริหาร และผู้ใช้สามารถนำมาเพื่อสร้างความได้เปรียบในเชิงแข่งขันทางธุรกิจ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจ และการค้นพบโอกาสใหม่ จะมีความสามารถในการตัดสินใจแทนมนุษย์ บนพื้นฐานความรู้ความเชี่ยวชาญอย่างมีเหตุผลผ่านการเลียนแบบพฤติกรรมมนุษย์ การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมในด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน (Tedre, M., 2006) อีกทั้ง Maly, T. ยังได้พบว่าปัญญาประดิษฐ์ประกอบด้วยระบบผู้เชี่ยวชาญ ระบบวิชั่น และหุ่นยนต์ คือเครื่องจักรกล หรืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาให้สามารถปฏิบัติงานแทนมนุษย์ได้ (Maly, T., 2015) นอกจากนี้ เพ็ญภัทร์ อารี ศึกษาเรื่องการวางแผนการผลิตสำหรับสินค้าที่มีความต้องการสินค้าไม่แน่นอน การนำระบบการผลิตแบบทันเวลามาใช้ในผู้ประกอบการเป็นผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้การแจ้งความต้องการสินค้าของลูกค้าแก่ผู้ผลิตสินค้าล่วงหน้าแบบกระชั้นชิดก่อนที่รถขนส่งจะไปรับสินค้าจากผู้ผลิตสินค้า ซึ่งผู้ผลิตจะต้องเตรียมสินค้าให้มีพร้อมตลอดเวลา ในการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการอยู่เสมอ

ด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันเพื่อผลิตสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เพ็ญภัทร์ อารี, 2563) อย่างไรก็ตาม ภัทคณัฐ ศรประสิทธิ์ พบว่า การพัฒนาระบบผลิตเข้าสู่ระบบดังกล่าวสำหรับโรงงานผลิตสินค้าขนาดกลางและขนาดเล็กในประเทศไทย ควรจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง อบรมให้ความรู้แก่บุคลากร (ภัทคณัฐ ศรประสิทธิ์, 2559) ซึ่ง ศักดิ์ชัย ม่วงภาณี ยังได้พบว่านวัตกรรมเทคโนโลยีด้านการกระบวนการจะสามารถพัฒนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร (ศักดิ์ชัย ม่วงภาณี, 2559)

4. การพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ประกอบด้วย ด้านวิจัย พัฒนาและสร้างนวัตกรรมในองค์กร สร้างนวัตกรรมของสินค้าและบริการ นำเสนอสิ่งใหม่ที่ลูกค้าต้องการ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวก หรือความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น ตามที่ Hilberg, J. S. & Meiselwitz, G. ได้พบว่า การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในทุกขั้นตอนแบบบูรณาการครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อเพิ่มความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่มากขึ้นพัฒนานวัตกรรมทางด้านการบริหารจัดการแนวใหม่ วางระบบงาน ขั้นตอนการทำงาน การประสานงานที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนให้มากที่สุด ส่งเสริมนวัตกรรมทางด้านด้วยการเพิ่มการลงทุนด้านวิจัย พัฒนาด้วยวิธีการใหม่ (Hilberg, J. S. & Meiselwitz, G., 2008)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาองค์กรจำเป็นต้องมีนโยบายของภาครัฐที่ชัดเจนที่จะมีบทบาทในการส่งเสริมธุรกิจของผู้บริหารระดับสูงขององค์กรมากยิ่งขึ้น ความสามารถในการแข่งขันควรมาจากความสามารถในการปฏิบัติ และการมีกระบวนการบริหารจัดการที่เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ควรมีผู้รับผิดชอบในการจัดการเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการจัดการนโยบายเพื่อรองรับการแข่งขัน มีการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและมีการจัดฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานในด้านเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการดำเนินนโยบายนี้ ดังนั้น ผู้บริหารระดับสูงขององค์กร มีส่วนในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับประเทศไทยที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากมีความรู้และปัญญาที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรอันจะนำมาซึ่งความมั่นคงให้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ในที่สุด เนื่องจาก สถานะการแข่งขันขององค์กรในปัจจุบันมีการแข่งขันกันเองมากขึ้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้เขียนแนะนำให้ศึกษาเฉพาะองค์กรเท่านั้น และเชื่อมโยงระหว่างอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั้งต้นน้ำและปลายน้ำ เพื่อให้เกิดความครบถ้วนของกระบวนการองค์กร นอกจากนี้ อาจมีการศึกษากลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมให้ครบถ้วน โดยเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ของผลดำเนินงานขององค์กรในส่วนอื่น เช่น ผู้ซื้อหน่วยงานภาครัฐ เกษตรกร ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพในองค์กรรวม ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2554). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- จุไรศิริ ชูรักษ์ และคณะ. (2560). การพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ชมพูนุช ศรีพงษ์ และ คณะ. (2561). ความทุ่มเทในการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาและรักษาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของกำลังพลกองทัพบกภาคที่ 4 กองทัพบกไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 12(1), 1-16.
- ฐนกร บุญจันทร์. (2560). รูปแบบภาวะผู้นำของหัวหน้าฝ่ายผลิตในอุตสาหกรรมยานยนต์. ใน ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนองค์กรและทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ตรีเนตร ตันตระกูล. (2560). การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3(2), 1-14.
- เพ็ญภัทร์ อารี. (2563). การวางแผนการผลิตสำหรับชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีความต้องการสินค้าไม่แน่นอน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทคณัฐ ศรประสิทธิ์. (2559). แนวทางในการพัฒนาระบบผลิตแบบดิ่งสำหรับโรงงานผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ขนาดกลางและขนาดเล็กในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย ม่วงภาสี. (2559). การพัฒนาสมรรถนะวิศวกรรมย้อนรอยสำหรับบุคลากรในภาคอุตสาหกรรม : กรณีศึกษาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานกฤษฎีกา. (2560). นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 - 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุกร อุดรเดช. (2560). คุณภาพชีวิตการทำงานในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนใต้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อัสณีย์ มนะอ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของตำรวจที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

- C.H. Chan, S. & Mak, W. M. (2014). Transformational leadership, pride in being a follower of the leader and organizational commitment. *Leadership & Organization Development Journal*, 35(8), 674-690.
- Certo, S. C. & Certo, S. T. (2015). *Modern Management: Concepts and Skills*. U.S: Pearson Education.
- Durkan, J. (2017). The global integration of business functions: A study of multinational business in integrated global industries. *Journal of International Business Studies*, 34(4), 327-344.
- Hilberg, J. S. & Meiselwitz, G. (2008). Undergraduate fluency with information and communication technology: perceptions and reality. In Ekstrom, J. J. & Stockman, M. (Ed.) *SIGITE '08: Proceedings of the 9th ACM SIGITE conference on Information technology education*. NY, United States: the Association for Computing Machinery (p. 5-10).
- Joo, B.-K. (Brian) et al. (2012). The effects of core self-evaluations and transformational leadership on organizational commitment. *Leadership & Organization Development Journal*, 33(6), 564-582.
- Kasim, N. A. A. & Minai, B. (2009). Linking CRM Strategy, Customer Performance Measures and Performance in the Hotel Industry. *Journal of Economics and Management*, 3(2), 297-316.
- Maly, T. (2015). *How Digital Filmmakers Produced a Gorgeous Sci-Fi Movie on a Kickstarter Budget*Wired. New Jersey: Prentice Hall.
- Mason, C. et al. (2014). Transformational leadership development: Connecting psychological and behavioral change. *Leadership & Organization Development Journal*, 35(3), 174-194.
- Mesu, J. et al. (2015). Transformational leadership and organisational commitment in manufacturing and service small to medium-sized enterprises: The moderating effects of directive and participative leadership. *Personnel Review*, 44(6), 970-990.
- Tedre, M. (2006). The Development of Computer Science: A Sociocultural Perspective. In Berglund, A. (Ed). *Baltic Sea '06: Proceedings of the 6th Baltic Sea conference on Computing education research: Koli Calling 2006*. NY, United States: the Association for Computing Machinery (p.21-24).

Wheelen, T. L. & Hunger, D. L. (2008). Strategic Management and Business Policy. (11th Ed.). U.S: Pearson Education.

การประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย*

THE POTENTIAL ASSESSMENT OF COMMUNITY ENTERPRISE GROUPS IN LIVESTOCK (SWINE) PRODUCTION IN THAILAND

กนกกร สีมานนท์

Kanokon Seemanon

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: kanokon.s@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 2) วิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย งานวิจัยนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งสิ้น 350 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย งานวิจัยนี้เป็นรูปแบบเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรวมทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2) ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3) ด้านการบริหารตลาด 4) ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล 5) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6) ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ และ 7) ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อยู่ในเกณฑ์ระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.92 อยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีคะแนนน้อยสุด คือ ด้านการบริหารตลาด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 สำหรับแนวทางในการพัฒนากลุ่ม พบว่า ควรมุ่งเน้นให้ส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมุ่งเน้นแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม อีกทั้งการสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้เลี้ยงสุกรจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวได้ นอกจากนี้ควรให้มีการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการผลิตสุกรอย่างต่อเนื่อง และควรเชิญวิทยากรมาให้

* Received 6 March 2022; Revised 18 June 2022; Accepted 23 June 2022

ความรู้ เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจสามารถดำเนินธุรกิจการเลี้ยงสุกร และมีแนวทางในการพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินศักยภาพ, การบริหารจัดการ, วิสาหกิจชุมชน, การผลิตสุกร

Abstract

The objectives of this research article were to 1) assess the management potential of community enterprise groups and 2) analyze and find guidelines for developing community enterprise groups in livestock (swine) production in Thailand. This research collected data by questionnaires from the community enterprise group members of 350 people by simple random sampling. This research was a quantitative model. The data were evaluated with descriptive statistics like percentage, frequency and mean. The results found that the assessment of management potential of community enterprise groups in 7 aspects consisted of 1) leadership and community enterprise management 2) community enterprise operations planning 3) marketing management 4) knowledge and information management 5) management of community enterprise members 6) product or service management and 7) the results of community enterprise operations. The overall assessment was at a good level. The mean was equal to 2.76. The aspects with the highest score were community enterprise operations planning, and product or service management. The mean was equal to 2.92, in good level. The aspect with the lowest score was the marketing management aspect. The mean was equal 2.38. Guidelines for group development found that they should be a focus on continually promoting the role of group leaders. As well as they should focus on seeking cooperation from relevant agencies to promote and develop a group management system. Additionally, the creation of a network of swine farmers will create a connection between the community enterprise group business. Furthermore, there should be continuous study visits and exchange of experiences in swine production. Moreover, they should invite speakers to provide knowledge to encourage enterprise groups to be able to operate a swine farming business and have the guidelines for further development.

Keywords: Potential Assessment, Management, Community Enterprise, Swine Production

บทนำ

การประกอบอาชีพของเกษตรกรในปัจจุบัน นอกจากการทำนา ทำสวน ทำไร่แล้ว เกษตรกรรายย่อยยังมีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย ซึ่งเป็นการทำการเกษตรผสมผสาน สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว การเลี้ยงสุกรเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เกษตรกรนิยม และถือได้ว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจหนึ่งที่มีผู้เลี้ยงเป็นจำนวนมาก เพราะสามารถเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดเล็กๆ ใช้พื้นที่น้อย เลี้ยงง่ายและใช้แรงงานน้อย หรืออาจจะเลี้ยงเป็นฟาร์มขนาดกลาง ขนาดใหญ่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทุนดำเนินการ อีกทั้งสุกรเป็นสัตว์ที่ขยายพันธุ์ได้เร็วมีลูกตก จึงเป็นกิจการที่ให้ผลกำไรดี ทำให้เป็นที่นิยมเลี้ยงกันมากอย่างแพร่หลายทั่วทุกพื้นที่ในประเทศไทย นอกจากนี้ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของประเทศไทย เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 9.73 ต่อปี ซึ่งสุกรที่ผลิตได้ใช้บริโภคภายในประเทศเป็นหลักประมาณร้อยละ 97 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด สำหรับการนำเข้าของประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าส่วนอื่น ๆ ที่บริโภคได้ของสุกรจากสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อิตาลี และเนเธอร์แลนด์ เช่น หนัง ตับ และเครื่องในอื่น ๆ และผลิตภัณฑ์เนื้อสุกร (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

สำหรับการเลี้ยงสุกรของเกษตรกรรายย่อยในชุมชนบางพื้นที่ได้มีการรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจัดอยู่ในประเภทกลุ่มการผลิตสินค้า (การผลิตปศุสัตว์) โดยมีการรวมตัวกันเพื่อจัดการทุนของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ซึ่งใกล้เคียงกับขบวนการ “สหกรณ์” ที่เป็นกิจกรรมทางธุรกิจของสมาชิก โดยสมาชิก และเพื่อสมาชิก แม้วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะเป็นธุรกิจชุมชน หรือเป็นเศรษฐกิจชุมชน ท่ามกลางการแข่งขันทางธุรกิจ วิสาหกิจชุมชนซึ่งถือว่าเป็นผู้ประกอบการ ยังคงต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอีกมาก เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการที่เข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้นก้าวหน้าต่อไป (อุทัย ปริญาสุทธินันท์, 2560)

จากข้อมูลสถิติการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2563 พบว่า จำนวนวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีจำนวน 120,781 แห่ง โดยแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มการผลิตสินค้า จำนวน 105,331 แห่ง และกลุ่มการให้บริการ จำนวน 15,450 แห่ง โดยกลุ่มการผลิตสินค้าที่มีจดทะเบียนสูงสุดสามลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มการผลิตพืช จำนวน 29,072 แห่ง กลุ่มการผลิตปศุสัตว์ จำนวน 21,557 แห่ง และกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์อาหาร จำนวน 12,064 แห่ง ในส่วนของกลุ่มการให้บริการมีกลุ่มที่จดทะเบียนสูงสุดสามลำดับแรก ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ชุมชน จำนวน 4,141 แห่ง ร้านค้าชุมชน จำนวน 1,954 แห่ง และท่องเที่ยว จำนวน 1,315 แห่ง (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย

ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1. กลุ่มการผลิตสินค้า	105,331	87.20
2. กลุ่มการให้บริการ	15,450	12.80
รวมทั้งหมด	120,781	100

สำหรับภายใต้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประเภทกิจกรรมด้านปศุสัตว์ (สุกร) ทั่วประเทศ ไทย มีจำนวนประมาณ 3,032 แห่ง สมาชิกมีจำนวน 47,491 ราย ข้อมูล ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 โดยจำแนกแบ่งเป็นตามภูมิภาคได้ 6 ภูมิภาค ดังตารางที่ 2 (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

ตารางที่ 2 จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีประเภทกิจกรรมด้านปศุสัตว์ (สุกร) ทั่วประเทศไทย

ภูมิภาค	วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)	จำนวนสมาชิก (ราย)
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 1 จังหวัดชัยนาท	30	352
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 2 จังหวัดราชบุรี	76	1,334
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 3 จังหวัดระยอง	33	420
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 4 จังหวัดขอนแก่น	1,571	25,653
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 5 จังหวัดสงขลา	178	4,388
สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่	1,144	15,344
รวมทั้งประเทศ	3,032	47,491

การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จัดตั้งขึ้นมาจากการรวมตัวกันเพื่อดำเนินธุรกิจชุมชนนั้น ในหลายพื้นที่ต่างก็ยังคงประสบปัญหาการดำเนินงานอย่างมาก เช่น ต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาโรคระบาด สมาชิกกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือในการทำธุรกิจ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเท่าที่ควร ขาดการเข้ามาติดตามดูแลหรือประเมินสภาพปัญหา เป็นต้น (โชติ บดีรัฐ, 2561) ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ทั่วประเทศไทยที่จัดตั้งขึ้นต่างก็ประสบปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ข้างต้นเช่นเดียวกัน จึงเป็นสาเหตุให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบกับการขาดทุน หยุดดำเนินธุรกิจ และบางแห่งต้องเลิกกิจการไปในที่สุด แต่บางแห่งก็มีการดำเนินงานที่เข้มแข็งได้

นอกจากนี้ภายใต้การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มและบางประเภท เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ที่ยังไม่มีมีการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่สะท้อนประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ และการประเมินผลยังเป็นกิจกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงาน และสามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนวิธีการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ (ธวัชชัย บุญมี และคณะ, 2557) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร)

ในประเทศไทย เพื่อสะท้อนประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่ม รวมถึงวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มให้มีความเข้มแข็งและพัฒนาเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณและได้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตสุกรในประเทศไทย จำนวน 3,032 แห่ง ข้อมูล ณ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 (กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างประมาณ 10% ของประชากรทั้งหมด และมีการคำนวณตามสัดส่วนประชากรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตสุกรในประเทศไทย จำนวน 3,032 แห่ง (Probability Proportional to Size: PPS) ซึ่งแบ่งได้ดังตารางที่ 3 โดยคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 303 คน และเมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมาแล้วจึงทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ไปยังแต่ละภูมิภาค โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 350 คน เพราะได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถามไว้

ตารางที่ 3 การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

รายการ	ภูมิภาค						รวม
	1	2	3	4	5	6	
จำนวนประชากร (แห่ง)	30	76	33	1,571	178	1,144	3,032
สัดส่วนของประชากรในแต่ละเขต	0.009	0.026	0.009	0.520	0.060	0.376	1.0
จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละเขต (คน)	3	8	3	157	18	114	303

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ทั้งนี้ได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้มีประสบการณ์โดยตรงในประเด็นนี้พิจารณา และได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดสอบล่วงหน้า (Pre-test) กับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตสุกรในประเทศไทย จำนวน 30 ชุด เพื่อเป็นการทดสอบและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.883 โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย ชื่อวิสาหกิจชุมชนที่ตั้ง ทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเลขที่ และระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ส่วนที่ 2 การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนใน 7 ด้าน ซึ่งใช้แนวทางการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน จากคู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ฉบับปี 2555 ประกอบด้วย 1) ผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน 2) การวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 3) การบริหารตลาด 4) การจัดการความรู้และข้อมูล 5) การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 6) การจัดการสินค้าหรือบริการ และ 7) ผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน โดยในแต่ละข้อคำถามของทั้ง 7 ด้าน จะมีให้เลือกตอบ 3 ระดับ

ส่วนที่ 3 แนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษา รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร หนังสือที่เกี่ยวข้อง กระบวนการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยลงพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งใช้การสอบถามกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้นำและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการผลิตปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย จำนวน 350 คน ครอบคลุม 6 ภูมิภาค โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน

3. ผู้วิจัยนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลภาคสนาม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว และแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการรูปแบบเชิงปริมาณ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย สำหรับการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย ใช้แบบมาตรฐานส่วน

ประมาณค่า (Rating Scale) ใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2555)

เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนการประเมิน คือ

ดี	3	คะแนน
ปานกลาง	2	คะแนน
ควรปรับปรุง	1	คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินศักยภาพของกลุ่ม

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.34 - 3.00	หมายถึง ดี
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.67 - 2.33	หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.66	หมายถึง ควรปรับปรุง

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

การประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการ 7 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผลการประเมินจัดเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.92 อยู่ในระดับดี รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล และด้านการบริหารตลาด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83, 2.77, 2.76, 2.75 และ 2.38 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับดีทั้งหมด ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการ 7 ด้าน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

ประเด็น	คะแนน			ค่าเฉลี่ย	การแปล ความหมาย
	1	2	3		
1.ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน					
1.1 ผู้นำ					
1.1.1 การกำหนดเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของผู้นำ	13	54	283	2.77	ดี
1.1.2 การให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแผนการดำเนินงาน	3	27	320	2.91	ดี
1.1.3 ความสามารถในการบริหารจัดการของผู้นำวิสาหกิจชุมชน (ดูจากการบริหารจัดการการประชุม)	0	60	290	2.83	ดี

ประเด็น	คะแนน			ค่าเฉลี่ย	การแปร ความหมาย
	1	2	3		
1.1.4 ความสามารถในการบริหารธุรกิจของผู้นำ วิสาหกิจชุมชน (ดูจากผลประกอบการ)	0	69	281	2.80	ดี
1.1.5 ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (การใช้ ทรัพยากร การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม)	0	6	344	2.98	ดี
1.1.6 ความรับผิดชอบต่อลูกค้า (มีการดำเนินงาน อย่างมีความรับผิดชอบต่อลูกค้า)	0	6	344	2.98	ดี
			รวม	2.88	ดี
1.2 โครงสร้างและกฎระเบียบ					
1.2.1 การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงาน	6	19	325	2.91	ดี
1.2.2 การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ	53	6	291	2.68	ดี
1.2.3 การระดมทุน	53	41	256	2.58	ดี
1.2.4 การจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี	34	60	256	2.63	ดี
1.2.5 การใช้ประโยชน์จากบันทึกการเงินหรือ บัญชี	40	48	262	2.63	ดี
1.2.6 การจัดสรรรายได้และผลประโยชน์	48	65	237	2.54	ดี
1.2.7 การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูล อื่น ๆ แก่สมาชิก	15	7	328	2.89	ดี
			รวม	2.70	ดี
1.3 สวัสดิการสมาชิกและชุมชน					
1.3.1 การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก	72	68	210	2.39	ดี
1.3.2 การทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์	63	42	245	2.52	ดี
			รวม	2.71	ดี
ภาพรวมของด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน				2.76	ดี
2. ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
2.1 การจัดทำแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจ ชุมชน (แผนบริหารองค์กร และ แผนประกอบการ)	9	18	323	2.90	ดี
2.2 การชี้แจงแผนแก่กรรมการและสมาชิก วิสาหกิจชุมชน	9	9	332	2.92	ดี
2.3 การปฏิบัติตามแผนที่จัดทำไว้หรือแผนที่ได้ ปรับปรุงตามสถานการณ์	9	21	320	2.89	ดี
2.4 การนำปัญหาในการดำเนินงานมาปรับปรุง แก้ไข	0	9	341	2.97	ดี
ภาพรวมของด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน				2.92	ดี

ประเด็น	คะแนน			ค่าเฉลี่ย	การแปร ความหมาย
	1	2	3		
3. ด้านการบริหารตลาด					
3.1 การกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการ	116	69	165	2.14	ปานกลาง
3.2 แหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาด (อาจเป็นเครือข่ายที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ)	113	75	162	2.14	ปานกลาง
3.3 การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด	9	27	314	2.87	ดี
ภาพรวมของด้านการบริหารตลาด				2.38	ดี
4. ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล					
4.1 การแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	18	40	292	2.78	ดี
4.2 การจัดเก็บข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน (ข้อมูลทุกอย่าง)	12	58	280	2.77	ดี
4.3 การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก เครือข่าย และบุคคลภายนอก	24	51	275	2.72	ดี
ภาพรวมของด้านการจัดการความรู้และข้อมูล				2.75	ดี
5. ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน					
5.1 การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	61	15	274	2.61	ดี
5.2 การพัฒนาสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	6	34	310	2.87	ดี
5.3 การสร้างขวัญกำลังใจแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน	0	28	322	2.92	ดี
5.4 การให้ความร่วมมือของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในรอบปีที่ผ่านมา (ดูจากการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม)	0	34	316	2.90	ดี
ภาพรวมของด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน				2.83	ดี
6. ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ					
6.1 ขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	3	24	323	2.91	ดี
6.2 การปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ	3	21	326	2.92	ดี
6.3 การควบคุมคุณภาพสินค้าหรือบริการ	3	16	331	2.94	ดี
ภาพรวมของด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ				2.92	ดี
7. ด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน					
7.1 ด้านผลลัพธ์ตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน					
7.1.1 การลดรายจ่ายของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	6	100	244	2.68	ดี

ประเด็น	คะแนน			ค่าเฉลี่ย	การแปร ความหมาย
	1	2	3		
7.1.2 การเพิ่มรายได้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน	6	94	250	2.70	ดี
7.1.3 การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของสมาชิกวิสาหกิจ ชุมชน	3	97	250	2.71	ดี
			รวม	2.70	ดี
7.2 ด้านคุณภาพสินค้าหรือบริการ					
7.2.1 ความพึงพอใจต่อสินค้าหรือบริการ	3	22	325	2.92	ดี
7.2.2 มาตรฐาน คุณภาพ ความปลอดภัยของ สินค้าหรือบริการ	0	25	325	2.93	ดี
7.2.3 การสร้างความแตกต่างของสินค้าหรือ บริการให้เป็นที่ต้องการของตลาด	9	64	277	2.77	ดี
			รวม	2.87	ดี
7.3 ด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน					
7.3.1 การลดต้นทุนในการดำเนินงานกิจกรรม ต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชน	13	86	291	2.68	ดี
7.3.2 การลดความผิดพลาดและการสูญเสียใน การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชน	10	86	254	2.70	ดี
			รวม	2.69	ดี
7.4 ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน					
7.4.1 ความสำเร็จของกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน	3	122	225	2.63	ดี
7.4.2 การเพิ่มความรู้ความสามารถ และทักษะของ สมาชิก	3	43	304	2.86	ดี
7.4.3 ความพึงพอใจของสมาชิก (ดูจากการเข้า ร่วมกิจกรรม)	0	22	328	2.94	ดี
7.4.4 ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากวิสาหกิจชุมชน	3	66	281	2.79	ดี
			รวม	2.81	ดี
ภาพรวมของด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน				2.77	ดี
ผลการประเมินศักยภาพภาพรวมทั้ง 7 ด้าน				2.76	ดี

2. ผลวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

สำหรับแนวทางในการพัฒนากระบวนการรวมกลุ่ม จากผลการประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่ให้เลือกตอบแนวทางในการพัฒนาจำนวน 350 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเสนอแนวทางโดยจัดลำดับความต้องการไว้ ซึ่งสามลำดับแรกมีดังนี้ ควรมีการส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่ม ร้อยละ 86.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด กลุ่มควรมีการตั้งกฎ ระเบียบ

และข้อบังคับของกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน ร้อยละ 78.9 และควรมีการแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ร้อยละ 69.4 รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แนวทางในการพัฒนากระบวนการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย

ประเด็น	จำนวน	ร้อยละ	อันดับ
1. มีการแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม	243	69.4	3
2. สมาชิกกลุ่มได้รวมตัวกันซื้อวัตถุดิบ อาหารสัตว์ ยารักษาสุกร ทำให้มีอำนาจต่อรองกับร้านค้า ช่วยลดต้นทุนในการผลิต	105	30.0	8
3. กลุ่มมีการตั้งกฎ ระเบียบ และข้อบังคับของกลุ่มไว้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน	276	78.9	2
4. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกเข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม	177	50.6	5
5. มีการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการผลิตปศุสัตว์ (สุกร)	195	55.7	4
6. มีการจัดประชุมเป็นประจำทุกเดือน เพื่อวางแผนในการดำเนินงานและติดตามความคืบหน้าในการดำเนินงาน	141	40.3	7
7. มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการผลิต การตลาด และการบริหารงานกลุ่ม	168	48.0	6
8. มีการส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่ม	302	86.3	1
9. มีการเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตปศุสัตว์ (สุกร) ด้วยกันเอง	168	48.0	6

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย ทั้ง 7 ด้าน พบว่า ด้านผู้นำและการบริหารวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.76) โดยปัจจัยสำคัญที่นำพาให้กลุ่มประสบความสำเร็จ คือ ผู้นำกลุ่ม ผู้นำที่มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงผลประโยชน์ของมวลสมาชิกกลุ่มใหญ่เป็นหลัก และมีวิสัยทัศน์กว้างไกลจะช่วยให้การรวมกลุ่มประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี ซึ่ง รุ่งทิพย์ ชัยพรม และคณะ และธวัชชัย บุญมี และคณะ ได้ชี้ชัดว่าการขาดผู้นำที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกลุ่มจะทำให้กลุ่มขาดประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้นผู้นำกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มเกษตรกร จึงต้องมีการส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และการ

กำหนดโครงสร้างบริหารที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องขอบเขตของงาน หน้าที่รับผิดชอบ อำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รุ่งทิพย์ ชัยพรม และคณะ, 2558); (ธวัชชัย บุญมี และคณะ, 2557) นอกจากนี้ผลการประเมินที่พบคะแนนน้อยที่สุดในด้านนี้คือ การจัดสวัสดิการแก่สมาชิก โดยการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น การพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมการออมทรัพย์เพื่อความมั่นคงในการดำรงชีพระยะยาว และสวัสดิการที่ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิก เป็นต้น โดยกลุ่มควรมีการพัฒนาสวัสดิการต่าง ๆ ให้ครอบคลุมกับความต้องการของสมาชิก ซึ่งการมีสวัสดิการที่ดีถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและยั่งยืน และเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของสมาชิกและกลุ่มได้เป็นอย่างดี ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.92) โดยการวางแผนถือเป็นขั้นแรกที่จะนำพากลุ่มประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี แต่การวางแผนการดำเนินงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายด้วยเช่นกัน ซึ่ง โชติ บดีรัฐ ได้ระบุว่าในการจัดทำแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนนั้นประชาชนให้ความสำคัญในอันดับต้น ๆ เพราะการวางแผนถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของคนในพื้นที่ (โชติ บดีรัฐ, 2561) ด้านการบริหารตลาด ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.38) อย่างไรก็ตามเมื่อจำแนกในรายประเด็นแล้ว ในส่วนของการกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการ และการหาแหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.14) ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาของเกษตรกรไทยส่วนใหญ่คือ การไม่มีตลาดมารองรับสินค้าที่ถูกผลิตออกมา ซึ่งหากเป็นผลผลิตสดที่เน่าเสียขายได้ง่ายก็จำเป็นต้องรีบขายออกไปแม้จะถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางก็ตาม แม้กระทั่งสุกร เมื่อปริมาณผลผลิตล้นตลาดพ่อค้ารับซื้อสุกรมีจำนวนน้อยราย เกษตรกรก็ต้องเลี้ยงสุกรที่พอจะขายได้ออกไปก่อนทำให้สิ้นเปลืองต้นทุนตามมา เช่น อาหารสัตว์ เป็นต้น และเมื่อถึงเวลาจำหน่ายก็ถูกกดราคาจากผู้มารับซื้อ ทำให้ขาดรายได้หรือบางรายขาดทุนจากการเลี้ยงสุกร ซึ่งวินัย แก้วละมุน และคณะพบว่า หากจะเพิ่มปริมาณการขายหรือขยายช่องทางการจัดจำหน่ายเนื้อสุกรของเกษตรกรจำเป็นต้องหาตลาดภายนอกชุมชน ได้แก่ โรงพยาบาล โรงเรียน ร้านอาหารในเขตเทศบาล ผู้ค้าเนื้อสุกรรายอื่น ๆ หรือหาสถานที่ในการเปิดร้านจำหน่ายเนื้อสุกรสด เป็นต้น (วินัย แก้วละมุน และคณะ, 2561) และงานวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ อธิบายไว้ว่าอุปสรรคที่สำคัญของกลุ่มคือ ความรู้ด้านการตลาดและการบริหารจัดการ ซึ่งต้องอาศัยการพัฒนาโดยการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น การฝึกอบรม และการพัฒนาภายในองค์กรวิสาหกิจชุมชนเอง เช่น การแสวงหาความรู้และทักษะด้านการตลาด การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม การออกแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์, 2557)

ด้านการจัดการความรู้และข้อมูล ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.75) โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจุกกระจายอยู่ในตัวบุคคล เอกสาร องค์กร หรือชุมชน มาจัดระเบียบ พัฒนา แล้วจัดเก็บเป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ สามารถพัฒนาตนเอง ให้เป็นผู้รู้ และสามารถนำไปปรับใช้ในงานอาชีพของตนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะนำมาซึ่งประโยชน์ภายในชุมชนและองค์กรได้ โดยโชติ บดีรัฐ และอุไรวรรณ ทองแกมแก้ว และคณะ ชี้ชัดว่าควรมีการสนับสนุนการเรียนรู้ กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ และประสบการณ์ ข้อมูล/สารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการวัตถุดิบในการผลิตและการแปรรูปให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนทำให้ชุมชนเกิดการสร้างทรัพยากรคนที่มีภูมิปัญญา และเกิดการสั่งสมภูมิปัญญา รวมถึงการนำไปใช้ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้ (โชติ บดีรัฐ, 2561); (อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว และคณะ, 2560) ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.83) ซึ่งการรวมกลุ่ม หากสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาชิกมีการประกอบกิจการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งกลุ่มทุกข้อ และประกอบกิจการอย่างต่อเนื่อง ถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของกลุ่มได้ โดยรุ่งทิพย์ ชัยพรม และคณะ ชี้ชัดว่าการไม่แสดงความคิดเห็นในการประชุมของสมาชิกกลุ่ม ทำให้การทำงานกลุ่มขาดความร่วมมือ มีผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มได้ (รุ่งทิพย์ ชัยพรม และคณะ, 2558)

ด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.92) โดยการรวมกลุ่มกัน สามารถผลิตสินค้าหรือผลผลิตส่งตลาดหรือผลิตให้บริษัทเอกชนได้ในจำนวนและคุณภาพตามที่บริษัทต่าง ๆ ที่เป็นผู้รับซื้อเหล่านั้นต้องการ ภายใต้การตกลงกันไว้ในเบื้องต้นได้ ซึ่งวินัย แก้วละมุน และคณะ ได้อธิบายไว้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความสดใหม่ของเนื้อสุกร ความสะอาดของสถานที่ การจำหน่ายเนื้อสุกรหมดวันต่อวันทำให้ผู้บริโภคได้รับเนื้อสุกรที่สดใหม่ (วินัย แก้วละมุน และคณะ, 2561) นอกจากนี้วิภาดา มุกดา ระบุว่า ควรให้หน่วยงานจัดอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อยกระดับกระบวนการผลิตสินค้าและขยายช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มเกษตรกรได้มากขึ้น (วิภาดา มุกดา, 2557) และด้านผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.77) ซึ่งจากผลการประเมินจะเห็นได้ว่าสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายได้ดี มีความรู้ความสามารถ ทักษะที่เพิ่มมากขึ้น และสามารถสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ลดความผิดพลาดและการสูญเสียในการดำเนินงานได้ โดยอาศัยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม ซึ่งสร้างความพึงพอใจโดยรวมต่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก โดยวินัย แก้วละมุน และคณะ ชี้ชัดว่าการที่เกษตรกรรวมกลุ่มกันและหันมาทำการตลาดเนื้อสุกรเอง ทำให้ผู้ผลิตสามารถพบผู้บริโภคได้โดยตรง มีมูลค่าเพิ่มเกิดขึ้นและเกษตรกรเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง สามารถเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรได้ (วินัย แก้วละมุน และคณะ, 2561) และธวัชชัย บุญมี และคณะ ได้ระบุว่า

การนำเสนอผลิตภัณฑ์ต่อตลาดนั้น จะต้องมีการเน้นจุดขายที่คุณภาพเป็นหลัก โดยชี้ให้เห็นว่า ลูกค้าไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินซื้อในราคาสูงก็สามารถซื้อของที่มีคุณภาพดีมาใช้ได้ และบ่งบอกว่า การพัฒนาศักยภาพการผลิตกลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านสุขาภิบาลอาหาร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของกลุ่ม (ธวัชชัย บุญมี และคณะ, 2557) สำหรับผลการ ประเมินศักยภาพในภาพรวมทั้ง 7 ด้าน แม้ผลการประเมินอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 2.76) แต่ยังคง มีประเด็นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืน ตลอดห่วงโซ่อุปทานในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารตลาดของกลุ่ม เพราะเมื่อผลิตสุกร ออกมาจำหน่ายแล้ว สุดท้ายต้องมีแหล่งตลาดมารับผลผลิตให้กับสมาชิกกลุ่มให้ได้

สำหรับผลวิเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ใน ประเทศไทย มีดังนี้ ควรส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะผู้นำกลุ่มมีบทบาท สำคัญในการรวมกลุ่ม และถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี แล้ว แต่พบว่าสมาชิกกลุ่มบางส่วนยังไม่ทราบในรายละเอียด ดังนั้น ควรมีการกำหนด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมุ่งเน้นแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการ บริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงเป็นการสร้างผลประโยชน์ในเชิงพัฒนาร่วม และการสร้างกลุ่ม เครือข่ายผู้เลี้ยงสุกรจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) โดย งานวิจัยของ สันญา เคนาภูมิ ระบุว่าแนวทางกลยุทธ์เชิงพัฒนาของกลุ่ม ควรมีการเสริมสร้างขีด ความสามารถในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเป็นระบบ (สันญา เคนาภูมิ, 2558) ตลอดจนควรมีการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ด้านการผลิตสุกรอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อนำความรู้และทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง รวมถึง เพื่อให้เกิดแนวคิดและเห็นกระบวนการในการดำเนินงาน ได้แลกเปลี่ยนกับวิทยากรที่มาให้ความรู้ เนื่องด้วยจากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังไม่ทราบและไม่เข้าใจขั้นตอนใน การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งพลังกลุ่มจะดีและโปรอด ต้องเกิดจากความสมัครใจของ สมาชิกกลุ่ม จากผลการประเมินในส่วนของการกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย และการหา แหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาดอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางนั้น จำเป็นต้อง ขยายช่องทางการจัดจำหน่าย หาดตลาดภายนอกชุมชน ผู้ค้าเนื้อสุกรรายอื่น ๆ หรือหาสถานที่ใน การเปิดร้านจำหน่ายเนื้อสุกรสดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการมีเครือข่ายการทำงานหรือ เครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินการพัฒนาการเลี้ยงสุกรของกลุ่มเกษตรกร จะช่วยสนับสนุน และส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถดำเนินธุรกิจการเลี้ยงสุกรต่อไปได้ และมีแนวทางในการพัฒนา ต่อ ยอดให้ดียิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะได้ดังนี้ ผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านปศุสัตว์ (สุกร) ในประเทศไทย ทั้ง 7 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.76 โดยด้านที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน และด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 อยู่ในระดับดี รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.83 อยู่ในระดับดี สำหรับด้านที่มีคะแนนน้อยสุด คือ ด้านการบริหารตลาด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.38 แต่ยังคงอยู่ในระดับดี โดยหากพิจารณาในรายละเอียดของด้านการตลาด พบว่า ในส่วนของการกำหนดลูกค้าและแหล่งจำหน่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการ และการหาแหล่งจำหน่ายหรือตลาด และเครือข่ายด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.14) สำหรับแนวทางในการพัฒนากลุ่ม พบว่า มุ่งเน้นให้ส่งเสริมบทบาทของผู้นำกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และให้มีการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนมุ่งเน้นแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม รวมถึงเป็นการสร้างผลประโยชน์ในเชิงพัฒนาร่วม อีกทั้งการสร้างกลุ่มเครือข่ายผู้เลี้ยงสุกรจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประเภทกิจกรรมด้านผลิตสุกร และควรมีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการผลิต การตลาด และการบริหารงานกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถดำเนินธุรกิจการเลี้ยงสุกรต่อไปได้ และมีแนวทางในการพัฒนาในการทำธุรกิจได้ ในส่วนข้อเสนอแนะต่อการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ ควรสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกันบนพื้นฐานข้อมูลที่เพียงพอของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้ขั้นตอนในการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจมากขึ้น และมีความรู้สึกของความเป็นเจ้าขององค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือและก่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต และควรมีการแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกลุ่ม หรือการหาผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะความรู้และทักษะทางด้านการตลาดและการผลิต เพื่อยกระดับกระบวนการผลิตสินค้าและขยายช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้สามารถเพิ่มแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่แน่นอน สามารถกำหนดการผลิตที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มลูกค้าได้ อีกทั้งควรให้ความสำคัญในการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของคนในพื้นที่ และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ ควรจะมีการศึกษาบทบาทของภาครัฐ และประเมินการทำงานของภาครัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และควรมีการศึกษาเชิงลึกในด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประเภทกิจกรรมด้านปศุสัตว์ (สุกร) ตลอดจนควรมีการประเมินศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับ

ประเภทวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ด้วย เพื่อนำมาสู่การพัฒนาการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแบบองค์รวมได้

เอกสารอ้างอิง

- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). รายชื่อวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่มีประเภทกิจการผลิตปศุสัตว์: สุกร. ใน เอกสารรายงาน กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- โชติ บดีรัฐ. (2561). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเตาไห อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 12(2), 388-408.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. (2557). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 97-122.
- ธวัชชัย บุญมี และคณะ. (2557). การวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 2(1), 63-72.
- รุ่งทิพย์ ชัยพรม และคณะ. (2558). กระบวนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย ตำบลหอด อำเภอหอด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารบัณฑิตวิจัย, 6(1), 165-175.
- วินัย แก้วละมุน และคณะ. (2561). การพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายเนื้อสุกรของกลุ่มเกษตรกรบ้านทุ่งขาม จังหวัดน่าน. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 10(6), 453-470.
- วิภาดา มุกดา. (2557). แนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดตาก. วารสารวิจัย มสส. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 187-205.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2558). แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการแพรวกาภาพสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2(3), 68-85.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2555). คู่มือการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (Online). เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.sceb.doae.go.th>
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). สถานการณ์อุตสาหกรรมสุกรและแนวโน้ม ปี 2562 (Online). เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2563 จาก http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/journal/2562/agri_situation2562.pdf
- อุทัย ปริญาสุทธีนันท์. (2560). วิสาหกิจชุมชน ปศุสัตว์ในการแข่งขันทางธุรกิจ. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 37(2), 131-150.

อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว และคณะ. (2560). การประเมินแบบมีส่วนร่วมในระบบการบริหารจัดการ
กลุ่มวิจัย: กรณีศึกษาการปฏิบัติที่ดีของกลุ่มวิจัยสุขภาพชุมชนเพื่อพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่
และสังคม. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 5(3), 446-456.

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี*

MARKETING STRATEGIES DEVELOPMENT OF KHAO KON MUANG CHONBURI COMMUNITY ENTERPRISES

วันทนา รอดประเสริฐ

Wantana Rodprasert

กฤตยชล ทองธรรมสถิต

Kittayachon Tongtammasatit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand

E-mail: nassareen99@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีและนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า 1) วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี มีศักยภาพในการดำเนินงานด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ ความคิดเห็นของผู้บริโภคโดยใช้ Marketing Mix (4P) พบว่า P1 ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 4.87 อยู่ในระดับมากที่สุด P2 ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 4.45 อยู่ในระดับมาก P3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 3.85 อยู่ในระดับมาก และ P4 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 3.58 อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน และ 2) การสร้างแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี ได้ทั้งหมด 5 แผน ดังนี้ แผนที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มยอดขายร้อยละ 10 ในทุกไตรมาส แผนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการตลาด มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดให้มากขึ้น แผนที่ 3 กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มยอดขายการติดตามทาง Social Network ร้อยละ 20 ในทุกไตรมาส แผนที่ 4 กลยุทธ์การจัดโปรโมชั่นเพื่อส่งเสริมการขาย มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มยอดขายให้ได้ ร้อยละ 10 ในทุกไตรมาส และแผนที่ 5 กลยุทธ์การจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคให้มากกว่าร้อยละ 50

คำสำคัญ: กลยุทธ์การตลาด, แป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่, วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี, การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม, ทาวซ์เมทริกซ์

Abstract

The objective of this research article is to study on the potential community enterprise of rice marketing of the Chonburi manicipality in which the information obtained are used to formulate a marketing strategy plan. This research combines the mixed methods that applies in-depth interviews and questionnaire that were selected using a double-blind random sampling method. The results of the study showed that 1) the Chonburi Rice Community Enterprise shows the potential in marketing operations of riceberry flour products. While in terms of consumer opinions using the Marketing Mix (4P), in which P1 or the product itself has average at 4.87, P2 focuses on the price aspect with the average of all factors was at 4.45, P3 deals with the distribution channels, the average of all the factors was at 3.85 and lastly, P4 which take into account the marketing promotion, shows a total average of 3.58, as applied to all the factors being at the highest level. Building an marketing strategy plan for the rice community enterprises in the city of Chonburi has a total of 5 plans as follows: Map 1; Product development strategy, where the goal is to increase sales by 10 percent every quarter. Map 2; Marketing channel development strategies, aiming to increase the marketing channels of community enterprises. Map 3; the Marketing promotion strategies that will be achieve by advertising and public relations, the goal for this map is to increase the number of followers on Social Network by 20% every quarter. Map 4; the Promotion strategies to promote sales as this is to increase sales by 10% in every quarter. Lastly, Map 5 aims to find strategies for creating public relations to the media with ultimate the goal being to create brand awareness among consumers. to be perceived by more than 50 percent.

Keywords: Marketing Strategies, Riceberry Rice Flour, Khao Kon Muang Chonburi community enterprises, SWOT Analysis, TOWS Matrix

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายแป้งข้าว ในนาม “เติมสุข” ซึ่งเป็นแนวทาง การทำธุรกิจที่มีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยยึดหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง (ธีรารัตน์ รัตนวิสุทธิอมร และปิยวรรณ สิริประเสริฐศิลป์, 2565) อันทำให้เกิดการสร้างคามเข้มแข็งของชุมชนผสมผสานกับความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นหลักฐานที่บ่งบอกถึงการสั่งสมองค์ความรู้จนเกิดเป็นวิถีเฉพาะในการดำรงชีวิตของชุมชน (ปริยศรี พรหมจินดา และโสเมฉาย บุญญานันต์, 2564) โดยวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีได้นำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในอาหารทั้งคาวและหวาน ซึ่งแปรรูปข้าวสามารถใช้ทดแทนแป้งสาลีในเมนูอาหารหวานและ/หรือเบเกอรี่ได้เป็นอย่างดี เหมาะสำหรับผู้บริโภคที่แพ้แป้งสาลีและต้องการดูแลสุขภาพ โดยผู้คิดค้นสูตรแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ (ปณณธร คำแก้ว, 2564) ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ทำการทดลองนำข้าวไรซ์เบอร์รี่อินทรีย์มาผลิตเป็นแปรรูปข้าวจนสำเร็จได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ มีการรวมกลุ่มจัดตั้งธุรกิจร่วมกับกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่อินทรีย์ ต่อมาธุรกิจมีการพัฒนาขึ้น จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีขึ้นในปี พ.ศ.2559 เพื่อผลิตสินค้าแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ออกสู่ตลาดโดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริโภคที่แพ้แป้งสาลี ซึ่งในระยะแรกผลิตภัณฑ์ยังไม่เป็นที่รู้จัก จึงได้ร่วมคิดค้นพัฒนาสูตรการทำอาหารพร้อมบริโภคเพื่อให้ผู้บริโภคได้มองเห็นถึงการนำแปรรูปข้าวมาประกอบอาหารทั้งคาวและหวาน และมีการออกบูธสินค้าเพื่อส่งเสริมการขาย ซึ่งได้รับความสนใจและการตอบรับจากกลุ่มคนแพ้แป้งสาลีเป็นอย่างดีทำให้ธุรกิจมีการเติบโต แต่ในปี พ.ศ.2563 เกิดการระบาดของโรค COVID-19 ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายแก่ผู้บริโภคโดยตรงได้ ประกอบกับสินค้าแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (คนแพ้แป้งสาลี) และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนทำให้ธุรกิจชะงักตัวลง “เดิมสุข” จึงเป็นธุรกิจที่ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจ เพื่อไม่ให้ประสบปัญหาในระยะยาวที่มีสภาพการแข่งขันสูง ผู้บริหารต้องมีความสามารถบริหารจัดการองค์กรให้แข่งขันในสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้ การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นแนวทางที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อช่วยในการกำหนดทิศทางธุรกิจ เกิดการวางตำแหน่งทางการตลาดตามคุณสมบัติหรือลักษณะที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ลงไปในจิตใจของผู้บริโภคเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ของคู่แข่ง (Kotler, P. & Armstrong, G., 2007) เกิดการพัฒนาเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับองค์กรแล้วจึงนำกลยุทธ์ไปแปลงเป็นนโยบายปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจได้ โดยเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับโอกาสและจุดอ่อนกับข้อจำกัด (เอกชัย บุญญาธิฐาน, 2557) พร้อมนำไปปฏิบัติเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลในระดับที่ย่อยลงไปเพื่อมุ่งปรับปรุงฐานะการแข่งขันขององค์กรกับคู่แข่งและสามารถระบุถึงวิธีการที่องค์กรจะใช้ในการแข่งขันทางการตลาด เป็นแนวคิดและเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างยิ่งทางการตลาดสมัยใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่างและข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในตลาดเป้าหมายได้ และสามารถนำไปใช้ในการวางแผน

และการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการตลาดและบรรลุปเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ ตลอดจนสามารถนำข้อมูลองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์และนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการตลาดของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี
2. เพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยกลยุทธ์การตลาดวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี มีขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาศักยภาพการจัดการด้านการตลาด และการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำข้อมูลมากำหนดแนวทางพัฒนาการตลาดและกลยุทธ์ของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี มีขั้นตอนการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยนี้มีขอบเขตด้านประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี และผู้ใช้ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน จึงสามารถแบ่งการสุ่มตัวอย่างได้เป็น 3 กลุ่ม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาในการกำหนดคุณสมบัติที่ต้องการและจำนวนหน่วยตัวอย่างที่กำหนด (นวลอนงค์ บุญฤทธิพงศ์, 2553) ดังนี้

1.1 กลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประธานคณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี

1.2 กลุ่มผู้ประกอบการที่ซื้อผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 ร้านค้า ประกอบด้วย 1) บริษัท ศรีฟ้าโพธิ์เซ่นฟู้ด จำกัด 2) ร้านดีเค เบเกอร์รี่ และ 3) ร้านนิยมหวาน จำหน่ายวัตถุดิบ อุปกรณ์ เบเกอร์รี่ กาแฟ ระยะเวลา

1.3 กลุ่มผู้บริโภคที่เคยบริโภคแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ของวิสาหกิจชุมชน จำนวน 71 คน จากฐานข้อมูลผู้บริโภคสินค้าแปรรูปข้าวไรซ์เบอร์รี่ทั้งหมดของวิสาหกิจชุมชน (วิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี, 2564)

2. เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดกลยุทธ์การตลาดวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี ได้มีเครื่องมือวัด ที่ใช้วัดตัวแปรที่ทำการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลการศึกษา (พรณี สิกิจวัฒน์, 2553) และวิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง รายละเอียด ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) เป็นการสัมภาษณ์การจัดการด้านการตลาดและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มผู้ประกอบการ

2.2 การเก็บแบบสอบถาม (Questionnaires) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ประเภทคำถามปลายปิด (Closed ended question) และลักษณะเป็นตัวเลขนามตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ในการวัดเพื่อแสดงระดับ โดยได้ดำเนินการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content validity) และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence index) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในช่วงระหว่าง 0.66 - 1.00 และการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2554)

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาวิจัย (การสัมภาษณ์เชิงลึกและการเก็บแบบสอบถาม) รวบรวมนำมาสังเคราะห์และสร้างแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านการตลาดจำนวน 5 คน ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การศึกษาสถานภาพและปัญหาของการจัดการด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษาวิจัย

3.2 การวิเคราะห์แบบสอบถามและความคิดเห็นของผู้ประกอบการและผู้บริโภคที่มีต่อปัจจัยการตลาดของวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายของคะแนนความพึงพอใจของลูกค้า (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555)

3.3 การวิเคราะห์ SWOT Analysis ซึ่งเป็นเทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร (เอกชัย บุญยาภิษฐาน, 2557) และการวิเคราะห์กลยุทธ์ โดยใช้ตารางการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อสร้างแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี

ผลการวิจัย

1. การศึกษาศักยภาพการตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี

จากการศึกษาวิจัยเพื่อหาสถานภาพและปัญหาของการจัดการด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี เพื่อประเมินศักยภาพการตลาดผ่านเครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้บริโภค มีผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี ตำบลเหมือง อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีผู้ก่อตั้งและเป็นประธานกลุ่ม คือ นายปณณธร คำแก้ว โดยดำเนินการจัดตั้งเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวของชุมชนให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น ด้วยการนำข้าวไรซ์เบอร์รี่มาผ่านกรรมวิธีให้เป็นแป้งข้าวปลอดสารที่สามารถใช้ทดแทนแป้งสาลี เพื่อรองรับลูกค้าที่แพ้แป้งสาลีเป็นลูกค้ากลุ่มแรก เริ่มผลิตสินค้า ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งในระยะแรกนั้น สินค้าแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่ยังไม่เป็นที่รู้จักในกลุ่มผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนจึงได้เริ่มคิดค้นพัฒนาสูตรการทำอาหารพร้อมบริโภคจากแป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่ เพื่อส่งเสริมการตลาดให้ผู้สนใจได้มองเห็นถึงการนำแป้งข้าวมาประกอบอาหารและขนมเบเกอรี่ต่าง ๆ เช่น ขนมเค้ก คุกกี้ เป็นต้น จากการศึกษาแนวทางการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี โดยใช้ Marketing Mix (4P) (ภาพที่ 1) พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ การดำเนินงานมีการวิเคราะห์แนวทางปฏิบัติด้านผลิตภัณฑ์และรูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน มีกรรมวิธีการผลิตเฉพาะสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า 2) ด้านการกำหนดราคา มีการคำนวณตามต้นทุนการผลิตและค่าแตกต่างของกำไรในอัตราร้อยละ 30 จากการขายส่ง และร้อยละ 60 จากการขายปลีก และมีการกำหนดแนวทางการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ จึงมีแผนจะปรับราคาให้ลดลงในอนาคต 3) ด้านการจัดจำหน่าย มีการจำหน่ายสินค้าโดยตรงตามตลาดให้กับผู้บริโภคทั่วไปงานออกบูธตามสถานที่ต่าง ๆ และทางช่องทางออนไลน์โดยไม่ผ่านคนกลาง และ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีมีการแนะนำสูตรการใช้แป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่ในช่องทางออนไลน์ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น ส่งผลต่อทัศนคติ ความรู้สึก และพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภค

ภาพที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชน

1.2 กลุ่มผู้ประกอบการ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการที่ซื้อผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่ ประกอบด้วย 1) บริษัท ศรีฟ้าโพเซนฟู้ด จำกัด 2) ร้านดีเค เบเกอร์ และ 3) ร้านนิยมหวาน พบว่าผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่ เป็นผลิตภัณฑ์ทางเลือกได้ดีสำหรับผู้บริโภคที่แพ้แป้งสาลีและผู้แพ้งูเท็น เนื่องจากมีลักษณะคล้ายกับแป้งโฮลวีท เนื้อแป้งนุ่มละเอียด มีคาร์โบไฮเดรตและดัชนีที่เหมาะสม ซึ่งกลุ่มผู้บริโภคสุขภาพมักนิยมเลือกบริโภคเป็นส่วนใหญ่ สามารถนำไปประกอบอาหารคาวหวานและเมนูเบเกอรี่ได้ และผลิตภัณฑ์ยังได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ทำให้ได้รับความสนใจจากผู้บริโภคและสามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคที่แพ้แป้งสาลีได้เป็นอย่างดี และความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี โดยใช้ Marketing Mix (4P) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่มีต่อการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีโดยใช้ Marketing Mix (4P)

ประเด็นศึกษา	ผลการศึกษา
ด้านผลิตภัณฑ์	- ผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่น แปลกใหม่และเป็นการเพิ่มมูลค่าให้สินค้ามีความแตกต่างจากคู่แข่ง เพราะสามารถใช้เป็นส่วนประกอบได้ทั้งในอาหารคาวและหวาน - ผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่ไม่มีโปรตีนกลูเตน จึงเป็นทางเลือกสำหรับกลุ่มลูกค้าที่แพ้แป้งสาลี - ผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีประโยชน์ มีสารอาหารครบถ้วน มีวิตามินสูงกว่าแป้งสาลี และมีสมบัติในการต้านอนุมูลอิสระ จึงเป็นทางเลือกสำหรับผู้บริโภคสมัยใหม่ที่รักสุขภาพ - ผลิตภัณฑ์แปงข้าวได้รับการรับรองจากคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทำให้ลูกค้ามั่นใจได้ในผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์มีความสะอาดและสวยงาม แต่ควรมีการพัฒนาในด้านข้อมูลผลิตภัณฑ์
ด้านการกำหนดราคาผลิตภัณฑ์	- ผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่มีรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์สวยงามและมีขนาดเหมาะสมกับราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการจึงทำให้ลูกค้ากล้าตัดสินใจซื้อ - การกำหนดราคามีการกำหนดราคาขายปลีกและส่งไว้ชัดเจน - หากต้องการตั้งราคาขายให้สูงขึ้น ควรมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้สวยงามและทันสมัยมากยิ่งขึ้น รวมทั้งบอกข้อมูลผลิตภัณฑ์ให้ครบถ้วนและชัดเจน ทำให้เกิดความภักดีในตัวสินค้า
ด้านการจัดจำหน่าย	- วิสาหกิจชุมชนมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยตรงสู่ผู้บริโภค ซึ่งวิสาหกิจชุมชนควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น ทางออนไลน์ ห้างสรรพสินค้า หรือร้านค้าตัวแทนจำหน่าย เป็นต้น และควรกระจายผลิตภัณฑ์ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อผู้บริโภคสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่ายและสะดวก

ประเด็นศึกษา	ผลการศึกษา
	จากการที่วิสาหกิจชุมชนเป็นผู้จัดส่งสินค้าเอง ซึ่งในการจัดส่งสินค้าจะต้องใช้ความรวดเร็ว จึงส่งผลให้สิ้นเปลืองงบประมาณในด้านการขนส่ง พนักงาน ค่าแรง และเวลา
ด้านการส่งเสริมการตลาด	- การประชาสัมพันธ์และโฆษณาผลิตภัณฑ์ ยังมีน้อยมากเมื่อเทียบกับคู่แข่ง จึงควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และโฆษณาให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น ทางสื่อออนไลน์ วิทยุ โทรทัศน์ รายการ OTOP Thailand และการออกงานแสดงสินค้าตามเทศกาล เป็นต้น - วิสาหกิจชุมชนมีการแนะนำสินค้าได้ดีและมีความน่าสนใจแต่ยังไม่ครอบคลุมในทุกด้าน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ยังมีการหาวิธีการใช้สินค้าไม่มาก จึงควรมีการเพิ่มการหาวิธีการใช้สินค้าให้หลากหลาย ชัดเจน และง่ายต่อการนำไปใช้ โดยการทำคลิปวิดีโอให้มีความน่าสนใจและประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ - ควรมีการจัดโปรโมชั่น เช่น การลดราคา ร้อยละ 5 – 10 เมื่อซื้อสินค้าครบ 500 บาท หรือกำหนดส่วนลดปริมาณ คือ หากซื้อสินค้าในปริมาณมากจะมีส่วนลดพิเศษ หรือแถมสินค้า

1.3 กลุ่มผู้บริโภค

1.3.1 ข้อมูลพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน (แป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค

ข้อมูลการเลือกซื้อแป้งข้าว	จำนวน	ร้อยละ
ช่องทางในการรับข่าวสาร/ข้อมูลแป้งข้าวของวิสาหกิจชุมชน		
FACEBOOK	47	66.2
GOOGLE	8	11.3
LINE	1	1.4
เพื่อนแนะนำ	6	8.5
การออกแสดงสินค้าของวิสาหกิจชุมชน	9	12.7
รวม	71	100.0
ช่องทางการเลือกซื้อแป้งข้าว		
ตัวแทนจำหน่าย	6	8.5
FACEBOOK/CHAT	52	73.2
LINE	8	11.3
โทรศัพท์	5	7.0
รวม	71	100.0
ข้อมูลการเลือกซื้อแป้งข้าว	จำนวน	ร้อยละ
ปริมาณการเลือกซื้อต่อครั้ง		

ข้อมูลการเลือกซื้อแบ่งข้าว	จำนวน	ร้อยละ
1 – 2 กิโลกรัม	39	54.9
3 – 4 กิโลกรัม	19	26.8
5 กิโลกรัมขึ้นไป	13	18.3
รวม	71	100.0
การเลือกซื้อแบ่งข้าวของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีคำนึงถึงสิ่งใดเป็นอันดับแรก		
ด้านสินค้า เช่น คุณภาพในตัวสินค้าและบรรจุภัณฑ์	39	54.9
ด้านราคา เช่น บอกราคาที่ชัดเจน ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ	21	29.6
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น หาซื้อสินค้าได้ง่ายและสะดวก	7	9.9
ด้านการส่งเสริมการตลาด เช่น การโฆษณามีความน่าสนใจ	4	5.6
รวม	71	100.0
ท่านทราบหรือไม่ว่าผู้ที่แพ็กถุงเตนและแบ่งสาธิตสามารถบริโภคแบ่งข้าวได้		
ทราบ	55	77.5
ไม่ทราบ	16	22.5
รวม	71	100.0
ท่านทราบหรือไม่ว่าแบ่งข้าวของวิสาหกิจชุมชนสามารถใช้ทดแทนแบ่งสาธิตได้		
ทราบ	56	78.9
ไม่ทราบ	15	21.1
รวม	71	100.0
ทราบหรือไม่ว่าแบ่งข้าวของวิสาหกิจชุมชนเป็นแบ่งข้าวชนิดคาร์โบไฮเดรตต่ำ LOW CARBOHYD		
ทราบ	50	70.4
ไม่ทราบ	21	29.6
รวม	71	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริโภคมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผลิตภัณฑ์แบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่ผ่านช่องทาง FACEBOOK มากที่สุด คือ ร้อยละ 66.2 รองลงมา คือ การออกแสดงสินค้าของวิสาหกิจชุมชน GOOGLE เพื่อนแนะนำ และ LINE (ร้อยละ 12.7, 11.3, 8.5 และ 1.4) ตามลำดับ ผู้บริโภคสามารถสั่งซื้อแบ่งข้าวได้ทางช่องทาง FACEBOOK มากที่สุด คือ ร้อยละ 73.2 รองลงมา คือ LINE ตัวแทนจำหน่าย และโทรศัพท์ (ร้อยละ 11.3, 8.5 และ 7.0) ตามลำดับ มีปริมาณการเลือกซื้อต่อครั้งที่ 1 – 2 กิโลกรัม มากที่สุด คือ ร้อยละ 54.9 รองลงมา คือ 3 – 4 กิโลกรัม และ 5 กิโลกรัมขึ้นไป (ร้อยละ 26.8 และ 18.3) ตามลำดับ ในด้านการเลือกซื้อสินค้าผู้บริโภคคำนึงถึงคุณภาพของสินค้ามากที่สุด คือ ร้อยละ 54.9 รองลงมา คือ ด้านราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด (ร้อยละ 29.6, 9.9 และ 5.6) ตามลำดับ ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจในตัวสินค้าในเรื่องของผู้ที่แพ็กถุงเตนและแบ่งสาธิตสามารถบริโภคแบ่งข้าวได้ ร้อยละ 77.5 ผู้บริโภคทราบว่าสามารถใช้แบ่งข้าวของวิสาหกิจ

ชุมชนทดแทนแป้งสาลีได้ ร้อยละ 78.9 และผู้บริโภคทราบว่าแป้งข้าวของวิสาหกิจชุมชนเป็น แป้งข้าวชนิดคาร์โบไฮเดรตต่ำ LOW CARBOHYD ร้อยละ 70.4

1.3.2 ความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อการจัดการด้านการตลาด โดยใช้ Marketing Mix (4P) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี

การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่มีต่อการจัดการด้านการตลาด โดยใช้ Marketing Mix (4P) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นต่อการจัดการด้านการตลาด (4P) ผลลัพธ์แบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่

การจัดการด้านการตลาด (4P) ผลลัพธ์แบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่	Mean	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์			
สินค้ามีลักษณะที่สะอาดปลอดภัย มีใบรับรอง อย.	4.97	0.17	มากที่สุด
รูปลักษณ์และบรรจุภัณฑ์สวยงามมีความทันสมัย	4.86	0.35	มากที่สุด
มีฉลากแสดงข้อมูลรายละเอียดสินค้าอย่างชัดเจน	4.79	0.41	มากที่สุด
สินค้ามีการบอกอัตราส่วนผสมของการทำที่ชัดเจน	4.89	0.32	มากที่สุด
สินค้ามีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความดึงดูด	4.86	0.35	มากที่สุด
สินค้าบอกถึงคุณค่าทางโภชนาการที่ชัดเจน	4.86	0.35	มากที่สุด
รวม	4.87		มากที่สุด
ปัจจัยด้านราคา			
ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ	4.49	0.69	มาก
ราคาเหมาะสมกับปริมาณ	4.56	0.69	มากที่สุด
ประโยชน์ที่ได้รับมีความคุ้มค่ากับเงินที่เสียไป	4.69	0.55	มากที่สุด
ค่าใช้จ่ายในการจัดส่งสินค้าเหมาะสม	4.32	0.73	มาก
มีการบอกราคาที่ชัดเจน	4.31	0.76	มาก
มีหลายราคาให้เลือก	4.32	0.69	มาก
รวม	4.45		มาก
ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย			
มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น ช่องทางออนไลน์ เคาน์เตอร์	4.00	0.75	มาก
สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้จำหน่ายได้ง่าย	4.24	0.78	มาก
มีสถานที่จัดจำหน่ายหลายสาขา	3.69	0.96	มาก
ตำแหน่งในการวางสินค้าสามารถหาได้ง่าย	3.63	0.97	มาก
มีการกระจายของสินค้าที่หลากหลายช่องทาง	3.69	0.96	มาก
รวม	3.85		มาก
ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด			
มีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่ตรงกับความต้องการ	3.38	1.01	ปานกลาง
การโฆษณาประชาสัมพันธ์มีความน่าสนใจ	3.56	0.92	มาก
มีการให้ความรู้และอธิบายคำแนะนำสินค้าได้ดี มีความน่าเชื่อถือ	3.85	0.76	มาก
มีการโปรโมชัน ส่วนลด แลก แจก แถม	3.48	0.90	ปานกลาง

การจัดการด้านการตลาด (4P) ผลลัพธ์ที่แบ่งขาวไรซ์เบอร์รี่	Mean	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
มีการให้บริการลูกค้าหลังการขายที่ดี	3.65	0.89	มาก
รวม	3.58		มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.87 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยสินค้ามีลักษณะที่สะอาดปลอดภัยมีใบรับรองอย. เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุดคือ ค่าเฉลี่ย 4.97 รองลงมา คือ สินค้ามีการบอกอัตราส่วนผสมของการทำที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.89) รูปลักษณ์และบรรจุภัณฑ์สวยงามมีความทันสมัย (ค่าเฉลี่ย 4.86) สินค้ามีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีความดึงดูด (ค่าเฉลี่ย 4.86) สินค้าบอกถึงคุณค่าทางโภชนาการที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.86) และปัจจัยฉลากแสดงข้อมูลรายละเอียดสินค้าอย่างชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.79) แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านราคา พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 4.45 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญด้านประโยชน์ที่ได้รับมีความคุ้มค่ากับเงินที่เสียไปและราคาเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ย 4.69 และ 4.56 ตามลำดับ รองลงมา คือ ด้านราคาเหมาะสมกับคุณภาพ (ค่าเฉลี่ย 4.49) ค่าใช้จ่ายในการจัดส่งสินค้าเหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 4.32) มีหลายราคาให้เลือก (ค่าเฉลี่ย 4.32) มีการบอกราคาที่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 4.31) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 3.85 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก คือ สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้จำหน่ายได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 4.24) ช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย (ค่าเฉลี่ย 4.00) มีสถานที่จัดจำหน่ายหลายสาขา (ค่าเฉลี่ย 3.69) มีการกระจายของสินค้าที่หลากหลายช่องทาง (ค่าเฉลี่ย 3.69) และตำแหน่งในการวางสินค้าสามารถหาเจอได้ง่าย (ค่าเฉลี่ย 3.63) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ที่ 3.58 ซึ่งอยู่ในระดับมาก โดยมีปัจจัยที่ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก คือ การให้ความรู้และอธิบายคำแนะนำสินค้าได้ดี มีความน่าเชื่อถือ (ค่าเฉลี่ย 3.85) การให้บริการลูกค้าหลังการขายที่ดี (ค่าเฉลี่ย 3.65) และการโฆษณาประชาสัมพันธ์มีความน่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.56) ตามลำดับ และปัจจัยที่ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการโปรโมชัน ส่วนลด แลก แจก แถม (ค่าเฉลี่ย 3.48) และมีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่ตรงกับความต้องการ (ค่าเฉลี่ย 3.38) ตามลำดับ

2. การจัดทำแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี

2.1 การวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ TOWS Matrix

การประมวลสภาพแวดล้อมโดยใช้ SWOT Analysis เพื่อมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี จากนั้นนำมา

ค้นหาทางเลือกเพื่อที่จะกำหนดแนวทางแก้ไขในแต่ละทางเลือกโดยใช้การวิเคราะห์ TOWS Matrix แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ TOWS Matrix

TOWS	S จุดแข็ง	W จุดอ่อน
	S1. ผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐาน	W1. รูปแบบการประชาสัมพันธ์มีน้อย
	S2. สินค้าใช้วัตถุดิบจากแป้งข้าวที่ปราศจากกลูเตน	W2. มีช่องทางการจัดจำหน่ายน้อย
	S3. ผลิตภัณฑ์แป้งข้าวได้รับการรับรองจาก อย.	W3. ข้อมูลทางด้านการตลาดน้อย
	S4. บรรจุภัณฑ์มีความสะอาดและสวยงาม	W4. วิสาหกิจชุมชนเป็นผู้จัดส่งสินค้าเองโดยตรง ทำให้มีงบประมาณในด้านการขนส่ง และเวลา
	S5. ราคาเหมาะกับคุณภาพสินค้าไม่ถูกหรือแพงจนเกินไป	
O โอกาส	SO กลยุทธ์เชิงรุก	WO กลยุทธ์เชิงแก้ไข
O1. รสนิยมของคนยุคใหม่ที่หันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น	1. การคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มีความทันสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่เริ่มมีแนวโน้มหันมาใส่ใจสุขภาพมากขึ้น	1. การเข้าไปเสนอขายสินค้าโดยตรงแก่ตลาดเป้าหมาย เช่น ร้านจำหน่ายอุปกรณ์เบเกอรี่ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น เพื่อเพิ่มยอดขายและการเป็นที่รู้จักของผู้บริโภค
O2. แนวโน้มของกระแสความนิยมสำหรับผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	2. จากกระแสนิยมในการเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในปัจจุบัน จึงควรเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา	
O3. กระแสนิยมอาหาร Gluten – Free มีโอกาสขยายตัว	3. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางสื่อสังคมต่างๆ ที่ตรงกับพฤติกรรม ผู้บริโภค เช่น Facebook Line Instagram เป็นต้น	
O4. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็ก และส่งเสริมธุรกิจที่เกี่ยวข้องสุขภาพมากยิ่งขึ้น		
O5. เทคโนโลยีการสื่อสารที่เข้าถึงผู้บริโภคได้ง่ายและหลายช่องทาง เช่น Facebook Line Instagram เป็นต้น		
T อุปสรรค	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน	WT กลยุทธ์เชิงรับ
T1. สภาพเศรษฐกิจ จดตกต่ำ ประชาชนจึงระมัดระวังการใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้ลูกค้าลดลง	1. มีการจัดโปรโมชั่นเพื่อส่งเสริมการขายทำให้ผู้บริโภครู้สึกคุ้มค่าและเกิดการบอกต่อ	1. ทำสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการจดจำให้แก่ผู้บริโภคอย่างรวดเร็ว โดยต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ของธุรกิจเป็นหลัก
T2. การเกิดคู่แข่งใหม่ในตลาด อาจทำให้ยอดขายลดลง	2. สร้างเรื่องราวในการผลิตสินค้าเพื่อสร้างการรับรู้คุณค่าและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภค จะช่วย	2. ทำการวิเคราะห์สภาพคู่แข่งขึ้นเพื่อทราบจุดเด่น – จุดด้อย และนำจุดด้อยของคู่แข่งมาปรับเป็น

T อุปสรรค	ST กลยุทธ์เชิงป้องกัน	WT กลยุทธ์เชิงรับ
T3. มีสินค้าทดแทนที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้องสร้างความแตกต่างของสินค้าให้เด่นชัดและสื่อถึงประโยชน์ที่ลูกค้าจะได้รับ เพื่อช่วยเสริมการตัดสินใจของผู้บริโภค	ทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในการเลือกซื้อมากยิ่งขึ้น	จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ นั่นคือ คู่แข่งขันมีการกำหนดราคาที่สูง วิสาหกิจชุมชนก็กำหนดราคาที่ต่ำกว่าหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพมากกว่า

2.2 การสร้างแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี

จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ การวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix สามารถสร้างแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรีตามศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนและกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายโดยพิจารณาจากฐานข้อมูลสถิติของวิสาหกิจชุมชนที่สามารถดำเนินการได้ ทั้งหมด 5 แผน แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	ข้อดี	ข้อเสีย
1. กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (SO)	1. เพื่อเพิ่มยอดขายร้อยละ 10 ในทุกไตรมาส 2. เพื่อออกผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า 3. เพื่อเพิ่มความหลากหลายของขนาดบรรจุภัณฑ์และสร้างฉลากแสดงรายละเอียดสินค้าให้เหมาะสม	กลุ่มลูกค้าของวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น และมีรายได้เพิ่มขึ้น	วิสาหกิจชุมชนมีภาระงานมากขึ้น มีงบประมาณและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
2. กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการตลาด (SO)	1. เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น	กลุ่มลูกค้าของวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น ลูกค้าเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้สะดวกขึ้น สร้างรายได้เพิ่มขึ้น	วิสาหกิจชุมชนมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้การสร้างร้านค้าออนไลน์
3. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ (SO)	1) เพื่อเพิ่มการรู้จัก โดยการมียอดการติดตามทาง Social Network เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในทุกไตรมาส 2) เพื่อเพิ่มยอดขายร้อยละ 10 ในทุกไตรมาส	กลุ่มลูกค้าของวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น ลูกค้าเข้าถึงผลิตภัณฑ์มากขึ้น และรายได้เพิ่มขึ้น	วิสาหกิจชุมชนมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และต้องใช้เวลาในการศึกษาเรียนรู้การโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านทาง Social Network
4. กลยุทธ์การจัดโปรโมชั่นเพื่อส่งเสริมการขาย (ST)	1) เพื่อเพิ่มยอดขายให้ได้ร้อยละ 10 ในทุกไตรมาส	กระตุ้นรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขาย	วิสาหกิจชุมชนมีงานและภาระรับผิดชอบมากขึ้น

กลยุทธ์	วัตถุประสงค์	ข้อดี	ข้อเสีย
	2) เพื่อเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและสนับสนุนพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง		
5. กลยุทธ์การจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ (WT)	1) เพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภค ให้เกิดการรับรู้มากกว่าร้อยละ 50 2) เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการโฆษณา โดยเลือกสื่อที่ใช้ต้นทุนต่ำแต่ได้ผลตอบแทนสูง 3) เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แบ่งข้าว	ทำให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายรู้จักผลิตภัณฑ์แบ่งข้าวอย่างรวดเร็ว และเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น	มีค่าใช้จ่ายในการจัดทำสื่อโฆษณาและประชาสัมพันธ์

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยกลยุทธ์การตลาดวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงการจัดการด้านการตลาดและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ Marketing Mix (4P) ในกลุ่มตัวอย่างวิสาหกิจชุมชน พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ มีจุดเด่นและมีความแตกต่างจากสินค้าในท้องตลาด และได้รับการรับรองมาตรฐานจาก ออย. 2) ด้านราคา มีการกำหนดราคาจากการคำนวณตามต้นทุนการผลิตและค่าแตกต่างของกำไรชัดเจนคือ อัตรากำไรร้อยละ 30 ของการขายส่ง และร้อยละ 60 จากการขายปลีก 3) ด้านการจัดจำหน่าย มีการจัดจำหน่ายสินค้าโดยตรงแก่ผู้บริโภค ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนมีค่าเสียโอกาสต่างๆ เกิดขึ้น เช่น ค่าขนส่ง ค่าแรง เป็นต้น และ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการแนะนำสูตรการใช้แบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่ในช่องทางออนไลน์ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีของผู้บริโภค ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Marco Thom ที่กล่าวว่าผู้ประกอบการควรนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างมูลค่า และควรเรียนรู้ทักษะจำเป็น 7 ประการ คือ 1) ทักษะด้านความคิด 2) ทักษะด้านโอกาส 3) ทักษะด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ 4) ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ 5) ทักษะด้านการเป็นผู้นำ 6) ทักษะด้านการบริหารการเงิน และ 7) ทักษะด้านการตลาด (Thom, M., 2016)

การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการถึงความเห็นที่มีต่อการจัดการด้านการตลาดและการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ แบ่งข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่น แปลกใหม่และมีความแตกต่างจากคู่แข่ง เป็นสินค้าทางเลือกให้แก่ผู้ที่แพ้กลูเตนและแป้งสาลี และในอนาคตยังอาจเป็นสินค้าที่กลุ่มผู้รักสุขภาพหันมาให้ความสนใจ แต่ยังมีข้อด้อยในด้านบรรจุภัณฑ์ ซึ่งยังขาดความทันสมัย ไม่มีความหลากหลายของขนาด และมีมูลรายละเยียดสินค้าน้อย 2) ด้านราคา มีรูปลักษณ์ของบรรจุภัณฑ์ที่ดีและมีขนาดเหมาะสมกับราคาเมื่อเทียบกับคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการจึงทำให้ลูกค้ากล้าตัดสินใจซื้อ

3) ด้านการจัดจำหน่าย มีการขายผลิตภัณฑ์แปงข้าวโดยตรงสู่ผู้บริโภค ซึ่งวิสาหกิจชุมชนควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เช่น ทางออนไลน์ หรือร้านค้าตัวแทนจำหน่าย เป็นต้น และ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด วิสาหกิจชุมชนควรมีการโฆษณาแจ้งข่าวสารผ่านช่องทางออนไลน์อย่างต่อเนื่อง และการทำคลิปวิดีโอสาธิตวิธีการใช้แปงข้าว พร้อมทั้งควรมีการจัดโปรโมชั่นส่งเสริมการขายด้วย

และจากการเก็บแบบสอบถามในกลุ่มผู้บริโภคพบว่า ผู้บริโภคมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่ผ่านช่องทาง FACEBOOK มากที่สุด (ร้อยละ 66.2) สอดคล้องกับการสั่งซื้อแปงข้าวทางช่องทาง FACEBOOK มากที่สุดเช่นเดียวกัน (ร้อยละ 73.2) และมีปริมาณการเลือกซื้อต่อครั้งที่ 1 – 2 กิโลกรัม มากที่สุด (ร้อยละ 54.9) ซึ่งในด้านการเลือกซื้อสินค้าผู้บริโภคคำนึงถึงคุณภาพของสินค้ามากที่สุด (ร้อยละ 54.9) สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อการจัดการด้านการตลาด พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.87 อยู่ในระดับมากที่สุด) ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยรวมของทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก (4.45, 3.85 และ 3.58) ตามลำดับ

เมื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสังเคราะห์พบว่า วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรีมีศักยภาพในการดำเนินงานการตลาดของผลิตภัณฑ์แปงข้าวไรซ์เบอร์รี่ อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรียังคงมีจุดอ่อนและภัยคุกคามจากสถานการณ์การติดเชื้อไวรัสโควิด-19 คณะผู้วิจัยจึงได้ใช้ข้อมูลดังกล่าวร่วมกันระดมสมองในการวางแผนกลยุทธ์การตลาดของวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis และการวิเคราะห์กลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix ได้ทั้งหมด 5 แผน ดังนี้ แผนที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มยอดขายร้อยละ 10 ในทุกไตรมาส และเพิ่มความหลากหลายของขนาดบรรจุภัณฑ์และสร้างฉลากแสดงรายละเอียดสินค้าให้เหมาะสม แผนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการตลาด มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น แผนที่ 3 กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการรู้จักร้านของวิสาหกิจชุมชนโดยการมียอดการติดตามทาง Social Network เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในทุกไตรมาส แผนที่ 4 กลยุทธ์การจัดโปรโมชั่นเพื่อส่งเสริมการขาย มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มยอดขายให้ได้ร้อยละ 10 ในทุกไตรมาสและเพิ่มโอกาสในการขายสินค้าและสนับสนุนพฤติกรรมผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง และแผนที่ 5 กลยุทธ์การจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีเป้าหมายเพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภคให้เกิดการรับรู้มากกว่าร้อยละ 50

สรุป/ข้อเสนอแนะ

วิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรีเป็นองค์กรที่มีเป้าหมายการพัฒนาโดยดำเนินการจัดตั้งเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวของชุมชนให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้น จึงได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกพัฒนาผลิตภัณฑ์แป้งข้าวไรซ์เบอร์รี่ในนาม “เต็มสุข” ปัจจุบันการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนถือว่ามีความก้าวหน้า จากผลการศึกษาความความคิดเห็นของผู้บริโภค โดยใช้ Marketing Mix (4P) พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมในทุกปัจจัยอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับมาก (ร้อยละ 4.87, 4.45, 3.85 และ 3.58 ตามลำดับ) แต่ยังคงขาดวิธีการและเทคนิคทางการตลาดในการขยายและสร้างฐานลูกค้าให้กว้างขวางขึ้นเพื่อความมั่นคงทางธุรกิจ ดังนั้นจึงได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวางกรอบแนวทางการตลาดที่ควรดำเนินการ 5 แผนงาน ดังนี้ แผนที่ 1 กลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (SO) เพื่อเพิ่มยอดขาย แผนที่ 2 กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการตลาด (SO) เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น แผนที่ 3 กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (SO) เพื่อเพิ่มยอดขายการติดตามผ่าน Social Network แผนที่ 4 กลยุทธ์ส่งเสริมการขาย (ST) เพื่อเพิ่มยอดขาย และแผนที่ 5 กลยุทธ์การจัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ (WT) เพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ธีรรัตน์ รัตนวิสุทธิอมร และปิยวรรณ สิริประเสริฐศิลป์. (2565). องค์ประกอบสมรรถนะของสมาธิฟาร์มเมอร์ชาวอินทรีในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(2), 223-240.
- นวลอนงค์ บุญฤทธิพงศ์. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฑาทอง.
- ปรียศรี พรหมจินดา และโสเมฉาย บุญญานันต์. (2564). การพัฒนาศิลปหัตถกรรมจักสานไทยร่วมสมัยของวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมสู่ความยั่งยืน กรณีศึกษาพหุเทศะพื้นที่. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(12), 576-590.
- ปณณธร คำแก้ว. (2564). ข้อมูลทั่วไปวิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี. ชลบุรี: วิสาหกิจชุมชนชาวคนเมืองชลบุรี.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2553). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มินเซอริสซ์พพลาย.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2554). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: แฮสส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

- วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี. (2564). สถิติรายการซื้อสินค้าจากวิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี. ชลบุรี: วิสาหกิจชุมชนข้าวคนเมืองชลบุรี.
- เอกชัย บุญยาพิษฐาน. (2557). คู่มือวิเคราะห์ SWOT อย่างมืออาชีพ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2007). Principles of marketing. (10th ed.). New Jersey : Pearson Prentice Hall.
- Thom, M. (2016). Crucial Skills for the Entrepreneurial Success of Fine Artists. Artivate, 5(1), 3-24.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์
สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต
คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข*
CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF CREATIVE LEADERSHIP
FOR STUDENTS OF THE BACHELOR OF NURSING PROGRAM
FACULTY OF NURSING ROYAL INSTITUTE MINISTRY
OF PUBLIC HEALTH

จิรภัค สุวรรณเจริญ

Jirapuk Suwanjaroen

มารุต พัฒนาผล

Marut Patphol

ดนุลดา จามจุรี

Danulada Jamjuree

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E - mail: s_jirapuk@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข และตรวจสอบความกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก ปีการศึกษา 2563 จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี 4 เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายภาคกลาง, เครือข่ายภาคเหนือ, เครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเครือข่ายภาคใต้ โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) จำนวน 340 คน ด้วยแบบสอบถามประเมินระดับความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 3 ด้าน รวมจำนวน 17 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คนอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

* Received 6 June 2022; Revised 23 June 2022; Accepted 26 June 2022

ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความยืดหยุ่น 2) ด้านการแก้ปัญหา และ 3) ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนคือ มีค่า Chi - square (χ^2) เท่ากับ 112.19, ค่า p - value ของ Chi - square เท่ากับ 0.50 ซึ่งมากกว่า .05, ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) เท่ากับ 0.99, ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.958, ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.000, ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (SRMR) เท่ากับ 0.096 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 โดยแต่ละองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) อยู่ระหว่าง 0.23 - 0.57

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน, ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

The objective of this research article was to examine the goodness of fit model creative leadership for students of the Bachelor of Nursing program Faculty of Nursing Royal Institute Ministry of Public Health with empirical data by confirmatory factor analysis. Data were multistage random sampling 340 participants in the Bachelor of Nursing Program, Academic Year 2020 from 4 networks of Boromarajonani College of Nursing including the central network, northern network, North eastern network and the southern network from the elements of creative leadership in 3 aspects, totalling 17 items assessing their opinions on creative leadership skills using a 5 - level estimation scale. The content accuracy (IOC) from 5 experts ranged from 0.60 - 1.00, with a confidence value of 0.83. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation. and affirmative component analysis (CFA). The results showed that There are three affirmative components of creative leadership: 1) flexibility, 2) problem - solving skills, and 3) creative communication. which is harmonious with empirical data The harmony index is Chi - square (χ^2) = 112.19, Chi - square p - value 0.50 greater than .05, relative chi - square statistic (χ^2 / df) = 0.99, The comparative harmonization index (GFI) was 0.958, the comparative harmonization index (CFI) was 1.000, the residual root mean squared index (SRMR) was 0.096, and the root mean squared the estimated tolerance (RMSEA) is 0.000, with each component having a factor loading between 0.23 - 0.57.

Keywords: Confirmatory factor analysis, Creative Leadership, Nursing Students

บทนำ

การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาไทยยุคการศึกษา 4.0 เป็นยุคที่ผู้เรียน ต้องมีการเรียนรู้ อย่างมีเป้าหมาย รู้เท่าทันสถานการณ์ การเรียนควรเป็นไปเพื่อสะสมความรู้และประสบการณ์ รู้จักที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มในตนเอง ทำให้ตนเป็นคนมีศักยภาพรอบด้าน ทั้งทางการเรียนรู้ การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ มีการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ การมีวินัยในตนเอง และการมีภาวะผู้นำ สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมตลอดเวลา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิรภัค สุวรรณเจริญ และคณะ ที่ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยมีการจัด กิจกรรมกระบวนการเรียนแบบใฝ่รู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติผ่าน กระบวนการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์อย่างเป็นระบบ จนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้และ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน 3) การนำเสนอความรู้และ 4) การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ ความรู้ (จิรภัค สุวรรณเจริญ และคณะ, 2560) เช่นเดียวกับ ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และ คณิต เขียววิชัย ที่ศึกษาการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิง สร้างสรรค์ สำหรับผู้น้องครุศาสตรบัณฑิต/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557 - 2566) พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้น้องครุศาสตรบัณฑิต/นักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาประกอบด้วย 13 ตัวประกอบ แต่ด้านที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ดังนี้ 1) ด้านการยอมรับการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านความยืดหยุ่น และ 3) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา (ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และ คณิต เขียววิชัย, 2558)

ในวิชาชีพพยาบาลนั้น ภาวะผู้นำเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากเป็นคุณสมบัติที่ พยาบาลทุกคนพึงมี การผลิตบัณฑิตพยาบาลต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคม ซึ่งการ ทำงานของพยาบาลส่วนใหญ่จะทำงานร่วมกับบุคลากรในสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือที่ เรียกว่า “สหสาขาวิชาชีพ” ทำให้พยาบาลต้องปฏิบัติบทบาทผู้นำทีมในสถานการณ์ที่แตกต่าง กัน สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตพยาบาล ประการหนึ่งที่กำหนดไว้ ได้แก่ บัณฑิตพยาบาลต้องมีภาวะผู้นำ สามารถบริหารจัดการตนเองและงานได้ โดยเชื่อว่าเมื่อสำเร็จ การศึกษา บัณฑิตพยาบาลจะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และ ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ส่งผลต่อการจัดการศึกษาสาขา พยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพด้านสุขภาพระดับอุดมศึกษา

ที่นอกจากจะมุ่งหวังให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความสามารถทั้งในศาสตร์ของวิชาชีพและในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องแล้ว วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนอีกประการหนึ่งคือมุ่งหวังให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำ สามารถนำตนเอง และนำบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสมด้วย ทั้งนี้ จากผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตด้านความสามารถในการปรับตัวและภาวะผู้นำของบัณฑิตพยาบาล ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา ระหว่างปีการศึกษา 2560 - 2562 พบว่า อยู่ในระดับพอใช้ ถึง ระดับดีขึ้นไป โดยมีข้อเสนอแนะ ได้แก่ “บัณฑิตพยาบาลมีความเป็นผู้นำและสามารถปรับตัวได้ในบางสถานการณ์ที่ไม่เร้าใจเท่าที่ควร หากมีเวลาเป็นตัวกำหนด จะส่งผลให้บัณฑิตพยาบาลมีการแก้ไขปัญหาซ้ำลง ขาดความมั่นใจในการแสดงตัวเพื่อเข้าคลี่คลายปัญหา ขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นในเหตุการณ์เฉพาะหน้า ขาดความสามารถในการตัดสินใจและการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น” (ผลการประเมินความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิต และทีมสหสาขาวิชาชีพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา 2560 - 2562) ซึ่งการผลิตบัณฑิตพยาบาลให้มีคุณภาพ สามารถเตรียมรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงนั้น ส่วนสำคัญคือการพัฒนาให้นักศึกษาคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ และที่สำคัญคือ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจ สามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ในขณะปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ รวมทั้งมีพฤติกรรมการแสดงออกถึงความสามารถและทักษะในการนำ การจูงใจบุคคลอื่น ๆ ด้วยความยืดหยุ่น มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ Carolyn Chambers Clark กล่าวไว้ในหนังสือ Creative Nursing Leadership and Management ว่า ผู้นำทางการพยาบาลเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยคุณลักษณะ คือ 1) ทักษะพื้นฐาน (basic skills) ประกอบด้วย การจัดการความเครียดทั้งของตนเอง และความเครียดที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ด้วยความยืดหยุ่น การใช้ความคิดวิจารณ์ญาณในการแก้ปัญหา และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และ 2) ทักษะขั้นสูง (advance skills) ประกอบด้วย การจูงใจและการสร้างทีมงาน เพื่อเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติการพยาบาล สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทัน (Carolyn Chambers Clark, 2009)

ดังนั้น ผู้นำรุ่นใหม่ต้องมีความคิดเชิงวิเคราะห์ เมื่อวิเคราะห์แล้วจะต้องคิดสิ่งใหม่ ๆ คิดนอกกรอบ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงควรเป็นต้นแบบของการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาด้านภาวะผู้นำต่อไป ด้วยวิธีการวิจัย ทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบและกระบวนการ (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2553) สอดคล้องกับผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์ ที่สรุปว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ (Vision) จินตนาการ (Imagination) และความยืดหยุ่น (Flexibility) (กิตติ์กาญจน์ ปฏิพันธ์, 2555) สอดคล้องกับผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ของ ศศิธรดา แพงไทย และคณะ พบว่า มี 3 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ด้านวิสัยทัศน์ ประกอบด้วย 1.1) การสร้างวิสัยทัศน์ 1.2) การสื่อสารวิสัยทัศน์ 1.3) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) ด้านผู้นำของผู้นำ ประกอบด้วย 2.1) ความตระหนักรู้วัฒนธรรมละบริยาภาศ 2.2) ความสามารถด้านเทคโนโลยี 2.3) ความสามารถทางสติปัญญา และ 3) ด้านคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ประกอบด้วย 3.1) สร้างสรรค์นวัตกรรม 3.2) ประยุกต์ใช้นวัตกรรม 3.3) ความท้าทาย 3.4) ความยืดหยุ่นและจินตนาการ (ศศิธรดา แพงไทย และคณะ, 2562) เช่นเดียวกับ Puccio. M. et al. ได้สรุปว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้คือ การจูงใจ (Motivation) จินตนาการ (Imagination) และความคิดริเริ่ม (Originality) ทั้งนี้ จากการศึกษางานวิจัยจำนวนมากที่สนับสนุนแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) สามารถยืนยันได้ว่าทฤษฎีดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดี โดยได้รับการยอมรับกันมากในศตวรรษที่ 21 (Puccio. M. et al., 2011) สอดคล้องกับ Carolyn Chambers Clark กล่าวไว้ในหนังสือ Creative Nursing Leadership and Management ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในวิชาชีพพยาบาล ประกอบด้วย การปรับบทบาท การจัดการความเครียด การบริหารเวลา การคิดวิจารณ์ญาณ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การจัดการความขัดแย้ง การมอบหมายงาน และการเคารพกฎหมาย (Carolyn Chambers Clark, 2009)

ในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำจำนวนมาก และมีความหลากหลาย เช่น ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ แต่ทั้ง 3 ลักษณะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้นำ และจากการสำรวจ ผู้วิจัยพบว่า แต่ละงานวิจัยมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน โดยส่วนมากจะมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร (พิมพ์พร พิมพ์เกาะ, 2557); (กิตติกรธรรมกิจวัฒน์ และมานิตย์ อาษานอก, 2562); (สุภาพ ฤทธิ์บำรุง และวัลลภา อาริรัตน์, 2557) มีการวัดตัวแปรตามในงานวิจัยแต่ละเรื่องเป็นคนละหน่วย และผลการวิจัยอาจมีข้อขัดแย้ง ทำให้ไม่สามารถหาข้อสรุปที่ชัดเจนได้ว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ดังกล่าวมีประสิทธิภาพหรือไม่ และมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด รวมทั้งการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ควรใช้รูปแบบใดในการพัฒนา และใช้ระยะเวลาในการพัฒนานานเท่าใด ทั้งนี้ ในการวิจัยที่ผู้วิจัยรวบรวม พบว่า ยังไม่มีงานวิจัยเรื่องใดที่พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่ต้องทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต นักศึกษาด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นจากรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) เพื่อตรวจสอบ

ความกลมกลืนของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาล ศาสตรบัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี 4 แห่ง ที่อยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาปีการศึกษา 2563 จำนวน 13,953 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี 4 แห่ง ที่อยู่ระหว่างการศึกษาศึกษาปีการศึกษา 2563 จำนวน 340 คน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดตามแนวคิดของ Costello and Osborne ที่เสนอว่า กลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวน 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ จึงจะเหมาะสมกับขนาดของโมเดลที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Costello, A. B. & Osborne, J. W., 2005) ซึ่งผู้วิจัยทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) แล้วจึงหยิบฉลากชื่อวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จาก 4 เครือข่ายรวม 12 แห่ง ดังนี้ 1) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เครือข่ายภาคกลาง จำนวน 4 แห่ง จาก 12 แห่ง จำนวน 120 คน 2) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เครือข่ายภาคเหนือ จำนวน 3 แห่ง จาก 7 แห่ง จำนวน 80 คน 3) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เครือข่ายภาคใต้ จำนวน 2 แห่ง จาก 5 แห่ง จำนวน 60 คนและ 4) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เครือข่ายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 แห่ง จาก 6 แห่ง จำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามประเมินระดับความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถาบันการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นบุตรลำดับที่ บทบาทหน้าที่ในสถาบันการศึกษา และระยะเวลาที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติบทบาทหน้าที่ และ 2) คือ แบบสอบถามประเมินระดับความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ลักษณะแบบวัดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ เห็นด้วยมากที่สุด (5 คะแนน) จนถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด (1 คะแนน) จำนวน 17 ข้อ โดยวัดทักษะภาวะผู้นำเชิง

สร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความยืดหยุ่น จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านการแก้ปัญหา จำนวน 6 ข้อ และ 3) ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 6 ข้อ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ทั้งฉบับจากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำ 2 ท่าน, ด้านการจัดการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 2 ท่าน และด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 1 ท่าน โดยมีผลการทดสอบอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 และทดสอบความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ (Internal Consistency Reliability) ในกลุ่มนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.83

การเก็บและรวบรวมข้อมูลและการพิทักษ์สิทธิ์

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เลขที่ SWUEC/X/G - 069/2564 ก่อนที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามประเมินระดับความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 17 ข้อไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 340 คน โดยการส่งแบบสอบถาม Google form ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดในตอบแบบสอบถาม จุดประสงค์ของการวิจัย วิธีการตอบแบบวัด รวมถึงการรักษาข้อมูลให้เป็นความลับ และแนวทางการขอออกจากการวิจัย ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษา มาวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ด้วยโปรแกรม R

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading : b) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error : SE) การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t Values) ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (Coefficient of Determination : R^2) ของตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบ ทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น ด้านการแก้ปัญหา และด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิเคราะห์ พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading: b) ของตัวชี้วัดของทั้ง 3 องค์ประกอบ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.23 - 0.57 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน มีค่าตั้งแต่ 0.08 - 0.13 ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มีค่าตั้งแต่ 2.77 - 6.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

($p < 0.05$) และค่าความเชื่อมั่นของการวัดข้อมูลของตัวชี้วัด มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ตั้งแต่ 0.06 - 0.33 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) ค่าการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ (t) และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่งของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต	Mean	S.D.	Standardize Factor Loading	Standardize Error	T	R^2
ด้านความยืดหยุ่น						
1. การปรับตัวตาม สถานการณ์	4.91	0.29	0.38	0.10	3.90	0.14
2. ความยืดหยุ่นตามการ เปลี่ยนแปลง	4.82	0.38	0.48	0.09	5.43	0.23
3. การควบคุมอารมณ์ใน สถานการณ์ คับขัน	4.79	0.41	0.37	0.09	4.34	0.14
4. การมองเห็นทางออกของ ปัญหา	4.76	0.44	0.41	0.09	4.46	0.17
5. ความรับผิดชอบของตนเอง ต่อผู้อื่น	4.78	0.42	0.25	0.09	2.77	0.06
ด้านการแก้ปัญหา						
1. การทำความเข้าใจกับ ปัญหาที่พบ	4.95	0.21	0.50	0.13	3.91	0.25
2. การวิเคราะห์สาเหตุ เพื่อ หาแนวทางแก้ปัญหา	4.75	0.43	0.57	0.09	6.60	0.33
3. การจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหา	4.64	0.48	0.39	0.09	4.42	0.15
4. การหาแนวทางแก้ปัญหา จากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ	4.71	0.45	0.33	0.09	3.57	0.11
5. ความสามารถในการ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของ ปัญหา	4.73	0.44	0.30	0.09	3.30	0.09
6. การนำเสนอทางเลือกใน การแก้ปัญหา	4.71	0.45	0.53	0.09	6.13	0.29
ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์						
1. การรวบรวมข้อมูลก่อนการ สื่อสาร	4.94	0.23	0.29	0.10	3.08	0.09

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต	Mean	S.D.	Standardize Factor Loading	Standardize Error	T	R ²
2. การวิเคราะห์ข้อมูลก่อน การสื่อสาร	4.89	0.32	0.39	0.10	3.71	0.15
3. การใช้รูปแบบการสื่อสาร สองทาง	4.89	0.32	0.29	0.09	3.11	0.09
4. การสื่อสารเพื่อให้กำลังใจ	4.83	0.38	0.33	0.10	3.30	0.11
5. การสื่อสารอย่าง ตรงไปตรงมา	4.69	0.46	0.28	0.09	3.23	0.08
6. การสื่อสารเพื่อสร้างแรง บันดาลใจ	4.65	0.50	0.23	0.08	2.92	0.06

** p<0.05

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมพอดีของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ตามตารางที่ 1 พบว่า ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีของโมเดล มีค่า χ^2 เท่ากับ 112.19 คำนัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.50 และค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi - square) (χ^2/df) เท่ากับ 0.99 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.00 ดังนั้น ค่า χ^2 จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาว่าดัชนีความเหมาะสมพอดีอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่าสูงตามเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้งค่าดัชนีรากกำลังที่สองเฉลี่ยของเศษ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.096 และค่าดัชนีรากกำลังที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.00 แสดงว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น ด้านการแก้ปัญหา และด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถวัดทักษะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตได้

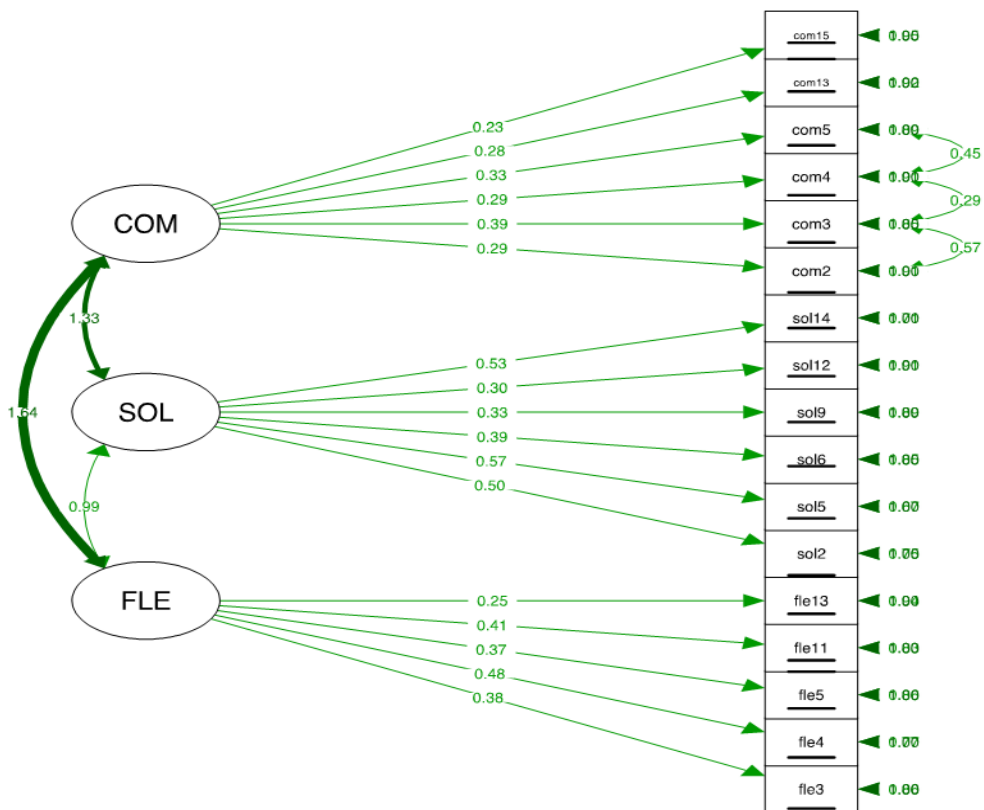
ตารางที่ 2 ค่าดัชนีทดสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดี	ค่าดัชนี	เกณฑ์	ผลบ่งชี้
1. ค่าสถิติไค - สแควร์ (Chi - square : χ^2)	112.19	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ	เหมาะสมดี
2. ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ	0.50	p<0.05	เหมาะสมดี

ดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดี	ค่าดัชนี	เกณฑ์	ผลบ่งชี้
3. ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์(Relative Chi - square) (χ^2/df)	0.99	$\chi^2/df < 2.00$	เหมาะสมดี
4. ค่าดัชนีระดับความเหมาะสมพอดี (GFI)	0.96	GFI > 0.90	เหมาะสมดี
5. ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI)	1.00	CFI > 0.90	เหมาะสมดี
6. ค่าดัชนีรากกำลังที่สองเฉลี่ยของเศษ (SRMR)	0.096	SRMR < 0.05	สูงกว่าเกณฑ์
7. ค่าดัชนีรากกำลังที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA)	0.00	RMSEA < 0.05	เหมาะสมดี

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) ของโมเดลภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทั้ง 3 องค์ประกอบ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.23 - 0.57 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกค่า เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีของโมเดล มีค่า χ^2 เท่ากับ 112.19 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.50 และค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์(Relative Chi - square) (χ^2/df) เท่ากับ 0.99 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2.00 ดังนั้น ค่า χ^2 นั่นคือค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลการวิจัยสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในภาพที่ 1

Chi - square=112.19, (χ^2/df) = 0.99, P - value=0.50, RMSEA=0.00

ภาพที่ 1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ นักศึกษา
หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

อภิปรายผล

การวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข และตรวจสอบความกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยโปรแกรม R ผลการวิจัยพบว่า ได้กำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 3 องค์ประกอบ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทั้ง 3 ด้าน มีค่าเป็นบวก มีขนาดตั้งแต่ 0.23 - 0.57, ค่า χ^2 เท่ากับ 112.19 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.50 และค่าสถิติ ไคสแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi - square) มีค่าน้อยกว่า 2.00 ดังนั้น ค่า χ^2 จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า

โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.96 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ยิ่งเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) รวมทั้งค่าดัชนีรากกำลังที่สองเฉลี่ยของเศษ (SRMR) มีค่าเท่ากับ 0.096 และค่าดัชนีรากกำลังที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.00 ยิ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมร แสงอรุณ ศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความหมายในชีวิตของนักศึกษาครู พบว่าค่า χ^2 เท่ากับ 6.46 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p) เท่ากับ 0.78 และค่าค่าสถิติไค - สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi - square) มีค่าน้อยกว่า 2.00 ดังนั้น ค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีอื่น ๆ ได้แก่ ค่าดัชนีระดับความเหมาะสมพอดี (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ยิ่งเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สมร แสงอรุณ, 2563) ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ในการวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรกับผลการศึกษาจากข้อมูลเชิงประจักษ์ หากผลการวิเคราะห์พบว่าค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 หรือยิ่งเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาล ศาสตรบัณฑิต 3 องค์ประกอบหลัก พบว่า องค์ประกอบด้านความยืดหยุ่นวัดได้จาก 5 ตัวแปรสังเกตได้ ประกอบด้วย 1) การปรับตัวตามสถานการณ์ 2) ความยืดหยุ่นตามการเปลี่ยนแปลง 3) การควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์คับขัน 4) การมองเห็นทางออกของปัญหา และ 5) ความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้อื่น โดยค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ กาญจนา จิตุพันธ์ และกาญจนา สานุกุล ศึกษาความยืดหยุ่นและทนทานของจิตใจโดยใช้ทักษะการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เทคนิคเภสัชกรรม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดขอนแก่น พบว่าความยืดหยุ่นและทนทานของจิตใจ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ องค์ประกอบด้านการจัดการแก้ปัญหา (กาญจนา จิตุพันธ์ และกาญจนา สานุกุล, 2559) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ กฤษพล อัมระนันท์ พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความคิด

สร้างสรรค์และด้านการมีวิสัยทัศน์ (กลยุทธ์ อัมระนันท์, 2559) สอดคล้องกับผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์ ที่สรุปว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ (Vision) จินตนาการ (Imagination) และความยืดหยุ่น (Flexibility) (กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์ และมานิตย์ อาษานอก, 2562) เช่นเดียวกับการศึกษาของสมชาย รุ่งเรือง และธีระวัฒน์ จันทิก ศึกษารูปแบบการพัฒนาผู้นำสู่การสร้างแรงผลักดันเชิงสร้างสรรค์ พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย จินตนาการ (Imagination) ความยืดหยุ่น (Flexibility) วิสัยทัศน์ (Vision) และ การแก้ปัญหา (Problem Solving) (สมชาย รุ่งเรือง และธีระวัฒน์ จันทิก, 2560)

องค์ประกอบด้านการแก้ปัญหา วัดได้จาก 6 ตัวแปรสังเกตได้ ประกอบด้วย 1) การทำความเข้าใจกับปัญหาที่พบ 2) การวิเคราะห์สาเหตุ เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา 3) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 4) การหาแนวทางแก้ปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่ น่าเชื่อถือ 5) ความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของปัญหา และ 6) การนำเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา โดยค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับ Puccio. M. et al. กล่าวไว้ในหนังสือ Creative Leadership: skill that drive change ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ ความรู้เชิงลึก (Depth Knowledge) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem - Solving Skills) และทักษะทางสังคม (Social Skills) (Puccio. M. et al., 2011) เช่นเดียวกับการศึกษาของ หทัยกานต์ กุลวชิราวรรณ และคณะ พบว่าองค์ประกอบของการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหสำหรับหัวหน้างานของอุตสาหกรรมการผลิตเสื้อผ้ามีทั้งหมด 8 ด้าน คือ 1) การระบุปัญหา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล และค้นหาสาเหตุ 3) การวิเคราะห์ปัญหา 4) การจัดหมวดหมู่และเชื่อมโยง 5) การสรุปความ 6) การวางแผนจัดการกับปัญหา 7) การประยุกต์นำไปใช้ และ 8) การตรวจสอบ (หทัยกานต์ กุลวชิราวรรณ และคณะ, 2563)

และองค์ประกอบด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ วัดได้จาก 6 ตัวแปรสังเกตได้ ประกอบด้วย 1) การรวบรวมข้อมูลก่อนการสื่อสาร 2) การวิเคราะห์ข้อมูลก่อนการสื่อสาร 3) การใช้รูปแบบการสื่อสารสองทาง 4) การสื่อสารเพื่อให้กำลังใจ 5) การสื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และ 6) การสื่อสารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ โดยค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับนวฉวี ประเสริฐสุข ศึกษาการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขในครอบครัว พบว่า การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การสื่อสารที่มีเนื้อหาชัดเจนและตรงต่อบุคคลเป้าหมาย เนื่องจากการสื่อสารจะมีเนื้อหาที่ชัดเจน ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และตรงต่อบุคคลที่ต้องการสื่อสาร โดยมักเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (นวฉวี ประเสริฐสุข, 2558) เช่นเดียวกับการศึกษาของ วรพันธุ์ แยมหงษ์ปภา และพระสุธีรัตน

บัณฑิต ที่ศึกษาการสื่อสารทางสังคมเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ขององค์กรทางพระพุทธศาสนา พบว่า การสื่อสารทางสังคมขององค์กรทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ๕ ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรูปแบบการสื่อสาร 2) ช่องทางการสื่อสาร 3) สารสำคัญของสื่อสาร 4) การสร้างการมีส่วนร่วมของการสื่อสาร และ 5) การจัดการสื่อสารขององค์กรทางพระพุทธศาสนา (วรพันธุ์ แยมหงษ์ปภา และพระสุธีรัตนบัณฑิต, 2552)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้ว่า โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีเปรียบเทียบ (CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 จึงสามารถใช้วัด และประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาล ศาสตรบัณฑิต พบว่า 1) องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาล ศาสตรบัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความยืดหยุ่น ซึ่งมี 5 ตัวแปรสังเกตได้ 2) ด้านการแก้ปัญหา มี 6 ตัวแปรสังเกตได้ และ 3) ด้านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ มี 6 ตัวแปรสังเกตได้ และ 2) ความสอดคล้องระหว่างโมเดลโครงสร้างองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า ค่าดัชนีความเหมาะสมพอดีของโมเดล มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งมีค่าสูงตามเกณฑ์ แสดงว่า โมเดลมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ โมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความเหมาะสม สามารถใช้วัดและประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาลอื่น ๆ ควรนำโมเดลองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้านไปใช้ในการวัดประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาพยาบาล ทั้งก่อนและหลัง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ที่ตรงตามบริบทของแต่ละสถาบันต่อไป 2) ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยท่านอื่น ควรนำแบบวัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ไปใช้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในสถาบันการศึกษาพยาบาลอื่น ที่อาจมีบริบทและสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอนแตกต่างจากนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สถาบันพระบรมราชชนก ในโอกาสต่อไป เพื่อให้ทราบว่านักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มีภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ในระดับใด เพื่อเป็นแนวทางสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ทุกสถาบันให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป และ 3) ข้อเสนอแนะ การทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการพัฒนาปรับปรุงแบบวัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สำหรับ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ในด้านอื่นที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพ สามารถวัดกับ นักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาลในบริบทของตนเอง เพื่อจะได้แบบวัดที่มีความ เฉพาะเจาะจงกับกลุ่มประชากรและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎพล อัมระนันท์. (2559). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอแม่वंก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์.
- กาญจนา จิตพันธ์ และกาญจนา สานกุล. (2559). การศึกษาความยืดหยุ่นและทนทานของ จิตใจโดยใช้ทักษะการเรียนรู้ตามสภาพจริงของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง เทคนิคเภสัชกรรม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดขอนแก่น. ใน บทความวิจัยนำเสนอในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- กิตติกร ธรรมกิจวัฒน์ และมานิตย์ อาษานอก. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด บุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 11(2), 1-18.
- กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์. (2555). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษา อาชีวศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิรภัค สุวรรณเจริญ และคณะ. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะใน ศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. วารสารพยาบาลสาร คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 44(4), 177-188.
- ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา และคณิต เขียววิชัย. (2558). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการ เสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บังคับบัญชา/นักศึกษานักศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557 - 2566). วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์ วิจัย, 7(2), 191-206.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). LISREL Model: การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อการวิจัย (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นวลฉวี ประเสริฐสุข. (2558). สื่อสารอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสุขในครอบครัว. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 737-747.
- พิมพ์พร พิมพ์เกาะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2553). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ : กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรพันธุ์ แยมหังษ์ปภา และพระสุธีรัตนบัณฑิต. (2552). การสื่อสารทางสังคมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ขององค์กรทางพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ, 6(ฉบับพิเศษ), 181-200.
- ศศิธดา แพงไทย และคณะ. (2562). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2. วารสารมหาจุฬาลงกรณวิชาการ, 6(7), 3299-3313.
- สมชาย รุ่งเรือง และธีระวัฒน์ จันทิก. (2560). รูปแบบการพัฒนาผู้นำสู่การสร้างแรงผลักดันเชิงสร้างสรรค์. วารสารสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 29-46.
- สมร แสงอรุณ. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความหมายในชีวิตของนักศึกษาครู. วารสารชุมชนวิจัย, 14(2), 16-29.
- สุภาพ ฤทธิ์บำรุง และวัลลภา อาริรัตน์. (2557). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา, 8(2), 190-198.
- หทัยกานต์ กลุขิราวรรณ และคณะ. (2563). การพัฒนารูปแบบการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาในกระบวนการผลิตสำหรับหัวหน้างานของอุตสาหกรรมเสื้อผ้า. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาสังคม, 14(2), 383- 400.
- Carolyn Chambers Clark. (2009). Creative Nursing Leadership and Management. In Jones and Bartlett Publishers. Sudbury, Massachusetts.
- Costello, A. B. & Osborne, J. W. (2005). Exploratory Factor Analysis: Four recommendations for getting the most from your analysis. Practical Assessment, Research, and Evaluation, 10(7), 1-9.

Puccio. M. et al. (2011). "Creative leadership: Skills that drive change (2nd ed.)".
Thousand Oaks, California: Sage.

การบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษา
ตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*
THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION OF VOCATIONAL AND UPPER
SECONDARY CURRICULUM (DUAL EDUCATION)
IN THE EASTERN SPECIAL DEVELOPMENT ZONE

ธิติมาวดี สกุลศิลป์ศิริ

Dhitimawadee Sakulsilsiri

สมบุญ บุรศิริรักษ์

Somboon Burasirirak

มารุต พัฒนาผล

Marut Phataphol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: dhitimawadee@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สร้างแนวทาง และ ประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ 1) ศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา กลุ่มเป้าหมายได้มาโดยวิธีเลือกเฉพาะเจาะจง 70 คน คือ ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความ ต้องการจำเป็น แบบสอบถาม แบบประเมินความพึงพอใจ แบบสัมภาษณ์ ทุกเครื่องมือ ครอบคลุมการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี วิเคราะห์ข้อมูลโดยหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการ จำเป็น สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับปานกลาง 2) สร้าง แนวทางการบริหารจัดการศึกษาฯ จัดอภิปรายกลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ เอกสารประกอบ และแบบบันทึก สร้าง แนวทางการบริหารจัดการตามวิธีระบบ ครอบคลุมการบริหาร 5 ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลใช้การหา ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาฯ

* Received 15 June 2022; Revised 26 June 2022; Accepted 29 June 2022

มีความเหมาะสมระดับมาก การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ 1 ชุด 26 กิจกรรม 3) ประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ โดยสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 9 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ 2) เอกสารประกอบการสัมมนา 3) แบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา การวิจัยพบว่าผลการประเมินทุกด้าน มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร, การศึกษาเรียนร่วม, หลักสูตรทวิศึกษา, เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

Abstract

The objectives of this research article were to explore study the current conditions and problems; to create guidelines and to assess the guidelines for educational administration in vocational and upper secondary curriculum (dual education) in the Eastern Special Development Zone, by R&D methodology. The steps were as follows: 1) to study the current conditions and problems with educational administration in vocational and upper secondary curriculum (dual education). The subject group was obtained by purposive sampling and consisted of 70 people. The tools used were five issues: a needs assessment form; opinion questionnaires on current conditions and problems, a satisfaction assessment form. The results revealed the following: there were needs in all five areas at a medium level; there were current conditions in educational administration at a medium level; there were problems at a medium level; and the stakeholders were satisfied at a medium level, which was appropriate at the highest level. 2) the creation of a guidelines for the educational administration (dual education). The tools used were: draft guidelines for the educational administration; documents for organizing group discussions; group discussion record forms. The results showed that the guidelines for the creation of an educational administration document with content based on the system approach framework. It covered all five aspects of administration area, namely: administration; academic administration; personnel administration; budget administration; and media, innovation and technology administration, which was appropriate at the highest level. 3) to assess the guidelines for educational administration in the vocational and upper secondary curriculum (dual

education). The tools included: a document on guidelines for educational (dual education); and an assessment form. The results showed that the guidelines for the educational administration (dual education) in the Eastern Special Development Zone by assessing four aspects: accuracy, suitability, feasibility and usefulness and all aspects were at the highest level

Keywords: Curriculum Administration, Dual education, Dual Education Curriculum, Eastern Special Development Zone.

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุดหน้าและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกาภิวัตน์เป็นความต้องการจำเป็นที่สำคัญ เพื่อให้สังคมอยู่รอดอย่างยั่งยืน จึงต้องแก้ปัญหาและพัฒนาในทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่เสนอว่า ปัญหาและความต้องการพัฒนาประเทศต้องพึ่งพาแรงงานชั้นฝีมือที่ได้มาตรฐาน มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง แต่ประเทศไทยยังขาดแคลนแรงงานและต้องเร่งการผลิตโดยเร่งด่วน ในอนาคตมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะวิชาชีพสูง เช่น ด้าน ICT และทักษะอื่น ๆ ที่สามารถสนองความต้องการขององค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชน ยังขาดการส่งเสริมพัฒนาทักษะวิชาชีพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ เพื่อต่อยอดในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ในขณะที่คุณภาพการจัดการอาชีวศึกษามีระดับต่ำกว่าที่ตลาดแรงงานต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับค่านิยมของบิดามารดา ผู้ปกครองที่ไม่นิยมส่งเสริมลูกหลานเรียนด้านวิชาชีพ แต่ส่งเสริมให้เรียนสายสามัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ซึ่งไม่สามารถสนองความต้องการของประเทศได้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 12 ว่าสิ่งที่ต้องดำเนินการ คือ 1) การสร้างระบบการผลิตและพัฒนากำลังคนที่เสริมสร้างคุณภาพผู้เรียน ทั้งระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาให้ได้คุณภาพมาตรฐานระดับสากล สอดคล้องความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เทคโนโลยี และภาคธุรกิจด้านการบริการ ในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) พยายามให้สอดคล้องกับทิศทางนโยบายประเทศไทย 4.0 2) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์กรที่กำหนดมาตรฐานและคุณวุฒิวิชาชีพ ให้สามารถเทียบโอนวุฒิการศึกษาจากประสบการณ์และการทำงานจริง และ 3) สร้างความพร้อมของกลุ่มเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ ไปสู่ทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ดังนั้นจึงควรมุ่งจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ เพราะการสำเร็จการศึกษาแล้วมีงานทำเป็นความปรารถนาสูงสุดของนักเรียนทุกคน ซึ่งควรมีทั้งความรู้ ทักษะ และจบสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งในแผนพัฒนาฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565 - 2569) ก็กำหนดไว้เป็นวัตถุประสงค์สำคัญด้วยเช่นกัน

รัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ว่าในการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ และตราพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561, 2561) เป็นแหล่งงานของอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษ เป็นตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมที่สำคัญทั้ง 5 อุตสาหกรรมเดิม และ 5 อุตสาหกรรมใหม่ (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดให้มีโครงการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) เริ่มดำเนินการปีการศึกษา 2559 มุ่งพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีความรู้พื้นฐานทั้งในวิชาสามัญและอาชีพ มีทักษะพื้นฐานวิชาชีพ หลังเทียบโอนผลการเรียนและเรียนรายวิชาอาชีพที่กำหนดเพิ่มเติมแล้วจะได้รับวุฒิ ปวช. ด้วย และสามารถจะเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันที จึงเป็นอีกเส้นทางหนึ่งในการเพิ่มกำลังคนอาชีวศึกษาได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) และยังสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ระบุไว้ว่าผลผลิตการอาชีวศึกษายังไม่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) เป็นการร่วมมือกันทั้งสองสถานศึกษาสองสังกัด เพื่อร่วมกันพัฒนานักเรียนเพื่อป้อนสู่ตลาดแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตพัฒนาพิเศษ (EEC) เป็นเขตอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานฝีมือและรองรับ 10 อาชีพเป้าหมายพิเศษ ประกอบด้วย 5 อาชีพเดิมที่มีศักยภาพ และ 5 อาชีพใหม่ที่ทันสมัยและเน้นเทคโนโลยีขั้นสูง จึงมีความต้องการแรงงานแตกต่างจากพื้นที่อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2559) หลักสูตรและการจัดการศึกษาเรียนร่วม (ทวิศึกษา) จึงจำเป็นต้องปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่หลักสูตรทวิศึกษาเดิมมีเพียง 9 สาขาวิชา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตร พ.ศ. 2556 เท่านั้น จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็น เมื่อนักเรียนเรียนจบหลักสูตรทวิศึกษาแล้วจะได้รับ 2 วุฒิการศึกษา ได้แก่ วุฒิ ม.6 และวุฒิ ปวช. ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งรายวิชาเรียนและการเทียบโอนผลการเรียนด้วย รวมทั้งด้วยความเห็นชอบของทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการการอาชีวศึกษาด้วย หากการดำเนินการตามนโยบายนี้ประสบผลสำเร็จก็จะส่งผลให้การบรรลุนโยบายการเพิ่มสัดส่วนของผู้เรียนสายวิชาชีพให้สูงขึ้น เมื่อเทียบกับสายสามัญได้ มีแรงงานฝีมือเข้าสู่ตลาดแรงงานมากขึ้น รวมทั้งสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ดังนั้น หากโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกสามารถมีหลักสูตรและการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วม (ทวิศึกษา) อย่างเหมาะสม มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพได้ ก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่แก่นักเรียนและเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

1.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

1.1.1 ประชากร ได้แก่ โรงเรียนที่การจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่ตั้งอยู่ใน 2 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรีและระยอง รวมจำนวน 8 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง, 2563) เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Performance) ในโรงเรียนและวิทยาลัยที่ร่วมกันจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือ ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง และในวิทยาลัย คือ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากร

1.1.2 กลุ่มเป้าหมายได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมายในโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร 2 คน ครู 12 คน บุคลากร 1 คน นักเรียน 40 คน และผู้ปกครอง 10 คน รวม 65 คน และ 2) กลุ่มเป้าหมายในวิทยาลัย รวม 5 คน ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน ครูอาจารย์ 3 คน บุคลากร 1 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน จากโรงเรียน 1 โรง วิทยาลัย 1 แห่ง ซึ่งเป็นคู่สัญญา

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 แบบประเมินความต้องการจำเป็นการจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) รวม 25 ข้อ เพื่อประเมินความต้องการจำเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการบริหารวิชาการ 3) ด้านการบริหารบุคคล 4) การบริหารงบประมาณ และ 5) การบริหารสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (IOC = 0.80 - 1.00) และมีค่าความเชื่อมั่น = .867 ซึ่งเป็นค่าดัชนีแอลฟาของครอนบาค

1.2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร 2 คน เป็นผู้บริหารโรงเรียน 1 คน และผู้บริหารวิทยาลัย 1 คน ที่รับผิดชอบบริหารโครงการจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวม 15 ข้อ ครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (IOC = 0.80 - 1.00)

1.2.3 แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายทั้งในโรงเรียนและวิทยาลัย มี 25 ข้อ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (IOC = 0.80 - 1.00) ซึ่งเป็นค่าดัชนีแอลฟาของครอนบาค

1.2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสีย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายทั้งในโรงเรียนและวิทยาลัย ที่มีต่อสภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวม 30 ข้อ ครอบคลุมการบริหาร 5 ด้าน มีค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (IOC = 0.8 - 1.00) และมีค่าความเชื่อมั่น = .901 ซึ่งเป็นค่าดัชนีแอลฟาของครอนบาค

1.2.5 แบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเสีย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายทั้งในโรงเรียนและวิทยาลัย ที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวม 25 ข้อและครอบคลุมการบริหาร 5 ด้าน ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (IOC = 0.80 - 1.00) และมีค่าความเชื่อมั่น = .887 ซึ่งเป็นค่าดัชนีแอลฟาของครอนบาคการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.2.5.1 แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบบประเมินสภาพปัจจุบันและปัญหา และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

(1) การร่างเครื่องมือฯ และตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นโดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

(2) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์/เนื้อหาการบริหาร (Index of Objective Congruence: IOC) 5 ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

(3) ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะโดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(4) นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่เลือกมา โดยมีผู้แทนจากทุกกลุ่ม (ผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง รวม 20 คน) ซึ่งเป็นคนละโรงเรียนกับการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าดัชนีแอลฟาของครอนบาค

(5) ตรวจสอบ โดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และจัดพิมพ์ตามจำนวนที่กำหนด

1.2.5.2 แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

(1) การร่างแบบสัมภาษณ์ ตรวจสอบคุณภาพ
เบื้องต้นโดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นโดย
ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

(2) วิเคราะห์ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา เพื่อหา
ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์/เนื้อหาการบริหาร (IOC) ทั้ง 5 ด้าน โดย
ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

(3) ตรวจสอบและให้ ข้อเสนอแนะโดย
คณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าดัชนี
แอลฟาของครอนบาค

(4) ตรวจสอบ โดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และจัดพิมพ์ตามจำนวนที่กำหนด

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 ประสานงานและเตรียมความพร้อม โดยผู้วิจัยประสานกับผู้ให้
ข้อมูลสำคัญเพื่อการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.3.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการประเมิน การสอบถาม
และการสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องมือกับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

1.3.2.1 ประเมินความต้องการจำเป็น สอบถามความ
คิดเห็นและประเมินความพึงพอใจ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 70 คน ทั้งในโรงเรียนและ
วิทยาลัย

1.3.2.2 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในโรงเรียน จำนวน
16 คน ในวิทยาลัย 2 คน

1.4 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

1.4.1 การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การจำแนกกลุ่ม
ประเด็นสำคัญ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการแจกแจงความถี่

1.4.2 วิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา ได้แก่
การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล
เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และให้เกียรติเข้าร่วมการจัดอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 6 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัย 3 คน และศึกษานิเทศก์ บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง 1 คน รวม 10 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 เอกสารร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งเป็นเอกสารที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและพัฒนาขึ้น มีเนื้อหาครอบคลุมการบริหาร 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการ 8 กิจกรรม 2) ด้านการบริหารวิชาการ 9 กิจกรรม 3) ด้านการบริหารบุคคล 5 กิจกรรม 4) ด้านการบริหารงบประมาณ 5 กิจกรรม และ 5) ด้านการบริหารสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี 3 กิจกรรม รวม 30 กิจกรรม ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีองค์ประกอบตามวิธีระบบ คือ ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลย้อนกลับ

2.2.2 แบบบันทึกการจัดอภิปรายกลุ่ม เป็นแบบบันทึกของผู้ทรงคุณวุฒิ พร้อมแบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด) เพื่อประกอบพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เป็นเอกสารแสดงรายละเอียดของกิจกรรมการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมการบริหาร รวม 30 กิจกรรม ครอบคลุม 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการบริหารงบประมาณ และด้านการบริหารสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี รวม 30 กิจกรรม มีขั้นตอนการสร้าง โดยประยุกต์ใช้ขั้นตอนของการสร้างและพัฒนาแบบ (Model Development Step)

2. การสร้างแบบบันทึกข้อเสนอแนะ (แบบเขียนข้อความลงในช่องว่าง เรียงตาม 5 ด้านการบริหารกิจกรรม เรียงลำดับตามกิจกรรม พร้อมแบบประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางการบริหารซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด) มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 การร่างเครื่องมือฯ และตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นโดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

2.2 วิเคราะห์ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์กับเนื้อหาการบริหาร (IOC) 5 ด้าน โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

2.3 ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะโดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.4 ตรวจสอบ โดยคณะกรรมการควบคุมที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ปรับปรุงตามข้อแนะนำ และจัดพิมพ์ตามจำนวนที่กำหนด

3. การสร้างเอกสารประกอบการจัดอภิปรายกลุ่ม ประกอบด้วยสาระสำคัญ ได้แก่ รายละเอียดการจัดอภิปรายกลุ่ม (วัตถุประสงค์ ขั้นตอน/วิธีการ บทบาทผู้เกี่ยวข้อง) โดยมีขั้นตอนเช่นเดียวกับข้อ 2

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จัดการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) บันทึกผลการอภิปรายกลุ่มและรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจัดการอภิปรายกลุ่มและใช้เครื่องมือวิจัยข้างต้น ได้รับความกรุณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในการเขียนข้อเสนอแนะ พร้อมประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2.4 การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การจัดกระทำข้อมูล โดยจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลผลที่ได้รับจากการอภิปรายกลุ่มของการบริหารในแต่ละด้าน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ 2) การบริหารวิชาการ 3) การบริหารบุคคล 4) การบริหารงบประมาณ และ 5) การบริหารสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.2.1 วิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และ หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

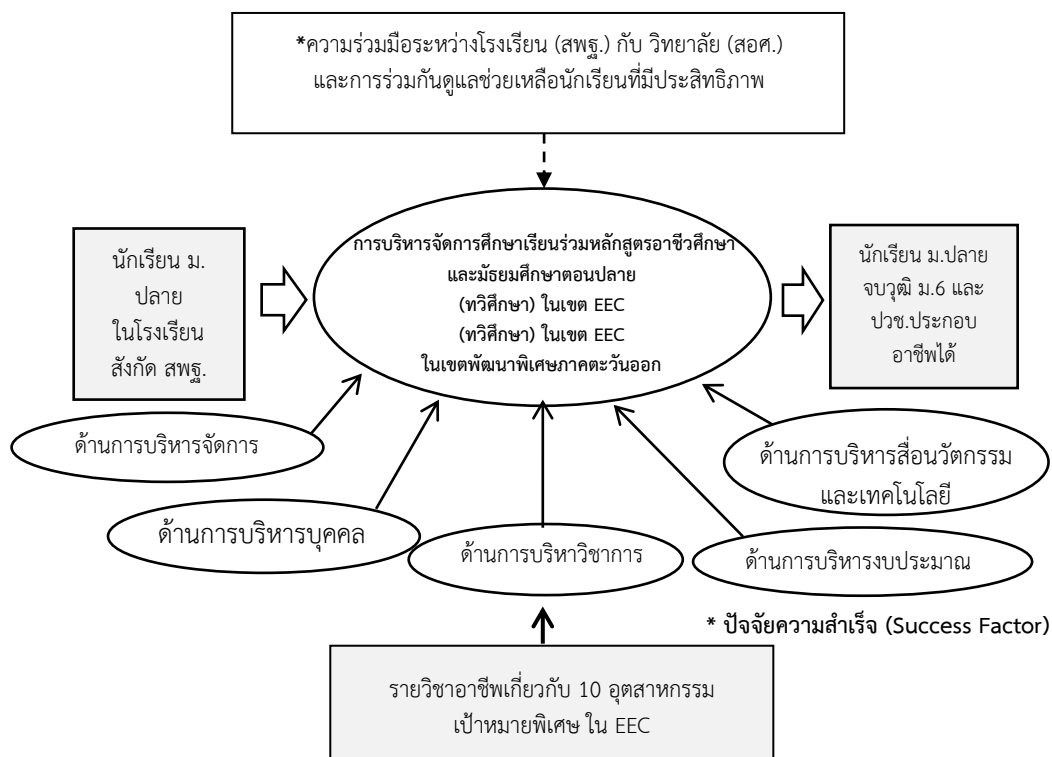
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย คณะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ที่รับเชิญเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารใน

ส่วนภูมิภาค ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารวิทยาลัย ซึ่งทุกท่านมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

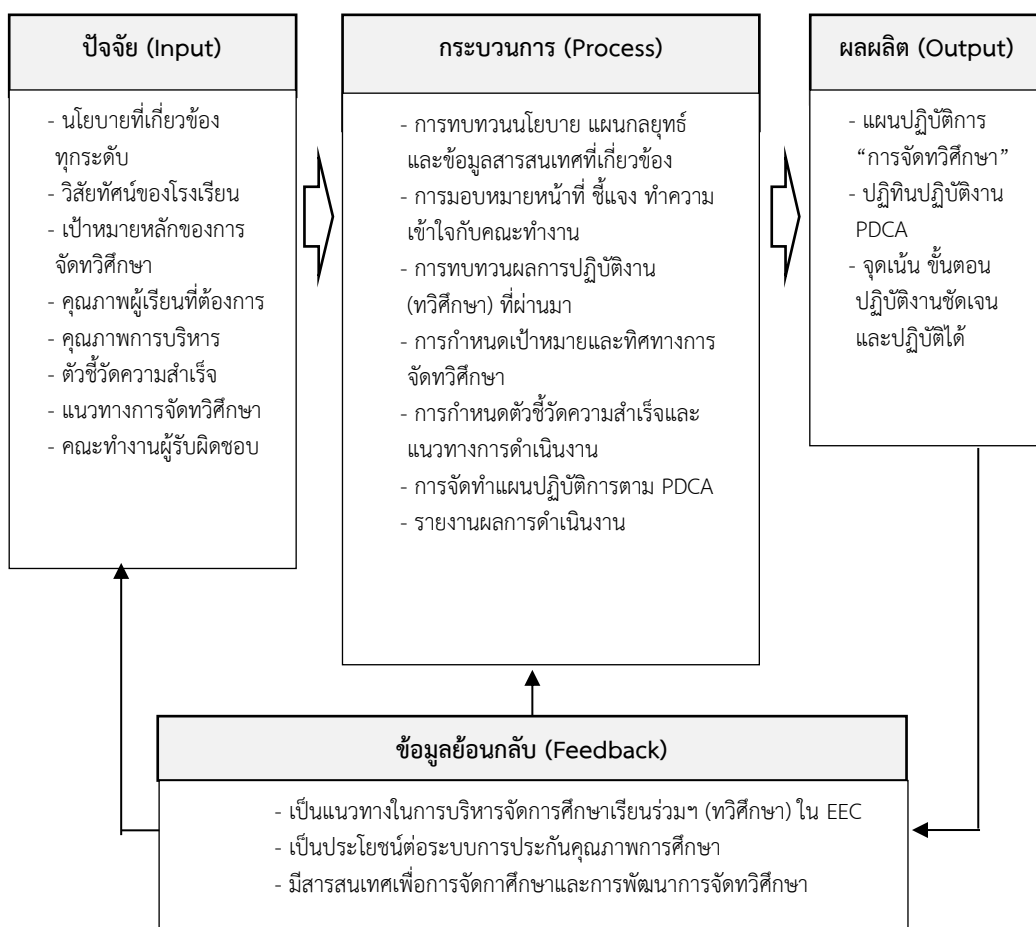
3.2.1 แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ครอบคลุมการบริหาร 5 ด้าน รวม 26 กิจกรรม จึงสรุปเป็นผังโน้ตส์ ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงผังโน้ตส์ของแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษา และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่เหมาะสม

ตัวอย่าง กิจกรรมการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังภาพประกอบ 2

ภาพที่ 2 แสดงแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

ซึ่งแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วย ผังมโนทัศน์ 1 ผัง และกิจกรรมการบริหาร รวม 26 กิจกรรมตามกรอบวิธีระบบ (System Approach) มียุทธศาสตร์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับ ดังภาพประกอบ 2 และกรอบคลุุมการบริหาร ทั้ง 5 ด้าน มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. โดยนำข้อเสนอแนะและผลการประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ที่ได้รับจากการวิจัยระยะที่ 2 มาพิจารณาจัดกลุ่ม เรียบเรียง และเขียนเป็นเอกสารแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ

(ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จาก 30 กิจกรรม เหลือ 26 กิจกรรม แต่ยังคงสาระสำคัญที่ครบถ้วน

2. นำส่งให้คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและพิจารณาคุณภาพ แล้วจัดพิมพ์ตามจำนวนที่กำหนด เพื่อใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

2.2.2 แบบประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ใช้ในการประเมินคุณภาพ 4 ด้าน ได้แก่ 1) มีความถูกต้อง ตามหลักการบริหารสถานศึกษา ที่จัดการศึกษาเรียนรู้ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2) มีความเหมาะสม ในการจัดการศึกษาเรียนรู้ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 3) ความเป็นไปได้ ในการนำไปจัดการศึกษาเรียนรู้ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 4) มีประโยชน์ ในการจัดการศึกษาเรียนรู้ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งพิจารณาคุณภาพโดยคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.2.2.1 โดยนำข้อเสนอแนะและผลการประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ (ทวิศึกษา) จากการวิจัยระยะที่ 2 รวม 30 กิจกรรม มาพิจารณา จัดกลุ่ม เรียบเรียง แล้วได้จัดทำเป็นแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก รวม 26 กิจกรรม แต่ยังคงสาระสำคัญที่ครบถ้วน

2.2.2.2 นำส่งให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตร ตรวจสอบและพิจารณาคุณภาพ แล้วจึงจัดพิมพ์ตามจำนวนที่กำหนด เพื่อใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เพื่อประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ตามวัน เวลา ที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

2.4 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

2.4.1 การจัดทำข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การจำแนกและจัดกลุ่มข้อเสนอแนะที่ได้รับ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการแจกแจงความถี่

2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) 2) การสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) 3) การประเมินการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สรุปผลได้ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม หลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวีศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สรุปผลดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา พบว่า การบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า มีความต้องการจำเป็น อยู่ในระดับปานกลาง มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อยู่ในระดับปานกลาง

1.2 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้รับ พบว่า ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารวิชาการ และด้านการบริหารงบประมาณ ส่วนด้านอื่น ๆ พบน้อย ดังนี้

1.2.1 โรงเรียนและวิทยาลัย มุ่งมั่นดำเนินงานตามโครงการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แต่ยังขาดทรัพยากรที่จำเป็น ขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ขาดการสร้างการรับรู้และสร้างความตระหนักอย่างต่อเนื่อง แต่นโยบายกลับเปลี่ยนแปลงไป การประสานงานระดับนโยบายระหว่างส่วนราชการไม่ต่อเนื่องสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีนโยบายให้จัดการเรียนการสอนในลักษณะ “ห้องเรียนอาชีพ” ซึ่งเป็นหลักสูตรระยะสั้น เมื่อนักเรียนจบหลักสูตรแล้วได้วุฒิบัตรเฉพาะเรื่องนั้น ๆ โดยไม่ได้รับวุฒิ ปวช.

1.2.2 ยังขาดแคลนปัจจัยการบริหาร ทั้งด้านงบประมาณและบุคคล มีกระบวนการบริหารที่ดี แต่ในบางส่วนอาจยังขาดประสิทธิภาพ ยังมีส่วนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เช่น ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านพฤติกรรมการณ์เรียนของนักเรียน และนักเรียนมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในการเดินทางไปเรียนที่วิทยาลัย

1.2.3 หลักสูตรการศึกษาเรียนรู้ร่วม (ทวีศึกษา) ควรร่วมกันพิจารณาเลือกรายวิชาอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทแต่ละโรงเรียน และควรเลือกรายวิชาที่จะเป็นพื้นฐาน

10 อุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และพบอีกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจ นักเรียนมีระดับผลการเรียนต่ำ รวมทั้งนักเรียนบางคนยังขาดความรู้และทักษะพื้นฐานวิชาชีพที่จำเป็น

2. สรุปผลการสร้างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก สรุปผลดังนี้

2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการอภิปรายกลุ่ม มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายทุกระดับควรเอื้อต่อการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) และควรมีการร่วมจัดทำหลักสูตรทวิศึกษาใหม่ ให้ทันสมัย มีการบรรจุรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่าโครงการทวิศึกษาเป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์ และสมควรดำเนินการต่อไป

2.2 โรงเรียนและวิทยาลัย ควรร่วมกันเลือกรายวิชาทั้งรายวิชาหลักสูตร ปวช. และรายวิชาที่เป็นพื้นฐานรองรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน นักเรียนควรได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติจริงให้มาก เพื่อพัฒนาทักษะ ควรมีการการวัดประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน ปัญหาที่พบคือนักเรียนระดับผลการเรียนเฉลี่ยต่ำ (ต่ำกว่า 2.00) ไม่สามารถเทียบโอนผลการเรียนแล้วเทียบให้วุฒิ ปวช.ได้ ในขณะที่นักเรียนสามารถจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย

2.3 การประสานงานความร่วมมือคือปัจจัยความสำเร็จ ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าใครเป็นผู้ทำ ทำฝ่ายเดียวหรือทำร่วมกัน มีกระบวนการอย่างไร ควรมีการสร้างขวัญกำลังใจและสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ

2.4 ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) สรุปได้ดังนี้

2.2.1 ร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ด้านการบริหารจัดการ 8 กิจกรรม ด้านการบริหารวิชาการ 9 กิจกรรม พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 8 กิจกรรม และอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 กิจกรรม และมีความเห็นพ้องกันว่าด้านการบริหารวิชาการ ควรมี 6 กิจกรรม

2.2.2 ร่างแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ด้านการบริหารบุคคล 5 กิจกรรม ด้านการบริหารงบประมาณ 5 กิจกรรม ซึ่งพบว่าทุกกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และควรคงไว้ 5 กิจกรรม และด้านการบริหารสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี 3 กิจกรรม พบว่า ทุกกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเห็นพ้องกันว่า ด้านการบริหารสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยี ควรคงไว้ 3 กิจกรรม และโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยให้ปรับปรุงและลดรายการกิจกรรมลงเหลือ 26 กิจกรรม

ผู้วิจัยนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ชุด เพื่อพิจารณาคุณภาพและใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

3. สรุปผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วม หลักสูตรอาชีวศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดังนี้

3.1 ผลการประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกกรายด้านของแนวทางการบริหาร พบว่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 5 ด้าน

3.2 ผลการประเมินแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยภาพรวมพบว่า มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการศึกษาเรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก คือ ความร่วมมือของส่วนราชการ (สพฐ. และ สอศ.) และความร่วมมือของสองหน่วยงาน (โรงเรียนและวิทยาลัย) ซึ่งควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และสนับสนุนปัจจัยการบริหารอย่างเพียงพอด้วย

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่พบว่า มีสภาพปัจจุบันของการบริหารทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในการปฏิบัติ ผลการปฏิบัติ ความพึงพอใจ ซึ่งสะท้อนว่าการดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งอาจมีสาเหตุปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบาย ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล ด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งด้านความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นที่นักเรียนควรมี ล้วนเป็นอุปสรรคในทางปฏิบัติ แต่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลับมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงการนี้เป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเป้าหมายเพื่อการเพิ่มกำลังคนอาชีวศึกษา ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้และทักษะด้านวิชาชีพโดยสมัครใจ เมื่อจบหลักสูตรนี้แล้วจะได้รับวุฒิการศึกษา ทั้งวุฒิมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) และวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และสามารถจะประกอบอาชีพได้ ความเห็นส่วนใหญ่พบว่าการจัดทวิศึกษาเป็นโครงการที่ดีและมีประโยชน์มาก ผู้เกี่ยวข้องมีความพร้อมและยินดีในการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อประโยชน์สูงสุดของนักเรียนและชุมชน ถึงแม้จะมีข้อขัดข้องหรืออุปสรรคต่าง ๆ แต่สามารถจะปรับให้ดีขึ้นกว่าที่ผ่านมาได้ แต่หากกระทรวงศึกษาธิการยกเลิกนโยบายนี้ไปจักเป็นการสูญเสียประโยชน์และคุณค่าของโครงการที่มีต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ในการสร้างและการประเมินแนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยยึดตามกรอบของวิธีระบบ (System Approach) ซึ่งมีองค์ประกอบครบถ้วน ทั้งปัจจัย กระบวนการ ผลผลิตและข้อมูลย้อนกลับ โรงเรียนสามารถจะนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ยังได้รับคำแนะนำและข้อเสนอแนะที่ดีและมีประโยชน์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก นี้สามารถนำไปปฏิบัติใช้จริงในโรงเรียน เพราะพบว่ามีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมๆ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อันจะบังเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและสังคมสืบไป

ผลการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นก้าวสำคัญในการผลักดันให้มีการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และสอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่กล่าวไว้ว่าเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มกำลังคนอาชีวศึกษาที่มีศักยภาพพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงาน จะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน จะสนองความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกได้ในอนาคต รวมทั้งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรมของประเทศ ความต้องการของตลาดแรงงานในภาคการผลิตและบริการ ในยุคจะนำประเทศไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 ที่จำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ในการปรับเปลี่ยนจากการให้บริการพื้นฐานไปเป็นบริการที่ต้องใช้ทักษะและเทคโนโลยีขั้นสูง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาประเทศ (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561, 2561) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องและรองรับยุทธศาสตร์พัฒนากำลังคนสนับสนุนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.2560 - 2564 (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580), 2561) ที่กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานสากล เพื่อรองรับการพัฒนาของเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะนิสัย อุตสาหกรรมมีคุณธรรมจริยธรรม และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ส่งเสริมความร่วมมือสถานประกอบการและประชาสังคมในรูปแบบประชารัฐ เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาในทุกมิติ ให้สอดคล้องกับบริบทของภาคการผลิตและบริการในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยร่วมกันเพิ่มขีดความสามารถของคณาจารย์ ครู และบุคลากรทางการศึกษา และครูฝึกในสถานประกอบการ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนในยุค Education 4.0 มัธยมศึกษาไทย 4.0 จึงจะเป็นส่วน

หนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ต้องอาศัยทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะครูต้องปรับ การเรียนการสอนตามแนวการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นสมรรถนะทางสาขา วิชาชีพ ใช้พื้นที่เป็นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน อันจะสามารถสนองนโยบายการศึกษาเพื่อการมีงานทำได้ สำเร็จในที่สุด การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจึงจะเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ แต่ต้องอาศัยปัจจัยที่ สำคัญคือความร่วมมืออย่างจริงจังระหว่างองค์กร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน, 2560)

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาค ตะวันออก ที่สร้างขึ้นในครั้งนี้อาศัยตามวิธีระบบ (System Approach) หรือที่นิยมเรียกว่า IPO model ซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ (Walley, P., 2017); (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) เป็นรูปแบบที่แสดงองค์ประกอบ ย่อยของระบบ 4 ส่วน ได้แก่ ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลย้อนกลับ (ศิริชัย กาญจน วาสี, 2550) ผู้วิจัยได้ประยุกต์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ จึงได้ แนวทางการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกที่มี ความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษา เรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ซึ่งสอดคล้องผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (อุดม ชูสิวรรณ, 2559); (ณรงค์ อภัยใจ, 2560); (สมศรี เณรจาที, 2560); (Deissinger, T., 2015) ซึ่งมีผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมฯ (ทวิศึกษา) มีคุณค่าและมี ประโยชน์ต่อนักเรียนและสังคม

นอกจากนี้ ยังพบว่าผลการวิจัยในครั้งนี้อีกมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่พบว่าการ จัด การศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) เป็นประโยชน์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ จึงควรดำเนินการต่อไปอย่างเป็นระบบ จริงจัง ต่อเนื่อง แล้ว จะบังเกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561); (รัตนา จันทรธรรม, 2560); (คำภาสน์ บุญเติม, 2561); (เชียวชาญ ดวงใจดี, 2562); (สุมาลัย บุญรักษา, 2562); (Fässler, J., 2018) เนื่องจากผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเห็นตรงกันว่าเป็น โครงการที่มีประโยชน์

ผลการวิจัยสะท้อนได้ว่า การจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อ นักเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สะท้อนความสำคัญของการวิจัย จึงขอเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับส่วนราชการระดับนโยบาย ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เรียนร่วมฯ (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้ชัดเจน มั่นคงต่อเนื่องไม่เปลี่ยนแปลง โรงเรียนสามารถแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติได้โดยสะดวก และควรสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอ ควรคนนโยบายนี้ไว้และโดยให้แปลงสู่การปฏิบัติได้เหมาะสม กับบริบทและอนาคตภาพที่ต้องการ อันจะบังเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและสังคมสืบไป 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติสำหรับโรงเรียน 2.1) โรงเรียนควรสามารถแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ ได้อย่างมุ่งมั่นและต่อเนื่อง พัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นประโยชน์ ของนักเรียนและชุมชน สนองความต้องการของพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จัดให้มี การบริหารจัดการอย่างมีระบบ และสร้างความร่วมมือทั้งกับภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง 2.2) ควรเร่งพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และเทคนิคขั้นสูงในการปฏิบัติงานการ บริหารจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ใน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยมีแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมตามวิธีระบบ รวมทั้งมีการ ปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญในการจัดการศึกษาเรียนร่วม โดย 2.2.1) ความร่วมมือที่จริงจังและต่อเนื่อง มีความชัดเจนในการแบ่งหน้าที่ปฏิบัติ และร่วมมือ ร่วมใจอย่างแท้จริง 2.2.2) เน้นการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง 2.2.3) การมุ่งประโยชน์ของนักเรียน และส่วนรวมเป็นสำคัญ และ 2.2.4) การพัฒนางานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการ วิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาเรียน ร่วม และ ควรศึกษาวิจัยรูปแบบหรือแนวทางอื่น ๆ ที่ส่งผลทางบวกต่อการบริหารจัดการศึกษา เรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2559 -2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- คำภาสน์ บุญเติม. (2561). ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ทวิศึกษา) . วารสารราชภัฏ, 20(2), 25-32.
- เชี่ยวชาญ ดวงใจดี. (2562). แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการหลักสูตรทวิศึกษาการเรียนร่วม อาชีวศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 581-595.

- ณรงค์ อภัยใจ. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพสำหรับเด็กด้อยโอกาส . ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1-74 (13 ตุลาคม 2561).
- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ.2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 34 ก หน้า 1-33 (14 พฤษภาคม 2561).
- รัตนา จันทรรวม. (2560). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนระบบทวิศึกษาตามแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเชื่อมโยงสู่อาชีพ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). ทฤษฎีการประเมิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมศรี เณรจาที. (2560). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 14(27), 10-20.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. (2563). รายงานการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อรองรับเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก Eastern Economic Corridor (EEC). ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). การจัดการศึกษาโครงการเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เอกสารประกอบการประชุมการจัดการศึกษาที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพตามแนวทางทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0 เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2559). แนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ส.ศรีวิไล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค.
- สุมาลย์ บุญรักษา. (2562). การประเมินโครงการจัดการเรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 23 จังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา วิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุดม ชูลีวรรณ. (2559). รูปแบบการพัฒนาระบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาสู่ความเป็นเลิศระดับสากล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Deissinger, T. (2015). The German dual vocational education and training system as 'good practice'? journals.sagepub.com 690, 30(5), 557-567.
- Fässler, J. (2018). IMPLEMENTING THE DUAL EDUCATION SYSTEM: THE SUCCESS, THE CHALLENGES AND THE FUTURE. Retrieved August 12, 2019, from <https://www.alpla.com/en/blog/2018/03/ implementing-dual-education-system>
- Walley, P. (2017). Introduction to operations management. In The Open University (2017) Milton Keynes. The Open University.

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริม
ความงามบนใบหน้า ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา*
MARKETING FACTORS INFLUENCING THE ATTITUDE OF FACIAL
COSMETIC SURGERY OF STUDENTS IN HIGHER EDUCATION
INSTITUTIONS IN SONGKHLA PROVINCE

สุวัจน์ เพชรรัตน์

Suwatchanee Petcharat

พรทิพย์ เสียมหาญ

Porntip Seamhan

กาญจนา ปลั่งอ่อน

Kanjana Plongoon

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University, Thailand

ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ

Narongsak Rorbkorb

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

สรัญญา โยะหมาด

Saranya Yohmad

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

Songkla University, Trang Campus, Thailand

E-mail: suwatchanee@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า 2) ศึกษาระดับของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า และ 3) ศึกษาปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา จำนวน 400 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบบวัด

* Received 18 March 2022; Revised 14 June 2022; Accepted 18 June 2022

เจตคติมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.917 และในส่วนของแบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.968 สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดสงขลา มีเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าอยู่ที่ระดับมาก 2) ระดับส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพมีระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านผู้ให้บริการ และด้านกระบวนการให้บริการ 3) ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ และมีสมการพยากรณ์ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.479 + 0.142 X_1 + 0.157 X_2 + 0.148 X_3 + 0.264 X_4 + 0.256 X_7$$

$$\hat{Z} = 0.143 Z_1 + 0.156 Z_2 + 0.152 Z_3 + 0.257 Z_4 + 0.273 Z_7$$

คำสำคัญ: เจตคติ, ศัลยกรรมเสริมความงาม, ส่วนประสมตลาดบริการ

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study attitudes towards facial cosmetic surgery 2) to study the level of marketing mix influencing decision making on facial cosmetic surgery and 3) to study marketing mix factors influencing attitudes toward facial cosmetic surgery of students in higher education institutions in Songkhla province. This research is a survey research. The samples used a simple random sampling which collected from 400 students in higher education institutions in Songkhla province. The questionnaires in this research was a 5-level rating scale which attitude measurement model had the confidence value of 0.917 and the questionnaires of service marketing mix factors had the confidence value of 0.968. The statistics used in this research were mean, percentage, standard deviation and multiple regression analysis. The results of the research were as follows: 1) The attitude of facial cosmetic surgery of students in higher education institutions in Songkhla province at a high level. 2) The level of service marketing mix influenced overall facial cosmetic surgery decisions at a high level, too. When considering each aspect, it was found that the physical aspect was at the highest level, followed by the products, products service providers and service process. 3) The service marketing mix factors

influencing the attitude of facial cosmetic surgery namely : products, price, distribution channels, marketing promotion and service processes and the forecast equation for the service marketing mix that influences the attitude of cosmetic surgery on the face as follows:

$$\hat{Y} = 0.479 + 0.142 X_1 + 0.157 X_2 + 0.148 X_3 + 0.264 X_4 + 0.256 X_7$$

$$\hat{Z} = 0.143 Z_1 + 0.156 Z_2 + 0.152 Z_3 + 0.257 Z_4 + 0.273 Z_7$$

Keywords: Attitudes, Cosmetic surgery, Service marketing mix

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงการทำศัลยกรรมมักจะหมายถึงการผ่าตัดศัลยกรรมแก้ไขอวัยวะบางส่วนในร่างกาย ที่ผิดปกติให้เข้าที่ แต่สมัยนี้หมายถึงการผ่าตัดเพื่อเสริมสวยมากกว่า และกลายเป็นแฟชั่นอย่างหนึ่งของสังคมไทยเพราะกำลังได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน ไม่เฉพาะคนในวงการบันเทิง หรือในวัยผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ในหมู่วัยรุ่นก็กำลังนิยมการทำศัลยกรรมความงามมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่พวกเขาได้เห็นตัวอย่างมากมายในสังคมจากสื่อบริการของอียิปต์ที่กล่าวว่า “A Beautiful Thing is Never Perfect” สิ่งสวยงามมักจะไม่มีคุณสมบัติสมบูรณ์แบบอีกหนึ่งความต้องการของผู้บริโภคในสังคมยุคใหม่ให้ความสำคัญกับความสวยความงาม และมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ความสวยงามได้เป็นคุณค่าทางสังคมที่ได้รับการยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งจากเดิมผู้ที่ให้ความสนใจในด้านความสวยความงามมักเป็นกลุ่มผู้หญิงหรือผู้ที่ต้องใช้ภาพลักษณ์ในสายอาชีพได้มีการขยายวงกว้างไปยังกลุ่มผู้ชาย และเพศทางเลือกเพิ่มมากขึ้น (อนิษฐา ผลประเสริฐ, 2558) เนื่องมาจากวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกมากขึ้น เพื่อการเข้าสังคมและการติดต่อเพื่อธุรกิจ เล็งเห็นได้ว่าไม่ว่าเพศใดก็ล้วนแต่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอก การทำศัลยกรรมความงาม จึงได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (สุพิชญา วัชรินทร์พร, 2555) โดยผู้บริโภคที่มีลักษณะวัตถุนิยมสูง (Materialism) มีแนวโน้มในการมองร่างกายเป็นเสมือนวัตถุ (Objects) การปรับสภาพร่างกายให้ดูดีโดดเด่นด้วยการทำศัลยกรรมมีผลทำให้ผู้คนรู้สึกว่าคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในรูปลักษณ์ของตนเอง อีกทั้งค่านิยมจากประเทศเกาหลี กระแสความนิยมชมชอบดารา นักแสดงที่มีหน้าตาสวยงาม ซึ่งดารา นักแสดงเหล่านั้นต่างยอมรับว่าผ่านการทำศัลยกรรมเสริมความงามมาแล้วทั้งสิ้น มีแนวโน้มที่จะเข้ารับการทำศัลยกรรมซ้ำหลายครั้งเสมือนเป็นผู้เสพติดศัลยกรรม จึงทำให้ผู้บริโภคนิยมใช้บริการศัลยกรรมตกแต่งความงามและเข้ารับการแก้ไขเพิ่มมากขึ้น (กนกวรรณ ทองริน, 2555) ปัจจุบันมีผู้บริโภคจำนวนมากเข้ามาใช้บริการการทำศัลยกรรมตกแต่งเสริมความงามทั้งจากโรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน และคลินิกต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานประกอบการศัลยกรรมตกแต่งเสริมความงามมีจำนวนมากเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้คลินิกความงามเกิดขึ้นเป็นรายวัน และมูลค่าตลาดศัลยกรรมความงามในประเทศไทยปี 2563 เพิ่มขึ้นอยู่ที่ 45,000 ล้านบาท แบ่งออกเป็นศัลยกรรมความงามจากโรงพยาบาล 70% คลินิกเสริมความงาม 30% โดยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกปี และมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประมาณ 20% และคาดว่าในพฤษภาคม 2564 โรงพยาบาลจะกลายเป็นศัลยกรรมความงามครบวงจร (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

ทั้งนี้ กลุ่มลูกค้าเป้าหมายจากเดิมที่เน้นลูกค้าผู้หญิง แต่ปัจจุบันกลุ่มลูกค้าผู้ชายและเพศทางเลือกต่างก็ให้ความสนใจกับการศัลยกรรมเสริมความงาม ส่วนมูลค่าตลาดของธุรกิจศัลยกรรมไทยพบว่ามีเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2560 มูลค่าราว 30,000 ล้านบาท ปี 2561 มูลค่าราว 36,000 ล้านบาท และปี 2562 มูลค่าราว 39,600 - 43,000 ล้านบาท ส่วนในปี 2563 ก่อนมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้คาดการณ์ว่าจะมีมูลค่าสูงถึง 45,000 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) เพื่อเป็นการเสริมบุคลิกภาพให้ดูดีขึ้น และยังช่วยแก้ไขจุดบกพร่องเดิมของผู้บริโภคได้ (ธัญรัก หมั่นนอย, 2558) จึงส่งผลให้มูลค่าตลาดเสริมความงามทั่วโลกมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การให้บริการในตลาดเสริมความงามที่ได้รับความนิยมส่วนใหญ่มีแนวโน้มมุ่งไปสู่การใช้บริการด้านการชะลอวัยซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 7.5% ต่อปี โดยเฉพาะการฉีดโบท็อกซ์ ฟิเลอร์ ขณะที่ตลาดศัลยกรรมยังมีแนวโน้มเติบโตดีมีการใช้บริการเติบโต 7.4% ต่อปี อาทิ ศัลยกรรมตา จมูก และเสริมหน้าอก (ธัญพร เล้าโสภณภิมย์, 2559) นอกจากนี้แนวโน้มการใช้บริการในตลาดเสริมความงามไม่ได้จำกัดเฉพาะวัยใดวัยหนึ่งเท่านั้น รูปร่างหน้าตาถือเป็นสิ่งที่วัยรุ่นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ และสามารถส่งผลต่อสภาพร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ได้ด้วย วัยรุ่นอยากทำศัลยกรรมก็เพื่อแก้ไขรูปร่างหน้าตาของตัวเองให้ดูดีขึ้น ซึ่งบางครั้งอาจเป็นผลมาจากการโดนเพื่อนล้อเกี่ยวกับรูปลักษณ์ บ้างอาจเป็นเพราะอยากรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน อยากเหมือนคนอื่น ไม่อยากรู้สึกแตกต่าง ยิ่งในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อโซเชียลเป็นเรื่องง่ายดาย วัยรุ่นบางคนก็อาจอยากทำศัลยกรรมตามดาราหนัง หรืออินฟลูเอนเซอร์ที่ตัวเองชอบ หรือวัยรุ่นบางคนก็อาจอยากทำศัลยกรรมเพราะรูปลักษณ์ปัจจุบันนั้นส่งผลกระทบกับการใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการทำศัลยกรรมไม่เพียงแต่จะทำให้รูปร่างหน้าตาดีขึ้น แต่บางครั้งยังทำให้วัยรุ่นรู้สึกดีกับตัวเอง หรือลดปัญหาสุขภาพจิต เช่น ซึมเศร้า วิตกกังวลได้ด้วย

จังหวัดสงขลาก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งซึ่งมีคลินิกเสริมความงามหลายแห่ง และจัดอยู่ในตลาดความงามระดับบนและระดับกลาง ซึ่งแต่ละแห่งก็มีกลยุทธ์ทางการตลาดและการแข่งขันเพื่อแย่งชิงลูกค้าแตกต่างกันออกไปเพราะฐานลูกค้าในปัจจุบันนอกเหนือจากในพื้นที่จังหวัดสงขลาแล้วก็ยังเป็นคลินิกความงามที่กลุ่มลูกค้าในโซนภาคใต้ให้ความสำคัญรวมถึงประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นกลุ่มเมดิคอล ทัวริซึม (Medical Tourism) ที่นิยมมาใช้บริการอีกด้วย (ฤทัยรัตน์ โอหาริ และชติกา รติขลิยกุล, 2562) โรงพยาบาลเสริมความงามในจังหวัดสงขลานั้นมีจำนวน 4 - 5 แห่ง ส่วนคลินิกศัลยกรรมและความงามมีจำนวน 30 แห่ง อาทิเช่น วาโย คลินิก

Viva Plastic Surgery Clinic (คลินิกหมอวีระพงศ์) Nitipon Clinic เป็นต้น ส่งผลต่อธุรกิจให้บริการศัลยกรรมตกแต่งและความงามทำให้เกิดการแข่งขัน จึงต้องการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดต่าง ๆ มาเป็นจุดดึงดูดเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคมาใช้บริการมากขึ้น (ฤทัยรัตน์ โอพาริ และโชติกา รติขลิยกุล, 2562)

จากแนวโน้มความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและการแข่งขันที่รุนแรงของธุรกิจศัลยกรรมเสริมความงามดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา รวมไปถึงศึกษาระดับของเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า และระดับของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ประกอบธุรกิจศัลยกรรมเสริมความงาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างเหมาะสม และสามารถก้าวสู่ผู้นำในตลาดต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาระดับของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยแบบการสำรวจ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดสงขลา เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างอ้างอิงสูตรของ Cochran โดยมีขนาดตัวอย่างของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ $\pm 5\%$ เมื่อนำไปแทนค่าในสูตร โดยที่ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนดคือ 95% ดังนั้น ค่า $Z = 1.96$ และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณสัดส่วนประชากรทั้งหมดที่ยอมรับได้คือ 5% ดังนั้น ค่า $E = 0.05$ สามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 384.16 คน ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยครั้งนี้เพิ่มขึ้นอีก 5% รวมเป็น 400 คน เพื่อให้ผลที่ได้มีความแม่นยำในการวิเคราะห์สมมติฐาน สำหรับวิธีการเลือกตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random

Sampling) โดยแจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในจังหวัดสงขลา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำสัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า คือแบบสอบถามซึ่งมี 4 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และสถานศึกษา ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับเจตคติในการทำสัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำสัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจังหวัดสงขลา ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาสถานเสริมความงามบนใบหน้า ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งผลการหาคุณภาพพบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ทุกข้อ (สุวิมล ติรภานันท์, 2550) ว่าข้อคำถามควรมีค่า IOC เข้าใกล้ 1 หากต่ำกว่า 0.5 ควรปรับปรุง จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คนเพื่อพิจารณาคุณภาพของแบบสอบถามในด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.917 ส่วนแบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.968 ถือว่ามีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ (Jacops, L. C. , 1991) ซึ่งระบุว่าค่าความเชื่อมั่นไม่ควรต่ำกว่า 0.70

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การศึกษาระดับของเจตคติในการทำสัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3.2 การศึกษาระดับของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำสัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 ศึกษาปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำสัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ผลการวิจัย

ศึกษาระดับเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของระดับเจตคติต่อการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา แยกตามเพศ

ระดับเจตคติ	เพศ				รวม	
	ชาย		หญิง		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
มากที่สุด	48	12.00	62	15.50	110	27.50
มาก	49	12.25	157	39.25	206	51.50
ปานกลาง	23	5.75	51	12.75	74	18.50
น้อย	3	0.75	7	1.75	10	2.50
น้อยที่สุด	-	-	-	-	-	-
รวม	123	30.75	277	69.25	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า การศึกษาระดับเจตคติต่อการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับเจตคติอยู่ที่ระดับมากจำนวน 206 คนคิดเป็นร้อยละ 51.50 และเมื่อจำแนกเป็นเพศ พบว่า เพศชายส่วนใหญ่มีระดับเจตคติอยู่ที่ระดับมากจำนวน 49 คนคิดเป็นร้อยละ 12.25 ส่วนเพศหญิงมีระดับเจตคติส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับมากจำนวน 157 คนคิดเป็นร้อยละ 39.25

ศึกษาระดับส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความสำคัญส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา

ส่วนประสมตลาดบริการ	Mean	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
1. ด้านผลิตภัณฑ์	4.308	.633	มาก
1.1 เป็นสถานเสริมความงามที่มีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือ	4.357	.785	มาก
1.2 มีบุคลากรทางการแพทย์ชำนาญการ	4.252	.667	มาก
1.3 ผลลัพธ์การทำได้สวยงามได้สวยเหมือนของจริง	4.348	.805	มาก
1.4 การทำศัลยกรรมมีมาตรฐานและความปลอดภัยสูง	4.273	.849	มาก
1.5 มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำศัลยกรรม	4.307	.797	มาก

ส่วนประสมตลาดบริการ	Mean	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
2. ด้านราคา	4.136	.621	มาก
2.1 ค่าใช้จ่ายคุ้มค่ากับความงามที่ได้รับ	4.168	.756	มาก
2.2 ราคาไม่แพงเมื่อเปรียบเทียบกับที่อื่น ๆ	4.057	.775	มาก
2.3 มีส่วนลดพิเศษให้เมื่อต้องการแก้ไข	4.115	.808	มาก
2.4 สามารถชำระค่าบริการผ่านบัตรเครดิตได้	4.245	.788	มาก
2.5 ผ่อนชำระค่าบริการเป็นรายงวดได้	4.095	.770	มาก
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.187	.644	มาก
3.1 มีหลายสาขาในการให้บริการ	4.275	.762	มาก
3.2 ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน	4.195	.790	มาก
3.3 สามารถสังเกตเห็นได้ง่ายและดูสะอาดตา	4.195	.774	มาก
3.4 บริเวณสำหรับจอดรถอย่างกว้างขวางและเพียงพอ	4.120	.817	มาก
3.5 ความสะดวกในการเดินทาง	4.147	.786	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.215	.611	มาก
4.1 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์แนะนำผลิตภัณฑ์และบริการผ่านสื่อ ต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์	4.282	.731	มาก
4.2 การใช้ดารานักหรือนักร้องที่มีชื่อเสียงมาเป็นพรีเซ็นเตอร์ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์	4.215	.738	มาก
4.3 การออกโรดโชว์จัดบูธตามสถานที่หรืองานต่าง ๆ เช่น ในห้างสรรพสินค้างานแสดงนิทรรศการ เป็นต้น	4.162	.779	มาก
4.4 การมอบของสมนาคุณให้แก่ผู้บริโภคตามกิจกรรมส่งเสริมการขาย	4.203	.786	มาก
4.5 การประกันความพึงพอใจจากการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า	4.213	.787	มาก
5. ด้านผู้ให้บริการ	4.308	.626	มาก
5.1 แพทย์คอยให้คำปรึกษาทั้งก่อนและหลังทำศัลยกรรม	4.365	.764	มาก
5.2 แพทย์คอยให้คำแนะนำและชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอนในการทำศัลยกรรมอย่างละเอียดชัดเจน	4.265	.769	มาก
5.3 แพทย์ที่ทำศัลยกรรมเสริมความงามต้องเป็นแพทย์ในวงการศัลยกรรมเสริมความงาม	4.330	.730	มาก
5.4 แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพยิ้มแย้มแจ่มใสและเป็นกันเอง	4.293	.783	มาก

ส่วนประสมตลาดบริการ	Mean	S.D.	ระดับ ความสำคัญ
5.5 เจ้าหน้าที่สามารถตอบข้อซักถามและคอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ	4.290	.776	มาก
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.330	.605	มาก
6.1 ใบรับรองมาตรฐานในการทำศัลยกรรมเสริมความงามอย่างถูกต้องตามกฎหมาย	4.457	.696	มาก
6.2 เทคโนโลยีที่มีความทันสมัยและได้มาตรฐานในการศัลยกรรมเสริมความงาม	4.275	.679	มาก
6.3 การพัฒนาเทคนิคการทำศัลยกรรมเสริมความงามอย่างต่อเนื่อง	4.290	.760	มาก
6.4 การรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่	4.330	.760	มาก
6.5 มุมรับรองให้นั่งพักผ่อนระหว่างที่รอรับบริการ	4.298	.772	มาก
7. ด้านกระบวนการให้บริการ	4.268	.670	มาก
7.1 การรับประกันความพึงพอใจจากการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า	4.295	.738	มาก
7.2 การจำลองใบหน้า 3 มิติทั้งก่อนและหลังทำศัลยกรรมเพื่อให้เห็นภาพจริงก่อนการตัดสินใจ	4.243	.731	มาก
7.3 ผลลัพธ์การทำศัลยกรรมมีความใกล้เคียงจากภาพจำลอง 3 มิติ	4.190	.886	มาก
7.4 ผลลัพธ์การทำศัลยกรรมต้องดูกลมกลืนทั้งใบหน้ามากกว่าสร้างจุดเด่นทั้งใบหน้า	4.293	.845	มาก
7.5 การโทรศัพท์หรือส่งข้อความติดต่อนัดหมายล่วงหน้า	4.320	.839	มาก
รวม	4.250	.534	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อระดับความสำคัญของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.250 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ให้ความสำคัญกับส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ด้านลักษณะทางกายภาพมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.330 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ซึ่งเท่ากับด้านผู้ให้บริการ ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านส่งเสริมการขาย ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านราคามีค่าเฉลี่ย 4.308, 4.268, 4.215, 4.187 และ 4.136 ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นในแต่ละด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.308 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า เป็นสถานเสริมความงามที่มีชื่อเสียงและน่าเชื่อถือมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.357 รองลงมาคือ ผลลัพธ์การต้องทำออกมาได้สวยเหมือนของจริง และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำศัลยกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.348 และ 4.307 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ด้านราคา ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.136 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า สามารถชำระค่าบริการผ่านบัตรเครดิตได้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.245 รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายคุ้มค่ากับความงามที่ได้รับ และมีส่วนลดพิเศษให้เมื่อต้องการแก้ไข มีค่าเฉลี่ย 4.168 และ 4.115 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.187 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า มีหลายสาขาในการให้บริการมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.275 รองลงมาคือ ท่าเลที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน และสามารถสังเกตเห็นได้ง่ายและดูสะอาดตา และความสะดวกในการเดินทาง มีค่าเฉลี่ย 4.195 และ 4.147 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ด้านการส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.215 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า การโฆษณาและประชาสัมพันธ์แนะนำผลิตภัณฑ์และบริการผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.282 รองลงมาคือ การใช้ดารานักกร้องที่มีชื่อเสียงมาเป็นพรีเซ็นเตอร์ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการประกันความพึงพอใจจากการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้ามีค่าเฉลี่ย 4.215 และ 4.213 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ด้านผู้ให้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.308 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า แพทย์คอยให้คำปรึกษาทั้งก่อนและหลังทำศัลยกรรม มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.365 รองลงมาคือ แพทย์ที่ทำศัลยกรรมเสริมความงามต้องเป็นแพทย์ในวงการศัลยกรรมเสริมความงาม และแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ย 4.330 และ 4.293 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ด้านลักษณะทางกายภาพ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.330 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า ใบบรรณมาตรฐานในการทำศัลยกรรมเสริมความงามอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.457 รองลงมาคือ การรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ และมุม

รับรองให้นั่งพักผ่อนระหว่างที่รอรับบริการ มีค่าเฉลี่ย 4.330 และ 4.298 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ด้านกระบวนการให้บริการ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.268 อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก พบว่า การโทรศัพท์หรือส่งข้อความติดต่อนัดหมายล่วงหน้า มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.320 รองลงมาคือ การรับประกันความพึงพอใจจากการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า และผลลัพธ์การทำศัลยกรรมต้องดูกลมกลืนทั้งใบหน้ามากกว่าสร้างจุดเด่นทั้งใบหน้า มีค่าเฉลี่ย 4.295 และ 4.293 ตามลำดับ ซึ่งทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนทำการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณดังต่อไปนี้ (1) ตรวจสอบการแจกแจงของกลุ่มประชากร (Normality) ด้วยวิธีการทดสอบ One Simple Kolomogorov- smirnov Test พบว่าค่า Z มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่าการแจกแจงปกติ (2) ตรวจสอบความเป็น Linearity ของตัวแปร โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ rxy พบว่าตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น (3) ตรวจสอบตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) พิจารณาจากค่า Variance Inflation Factor (VIF) ซึ่งต้องมีค่าไม่เกิน 10 พบว่า ค่า VIF สูงสุดที่ได้มีค่าเท่ากับ 2.053 และพิจารณาค่า Tolerance ซึ่งต้องมีค่าอยู่ระหว่าง $0 < 1$ พบว่า ค่า Tolerance มีค่าน้อยที่สุดคือ .694 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเอง

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา

ตัวแปรพยากรณ์	b	β	SE _b	t	p-value
(Constant)	0.479		0.169	2.830**	.005
ด้านผลิตภัณฑ์ (X ₁)	0.142	0.143	0.053	2.658**	.008
ด้านราคา (X ₂)	0.157	0.156	0.055	2.832**	.005
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (X ₃)	0.148	0.152	0.055	2.669**	.008
ด้านการส่งเสริมการตลาด (X ₄)	0.264	0.257	0.054	4.920**	.000
ด้านกระบวนการให้บริการ (X ₇)	0.256	0.273	0.054	4.742**	.000

R = 0.755 R² = 0.571 Adj. R = 0.563 F = 74.417**

**p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ ที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา ได้ร้อยละ 56.30 โดยด้านกระบวนการให้บริการมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมากที่สุด ($\beta = 0.273$) รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\beta = 0.257$) ด้านราคา ($\beta = 0.156$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\beta = 0.152$) และด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.143$) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\hat{Y} &= 0.479 + 0.142 X_1 + 0.157 X_2 + 0.148 X_3 + 0.264 X_4 + 0.256 X_7 \\ \hat{Z} &= 0.143 Z_1 + 0.156 Z_2 + 0.152 Z_3 + 0.257 Z_4 + 0.273 Z_7\end{aligned}$$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยค้นพบเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นักศึกษา มีระดับเจตคติ ในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักศึกษาซึ่งกำลังเป็นวัยรุ่นมองเห็นตัวอย่างบุคคลรอบข้างที่ผ่านการทำศัลยกรรมแล้ว สวยขึ้น ดูดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการบันเทิงถือเป็นตัวอย่างที่สามารถมองเห็นได้ชัดที่สุด (ธัญพร เล่าโสภณภิมย์, 2559) ขณะเดียวกันธุรกิจสถานเสริมความงามมีการปรับปรุงคุณภาพและเทคโนโลยีที่ใช้ในการรักษา และมีการให้บริการที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างตรงจุดและรวดเร็วมากขึ้น ดังจะเห็นจากคำกล่าวของกชกรณ ศรีฉันทฤกษ์ ได้กล่าวว่า “รูปร่างกับจิตใจแยกกันไม่ออก เพราะทุกคนมีภาพรวมของตัวเอง (Self Image) ความสวยทำให้เกิดความสุข ความสบายใจ จึงทำให้ผู้หญิงส่วนมากสนใจที่จะทำศัลยกรรมเสริมความงามในสองสิ่งนี้เป็นส่วนใหญ่ (กชกรณ ศรีฉันทฤกษ์, 2551) ซึ่งในปัจจุบันแนวโน้มการใช้บริการในตลาดเสริมความงามไม่ได้จำกัดเฉพาะวัยใดวัยหนึ่งเท่านั้น แต่มีการขยายตัวในทุกช่วงวัย จึงทำให้นักศึกษามีความคิดต่อกันทำศัลยกรรมในทางบวกมากยิ่งขึ้นและมองเป็นเรื่องธรรมดา และคุ้มค่าในการที่จะปรับแต่งตัวเองให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น และส่งผลต่อความคิดความเชื่อของนักศึกษาที่ว่าร่างกายจะสวยหรือไม่ขึ้นอยู่กับบุญวาสนาที่ทำมาแต่ปางก่อนกลายเป็นเรื่องล้าสมัยไปแล้ว เพราะด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้เข้ามามีส่วนช่วยในการแก้ไขจุดบกพร่องของมนุษย์ได้ง่ายขึ้น โดยสามารถแก้ไข รูปร่าง และ/หรือหน้าตาให้เป็นไป

อย่างที่ปรารถนา ซึ่งเป็นไปตาม“ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน” ของ อัจเซน ซึ่งเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมที่พัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action - TRA) โดยมีโครงสร้างพื้นฐาน คือ การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดจากการชี้นำโดยความเชื่อ 3 ประการ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรม (Behavioral Beliefs) ความเชื่อเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (Normative Beliefs) และความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Control Beliefs) (Ajzen, I., 1991) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐสพันธ์ เเผ่พันธ์ ซึ่งพบว่ากลุ่มคนอ้างอิง เช่น เพื่อน ญาติพี่น้อง มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก (ณัฐสพันธ์ เเผ่พันธ์, 2551)

2. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อระดับความสำคัญของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำคัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักศึกษาให้ความสำคัญกับระดับส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำคัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ในด้านลักษณะทางกายภาพมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตาม“ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ” ของ Payne ได้อธิบายไว้ว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence) ได้แก่ อาคารของธุรกิจบริการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องเอทีเอ็ม เคาน์เตอร์ให้บริการ การตกแต่งสถานที่ ล็อบบี้ ลานจอดรถ สวน ห้องน้ำ การตกแต่ง ป้ายประชาสัมพันธ์ แบบฟอร์มต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ลูกค้าใช้เป็นเครื่องหมายแทนคุณภาพของการให้บริการ กล่าวคือ ลูกค้าจะอาศัยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยหนึ่งในการเลือกใช้บริการ (อณิษฐา ผลประเสริฐ, 2558) ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพยิ่งดูหรูหราและสวยงามเพียงใด บริการน่าจะมีคุณภาพตามด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา กิตติลาภและคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน (รุ่งนภา กิตติลาภ และคณะ, 2563)

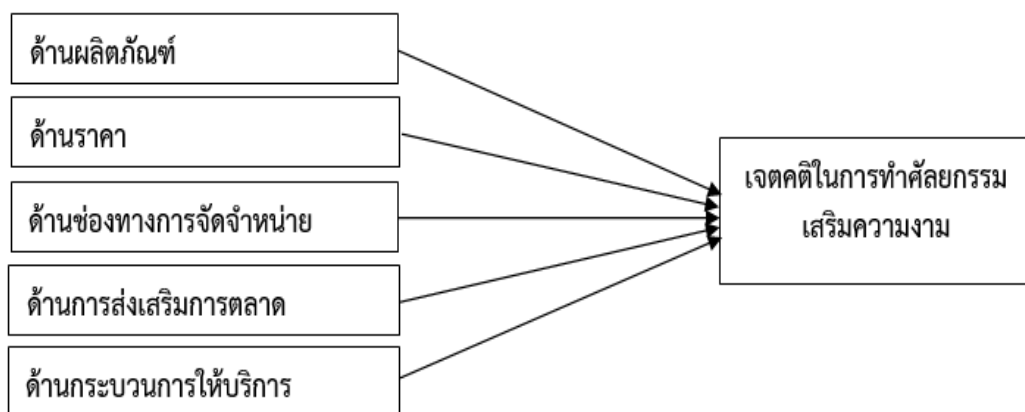
3. จากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 พบว่า ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำคัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยด้านกระบวนการให้บริการมีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำคัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้ามากที่สุด ซึ่งกระบวนการให้บริการ (Process) เป็นส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญมาก ต้องอาศัยพนักงานที่มีประสิทธิภาพหรือเครื่องมือทันสมัยในการทำให้เกิดกระบวนการที่สามารถส่งมอบบริการที่มีคุณภาพได้ เนื่องจากการให้บริการโดยทั่วไปมักจะประกอบด้วยหลายขั้นตอน ได้แก่ การต้อนรับ การสอบถามข้อมูลเบื้องต้น การให้บริการตามความต้องการ การชำระเงิน เป็นต้น

ซึ่งในแต่ละขั้นตอนต้องประสานเชื่อมโยงกันอย่างดี หากมีขั้นตอนใดไม่ดีแม้แต่ขั้นตอนเดียว ย่อมทำให้การบริการไม่เป็นที่ประทับใจแก่ลูกค้า ซึ่งเป็นไปตาม “ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดธุรกิจบริการ” ของ Payne (อณิษฐา ผลประเสริฐ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งนภา กิตติลาภและคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงาม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งพบว่า 7 ปัจจัยสำคัญที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของแต่ละปัจจัยตามลำดับดังนี้ ด้านกระบวนการให้บริการ รองลงมาเป็นปัจจัยด้านการส่งเสริมการขาย ด้านราคาให้บริการ ด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านลักษณะทางกายภาพตามลำดับ (รุ่งนภา กิตติลาภ และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ในการพัฒนาธุรกิจทางด้านการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้านั้น จะต้องเริ่มจากการมีเจตคติที่ดีต่อการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าให้กับผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยส่วนประสมตลาดของธุรกิจบริการที่ส่งผลทำให้ผู้บริโภคมีเจตคติที่ดีขึ้นได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ ดังนั้นการพัฒนาในธุรกิจจึงควรให้ความสำคัญต่อยปัจจัยที่กล่าวนี้เป็นอันดับแรก ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่ส่งผลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงาม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีระดับเจตคติอยู่ที่ระดับมาก และนักศึกษามีความคิดเห็นต่อระดับความสำคัญของส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านลักษณะทางกายภาพมากที่สุด รองลงมาคือ

ด้านผลิตภัณฑ์ซึ่งเท่ากับ ด้านพนักงานผู้ให้บริการ และด้านกระบวนการให้บริการ ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับปัจจัยส่วนประสมตลาดบริการที่มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า พบว่าปัจจัยทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ มีอิทธิพลต่อเจตคติในการทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดสงขลา โดยด้านกระบวนการให้บริการมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งมีข้อเสนอแนะตามผลงานวิจัยดังนี้ 1) ควรส่งเสริมธุรกิจศัลยกรรมเสริมความงาม โดยการวางแผนประชาสัมพันธ์ และทำการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสมกับกลุ่มนักศึกษา 2) การดำเนินธุรกิจศัลยกรรมเสริมความงามในปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงที่ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญในการให้บริการที่ได้รับมาตรฐานในการทำศัลยกรรมความงามที่ถูกต้องตามกฎหมาย การรักษาความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของสถานที่ให้บริการ ทั้งยังจัดสถานที่รองรับให้มีมุมรับรองที่นั่งพักผ่อนระหว่างรอรับบริการที่เพียงพอ และ 3) ในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตให้กว้างขึ้น และเปรียบเทียบการศัลยกรรมในแต่ละประเภท หรือรูปแบบต่าง ๆ เช่น การศัลยกรรมแบบผ่าตัด และแบบไม่ผ่าตัด เป็นต้น หรือขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง เช่น ตามจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ ทั้งด้านความคล้าย หรือความแตกต่างเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมยิ่งขึ้น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กชกรณ ศรีฉันทฤกษ์. (2551). วากรรมความงามของผู้หญิงในสังคมไทย: มุมมองพหุมติ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กนกวรรณ ทองรีน. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามของผู้บริโภค ในจังหวัดสระบุรี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกการตลาด. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). ธุรกิจสุขภาพและศัลยกรรมไทยเติบโตต่อเนื่อง พบกัมพูชาเป็นลูกค้าต่างชาติหลัก. เรียกใช้เมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.bltbangkok.com/news/27588/>
- _____. (2564). ตลาดศัลยกรรมความงาม. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/971782>
- ณัฐพันธ์ เม้าพันธ์. (2551). ปัจจัยที่สร้างแรงจูงใจต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางเว็บไซต์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- ธัญรัก หมั่นน้อย. (2558). พฤติกรรมของผู้ชายในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ต่อการใช้บริการของคลินิกเสริมความงาม. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธัญพร เล้าโสภากิริมย์. (2559). ไทยศัลยกรรมความงามติดอันดับ 21 โลก. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2560 จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/2923>
- รุ่งนภา กิตติลาภ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการคลินิกเสริมความงามในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. Journal of Buddhist Education and Research : JBER, 6(1), 60-74.
- ฤทัยรัตน์ โอฬาริ และโชติกา รติขลิยกุล. (2562). การวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวคลินิกความงาม โดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ กรณีศึกษา : อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สุพิชญา วัชรินทร์พร. (2555). ปัจจัยทางการตลาดในการตัดสินใจทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้า ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการตลาด. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อณิษฐา ผลประเสริฐ. (2558). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการคลินิกเสริมความงามด้านผิวพรรณของผู้บริโภค. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ajzen, I. . (1991). The theory of planned behavior. Organizational. Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179-211.
- Jacops, L. C. . (1991). Test Reliability. In IU Bloomington Evaluation Services and Testing (Best). Indiana University Blomington.

แนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ที่สะท้อน จากสำนวนภาษิต*

THE CONCEPT AND WAY OF LIFE OF THE KHMER PEOPLE IN THAILAND, SURIN PROVINCE, REFLECTED FROM THE PROVERBIAL IDIOMS

สุกัญญา บุญทวี

Sukanya Boonthawee

สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง

Sathit Thimwatbunthong

ดวงเด่น บุญปก

Duangden Boonpok

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: sukanyaboont@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดของชาวเขมรถิ่นไทยที่จังหวัดสุรินทร์ในสำนวนภาษิต 2) ศึกษาวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยที่จังหวัดสุรินทร์ในสำนวนภาษิต ผู้วิจัยได้ศึกษาคัดและเลือกสำนวนภาษิต ของชาวเขมรถิ่นไทยจากเอกสารที่มีผู้รวบรวมไว้ก่อนแล้ว โดยเลือกสำนวนภาษิตที่ไม่ตรงกับสำนวนภาษิต ในภาษาไทยมาตรฐานมาศึกษาวิจัยเอกสารและลงภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ผู้ที่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2563 - 2564 โดยได้ลงพื้นที่สังเกตการณ์สัมภาษณ์ชาวเขมรถิ่นไทย ใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอสังขะ อำเภอปราสาท และอำเภोजอมพระ ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดของคนเขมรถิ่นไทยที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตนั้นมี 3 ประการ ประการแรกสะท้อนข้อคิดคติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหลักเบญจธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชน ประการที่สองสะท้อนความเชื่อโดยปรากฏทั้งเรื่องผีในความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ตามแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนา ประการที่สามสะท้อนค่านิยมของกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยที่มุ่งสอนให้เคารพผู้อาวุโส และสอนให้รู้จักเคารพผู้มีที่อิทธิพลในสังคม ส่วนผลการศึกษาด้านวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพ และด้านครอบครัว ด้านอาชีพนั้นสะท้อนให้เห็นอาชีพอันหลากหลายของคนใน

* Received 14 September 2021; Revised 13 June 2022; Accepted 16 June 2022

สังคมโดยนำลักษณะบางประการของคนประกอบอาชีพดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับด้านครอบครัว กล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ การเลือกคู่และการครองเรือน คำเปรียบเปรยถึงเพศชายเพศหญิง และความสำคัญของเครือญาติ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวเขมรถิ่นไทย

คำสำคัญ: แนวคิด, วิถีชีวิต, ชาวเขมรถิ่นไทย, สำนวนภาษา

Abstract

This research article aimed to 1) study the concept in proverbial idioms of the Khmer people in Thailand, Surin province and 2) study the way of life of the Khmer people in Thailand, Surin province as to proverbial idioms. The researcher have gathered and selected the proverbial idioms of the Khmer people from documents which were already compiled that do not match those proverbial idioms in the standard Thai language, then studied from documents and fieldwork to observe and interview Khmer speakers in Thailand, Surin province, during the year 2020-2021. The fieldwork covered 4 districts-Mueang Surin district, Sangkha district, Prasat District and Chom Phra district in Surin province. The finding of the study showed that the concept of the Khmer people in Thailand reflected from the proverbial idioms, consists of various aspects. First, it reflects the moral concept which is in compliance with Buddhist principles which are the cultural foundation of the Khmer people. Second, it reflects the traditional belief in ghosts and also the belief in Hell and Heaven which is one of the significant concept of Buddhism. Third, it reflects the values aiming to teach people to respect the elders in society of the Khmer people. For the finding of way of life, it reveals two aspect : occupation and family. The occupation area reflect the various occupation of the people in society. The family aspect discusses the importance of parents, choosing a partner, marriage life for male and female and the importance of relatives which is the main culture of the Khmer people in Thailand.

Keywords: Concept, Way of Life, Khmer People in Thailand, Proverbial Idioms

บทนำ

ชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมรที่อาศัยอย่างหนาแน่น มีวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยอดีตจวบจนปัจจุบัน มีการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีประเพณีแซนโฎนตา มีมหรสพ เช่น กันตรึม ที่ล้วนแต่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการ

สืบทอดทั้งสิ้น กลุ่มดังกล่าวใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในการสื่อสารกันในกลุ่มชนและสิ่งสำคัญที่แสดงถึงวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนคือสำนวนภาษาิตที่มีใช้อยู่ในภาษา สมจิตร พ่วงบุตร เคยรวบรวมสำนวนภาษาิตของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดต่าง ๆ ไว้ตั้งแต่ปี 2527 ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทย ทั้งภาษาเขมรถิ่นไทยยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปี พ.ศ. 2556 (สมจิตร พ่วงบุตร, 2527); (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2556) แสดงให้เห็นว่าภาษาเขมรถิ่นไทยมีความสำคัญในฐานะที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของไทยที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยที่ใช้ภาษาเขมรในการสื่อสาร ชัยวัฒน์ เสาทอง และคณะ กล่าวว่า กลุ่มผู้พูดภาษาเขมรในประเทศไทยตั้งถิ่นฐานหนาแน่นทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และกระจัดกระจายในภาคตะวันออก เช่น ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว จันทบุรี และตราด (ชัยวัฒน์ เสาทอง และคณะ, 2556) แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์แล้ว สุวิไล เปรมศรีรัตน์ กล่าวว่า ภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์เป็นภาษาเขมรถิ่นที่มีผู้พูดจำนวนมาก เนื่องจากผู้พูดในบริเวณจังหวัดสุรินทร์เป็นชุมชนเขมรหนาแน่นที่สุด และเป็นที่ยอมรับของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยท้องถิ่นอื่น ทั้งในที่ประชุมการพัฒนาระบบเขียนภาษาเขมรยังเลือกใช้ภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์เป็นหลักในการเขียน ภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์จึงจัดเป็นภาษามาตรฐานของภาษาเขมรถิ่นไทย (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2541)

สำนวนภาษาิตเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมของชาวเขมรถิ่นไทยที่ใช้ในการสื่อสาร โดยสอดแทรกอยู่ในภาษาพูด สำนวนภาษาิตได้รับการถ่ายทอดผ่านมุขปาฐะจากรุ่นสู่รุ่นมาจวบจนปัจจุบัน สดฟาโน โมชิ (อ้างถึงใน (เสาวลักษณ์ อนันตสานต์, 2552) กล่าวว่า สำนวนภาษาิตช่วยกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้ประพฤติให้ดีงาม แม้แต่คนรุ่นหลังเองก็ไม่มีรู้สึกว่สำนวนภาษาิตเป็นสิ่งที่เก๋าล้าสมัย และมีความสำคัญในแง่บทบาทหน้าที่ในฐานะคติชน นอกจากนี้ Kuiper ยังกล่าวถึงการศึกษาภาษาิตที่สะท้อนวัฒนธรรมพื้นบ้านนั้นเป็นความสนใจใหม่ในการศึกษาคติชนในศตวรรษที่ 20 อีกด้วย ความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า สำนวนภาษาิตของชาวเขมรถิ่นไทยโดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์ที่มีสอดแทรกอยู่ในภาษาพูดถือเป็นประติष्ठกรรมทางความคิดที่ถ่ายทอดผ่านภาษาที่สะท้อนถึงแนวคิดและวิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สั่งสมถ่ายทอดมาจากรุ่นสู่รุ่นจวบจนปัจจุบัน (Kuiper, K., 2013) ความหมายของคำว่า สำนวนภาษาิต ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า “สำนวน” ไว้ว่าใน ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้ว มีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจระเข้ให้ว่ายน้ำ ร้าไม่ดีโทษปีโทษกลอง” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552) ได้ให้ลักษณะของสำนวนไว้ว่า “อาจเป็นโวหารที่ใช้คำเด่นเป็นพิเศษเกินความเป็นจริง เป็นการพูดที่เปรียบแหลมคมคาย ใช้คำน้อยกินความมาก” ความหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสำนวนเป็นถ้อยคำหรือข้อความใน

ภาษาหนึ่ง ๆ ที่มีการใช้โดยสืบทอดต่อกันโดยผู้ใช้นั้นซึ่งต้องอาศัยการตีความความหมายที่ปรากฏ ส่วนความหมายของ “ภาษิต” (Proverb) นั้น เสาวลักษณ์ อนันตศานต์ กล่าวไว้ว่า ภาษิต คือถ้อยคำที่กล่าวและสืบทอดกันมาตามประเพณี เป็นข้อความสั้นแต่มีความหมายลึกซึ้ง และเป็นคำสอนหรือวางหลักเกณฑ์ความจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้สำนวนภาษิตในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลายและใช้กันในทุกบุคคลทุกระดับ จนไม่รู้สีกว่าต่างไปจากธรรมดาสามัญ นอกจากความหมายของสำนวนและสุภาษิตที่จำเป็นต้องศึกษาแล้ว ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงความหมายของคำพังเพยซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาสำนวนภาษิตในครั้งนี้ด้วย (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2552) ดังที่ ประภาศรี สีหอำไพ ให้ความหมายของ “คำพังเพย” ไว้ว่า คำกล่าวเป็นกลาง ๆ ยกมาเอ่ยอ้างประกอบการพูดให้เข้ากับเรื่อง ถ้อยคำที่กล่าวนั้นมีลักษณะเป็นการเปรียบเปรยเตือนสติบ้าง เชีงภาษิตบ้าง อธิบายเพิ่มเติมบ้าง คำตลกขบขันบ้าง คำพังเพยในความหมายของภาษาไทยเป็นคำกลางอ้างเอ่ยลอย ๆ ให้ตีความให้เข้ากับเรื่อง ความหมายดังกล่าวจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับความหมายของคำว่าสำนวนและภาษิต ที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าความหมายของคำว่า สำนวน ภาษิตและคำพังเพย มีส่วนที่คาบเกี่ยวกันอยู่ ผู้วิจัยจึงเรียกข้อมูลในการวิจัยรวมเข้าด้วยกันว่า “สำนวนภาษิต” เพื่อให้ครอบคลุมทั้งถ้อยคำที่ใช้ในการเปรียบเทียบและถ้อยคำที่ใช้ในเชิงให้คติ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550)

สำนวนของชาวเขมรถิ่นไทยก็มีลักษณะดังกล่าวเช่นกัน ด้วยเป็นสำนวนภาษาที่ต้องอาศัยประสบการณ์ร่วมของผู้ใช้ภาษาที่รับรู้ร่วมกันในสังคมท้องถิ่นนั้น ๆ ก่อให้เกิดเป็นสำนวนที่ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แสดงให้เห็นโลกทัศน์ของชาวเขมรถิ่นไทยต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่นว่า “**ขร่ายลอรอบแต่ย**” แปลเป็นภาษาไทยว่า หญิงสวยหาผัวยาก ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการลงภาคสนามสัมภาษณ์ชาวเขมรถิ่นไทยพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุรินทร์แล้วพบว่า สำนวนนี้มีความหมายหลากหลายอย่างมาก ได้แก่ ผู้ชายมักไม่เลือกผู้หญิงสวยมาเป็นภรรยา เพราะคิดว่าเธอน่าจะเลือกมาก หรือผู้หญิงสวยมักมีแต่คนคิดว่ามีคู่แล้ว หรือผู้หญิงสวยแต่กิริยาไม่ดีทำให้ไม่มีสามี และอาจหมายถึงผู้หญิงสาส์อน แม้ว่าถ้อยคำในสำนวนดังกล่าวจะใช้เหมือนกันในแต่ละพื้นที่ แต่ความหมายและบริบทในการใช้กลับแตกต่างกัน นำศึกษาต่อไปว่าเหตุใดจึงมีความหมายแตกต่างกันหลายนัย จะเห็นได้ว่าสำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยเป็นข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของกลุ่มชน สำนวนภาษิตดังกล่าวนี้สะท้อนแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยได้อย่างลุ่มลึกและควรศึกษาให้ถ่องแท้ต่อไปเพื่อเข้าใจสำนวนภาษิตชาวเขมรถิ่นไทยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษาสำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ครั้งนี้จะทำให้เห็นว่าชาวเขมรถิ่นไทยมีแนวคิดและวิถีชีวิตอย่างไร ซึ่งแนวคิดและวิถีชีวิตดังกล่าวนี้แสดงออกมาในสำนวนภาษิตในลักษณะใด มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบและ บริบททางสังคมวัฒนธรรมของชาวภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์อย่างไร เมื่อศึกษาแล้วจะทำให้เข้าใจแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมร

ถิ่นไทยมากขึ้น และก่อให้เกิดคุณค่าในการตระหนักและเข้าใจแนวคิดของกลุ่มชนต่าง ๆ ในสังคมไทยโดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาวเขมรถิ่นไทยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ในสำนวนภาษิต
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ในสำนวนภาษิต

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ (Interview) การสังเกต (Observation) และการรวบรวมเอกสาร (Documentation) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษากรอบแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Research)
2. ศึกษาสำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยที่ สมจิตร พ่วงบุตร ได้รวบรวมไว้เมื่อ พ.ศ. 2527 ใน “สำนวน ภาษิต คำสอนสุรินทร์-ศรีสะเกษ” ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกสำนวนที่ไม่ตรงกับสำนวนไทยในภาษาไทยมาตรฐานมาศึกษาจำนวน 90 สำนวน (สมจิตร พ่วงบุตร, 2527)
3. เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) เพื่อคัดกรองสำนวนภาษิตที่เป็นที่รู้จักของชาวเขมรถิ่นไทย รวมทั้งสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ชาวเขมรถิ่นไทยเกี่ยวกับสำนวนภาษิตที่อยู่ในความรับรู้และไม่รับรู้ของกลุ่มชน ซึ่งประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ในเขตอำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอสังขะ อำเภอปราสาท และอำเภोजอมพระ การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) การสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snow ball sampling) และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ซึ่งช่วยให้ข้อมูลมีความหลากหลายและชัดเจนมากขึ้น
4. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและวิถีชีวิตของคนเขมรถิ่นไทยจากข้อมูลที่ได้ลงภาคสนามและข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงหลายมิติ
5. ตรวจสอบการวิเคราะห์แนวคิดและวิถีชีวิตของคนเขมรถิ่นไทยโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์
6. สรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ที่ผู้วิจัยได้สำรวจ สำนวนภาษิตและลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ชาวเขมรถิ่นไทยพบว่า สำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์มีประเด็นด้านแนวคิดและวิถีชีวิตหลายประการดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. แนวคิดของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ที่สะท้อนจากสำนวนภาษิต

สำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยแสดงแนวคิดด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านคติธรรมคำสอน ด้านความเชื่อและด้านค่านิยม

1.1 คติธรรม คำสอน

ผู้วิจัยเห็นว่าสำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับหลักคำสอน เบญจธรรม ซึ่งหมายถึง ความดี 5 อย่างที่ควรประพฤติ ได้แก่ เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร (สำรวม ในกาม) สัจจะ และสติสัมปชัญญะ ดังนี้

1.1.1 เมตตา กรุณา เป็นการปรารถนาช่วยเหลือให้คนอื่นพ้นทุกข์ เช่น **บานปึกแอกเตว์แจกกะเวา** แปลว่า ได้จากกาไปแจกกาเหว่า หมายความว่า นำสิ่งของที่ได้มาจากผู้อื่นไปแจกจ่ายคนอื่นอีก ทอดหนึ่ง หรือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้คนรอบตัว สำนวนนี้ใช้กาและกาเหว่าซึ่งเป็นสัตว์จำพวกนกมาเปรียบ โดยไม่ได้มีน้ำเสียงเชิงลบต่อสัตว์ดังกล่าวแต่นำพฤติกรรมของคนที่ได้รับของจากกาไปให้นกกาเหว่า อีกสำนวนว่า **“กเมัด เจียออยชดบขมอดชลบออยชูร”** แปลว่า มีคติให้ฟัง มีคนตายให้ถามไถ่ หมายความว่า ให้รู้จักมีมนุษยสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ซึ่งในสังคมของชาวเขมรถิ่นไทยนั้นจะมีความใกล้ชิดเกื้อกูลในชุมชน สำนวนดังกล่าวจึงสะท้อนความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ดี ซึ่งหากคนในชุมชนมีคติหรือเรื่องราวใด ๆ ก็ให้คนอื่นรู้จักเข้าไปรับฟังปัญหาดังกล่าว เช่นเดียวกับหากมีผู้เสียชีวิตในชุมชนก็ควรให้ความช่วยเหลือถามไถ่ครอบครัวของผู้เสียชีวิต สำนวนนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยธำรงสังคมของชาวเขมรถิ่นไทยให้มีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติกันแม้ว่าจะไม่ใช่ญาติพี่น้องกัน

1.1.2 สัมมาอาชีวะ เช่น **“มันแจะค้อมริน มันเมียนค้อมรว”** แปลว่า ไม่รู้ให้เรียน ไม่รวย ให้แสวงหา หมายความว่า ให้ขยันเรียนรู้ทำมาหากิน สำนวนนี้ตรงกับหลักสัมมาอาชีวะที่เน้นให้ประกอบอาชีพ โดยสุจริตชอบ สำนวนนี้มุ่งหวังให้ผู้ฟังรู้จักที่จะใฝ่หาความรู้ในการดำรงชีวิตโดยรู้จักพึ่งพาตนเอง ส่วนอีกสำนวนนั้น จะเน้นสอนให้รู้จักค้าขาย คือ **“ติงเถาะลัวทไล”** แปลว่า ชื้อถูกขายแพง หมายความว่า ให้รู้จักวางแผนค้าขาย ให้ได้กำไร สำนวนนี้มุ่งให้เห็นว่าการค้าขายต้องมุ่งเน้นให้ได้กำไร

1.1.3 กามสังวร เป็นสอนให้ระมัดระวังในเรื่องความรัก แนวคิดนี้ปรากฏในสำนวนภาษิตเขมรถิ่นไทย เช่น **“ชลัญปรีฮชโลดโด็จโซดอำบ่วง ชลัญปรีฮชตรองโด็จ กองรเตือ”** แปลว่า รักผู้ชายชื้อเหมือนไหมละเอียด รักผู้ชายตรงเหมือนล่อเกวียน หมายความว่า ให้รู้จักระมัดระวังหากจะรักกับผู้ชาย โดยมีน้ำเสียงประชดประชันดังที่ได้เปรียบ

ความรักของผู้ชายกับ “โหมละเอียด” และความตรงของ “ลื้อเกวียน” แต่มุ่งหมายสอนให้ผู้หญิงรู้จักระมัดระวังเรื่องความรักตามแนวคิดของกามสังวร

1.1.4 สัจจะ เช่น **“กเมี้ยแหกปัวะออยตะมาดเจาะ”** แปลว่า อย่าฉีกท้องให้อีแร้งจิก หมายความว่า อย่าเอาความลับของตนหรือครอบครัวไปบอกคนอื่น ส่วนนวนนี้ใช้ความเปรียบที่นำการเปิดเผยความลับมาเปรียบกับการฉีกท้องซึ่งอีแร้งหรือนกแร้งนั้นมักกินของเน่าเสียหรือซากศพ การฉีกท้องให้อีแร้งจิกจึงไม่ใช่ปรากฏการณ์ตามปกติแต่นำเหตุการณ์ที่อีแร้งจิกกินซากศพโดยมีการจิกกินไส้แล้วลากออกมา โดยปริยายจึงเปรียบอีแร้งเหมือนคนนอกบ้านที่เข้ามารู้ความลับของเจ้าตัวหรือคนในบ้าน

1.1.5 สติสัมปชัญญะ เช่น เป็นหลักธรรมที่มีแนวคิดให้ผู้ประพฤติธรรมมีสติในการดำเนินชีวิตตั้งเห็นได้จากสำนวนต่อไปนี้ เช่น **“เคิญปัวะระซัง ก้อมทาแคเคิระเคิญกันตีสทมกเมี้ยปันชอมเดก”** แปลว่า เห็นเมฆลอยอย่าว่าจันทรดิน เห็นเสือใหญ่อย่าพลอยนอน หมายความว่า อย่าประมาท ส่วนนวนนี้ผู้ให้ข้อมูลให้บริบท ว่าให้รู้จักพิจารณาให้รอบคอบก่อนที่จะทำอะไร ๆ หรือสำนวนว่า **“เนียะเฮียรชแบกคังเนียะชลาจชแบกเจ็บ”** แปลว่า คนกล้าหนึ่งขาด คนฉลาดหนึ่งติด หมายความว่า คนออกหน้าจะเจ็บตัว คนฉลาดจะปลอดภัย ในบริบทที่มองว่าคนกล้าอาจไม่ทันคิดให้รอบคอบเมื่อเกิดเหตุการณ์ร้ายแรงก็อาจได้รับภัยจากความใจด่วนของตน ส่วนคนฉลาดนั้นจะรู้จักพิจารณาก่อนที่จะทำอะไรจึงปลอดภัยกว่า อีกตัวอย่างเช่น **“สลัญคลุนออยชุนจเนี้ย เบอชลัญปแต่ยออยชุนเปียก”** แปลว่า รักตัวให้ระวังอาหาร รักผิวให้ระวังคำ หมายความว่า ให้ระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ระมัดระวังคำพูด ส่วนนวนนี้จะให้ความสำคัญแก่อาหารเพราะมีผลโดยตรงต่อสุขภาพ หากกินอาหารไม่ดีก็อาจทำให้เจ็บป่วยได้ ขณะเดียวกันหากรักสามีก็ต้องระมัดระวังคำพูด ซึ่งสำนวนวรรคหลังนี้มุ่งสอนผู้หญิงเป็นหลักให้รู้จักสงวนถ้อยคำที่จะใช้ต่อสามีเพราะหากพูดไม่ดีอาจทำให้เกิดความบาดหมางกับสามีได้ ส่วนนวนนี้ยังแฝงค่านิยมที่มุ่งให้ผู้หญิงปฏิบัติดีต่อผู้ชายที่เป็นสามีตามแนวคิดที่มองผู้ชายเป็นใหญ่

แนวคิดด้านคติธรรมของสำนวนภาษิตดังกล่าวนี้มีแนวคิดที่สอดคล้องกับหลักเบญจธรรมหรือธรรมะ 5 ประการซึ่งทำให้เห็นได้ว่า หากชาวเขมรถิ่นไทยดำเนินชีวิตตามสำนวนภาษิตข้างต้นแล้วก็จะทำให้เกิดความสุข ในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของเบญจธรรมในพุทธศาสนา

1.2 ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อของชาวเขมรถิ่นไทยนั้นมีความเชื่อแน่วแน่นในความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นความเชื่อแบบดั้งเดิม และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ตามแนวคิดพุทธศาสนา

1.2.1 ความเชื่อเรื่องผีแบบดั้งเดิม พบในสำนวนภาษิตว่า **“เจือนเมอบะ อาระปเอิล”** แปลว่า เหยียบต้นไม้หัก ผีป่าตกใจ โดยเปรียบเปรยกับอาการที่คนในอดีตจะเดินทางผ่านป่าแล้วเมื่อเหยียบกิ่งไม้หักจนเกิดเสียงดังนั้นผีป่าหรืออาระ (อารักษ์)

ก็จะตกใจไม่มากระทำอันตรายแก่ผู้เดินทาง เป็นสำนวนใช้ในบริบทพูดเป็นคำอวยพรแก่ผู้อื่นก่อนออกเดินทางให้เกิดความสวัสดิภาพ

1.2.2 ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ตามแนวคิดพุทธศาสนา พบสำนวนภาษิตว่า **“เพ็ลวิเตวีสวรรค์ชเตาะ เพ็ลวิเตวีวันรวัตเลียบ”** แปลว่า ทางไปสวรรค์ ทางไปนรกสะดวก หมายความว่า ทำดีทำยาก ทำชั่วทำง่าย สำนวนดังกล่าวสอนแนวคิดเรื่องนรกสวรรค์ที่เป็นแนวคิดพื้นฐานที่จะสอนพุทธศาสนิกชนให้รู้จักความดีแม้ว่าการทำความดีนั้นทำยากกว่าแต่ส่งผลให้ผู้กระทำไปเกิดยังสวรรค์ สำนวนภาษิตนี้ช่วยขัดเกลาคคนในสังคมไม่ให้เกิดปัญหาและอยู่ร่วมกันในสังคมได้โดยใช้แนวคิดร่วมเดียวกัน

ความเชื่อด้านผีและนรกสวรรค์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชาวเขมรถิ่นไทยมีการยึดถือความเชื่อดั้งเดิมและเปิดรับแนวคิดทางพุทธศาสนาเข้าไปด้วย

1.3 คำนิยม

ค่านิยมของชาวเขมรถิ่นไทยที่สะท้อนในสำนวนภาษิตมีปรากฏดังนี้

1.3.1 การเคารพผู้อาวุโส เช่น **“ชมา กมัยย กบ๊าะ เจียง กบาล”** แปลว่า ไหล่อย่าสูงกว่าหัว หมายความว่า ให้เคารพผู้ใหญ่ และ **“เคียมเมมบุกกมัยยกันลอง ยัวเวียเตวีพอง เกรียนจองจันเลาะ”** แปลว่า เห็นไม้ฝอยอย่าข้าม เอามันไปด้วย เพื่อจะทำอะไรได้ หมายความว่า อย่าดูถูกผู้อาวุโส ที่มีประสบการณ์มากกว่า สำนวนภาษิตทั้งสองสำนวนมีแนวคิดให้เคารพผู้อาวุโสโดยมองว่าผู้อาวุโสนั้นมีประสบการณ์มากกว่าวัยอื่น ๆ ซึ่งแนวคิดนี้เป็นแนวคิดสำคัญในการธำรงสังคมโดยกลุ่มผู้อาวุโสที่มีอำนาจในชุมชน

1.3.2 การอ่อนน้อมต่อผู้มีอิทธิพล พบแนวคิดนี้ในสำนวนที่ว่า **“จุนคลาเดือนเมียนความเสาะ”** แปลว่า เอาเนื้อส่งเสื่อถึงจะมีความสุข หมายความว่า เคารพอ่อนน้อมผู้มีอิทธิพลจะอยู่อย่างสงบ สำนวนนี้นำเสื่อมาเปรียบกับผู้มีอิทธิพลในทำนองเดียวกับเสื่อที่เป็นสัตว์ร้ายและล่าสัตว์อื่นเป็นอาหารซึ่งหากไม่ต้องการให้เสื่อทำร้ายเราก็ต้องเอาเนื้อสัตว์ไปให้แก่เสื่อเช่นเดียวกับที่ยอมอ่อนน้อมกับผู้มีอิทธิพล บริบทนี้อาจหมายถึงการจ่ายส่วยแก่ผู้มีอำนาจในสมัยอดีตเพื่อแลกกับการดำรงชีวิตอยู่หรือได้รับความคุ้มครองจากผู้มีอิทธิพลในสังคม

2. ด้านวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ที่สะท้อนจากสำนวนภาษิต

สำนวนภาษิตนอกจากจะสะท้อนด้านแนวคิดแล้วยังสะท้อนด้านวิถีชีวิตอีกด้วย ได้แก่ อาชีพ ครอบครัวยังนี้

2.1 อาชีพ

สำนวนภาษิตที่กล่าวถึงการกสิกรรมซึ่งเป็นการทำนาข้าวซึ่งเป็นอาชีพหลักที่มีมาแต่เดิมเช่น สำนวนว่า **“เทอชแรออยมีอชเมา”** แปลว่า ทำนาให้ดูหญ้า และ **“กำปิบ เซริว ปูจ จอลเฮาลิง”** แปลว่า ข้าวเปลือกที่เอาไว้ทำพันธุ์หมด สำนวน **“เทอชแรออยมีอชเมา”** (ทำนาให้ดูหญ้า) เป็นสำนวนที่กล่าวสอนให้รู้จักสังเกตบริบทรอบ ๆ ตัวก่อนจะเริ่มทำสิ่งใด

เช่นเดียวกับการรู้จักดูหญ้าเพื่อเตรียมทำนว่ามีมากน้อยอย่างไรหรือไม่ เพราะหญ้าแสดงให้เห็นว่าดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการปลูกข้าว ส่วนสำนวนข้าวเปลือกที่เอาไว้ทำพันธุ์ทั้งหมดเป็นสำนวนที่หมายถึงการทำการทักท้วงหรือตักเตือนของต้อบอัย สองสำนวนนี้แสดงให้เห็นว่าการทำนาข้าวเป็นข้อมูลสำคัญของวัฒนธรรมชาวเขมรถิ่นไทย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงอาชีพอื่น ๆ ในสังคมอีก เช่น ช่างตัดผม ช่างเหล็ก คำขาย ดังสำนวนว่า “**เจียงกรรไกร เขากันตริง เจียงแตก แหกนึ่งไค**” แปลว่า ช่างตัดผมผมมักจะยุ่ง ช่างเหล็กฉีกอะไรกับมือ หมายความว่า คนเชี่ยวชาญสิ่งใดมักจะลืมนัดใจตนเอง ดังที่กล่าวถึงช่างผมที่ผมตนเองจะยาวและยุ่ง และช่างเหล็กที่แม้จะตีเหล็กทำอาวุธอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ แต่กลับฉีกสิ่งของด้วยมือ และกล่าวถึงการค้าขายที่ต้องมุ่งเน้นกำไรบ้าง เช่นสำนวนว่า “**ตึงเถาะลัวทไล**” แปลว่า ซื้อถูกขายแพง หมายความว่า ให้รู้จักวางแผนค้าขายให้ได้กำไร โดยเน้นว่าให้ซื้อของมาโดยใช้ต้นทุนต่ำ และนำมาขายในราคาที่สูงขึ้น นอกจากนี้ ยังมีสำนวนที่กล่าวถึงอาชีพประมงด้วย เช่น “**ตะตูลอยชละป็นลายัวร์จ**” แปลว่า ใส่ไข่ให้ล่อด้วยหนาม หมายความว่า ทำอะไรให้ระมัดระวังรอบคอบ เช่นเดียวกับการหาปลาด้วยไซที่เป็นอุปกรณ์ใช้ดักปลาน้ำจืดในแหล่งน้ำขนาดใหญ่ก็ต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะแม้ว่าจะดักปลาได้แต่หากไม่ระวังก็อาจโดนคนหรือสัตว์อื่นขโมย จึงต้องมีการล่อด้วยหนาม คือเอาหนามหรือหญ้าพรางตาไว้ไม่ให้เป็นที่สังเกตได้ง่าย

2.2 ครอบครัว

วิถีชีวิตด้านครอบครัวมีหลายประการ ได้แก่ ความสำคัญของพ่อแม่ การเลือกคู่และการครองเรือน คำเปรียบเปรยถึงเพศชายและหญิง และความสำคัญของเครือญาติ ดังนี้

2.2.1 ความสำคัญของพ่อแม่ เช่น “**ตัมแรรียทงวันพลู ตเทาะทงวันแพล ยัวกีเทอแม มั่นโดัจแมคลุน**” แปลว่า ช่างหนักงา ต้นไม้หนักผล เอาเขาเป็นแม่ไม่เหมือนแม่ตัว หมายความว่า ไม่มีใครรักเราเหมือนแม่เรา ความเปรียบในสำนวนว่า “ตัมแรรียทงวันพลู” นั้นแปลว่า ช่างหนักงา เป็นความเปรียบที่ว่า ช่างที่มั่งาใหญ่ก็ยังคงดำรงอยู่ได้ ส่วน “ตเทาะทงวันแพล” แปลว่า ต้นตเทาะนั้นหนักผล ต้นตเทาะเป็นเถาเลื้อย เมื่อมี ดอกตูมตรงปลายก็ยังดำรงต้นอยู่ได้ไม่ล้มลงเปรียบกับความรักของแม่ที่แม้ว่าลูกจะเป็นอย่างไรแม่ก็ยังต้องดำรงอยู่ได้ ทั้งยังมีถ้อยคำต่อเนื่องเป็นคำสอนที่ว่าไม่มีใครรักเราเท่ากับแม่ของเรา ดังที่ว่า “**ยัวกีเทอแม มั่นโดัจแมคลุน**” แปลว่า เอาเขาเป็นแม่ ไม่เหมือนแม่ตัว นอกจากนี้ สำนวนภาษิตที่ว่า “**แมชลัญโกนโดัจจวาบเตังคเนีย โจนชลัญแมโดัจเปริยะ แบคนอง**” แปลว่า แม่รักลูกเหมือนปลาชิวไล่กัน ลูกรักแม่เหมือนพระพุทธรูปหันหลัง หมายความว่า ความรักของแม่ที่มีต่อลูกไม่มีวันเปลี่ยนแปลง โดยเปรียบกับธรรมชาติของปลาชิวจะว่ายไล่ตามกันไปเป็นฝูง เปรียบกับความรักของแม่ที่มีต่อลูกที่ใกล้ชิดตลอดเวลา และเปรียบความรักของลูกที่มีต่อแม่ว่าเหมือนกับพระพุทธรูปหันหลังอยู่ หมายความว่าความรักของลูกอาจไม่แสดงออกให้เห็นชัดเจนว่ารักแม่ นอกจากนี้ยังมีสำนวนที่กล่าวถึงบิดามารดาและครูอาจารย์ที่ว่า “**อาเถาะเกอเอวี**

กระเมียวเกอกรู” แปลว่า อปลักษณ์ก็พอ หน้างก็ครุ หมายความว่า ถึงอย่างไรก็อย่าลืมผู้มีพระคุณ

2.2.2 การเลือกคู่และการครองเรือน เช่น **“ตลาดเวียร์เตี๋ย รเปี๋ยเวียร์โม”** แปลว่า พักเขี้ยวเลี้ยงไป พักทองเลี้ยงมา หมายความว่า การแบ่งปันระหว่างกัน หรือสองคนจะแต่งงานกันเหมือนสองครอบครัวต้องเกี่ยวดองพึ่งพาอาศัยกัน ส่วนนี้ชาวเขมรถิ่นไทยนำมาจากธรรมชาติที่ต้นพักเขี้ยวมักปลูกอยู่ใกล้ต้นพักทองแต่ต้นทั้งสองกับเลี้ยงสวนทิศทางกัน และมีผลไปยังทิศของอีกต้นหนึ่ง เป็นลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนหรือพึ่งพากัน เช่นเดียวกับการแต่งงานที่ลูกชายเมื่อแต่งงานแล้วก็ไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง

2.2.3 คำเปรียบเปรยถึงเพศชายและเพศหญิง ผู้วิจัยเห็นว่า ส่วนนภาษิตไม่ได้มีน้ำเสียงยกย่องเพศใดเป็นพิเศษ แต่มีน้ำเสียงที่เปรียบเทียบกับลักษณะของเพศชายและเพศหญิงที่ประพฤติไม่ตรงกับจารีตหรือบรรทัดฐานของกลุ่มชน ส่วนนภาษิตกล่าวถึงเพศชายในส่วนนว่า **“ตีกโฮรมันแดลฮ็อต พรอสสปีด มันแดลจือ”** แปลว่า น้ำไหลไม่เคยเหนียว ผู้ชายสาบานไม่ขอเชื่อ หมายความว่า ผู้ชายมักพูดไม่จริงเหมือนน้ำที่ไหลไม่เคยหยุด ส่วนนี้นำลักษณะการลื่นไหลของสายน้ำที่ไหลไม่หยุดไปเปรียบกับพฤติกรรมของผู้ชายที่พูดจาตลบตะแลง และใช้เป็นคำกล่าวเสียดสีผู้ชายที่มีลักษณะดังกล่าว ทั้งยังอาจใช้สอนผู้หญิงไม่ให้หลงเชื่อคำผู้ชายที่หวานล่อเมียงเกี้ยวพาราสีโดยง่ายเพราะอาจจะถูกผู้ชายหลอกได้ ส่วนส่วนนที่เกี่ยวกับผู้หญิงนั้น มีกล่าวถึงผู้หญิงสวยที่หาสามีไม่ได้ในส่วนนว่า **“ซแร็ลลออกโรปแต่ย”** แปลว่า หญิงสวยหาผัวยาก พบว่า ส่วนนี้มีความหมายหลายนัยโดยแบ่งเป็น 4 ความหมาย ได้แก่ 1) ผู้ชายมักไม่เลือกผู้หญิงสวยมาเป็นภรรยาเพราะคิดว่าเธอน่าจะเลือกมาก 2) ผู้หญิงสวยมักมีแต่คนคิดว่ามีคู่แล้วจึงไม่มาจีบ ทำให้ไม่มีคู่ครอง 3) ผู้หญิงสวยแต่กิริยาไม่ดีทำให้ไม่มีสามี และ 4) ผู้หญิงสาธอน น่าสนใจว่าความหมายดังกล่าวทำให้เห็นว่ามุมมองของชาวเขมรถิ่นไทยต่อความหมายของ **“ซแร็ลลออกโรปแต่ย”** หรือผู้หญิงสวยหาผัวยากนั้นมีความหลากหลายในการตีความด้วยว่าส่วนดังกล่าวมีความหมายเชิงลบต่อผู้หญิงที่มีรูปโฉมสวยงาม นัยยะดังกล่าวน่าจะเป็นเพราะสังคมชาวเขมรถิ่นไทยดั้งเดิมนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรมที่อาจมองผู้หญิงที่มีรูปโฉมงามนั้นอาจไม่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพและมีผลต่อการได้เป็นภรรยา อย่างไรก็ตาม ความสวยงามของหญิงชาวเขมรถิ่นไทยก็ไม่ได้หมายความว่าต้องเป็นผู้มีผิวขาวสวยตามสมัยนิยมในปัจจุบัน

2.2.4 ความสำคัญของเครือญาติ ส่วนนภาษิตเกี่ยวกับเครือญาตินั้นชาวเขมรถิ่นไทยนำธรรมชาติ เช่น ข้าวพันธุ์ และการปักไผ่มาใช้เปรียบ เช่นส่วนนว่า **“กำปิบ เซรีว ปูจ จอลเฮะลลิ่ง”** แปลว่า ข้าวเปลือกที่เอาไว้มักพันธุ์ทุกหมด หมายความว่า ทำให้ขายหน้าวงศ์ตระกูล ส่วนนี้กล่าวถึงข้าวเปลือกที่ใช้ปลูกเพื่อทำนา บริบทของส่วนนี้หมายถึงการทำขายหน้าจนกระทั่งวงศ์ตระกูล ทั้งยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่มีความใกล้ชิดกับข้าวที่เป็นพืชสำคัญของสังคมเกษตรกรรมตั้งแต่อดีต ส่วนการปักไผ่ของไถ่นำมาเปรียบกับ

ลักษณะของญาติบางคนที่มีลักษณะนิสัยที่ไม่ดีว่า “*ปวงเมื่อนมาชเมาะมันเกยเมาะมอด*” แปลว่า ไช้ไก่หนึ่งรังไม่เคยฟักหมด หมายความว่า ในครอบครัวหนึ่งมักมีคนไม่ดีหรือเกเรอยู่บ้าง ส่วนวันนี้ใช้ธรรมชาติของการฟักไข่ของไก่ที่ไข่บางฟองฟักไม่ออกเช่นเดียวกับญาติบางคนที่ไม่ดีให้ยอมรับในสิ่งที่เป็นไป

สำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยดังกล่าวนอกจากจะมีคุณค่าในการศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตแล้วยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าในด้านภาษาด้วย

อภิปรายผล

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ ในสำนวนภาษิตจำนวน 90 สำนวน ผลการศึกษาพบว่า สำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยสะท้อนแนวคิดและวิถีชีวิตหลายประการ กล่าวคือ แนวคิดของ 3 ประการ ได้แก่ สะท้อนข้อคิดคติธรรมตามหลักเบญจธรรม สะท้อนความเชื่อเรื่องผีในความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ตามแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนา และสะท้อนค่านิยมที่มุ่งสอนให้เคารพผู้อาวุโส และเคารพผู้มีอิทธิพลในสังคม ส่วนด้านวิถีชีวิตสะท้อนให้เห็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพของคนในสังคม และด้านครอบครัวที่กล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ การเลือกคู่และการครองเรือน คำเปรียบเปรยถึงเพศชายเพศหญิง และความสำคัญของเครือญาติ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวเขมรถิ่นไทยที่ถ่ายทอดแนวคิดและวิถีชีวิตผ่านสำนวนภาษิตที่ใช้ในภาษาพูด

แนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ในการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นว่า กลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยดังกล่าวมีแนวคิดและวิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มตน มีแนวคิด คำสั่งสอนหรือการเปรียบเทียบที่ไม่ขัดแย้งกับคำสอนอื่น ๆ สังคมไทย สะท้อนสังคมที่ผูกพันกับการเกษตรกรรม ทั้งยังมีแนวคิดที่สัมพันธ์กับพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของคนในสังคม ทว่า หลายสำนวนภาษิตแสดงให้เห็นว่า ชาวเขมรถิ่นไทยมีความยึดมั่นในแนวคิดที่สืบทอดมาในกลุ่มสังคมของตนจากรุ่นสู่รุ่น แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะวิจัยและเก็บข้อมูลในปี 2564 แต่ข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวคิดและวิถีชีวิตที่สะท้อนจากข้อมูลเอกสารและการให้ข้อมูลของชาวเขมรถิ่นไทยกลับทำให้เห็นชัดว่า กลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยยังมีความเหนียวแน่นในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนโดยสังเกตได้จากด้านวัฒนธรรมทางภาษา และมีสำนวนภาษิตที่แสดงให้เห็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตน ทั้งยังพบว่ามีหลากหลายในการใช้และตีความความหมายสำนวนภาษิตที่อาจแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ งานวิจัยครั้งนี้ยังช่วยขยายความรู้เข้าใจลักษณะอัตลักษณ์ของชาวเขมรถิ่นไทยที่สะท้อนจากข้อมูลสำนวนภาษิตเพิ่มเติมจากที่มีผู้วิจัยไว้บ้างแล้ว เช่น ศรีสวัสดิ์ศรีลานุช ได้ศึกษาเปรียบเทียบสำนวนภาษาเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์กับสำนวนภาษาไทยมาตรฐานซึ่งพบว่า สำนวนภาษาเขมรถิ่นไทยส่วนใหญ่มีที่มาจากสภาพแวดล้อมใกล้ตัว สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมต่าง ๆ นอกจากนี้ การวิจัย

กลุ่มข้อมูลสำนวนภาษิตของชาวเขมรถิ่นไทยครั้งนี้ยังได้ช่วยสร้างเสริมองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทยให้มีความหลากหลายและชัดเจนขึ้น นอกไปจากที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้แล้ว (ศรีตลา ศรีลานุช, 2552) เช่น ดิเรก หงส์ทอง ที่ศึกษาอัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้ (ดิเรก หงส์ทอง, 2559) ปุด กليبแดง และคณะ ได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับพรรณพืชพื้นบ้านในพื้นที่บ้านคณาจปรีญ ตำบลเชื้อเพลิง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (ปุด กليبแดง และคณะ, 2560) ดวงเด่น บุญปก ได้ศึกษาอัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มเขมรถิ่นไทย งานวิจัยครั้งนี้จึงจะช่วยให้เข้าใจอัตลักษณ์ที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตที่ทำให้เห็นลักษณะเฉพาะกลุ่มของชาวเขมรถิ่นไทยได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่าจะช่วยให้สังคมรับรู้และเข้าใจอัตลักษณ์ของชาวเขมรถิ่นไทยและความหลากหลายในทางชาติพันธุ์ของคนไทยได้ดีในอีกบริบทหนึ่ง (ดวงเด่น บุญปก, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ภาษาเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์เป็นภาษาเขมรที่กลุ่มผู้พูดหนาแน่นที่สุด สำนวนภาษิตเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยสะท้อนให้เห็นแนวคิดและวิถีชีวิตของกลุ่มชนยังคงดำรงอยู่ในสังคมของชาวเขมรถิ่นไทยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองสุรินทร์ อำเภอสังขะ อำเภอปราสาท และอำเภอจอมพระ ที่มีกลุ่มผู้พูดภาษาเขมรจำนวนมาก ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดของคนเขมรถิ่นไทยที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตนั้นมีหลายประการ ประการแรกเป็นสำนวนที่ให้ข้อคิดคติธรรมซึ่งสอดคล้องกับหลักหลักเบญจธรรม ได้แก่ เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ สติสัมปชัญญะ ซึ่งสำนวนที่มีแนวคิดดังกล่าวนั้นมุ่งเปรียบเทียบสั่งตามแนวทางการดำรงตนตามแนวคิดของพุทธศาสนา ประการที่สองแสดงแนวคิดด้านความเชื่อ สะท้อนความเชื่อเรื่องผีในความดั้งเดิมด้วย ทั้งยัง สะท้อนความเรื่องนรกสวรรค์ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งของพุทธศาสนาเช่นกัน แต่มุ่งสอนให้คนรู้จักทำความดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุข ประการที่สามด้านค่านิยม มุ่งสอนให้เคารพผู้อาวุโส ไม่ให้ดูถูกคนวัยชรา เพราะมองว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ที่สั่งสมมานาน และยังสอนให้รู้จักเคารพผู้มีอิทธิพลในสังคม 2) ด้านวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยที่สะท้อนผ่านสำนวนภาษิตนั้นสะท้อนให้เห็นประเด็นด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ โดยผู้วิจัยพบว่ามีวิถีชีวิต 2 ด้าน ได้แก่ ด้านอาชีพและด้านครอบครัว ด้านอาชีพนั้นสะท้อนให้เห็นอาชีพ ต่าง ๆ ของสังคม เช่น ช่างตัดผม ค้าขาย ประมง ซึ่งเป็นอาชีพที่พบเห็นง่ายในสังคม ด้านครอบครัว ที่กล่าวถึงหลายประการด้วยกัน ได้แก่ 1) ความสำคัญของพ่อแม่ สำนวนภาษิตมุ่งเน้นกล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ให้รู้จักปฏิบัติต่อพ่อแม่ให้ดี 2) การเลือกคู่และการครองเรือนโดยเปรียบกับการเลี้ยงไปมาของฟักเขียวและฟักทองซึ่งเป็นความเปรียบที่อาศัยข้อสังเกตตามธรรมชาติ 3) เพศชายและเพศหญิงที่เน้นเปรียบเทียบผู้ชายในสังคมว่ามักพูดไม่จริงให้ผู้หญิงรู้จักระมัดระวัง และกล่าวถึงผู้หญิงที่

สวยแต่หาสามีได้ยากกว่าเป็นลักษณะที่ไม่ดี โดยมีนัยความหมายจำนวน 4 นัย คือ ผู้ชายมักไม่เลือกผู้หญิงสวยมาเป็นภรรยาเพราะคิดว่าเธอน่าจะเลือกมาก ผู้หญิงสวยมักมีแต่คนคิดว่ามีคู่แล้วจึงไม่มาจีบทำให้ไม่มีคู่ครอง ผู้หญิงสวยแต่กิริยาไม่ดีทำให้ไม่มีสามี และผู้หญิงสาส์อน 4) เครือญาติ มีการพูดถึงลักษณะที่พบเห็นได้ในหมู่เครือญาติที่อาจมีญาติบางคนที่มีพฤติกรรมไม่ดีก็ให้คิดเป็นเรื่องธรรมชาติ และยังมีสำนวนที่พูดถึงการทำขายหน้าวงศ์ตระกูล โดยนำเครือญาติมาเปรียบกับเมล็ดข้าวพันธุ์ตามลักษณะสังคมที่เป็นเกษตรกรรม ในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากจะเห็นแนวคิดและวิถีชีวิตของชาวเขมรถิ่นไทยจังหวัดสุรินทร์ที่สะท้อนจากสำนวนภาษิตแล้ว ข้อมูลสำนวนภาษิตที่นำมาศึกษา ยังแสดงให้เห็นข้อมูลทางวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดผ่านทางการใช้ภาษาของชาวเขมรถิ่นไทยจากรุ่นสู่รุ่นและส่วนหนึ่งยังคงปรากฏอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยที่อาศัยในจังหวัดสุรินทร์ในบางอำเภอที่มีกลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยจำนวนมาก หากมีการศึกษากลุ่มชาวเขมรถิ่นไทยที่อาศัยในเขตจังหวัดอื่นอีกก็จะได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้นและเห็นคุณค่าตลอดจนความสำคัญของสำนวนภาษิตที่มีใช้ในภาษาของชาวเขมรถิ่นไทยกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ (พิธีประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2556. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ชัยวัฒน์ เสาทอง และคณะ. (2556). ภาษาเขมรถิ่นไทย ใน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ (พิธีประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ประจำปีพุทธศักราช 2556. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ดวงเด่น บุญปก. (2562). อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของผ้าไหมพื้นเมืองกลุ่มเขมรถิ่นไทย. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 10(1), 91-102.
- ดิเรก หงส์ทอง. (2559). อัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรมในเพลงของผู้พูดภาษาเขมรถิ่นไทยในอีสานตอนใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศรี สี่อำไพ. (2550). วัฒนธรรมทางภาษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปุด กลีบแดง และคณะ. (2560). โครงการ ทิว มโหฬาร หน้า ปรีดาเกษ (เที่ยว อาหาร ยา ป่าตาเกว) บ้านคนจปรีญ ต.เชื้อเพลิง อ.ปราสาท จ.สุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศรีตลา ศรีตานุช. (2552). การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนภาษาเขมรถิ่นไทย จังหวัดสุรินทร์ กับ สำนวนภาษาไทยมาตรฐาน. In วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมจิตร พ่วงบุตร (2527). สำนวน ภาษิต คำสอน : สุรินทร์-ศรีสะเกษ. สุรินทร์: วิทยาลัยครู สุรินทร์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2541). พัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้าน: กรณีภาษาเขมรถิ่นไทย. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสาวลักษณ์ อนันตสานต์. (2552). ทฤษฎีคติชนวิทยาร่วมสมัย (Contemporary folklore theories : FL 393). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Kuiper, K. (2013). Proverb. Retrieved December 14, 2020, from <https://www.britannica.com/art/proverb>

การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข
โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย*
AN EVALUATION OF WHITE SCHOOL FREE FROM DRUG AND VICES
PROJECT OF MAELAUNGUPPATHUMTHAIKEEREE SCHOOL, PHAYA
MENGRAI DISTRICT, CHIANGRAI PROVINCE

พรณภา ประยศ

Pornnapa Prayot

โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี

Maelaunguppathumthaikere School, Thailand

E-mail: kajeab357@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนระดับชั้น ป.1 ถึง ม.3 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 726 คน และปีการศึกษา 2563 จำนวน 751 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมิน และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย ผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท มีผลการประเมินความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.52) 3) ด้านกระบวนการ มีผลการประเมินการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.38) 4) ด้านผลผลิต พบว่า 1) โรงเรียนมีผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการในระดับคุณภาพดีเด่น 2) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 100 มีสมรรถนะสำคัญอยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม คิดเป็นร้อยละ 77.85 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 93.30 ไม่มีนักเรียนที่ใช้สารเสพติด และมีห้องเรียนสีขาวในระดับดีเด่นทั้ง 15 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 3) ครูมีความคิดเห็นต่อผลลัพธ์ของ

โครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.57) และ 4) ผู้เกี่ยวข้องและนักเรียน มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.27); ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.28)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โครงการสถานศึกษาสีขาว, สถานศึกษาปลอดยาเสพติด, การ ป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, the input, the process and the products of white school free from drug and vices project for Maelaunguppathumthaikere School, Phaya Mengrai District, Chiangrai Province. Data were collected from 726 samples in 2562BE and 751 samples in 2563BE through the questionnaires and were analyzed by using the descriptive statistics: percentage, mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48), 2) The results of the input evaluation in overall was at the highest ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.52) 3) The results of the process evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.38). 4) The results of the products evaluation as follows: 1) the school had a self-assessment based on standards and indicators of project at outstanding quality level, 2) the achievement of the project found that 100% of students had knowledge and understanding about drug prevention in school, 77.85% of students had good-excellent level of competency, 93.30% of students had desirable characteristics, and 100% of 15 white classroom pass evaluation criteria, 3) the teachers' opinions on the project outcomes in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.57), and 4) the satisfaction evaluation toward the project in the overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.27); ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.28).

Keywords: Project Evaluation, The White School Project, The School Free From Drug and Vices, Drug Prevention in School

บทนำ

ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาระดับโลกที่ทุกประเทศให้ความร่วมมือ ในการต่อต้านและมีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่ออย่าง รุนแรงในด้านสุขภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคงของประเทศ ซึ่งในประเทศ

ไทย ทุกรัฐบาลได้ให้ความสำคัญของการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานต่อสถานการณ์ด้านยาเสพติดอย่างชัดเจน และได้กำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติที่ต้องดำเนินการแก้ไขปัญหายาอย่างต่อเนื่องและจริงจังในทุกภาคส่วน โดยมีเป้าหมาย คือ การเอาชนะปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน เพื่อหยุดยั้งการขยายตัวของปัญหาและลดระดับความรุนแรงของปัญหาลงตามลำดับ โดยดำเนินงานทั้งด้านการปราบปรามผู้ผลิต ผู้ค้า และการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ (สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, 2553); (ภาคฯ ทาสีเงิน, 2558)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดมาตรการการป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุข ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและแผนงานที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ และกำหนดให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานทั้งในและนอกสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ความร่วมมือรวมใจในการจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนการจัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนให้ความรู้ ทักษะชีวิต สร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนให้ทั่วถึงและสร้างแกนนำทุกระดับในสถานศึกษา (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการค้นหา ด้านการรักษา ด้านการเฝ้าระวัง และด้านการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่ มีแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา มีเครือข่ายการประสานงานทำงานระหว่างนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา และสถานศึกษาต้องไม่ปกปิดข้อมูล กลุ่มเสี่ยง กลุ่มติด และกลุ่มค้ายาเสพติด ไม่ผลักปัญหา ไม่ไล่เด็กนักเรียนออกจากสถานศึกษา แต่ให้นำไปบำบัดรักษาเมื่อหายแล้วให้กลับมาเรียนได้ตามปกติ

โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะชาวไทยภูเขา บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียนเป็นพื้นที่สำหรับทำการเกษตร สวนผลไม้และภูเขา ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีรายได้ไม่มั่นคง ทำให้มีประชาชนบางส่วนที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด และมีการชักจูงเยาวชนให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับ

ยาเสพติดด้วยเช่นกัน ทำให้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขเข้าสู่โรงเรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งปัญหาการเสพยาเสพติด การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ และ วัตถุนิยมอื่น ๆ และเป็นปัญหาที่มีมานาน ดังนั้นการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด คือ นักเรียนทุกคนมี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ร้อยละ 80 ขึ้นไป นักเรียนทุกคนห่างไกลจากปัญหายาเสพติดและ อบายมุขต่าง ๆ และมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง และโรงเรียนเป็นเขตปลอดบุหรี่และแอลกอฮอล์ (โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ, 2562) การป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนจึงต้องอาศัย ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคนในการดูแลเอาใจใส่ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างเป็นระบบ โดยโรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ ได้ดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 โดยมีแนวคิดยุทธศาสตร์ คือ สร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการ สถานศึกษา ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สร้างภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างทักษะชีวิต ที่ดีใน การดำรงชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และดำเนินงานตามแนวทาง การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ได้แก่ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้าน การค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหาร จัดการ และดำเนินงานกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ คือ ต้องมียุทธศาสตร์ ต้องมีแผนงาน ต้องมีระบบ ข้อมูล ต้องมีเครือข่าย ไม่ปกปิดข้อมูลและไม่ไล่ผู้เรียนออก ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการ สถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการเฝ้าระวังเด็กนักเรียนกับสารเสพติด ส่งเสริมให้เด็กมีกิจกรรม ในเรื่องการแสดงออกในทางสร้างสรรค์ เพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดแก่เด็กและเยาวชนใน การป้องกันตนเองจากสารเสพติด มีความประพฤติที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมและห่างไกลจากสิ่ง เสพติด ส่งผลให้โรงเรียนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมและโรงเรียนปลอดสารเสพติดและอบายมุข ต่าง ๆ จากการดำเนินงานโครงการดังกล่าว ส่งผลให้โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริได้รับรางวัล โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ระดับประเทศ รางวัลเชิดชูเกียรติเสมา ป.ป.ส. ประเภทผลงานดีเด่น ระดับเงิน จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (โรงเรียนแม่ หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ, 2562)

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานโครงการเกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนา คุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียน จึงมีความสนใจที่จะ ประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทย ศิริ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP model ของ Danail L. Stufflebeam ได้แก่ การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และ ด้านผลผลิต ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งระยะก่อนการดำเนิน โครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และระยะสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้

ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงาน และประยุกต์ใช้ในการอธิบาย ตัดสินคุณค่าและคุณประโยชน์ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาโครงการ (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. , 2007) โดยจะนำผลจากการประเมินโครงการที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคิริ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา การประเมินโครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. , 2007) ซึ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินความสอดคล้องของบริบทของโครงการในประเด็นความสอดคล้องของการจัดทำโครงการกับนโยบาย ต้นสังกัด ความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น และความสอดคล้องเหมาะสมของหลักการ วัตถุประสงค์ กิจกรรม วิธีการดำเนินงาน และระยะเวลาดำเนินการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยสนับสนุนที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการในประเด็นด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการ PDCA ได้แก่ ด้านการวางแผน (Plan) ด้านดำเนินงาน (Do) ได้แก่ มาตรการป้องกัน มาตรการค้นหา มาตรการรักษา มาตรการเฝ้าระวัง มาตรการบริหารจัดการ ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) และ 4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการหลังเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ 1) ประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข 2) สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน 3) ประเมินผลลัพธ์ของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข 4 ด้าน ได้แก่ ผลลัพธ์ต่อโรงเรียน ผลลัพธ์ต่อครู ผลลัพธ์ต่อนักเรียน และผลลัพธ์ต่อชุมชน และ 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ปีการศึกษา 2562 - 2563

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินโครงการ ประกอบด้วย ครูโรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่นเขตพื้นที่บริการ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 726 คน และปีการศึกษา 2563 จำนวน 751 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่ แบบประเมิน จำนวน 6 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา และด้านการวัดและประเมินผล จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายในการประเมินโครงการครั้งนี้ ก่อนนำไปใช้จริง โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้านบริบท เท่ากับ 0.98 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เท่ากับ 0.97 แบบประเมินด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.99 แบบประเมินด้านผลลัพธ์ เท่ากับ 0.98 และแบบประเมินความพึงพอใจ ประกอบด้วยแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการ เท่ากับ 0.94 และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อโครงการ เท่ากับ 0.87

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แจกแบบประเมินด้านบริบทและแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ปีการศึกษา 2562 แก่ครู จำนวน 27 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน รวมจำนวน 40 คน และได้รับกลับมาทั้ง 40 ฉบับ

4.2 แจกแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการแก่ครู ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน ได้รับกลับมาทั้ง 27 ฉบับ และครู ปีการศึกษา 2563 จำนวน 29 คน ได้รับกลับมาทั้ง 27 ฉบับ

4.3 สรุปผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563

4.4 สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติด และอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน

4.5 แจกแบบประเมินผลลัพธ์ของโครงการแก่ครู ปีการศึกษา 2562 จำนวน 27 คน ได้รับกลับมาทั้ง 27 ฉบับ และครู ปีการศึกษา 2563 จำนวน 29 คน ได้รับกลับมาทั้ง 27 ฉบับ

4.6 แจกแบบประเมินความพึงพอใจต่อโครงการแก่ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น เขตพื้นที่บริการ ผู้ปกครอง และนักเรียนระดับชั้น ป.1-ม.3 ปีการศึกษา 2562 รวมจำนวน 699 คน และปีการศึกษา 2563 รวมจำนวน 722 คน

4.7 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายการแก้ไขและป้องกันปัญหาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ และโครงการมุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.51)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.52) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านบุคลากร ครูมีความพร้อมให้ความร่วมมือและมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.46) 2) ด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดี ได้รับการสนับสนุนและมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชน และการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในโรงเรียน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.48) 3) ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ พบว่า สื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์มีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมในโครงการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.66) และ 4) ด้าน

งบประมาณ การจัดสรรงบประมาณแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.72)

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมผลการประเมินโดยรวมปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562 โดยปีการศึกษา 2562 มีผลการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.63) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ กระบวนการที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) และด้านการวางแผน (Plan) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ และปีการศึกษา 2563 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.38) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ กระบวนการที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) รองลงมา คือ ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) และด้านการวางแผน (Plan) มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ เมื่อพิจารณากิจกรรมตามมาตรฐานการยุทธศาสตร์ มีผลการประเมินการปฏิบัติงาน ดังนี้

ปีการศึกษา 2562 พบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.68) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ กิจกรรมตามมาตรการค้นหา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ กิจกรรมตามมาตรการรักษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.67) กิจกรรมตามมาตรการเฝ้าระวัง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.69) กิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.69) และกิจกรรมตามมาตรการป้องกัน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

ปีการศึกษา 2563 พบว่า โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.38) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ กิจกรรมตามมาตรการรักษา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ กิจกรรมตามมาตรการเฝ้าระวัง มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.38) กิจกรรมตามมาตรการค้นหา มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.39) กิจกรรมตามมาตรการป้องกัน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.41) และกิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.42) ตามลำดับ

4. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย ยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัด เชียงราย ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 คะแนนเต็ม 100 คะแนน คะแนนที่รวมได้ ทั้งหมด 100 คะแนน มีระดับคุณภาพดีเด่น

4.2 ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน พบว่า 1) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 100 2) นักเรียนที่มีสมรรถนะสำคัญอยู่ในระดับดี-ดีเยี่ยม ปีการศึกษา 2562 คิดเป็นร้อยละ 77.50 และปีการศึกษา 2563 คิดเป็นร้อยละ 77.85 3) นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม ปีการศึกษา 2562 คิดเป็นร้อยละ 92.75 และปีการศึกษา 2563 คิดเป็นร้อยละ 93.30 4) ผลการคัดกรองจำแนกนักเรียน พบว่า ปีการศึกษา 2562 มีนักเรียนกลุ่มปลอดภัย จำนวน 69 คน กลุ่มเสี่ยง จำนวน 8 คน และไม่มีกลุ่มเสพติด กลุ่มติด และกลุ่มค้า และปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนกลุ่มปลอดภัย จำนวน 53 คน กลุ่มเสี่ยง จำนวน 7 คน และไม่มีกลุ่มเสพติด กลุ่มติด และกลุ่มค้า 5) ผลการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 พบว่า ไม่มีนักเรียนที่ใช้สารเสพติด 6) นักเรียนกลุ่มเสี่ยงทุกคนที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพ ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 คิดเป็นร้อยละ 100 7) ผลการดำเนินงานห้องเรียนสีขาวจำนวน 15 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 อยู่ในระดับดีเด่นทั้ง 15 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ผลการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยพบว่า ผลการประเมินโดยรวมปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562 ดังนี้ 1) ปีการศึกษา 2562 โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.25) ทุกด้าน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลลัพธ์ต่อนักเรียน ผลลัพธ์ต่อชุมชน ผลลัพธ์ต่อครู และผลลัพธ์ต่อโรงเรียน ตามลำดับ และ 2) ปีการศึกษา 2563 โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.57) ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผลลัพธ์ต่อนักเรียน ผลลัพธ์ต่อโรงเรียน ผลลัพธ์ต่อครู และผลลัพธ์ต่อชุมชน ตามลำดับ

4.4 ความพึงพอใจต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ พบว่า ปีการศึกษา 2562 ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.37) โดยมีความพึงพอใจสูงสุด คือ โครงการทำให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันและมีพฤติกรรมที่ห่างไกลจากสิ่งเสพติด และโครงการทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงพิษภัยยาเสพติดเพิ่มขึ้น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.58 และ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.60) และปีการศึกษา 2563 พบว่า โดยรวมผู้เกี่ยวข้องมี

ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.27) โดยมีระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ โครงการทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.50)

4.5 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ พบว่า ปีการศึกษา 2562 นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.49) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยประเด็นการประเมินที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ โครงการทำให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรงสมบูรณ์ และโครงการทำให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.66 และ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.73) และ ปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.28) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยประเด็นการประเมินที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ โครงการทำให้โรงเรียนไม่มีนักเรียนใช้สารเสพติดในโรงเรียน และช่วยลดปัญหาเสพติดในชุมชน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.49)

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. จากผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายการแก้ไขและป้องกันปัญหาเสพติดของกระทรวงศึกษาธิการ และโครงการมุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะในการจัดทำโครงการโรงเรียนได้ศึกษานโยบายกระทรวงศึกษาธิการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งกำหนดมาตรการไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติดกับอบายมุข ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียน (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคิริ ที่มีประชาชนบางส่วนที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด และมีการชักจูงเยาวชนให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยเช่นกัน ทำให้ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขเข้าสู่โรงเรียน ดังนั้นจึงได้จัดทำโครงการเพื่อใช้กระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนานักเรียนให้มีภูมิคุ้มกันตนเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข รอดพ้นจากมหันตภัยของสารเสพติด

และอธิบายมุขต่าง ๆ ซึ่งการประเมินด้านบริบทของโครงการเป็นไปตามแนวคิดของ สํารามู มีแจ้จ ที่กล่าวว่า การประเมินด้านบริบทเป็นการประเมินก่อนการดำเนินงานโครงการ ซึ่งมุ่งตรวจสอบความจำเป็น สภาพปัญหา และเป้าหมายของโครงการเพื่อนำไปการวางแผนการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (สํารามู มีแจ้จ, 2558) และแนวคิดของ พงศ์เทพ จิระโร ที่กล่าวว่า การประเมินบริบทโครงการมีความสำคัญ ทำให้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินการที่ชัดเจน ทำให้แผนงานบรรลุตามวัตถุประสงค์มีการวางแผนการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (พงศ์เทพ จิระโร, 2561)

2. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูได้จัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ อย่างความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวได้มีการสำรวจความพร้อมในทุก ๆ ด้านทั้งด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมต่อการดำเนินโครงการดังกล่าว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดด้านประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของ พงศ์เทพ จิระโร และพิชิต ฤทธิ์จรรยา ที่กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการเป็นการประเมินความพร้อมในเชิงคุณภาพและความพอเพียงของทรัพยากรต่าง ๆ ก่อนเริ่มโครงการว่ามีทรัพยากรพร้อมที่จะดำเนินโครงการได้หรือไม่ สารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินการและวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (พงศ์เทพ จิระโร, 2561); (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2557) ในการนี้ ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์ ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2560 ความเพียงพอของทรัพยากรต่าง ๆ และความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์, 2560) เช่นเดียวกับผลการประเมินของ ปวีณา ครุฑเผือก ที่พบว่าด้านปัจจัยนำเข้า มีความสอดคล้องกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ การเตรียมการและวางแผน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ และความเพียงพอของงบประมาณ มีความเหมาะสมและความเพียงพอผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (ปวีณา ครุฑเผือก, 2558)

3. จากผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ ปีการศึกษา 2562 มีผลการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก และปีการศึกษา 2563 โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยกิจกรรมที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดในปีการศึกษา 2562 คือ กิจกรรมตามมาตรการค้นหา กิจกรรมตามมาตรการรักษา กิจกรรมตามมาตรการเฝ้าระวัง กิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ และกิจกรรมตามมาตรการป้องกัน ตามลำดับ และกิจกรรมที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดในปีการศึกษา 2563 คือ กิจกรรมตามมาตรการรักษา กิจกรรมตาม

มาตรการเฝ้าระวัง กิจกรรมตามมาตรการค้นหา กิจกรรมตามมาตรการป้องกัน และกิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้ดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน การดำเนินงานตามกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ สอดคล้องกับ มาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข 5 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ เพื่อให้สถานศึกษาปลอดภัยจากยาเสพติด สื่อลามกอนาจาร การพนัน และปลอดภัย การทะเลาะวิวาท และนักเรียนได้รับการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และติดตามแก้ไขปัญห พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในทุกด้าน เช่น การสูบบุหรี่ แอลกอฮอล์ ยาเสพติด การตั้งครุฑรั้ว ไม่พร้อม และปัญหาส่วนตัว รวมทั้งไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของ ยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยง การหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติด (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งการประเมินด้านกระบวนการนี้ผู้ประเมินได้ดำเนินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเพื่อค้นหข้อบกพร่องของการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และนำไปเป็นข้อมูล ในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (สมคิด พรหมจ้อย, 2552); (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2557); (ทิวัฒน์ มณีโชติ, 2561) สอดคล้องกับผลการประเมิน ของ กนิษฐา ธิระโคตร ที่ศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 28 ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาด้วย ยุทธศาสตร์ 5 ด้าน โดยสถานศึกษามีกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีแนวทางการดำเนินงาน ด้านจิตสังคมบำบัดในสถานศึกษา ดำเนินโครงการ TO BE NUMBER ONE และจัดเวทีกิจกรรม ด้านยาเสพติด รวมทั้งมีความร่วมมือและประสานงานกับสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บูรณาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน (กนิษฐา ธิระโคตร, 2560)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการ ปีการศึกษา 2562 และ ปีการศึกษา 2563 คะแนนเต็ม 100 คะแนน คะแนนที่รวมได้ทั้งหมด 100 คะแนน มีระดับคุณภาพ ดีเด่น ซึ่งโรงเรียนได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน และมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ทำให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของโครงการ

4.2 ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยจากยาเสพติดและ อบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน สรุปได้ว่า 1) นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 100 2) นักเรียนที่มีสมรรถนะสำคัญอยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม ปีการศึกษา

2562 คิดเป็นร้อยละ 77.50 และปีการศึกษา 2563 คิดเป็นร้อยละ 77.85 3) นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับดี - ดีเยี่ยม ปีการศึกษา 2562 คิดเป็นร้อยละ 92.42 และปีการศึกษา 2563 คิดเป็นร้อยละ 92.67 4) ผลการคัดกรองจำแนกนักเรียน พบว่า ปีการศึกษา 2562 มีนักเรียนกลุ่มปลอดภัย จำนวน 69 คน กลุ่มเสี่ยง จำนวน 8 คน และไม่มีกลุ่มเสี่ยง กลุ่มติด และกลุ่มค้า และปีการศึกษา 2563 มีนักเรียนกลุ่มปลอดภัย จำนวน 53 คน กลุ่มเสี่ยง จำนวน 7 คน และไม่มีกลุ่มเสี่ยง กลุ่มติด และกลุ่มค้า 5) ผลการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 พบว่า ไม่มีนักเรียนที่ใช้สารเสพติด 6) นักเรียนกลุ่มเสี่ยงทุกคนที่ได้รับการพัฒนาคุณภาพ ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 คิดเป็นร้อยละ 100 7) ผลการดำเนินงานห้องเรียนสีขาวจำนวน 15 ห้องเรียน ปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 อยู่ในระดับดีเด่นทั้ง 15 ห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนตามผลการวิจัยของ Demant, J. & Schierff, L. M. ที่พบว่า โรงเรียนควรดำเนินโครงการป้องกันยาเสพติดและอบายมุข ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลหรือการทดสอบเบื้องต้น 2) การฝึกอบรมทักษะเบื้องต้น 3) การป้องกันจากครอบครัว 4) การฝึกอบรมทักษะกลุ่มเป้าหมาย และ 5) การให้ข้อมูลสำคัญในรูปแบบดิจิทัล (Demant, J. & Schierff, L. M., 2019) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Lazarow, S. S. ที่ศึกษาพบว่าสถานศึกษาควรพิจารณาสนับสนุนโครงการปลอดยาเสพติดในโรงเรียน การให้คำปรึกษาแก่นักเรียน การกำหนดนโยบายและการสร้างหลักสูตรการศึกษาและให้ความรู้ที่ครบถ้วน ครอบคลุม (Lazarow, S. S., 2019)

4.3 ผลการประเมินผลลัพธ์ของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ในปีการศึกษา 2563 พบว่า ผลลัพธ์ต่อโรงเรียน คือ โรงเรียนมีแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน และโรงเรียนมีระบบข้อมูลดำเนินงาน 4 ด้าน ได้แก่ ระบบด้านการป้องกัน ระบบการเฝ้าระวัง ระบบด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบด้านการบริหารจัดการ ผลลัพธ์ต่อครู คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ผลลัพธ์ต่อนักเรียน คือ นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่แข็งแรงสมบูรณ์ ผลลัพธ์ต่อชุมชน คือ โรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นไปโดยสอดคล้องกับผลการประเมินของ ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์ ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูมีความคิดเห็นว่่านักเรียนมีสุขภาพกายที่ดี รู้จุดเด่น จุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินหลักสูตรทุกรายวิชา มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถเข้าร่วมสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่าง

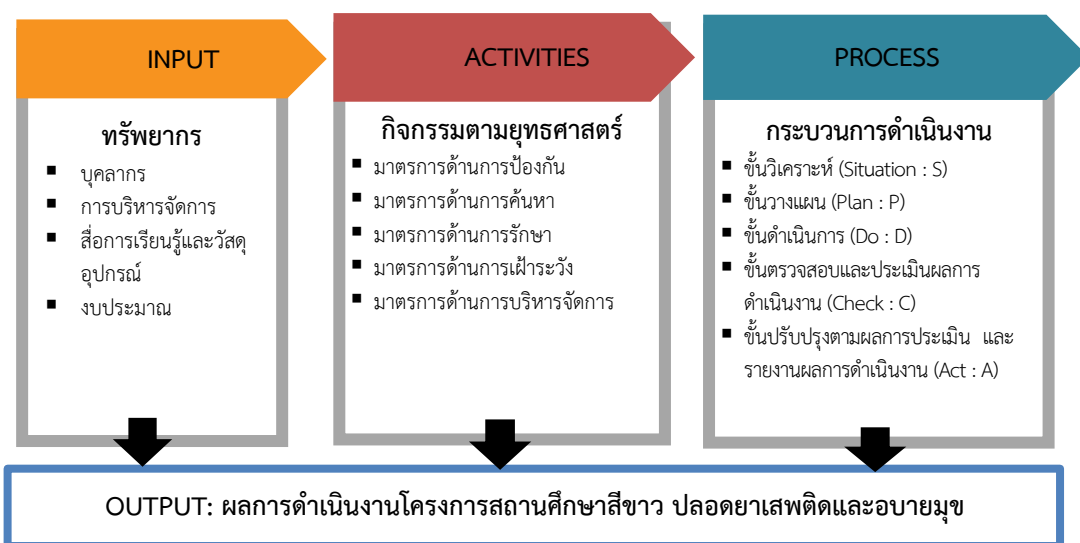

เหมาะสม (ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์, 2560) และผลการประเมินของ อัญญรัตน์ นาเมือง ศึกษาพบว่า บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในโรงเรียน (อัญญรัตน์ นาเมือง, 2560)

4.4 จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย ยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการปีการศึกษา 2562 และปีการศึกษา 2563 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานโครงการเป็นกิจกรรมที่มุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และจิตสำนึกเกี่ยวกับ ยาเสพติดและโทษของยาเสพติด และมีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสอดคล้องกับผลการประเมินของ สมภาพ ลีภัยรัตน์ ที่พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย ยาเสพติดและอบายมุข โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรียนรู้อย่าง สร้างสรรค์และตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ถนัดและสนใจได้ มีระดับความพึงพอใจสูงสุด (สมภาพ ลีภัยรัตน์, 2563) และ Orsini, M. M. et al. ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี ผลกระทบเชิงบวกต่อการใช้อัลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ ทำให้จำนวนนักเรียนที่ดื่มแอลกอฮอล์ และสูบบุหรี่มีจำนวนลดลง (Orsini, M. M. et al., 2019) เช่นเดียวกับ Liao, J. et al. ที่ศึกษา พบว่า การให้ความรู้และการป้องกันการใช้อายาเสพติด เป็นการป้องกันและลดความเสี่ยงจากการ ใช้อายาเสพติดของนักเรียน (Liao, J. et al., 2018)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย ยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยศิริ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เป็นการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียน โดยการจัดเตรียมทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสนับสนุนและสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน องค์กร ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน และดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ 5 มาตรการ ได้แก่ มาตรการด้านการป้องกัน มาตรการด้านการค้นหา มาตรการด้านการรักษา มาตรการด้านการเฝ้าระวัง และมาตรการด้านการบริหารจัดการ และดำเนินงานกลยุทธ์ 4 ต้อง 2 ไม่ โดยมี กระบวนการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพที่ 1 การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข
โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคิริ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาและปรับปรุงโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคิริอย่างต่อเนื่อง มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

- 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของโรงเรียนและชุมชน
- 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ควรจัดเตรียมความพร้อมโดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข จัดหาสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ที่ความเหมาะสมและทันสมัยต่อการดำเนินกิจกรรมในโครงการ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในโรงเรียน
- 3) ด้านกระบวนการ ควรสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดและอบายมุขของโรงเรียนและชุมชน สร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการบูรณาการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในโรงเรียนร่วมกัน จัดกิจกรรมให้ความรู้และป้องกันปัญหา ยาเสพติดในโรงเรียนที่หลากหลาย มีการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด อย่างต่อเนื่อง มีการบันทึกผลการนิเทศติดตาม และการให้ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนางานต่อไป และควรเผยแพร่ผลการปฏิบัติงานสู่สาธารณชน และ
- 4) ด้านผลผลิต ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสารสนเทศเกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขและการป้องกันยาเสพติด และควรจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงพิษภัยยาเสพติดเพิ่มขึ้น เพื่อช่วย

ลดปัญหายาเสพติดในชุมชน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป ควรมี การศึกษากลยุทธ์การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย และควรมีการวิจัย แนวทางการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ไม่เหมาะสมและกิจกรรมบูรณาการเพื่อ ป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนและลดปัญหาเสพติดในชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ของโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา ถิระโคตร. (2560). การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ทิวพันธ์ มณีโชติ. (2561). รูปแบบการประเมินโครงการ ใน การประเมินโครงการ หน่วยที่ 1-7. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปวีณา ครุฑเผือก. (2558). การประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด (QAD) โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พงศ์เทพ จิระโร. (2561). แนวคิดและกระบวนการประเมินโครงการ ใน การประเมินโครงการ หน่วยที่ 1-7. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2557). เทคนิคการประเมินโครงการ. กรุงเทพมหานคร: แฮส ออฟ เคอร์มิสท์.
- ภาดา ทาสีเงิน. (2558). แนวทางการสร้างความร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของ ผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรดิตถ์. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ, 10(1), 67-76.
- ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์. (2560). การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2560. ปทุมธานี: โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต.
- โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปี การศึกษา 2562. เชียงราย: โรงเรียนแม่หลวงอุปถัมภ์ไทยคีรี สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4.
- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). คู่มือการ ดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2552). เทคนิคการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.

- สมาพร ลีภัยรัตน์. (2563). การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(2), 169-183.
- สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด. (2553). ครอบครัวเข้มแข็งป้องกันยาเสพติด: จากจุดเริ่มต้นสู่บริบทประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญญรัตน์ นามือ. (2560). การประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนเทศบาลบ้านเขานิวเวศน์ จังหวัดระนอง. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 51-60.
- Demant, J. & Schierff, L. M. (2019). Five Typologies of Alcohol and Drug Prevention Programmes. A Qualitative Review of the Content of Alcohol and Drug Prevention Programmes Targeting Adolescents. *Drugs: Education, Prevention & Policy*, 26(1), 32-39.
- Lazarow, S. S. (2019). Alcohol and Drugs on Campus: A Qualitative Understanding of Undergraduate Substance Use. In Psy. D. Dissertation. Palo Alto University.
- Liao, J. et al. (2018). Risk and Protective Factors for Adolescents' Illicit Drug Use: A Population-Based Study. *Health Education Journal*, 77(7), 749-761.
- Orsini, M. M. et al. (2019). Evaluation of an Infused Alcohol and Drug Prevention Programme. *Health Education*, 119(3), 230-243.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. . (2007). *Evaluation Theory, Models and Applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล *

GUIDELINES FOR ACADEMIC ADMINISTRATION OF PRIMARY SCHOOLS IN THE DIGITAL AGE

กิตติพงษ์ ชันตรีกรม

Kittipong Khanteekrom

ชวนชม ชินะตังกูร

Chuanchom Chinatangkul

กมลมาลย์ ไชยศิริธัญญา

Kamolmal Chaisirithanya

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: cappuman91@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน 2) ทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออก โดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกนและวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้จำนวน 450 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถาม 3) แบบการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลองค์ประกอบเชิงยืนยัน และวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปร และค่าความโค้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มี 7 องค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการค้นคว้าของผู้เรียน ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ และด้านการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น/องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ 2) องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีความ

* Received 15 June 2022; Revised 25 June 2022; Accepted 27 June 2022

สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 มี 5 แนวทาง องค์ประกอบที่ 2 มี 3 แนวทาง องค์ประกอบที่ 3 มี 6 แนวทาง องค์ประกอบที่ 4 มี 4 แนวทาง องค์ประกอบที่ 5 มี 5 แนวทาง องค์ประกอบที่ 6 มี 5 แนวทาง และองค์ประกอบที่ 7 มี 4 แนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงานวิชาการ, ยุคดิจิทัล, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) explore the components of academic administration of schools, 2) confirm the consistency of the components of academic administration of schools with empirical data, and 3) create guidelines for the academic administration of primary schools in the digital age. This study was a mixed methodology. Samples consisted of administrators and teachers in schools under the Primary Educational Service Area Office in Eastern Region totaling 450, were obtained by the table of Krejcie and Morgan, multi - stage sampling method, and cluster random sampling. The instruments used for data collection were 1) semi - structured interview; 2) questionnaire; 3) focus Group Discussion Form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, skewness, kurtosis, Exploratory Factor Analysis, Confirmatory Factor Analysis and content analysis. The results showed that: 1) The components of academic administration of schools consisted of 7 components as follows: The use of digital technology in teaching and learning management of teachers and learners, Enhancing a learning culture that facilitates change by using modern information technology, Organizing learning and research resources to develop learners' potential, Curriculum Development and Evaluation, Education guidance, Foreign language skills development, and Academic administration system development and collaboration with other educational institutions/organizations both domestically and internationally 2) Components of academic administration of schools was consistent with the empirical data with statistical significance at 0.01 3) Guidelines academic administration of schools in the schools of each component were created as follows; Component 1 with five guidelines, Component 2 with three guidelines, Component 3 with six guidelines, Component 4 with four

guidelines, Component 5 with five guidelines, Component 6 with five guidelines, and Component 7 with four guidelines.

Keywords: Guidelines for Academic Administration, Digital Age, Primary Schools

บทนำ

ในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านการศึกษา และด้านสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วเหมือน โลกไร้พรมแดน ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสร้างขีดความสามารถในการพึ่งตนเองและการแข่งขันที่รุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (3) ได้กำหนดไว้ว่ารัฐบาลต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ และทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

การปฏิรูประบบโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทยเพื่อกำหนดทิศทางเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ในส่วนของด้านการศึกษาต้องมีการพัฒนานำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้และการเชื่อมโยงเทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรมเนื่องจากเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การเรียนรู้ในปัจจุบันจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานทักษะความรู้ ความเข้าใจในมิติใหม่ ๆ ให้กับเด็กไทย โดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การศึกษามีจุดมุ่งหมายเน้นให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มี และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เทคโนโลยีจึงมีบทบาทที่สำคัญในการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน หรืออีกนัยหนึ่งคือต้องการให้โรงเรียนทุกโรงเรียนจัดการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระ เรียกได้ว่าเป็นการบูรณาการวิชากับสื่อเลยทีเดียว การศึกษาในยุคนี้จึงหนีไม่พ้นกับคำเปรียบที่ว่า “การศึกษายุคดิจิทัล” (Rothidsathan, 2016)

สถานศึกษาจึงมีภารกิจที่จะต้องจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน ให้นักเรียนมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาประเทศ การที่จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพต้องอาศัยการบริหารงาน ด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นงานหลักของโรงเรียน คุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการประสบความสำเร็จ และการที่จะทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษาได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพ พิจารณาได้

จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535)

ผลการประเมินโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ หรือ Program for International Student Assessment (PISA) ประเทศไทย ประเมินเมื่อปี พ.ศ. 2561 นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD (องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา) แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการบริหารงานวิชาการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จึงส่งผลให้คะแนนของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ เมื่อทำการเปรียบเทียบกับนานาชาติประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน ยิ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาด้านงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ต่ำ ซึ่งก็อาจจะเป็นผลจากโรงเรียนที่ไม่สามารถพัฒนางานวิชาการสำหรับนักเรียนให้มีความทันสมัยให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้ ครุมีภาระงานด้านอื่นมากเกินไปทำให้ขาดการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ด้านวิชาการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยขาดการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับงานวิชาการทำให้การบริหารงานวิชาการไม่มีประสิทธิภาพในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพให้เหมาะสมต่อไปให้สูงมากขึ้น

ดังนั้น การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียนเป็นอย่างไร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ ให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมี 3 ขั้นตอนเป็นการวิจัยผสมผสานต่อเนื่องกัน คือ ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และขั้นตอนที่ 3 การหาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล จากตำรา ข้อมูล สถิติ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการ วารสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยเกณฑ์การพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้ 1) เป็นผู้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 2) มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปัจจุบันอย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป 3) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียง

การสร้างเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยนำบทสรุปตัวแปรการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อไปสร้างข้อคำถามของแบบสอบถามต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบและการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการและการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดจำนวน 21,022 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาจากประชากรโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มจังหวัดที่ติดชายทะเล ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี ระยอง ตราด และกลุ่มจังหวัดที่ไม่ติดชายทะเล ได้แก่ สระแก้ว ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก จากนั้นทำการสุ่มเลือกกลุ่มละ 2 จังหวัด สุ่มได้กลุ่มจังหวัดที่ติดชายทะเล ได้แก่ ชลบุรี จันทบุรี และจังหวัดที่ไม่ติดชายทะเล ได้แก่ สระแก้ว ปราจีนบุรี โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลาก จากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่าง

เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 - ประถมศึกษาปีที่ 6 และโรงเรียนที่เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบ่งกลุ่มสถานศึกษาเป็น 3 ขนาด ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ (รวมขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ) จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาตัวแปรจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำตัวแปรที่ได้จากแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างจากผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวแปรและนำมาสร้างแบบสอบถามภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จำนวน 118 ข้อ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อที่เรียกว่า IOC แล้วพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 116 ข้อ และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

3. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองใช้ กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเที่ยง ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .989

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม สอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสอดคล้อง IOC สำหรับข้อคำถามในแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป มีข้อที่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 116 ข้อ

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ PCA มีเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่งโดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser)

3. การทดสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้วิธี Confirmatory Factor Analysis (CFA)

ขั้นตอนที่ 3 การหาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

การหาแนวที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงสำรวจ โดยวิธีการการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเกณฑ์การพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการอย่างน้อย 5 ปี 2) มีความรู้ด้านการบริหารงานวิชาการ 3) มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการค้นคว้าของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน องค์ประกอบที่ 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล องค์ประกอบที่ 5 ด้านการแนะแนวการศึกษา องค์ประกอบที่ 6 ด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ องค์ประกอบที่ 7 ด้านการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น/องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 1 ค่าสถิติความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งของการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถิติที่ใช้ในการทดสอบ	เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา	ผลวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
χ^2	-	549.80	-
DF	-	353	-
P - Value of χ^2	>.05	0.000	มีนัยสำคัญ
χ^2/df	< 2.00	1.557	ผ่านเกณฑ์

สถิติที่ใช้ในการทดสอบ	เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา	ผลวิเคราะห์	ผลการพิจารณา
CFI	> 0.95	0.982	ผ่านเกณฑ์
TLI	> 0.95	0.979	ผ่านเกณฑ์
SRMR	< 0.05	0.033	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.035	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 แสดงว่าการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้ง 7 องค์ประกอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ผลการหาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุปความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางได้ดังนี้ **ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการค้นคว้าของผู้เรียน** มีดังนี้ 1) อบรมให้ความรู้พื้นฐานในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้กับบุคลากร 2) จัดหาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้เพียงพอและเหมาะสมกับบุคลากรและนักเรียน 3) มีการติดตามการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกสัปดาห์ 4) จัดโครงการประกวดการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน 5) มีการใช้แอปพลิเคชันเกมการศึกษา Kahoot มาใช้ประกอบการเรียนการสอน **ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย** มีดังนี้ 1) กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางในการจัดทำแผนการเรียนรู้ให้ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) จัดให้ครูและผู้บริหารมีชั่วโมงการใช้ Social Media ร่วมกันเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ที่ทันสมัยร่วมกัน 3) ประชาสัมพันธ์ข้อมูลใหม่ ๆ ที่ทันสมัยผ่านทางเสียงตามสายของโรงเรียนในทุกเช้าก่อนเข้าเรียน **ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน** มีดังนี้ 1) จัดบริการ Wifi Internet ความเร็วสูงให้ครอบคลุมในโรงเรียน 2) จัดตั้งให้มีศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 3) จัดตั้งห้องสมุดที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและการพักผ่อนหย่อนใจ 4) กำหนดนโยบายให้ครูใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ 5) จัดอบรมเกี่ยวกับการวิจัยให้กับครู 6) ส่งเสริมให้ครูใช้ผลการวิจัยมาปรับใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน **ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล** มีดังนี้ 1) จัดทำคู่มือหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นครูมืออาชีพ 2) จัดให้มีแผนงานโครงการของโรงเรียนที่ส่งเสริมกิจกรรมหลักสูตร 3) มีศึกษารอบสาระของท้องถิ่นตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนด 4) วิเคราะห์หลักสูตรจากประเด็นปัญหาของโรงเรียนแล้วนำมาพัฒนาหลักสูตร **ด้านการแนะแนวการศึกษา** มีดังนี้ 1) ส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของการแนะแนว 2) จัดระบบและโครงสร้างองค์กรแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ชัดเจน 3) ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน 4) ชี้แจงทำความเข้าใจให้ครูตระหนักถึงการมีส่วนร่วม

ในการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) จัดทำโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียน **ด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ** มีดังนี้ 1) จัดหาครูต่างชาติมาสอนภาษาให้กับบุคลากรและนักเรียน 2) จัดโครงการภาษาอังกฤษวันละคำ 3) จัดทำโครงการให้ครูและนักเรียนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทั้งวัน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 4) จัดทำโครงการ English Camp 5) มีการแลกเปลี่ยนครูต่างชาติระหว่างโรงเรียน **ด้านการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น/องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ** มีดังนี้ 1) จัดประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียนบน Website และ Social Media ของโรงเรียน 2) มีการประชุมบุคลากรระดับกลุ่มระดับเขตพื้นที่การศึกษาระดับประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ 3) จัดให้มีการศึกษาดูงานของบุคลากรระหว่างโรงเรียน 4) จัดประกวดผลงานทางวิชาการระหว่างโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ได้ดำเนินการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการค้นคว้าของผู้เรียน มีตัวแปรดังนี้ ครูผู้สอน ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา เนื่องด้วยวิชาการด้านต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัล มีความสามารถบริหารจัดการด้านวิชาการให้เกิดคุณภาพอย่างต่อเนื่องในองค์กร การใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศจัดทำแผนกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษา และส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการวัดและประเมินผลแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร องค์ประกอบที่ 2 ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย มีตัวแปรดังนี้มีการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การจัดเก็บ หรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียน มีการประเมินผลประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของโรงเรียน องค์ประกอบที่ 3 ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน มีตัวแปรดังนี้ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทัศนศึกษานอกสถานที่ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยการวิจัยในชั้นเรียนอย่างชัดเจน มีการพัฒนาส่งเสริมผู้เรียนที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการให้เต็มศักยภาพของผู้เรียน โรงเรียนมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นบรรยากาศการเรียนรู้ตลอดชีวิต องค์ประกอบ

ที่ 4 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล มีตัวแปรดังนี้มีการนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนมีการคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้อง กับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร มีการทำแผนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีการบูรณาการภายในและระหว่างสาระ การเรียนรู้ มีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีการพัฒนาการใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา องค์ประกอบที่ 5 ด้านการแนะแนวการศึกษา มีตัวแปรดังนี้ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครู นักเรียนมีส่วนร่วมในการรับการประเมินจากภายนอก มีการศึกษาสำรวจ คุณภาพสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียน การสอน มีการดำเนินการแนะแนว และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนโดยความร่วมมือของครูทุกคน มีการติดตามและประเมินผลระบบและกระบวนการแนะแนวในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 6 ด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ มีตัวแปรดังนี้ ผู้บริหาร ครูทุกคนได้รับการพัฒนา ทักษะทางภาษาต่างประเทศจากการร่วมสังเกตการสอนโดยครูต่างชาติ มีโครงการ English Program สอนวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศาสตร์ 2 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษและ ภาษาจีน มีการใช้หลักสูตร World Class เพื่อพัฒนาเด็กให้เป็นพลโลก มีการสอน ภาษาต่างประเทศโดยครูเจ้าของภาษา องค์ประกอบที่ 7 ด้านการพัฒนาระบบการบริหารงาน วิชาการและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น/องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ มีตัวแปรดังนี้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ในการทำงาน สั้น กระชับ เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มีเกณฑ์การประเมินที่เชื่อมโยงกับตัวชี้วัดในหน่วยการเรียนรู้ มีการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ แล้วนำมา เปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานวิชาการ มีโครงสร้างการบริหารงานวิชาการและ มีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ดังข้อค้นพบ ของ วิไล ปริกษากร ทำการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 50 นวัตกรรม 2) นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการที่ เหมาะสมของผู้บริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ทั้งหมด 12 นวัตกรรม ตามขอบข่ายงานวิชาการ ได้แก่ 1) นวัตกรรมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2) นวัตกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) นวัตกรรมการบริหารแบบการสอนงาน 4) นวัตกรรมการสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล 5) นวัตกรรมการบริหารตามหลักการประกันคุณภาพการศึกษา 6) นวัตกรรมการบริหาร แบบผสมผสาน 7) นวัตกรรมการบริหาร โดยใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร 8) นวัตกรรม การบริหารโดยใช้ภาคีเครือข่าย 9) นวัตกรรมการบริหารแบบทีมงาน 10) นวัตกรรมการบริหาร ตามแนว Tip Co 11) นวัตกรรมการบริหารแบบพัฒนาคุณภาพศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยี สารสนเทศ 12) นวัตกรรมการบริหารแบบศูนย์การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ (วิไล ปริกษากร, 2558) และดังข้อค้นพบของ ชวัลลักษณ์ รติวรภัทรกุล ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบ การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1.1) ขอบข่ายงานวิชาการที่ต้องพัฒนา มี 5 ด้าน ประกอบด้วย 1.1.1) การบริหารหลักสูตร 1.1.2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ 1.1.3) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 1.1.4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 1.1.5) การนิเทศการศึกษา และ 1.2) กระบวนการบริหารงานวิชาการ มี 3 ขั้นตอนประกอบด้วย 1.2.1) การวางแผน 1.2.2) การดำเนินงาน และ 1.2.3) การประเมินผล 2) รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กๆ ที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกองค์ประกอบ 3) คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กๆ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการ (ชวลลักษ์ รัตนวิทย์กุล, 2559) และดังข้อค้นพบของ Stratton, L. S. et al. ศึกษาเรื่อง Modeling Enrollment in and Completion of Vocational Education: The Role of Cognitive and Non - Cognitive skills by Program Type ผลการวิจัยพบว่า ทักษะทาง ภาษา/ทักษะคณิตศาสตร์ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการเรียนอย่างมาก และจึงอาจจะก่อให้เกิดคำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการเตรียมตัวของโรงเรียนในรูปแบบโปรแกรม VET และ ยังพบว่า มีความสำคัญอย่างยิ่งในการตรวจสอบการเข้าเรียนและในกรณีคัดเลือกการเข้าเรียน บางกรณีสัมพันธ์กันกับการจบการศึกษา (Stratton, L. S. et al., 2014)

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล กับข้อมูลเชิงประจักษ์

พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดังนี้ ค่าไคสแควร์ (χ^2) มีค่าเท่ากับ 549.80 มีนัยสำคัญทาง $\chi^2 = 549.80$, $p - value = 0.000$, $df = 353$, Normed - Chi - square และ $\chi^2/df = 1.557$, CFI = 0.982, TLI = 0.979, RMSEA = 0.035, SRMR = 0.033 ซึ่งค่า $p - value$ ต้องมีค่ามากกว่า .05 ดังนั้นโมเดลแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ผลการหาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุปความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นแนวทางได้ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการค้นคว้าของผู้เรียน ประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ จัดอบรมให้ความรู้พื้นฐานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้บุคลากร จัดหาอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้เพียงพอและเหมาะสมสำหรับบุคลากรและนักเรียน จัดให้มีการติดตามการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกสัปดาห์ จัดโครงการประกวดการใช้

สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน จัดให้มีการใช้แอปพลิเคชันเกมการศึกษา Kahoot มาใช้ประกอบการเรียนการสอน **ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย** ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ กำหนดเป็นนโยบายและแนวทางในการจัดทำแผนการเรียนรู้ให้ทันสมัยโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จัดให้ครูและผู้บริหารมีชั่วโมงการใช้ Social Media ร่วมกันเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ที่ทันสมัยร่วมกัน ประชาสัมพันธ์ข้อมูลใหม่ ๆ ที่ทันสมัยผ่านทางเสียงตามสายของโรงเรียนในทุกเช้าก่อนเข้าเรียน เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคระบาดและวิธีการป้องกัน **ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน** ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ จัดบริการ Wifi Internet ความเร็วสูงให้ครอบคลุมในโรงเรียน เพื่อให้ครูและบุคลากรใช้ในการเรียนการสอนและการสืบค้นข้อมูล จัดตั้งให้มีศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย จัดตั้งห้องสมุดที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล กำหนดนโยบายให้ครูใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ จัดอบรมเกี่ยวกับการวิจัยให้กับครู ส่งเสริมให้ครูใช้ผลการวิจัยมาปรับใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน **ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล** ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ มีการจัดทำคู่มือหลักสูตรเพื่อพัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นครูมืออาชีพและมีการพัฒนาระดับการเรียนการสอนให้เหนือกว่ามาตรฐานการศึกษา จัดให้มีแผนงานโครงการของโรงเรียนที่ส่งเสริมกิจกรรมหลักสูตร มีการศึกษากรอบสาระของท้องถิ่นตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดไว้ มีการวิเคราะห์หลักสูตรจากประเด็นปัญหาของโรงเรียนแล้วนำมาพัฒนาหลักสูตร **ด้านการแนะแนวการศึกษา** ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ ส่งเสริมให้ครูเห็นคุณค่าของการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดระบบและโครงสร้างองค์กรแนะแนว และดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ชัดเจน ส่งเสริมความร่วมมือและความเข้าใจอันดีระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ชี้แจงทำความเข้าใจให้ครูตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแนะแนวและการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนแบบ 100 เปอร์เซ็นต์ **ด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ** ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ จัดหาครูต่างชาติมาสอนภาษาให้กับบุคลากร และนักเรียน จัดโครงการภาษาอังกฤษวันละคำตามเสียงตามสายของโรงเรียน จัดทำโครงการให้ครูและนักเรียนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทั้งวัน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง จัดทำโครงการ English Camp มีการแลกเปลี่ยนครูต่างชาติระหว่างโรงเรียน **ด้านการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น/องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ** ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ จัดประชาสัมพันธ์ข่าวสารของโรงเรียนบน Website และ Social Media ของโรงเรียน มีการประชุมบุคลากรระดับกลุ่มระดับเขตพื้นที่การศึกษาระดับประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ จัดให้มีการศึกษาดูงานของบุคลากรระหว่างโรงเรียน จัดประกวดผลงานทางวิชาการระหว่างโรงเรียน ระดับเขตพื้นที่การศึกษาและระดับประเทศดังข้อค้นพบของ อรชร วรรณสอน อนาคตภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล เพื่อรองรับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเพื่อรองรับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มี 12 ด้าน 85 ตัวแปร คือ 1) ด้านปัจจัยสนับสนุน มุ่งเน้นให้มีการบูรณาการร่วมกันในระดับนโยบายตั้งแต่การวางแผน การจัดทำฐานข้อมูลทางการศึกษาตลอดจนการผลักดันให้มีการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงความก้าวหน้าของเด็กสู่ความก้าวหน้าของครู 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา เน้นการพัฒนาหลักสูตรให้มีการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่น 3) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้มีความทันสมัยใช้ระบบมัลติมีเดียที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ มุ่งเน้นให้ท้องถิ่นสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัยหลากหลาย 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการผลิตสื่อที่ทันสมัยได้มาตรฐานสร้างภูมิคุ้มกันในการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ และสร้างความเข้าใจในกลุ่มผู้ปกครองช่วยควบคุมดูแลการใช้ตั้งแต่แรกเกิด 6) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการวิจัยของนักวิชาการทุกภาคส่วนกับผู้เชี่ยวชาญในบริบทของท้องถิ่น 7) ด้านการแนะแนวและการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียน เน้นการใช้ฐานข้อมูลที่มาถูกพอและเป็นจริงเพื่อ ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบตัวเองสามารถออกแบบการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม 8) ด้านการวัดประเมินผล เน้นการเปิดกว้างให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนผลการเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ทั้งในและนอกระบบ 9) ด้านการนิเทศการศึกษา พัฒนาให้เป็นรูปแบบเครือข่ายออนไลน์สำคัญที่สุดคือการนิเทศตนเองได้ 10) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เน้นการประกันจากตัวครูภายใต้ระบบวงจรคุณภาพ 11) ด้านการประสานเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ มุ่งหวังให้ทุกภาคส่วนให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และ 12) ด้านผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะรอบด้าน เพื่อการอยู่รอดในโลกศตวรรษที่ 21 (อรชร วรณสอน, 2563) และดังข้อค้นพบของ สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้เกณฑ์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวบ่งชี้ร่วมของเกณฑ์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา มีทั้งสิ้น จำนวน 472 ตัวบ่งชี้ จำแนกตามโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ ดังนี้ 1.1) การบริหารงานวิชาการ จำนวน 143 ตัวบ่งชี้ 1.2) การบริหารงานงบประมาณ จำนวน 41 ตัวบ่งชี้ 1.3) การบริหารงานบุคคล จำนวน 55 ตัวบ่งชี้ 1.4) การบริหารงานทั่วไป จำนวน 233 ตัวบ่งชี้ 2) แนวทางการพัฒนางานของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ร่วม จำแนก ตาม โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ ดังนี้ 2.1) การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 8 แนวทาง 2.2) การบริหารงานงบประมาณ ประกอบด้วย 4 แนวทาง 2.3) การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 4 แนวทาง 2.4) การบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย 7 แนวทาง (สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล, 2561) และดังข้อค้นพบของ ศักดิ์ดนัย โธจน์สรณมย์ กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความฉลาดรู้ทางดิจิทัลของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดการบริหาร

วิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ความต้องการจำเป็นของความฉลาดรู้ทางดิจิทัลของนักเรียน 3) กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความฉลาดรู้ทางดิจิทัลของนักเรียน มี 31 วิธีดำเนินการ 13 กลยุทธ์รอง และ 6 กลยุทธ์หลัก คือ 3.1) พลิกโฉมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นความฉลาดรู้ในการใช้เครื่องมือดิจิทัล 3.2) ผลักดันการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการการคิดเชิงคำนวณที่เน้นความฉลาดรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต และ เครื่องมือดิจิทัล 3.3) ปฏิรูปการวัดและประเมินผลที่เน้นความฉลาดรู้ด้านทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัล 3.4) เร่งรัดการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการเน้นความฉลาดรู้ในการใช้เครื่องมือดิจิทัล 3.5) ปฏิรูปการออกแบบและใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีด้านความฉลาดรู้ในการใช้เครื่องมือดิจิทัล 3.6) สร้างกลไกการนิเทศที่เน้นความฉลาดรู้ในการใช้เครื่องมือดิจิทัล (ศักดิ์ดนัย โรจน์สรณมย์, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1.1) ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนของครูและการค้นคว้าของผู้เรียน 1.2) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย 1.3) ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้และวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 1.4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการวัดผลประเมินผล 1.5) ด้านการแนะแนวการศึกษา 1.6) ด้านการพัฒนาทักษะทางภาษาต่างประเทศ และ 1.7) ด้านการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาอื่น/องค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ 2) องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) แนวทางประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 มี 5 แนวทาง องค์ประกอบที่ 2 มี 3 แนวทาง องค์ประกอบที่ 3 มี 6 แนวทาง องค์ประกอบที่ 4 มี 4 แนวทาง องค์ประกอบที่ 5 มี 5 แนวทาง องค์ประกอบที่ 6 มี 5 แนวทาง องค์ประกอบที่ 7 มี 4 แนวทาง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในภาคอื่น ๆ 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

ชวลลักษ์ รัตนวิฑูรกุล. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2535). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต.

- วิไล ปรีชากร. (2558). นวัตกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศักดิ์ดนัย โรจน์สรณมย์. (2562). กลยุทธ์การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความฉลาดรู้ทางดิจิทัลของนักเรียน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพงษ์ เตชรัตนวรกุล. (2561). การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้เกณฑ์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคุณภาพการศึกษา. ระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551 - 2555). กรุงเทพมหานคร: พรินทวานกราฟฟิค.
- อรชร วรรณสอน. (2563). อนาคตภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเพื่อรองรับการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activity. *Journal of Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Rothidsathan. (2016). Policy of Higher Education. Retrieved July 20, 2021, from <http://www.moe.go.th/websm/2016/sep/385.ht2.jpg>
- Stratton, L. S. et al. (2014). Modeling enrollment in and completion of vocational education: The role of Cognitive and Non - Cognitive skills by program type. Retrieved February 10, 2016, from <https://docs.iza.org/dp10741.pdf>

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิด
เชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็น
นวัตกรรมของนักศึกษาครู*

THE HYBRID INSTRUCTIONAL MODEL DEVELOPMENT BY USING
DESIGN THINKING PROCESS AND INTERNSHIP TO PROMOTE TEACHER
STUDENTS' INNOVATORS

มะยูรีย์ พิตยาเสนีย์

Mayuree Phittayasenee

สุภาณี เล็งศรี

Supanee Sengsri

ธงชัย เล็งศรี

Thongchai Sengsri

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

Onjaree Natakuatoong

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Kasem Bundit University, Thailand

E-mail: mayureejantapan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู 2) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู และ 3) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - stage sampling) คือ นักศึกษาครูชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสังเกตแบบสอบถามความคิดเห็นผู้สอน แบบประเมินพฤติกรรมนวัตกร แบบประเมินทักษะการคิดนวัตกรรม และ

* Received 6 March 2022; Revised 19 June 2022; Accepted 22 June 2022

แบบประเมินผลงานนวัตกรรม สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย t - test ผลการวิจัย 1) องค์ประกอบของรูปแบบการเรียน การสอน มี 6 องค์ประกอบ คือ เทคโนโลยีการเรียนการสอน ผู้สอน ผู้เรียน ครูพี่เลี้ยง เนื้อหาการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม และแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน มีกระบวนการ 8 ขั้นตอน คือ การปฐมนิเทศ การทำความเข้าใจกับปัญหา การตีความกับปัญหา การระดมจินตนาการ การสร้างต้นแบบนวัตกรรม การทดสอบนวัตกรรม การสะท้อนกลับ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) รูปแบบการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า คะแนนผลงานนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนพฤติกรรมนวัตกรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และคะแนนทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเรียนการสอนแบบผสมผสาน, กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, ความเป็นนวัตกร

Abstracts

The objectives of this research article were to 1) study elements of the hybrid instructional model development by using design thinking process and internship to promote teacher students' innovators; 2) develop the hybrid instructional model development by using design thinking process and internship to promote teacher students' innovators; and 3) implement the developed hybrid instructional model. This research and development method used multi-stage sampling in selecting 39 third year teacher students studying in the second semester, the 2021 academic year. The research tools were the synthesis record, the instructor questionnaire, the innovator behavior assessment, the innovation thinking skill assessment and the innovation work assessment. The data were analyzed by using mean and t -test. The research results were as follows; 1) The 6 elements of the instructional model consisted of technology, instructor, teacher students, mentor, content design and development, and the constructionism approach. The 8 instructional processes were orientation, in-depth user's problem understanding, problem interpretation, imagination brainstorm, innovation model establishment, innovation tryout, reflection, and knowledge sharing. 2) The instructional model was at the mean scores of 4.16 at the high level. 3) The instructional model implementation results showed that the innovation work scores after studying were significantly higher than the criteria at the level of .05,

the innovator behavior scores after studying were significantly higher than the criteria at the level of .05, and the innovation thinking skill scores after studying were significantly higher than the criteria at the level of .05.

Keywords: Hybrid Instruction, Design Thinking Process, Internship, Innovator

บทนำ

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและฉับพลัน มนุษย์จะต้องปรับตัวในเรื่องสำคัญต่างๆ เช่น ความพึงระวังในการใช้ชีวิต การเรียน การทำงาน อีกทั้งอิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมทั้งในทางที่ดีและทางไม่ดี ยามใดที่มีปัญหาก็จะแก้ไขปัญหาโดยการดูตัวอย่างจากสื่อสังคมออนไลน์ ไม่คำนึงถึงผลกระทบและภัยอันตรายที่จะตามมา (ภาสกร เรืองรอง และมะยุรีย์ พิทยาเสนีย์, 2564) สภาพการณ์นี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างเป็นระบบ คิดตีความปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างสมเหตุสมผล ก่อให้เกิดประโยชน์ คุณค่า และเหมาะสมกับวิถีการใช้ชีวิตปัจจุบันด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Kleinsmann, M. et al., 2017) ที่เป็นเครื่องมือทำทนายสำหรับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างลงตัว (Luka, I., 2019) เหมาะสำหรับการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนานวัตกรรมที่โดดเด่น (Kohls, C., 2019) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตนักศึกษาครูจะต้องใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนอันเป็นทุนการศึกษาในภาคฝึกปฏิบัติของครู (Henriksen, D. et al., 2018)

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถือได้ว่าเป็นกระบวนการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตเพื่อก้าวเข้าสู่การประกอบวิชาชีพครู (ปราโมทย์ พรหมจันทร์, 2553) โดยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรฐานการปฏิบัติงาน (ข) การจัดการเรียนรู้ (2) บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิด มีความเป็นนวัตกรรม และมาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ (ข) นักศึกษาครูจะต้องได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาทุกชั้นปีตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 4 ซึ่งนอกจากความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแล้วนั้น วิธีการจัดการเรียนการสอนก็สำคัญโดยเฉพาะในบริบทที่มนุษย์กำลังเผชิญกับการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด 19 ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid) ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาด้วยการตอบสนองแบบดิจิทัล (Petronzi, R. & Petronzi, D., 2020) เป็นการบูรณาการการเรียนการสอนแบบปกติกับการเรียนออนไลน์ที่ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมแบบประสานเวลา และแบบไม่ประสานเวลา (สุภาณี เส่งศรี, 2561); (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561); (O'Byrne, W. I. & Pytash, K. E., 2015) โดยนักศึกษาครูหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 จะต้อง

ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชาการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 ภาคเรียน ที่ 2/2564 ซึ่งจะต้องปฏิบัติหน้าที่ครูผู้ช่วย อีกทั้งออกแบบและพัฒนานวัตกรรมแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนทั้งในบริบทการจัดการเรียนการสอนแบบปกติหน้าชั้นเรียนและแบบออนไลน์

ผู้วิจัยในฐานะผู้สอน และอาจารย์นิเทศจึงได้ร่วมกับนักศึกษาคู สรุประเด็นปัญหาการเรียนการสอนในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เรียนไม่ตั้งใจเรียน ไม่สนใจผู้สอน ไม่มีสมาธิในการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และขาดสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูจะต้องปรับตัวนักศึกษาคูให้เป็นผู้พัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Vaughn, M. & Parsons, SA., 2013) และนักศึกษาคูระดับปริญญาตรียังจะต้องปรับตนเองให้เป็นผู้ที่กล้าจะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้อย่างลงตัวหรือมีความเป็นนวัตกร (Dyer, J. et al., 2011) เพื่อรับประสบการณ์ในทางปฏิบัติหรือการฝึกงาน (De Bont, C. & Liu, SX., 2017)

จากความสำคัญดังรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาของการฝึกปฏิบัติการสอนของนักศึกษาคู และเพื่อให้เป็นไปคุณลักษณะบัณฑิตครูอันพึงประสงค์ที่มุ่งเน้นนักศึกษาคูให้เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน จึงได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาคู สำหรับการพัฒนานักศึกษาคูระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 สาขาครุศาสตร์ และสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตบัณฑิตครูในลักษณะใกล้เคียงกันได้ผลิตครูที่มีคุณภาพให้มีความเป็นนวัตกรในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนได้อย่างลงตัว ด้วยวิธีการที่ท้าทายนำไปสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบันสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาคู
2. พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาคู
3. ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาคู
 - 3.1 เปรียบเทียบคะแนนผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาคูหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80
 - 3.2 เปรียบเทียบพฤติกรรมนวัตกรของนักศึกษาคูก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาคู

3.3 เปรียบเทียบทักษะการคิดนวัตกรรมของนักศึกษาครูก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ซึ่งแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู ได้แก่ เอกสารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานการเรียนการสอนแบบผสมผสาน กระบวนการคิดเชิงออกแบบ การพัฒนาสมรรถนะหลักการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และความเป็นนวัตกรรม เพื่อร่างแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สอนนักศึกษาครูเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 นำร่างแบบประเมินความคิดเห็นของผู้สอนนักศึกษาครูเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนฯ เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมสอดคล้องในลักษณะเห็นด้วย/ไม่เห็นด้วย โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามในทุกข้อที่ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเห็นด้วยมาจัดทำแบบประเมินความคิดเห็นของผู้สอนนักศึกษาครู

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้สอนนักศึกษาครูเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนฯ แล้วจึงสรุปความคิดเห็นของผู้สอนนักศึกษาครูออกมาในลักษณะของร่างองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนฯ เพื่อนำเข้าสู่การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้สอนนักศึกษาครูที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 7 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะก่อนการร่างรูปแบบการเรียนการสอนฯ

ขั้นตอนที่ 4 ร่างรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

ขั้นตอนที่ 1 ประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนฯ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่ตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วย

ศาสตราจารย์ หรือสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และผลการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก

ขั้นตอนที่ 2 ปรับแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนฯ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยการแก้ไขชัดเจนในส่วนข้อมูลนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุง ปี พ.ศ. 2562 เพื่อสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือรูปแบบการเรียนการสอนฯ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาที่ตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ หรือสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน เพื่อประเมินความสอดคล้อง (Index of congruence: IOC) (ยุทธพงษ์ กัยวรรณ, 2543) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 4.70 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 ระบบบริหารจัดการรายวิชามีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 คลิปวิดีโอมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมาก

3.4 แบบประเมินพฤติกรรมการมีคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 4.77 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.5 แบบประเมินทักษะการคิดนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 4.63 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.6 แบบประเมินผลงานนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 4.68 อยู่ในระดับมากที่สุด

3.7 แบบทดสอบเพื่อหาประสิทธิภาพ จำนวน 25 ข้อ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ 1.00 โดยคัดเลือกแบบทดสอบมาใช้หาประสิทธิภาพ จำนวน 20 ข้อ

3.8 ใบงานการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม จำนวน 7 ใบงาน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสอดคล้อง 1.00 ทุกใบงาน

ขั้นตอนที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญครั้งที่ 1

ขั้นตอนที่ 5 ทดลองใช้เครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ ได้แก่ ระบบบริหารจัดการรายวิชา แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใบงาน แบบทดสอบ แบบประเมินผลงานนวัตกรรม แบบประเมินคุณลักษณะนวัตกร แบบประเมินทักษะการคิดนวัตกรรม ดังนี้

5.1 ทดลองเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ แบบหนึ่งต่อหนึ่งกับนักศึกษาครู จำนวน 3 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.48/81.67 และปรับปรุงเครื่องมือครั้งที่ 2

5.2 ทดลองเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ แบบกลุ่มเล็กกับนักศึกษาครู จำนวน 9 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.86/83.89 และปรับปรุงเครื่องมือครั้งที่ 3

5.3 ทดลองเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ แบบกลุ่มภาคสนามกับนักศึกษาครู จำนวน 20 คน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.86/86.75 และปรับปรุงเครื่องมือครั้งที่ 4

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์และสรุปผลการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือรูปแบบการเรียนการสอนฯ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ ได้แก่ สถานที่ผู้สอน ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู

ขั้นตอน	สัปดาห์	ข้อมูลนำเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
1) การปฐมนิเทศ	สัปดาห์ที่ 1 (Online)	นักศึกษาครู	กิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษาครู (Learning by Course)	ความพร้อมสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2) การทำความเข้าใจปัญหาผู้ใช้เชิงลึก	สัปดาห์ที่ 2 (Online)	นักศึกษาครู ครูพี่เลี้ยง	นักศึกษาครูเข้าไปในสถานศึกษาเพื่อทำความเข้าใจปัญหาการเรียนการสอน (Learning by Experience) และครูพี่เลี้ยงประเมินพฤติกรรมนวัตกรและทักษะการคิดนวัตกรก่อนเรียน	1. ปัญหาผู้ใช้เชิงลึก 2. คะแนนพฤติกรรม นวัตกรก่อนเรียน 3. คะแนนทักษะการคิดนวัตกรก่อนเรียน
3) การตีความกับปัญหา	สัปดาห์ที่ 3 (Online)	นักศึกษาครู	นักศึกษาครูตีความกับปัญหาของกลุ่มเป้าหมายโดยการลงเป็นนักเรียนเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหา (Learning by Experience)	สาเหตุปัญหาการเรียนการสอน
4) การระดมจินตนาการ	สัปดาห์ที่ 4 (Online)	นักศึกษาครู	นักศึกษาครูในกลุ่มร่วมกันระดมจินตนาการเพื่อออกแบบ	แนวคิดการออกแบบนวัตกร

ขั้นตอน	สัปดาห์	ข้อมูลนำเข้า	กระบวนการ	ผลลัพธ์
			นวัตกรรมการ (Learning by Experience)	
5) การสร้างต้นแบบนวัตกรรม	สัปดาห์ที่ 5 (Face to Face)	นักศึกษาครูผู้สอน	นักศึกษาครูสร้างต้นแบบนวัตกรรม โดยได้รับคำแนะนำจากผู้สอน (Learning by Course) ขั้นนี้มีการวนซ้ำกลับไปขั้นตอนที่ 4	ต้นแบบนวัตกรรม
	สัปดาห์ที่ 6 (Online)	นักศึกษาครูครูพี่เลี้ยง	การตรวจสอบนวัตกรรมโดยครูพี่เลี้ยง (Learn by Others)	นวัตกรรมที่ผ่านการตรวจสอบโดยครูพี่เลี้ยง
	สัปดาห์ที่ 7 (Online)	นักศึกษาครูผู้สอน	การตรวจสอบนวัตกรรมโดยผู้สอน (Learn by Others)	นวัตกรรมที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้สอน
6) การทดสอบนวัตกรรม	สัปดาห์ที่ 8 (Online)	นักศึกษาครูครูพี่เลี้ยง	การทดสอบนวัตกรรมแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (Learning by Experience)	ปรับปรุงนวัตกรรมครั้งที่ 1
	สัปดาห์ที่ 9 - 10 (Online)	นักศึกษาครูครูพี่เลี้ยง	การทดสอบแบบกลุ่มเล็ก (Learning by Experience)	ปรับปรุงนวัตกรรมครั้งที่ 2
	สัปดาห์ที่ 11 - 12 (Online)	นักศึกษาครูครูพี่เลี้ยง	การทดสอบแบบภาคสนาม (Learning by Experience)	ปรับปรุงนวัตกรรมครั้งที่ 3
	สัปดาห์ที่ 13 - 14 (Online)	นักศึกษาครูครูพี่เลี้ยง	การทดลองจริง (Learning by Experience) โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนจำนวน 39 คน ซึ่งครูพี่เลี้ยงประเมินพฤติกรรมนวัตกรรมและทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียน	1. ผลงานนวัตกรรม 2. พฤติกรรมนวัตกรรมหลังเรียน 3. ทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียน
7) การสะท้อนกลับ	สัปดาห์ที่ 15 (Face to Face)	นักศึกษาครูผู้สอน	นักศึกษาครูในสถานศึกษาเดียวกันสะท้อนปัญหาอุปสรรค (Learning by Experience)	1. ปัญหาอุปสรรค 2. แนวทางแก้ไข 3. บันทึกผลการใช้นวัตกรรม
8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	สัปดาห์ที่ 16 (Face to Face)	นักศึกษาครูผู้สอน	นักศึกษาครูและผู้สอนทุกสถานศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นปัญหาอุปสรรค (Learning by Other)	แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อก้าวเข้าสู่การประกอบวิชาชีพครู

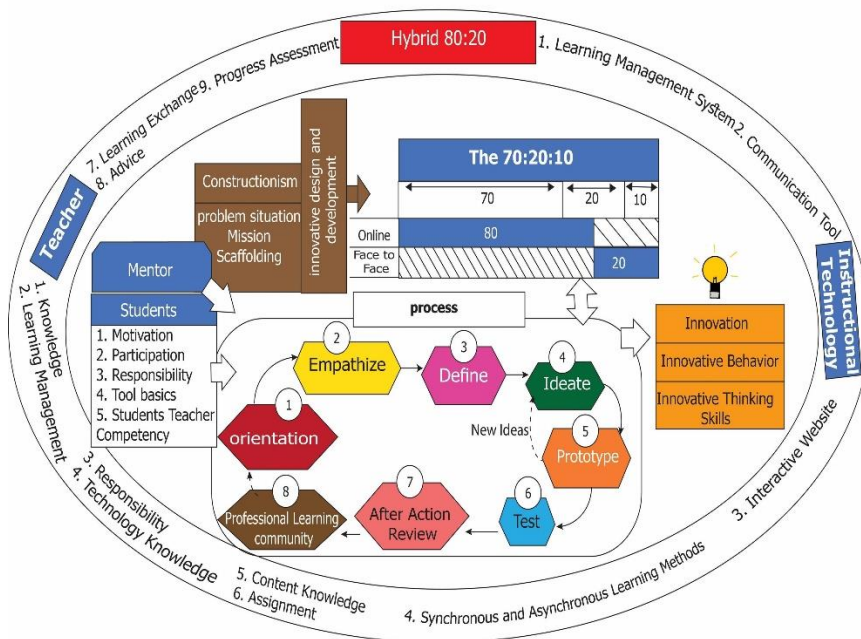

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ 1) ผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาครูหลัง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 2) พฤติกรรมนวัตกรรมของนักศึกษาครูก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนฯ และ 3) ทักษะการคิดนวัตกรรมของนักศึกษาครูก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนฯ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู ดังภาพที่ 1

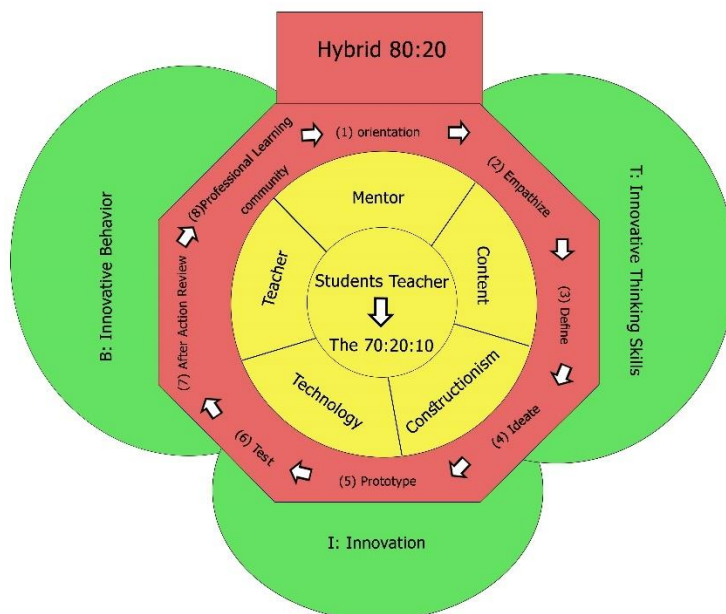
ภาพที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

อธิบายได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนฯ มี 6 องค์ประกอบหลัก 18 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) เทคโนโลยีการเรียนการสอน คือ 1.1) ระบบบริหารจัดการรายวิชา (Learning Management Systems) 1.2) เครื่องมือติดต่อสื่อสาร (Communication Tool) 1.3) สื่อเว็บไซต์แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Website) 1.4) เครื่องมือแบบประสานเวลาและแบบไม่ประสานเวลา (Synchronous and Asynchronous Learning Methods) 2) ผู้สอน (Teacher) คือ 2.1) ความรู้ในศาสตร์ (Knowledge) 2.2) เทคนิคการจัดการเรียนรู้ (Learning Management) 2.3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 2.4) ความรู้เรื่องเทคโนโลยี (Technology Knowledge) 2.5) ความรู้ในเนื้อหาสาระ (Content Knowledge) 2.6) การมอบหมายงาน (Assignment) 2.7) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Learning Exchange) 2.8) การให้คำแนะนำ (Advice) และ 2.9) การประเมินความก้าวหน้าทางการเรียน (Progress Assessment) 3) ผู้เรียน (Student) คือ 3.1) แรงจูงใจในการเรียน (Motivation) 3.2) การมีส่วนร่วม (Participation) 3.3) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 3.4) พื้นฐานการใช้เครื่องมือ (Tool basics) 3.5) สมรรถนะของนักศึกษาครู (Student Teacher Competency) 4) ครูพี่เลี้ยง (Mentor) 5) เนื้อหาการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม (Innovation design and development) และ 6) แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก และผู้วิจัยได้ปรับแก้ไขตามคำแนะนำของเชี่ยวชาญ โดยแยกส่วนข้อมูลนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ให้ชัดเจน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู (H3IBIT Learning Model) ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

จากภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนการสอนฯ หลังจากปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญใช้ชื่อว่า “H3IBIT” Learning Model (H3IBIT, H: Hybrid (การเรียนการสอนแบบผสมผสาน), I1B : Innovative Behavior (พฤติกรรมนวัตกรรม), I2 : Innovation (ผลงานนวัตกรรม) I3T : Innovative Thinking Skills (ทักษะการคิดนวัตกรรม)) อธิบายได้ดังนี้

1. ข้อมูลนำเข้า ประกอบด้วย 1.1) เทคโนโลยีการเรียนการสอน (Instructional Technology) 1.2) ผู้สอน (Teacher) 1.3) ผู้เรียน (Students Teacher) 1.4) ครูพี่เลี้ยง (Mentor) 1.5) เนื้อหาการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม (Content) และ 1.6) แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism)

2. กระบวนการ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ 2.1) การปฐมนิเทศ (Orientation) 2.2) การทำความเข้าใจกับปัญหาผู้ใช้เชิงลึก (Empathize) 2.3) การตีความกับปัญหา (Define) 2.4) การระดมจินตนาการ (Ideate) 2.5) การสร้างต้นแบบนวัตกรรม (Prototype) 2.6) การทดสอบนวัตกรรม (Test) 2.7) การสะท้อนกลับ (After Action Review) และ 2.8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Professional Learning Community) โดยอาศัยสมรรถนะหลักในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู 70:20:10 ประกอบด้วย การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงร้อยละ 70 (Learning by Experience) การเรียนรู้จากการปฏิสัมพันธ์กับพี่เลี้ยง เพื่อนร่วมงาน ร้อยละ 20 (Learning by Other) และการเรียนรู้อย่างเป็นทางการร้อยละ 10 (Learning by Course)

3. ผลลัพธ์ ประกอบด้วย 3.1) ผลงานนวัตกรรม ได้แก่ 3.1.1) เป็นสิ่งใหม่และมีเอกลักษณ์ 3.1.2) ตรงตามวัตถุประสงค์ 3.1.3) มีประสิทธิภาพ 3.2) ทักษะการคิดนวัตกรรม ได้แก่ 3.2.1) ทักษะการตั้งคำถาม 3.2.2) ทักษะการสังเกต 3.2.3) ทักษะการสร้างเครือข่าย 3.2.4) ทักษะการทดลองสิ่งใหม่ และ 3.2.5) ทักษะการคิดอย่างเชื่อมโยง และ 3.3) พฤติกรรมนวัตกรรม ได้แก่ 3.3.1) นักปฏิบัติ 3.3.2) มีอิสระทางความคิด 3.3.3) ทำงานเป็นทีม 3.3.4) มีความเป็นผู้นำ 3.3.5) มีความกล้าเสี่ยง และ 3.3.6) มีความคิดสร้างสรรค์

ผลการหาคุณภาพของเครื่องมือรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครูมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบรวมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู มีค่าประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่มเล็ก และแบบภาคสนามเท่ากับ 80.48/81.67, 82.86/83.89 และ 85.86/86.75 ตามลำดับ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบรวมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

3.1 ผลคะแนนผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนฯ จำนวน 39 คน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่า t ค่าเฉลี่ยและ t วิฤตของ t (ตาราง) คะแนนผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบรวมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู

คะแนนเต็ม	n	Mean	S.D.	% of Mean	เกณฑ์ ร้อยละ 80	t - test
50	39	44.97	3.31	89.94	40	9.38

$$t_{(.05, 38)} = 1.6860$$

*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบรวมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู มีคะแนนผลงานนวัตกรรมเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 44.97 คิดเป็นร้อยละ 89.94 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดพบว่านักศึกษาครูมีคะแนนผลงานนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

3.2 ผลคะแนนพฤติกรรมนวัตกรรมของนักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบรวมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู จำนวน 39 คน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่า t จำนวนและ t วิกฤตของ t (ตาราง) คะแนนพฤติกรรมนวัตกรของนักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู

คะแนนสอบ	จำนวน นักเรียน (N)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ผลต่างคะแนน (D)	t - test
ก่อนเรียน	39	112.69	21.25	50.46	15.14
หลังเรียน	39	163.15	9.17		
t _(.05,38) = 2.0244				*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05	

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู จากค่าวิกฤตของ t ที่ $df = 38$ ระดับ .05 เท่ากับ 2.0244 และค่า t ที่คำนวณได้ คือ 15.14 มีค่ามากกว่าค่า t วิกฤต t (ตาราง) ดังกล่าว สรุปได้ว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู มีพฤติกรรมนวัตกรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3.3 ผลคะแนนทักษะการคิดนวัตกรรมของนักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่า t จำนวนและ t วิกฤตของ t (ตาราง) คะแนนทักษะการคิดนวัตกรรมของนักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู

คะแนนสอบ	จำนวน นักเรียน (N)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ผลต่างคะแนน (D)	t-test
ก่อนเรียน	39	102.38	12.48	35.44	17.97
หลังเรียน	39	137.82	8.05		
t _(.05,38) = 2.0244			*มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05		

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกร

ของนักศึกษาครู จากค่าวิกฤตของ t ที่ $df = 38$ ระดับ .05 เท่ากับ 2.0244 และค่า t ที่คำนวณได้ คือ 17.97 มีค่ามากกว่าค่า t วิกฤต t (ตาราง) ดังกล่าว สรุปได้ว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยรูปแบบ การเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู มีทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิด เชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู ผู้ ศึกษาได้อภิปรายผลการวิจัยไว้ ดังนี้

ผลการศึกษาค้นประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วย กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม ของนักศึกษาครูมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เทคโนโลยีการเรียนการสอน 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) ครูพี่เลี้ยง 5) เนื้อหาการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม และ 6) แนวคิดการสร้างความรู้ด้วย ตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน โดยขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ 1) การปฐมนิเทศ 2) การทำความเข้าใจกับปัญหาผู้ใช้เชิงลึก 3) การตีความกับ ปัญหา 4) การระดมจินตนาการ 5) การสร้างต้นแบบนวัตกรรม 6) การทดสอบนวัตกรรม 7) การสะท้อนกลับ และ 8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นั่นเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้สังเคราะห์เกี่ยวกับการ เรียนการสอนแบบผสมผสาน กระบวนการคิดเชิงออกแบบ สมรรถนะการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ความเป็นนวัตกรรม หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 สอดคล้องกับพัชรา วงศ์ตาผา และคณะที่พัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์แบบทริช พบว่า มีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ 1) การเรียนแบบเผชิญหน้า 2) การเรียนแบบออนไลน์ 3) การติดต่อสื่อสาร 4) ระบบจัดการ เรียนรู้ 5) หลักการสอนแบบทริช (พัชรา วงศ์ตาผา และเนาวนิตย์ สงคราม, 2562)

ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วย กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม ของนักศึกษาครู

ผลการหาคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิด เชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู มีความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ $(\bar{X} = 4.16)$ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าก่อนการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา อย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน คือ 1) ศึกษาแนวคิดของการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ สมรรถนะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ความเป็นนวัตกรรม และ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 เพื่อสร้างแบบสอบถาม ความคิดเห็นผู้สอนนักศึกษาครู 2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นผู้สอนนักศึกษาครู 3) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้สอนนักศึกษาครูเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ข้อเสนอแนะและ ปรับแก้ไข 4) สอบถามความคิดเห็นผู้สอนนักศึกษาครูเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการเรียน การสอนฯ 5) สรุปความคิดเห็นผู้สอนนักศึกษาครู 6) ร่างรูปแบบการเรียนการสอนฯ 7) จัดเวที ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อร่างองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนฯ สอดคล้องกับ วิชา เลี่ยมสกุล และคณะ ที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็น ฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี พบว่า มีความเหมาะสมสอดคล้องเท่ากับ ($\bar{X} = 4.35$) อยู่ในระดับมาก (วิชา เลี่ยมสกุล และคณะ, 2562)

ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการ คิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู มีประสิทธิภาพ แบบหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่มเล็ก และแบบภาคสนามเท่ากับ 80.48/81.67, 82.86/83.89, 85.86/86.75 ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าก่อนการทดสอบหาประสิทธิภาพของ รูปแบบการเรียนการสอนฯ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดของการเรียนการสอนแบบผสมผสาน กระบวนการคิดเชิงออกแบบ สมรรถนะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ความเป็นนวัตกรรม และ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ ของรูปแบบการเรียนการสอนฯ หลังจากนั้นได้นำเครื่องมือของรูปแบบการเรียนการสอนฯ เสนอ ผู้เชี่ยวชาญที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกและมีตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ระดับผู้ช่วย ศาสตราจารย์ขึ้นไปจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบคุณภาพและปรับแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนการนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่มเล็ก และแบบภาคสนาม สอดคล้องกับภควัต เกอะประสิทธิ์ และ นิธิพัฒน์ อิวสกุลที่พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ ผสมผสาน รายวิชาไฮดรอลิกส์และนิวแมติกส์ประยุกต์ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเหมาะสม มากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.50/87.64 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด (80/80) (ภควัต เกอะประสิทธิ์ และนิธิพัฒน์ อิวสกุล, 2563)

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิง ออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษาครูหลังจากผ่านการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนฯ มีผลงานนวัตกรรม พุทธิกรรมนวัตกรรม และทักษะการคิดนวัตกรรม ดังนี้ 1) คะแนนผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาครู หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนพุทธิกรรมนวัตกรรมของ นักศึกษาครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) คะแนน ทักษะการคิดนวัตกรรมของนักศึกษาครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการศึกษาค้นคว้านี้นักศึกษาครูได้เข้าสู่สถานศึกษาเพื่อฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงร่วมกับการใช้กระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครูทั้ง 8 ขั้นตอน คือ 1) การปฐมนิเทศ 2) การทำความเข้าใจกับปัญหาผู้ใช้เชิงลึก 3) การตีความกับปัญหา 4) การระดมจินตนาการ 5) การสร้างต้นแบบนวัตกรรม 6) การทดสอบนวัตกรรม 7) การสะท้อนกลับ และ 8) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สอดคล้องกับ พิมพ์พัชร พรสวรรค์ ที่พัฒนารูปแบบจิตวิศกรรมแบบร่วมมือด้วยเกมพีเคชั้นบนสังคมคลาวด์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนวัตกรรมและทักษะการคิดนวัตกรรม พบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบจิตวิศกรรมแบบร่วมมือด้วยเกมพีเคชั้นบนสังคมคลาวด์มีคุณลักษณะนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลงานนวัตกรรมของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก (พิมพ์พัชร พรสวรรค์, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู ในชื่อ “H3IBIT” H: Hybrid (Face to Face : Online, Design Thinking, Internship), 3IBIT: (Innovative Behavior, Innovation, Innovative Thinking Skills) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักศึกษาครูหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (หลักสูตร 4 ปี) ฉบับปรับปรุงปี พ.ศ. 2562 และหลักสูตรที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปได้ว่า 1) องค์ประกอบหลักของรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครูมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เทคโนโลยีการเรียนการสอน 2) ผู้สอน 3) ผู้เรียน 4) ครูพี่เลี้ยง 5) เนื้อหาการออกแบบและพัฒนานวัตกรรม และ 6) แนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน 2) รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครูมีความเหมาะสมสอดคล้องเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก และประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่มเล็กและแบบภาคสนามเท่ากับ 80.48/81.67, 82.86/83.89, 85.86/86.75 ตามลำดับ และ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครู 1) คะแนนผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาครูหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) คะแนนพฤติกรรมนวัตกรรมของนักศึกษาครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญที่ระดับ .05 3) คะแนนทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 อีกทั้งมีข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมของนักศึกษาครูชั้นปีที่ 3 หลักสูตรครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562 ได้ทุกรายวิชาในกลุ่มวิชาชีพครูในระยะเวลา 1 ภาคเรียนหรือ 16 สัปดาห์ อย่างไรก็ตามสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่มีผลกับตัวแปรตามอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ทักษะในการแก้ปัญหา และทักษะความคิดสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2561). การออกแบบการเรียนแนวดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปราโมทย์ พรหมจันทร์. (2553). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายกัลยาณมิตรนิเทศด้วยการใช้เทคโนโลยีเว็บ 2.0 โดยการวัดและประเมินตามสภาพจริงเพื่อส่งเสริมสมรรถนะทางวิชาชีพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรา วงศ์ตาผา และเนาวนิตย์ สงคราม. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับหลักการสอนแบบทริชเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาทางวิศวกรรมของนิสิตนักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ระดับปริญญาบัณฑิต. วารสารวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณบุรี, 17(2), 37-47.
- พิมพ์พัชร พรสวรรค์. (2561). รูปแบบจินตวิศวกรรมแบบร่วมมือด้วยเกมฟิเคชันบนสังคมคลาวด์เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะนวัตกรรมและทักษะการคิดนวัตกรรม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ภควัต เกอะประสิทธิ์ และนิธิพัฒน์ อิวสกุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน รายวิชาไฮดรอลิกส์ และนิวแมติกส์ประยุกต์ สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพะเยา, 12(1), 164-174.
- ภาสกร เรืองรอง และมะยุรีย์ พิทยาเสนีย์. (2564). แนวคิดเชิงคำนวณร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้ Coding เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือ. วารสารเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 11(1), 1-16.

- ยุทธพงษ์ กัยวรรณ. (2543). พื้นฐานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิชา เลี่ยมสกุล และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคคิดนอกกรอบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในระดับปริญญาตรี. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)*, 25(4), 98-110.
- สุภาณี เส่งศรี. (2561). วิจัยวิทยาการสอน : คอมพิวเตอร์สาระเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สาระเทคโนโลยีฉบับปรับปรุง 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: นวมิตรการพิมพ์.
- De Bont, C. & Liu, SX. (2017). Breakthrough Innovation through Design Education: Perspectives of Design-Led Innovators. *Design Issues* , 33(2), 18-30.
- Dyer, J. et al. (2011). นวัตกรรมพลิกโลก [The Innovator's DNA] (นรา สุภัคโรจน์, ผู้แปล). นนทบุรี: ปราน.
- Henriksen, D. et al. (2018). Design Thinking and the practicing teacher: addressing problems of practice in teacher education. *Teaching Education*, 9(1), 1-21.
- Kleinsmann, M. et al. (2017). Capturing the value of design thinking in different innovation practices. *International Journal of Design*, 11(2), 25-40.
- Kohls, C. (2019). Hybrid Learning Spaces for Design Thinking. *Open Education Studies*, 1(1), 228-244.
- Luka, I. (2019). Design thinking in pedagogy: Frameworks and uses. Retrieved January 21, 2022, from <https://doi.org/10.1111/ejed.12367>
- O'Byrne, W. I. & Pytash, K. E. (2015). Hybrid and Blended Learning Modifying Pedagogy Across Path, Pace, Time, and Place. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 59(2), 137-140.
- Petronzi, R. & Petronzi, D. (2020). The Online and Campus (OaC) Model as a Sustainable Blended Approach to Teaching and Learning in Higher Education: A Response to COVID-19. *Journal of Pedagogical Research*, 4(4), 498-507.
- Vaughn, M. & Parsons, SA. (2013). Adaptive Teachers as Innovators: Instructional Adaptations Opening Spaces for Enhanced Literacy Learning. *Digital Learning in Teacher Education*, 91(2), 81-93.

การพัฒนาแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชา
ด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา*
DEVELOPMENT OF AN EVALUATION MODEL FOR PROFESSIONAL
COMPETENCY STANDARD OF LECTURER IN AVIATION BUSINESS
PROGRAM UNDER HIGHER EDUCATION INSTITUTION

อรรณญา พิธิษฐเกษม

Arunya Pisitkasem

ศศิธร กาญจนสุวรรณ

Sasitorn Kanchanasuvarna

สมคิด พรหมจู้

Somkid Promjui

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

ภาสกร จันทน์พยอม

Bhassakorn Chanpayom

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

Kasem Bundit University, Thailand

E-mail: arunya_pisit@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิผลของแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา การวิจัยเป็นแบบผสมผสานโดยดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบประเมิน โดยขั้นตอนที่ 1 ร่างรูปแบบประเมินโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นประเด็นคำถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ และวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพรูปแบบประเมิน โดยวิธีการสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เครื่องมือการวิจัย คือ ประเด็นคำถาม และแบบประเมินคุณภาพรูปแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 ประเมินประสิทธิผลของแบบประเมิน โดยทดลองใช้รูปแบบประเมินกับสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาด้านธุรกิจการบิน ผู้ทดลองใช้ คือ คณาจารย์ จำนวน 11

* Received 18 June 2022; Revised 26 June 2022; Accepted 28 June 2022

คน และนักศึกษา จำนวน 166 คน เครื่องมือการวิจัยคือ 1) รูปแบบประเมิน 2) คู่มือประเมิน และ 3) ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบประเมิน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ เป้าหมายของการประเมิน มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ วิธีประเมินและเครื่องมือ และ การให้ข้อมูลย้อนกลับ รูปแบบประเมินมีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีมาตรฐานด้านความถูกต้องอยู่ในระดับมาก และ 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบประเมิน พบว่า รูปแบบประเมินมีประสิทธิภาพด้านความเป็นประโยชน์ ได้แนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ แนวทางการสนับสนุนอาจารย์ ผลการประเมินนำมาใช้งานด้านอื่น ๆ ผลการประเมินมีความตรงเชิงประจักษ์ และผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบประเมิน, สมรรถนะวิชาชีพ, ธุรกิจการบิน, สถาบันอุดมศึกษา

Abstract

The Objectives of this research article were to develop and evaluate the effectiveness of the evaluation model for the professional competency standard of lecturer in aviation business program under higher education institution. It was mixed-method research with two research phases. Phase 1 was to develop the evaluation model; step 1 was to draft an evaluation model using in-depth interviews with 8 experts. The research tool was an in-depth interview question, and data was analyzed through frequency and content analysis. Step 2 was to examine the preliminary quality of the evaluation model through the focus group technique with 7 experts. The research tools were questions for the focus group and the preliminary quality of the evaluation model form. The data was analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. Phase 2 was to assess the effectiveness of the evaluation model that was experimented in a higher education institution that provides teaching and learning in the aviation business program. The participants included 11 teachers and 166 students. The research tools were: 1) the evaluation model; 2) the assessment guide; and 3) an in-depth interview question. The data was analyzed through frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings indicated that: 1) The evaluation model consisted of 4 components: assessment goals, professional competency standards, assessment methods and tools, and

feedback. The evaluation model had a utility, feasibility, and propriety standard at the highest level while the accuracy standard was at a high level. 2) The effectiveness of the evaluation model was found that the evaluation model was effective in terms of utility to provide the development guidelines for professional competence, the guidelines for supporting lecturers, the evaluation results may be used in other fields; the assessment results were empirically valid, and the participants were satisfied with the evaluation model at the highest level.

Keywords: Evaluation Model, Professional Competency, Aviation business, Higher education Institution

บทนำ

จากการรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำปี พ.ศ. 2561 ขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: UNWTO) พบว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่มีอัตราการเติบโตด้านการท่องเที่ยวสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชีย (World Tourism Organization, 2019) ประกอบกับการคาดการณ์ของบริษัท โบอิง จำกัด ที่กล่าวถึงทิศทางของอุตสาหกรรมการบินในปี พ.ศ. 2553 - 2572 ว่าอุตสาหกรรมการบินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีการแข่งขันและเติบโตสูงที่สุด จากสถานการณ์ดังกล่าวภาครัฐจึงมีความพยายามในการผลักดันและเร่งพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคอาเซียน ด้วยข้อได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยที่ตั้งอยู่กึ่งกลางของภูมิภาค ประกอบกับประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาครัฐจึงกำหนดให้อุตสาหกรรมการบินเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ (New S-curve) เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และยกระดับขีดความสามารถของประเทศไทยในการแข่งขัน ทั้งนี้ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมอากาศยานเพื่อพัฒนาการบินอย่างรอบด้านตั้งแต่การเป็นศูนย์ซ่อมบำรุงอากาศยาน การให้บริการศูนย์การค้าภายในท่าอากาศยาน และการพัฒนาบุคลากร และการทำวิจัย (ลัทธิกา เนตรทัศน์, 2562) รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทางการบินที่มีคุณภาพให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดงาน เพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคอาเซียน สถาบันการศึกษาต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมในการยกระดับมาตรฐานการศึกษา ปัจจุบันมีหลากหลายสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรด้านธุรกิจการบินทั้งสถาบันของรัฐและเอกชน แต่ละสถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรด้านธุรกิจการบินขึ้นมา และดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยอาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์ตรงกับรายวิชาที่เปิดสอน การถ่ายทอดความรู้เป็นไปในลักษณะของการบอกเล่าจากประสบการณ์การทำงาน ถ่ายทอดจิตสำนึก จิตวิญญาณ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของการเป็นบุคลากรทางการบิน ซึ่งสาระความรู้จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอน ลักษณะการ

จัดการเรียนการสอนด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกายใจ สติปัญญา และทักษะศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพกฎหมาย มีภาวะผู้นำ รู้รักคุณค่าความเป็นไทย และรู้บริบทสากลโดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สร้างวิถีการเรียนรู้ของคนไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้สู่การร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2), 2561) ซึ่งมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วยมาตรฐาน 5 ด้านดังนี้ มาตรฐานที่ 1 ด้านผลลัพธ์ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 ด้านการวิจัยและนวัตกรรม มาตรฐานที่ 3 ด้านการบริการวิชาการ มาตรฐานที่ 4 ด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย และมาตรฐานที่ 5 ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งตามมาตรฐานดังกล่าวอาจารย์ยังคงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน อาจารย์ประจำในหลักสูตรของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา จำเป็นต้องมีคุณสมบัติตรง หรือ สัมพันธ์กับสาขาวิชาที่เปิดสอน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) ประกอบกับกระแสการปฏิรูปการศึกษาไทยสู่ศตวรรษที่ 21 เน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และมีคุณสมบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ 2552 แล้วนั้น บัณฑิตสาขาด้านธุรกิจการbinที่สำเร็จการศึกษาออกไปยังจำเป็นต้องมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการbinระหว่างประเทศอีกด้วย

จากการสำรวจและสัมภาษณ์อาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษาพบว่าข้อจำกัดเกิดขึ้นระหว่างอาจารย์ คือ อาจารย์กลุ่มที่ 1 เป็นอาจารย์ที่มีประสบการณ์วิชาชีพในธุรกิจการbin เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญในวิชาชีพด้านธุรกิจการbin แต่อาจารย์ในกลุ่มนี้ยังขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 ด้านผลลัพธ์ผู้เรียน ด้านการวิจัยและนวัตกรรม ด้านการบริการวิชาการ และด้านศิลปวัฒนธรรมและความเป็นไทย รวมถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อาจารย์กลุ่มที่ 2 เป็นอาจารย์ที่มีคุณสมบัติตรงกับสาขาวิชาด้านธุรกิจการbin แต่ขาดประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพธุรกิจการbin อาจารย์ในกลุ่มนี้เป็นอาจารย์รุ่นใหม่ที่มีความคล่องตัว และปรับตัวได้ไม่ยากกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561 แต่อาจารย์ในกลุ่มที่ 2 นี้มีข้อจำกัดด้านความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในทักษะ ความเชี่ยวชาญการทำงานในวิชาชีพธุรกิจการbin ส่งผลให้การถ่ายทอดความรู้ จิตสำนึก จิตวิญญาณ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของการเป็นบุคลากรทางการbinยังไม่ครอบคลุมการทำงานในวิชาชีพธุรกิจการbin

ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงการพัฒนาแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบัน อุดมศึกษา จะเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพภายใต้มาตรฐาน

เดียวกัน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อม และ สนับสนุนให้ประเทศไทยมีบุคลากรทางการบินที่ได้มาตรฐาน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนประเทศไทยสู่การเป็นศูนย์กลางการบินในภูมิภาคอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 พัฒนารูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 รวบรวมรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คนประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 2) คณบดี รองคณบดี หัวหน้าสาขาวิชา 3) อาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบิน และ 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านธุรกิจการบิน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความรอบรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการร่างรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา เครื่องมือการวิจัย คือ ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องร่างรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมิน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC - Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.67 - 1.00 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการแจกแจงความถี่ของข้อมูลและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบประเมินตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการร่างรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 7 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 2) ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา และ 3) อาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบิน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความรอบรู้

ความชำนาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการร่างรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา เครื่องมือการวิจัย มีดังนี้ 1) ประเด็นคำถามสำหรับการจัดสนทนากลุ่ม 2) แบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ 3) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบประเมินตามมาตรฐานการประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญศรี พรหมมาพันธ์, 2557) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC - Index of Item Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.67 - 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดลองใช้รูปแบบประเมิน โดยทดลองใช้รูปแบบประเมินกับสถาบัน อุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาด้านธุรกิจการบิน จำนวน 1 แห่ง เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ผู้ทดลองใช้คือ คณบดี รองคณบดี หัวหน้าสาขาวิชา อาจารย์ จำนวน 11 คน และนักศึกษา จำนวน 166 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากอาจารย์ทุกคนที่อยู่ในสาขาวิชาด้านธุรกิจการบิน ผู้บริหารตามสายการบังคับบัญชา และนักศึกษาทุกคนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่อาจารย์ผู้เข้ารับการประเมินรับผิดชอบ เครื่องมือวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา 2) แบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สำหรับกลุ่มผู้บังคับบัญชา เพื่อนอาจารย์ และอาจารย์ผู้เข้ารับการประเมิน (ประเมินตนเอง) 3) แบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สำหรับกลุ่มนักศึกษา 4) คู่มือประเมิน และ 5) ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิผลของรูปแบบ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ผ่านการสนทนากลุ่ม ได้รับการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญทุกคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบประสิทธิผลของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) กับผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมิน ประกอบด้วย กลุ่มผู้บังคับบัญชา เพื่อนอาจารย์ และอาจารย์ผู้เข้ารับการประเมิน (ประเมินตนเอง) จำนวน 11 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่ได้ทดลองใช้รูปแบบประเมินเครื่องมือวิจัย คือ ประเด็นคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง ประสิทธิผลของรูปแบบประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC - Index of Item Objective

Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.67 - 1.00 และได้รับคำแนะนำให้เพิ่มระดับความพึงพอใจในข้อความที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ โดยใช้ระดับความพึงพอใจ 4 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา พบว่าองค์ประกอบของรูปแบบประเมินประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 เป้าหมายของการประเมิน ประกอบด้วย 1) เพื่อรายงานผลของการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา 2) เพื่อระบุแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา

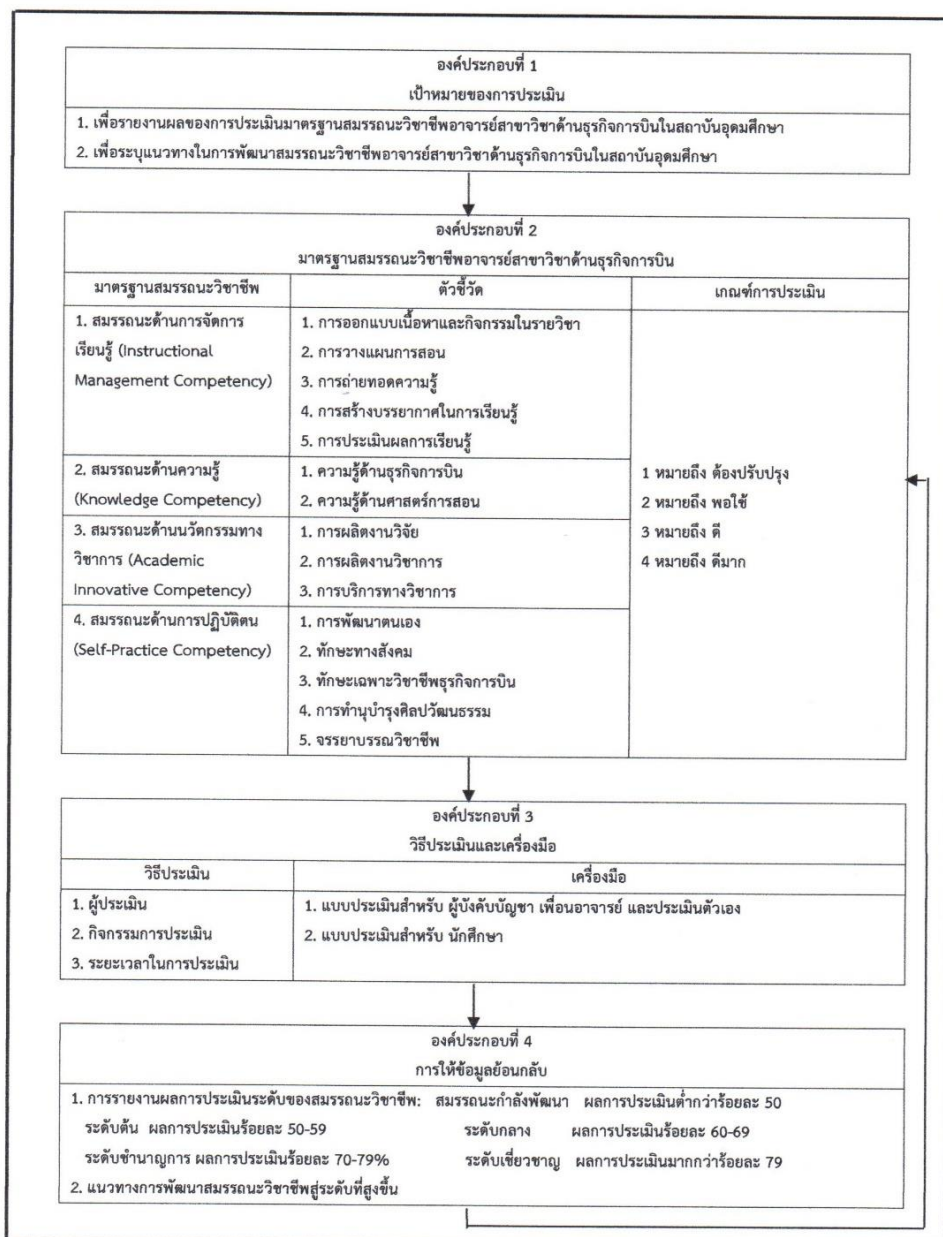
องค์ประกอบที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbin ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ (Instructional Management Competency) มีน้ำหนักการประเมินร้อยละ 30 ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัดดังนี้ การออกแบบเนื้อหาและกิจกรรมในรายวิชา การวางแผนการสอน การถ่ายทอดความรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ 2) สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge Competency) มีน้ำหนักการประเมินร้อยละ 30 ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัดดังนี้ ความรู้ด้านธุรกิจการbin และความรู้ด้านศาสตร์การสอน 3) สมรรถนะด้านนวัตกรรมทางวิชาการ (Academic Innovative Competency) มีน้ำหนักการประเมินร้อยละ 20 ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัดดังนี้ การผลิตงานวิจัย การผลิตงานวิชาการ และการบริการทางวิชาการ 4) สมรรถนะด้านการปฏิบัติตน (Self-Practice Competency) มีน้ำหนักการประเมินร้อยละ 20 ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัดดังนี้ การพัฒนาตนเอง ทักษะทางสังคม ทักษะเฉพาะวิชาชีพธุรกิจการbin การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เกณฑ์การประเมินสมรรถนะวิชาชีพ แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ 4 หมายถึง ดีมาก 3 หมายถึง ดี 2 หมายถึง พอใช้ และ 1 หมายถึง ต้องปรับปรุง

องค์ประกอบที่ 3 วิธีประเมินและเครื่องมือ ประกอบด้วย 1) ผู้ประเมิน ประกอบด้วย 4 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บังคับบัญชา ผู้ประเมินในกลุ่มนี้ประกอบด้วย คณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าสาขาวิชาด้านธุรกิจการbin จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 เพื่อนอาจารย์ โดยอาจารย์ผู้เข้ารับการประเมินเป็นผู้คัดเลือก จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 อาจารย์ผู้เข้า

รับการประเมิน (ประเมินตนเอง) และกลุ่มที่ 4 นักศึกษาสาขาวิชาธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา อาจารย์ผู้เข้ารับการประเมินเลือก 1 รายวิชาที่รับผิดชอบในภาคการศึกษาที่เข้ารับการประเมิน โดยผู้ประเมินคือนักศึกษาทั้งหมดที่ลงทะเบียนในรายวิชานั้น โดยในแต่ละกลุ่มของผู้ประเมินจะกำหนดน้ำหนักการประเมินในแต่ละมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพที่แตกต่างกัน 2) กิจกรรมการประเมิน แบ่งออกเป็น 3 ช่วงดังนี้ ช่วงก่อนการประเมิน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านการประเมิน ช่วงระหว่างการประเมิน เป็นการอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ ตอบคำถาม หรือ ข้อสงสัยต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการประเมิน และช่วงหลังการประเมิน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการประเมิน 3) ระยะเวลาในการประเมิน การประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา จะดำเนินการประเมินในภาคการศึกษาที่ 1 ของแต่ละปีการศึกษา 4) เครื่องมือการประเมินประกอบด้วยแบบประเมิน 2 แบบดังนี้ แบบประเมินสำหรับผู้ประเมินกลุ่มผู้บังคับบัญชา เพื่ออาจารย์ อาจารย์ผู้เข้ารับการประเมิน (ประเมินตนเอง) และแบบประเมินสำหรับผู้ประเมินกลุ่มนักศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 การให้ข้อมูลย้อนกลับ ประกอบด้วย 1) การรายงานผลการประเมินให้กับบุคคล 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่ 1 รายงานผลการประเมินให้กับอาจารย์ผู้เข้ารับการประเมิน การรายงานผลการประเมินผ่านทางออนไลน์ (Online) เพื่อรับทราบถึงระดับของสมรรถนะวิชาชีพของตนเอง คือ ผลการประเมินต่ำกว่าร้อยละ 50 หมายถึงสมรรถนะกำลังพัฒนา ผลการประเมินช่วงร้อยละ 50 - 59 หมายถึงสมรรถนะ ระดับต้น ผลการประเมินช่วงร้อยละ 60 - 69 หมายถึงสมรรถนะระดับกลาง ผลการประเมินช่วงร้อยละ 70 - 79 หมายถึงสมรรถนะระดับชำนาญการ และผลการประเมินมากกว่าร้อยละ 79 หมายถึงสมรรถนะระดับเชี่ยวชาญ กลุ่มที่ 2 รายงานผลการประเมินให้กับผู้บังคับบัญชา การรายงานผลการประเมินผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อรับทราบถึงระดับสมรรถนะของอาจารย์ในสังกัด 2) ระบุแนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbin นำเสนอข้อมูลที่เป็นแนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษาให้กับบุคคล 2 กลุ่มดังนี้ กลุ่มอาจารย์ผู้เข้ารับการประเมินเพื่อรับทราบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในระดับที่สูงขึ้นต่อไป และกลุ่มผู้บังคับบัญชา เพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมอาจารย์พัฒนาสมรรถนะในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ภาพที่ 1 รูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา

2. ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า รูปแบบประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษาตามมาตรฐานการประเมิน 4 ด้าน พบว่า ในภาพรวมรูปแบบประเมินมีคุณภาพในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.86) เมื่อแยกตาม

มาตรฐานการประเมินพบว่ามาตรฐานการประเมินที่มีระดับคุณภาพมากที่สุดได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X}=4.71$) มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X}=4.70$) และมาตรฐานด้านความเหมาะสม ($\bar{X}=4.70$) สำหรับมาตรฐานการประเมินด้านความถูกต้อง ($\bar{X}=4.46$) มีคุณภาพในระดับมาก รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คุณภาพของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบิน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	SD.	ระดับคุณภาพ
มาตรฐานการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)	4.70	0.35	มากที่สุด
มาตรฐานการประเมินด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards)	4.71	0.47	มากที่สุด
มาตรฐานการประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety Standards)	4.70	0.35	มากที่สุด
มาตรฐานการประเมินด้านความถูกต้อง (Accuracy Standards)	4.46	0.70	มาก
รวมเฉลี่ย	4.68	0.46	มากที่สุด

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า

3.1 ประสิทธิผลของรูปแบบประเมินด้านความเป็นประโยชน์ กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ารูปแบบประเมินมีประโยชน์ โดยผู้ทดลองใช้รูปแบบได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้ 1) อาจารย์ได้ทราบแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา 2) ผู้บังคับบัญชาได้แนวทางในการสนับสนุนอาจารย์ในสังกัดในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ 3) ข้อมูลด้านสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์มีการรวบรวมอย่างครอบคลุม และตอบสนองความต้องการในการนำผลการประเมินมาใช้ต่อยอดงานด้านอื่น ๆ ได้ 4) การรายงานผลการประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่าง อาจารย์ เพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา ส่งผลให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

3.2 ความตรงเชิงประจักษ์ของรูปแบบประเมิน ผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์จากกลุ่มผู้ประเมินแต่ละกลุ่ม (ผู้บังคับบัญชา เพื่อนอาจารย์ และประเมินตนเอง) มีความสอดคล้องกัน โดยคะแนนที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเมื่อประเมินบุคคลคนเดียว และผลการประเมินยังสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.3 ความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา พบว่ากลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมิน ในภาพรวมมีความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมินในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=3.18$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดประเด็นที่กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมิน กล่าวถึงและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดได้แก่ วิธีการประเมินผ่านระบบออนไลน์ (Online) ($\bar{X}=4.0$) การรายงานผลการ

ประเมินไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ($\bar{X}=3.73$) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา ($\bar{X}=3.64$) เอกสารการรายงานผลการประเมิน ($\bar{X}=3.64$) และประเด็นที่กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับมากได้แก่ ผลการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา ($\bar{X}=3.36$) รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมิน

ประเด็นความพึงพอใจของผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินฯ	$\bar{X}$	SD.	ระดับความพึงพอใจ
1. วิธีการประเมินผ่านระบบออนไลน์ (Online)	4.00	0.00	มากที่สุด
2. การรายงานผลการประเมินไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	3.73	0.47	มากที่สุด
3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา	3.64	0.50	มากที่สุด
4. เอกสารการรายงานผลการประเมิน	3.64	0.50	มากที่สุด
5. ผลการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา	3.36	0.50	มาก
6. ภาพรวมของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา	3.18	0.40	มาก
ภาพรวม	3.59	0.39	มากที่สุด

อภิปรายผล

รูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 เป้าหมายของการประเมิน องค์ประกอบที่ 2 มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbin องค์ประกอบที่ 3 วิธีประเมินและเครื่องมือ และองค์ประกอบที่ 4 การให้ข้อมูลย้อนกลับ ทั้งนี้ เพราะผู้วิจัยพัฒนารูปแบบประเมินตามหลักการของการประเมิน กรอบแนวคิดของมาตรฐานการอุดมศึกษา การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และกรอบแนวคิด Teaching Professional Standards Framework เพื่อให้สามารถเทียบเคียงกับสมรรถนะอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของต่างประเทศได้ และสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ ศิริชัย กาญจนวาสี กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน วิธีการประเมิน เกณฑ์การประเมิน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ไพบูลย์ธนานนท์; ปาริฉัตร อุทัยพันธ์; อรรวรรณ สัมภวามานะ; ศรายุทธ รัตนปัญญา; ชวนนท์ จันทรสุข และปิยะพงศ์ กุฬพงศ์พันธ์ วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบประเมินและมีผลการประเมินไปในทิศทางเดียวกันว่า รูปแบบประเมินประกอบด้วย เป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่มีประเมิน ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมิน วิธีการประเมิน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ และยังสอดคล้องกับ American

Institutes for Research นำเสนอแนวคิดรูปแบบการประเมินครู Eight Key Components of Teacher Evaluation Models (American Institutes for Research, 2016) องค์ประกอบของรูปแบบการประเมินครูประกอบด้วย 1) เป้าหมายของระบบประเมิน (Evaluation System Goals) 2) การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการประเมิน (Communication & Stakeholder Involvement) 3) แบบแผน/รูปแบบการประเมิน (Evaluation Format) 4) เครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ (Strength of Measures) 5) การคัดเลือกและการฝึกอบรมผู้ประเมิน (Evaluator Selection & Training) 6) แนวทางในการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน (Alignment with Professional Development & Standards) 7) การรายงานผลการประเมินที่มีความโปร่งใส (Data Infrastructure & Transparency) 8) ระบบประเมิน (System Evaluation) (จินตนา ไพบูลย์ธนานนท์, 2551); (ปาริฉัตร อุทัยพันธ์, 2553); (อรรธรณ สัมภวามานะ, 2554); (ศรายุทธ รัตนปัญญา, 2557); (ชวนนท์ จันทรสฤษ, 2559) (ปิยะพงศ์ กุ้งศ์พันธ์, 2561)

คุณภาพของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบประเมิน ตามมาตรฐานการประเมินของ สตฟเฟิลบีม ศิริชัย กาญจนวาสี โดยมีมาตรฐานการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเหมาะสม มาตรฐานด้านความถูกต้อง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา ไพบูลย์ธนานนท์; ปาริฉัตร อุทัยพันธ์; อรรธรณ สัมภวามานะ; ศรายุทธ รัตนปัญญา ;ชวนนท์ จันทรสฤษ; และปิยะพงศ์ กุ้งศ์พันธ์ ที่นำแนวคิดของ สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มาตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบประเมิน ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ และมาตรฐานด้านความเหมาะสมมีคุณภาพในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการประเมินนี้สามารถนำไปใช้ได้จริงเป็นที่ยอมรับ มีการรวบรวมข้อมูลอย่างครอบคลุม มีการรายงานผลการประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ และรูปแบบประเมินมีองค์ประกอบที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีหลักการของการประเมิน สำหรับมาตรฐานการประเมินด้านความถูกต้องมีคุณภาพในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินไม่ได้เป็นอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลจึงไม่แน่ใจว่าหลักการประเมินที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไรจึงคิดว่าเป็นการไม่เหมาะสมหากจะให้คะแนนในระดับมากที่สุด แต่ทั้งนี้ผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่ารูปแบบประเมินมีเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน การประเมินพิจารณาจากหลักฐานเชิงประจักษ์ และรูปแบบสะท้อนสมรรถนะวิชาชีพของตนได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผลการประเมินมาตรฐานด้านความถูกต้องจึงอยู่ในระดับมาก (จินตนา

ไพบุลย์ธนานนท์, 2551); (ปาริฉัตร อุทัยพันธ์, 2553); (อรรวรรณ สัมภวมานะ, 2554); (ศรายุทธ รัตนปัญญา, 2557); (ชวนนท์ จันทรสุข, 2559) (ปิยะพงศ์ กุฬพงศ์พันธ์, 2561)

ประสิทธิผลของรูปแบบประเมินด้านความเป็นประโยชน์ กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินฯ ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ารูปแบบประเมินนี้มีประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbin ในสถาบันอุดมศึกษา 1) สามารถสะท้อนสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbin 2) ทำให้อาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinตระหนักถึงสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ฯ ที่จะต้องบรรลุ ผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินต้นตัวในการสร้าง และรวบรวมผลงานทางวิชาการของตน 3) ทราบแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพของตนเอง 4) ได้โอกาสในการรวบรวมผลงานของตนเองอย่างเป็นระบบ 5) สถาบันอุดมศึกษาได้มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinซึ่งจัดว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ยังไม่เคยจัดทำมาก่อน 6) สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่าง อาจารย์ เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการรายงานผลการประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังได้แนวทางในการสนับสนุนอาจารย์ในสังกัดได้พัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ และสามารถพัฒนาต่อยอดงานด้านบริหารทรัพยากรมนุษย์ในสถาบันอุดมศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวคิดของชนะ กลิการ์ ที่กล่าวว่า การประเมินสมรรถนะวิชาชีพมีประโยชน์ต่อองค์กรในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงาน รวมถึงการแนะแนวอาชีพและการวางแผนอาชีพให้กับบุคลากร (ชนะ กลิการ์, 2555)

ประสิทธิผลของรูปแบบประเมินด้านความตรงเชิงประจักษ์ ผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์จากกลุ่มผู้ประเมินแต่ละกลุ่ม (ผู้บังคับบัญชา เพื่อนอาจารย์ และประเมินตนเอง) มีความสอดคล้องกัน โดยคะแนนที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเมื่อประเมินบุคคลคนเดียว และผลการประเมินยังสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะอาจารย์ที่มีผลการประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์อยู่ในระดับเชี่ยวชาญ จะเป็นอาจารย์ที่มีอายุงานมากกว่า 20 ปี มีความเชี่ยวชาญในวิชาที่รับผิดชอบ มีผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาด้านธุรกิจการbin อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุเทพ เมย์ไธสง ที่นำข้อมูลเชิงประจักษ์มาเป็นแนวทางในการประเมินประสิทธิผล (สุเทพ เมย์ไธสง, 2564)

ประสิทธิผลของรูปแบบประเมินด้านความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมิน ทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมิน ประเด็นที่กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมิน กล่าวถึงและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดคือ 1) วิธีการประเมินผ่านระบบออนไลน์ 2) การรายงานผลการประเมินไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) แนวทางในการพัฒนา

สมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา 4) เอกสารการ รายงานผลการประเมิน ทั้งนี้เป็นเพราะขั้นตอนการประเมิน วิธีการประเมิน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความชัดเจน และรวดเร็วในการรายงานผลการประเมิน นอกจากนั้นผลการวิจัยนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอวีต้า เซอโลโควา และคณะ (Zeravikova, I. et al., 2015) ที่ พบว่าอาจารย์ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่พึงพอใจที่ได้รับทราบถึงสมรรถนะที่ ตนเองต้องบรรลุ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ มาเลกิ Maaleki, A. ที่กล่าวว่า สมรรถนะเป็นชุดของความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ และพฤติกรรมที่นำไปสู่การ ดำเนินกิจกรรมของแต่ละบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงาน (Maaleki, A., 2018) และสอดคล้องกับแนวคิดของ การประปาส่วนภูมิภาค ที่กล่าว ว่าสมรรถนะวิชาชีพเป็นการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของงาน ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กร และทำให้บุคคลพึงพอใจและมุ่งมั่นไปสู่ผลลัพธ์ที่ ต้องการ สำหรับประเด็นที่กลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความพึงพอใจในระดับรองลงมา (ระดับมาก) คือ 1) ผลการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการ binในสถาบันอุดมศึกษา และ 2) ภาพรวมของรูปแบบประเมิน ที่เป็นเช่นนี้เพราะกลุ่ม ผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมินแต่คาดหวังให้อาจารย์ในสังกัดมีผลการ ประเมินในระดับสูงทุกคน สำหรับกลุ่มเพื่อนอาจารย์ที่ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความพึง พพอใจที่มีรูปแบบประเมิน แต่ผลการประเมินเพื่อนอาจารย์ไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ใด ๆ ผลการ ประเมินจึงอยู่ในระดับมาก (การประปาส่วนภูมิภาค, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชา ด้านธุรกิจการbin ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1.1) เป้าหมายของการประเมิน 1.2) มาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพ 1.3) วิธีประเมินและเครื่องมือ และ 1.4) การให้ข้อมูลย้อนกลับ รูปแบบประเมินมีมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ และ มาตรฐานด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด และมีมาตรฐานด้านความถูกต้อง อยู่ใน ระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบประเมิน พบว่า 2.1) รูปแบบประเมินมีประสิทธิภาพด้าน ความเป็นประโยชน์ สามารถสะท้อนแนวทางการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ แนวทางการ สนับสนุนอาจารย์ ผลการประเมินสามารถนำมาใช้ต่อยอดงานด้านอื่น ๆ มีการรายงานผลการ ประเมินไปยังผู้เกี่ยวข้องกับการประเมินอย่างทั่วถึง 2.2) ผลการประเมินมีความตรงเชิง ประจักษ์ และ 3) ผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินมีความพึงพอใจต่อรูปแบบประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ควรกำหนดบุคคล หรือ หน่วยงานเพื่อเป็น ศูนย์กลางในการรับผิดชอบดูแลการใช้รูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ด้าน ธุรกิจการbinในสถาบันอุดมศึกษา ตั้งแต่การดำเนินการประเมิน การรายงานผลการประเมิน

รวมถึงการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาต่อยอดงานด้านอื่น ๆ 2) ควรประชาสัมพันธ์เรื่องการประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างทัศนคติในทางบวกต่อการเข้าร่วมการประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์ฯ และเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้อาจารย์ในสาขาวิชาด้านธุรกิจการบินจะได้เตรียมพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมการประเมิน 3) ก่อนการนำรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ ควรจัดปฐมนิเทศกลุ่มผู้ทดลองใช้รูปแบบประเมินฯ เพื่อซักซ้อมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบประเมินมาตรฐานสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาด้านธุรกิจการบินในสถาบันอุดมศึกษา 4) ควรจัดช่องทางในการติดต่อสื่อสาร หรือตอบข้อสงสัยต่าง ๆ กับผู้เข้าร่วมการประเมินในกรณีที่มีข้อคำถาม และข้อคำถามนั้นอาจจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมประเมินคนอื่น ๆ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งถัดไป 1) ควรมีการพัฒนามาตรฐานสมรรถนะทางวิชาชีพ ตัวชี้วัด และเกณฑ์การประเมินสำหรับนักศึกษาและคณาจารย์ในสาขาธุรกิจด้านการบินที่เป็นมาตรฐานยอมรับในระดับอาเซียน หรือ ในระดับนานาชาติ 2) ควรพัฒนาการประเมินสมรรถนะวิชาชีพอาจารย์สาขาธุรกิจด้านการบินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) โดยการจัดทำในรูปแบบ E-Portfolio เพื่อเป็นแฟ้มสะสมผลงานของอาจารย์ที่สะดวกในการนำมาประกอบการประเมินสมรรถนะวิชาชีพ 3) ควรพัฒนาระบบประเมินเพื่อรองรับมาตรฐานการปฏิบัติงานทางวิชาชีพอาจารย์สาขาวิชาธุรกิจด้านการบิน ตัวอย่างเช่น ระบบประเมินแบบทำข้อตกลงล่วงหน้าในการปฏิบัติงานสำหรับอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา (PA-Performance Agreement) โดยผลการประเมินสามารถนำมาใช้ในการปรับขึ้นเงินเดือน การรักษาตำแหน่งทางวิชาการ หรือ รักษาวิทยฐานะ และการปรับขึ้นตำแหน่งทางวิชาการ หรือ ปรับขึ้นวิทยฐานะ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2558. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2561 จาก http://www.oreg.rmutt.ac.th/AMS/BCH_2548.pdf
- การประปาส่วนภูมิภาค. (2560). โครงการวิเคราะห์สมรรถนะความสามารถของพนักงานเพื่อการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2561 จาก <http://hrm.pwa.co.th/uploads/article/file/20080930134428.pdf>
- จินตนา ไพบูลย์ธนานนท์. (2551). การพัฒนารูปแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลเวชปฏิบัติทางตา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ชนะ กลีภาร์. (2555). มาตรฐานอาชีพ เอกสารประกอบการใช้ทดลองประเมินสมรรถนะวิชาชีพบุคลากรตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพ. เรียกใช้เมื่อ 16 กันยายน 2561 จาก <http://thaivq.org>.
- ชวนนท์ จันท์สุข. (2559). การพัฒนารูปแบบประเมินสมรรถนะด้านการดูแลยาเื้ออาหารของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมชนก. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 10(2), 71-78.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญศรี พรหมมาพันธ์. (2557). การวิเคราะห์ข้อมูลและการเขียนรายงานการประเมินใน สาขาวิชาศึกษา ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชา วิธีวิทยาการประเมินทางการศึกษา หน่วยที่ 6. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาริฉัตร อุทัยพันธ์. (2553). การพัฒนารูปแบบประเมินสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาเทคนิค เกสักรรม วิทยาลัยสาธาณสุขสิรินธร สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. ในดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาการประเมินการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยะพงศ์ กุ้งศ์พันธ์. (2561). รูปแบบการประเมินสมรรถนะผู้ตัดสินกีฬาแบดมินตัน. ใน ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2561). เรื่อง มาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2561.ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนพิเศษ 199 ง หน้า19 (17 สิงหาคม 2561).
- ลัฐกา เนตรทัศน์. (2562). การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินของอาเซียนฝ่ายอาเซียนและกิจการต่างประเทศ กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เรียกใช้เมื่อ 16 มกราคม 2563 จาก https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Article_May2_AviationHub.pdf
- ศรายุทธ รัตนปัญญา. (2557). การพัฒนารูปแบบการประเมินสมรรถนะโดยประยุกต์ใช้การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาการประเมินการศึกษา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). ทฤษฎีการประเมิน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- สุเทพ เมยไธสง. (2564). การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการบริหารจัดการเชิงรุกโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจและประสิทธิผลของโรงเรียน. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(3), 33-47.

อรรณณ สัมภวามานะ. (2554). การพัฒนารูปแบบประเมินสมรรถนะพยาบาลวิชาชีพหน่วยบริการปฐมภูมิ. ใน ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

American Institutes for Research. (2016). Eight Key Components of Teacher Evaluation Models. Retrieved December 16, 2019, from <http://resource.tqsource.org/evalmodel/>

Maaleki, A. (2018). The arzesh competency model: appraisal & development manager's competency model. London: Lambert Academic Publishing.

World Tourism Organization. (2019). 2019Madrid. Madrid: UNWTO.

Zeravikova, I. et al. (2015). The analysis of professional competencies of a lecturer in adult education. Retrieved March 3, 2020, from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4456596/>

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา*

THE DEVELOPMENT OF TRAINING CURRICULUM TO ENHANCE
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY THROUGH
COACHING AND MENTORING FOR PRIMARY TEACHERS

สุพรรณิการ์ สุทธหลวง

Suphanniga Suttaluang

มนสิข ลิทธิสมบูรณ์

Monasit Sittisomboon

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: kosut158@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม 3) ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ 4) ประเมินหลักสูตรฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาที่ประสงค์เข้าร่วมหลักสูตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรม 2) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร 3) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 4) แบบประเมินหลักสูตร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรฝึกอบรม ควรเป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ครูมีพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ตามสมรรถนะครู เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำ 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย 2) สมรรถนะ 3) โครงสร้างและเนื้อหา 4) แนวทางการพัฒนา 5) ทรัพยากร 6) การวัดและประเมินผล โดยมีคุณภาพของหลักสูตร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และจากการศึกษานำร่องใช้หลักสูตรฝึกอบรมและประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครู 6 สมรรถนะ พบว่าครูมีสมรรถนะ

* Received 19 June 2022; Revised 27 June 2022; Accepted 29 June 2022

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลังเข้าร่วมการฝึกอบรมพบว่าครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 4) ผลการประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อ หลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: หลักสูตรเสริมฝึกอบรม, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the basic information for the training curriculum 2) Construct and examine the quality of training curriculum, 3) Implement training curriculum and 4) Evaluate training curriculum. The target group for research study consisted of 35 primary teachers in Nan Primary Service Area Office 2, who attended to participate in this study. The research instruments were: 1) the prototype of training curriculum 2) the appropriateness of training curriculum assessment 3) the Active Learning Management Competency assessment and 4) the training curriculum assessment. The statistics for analysis data were percentage, mean, standard deviation and t-test for Dependent Sample Group. The results were as follows: 1) The basic information for the training curriculum were the techniques to enhance the knowledge skill and attribute in active learning management competency through coaching and mentoring. The coach and mentor supported and guideline the teaching method. 2) The result of construct and examine the quality of training curriculum that there were 6 elements of curriculum 1) purpose 2) competency 3) structure and content 4) step of training 5) resources 6) The evaluation and assessment. The pilot study founded that teacher had active learning management competency higher than the criterion at 75 percentages 3) After to imply the training curriculum founded that the teachers had active learning management competency higher than the criterion at 75 percentages to a statistically significant degree ($p < 0.05$). and 4) The result of the teachers' opinion though the training curriculum were at the high level.

Keywords: Training Curriculum, Active Learning Management, Coaching and Mentoring

บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากการปฏิวัติด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ในหลายมิติ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย ตลอดจนการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เพื่อเป็นประชากรในประเทศในการพัฒนาทั้งตนเองและส่วนรวมให้มีความเจริญก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาในปัจจุบันที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากโรงเรียน และการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ข่าวสาร แพลตฟอร์มการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ๆ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตกต่ำเกิดจากครูเป็นหลักและตัวแปรอื่นจากการบริหารจัดการด้านกายภาพ งบประมาณ บุคลากร สิ่งอำนวยความสะดวก และชุมชน ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู จึงได้มีการนำเสนอโครงสร้างหลักสูตรฐานสมรรถนะในการพัฒนาผู้เรียน แต่การจะพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะนั้น ดังนั้นครูต้องมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเสียก่อน สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ได้ศึกษาสภาพและปัญหาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2, 2564) โดยใช้แบบสอบถามครูประถมศึกษาในสังกัด จำนวน 83 คน พบว่า ภาพรวมครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก อยู่ในระดับปานกลาง ครูมีปัญหาระดับมากคือความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ มุ่งเน้นกิจกรรม เกม เพลง ละเลยทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

แต่ในปัจจุบันการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้มีการพัฒนาและมีการฝึกอบรมมากมาย แต่ยังขาดกระบวนการในการพัฒนาที่ทำให้เกิดสมรรถนะ ประกอบด้วยความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attitude) อย่างเป็นองค์รวม ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากระบวนการที่ช่วยให้การพัฒนาครู หรือการฝึกอบรมมีเกิดสัมฤทธิ์ผลในเชิงปฏิบัติจริง จากการศึกษาเอกสาร Gordon, S. P. เสนอรูปแบบการชี้แนะ (Coaching) ช่วยให้ครูสามารถถ่ายโยงสิ่งที่เรียนรู้จากการอบรมไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ด้วยการช่วยเหลือที่เข้มข้น โดยผู้ชี้แนะไปสังเกตการณ์สอนแล้วประชุมเพื่อพูดคุยช่วยให้ครูได้เชื่อมโยงสิ่งที่ได้อบรมมาสู่การปฏิบัติ วิธีการที่ผู้ชี้แนะใช้ ได้แก่ การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) การวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติในชั้นเรียน และการช่วยเหลือครูเป็นรายบุคคล (Gordon, S. P., 2014)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา เพื่อให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีทักษะการคิด สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา
4. เพื่อประเมินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างฐานสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลเฉพาะหลังการทดลอง (Posttest - Only Design) กลุ่มเป้าหมาย เป็นครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาที่สมัครใจเป็นอาสาสมัคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 จำนวน 35 คน และประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง พบว่า มีสมรรถนะระดับปานกลาง และมีความต้องการในการพัฒนาในฐานะครูผู้ร่วมวิจัยตลอดระยะเวลาในการวิจัย ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากผู้บริหารโรงเรียนและฝ่ายวิชาการ โดยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research And Development) 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ในประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการใช้หลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง ขั้นที่ 3 การสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูดั้นแบบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับประถมศึกษา จำนวน 8 คน เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาสมรรถนะของครู เครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสังเคราะห์เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) ประเด็นสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาได้ทั้งหมด โดยแยกให้เห็นถึงส่วนประกอบและความสัมพันธ์ของเนื้อหาในการจัดทำร่างหลักสูตร และแยกให้เห็นถึงส่วนประกอบและโครงสร้างเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครู

ประถมศึกษาในชั้นตอนนี้เป็นการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับผลการศึกษาในชั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 การยกร่างหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา ชั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร ชั้นที่ 3 การศึกษานำร่อง (Pilot Study) เป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง กับครู 8 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ชั้นที่ 4 การปรับปรุงหลักสูตรก่อนการนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เครื่องมือ ได้แก่ 1) ร่างหลักสูตรฝึกอบรม 2) แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม 3) แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร และการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าร้อยละ (Percentage) มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43, S.D. = 0.65$) และความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17, S.D. = 0.73$)

ชั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้ ชั้นที่ 1 ทดลองใช้หลักสูตร กับครูระดับประถมศึกษาที่สมัครเข้าร่วมหลักสูตร จำนวน 35 คน เป็นระยะเวลา 250 ชั่วโมง กระบวนการพัฒนา 4 ระยะ คือ 1) ระยะเตรียมการอบรม เตรียมการอบรม ให้ความรู้และแนวทางผู้ชี้แนะ (Coach) และพี่เลี้ยง (Mentor) 2) ระยะการอบรม ให้ความรู้ 3) ระยะการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง โดยมีกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง 4 ขั้นตอน 1) วิเคราะห์ตนเอง (Self Analyzing) 2) สร้างพันธสัญญาในการชี้แนะ (Coaching Mission) 3) ชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) 4) ประเมินผล (Evaluating) 4) ระยะการสรุปผล ชั้นที่ 2 ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 เครื่องมือ ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา 2) แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีค่าความสอดคล้อง (IOC) คือ 0.83 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test One sample)

ชั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษาโดยประเมินความคิดเห็นครูที่มีต่อหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) เครื่องมือ ได้แก่ แบบประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมเป็นแบบมาตราส่วน

ประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท จำนวน 30 ข้อ ด้านละ 10 ข้อ ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลค่าเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สมมติฐานของการวิจัย

ผลการทดลองใช้การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าก่อนการพัฒนา ตามเกณฑ์ร้อยละ 75

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรม ควรเป็นหลักสูตรที่มีเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การวิเคราะห์หลักสูตรกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิด และฝึกปฏิบัติ การทำงานเป็นทีม และผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยายภาคการอบรมควรเป็นแนวทางการอบรมเชิงรุก คือ ให้ครูฝึกปฏิบัติ วิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์ รูปแบบ เทคนิค และวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง เปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบเดิมและแบบใหม่ การติดตามผลหลังจากการอบรมพัฒนา มีการวางแผนและสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้

1.2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูควรมีพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ตามสมรรถนะครู เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ Active Learning เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้สึกอยากเรียน สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้จัดทำสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ทันสมัย ทั้งแบบทำมือ ผลิตเองจากวัสดุ การสร้างสื่อออนไลน์ หรือโปรแกรมสำเร็จรูป รวมถึงการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ การนำเสนอเนื้อหาที่กระชับ เข้าใจง่ายและรวดเร็ว การวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบัน การวัดและประเมินผลออนไลน์ด้วยระบบออนไลน์ การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง และตามธรรมชาติวิชา

1.3 กระบวนการชี้แนะและเป็นที่ปรึกษา มีความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะของครู ควรมีการร่วมกันวางแผนการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือและให้คำแนะนำ จากผู้ชี้แนะและพี่เลี้ยงที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้มาก่อน หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ เช่น ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรฝึกอบรมและมีขั้นตอนการชี้แนะและเป็นที่ปรึกษาชัดเจน ในการช่วยส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา

2.1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา ประกอบด้วย

6 องค์ประกอบ คือ 1) จุดมุ่งหมาย 1.1 เป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 1.2 เป็นหลักสูตรที่พัฒนาให้ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ และมีทักษะการคิดขั้นสูง คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดประเมินค่า มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สร้างองค์ความรู้โดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม สามารถนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ 1.3 เป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 75 2) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge) สมรรถนะที่ 1 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Skill) สมรรถนะที่ 2 สามารถวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะที่ 4 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ สมรรถนะที่ 5 ความสามารถในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ (Attributes) สมรรถนะที่ 6 มีคุณลักษณะและภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) โครงสร้างและเนื้อหา หน่วยที่ 1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 20 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 การฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง 210 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 20 ชั่วโมง รวม 250 ชั่วโมง 4) แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนา 4 ระยะ คือ 1)ระยะเตรียมการอบรม เตรียมการอบรม ให้ความรู้และแนวทางผู้ชี้แนะ (Coach) และพี่เลี้ยง (Mentor) 2)ระยะการอบรม ให้ความรู้ 3)ระยะการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง โดยมีกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง 4 ขั้นตอน 1) วิเคราะห์ตนเอง (Self Analyzing) 2) สร้างพันธสัญญาในการชี้แนะ (Coaching Mission) 3) ชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) 4) ประเมินผล (Evaluating) 4)ระยะการสรุปผล 5) ทรัพยากร, งบประมาณ, สื่อ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม 6) การวัดและประเมินผลประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนหลังกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง

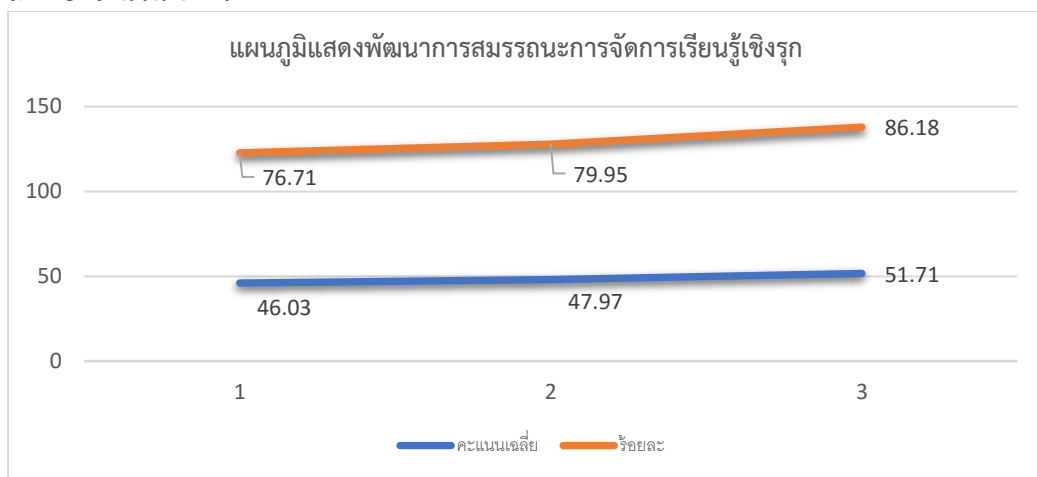
2.2 คุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.65) ความเหมาะสมของคู่มือหลักสูตรฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.73) ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมจากการศึกษานำร่องหลักสูตร (Pilot study) 8 คนพบว่า หลังเข้าร่วมหลักสูตรครูมีสมรรถนะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

3. ผลการทดลองใช้การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่มีความประสงค์เข้าร่วมโครงการ จำนวน 35 คน พบว่า หลังเข้าร่วมกิจกรรม หลักสูตรฝึกอบรมจากการประเมิน 3 ครั้ง มีพัฒนาการสูงขึ้น และครั้งที่ 3 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แผนภูมิที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 35 คน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 จำนวน 3 ครั้ง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 35 คน กับเกณฑ์ร้อยละ 75

N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	Df	t	p
35	60	51.71	5.03	86.18	34	7.884	.000

$P < .05$

โดยมีรายละเอียดกระบวนการพัฒนาดังนี้การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา ได้ดำเนินการฝึกอบรมและกระบวนการพัฒนา 4 ระยะ ได้แก่

1. ระยะเตรียมการอบรม เป็นการชี้แจงบทบาทของผู้ชี้แนะและพี่เลี้ยง ขั้นตอนการฝึกอบรม และแนวทางการอบรม

2. ระยะการอบรม ให้ความรู้ หน่วยที่ 1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 20 ชั่วโมง เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกระบวนการอบรมเชิงรุก มีเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบ วิธีการ เทคนิคและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สื่อและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. ระยะเวลาฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง หน่วยที่ 2 การฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง 210 ชั่วโมง

4. ระยะเวลาสรุปผล หน่วยที่ 3 การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 20 ชั่วโมง รวม 250 ชั่วโมง มีขั้นตอนการพัฒนาดังนี้

1 ระยะเวลาเตรียมการอบรม

1.1 ผู้วิจัยแจ้งประชาสัมพันธ์รับสมัครครูที่สมัครใจเข้าร่วมการหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง จำนวน 35 คน

1.2 จัดทำโครงการอบรมหลักสูตรฝึกอบรม

1.3 จัดทำรายชื่อครูที่สมัครเข้าร่วมการอบรม และให้ประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง และสำรวจความต้องการในการอบรม พบว่ามีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ระดับปานกลางและมีความต้องการที่จะพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.4) ชี้แจงผู้อำนวยการโรงเรียนและครูกลุ่มงานบริหารงานวิชาการเป็นคณะทำงานในกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่าพี่เลี้ยง (Mentor) และแต่งตั้งศึกษานิเทศก์เป็นผู้ชี้แนะ (Coach) และจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตร วิธีการพัฒนาของหลักสูตรและบทบาทหน้าที่ของพี่เลี้ยง (Mentor) และผู้ชี้แนะ (Coach) 5) ทำหนังสือแจ้งเรื่องการอบรม จัดเตรียมสถานที่การอบรม เอกสารประกอบการอบรม หรือช่องทางการอบรมต่าง ๆ (หากเป็นการอบรมออนไลน์) ให้พร้อม และได้กำหนด

คุณสมบัติผู้ชี้แนะ (Coach) เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยหรือศึกษานิเทศก์ที่เคยมีประสบการณ์กระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง มากกว่า 5 ปี เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท หรือเอกทางการศึกษา มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมหรือพัฒนาครูมากกว่า 5 ปี มีประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา มากกว่า 5 ปี มีบทบาทในการพัฒนาครูในโรงเรียนที่สังกัด

บทบาทผู้ชี้แนะ (Coach) เป็นศึกษานิเทศก์ที่ได้รับการแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่ผู้ชี้แนะ (Coach) มีหน้าที่ 1) ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร และดูแลกลุ่มครูที่เข้ารับการอบรมในระยะเวลาอบรมให้ความรู้ของหลักสูตร ระหว่างการอบรม 2) ให้คำชี้แนะแก่ครูผู้เข้ารับการอบรมในระยะเวลาอบรมให้ความรู้ของหลักสูตร ให้คำแนะนำ และเสนอแนะครูรายบุคคลด้านหลักสูตร การวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัด การออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตรวจชิ้นงาน หรือภาระงานของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และให้ข้อเสนอแนะ รับฟังการนำเสนอของครูที่เข้ารับการอบรม และเป็นผู้ประสานในกลุ่มที่ผู้ชี้แนะ (Coach) 3) ให้ข้อเสนอแนะในแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ตัวอย่างหรือแนวทางในการเสนอแนะในการออกแบบ

แผนการจัดการเรียนรู้ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นทักษะการคิด 4) ระยะเวลาฝึกปฏิบัติการ ผู้ชี้แนะ (Coach) มีหน้าที่ชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงร่วมกับพี่เลี้ยง (Mentor) และประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับพี่เลี้ยง พร้อมทั้งสะท้อนกลับข้อมูล หรือให้ข้อเสนอแนะแก่ครูหลังการจัดการเรียนรู้ทันที

คุณสมบัติของพี่เลี้ยง (Mentor) เป็นผู้บริหารโรงเรียนหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีประสบการณ์สอนมากกว่า 10 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ทางด้านการศึกษาขึ้นไป เคยได้รับรางวัลหรือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานสอน เป็นที่ยอมรับ มีความรู้ และความสามารถด้านหลักสูตรและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสามารถเป็นแบบอย่าง หรือให้คำแนะนำได้ มีบทบาทในการพัฒนาครูโดยกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง มีทักษะสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครูให้มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้

บทบาทพี่เลี้ยง (Mentor) พี่เลี้ยง (Mentor) ของครูที่เข้าร่วมโครงการ มีจำนวน 2 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรม รายละเอียดเนื้อหาหลักสูตร และรับทราบภาระงานของครูที่เข้าร่วมหลักสูตร รับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับขั้นตอนของการเข้าร่วมหลักสูตร ให้คำแนะนำและสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน สะท้อนข้อมูลย้อนกลับ ตามขั้นตอนกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง และประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับผู้ชี้แนะ 3 ครั้ง

2. ระยะเวลาอบรมให้ความรู้

ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ เน้นกิจกรรมการอบรมแบบเชิงรุก มีเนื้อหาในหน่วยที่ 1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 20 ชั่วโมง เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นกระบวนการอบรมเชิงรุก มีเนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบ วิธีการเทคนิคและการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สื่อและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กิจกรรมกลุ่มเน้นการฝึกปฏิบัติ การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) การระดมความคิด (Brain Storming) และการแสดงบทบาทสมมติ (Role playing) และการเสนอแนะ (Coaching)

3. ระยะเวลาฝึกปฏิบัติการและกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง

3.1 วิเคราะห์ตนเอง (Self Analyzing)

3.1.1 หลังจากรับการอบรมครู ครูดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรมาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ เลือกหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 1 หน่วย และ วางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3.1.2. วางแผนในการจัดทำตารางการส่งแผนการจัดการเรียนรู้และตารางสอนที่จะให้สังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ เพื่อนำเสนอต่อพี่เลี้ยง (Mentor) โดยในตารางกำหนด 3 ครั้ง (ส่งแผนการจัดการเรียนรู้ 3 ครั้ง รับการชี้แนะจาก พี่เลี้ยง (Mentor)

ในโรงเรียน คือผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ 3 ครั้ง และสังเกตการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 3 ครั้ง) และบันทึกการเป็นพี่เลี้ยง

3.1.3. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และเตรียมสื่อการสอน อุปกรณ์ ใบงานให้เรียบร้อยส่งแผนการจัดการเรียนรู้ ให้กับพี่เลี้ยง (Mentor)

3.1.4. สร้างพันธมิตรในการชี้แนะ (Coaching Mission)

1. พี่เลี้ยง (Mentor) ในโรงเรียน คือผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ และครูที่เข้ารับการอบรม ประชุมวางแผนในการดำเนินการ คือ การวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกำหนดตารางเวลาในการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ร่วมกัน

2. ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สรุปเทคนิคการสอนที่เลือก และ สื่อการสอนที่ออกแบบไว้ นำเสนอต่อพี่เลี้ยง (Mentor) ในโรงเรียน คือผู้อำนวยการโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะอีกรอบ

3. การจัดการเรียนรู้ครั้งที่ 1 - 2 โดยมีพี่เลี้ยง (Mentor) สังเกตการณ์จัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และให้คำแนะนำ ด้วยกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง

3.1.5 ชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring)

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการกำหนดภาพการจัดการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยผู้เข้ารับการอบรมจะเป็นผู้เล่า พร้อมกับส่งแผนการจัดการเรียนรู้ พี่เลี้ยง (Mentor) ใช้คำถามสะท้อนคิด (Reflective Coaching) ในการพูดคุยกับครู (ครูคิดว่า แผนการจัดการเรียนรู้นี้มีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร / กิจกรรมในแต่ละช่วง เหมาะสมหรือไม่ / คิดว่าจะเกิดปัญหาอะไร ขึ้นบ้างในการสอนในชั้นเรียนจริง แล้วครูมีวิธีการในการแก้ปัญหาอย่างไร / นักเรียนที่เรียนไม่ทัน หรือไม่เข้าใจครูมีแนวทางอย่างไร) ครูและพี่เลี้ยง (Mentor) พูดคุยร่วมกันแบบกัลยาณมิตร เพื่อหาแนวทางร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 ระหว่างครูดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ ให้พี่เลี้ยง (Mentor) ได้บันทึกในแบบบันทึกการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และประเมินคะแนนไปด้วย

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากดำเนินการนัดหมายสังเกตการณ์สอนในชั้นเรียน ครูสะท้อนคิด เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของตนเองว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เกิดปัญหาอย่างไรระหว่างการจัดกิจกรรม ผู้เรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมทั้งหมดหรือไม่ ข้อดี ข้อด้อยของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้เป็นเชิงรุกหรือยัง แนวทางในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป พี่เลี้ยง (Mentor) ดำเนินชี้แนะหลังการสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ ใช้คำถามสะท้อนคิด (Reflective Coaching) (ก่อน ระหว่าง และหลังการจัดการเรียนรู้ ครูคิดว่าการดำเนินการสอน เป็นไปตามที่ได้วางแผนหรือไม่อย่างไร / เพราะเหตุใด จึงมีเหตุการณ์นั้น

เกิดขึ้น ปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้ครูไม่ได้สอนตามแผนที่วางแผนคืออะไร ครูได้แก้ปัญหาอย่างไร ระหว่างการสอน หลังจากสอนแล้ว ครูคิดว่าแผนการจัดการเรียนรู้นี้จะสมบูรณ์มากขึ้น ควรปรับปรุงด้านใด พี่เลี้ยง (Mentor) และครูดำเนินการสนทนาอย่างเป็นกัลยาณมิตร

3.1.6 ประเมินผล (Evaluating)

1. หลังจากที่มีการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง จากแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน ครูและพี่เลี้ยง (Mentor) ร่วมกันสรุปแนวทางในการพัฒนาการวางแผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

2. พี่เลี้ยง (Mentor) และผู้ชี้แนะ (Coach) และครูที่เข้าร่วมหลักสูตร สรุปผลพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 2 ครั้งร่วมกัน

4. ระยะการสรุปผล

1. พี่เลี้ยงและผู้ชี้แนะ นัดหมายการประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 ครั้ง โดยมีพี่เลี้ยง (Mentor) และผู้ชี้แนะ (Coach) สังเกตการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ใช้คำถามสะท้อนคิดกับครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และให้คำแนะนำบันทึกในแบบบันทึก กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สรุปคะแนนประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็น 1 ชุด โดยครั้งที่ 1 - 2 เป็นการประเมินเพื่อศึกษาพัฒนาการ ส่วนการประเมินครั้งที่ 3 เป็นการประเมินเพื่อเทียบเกณฑ์ร้อยละ 75

2. พี่เลี้ยง (Mentor) รวบรวมเอกสาร แบบบันทึกกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง และแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งต้นสังกัดเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและรายงานผลต่อไป ครูที่มีคะแนนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผ่านร้อยละ 75 จะได้รับเกียรติบัตร สถานศึกษา ผู้อำนวยการ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานวิชาการ และศึกษานิเทศก์ที่ปฏิบัติหน้าที่ ได้รับเกียรติบัตรผู้ชี้แนะ (Coach) และ พี่เลี้ยง (Mentor)

3. ครูเข้าร่วมหลักสูตร ส่งผลงานสรุปเทคนิคการสอน แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แผนหน้าเดียว คลิปการสอน และสรุปการถอดบทเรียน ผู้จัดหลักสูตร รวบรวมผลงาน และนำเสนอผลงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกออนไลน์

4. เผยแพร่ผลงานครูที่มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านออนไลน์

5. ผลประเมินการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการสอบถามความคิดเห็นของครู 35 คนที่มีต่อหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) พบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.63)

รายการ	N=35		ระดับความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.23	0.65	มาก
ด้านกระบวนการ(Process)	4.27	0.63	มาก
ด้านผลลัพธ์ (Product)	4.30	0.59	มาก
รวม	4.27	0.63	มาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรม จากการสังเคราะห์เอกสาร การสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญ การสัมภาษณ์ครู ได้สังเคราะห์ว่า หลักสูตรฝึกอบรมควรมีการจัดทำหลักสูตรที่มีองค์ประกอบและกระบวนการที่สร้างเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ซึ่งควรมีการพัฒนาเป็นระยะ เน้นการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้จริง ทั้งนี้ควรมีระยะการพัฒนา โดยมีการนำกระบวนการชี้แนะและพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา และช่วยเหลือครูกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่องหลักสูตรจึงมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย 2) สมรรถนะ 3) โครงสร้างและเนื้อหา 4) แนวทางการพัฒนา 5) ทรัพยากร 6) การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ Ornstein, A. C. and Hunkins, F. P. มีกระบวนการพัฒนา 4 ระยะ 1)ระยะเตรียมการอบรม 2)ระยะการอบรม ให้ความรู้ 3) ระยะการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง 4) ระยะการสรุปผล (Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P., 2014)โดยใช้กระบวนการชี้แนะและพี่เลี้ยง 4 ขั้นตอน 1) วิเคราะห์ตนเอง (Self Analyzing) 2) สร้างพันธสัญญาในการชี้แนะ (Coaching Mission) 3)ชี้แนะ และเป็น พี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) 4) ประเมินผล (Evaluating) เช่นเดียวกับชาลินี เกษรพิกุล (ชาลินี เกษรพิกุล, 2555)

1.2 สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูควรมีพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ สมรรถนะ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย สมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge) สมรรถนะที่ 1 รู้และเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Skill) สมรรถนะที่ 2 สามารถวางแผนและออกแบบ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะที่ 3 ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก สมรรถนะที่ 4 ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ สมรรถนะที่ 5 ความสามารถในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) สมรรถนะด้านคุณลักษณะ (Attributes) สมรรถนะที่ 6 มีคุณลักษณะและภาวะผู้นำในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, มี 6 สมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ และนธิ เหมมันต์ และจรรยา พานิชย์ผลินไชย สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูควรมี 7 ด้าน (อภินันท์ สิริรัตนจิตต์และ นธิ เหมมันต์, 2560); (จรรยา พานิชย์ผลินไชย, 2559) สอดคล้องกับ วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู และประยูร บุญใช้ กล่าวว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูควรมี ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (วารินทร์พร ฟันเฟื่องฟู, 2563); (ประยูร บุญใช้, 2564) และสำนักงานก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดประเมินครูด้านที่ 1 ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียนด้านที่ 2 ด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

1.3 กระบวนการชี้แนะและเป็นที่เลี้ยง มีความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะ ของครู แนวทางการพัฒนากระบวนการพัฒนา 4 ระยะ คือ 1) ระยะเวลาเตรียมการอบรม เตรียมการอบรม ให้ความรู้และแนวทางผู้ชี้แนะ (Coach) และที่เลี้ยง (Mentor) 2) ระยะ การอบรม ให้ความรู้ 3) ระยะการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการชี้แนะและ การเป็นที่เลี้ยง 4) ระยะการสรุปผล ผู้วิจัยค้นพบว่าผู้ชี้แนะ (Coach) ในงานวิจัยนี้คือ ศึกษานิเทศก์ และที่เลี้ยง (Mentor) คือผู้อำนวยโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงาน วิชาการ ต้องมีคุณสมบัติด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วย มีความสนใจคุณภาพการสอนในชั้น เรียน มีประสบการณ์สอนที่ดี (Mink, et al., 1993) ส่งผลให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนอย่าง เป็นระบบ มีการให้คำแนะนำ สอนงาน ให้คำปรึกษา เป็นแบบอย่างการสอนงาน การเป็นที่ ปรึกษาตลอดระยะเวลาของการพัฒนา อันเป็นบทบาทสำคัญในงานวิจัยนี้ด้วยเช่นเดียวกัน

2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นที่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา พบว่าได้ประเมินคุณภาพของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสม นอกจากนี้ผู้วิจัย ได้ศึกษานำร่อง Pilot study ร่างหลักสูตรกับครูที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 คน ได้พบ ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงเนื้อหา กระบวนการพัฒนา เวลาในการพัฒนา และที่สำคัญคือ กระบวนการชี้แนะและเป็นที่เลี้ยงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับความต้องการของ ครูผู้สอนและการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื้อหาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และเป็นประโยชน์ รุจิรุ ภูสาระ มีการนำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียน การเตรียมเอกสาร การเตรียม การจัดการเรียนรู้ การประเมินผล (รุจิรุ ภูสาระ, 2551) ตลอดจนการประเมินกระบวนการ จัดการเรียนรู้ (Tyler, R., 1968); (Taba, H., 1962) และมีการพัฒนาหลักสูตรตาม 3 ขั้นคือ

ขั้นการร่างหลักสูตร ขั้นการใช้หลักสูตร และขั้นการประเมินหลักสูตรซึ่งผู้วิจัยได้มีการปรับปรุงหลักสูตร (Good, Carter V., 1973)

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษา พบว่า หลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 สอดคล้องกับ Garmston, R อธิบายไว้ว่า การช่วยให้ครูสามารถถ่ายโยงสิ่งที่เรียนรู้จากการอบรมไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ด้วยการช่วยเหลือที่เข้มข้น การสนทนาเรื่องวิชาชีพ (professional dialogue) รูปแบบนี้ Joyce และ Showers ได้พัฒนารูปแบบนี้ขึ้นใช้ในโรงเรียน โดยผู้ชี้แนะไปสังเกตการณ์สอนแล้วประชุมเพื่อพูดคุยช่วยให้ครูได้เชื่อมโยงสิ่งที่ได้อบรมมาสู่การปฏิบัติ วิธีการที่ผู้ชี้แนะใช้ ได้แก่ การให้ข้อมูลป้อนกลับ (technical feedback) การวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติในชั้นเรียน และการช่วยเหลือครูเป็นรายบุคคล การอบรมเนื้อหา และออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในช่วงเวลาระยะที่ 3 ของการฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้มีกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง คอยควบคู่อยู่ 3 ครั้ง ก่อนการประเมินจริง จึงเป็นผลให้ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น (Garmston, R, 1987) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธารทิพย์ นรงค์ยา ได้ดำเนินการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง แนะนำการพัฒนาช่วยเหลือครู จนกระทั่งมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้เทียบกับเกณฑ์การประเมินร้อยละ 75 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ในระหว่างการทดลอง และ การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตาม (ธารทิพย์ นรงค์ยา, 2558) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมศักดิ์ จีเพ็ชร ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพครูโดยการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง พบว่า ด้านกระบวนการสอนแนะ และการเป็นพี่เลี้ยงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด (สมศักดิ์ จีเพ็ชร, 2562)

4. ผลการประเมินความคิดเห็นของครูที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง สำหรับครูประถมศึกษาครูมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรในภาพรวมว่ามีความเหมาะสมในระดับมาก

ผลการสอบถามความคิดเห็นของครู 35 คน ที่มีต่อหลักสูตรโดยปรับจากการประเมินแบบ CIPP Model (Context Evaluation: C) ประเมินหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) ประเมินหลังการใช้หลักสูตร ครูมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากสื่อในการอบรมมีความทันสมัย กิจกรรมเน้นให้ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเอง กิจกรรมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามเทคนิคการสอน และรูปแบบการสอนที่เลือก ผู้เรียนมีการสร้างองค์ความรู้และสามารถเรียนรู้เชิงรุก โดยมีความเห็นว่าหลักสูตรมีประโยชน์มาก ในการออกแบบการสอน สื่อการเรียนรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ และช่วย

เพิ่มพูนความรู้ กระตุ้นต่อมอยากรู้ ถึงแนวทางการสอน วิธีใดเหมาะสมกับนักเรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี ส่งผลให้นักเรียนกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และครูเองก็มีความกระตือรือร้นในการออกแบบกระบวนการจัดกิจกรรมด้วย ดำเนินการให้ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นครูพี่เลี้ยง และให้ศึกษานิเทศก์ ติดตามประเมินผลอีกครั้ง ทำให้ได้มีการปรับปรุงแก้ไข เช่น ปรับเวลาเรียน ให้พอดีกับเทคนิคการสอน ครูมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้กิจกรรมเน้นให้ครูมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยตนเองกิจกรรมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เกี่ยวข้องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก โดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอน ทั้งในและนอกห้องเรียน ครูปรับบทบาทในการสอนเป็นผู้อำนวยการความสะดวก ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ ฝึกการคิดวิเคราะห์ (ทิศนา ขัมมณี, 2545)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานควรมีการศึกษาศาปัญหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และสอบถามความต้องการในการพัฒนาจะช่วยให้มีกระบวนการและระยะเวลาในการพัฒนาที่เหมาะสมกับการพัฒนาครู การสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม พบว่ามีกระบวนการสร้างที่ดีและมีการศึกษานำร่องก่อนการทดลองใช้หลักสูตร ส่งผลให้มีการปรับแก้ไขหลักสูตรฝึกอบรมให้สมบูรณ์ก่อนการทดลองจริง การทดลองใช้หลักสูตร ระยะที่ 3 การฝึกปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หากมีการจัดเวทีให้ครูกลุ่มเป้าหมาย ได้พบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะเกิดการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพได้ดีมากขึ้น การประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตร ควรมีข้อมูลเชิงคุณภาพในการถอดบทเรียนของครูที่ผ่านการทดลองหลักสูตรและถอดบทเรียนบันทึกของผู้ชี้แนะและพี่เลี้ยง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาครู ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงกับครูผู้ช่วย หรือเป็นกระบวนการพัฒนาครูใหม่ หรือศึกษาหลักสูตรการฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะครูด้วยการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง

เอกสารอ้างอิง

จรรุญ พานิชย์พลินไชย. (2559). การศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), 22(2), 25-37.

- ชาลินี เกษรพิกุล. (2555). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะครูภาษาไทย ด้านการสอนคิดวิเคราะห์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทิตนา แคมณี. (2545). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์.
- ธารทิพย์ นรังศิยา. (2558). แนวทางการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงครู : บทเรียนจากการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประยูร บุญใช้. (2564). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูประถมศึกษา. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 15(1), 118-137.
- รุจิร ภูสาระ. (2551). การพัฒนาหลักสูตร:ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร: บิ๊กพอยท์.
- วารินทร์พร พันเพ็ญ. (2563). สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10(3), 193-202.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สมศักดิ์ จีเพ็ชร. (2562). การพัฒนาคุณภาพครูโดยการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring)โรงเรียนมหาสวัสดิ์ (ราษฎร์บำรุง). วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, 15(2), 165-184.
- สำนักงาน ก.ค.ศ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (2564). ศึกษาสภาพและปัญหาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. น่าน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์ และนธิ เหมมันต์. (2560). สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของคณาจารย์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. วารสารบรรณศาสตร์ มศว., 9(1), 45-56.
- Garmston, R. (1987). "How Administrator Support Peer Coaching". Educational Leadership, 44(5), 18-28.

- Good, Carter V. (1973). Dictionary of education. (3rd ed.), New York: McGraw hill BookCompany.
- Gordon, S. P. (2014). Professional development for school improvement : Empowering learning communities. Boston: Pearson.
- Mink, et al. (1993). Developing high-performance people : The art of coaching. Reading. Massachusetts: Addison-Wesley.
- Taba, H. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace and World, Inc.
- Tyler, R. (1968). Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ornstein, A. C. and Hunkins, F. P.(2014). Curriculum Foundations: Principles and Theory.6". Edinburgh Gate: Pearson.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory, models, and applications. (Chapter 19). San Francisco: Jossey-Bass.

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

FACTORS PREDICTING THE SELF CARE BEHAVIORS OF MUSLIM
ELDERLY IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

นรานุช ชะระเขื่อน

Naranuch Karakhuean

ดลปัทฏ์ ทรงเลิศ

Dolpaphat Songlead

บุญประจักษ์ จันทรวิน

Boonprajuk Junwin

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat Parboromrajchanok Institute, Thailand

E-mail: naranut@bcnnakhon.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม 2) สามารถทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิมจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคมของจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยข้อมูลได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุมุสลิม ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่จริงในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนตามสัดส่วนประชากรจำแนกตามหมู่บ้าน จำนวน 185 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ได้แก่ 1) แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง 3) แบบสอบถามปัจจัยทางจิตของผู้สูงอายุ 4) แบบสอบถามปัจจัยทางสังคม แบบสอบถามได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 0.97 และทดสอบความเชื่อมั่นค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.867 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม ปัจจัยทางจิตได้แก่ ด้านเจตคติ และการรับรู้ความสามารถของตนเองและปัจจัยทางสังคม การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัว การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพจากบุคลากรทางการแพทย์มีผลต่อพฤติกรรม

* Received 23 December 2021; Revised 27 June 2022; Accepted 29 June 2022

การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุระดับมาก 2) ความสามารถในการทำนายพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเอง คือ การศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป รายได้ต่อเดือน ลักษณะครอบครัวขยาย เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ร้อยละ 75.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยทำนาย, พฤติกรรมดูแลสุขภาพ, ผู้สูงอายุมุสลิม, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the factors influencing self-care behaviors of the Muslim elderly, and 2) be able to predict self-care behaviors of the Muslim elderly in Nakhon Si Thammarat province based on personal factors, psychological factors, and social factors. This is a quantitative study in which the subjects consisted of 185 elderly Muslim people, who are 60 years old or older and live in Mueang Nakhon Si Thammarat District. A multistage randomization method was used based on the proportion of the population classified by villages and the information was collected by questionnaires. The instruments used include 1) questionnaires of personal data 2) questionnaires of self-care behaviors 3) questionnaires of elderly psychological factors 4) questionnaires of Social Factors. The content validity index of the questionnaire was 0.97, and a reliability test for Cronbach's alpha coefficient was 0.867. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis (Stepwise Multiple Regression Analysis) based on the importance of the input variables to the equation. The study's findings revealed that: 1) factors influencing self-care behaviors of the Muslim Elderly: psychological factors such as attitude, self-efficacy, and social factors in support of self-health care from family and health care support from all staff had a significant effect on elderly people's self-care behaviors at a high level. 2) Predicting self-care behaviors necessitates a secondary school education or higher, monthly income, extended family traits, positive attitudes toward self-care, and internal-external beliefs about self-care. We were able to predict the self-care behaviors of Muslim elderly people in Nakhon Si Thammarat Province by 75.6%, with a statistical significance of 0.05.

Keywords: Predicting Factors, Self-Care Behaviors, Muslim Elderly, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุแล้ว (Aging Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นปีแรกที่มีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ตามคำนิยามขององค์การ สหประชาชาตินั้นคือ ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกิน ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2562 มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 16.73 ของประชากรทั้งประเทศ และจะก้าวสู่การเป็นสังคมสูงอายุ โดยสมบูรณ์ (Complete - Aged Society) ในปีพ.ศ. 2564 เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ทั้งนี้ ประเทศไทยจะก้าวสู่การเป็นสังคมสูงอายุ ระดับสุดยอด (Super - Aged Society) ในปีพ.ศ. 2574 สัดส่วนผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 28 จากสถานการณ์ของผู้สูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบ ทั้งทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม การเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์สังคมสูงอายุจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงด้านสุขภาพที่เรื้อรัง ซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง โดยเฉลี่ยแล้วสูงถึงประมาณ 15,000 ล้านบาทต่อปีหรือร้อยละ 0.1 ของ GDP ในช่วงปีพ.ศ. 2558 - 2565 จึงต้องเน้นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพก่อนวัยสูงอายุและเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ เพื่อลดภาระด้านเศรษฐกิจของประเทศ สังคม และครอบครัว (สำนักอนามัยผู้สูงอายุ, 2563) และจากสำนักงานสำรวจสุขภาพประชาชนไทยที่ประเมินภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุจำนวน 9,195 คน พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ประเมินว่าสุขภาพตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 48.4 และประเมินว่าดีถึงดีมากร้อยละ 38.1 และผู้สูงอายุที่ประเมินว่าสุขภาพไม่ดีและไม่ดีเลยร้อยละ 12.5 และ 1.0 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบโรคที่เกิดกับผู้สูงอายุ เช่น โรคทางสมองพบมากที่สุดได้แก่ โรคอัลไซเมอร์ โรคสมองเสื่อม หรือโรคหลอดเลือดสมอง ที่พบเป็น 1 ใน 5 ของผู้สูงอายุ 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุมีปัญหาโรคเบาหวาน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564)

จากผลการศึกษาผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีประชากรผู้สูงอายุ 265,721 คน ประชากรมีการนับถือศาสนาอยู่สองศาสนาหลัก คือ ศาสนาพุทธและรองลงมาคือศาสนาอิสลาม มีการผสมผสานของวัฒนธรรมประเพณี และความเป็นอยู่ซึ่งมีข้อปฏิบัติ ความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันและมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างตามท้องถิ่น แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของร่างกายของผู้สูงอายุมุสลิมจะไม่แตกต่างจากผู้สูงอายุอื่น ๆ แต่พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของชาวมุสลิมมีความแตกต่างอย่างชัดเจนกับศาสนาอื่น เนื่องจากปัจจัยด้านความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตที่ยึดถือตามหลักศาสนา คำสอนของอัลกุรอานอย่างเคร่งครัด เช่น พฤติกรรมด้านโภชนาการ พบว่า ชาวมุสลิมชอบรับประทานอาหารรสเค็ม อาหารทอด อาหารมัน เช่น แกงไตปลา น้ำบูดู เนื้อติดมัน ไร้มีมะตะบะ รวมถึงการนิยมดื่มชา กาแฟ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ปฏิบัติกันมายาวนานและพฤติกรรมการเจริญทางจิตวิญญาณ ได้แก่ การละหมาด การถือศีลอด เป็นต้น พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อภาวะสุขภาพ

ก่อให้เกิดโรคในผู้สูงอายุ (นิรัชรา ลิลละฮัก และปัทมา สุพรรณกุล, 2563) ความชุกของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง คือ มีข้อจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวัน ส่วนใหญ่ช่วยเหลือตนเองได้และหรือช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้ร้อยละ 94.2 และช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เลย ร้อยละ 2.0 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2562) จากการศึกษาสถานการณ์การดูแลและความต้องการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชนมุสลิมเขตชนบทภาคใต้ของไทย พบว่า ด้านสุขภาพกาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว คือ ความดันโลหิตสูงมากที่สุด (ร้อยละ 42) มีปัญหาการมองเห็น (ร้อยละ 42) รองลงมา คือ การสูญเสียความจำ (ร้อยละ 21) ปัญหาการเคลื่อนที่ (ร้อยละ 20) ปัญหาการได้ยินไม่ชัด (ร้อยละ 14) และไม่ได้ยิน (ร้อยละ 3) ตามลำดับ (สรวงสุดา เจริญวงศ์ และคณะ, 2561) ดังนั้นการที่ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ มีความเสื่อมของร่างกายมากขึ้น มีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังจนเกิดภาวะแทรกซ้อนรุนแรง อาจทำให้เกิดความพิการและเสียชีวิตได้ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุนับเป็นสิ่งที่สำคัญ การส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ใช้ต้นทุนต่ำแต่ได้คุณประโยชน์สูง เพราะการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีจะช่วยลดปัญหาและผลกระทบที่เกิดกับผู้สูงอายุ ครอบครัวและสังคมได้ รวมถึงการประเมินสภาพของผู้สูงอายุ ต้องประเมินแบบองค์รวม กล่าวคือต้องประเมินทั้งเรื่องร่างกาย ทางสมองจิตใจ ทางสังคมและความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง เพราะปัญหาของผู้สูงอายุมีความเกี่ยวโยงกันทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (นิราศศิริโรจนธรรมกุล, 2563)

ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ โดยจะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ในปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุที่ประกอบด้วยอายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และลักษณะครอบครัว ในส่วนของปัจจัยทางจิตนั้นประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองและปัจจัยทางสังคมที่ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัวและการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากบุคลากรทางการแพทย์ และการที่ผู้สูงอายุมีพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองที่ดีจะทำให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตมาก ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้รับเป็นแนวทางในการส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองที่ดียิ่งขึ้นในการรักษาสุขภาพ การป้องกันโรค และการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วยรวมทั้งส่งเสริมให้ครอบครัวและสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม

2. เพื่อสามารถทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิมจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิต และปัจจัยทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Descriptive research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถาม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชากรมุสลิมที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป อาศัยอยู่จริงในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนทั้งสิ้น 2127 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2562) การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ตามสัดส่วนประชากร จำแนกตามรายหมู่บ้านและตามคุณสมบัติที่กำหนด โดยใช้ตารางการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของโคเฮน (Cohen, J., 1969) ซึ่งกำหนดค่าอำนาจของการทดสอบ (Power of The Test) ที่ .90 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 154 คน และผู้วิจัยได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีก 20% สำหรับการสูญเสีย (Drop out) (Anderson, R. E., 2010) รวมเป็น 185 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดย 5 หมายถึงมากที่สุด/ทุกครั้ง/ 4 หมายถึง มาก/บ่อยครั้ง 3 หมายถึง ปานกลาง/บางครั้ง 2 หมายถึง น้อย/นาน ๆ ครั้ง และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด/ไม่เคยเลย โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านปัจจัยส่วนบุคคล เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ และลักษณะครอบครัว ตอนที่ 2 แบบสอบถามด้านพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองเป็นแบบวัดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุจำนวน 20 ข้อ โดยนำแนวคิดการดูแลสุขภาพตนเองของโอเร็ม (Orem, D. E., 1991) ตอนที่ 3 แบบสอบถามด้านปัจจัยทางจิตของผู้สูงอายุแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพตนเองจำนวน 12 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบวัดเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองจำนวน 11 ข้อ ส่วนที่ 3 แบบวัดความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองจำนวน 10 ข้อ โดยนำแนวคิดมาจากแบนดูรา (Bandura, A., 1986) ตอนที่ 4 แบบสอบถามด้านปัจจัยทางสังคม แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 แบบวัดการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัวจำนวน 12 ข้อ ส่วนที่ 2 แบบวัดการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากบุคลากรทางการแพทย์จำนวน 12 ข้อ โดยนำแนวคิดของเชฟเฟอร์ และคณะ (Schaefer, C. et. al., 1981) มาปรับปรุงและพัฒนา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุและอนามัยชุมชน คำนวณค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) ได้เท่ากับ 0.97 และเมื่อทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง นอกเหนือจากที่กำหนดจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.867

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยทีมวิจัย
3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดแล้วเลือกเอาเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย คำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการตรวจสอบและความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช เลขที่โครงการวิจัย Ex-04/2563 และผู้วิจัยชี้แจงกลุ่มตัวอย่างถึงรายละเอียด วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการที่จะถอนตัวจากการเข้าร่วมวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ พร้อมทั้งให้ความมั่นใจกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับ ไม่เปิดเผยข้อมูลเพื่อปกป้องสิทธิของกลุ่มตัวอย่างไม่ให้เกิดผลกระทบจากการเข้าร่วมวิจัย และการรายงานผลวิจัยจะรายงานเป็นภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม ได้แก่
 - 1) ปัจจัยทางจิต ด้านเจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.73$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเรื่องของการทำกิจกรรมทางศาสนาช่วยให้อารมณ์ดีและมีความสุข ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.16)
 - 2) ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.70$, S.D. = 0.21)
 - 3) ความเชื่ออำนาจภายใน

- ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.21$, S.D. = 0.25) ในรายข้อพบว่า เมื่อเจ็บป่วยการดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นจะทำให้ท่านหายป่วยเร็วขึ้น ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.36) สุขภาพของท่านดีขึ้นมาได้ด้วยการหมั่นดูแลสุขภาพด้วยตัวท่านเอง ($\bar{X} = 2.94$, S.D. = 0.34) 2) ปัจจัยทางสังคม ด้านการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.78$, S.D. = 1.67) โดยพบว่า เมื่อท่านมีปัญหาไม่สบายใจ บุคคลในครอบครัวช่วยเหลือท่านได้ ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 1.04) และเมื่อท่านไม่สบายบุคคลในครอบครัวเป็นผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาลให้ท่าน และเมื่อเจ็บป่วยหรือรู้สึกไม่สบายบุคคลในครอบครัวพาท่านไปพบแพทย์ ($\bar{X} = 2.97$, S.D. = 0.18) และด้านการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพจากบุคลากรทางการแพทย์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.85$, S.D. = 0.17) ซึ่ง 3 ข้อได้แก่ 1) บุคลากรทางการแพทย์ได้ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพให้เหมาะสมตามวัยของท่าน ช่วยให้ท่านสบายใจขึ้น ($\bar{X} = 2.99$, S.D. = 0.07) 2) บุคลากรทางการแพทย์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีผ่อนคลายความเครียดแก่ท่าน ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.13) 3) ท่านได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวัยสูงอายุจากบุคลากรทางการแพทย์ ($\bar{X} = 2.98$, S.D. = 0.13)

2. ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ด้วยสถิติสหสัมพันธ์ พบว่า เมื่อไม่นับเครื่องหมาย ค่าความสัมพันธ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.007 ถึง 0.648 หมายความว่า ไม่มีตัวแปรคู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูงจึงสามารถนำไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Multiple Regression Analysis) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (Beta) การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณและค่าสัมประสิทธิ์ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Multiple Regression Analysis)

ตัวแปรทำนาย	B	Beta	R	R ²	adjR ²	F	Sig.
ขั้นตอนที่ 1							
เพศ	-.006	-.017					.692
อายุ	-.002	-.071					.088
สถานภาพสมรส	-.023	-.032					.718
สถานภาพหม้าย	-.011	-.013					.878
การศึกษาประถมศึกษา	.037	.102					.031
การศึกษามัธยมศึกษาขึ้นไป	.151	.216					.000
รายได้	-1.416	-.120					.007
ลักษณะครอบครัว	-.053	-.119					.022
การรับรู้ความสามารถ	.387	.455					.000
เจตคติที่ดี	.408	.544					.000
ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน	-.098	-.139					.011

ตัวแปรทำนาย	B	Beta	R	R ²	adjR ²	F	Sig.
การสนับสนุนด้านการดูแลจากครอบครัว	-.107	-.100					.060
การสนับสนุนด้านการดูแลจากบุคลากรทางการแพทย์	.101	.098					.053
ค่าคงที่ 1.026			.883	.780	.763	46.638	.000
ขั้นตอนที่ 2							
การศึกษาประถมศึกษา	.026	.073					.081
การศึกษามัธยมขึ้นไป	.128	.183					.000
รายได้	-1.268	-.107					.014
ลักษณะครอบครัว	-.062	-.138					.002
การรับรู้ความสามารถ	.391	.459					.000
เจตคติที่ดี	.444	.592					.000
ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน	-.090	-.128					.017
ค่าคงที่ 0.753			.876	.768	.759	83.798	.000
ขั้นตอนที่ 3							
การศึกษามัธยมขึ้นไป	.108	.155					.000
รายได้	-1.174	-.099					.023
ลักษณะครอบครัว	-.060	-.135					.003
การรับรู้ความสามารถ	.386	.453					.000
เจตคติที่ดี	.454	.605					.000
ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตน	.078	.111					.036
ค่าคงที่ 0.725			.874	.764	.756	96.124	.000

จากตารางที่ 1 เมื่อทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าทั้งหมดพบว่า ตัวแปรอิสระที่เลือกเข้าสมการเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตัวแปรที่เลือกเข้าสมการ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพหม้าย การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป รายได้ ลักษณะครอบครัว การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัวและการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากบุคลากรทางการแพทย์ โดยพบว่าตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง ($p > 0.05$) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส สถานภาพหม้าย และการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัวและการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากบุคลากรทางการแพทย์ ซึ่งจะไม่นำเข้าสมการในขั้นตอนที่ 2 และพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย ($\text{adj } R^2$) เท่ากับ 0.763 แสดงว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป รายได้ ลักษณะครอบครัว การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

ตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 76.3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ขั้นตอนที่ 2 ตัวแปรที่เลือกเข้าสมการได้แก่ การศึกษาระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป รายได้ ลักษณะครอบครัว การรับรู้ความสามารถของตนด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง พบว่า ตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง ($p > 0.05$) ได้แก่ การศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งจะไม่นำเข้าสมการในขั้นตอนที่ 3 และพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย ($\text{adj } R^2$) เท่ากับ 0.759 แสดงว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป รายได้ ลักษณะครอบครัว การรับรู้ความสามารถของตนด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 75.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ขั้นตอนที่ 3 ตัวแปรที่เลือกเข้าสมการได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป รายได้ ลักษณะครอบครัว การรับรู้ความสามารถของตนด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง พบว่า ทุกตัวแปร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) เรียงตามลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (Beta) ดังนี้ เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง (0.605) การรับรู้ความสามารถของตนด้านการดูแลสุขภาพตนเอง (0.453) การศึกษามัธยมขึ้นไป (0.155) ลักษณะครอบครัว (-.135) ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง (.111) และรายได้ (-.099) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย ($\text{adj } R^2$) เท่ากับ 0.756 แสดงว่าการศึกษามัธยมขึ้นไป รายได้ ลักษณะครอบครัว การรับรู้ความสามารถของตนด้านการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุได้ร้อยละ 75.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

สมการถดถอยที่เหมาะสมที่สุดของปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุนับถือศาสนาอิสลาม คือ

$$\begin{aligned} \text{พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง} = & 0.725 + 0.108 \text{การศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป} - 1.174 \text{รายได้ต่อเดือน} - \\ & 0.060 \text{ลักษณะครอบครัวขยาย} + 0.386 \text{การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพ} \\ & + 0.454 \text{เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง} + 0.078 \text{ความเชื่ออำนาจภายใน} \\ & \text{ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง} \end{aligned}$$

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบนำเข้าตัวแปรทั้งหมด เพื่อทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุนับถือศาสนาอิสลาม จังหวัดนครศรีธรรมราชและจากสมการที่ได้ พบว่า การศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป รายได้ต่อเดือน ลักษณะครอบครัวขยาย เจตคติ

ที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง สามารถทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง ได้ร้อยละ 75.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\text{adj } R^2 = 0.756, p < 0.05$) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานสูงสุดตามลำดับ ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง ($\beta = 0.605$) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพตนเอง ($\beta = 0.454$) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ($\beta = 0.155$) ลักษณะครอบครัว ($\beta = -0.135$) ความเชื่ออำนาจภายใน- ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง ($\beta = 0.111$) และรายได้ต่อเดือน ($\beta = -0.099$)

เมื่อพิจารณาสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ (b) ตามตัวแปรทำนายสรุปได้ว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองดีกว่าระดับที่ต่ำกว่า 0.108 หน่วย รายได้ที่เพิ่มขึ้น 1 บาท จะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองลดลง 1.174 หน่วย ลักษณะครอบครัวขยายมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองน้อยกว่าครอบครัวเดี่ยว 0.06 หน่วย การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองดีขึ้น 0.386 หน่วย เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองดีขึ้น 0.454 หน่วย และเมื่อความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองดีขึ้น 0.078 หน่วย

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม ได้แก่ 1) ปัจจัยทางจิตด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการดูแลสุขภาพ เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (สโรชา อยู่ยงสินธุ์ และสุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์, 2558) มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าหากผู้สูงอายุมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับสูงก็จะมี การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและเหมาะสม (ภาสิต ศิริเทศ และณพวิทย์ ธรรมสีหา, 2562) การรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุทำให้สามารถลดภาวะเสี่ยงจากความดันโลหิตสูงได้ (ยุภาพร นาคกลิ้ง และปราณี ทัดศรี, 2560) ทศนคติต่อการเป็นผู้สูงอายุ การดูแลตนเอง และทักษะทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกในชีวิตของผู้สูงอายุและผลการวิจัยใกล้เคียงกันกับ การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ชมรมครุรัตน์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร พบว่าอยู่ในระดับมาก (นิราศศิริ โรจนธรรมกุล, 2563) โดยความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีค่ามากตามลำดับ 1) การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการที่บุคคลตัดสินใจ

เกี่ยวกับความสามารถของคนที่จัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพราะการรับรู้ความสามารถของตนเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรม ถ้าบุคคลตัดสินใจว่าตนเองมีความสามารถก็จะกระทำกิจกรรมนั้น (Bandura, A., 1986) 2) เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเอง คือ การที่ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการกระทำพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง มีความพอใจในการกระทำพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองและมีความมุ่งมั่นกระทำพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเอง 3) ความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ มีอิทธิพลต่อการแสวงหาพฤติกรรมของบุคคล เมื่อบุคคลใดมีความเชื่ออย่างใดความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อ โดยทั้ง ๆ ที่บางครั้งความเชื่อนั้นไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงก็ตาม การที่บุคคลมีพฤติกรรมต่างกันไปนั้นเป็นเพราะเนื่องมาจากความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอำนาจควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (Rotter, J. B., 1981) ปัจจัยทางจิตมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะผู้สูงอายุมุสลิมมีลักษณะพิเศษในประเด็นศาสนาที่มีความเคร่งครัด เชื้อมั่นศรัทธาอาจจะเป็นปัจจัยเสริมให้ภาพรวมของปัจจัยทางจิตอยู่ในระดับมากแต่อย่างไรก็ตาม การสร้างปัจจัยทางจิตทั้ง 3 องค์ประกอบข้างต้นให้เป็นเนื้อเดียวกับวิถีอิสลามโดยการสอดแทรกสาระในมิติคำสอนที่เกี่ยวข้องกันน่าจะเป็นพลวัตให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น 2) ปัจจัยทางสังคมการสนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัว การสนับสนุนการดูแลสุขภาพตนเองจากบุคลากรด้านการแพทย์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม โดยเชื่อว่า ครอบครัวและบุคลากรมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัว ได้แก่ คู่สมรส บุตร กลุ่มญาติพี่น้อง และการสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากบุคลากรทางการแพทย์ เป็นแรงสนับสนุนทางด้านอารมณ์และจิตใจ โดยการดูแลเอาใจใส่ การยกย่อง การชม และการให้แรงเสริมจากการปฏิบัติตนการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร โดยการให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพ และการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยการให้เงิน การจัดเตรียมจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้สำหรับการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพตนเองได้ (House, J. S., 1981) แต่สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประชาชนยังพึ่งพาภาครัฐมากกว่าการพึ่งพาตนเอง ดังนั้นบุคลากรทางการแพทย์จึงน่าจะปรับบทบาทของตนเองมาให้การสนับสนุนบทบาทของครอบครัวมากกว่าปัจเจกบุคคล เพื่อให้การดูแลสุขภาพมีความยั่งยืนและประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้

2. ความสามารถทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิมจากปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางจิตและปัจจัยทางสังคม

ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิม ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป รายได้ต่อเดือน ลักษณะครอบครัวขยาย เจตคติที่ดี

ต่อการดูแลสุขภาพตนเอง และความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ร้อยละ 75.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะเห็นได้ว่าปัจจัยดังกล่าวมีอำนาจทำนายค่อนข้างสูงมากกว่าร้อยละ 75 จากผลการวิจัยของพัชรีย์ รัตมีแจ่ม และคณะ ที่สรุปว่า อิทธิพลระหว่างบุคคล อายุ ดัชนีมวลกาย การรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของชาวไทย และความเชื่ออำนาจภายในตนเป็นความคาดหวังของบุคคลว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับนั้นเกิดจากการกระทำหรือความสามารถของตน (พัชรีย์ รัตมีแจ่ม และคณะ, 2561) ส่วนความเชื่ออำนาจภายนอกตนเป็นความคาดหวังทั่วไปของบุคคลว่าสิ่งต่าง ๆ ที่ตนได้รับนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระทำของตน แต่ขึ้นอยู่กับสาเหตุต่าง ๆ จากภายนอก เช่น โชคชะตา เคราะห์กรรมหรือความบังเอิญ (Rotter, J. B., 1981) ทั้งสองประการนี้ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จากการวิจัยพบว่าความเชื่ออำนาจภายในมีค่าเฉลี่ยในระดับดี โดยเชื่อว่า เมื่อเจ็บป่วยคนเราจะดูแลตนเองมากขึ้นจะทำให้หายป่วยเร็วขึ้น สุขภาพดีขึ้นได้ด้วยการหมั่นดูแลสุขภาพด้วยตัวเอง และตนเองสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ ส่วนความเชื่ออำนาจภายนอกตน เช่น พระอัลเลาะห์ช่วยให้มีสุขภาพดี การที่มีสุขภาพดีเป็นเพราะโชคดี เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงยังคงมีมิติทางศาสนาความเชื่อของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของชาวไทยมุสลิมอยู่ซึ่งท้ายที่สุดก็จะเป็นพลังเชิงบวกต่อการดูแลสุขภาพตนเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยนี้ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมุสลิมได้แก่ ปัจจัยทางจิตด้านเจตคติ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพตนเองจากครอบครัว การสนับสนุนด้านการดูแลสุขภาพจากบุคลากรทางการแพทย์ ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง ได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป รายได้ต่อเดือน ลักษณะครอบครัวขยาย เจตคติที่ดีต่อการดูแลสุขภาพตนเองและความเชื่ออำนาจภายใน - ภายนอกตนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง ดังนั้น 1) ควรให้หน่วยบริการที่รับผิดชอบเน้นกิจกรรมการสร้างความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ในครอบครัวที่ทำงานและครอบคลุมทุกกลุ่มวัยจะช่วยให้เกิดกระบวนการดูแลสุขภาพต่อเนื่องในอนาคต 2) ควรสอดแทรกองค์ความรู้ ความเชื่อในมิติของศาสนาอิสลาม ผ่านทางผู้นำทางศาสนา เพื่อส่งเสริมให้มีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจนอกตนในทางที่ควรจะเป็น เนื่องจากมีความเชื่อว่าสุขภาพเป็นผลมาจากอำนาจภายนอกตน

เอกสารอ้างอิง

- นิรัชรา ลิลละย์กุล และปัทมา สุพรรณกุล. (2563). พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพและปัจจัยที่เกี่ยวข้องของผู้สูงอายุชาวไทยมุสลิมที่มีภาวะติดบ้าน: กรณีศึกษาจังหวัดยะลา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 7(2), 194-205.
- นิราศศิริ โจรนธรรมกุล. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุชมรมครูรัตน์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพมหานคร. วารสารนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(ฉบับเพิ่มเติม), 115-128.
- พัชรี รัศมีแจ่ม และคณะ. (2561). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของชาวไทยมุสลิมที่มีภาวะความดันโลหิตสูงมีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ. วารสารพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสยาม, 19(37), 56-68.
- ภาสิต ศิริเทศ และณพวิทย์ ธรรมสีหา. (2562). ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเองกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ. วารสารทหารบก, 20(2), 58-65.
- ยุภาพร นาคกลิ้ง และปราณี ทัดศรี. (2560). ผลของโปรแกรมการสร้างเสริมการรับรู้ความสามารถตนเองต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูงที่ควบคุมระดับความดันโลหิตไม่ได้. วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 6(1), 27-35.
- สรวงสุตา เจริญวงศ์ และคณะ. (2561). สถานการณ์การดูแลและความต้องการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ในชุมชนมุสลิมเขตชนบทภาคใต้ของไทย. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 5(2), 231-246.
- สโรชา อยู่ยงสินธุ์ และสุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพ และคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ, 16(2), 63-75.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2562). ประชากรผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 8 กันยายน 2563 จาก <https://www.nakhonsihealth.org/>
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ. (2563). รายงานประจำปี 2563 การส่งเสริมสุขภาพดีดูแลตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักอนามัยผู้สูงอายุ.
- Anderson, R. E. (2010). Multivariate Data Analysis. New York: 7th Edition, Pearson.
- Bandura, A. (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Cohen, J. (1969). Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. New York: Academic Press.

- House, J. S. (1981). *Work Stress and Social Support*. Reading, Mass: Addison-Wesley.
- Orem, D. E. (1991). *Nursing Concepts of Practice*. (4nd ed). New York: Mc Graw Hill Book.
- Rotter, J. B. (1981). Generalized Expectancies for Internal versus External control of Reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1-28.
- Schaefer, C. et. al. (1981). The health-related functions of social support. *J Behav Med Dec*, 4(4), 381-406.

การบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมือง
พัทยา : กรณีศึกษาการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ*
THE MANAGEMENT OF THE SPECIAL LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION, PATTAYA CITY: A CASE STUDY OF
THE INTEGRATED WASTEWATER TREATMENT

ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์

Supatra Amnuaysawasdi

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mai: supatra.a.@ruail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ 2) ศึกษาวิธีการและกระบวนการบริหารจัดการ และ 3) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยแบบสอบถามลักษณะกึ่งโครงสร้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ตอบวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า การบำบัดน้ำเสียของเมืองพัทยามีการบริหารจัดการที่ดีสามารถแก้ปัญหา และลดผลกระทบ ดังนี้ 1) ด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ มีการจัดโครงสร้างหน้าที่ครอบคลุมภาระงาน โดยมีสำนักการช่างสุขาภิบาล รับผิดชอบทั้งระบบป้องกัน การระบายน้ำ และการบำบัดน้ำเสีย ผู้บริหารมีคุณสมบัติของผู้นำที่ดี การดำเนินงานเป็นไปตามกฎ ระเบียบ และแผนปฏิบัติราชการเมืองสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บท แผนการปฏิรูปประเทศ (พ.ศ. 2564) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง มีการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือสำคัญ 2) กระบวนการจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการส่งผลต่อความสำเร็จ โดยกำหนดในพันธกิจเรื่องการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม และในเป้าประสงค์ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม การบำบัดน้ำเสียของเมืองพัทยาได้ใช้ความร่วมมือกับองค์กรเอกชนที่มีความรู้ความสามารถ ใช้การประมุลจ้างด้วยการแจ้งข้อมูลและติดตามแก้ปัญหาให้กับประชาชน และ 3) ปัญหาและแนวทางแก้ไข พบว่า ยังมีปัญหาด้านการบูรณาการความร่วมมือซึ่งแนวทางการ

* Received 20 June 2022; Revised 28 June 2022; Accepted 30 June 2022

แก้ปัญหา คือ ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนโดยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ เพิ่ม
การให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างจิตสำนึกในการร่วมรับผิดชอบพื้นที่

คำสำคัญ: การบำบัดน้ำเสีย, เมืองพัทยา, การบูรณาการ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study the administrative structures and authorities which affect the integrated wastewater treatment of the special government organization, Pattaya City, 2) to study the solutions and administrative processes, and 3) to study the problems and solutions using the qualitative research. The documentary studies and the in-depth interviews using the semi-structured questions were used to collect and analyze the data. The findings showed that Pattaya City had well-managed solutions for the wastewater treatment problem. So, the problem could be solved, and the effect could be reduced. It could be demonstrated as follows: 1) According to the study of the administrative structure and authority, it was found that the structure and authority of Pattaya City was allocated to cover all tasks. The Division of Sanitary Works was responsible for the wastewater prevention system, wastewater drain, and wastewater treatment. Furthermore, the qualified administrators operated the administration according to the rules, regulations, and the action plan of the city which corresponded to the National Strategy (2018-2037), the Master Plan, the National Reformation Plan (2021), the National Economic and Social Development Plan, and the other related plans. The relevant legislation was used as the crucial management tool. 2) From the study of the integrated solutions and processes for wastewater treatment problem, it was found that the processes affected the success of the organization. The obligations of the participative management were determined and emphasized in the mission. Therefore, Pattaya City cooperated with the private organizations for wastewater treatment by using the auction. The city also collaborated with people to inform the news and follow the solution of the problem. 3) According to the study of the problems and solutions in the management of Pattaya City toward integrated wastewater treatment, it was found that there was the problem about cooperation and integration. The problem can be solved by creating public relations channels to encourage

participation from all sectors, providing additional information, and raising awareness of the importance of sharing responsibility for the area.

Keywords: Wastewater Treatment, Pattaya City, Integration

บทนำ

เมืองพัทยาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเพียง 2 แห่งในประเทศไทย มีระบบการบริหารจัดการท้องถิ่นที่แตกต่างจากท้องถิ่นอื่น โดยเมืองพัทยามีระดับเทียบเท่าเทศบาลนคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พุทธศักราช 2521, 2521) ทั้งนี้ เมืองพัทยามีการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วโลก จึงส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี

การบริหารงานเมืองพัทยาได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนผ่านแผนพัฒนาเมืองพัทยา (พ.ศ. 2561 - 2565) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการบริหารจัดการเมืองพัทยาที่ครอบคลุมด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย ด้านการบริหารจัดการ ด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกฎหมาย โดยเน้นการสร้างสมดุลด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้ลักษณะสำคัญของแผนแม่บทที่ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว ลดความเหลื่อมล้ำภายใต้ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และการพัฒนาพื้นที่อย่างเชื่อมโยงที่เน้นการสร้างภาคีความร่วมมือระหว่างชุมชน ตลอดจนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองท้องถิ่น เพื่อให้เมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลก เป็นเมืองที่มีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Pattaya City, 2012)

จากความสำคัญของพื้นที่เมืองพัทยาที่ได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญ 20 อันดับแรกของโลก และจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดอันดับเมืองท่องเที่ยวโลกของ Euromonitor International พบว่า เมืองพัทยามีค่า TCA สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ มาเก๊า และอันตัลยา ตามลำดับ รวมถึงเมืองพัทยามีความสามารถในการแข่งขันการท่องเที่ยวเหนือกว่า กัวลาลัมเปอร์ (มาเลเซีย) และสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หากเปรียบเทียบในประเทศก็พบว่า เมืองพัทยาก็มีความสามารถแข่งขันการท่องเที่ยวเหนือกว่าภูเก็ตและเชียงใหม่ (รุ่งระวี วีระเวสส์, 2559) นอกจากนี้ ยังได้รับการเสนอชื่อต่อยูเนสโกให้เป็นเมืองภาพยนตร์ เนื่องด้วยมีการถ่ายทำภาพยนตร์ไม่น้อยกว่า 300 เรื่องต่อปี (เดลินิวส์, 2555) ซึ่งจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งผลให้มีปัญหาต่าง ๆ ตามมา

โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำเสียที่เกิดจากการอุปโภคบริโภค ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการบำบัดน้ำเสียที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและไม่ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนด จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งในบริเวณดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยววนั้น ซึ่งในอดีต พบว่า คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งบริเวณชายหาดท่องเที่ยวหลายแห่งมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงและมีปัญหาการปนเปื้อนแบคทีเรีย ประกอบกับมีเรื่องร้องเรียนจำนวนมากจากปัญหาการระบายน้ำเสียลงสู่ชายหาดและทะเล ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในแหล่งท่องเที่ยวชายหาดในภาพรวม กรมควบคุมมลพิษ จึงได้นำร่องในพื้นที่เมืองพัทยาและพื้นที่โดยรอบเพื่อเป็นต้นแบบในการแก้ไขปัญหาน้ำเสีย เนื่องจากเมืองพัทยาเป็นเขตควบคุมมลพิษและพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยได้จัดการอบรม แนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม และการดูแลระบบบำบัดน้ำเสียให้แก่ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการตรวจสอบการระบายน้ำทิ้งจากสถานประกอบการในพื้นที่เมืองพัทยา นอกจากนี้ ยังได้ส่งทีมนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญลงพื้นที่ให้คำแนะนำเชิงลึกเพื่อช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาในการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียให้มีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการใช้มาตรการบังคับของกฎหมาย แต่ทั้งนี้พบว่า มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นที่ในการปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสีย จึงเร่งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นในการเชื่อมโยงข้อมูลการตรวจสอบและการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งบูรณาการการทำงานร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการแก้ไขปัญหาน้ำเสียบริเวณชายหาด (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) จุดแข็งของเมืองพัทยาจึงเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศและมีผลต่อเศรษฐกิจประเทศ ดังนั้น ปัญหาน้ำเสียหากไม่สามารถบริหารจัดการแก้ปัญหา ย่อมส่งผลกระทบอย่างมากต่อการรองรับการท่องเที่ยว ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจรายได้ และเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาการบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาพื้นที่เมืองพัทยา โดยศึกษาจากพื้นที่ปกครอง 4 ตำบลที่อยู่ในการดูแลของเมืองพัทยา ได้แก่ 1) ตำบลนาเกลือ หมู่ที่ 1 - หมู่ที่ 7 (เกาะล้าน) 2) ตำบลหนองปรือ เฉพาะหมู่ 5, 6 และหมู่ 9 - หมู่ 13 3) ตำบลห้วยใหญ่ หมู่ 4 (บางส่วน) และ 4) ตำบลหนองปลาไหล หมู่ 6, 7 และหมู่ 8 (บางส่วน) ทั้งนี้ ไม่รวมพื้นที่เกาะล้าน เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลสารสนเทศ ข้อเสนอสู่แนวทางการแก้ไขปัญหา อันจะเป็นประโยชน์แก่เมืองพัทยา โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญศึกษาโครงสร้างการบริหารงาน อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ภาวะผู้นำตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และแนวทางการแก้ปัญหการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการเพื่อศึกษาการดำเนินงานการบำบัดน้ำเสียอันจะส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ตลอดจนภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคธุรกิจ และการท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ
2. เพื่อศึกษาวิธีการและกระบวนการในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษา คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย

กลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นตัวแทนประชากรการศึกษานี้ ผู้วิจัยจะจงกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย นายกเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา รองปลัดเมืองพัทยา และผู้อำนวยการส่วนจัดการและป้องกันระบบระบายน้ำ 2) กลุ่มผู้รับผิดชอบตามภาระงานทั้งในส่วนราชการเมืองพัทยาและบุคลากรจากบริษัทเอกชนที่ได้รับการประมวลจ้างงานตามสัญญา ที่รับผิดชอบโรงบำบัดน้ำเสียวัดหนองใหญ่และโรงบำบัดน้ำเสียที่วัดบุญยักัญจนาราม และ 3) กลุ่มแหล่งกำเนิดมลพิษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามข้อมูลของ กองช่างสุขาภิบาลเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ อาคารที่อยู่อาศัย หอพัก อาคารชุด ที่ทำการมูลนิธิ อาคารที่ใช้ในการศาสนา หรือการกุศล

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ สถานประกอบธุรกิจขนาดย่อม โรงพยาบาล โรงเรียนราษฎร์ อาคารที่ทำการของทางราชการ หรือองค์การระหว่าง

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรม ธนาคาร อาคารสำนักงานธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ สถานประกอบธุรกิจขนาดใหญ่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้การศึกษาเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth interview) โดยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured) จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจพื้นที่ทั้ง 4 ตำบลที่ศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตลอดจนเก็บข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่และการปฏิบัติงานของโรงบำบัดน้ำเสียด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาลงพื้นที่ช่วงเวลา 1 เดือน เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ และนำเสนอโดยพรรณนาตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ

ด้านโครงสร้าง พบว่า เมืองพัทยามีการกำหนดโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการตามประกาศคณะกรรมการพนักงานเมืองพัทยา โดยแบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 15 กลุ่มงาน ในส่วนของความรับผิดชอบเรื่องการบริหารบำบัดน้ำเสียจะอยู่ในภาระงานกลุ่มที่ 7 คือ สำนักการช่างสุขาภิบาล มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานจัดการระบบป้องกันและระบายน้ำ การป้องกันน้ำท่วม การระบายน้ำและการบริหารพื้นที่น้ำท่วมการออกแบบและวางโครงการระบบระบายน้ำ การควบคุมงานก่อสร้างเกี่ยวกับการป้องกันน้ำท่วม น้ำกัดเซาะ ระบบท่อระบบสูบน้ำ การบำรุงรักษาเครื่องกลและโรงงาน การขออนุญาตและบำรุงรักษาระบบระบายน้ำ งานจัดการคุณภาพน้ำ รับผิดชอบเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย การบำบัดน้ำเสีย การวิเคราะห์คุณภาพน้ำและควบคุมมลพิษการจัดการคุณภาพน้ำ สถานการณ์มลพิษทางน้ำ การจัดการปัญหามลภาวะทางน้ำ ทางวิศวกรรม เฝ้าระวังและดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งน้ำคูคลองและทะเลตรวจสอบควบคุมคุณภาพน้ำทั้งจากอาคารสถานประกอบการต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียให้เป็นไปตามกฎหมายรวมทั้งปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องและที่ได้รับมอบหมาย

ด้านอำนาจหน้าที่ พบว่า การบริหารจัดการน้ำเสียได้อาศัยอำนาจการบริหารงานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2552 ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตเมืองพัทยาในเรื่องต่าง ๆ 14 ประการ ครอบคลุมการบริหารจัดการเพื่อให้เมืองพัทยามีความพร้อมที่จะดูแลประชาชนตลอดจนผู้ที่เข้ามาพักอาศัยให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย มีความสุข อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

นอกจากนั้น การบริหารจัดการน้ำเสียยังใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อการควบคุมป้องกันมิให้เกิดปัญหา โดยกฎหมายสำคัญ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจควบคุมดูแลมิให้เกิดภาวะน้ำเสีย

2. กฎกระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ 33 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 โดยในข้อ 30 ถึง 35 กำหนดให้อาคารสูงและอาคารขนาดใหญ่พิเศษที่จะสร้างขึ้นใหม่ต้องมีการจัดให้มีทางระบายน้ำทิ้งและระบบบำบัดน้ำเสียให้ได้ตามมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้งจากอาคาร

3. พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มีบัญญัติไว้ในมาตรา 23, 30 และ 33 ที่กำหนดห้ามเท ทิ้ง หรือทำด้วย

ประการใด ๆ ให้กรวด หิน ดิน ทราย เลน หรือเศษวัสดุก่อสร้างตก หรือไหลลงในทางน้ำ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดอุปสรรคต่อการระบายน้ำ หรือทำให้ทางน้ำตื้นเขิน ห้ามเท ปล่อย หรือระบาย อุจจาระ หรือปัสสาวะจากอาคาร หรือยานพาหนะลงในน้ำ และห้ามเท หรือทิ้งสิ่งปฏิกูล มูลฝอย น้ำโสโครก หรือสิ่งอื่นใดลงในทางน้ำ

4. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ให้อำนาจกับราชการส่วนท้องถิ่นในเรื่องของ การสาธารณสุขและการป้องกันเหตุเดือดร้อนรำคาญอันเนื่องมาจากการอยู่อาศัยหรือการประกอบอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนการปรับปรุงดูแลรักษาดูแลทางน้ำ ทางระบายน้ำ คูคลอง และสถานที่ต่าง ๆ การให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการจัดการเกี่ยวกับมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล กฎหมายฉบับนี้มีส่วนช่วยรักษาคุณภาพน้ำเพราะเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจราชการส่วนท้องถิ่นในการออกข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อใช้ในการควบคุมการระบายน้ำและบำบัดน้ำเสีย

5. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดระบบการบริหารงานสิ่งแวดล้อม การกระจายอำนาจและกำหนดแนวทางปฏิบัติให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น การตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำตามธรรมชาติและน้ำเสียที่อาจมีผลกระทบต่อแหล่งน้ำ

6. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ควบคุมมลพิษ ควบคุมการผลิตการปล่อยของเสียและการบำบัด

7. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำ เนื่องจากน้ำมัน พ.ศ. 2547 เพื่อป้องกันและขจัดมลพิษทางน้ำอันเนื่องจากน้ำมัน และประสานงานให้การปฏิบัติการขจัดมลพิษทางน้ำเนื่องจากน้ำมันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากกฎหมายดังกล่าวแล้วยังมีข้อบัญญัติเมืองพัทยา เรื่อง การควบคุมและให้บริการบำบัดน้ำเสียในเขตเมืองพัทยา พ.ศ. 2545 ที่ได้ปรับปรุงข้อบัญญัติเมืองพัทยาวาดด้วยการควบคุมและบำบัดน้ำเสียในเขตเมืองพัทยาเพื่อให้เป็นไปตามมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ด้านผู้นำ หรือผู้บริหาร ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลสำคัญที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานของเมืองพัทยา พบว่า เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการบริหารพัฒนาเมือง ดังเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดพันธกิจในการพัฒนาเมืองเพื่อสร้างความยั่งยืน ครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโดยการมีส่วนร่วมและเป็นธรรม และการให้ความสำคัญกับการทำงานแบบบูรณาการความร่วมมือที่ระบุให้หน่วยงาน องค์กร สถาบันท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีการบูรณาการการพัฒนาเชิงพื้นที่และพื้นที่เชื่อมโยง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการ

กำกับติดตามอย่างเข้มข้น เพื่อให้เมืองพัทยาเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง (High performance organization)

อย่างไรก็ดี ในช่วงการศึกษานี้ผู้บริหารเมืองพัทยามีที่มาจากประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกสภาเมืองพัทยาและผู้บริหารเมืองพัทยาเป็นการชั่วคราว พ.ศ. 2559 ซึ่งไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560) ที่บัญญัติในมาตรา 252 ว่า “สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง ผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้ง หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น หรือในกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษจะให้มาโดยวิธีอื่นก็ได้ แต่ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าในทางการเมืองรัฐบาลมีอำนาจสั่งการ ควบคุมเปลี่ยนแปลง หรือควบคุมการปฏิบัติงานของเมืองพัทยา ซึ่งขัดกับหลักการกระจายอำนาจและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นดังเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ดังคำให้สัมภาษณ์จากปลัดเมืองพัทยา ว่า

“นายกเป็นคนมีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ทั้งมีประสบการณ์และมีเครือข่ายที่ช่วยในการบริหารงาน การติดต่อขอการสนับสนุนเป็นไปได้ดี แต่เมื่อท่านมีที่มาจากการแต่งตั้ง ก็จะไม่อยากขับเคลื่อนงานนโยบายที่ต้องระวังเรื่องข้อกฎหมายต่าง ๆ งานที่ปฏิบัติจะเน้นไปที่การแก้ปัญหา การจัดระเบียบพื้นที่ ซึ่งก็มีผลต่อการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนพัฒนาเมือง” (ปลัดเมืองพัทยา, 2565)

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาวิธีการและกระบวนการในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยาที่มีต่อการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ

ด้านวิธีการและกระบวนการจัดการบำบัดน้ำเสีย พบว่า เป็นภาระความรับผิดชอบของสำนักงานช่างสุขาภิบาล ซึ่งแบ่งเป็นส่วนจัดการระบบป้องกันและระบายน้ำ และส่วนจัดการคุณภาพน้ำ โดยเมืองพัทยามีระบบบำบัดน้ำเสียที่เปิดให้บริการอยู่ 2 แห่ง คือ 1) ระบบบำบัดน้ำเสียหาดพัทยา ตั้งอยู่ในซอยวัดหนองใหญ่ ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง และ 2) ระบบบำบัดน้ำเสียหาดจอมเทียน ในซอยวัดบุญญ์กัญจนาราม ตำบล หนองปรือ อำเภอบางละมุง ซึ่งทั้ง 2 แห่ง ดำเนินการโดย บริษัท พรอสเพอร์ โซลูชั่น จำกัด (Prosper Solution) ที่มีความเชี่ยวชาญและมีความพร้อมด้านทรัพยากรสนับสนุนการปฏิบัติงาน โดยการบำบัดน้ำเสียจะเดินเครื่องตลอด 24 ชั่วโมง นอกจากนี้ ก็ใช้ข้อบังคับจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ปลัดเมืองพัทยา ชี้แจงว่า “การแก้ปัญหานอกจากการระดมเครื่องสูบน้ำและแรงสูบน้ำที่ท่วมขัง พร้อมทีมบรรเทาสาธารณภัยที่เข้าไปซ่อมแซม

ล้างทำความสะอาดดินโคลนให้แก่ชุมชน ทางเมืองยังเตรียมบังคับใช้ พ.ร.บ.การขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543 อย่างเคร่งครัด เพราะมีปัญหาจากการถมดินก่อสร้างสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือบางแห่งก็ไม่ได้ขออนุญาต นอกจากนี้ ยังใช้กฎหมายต่าง ๆ เข้าควบคุมเพื่อการแก้ปัญหา”

ด้านกระบวนการจัดการแบบบูรณาการ พบว่า มีการดำเนินงานแบบบูรณาการโดยการประสานความร่วมมือระหว่างเมืองพัทยากับบริษัทเอกชนที่มีความรู้ความชำนาญเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้วิธีประมูลงานราชการ ซึ่งวิธีนี้จะเป็นการทำงานร่วมกันภายใต้การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือเป็นรูปแบบการทำงานที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ (Starting conditions) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจากการยอมรับ เชื่อถือ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ (Institutional design) มีการกำหนดกรอบกฎเกณฑ์การร่วมมือที่จะเอื้ออำนวยให้การทำงานร่วมกันขับเคลื่อนไปได้ แบบการทำงานร่วมกัน (Collaborative process) เพื่อความสำเร็จของงาน การทำงานแบบบูรณาการนี้จากการสัมภาษณ์นายกเมืองพัทยาได้ชี้แจงว่า “การแก้ปัญหาน้ำเสียไม่สามารถทำแบบแยกส่วน เพราะเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงในเรื่องพื้นที่ด้วย การบริหารงานจึงเน้นความร่วมมือในทุกระดับ ทั้งในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรอบ ก็ให้มีการประชุมร่วมเพื่อหารือแนวทางการทำระบบบำบัดน้ำเสีย มีการตั้งทีมงานเพื่อติดตามปัญหา รายงานผลประสานกับคณะกรรมการน้ำแห่งชาติ ในส่วนของประชาชนก็ได้ลงดูแลทุกพื้นที่เพื่อพูดคุยปัญหา ข้อมูลเหล่านี้จะมีความสำคัญในการวางแผนงาน จัดทำงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาย่างเป็นระบบ ส่วนการจัดหาบริษัทที่มีความเป็นมืออาชีพเข้ามาดำเนินการก็เป็นการบูรณาการร่วมกันที่ส่งผลต่อความสำเร็จอย่างเห็นเป็นรูปธรรม”

วัตถุประสงค์ข้อ 3 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเมืองพัทยา

ด้านปัญหา จากการสัมภาษณ์นายกเมืองพัทยาได้ชี้ถึงประเด็นสำคัญของปัญหาว่า “ปัญหานี้เป็นเรื่องการวางระบบท่อในอดีตรื้อไปหลายสิบปี แผนผังตลอดจนขนาดท่อเมื่อไม่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงและการขยายเมือง ตลอดจนจำนวนประชาชนที่เพิ่มมากขึ้น และเมื่อมาคำนวณปริมาณการบำบัดกับปริมาณน้ำเสียที่ปล่อยเข้ามาก็จะเห็นว่าน้ำเสียมีจำนวนมากกว่า การบริหารจัดการแก้ไขก็ต้องใช้แนวทางความร่วมมือ เน้นระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ใช้หลัก 3R เพื่อนำน้ำที่บำบัดแล้วกลับมาใช้ประโยชน์” นอกจากนี้ เมืองพัทยามีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาต่อการบริหารจัดการ ได้แก่

1. สภาพพื้นที่เมืองพัทยาไม่มีลำห้วยไหลผ่านตัวเมืองเพื่อช่วยระบายน้ำ และลักษณะภูมิประเทศของเมืองพัทยาคือเป็นที่ราบและที่ราบชายฝั่ง ซึ่งแนวชายหาดมีชุมชนอยู่อาศัยหนาแน่น จึงเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียและเป็นอุปสรรคต่อการบำบัดน้ำเสียก่อนลงสู่ทะเล
2. ความหนาแน่นและอัตราการเติบโตของเมืองพัทยา ทำให้การวางผังเมืองที่มีมานานไม่เอื้อต่อการบริหารจัดการ

3. ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการทางกฎหมายที่ใช้เป็นการกำหนดข้อห้าม บทลงโทษ แต่ขาดมาตรการเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อควบคุมป้องกัน

4. การประชาสัมพันธ์ การจะเกิดความร่วมมือและมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันจำเป็นต้องให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ต้องจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แสดงความเห็น

5. ปัญหาการเมือง จากการว่างเว้นการเลือกตั้งและการใช้อำนาจแต่งตั้งผู้บริหารเมืองพัทยา ส่งผลต่อความรู้สึกและการมีส่วนร่วม ด้วยประชาชนอาจเห็นว่าผู้นำไม่ได้เป็นตัวแทนที่เป็นไปตามแนวทางการปกครอง

6. วิฤติสถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อการปฏิบัติงานจากภาวะปกติที่องค์การต้องปรับการดำเนินงาน ทั้งงบประมาณของพื้นที่ที่ถูกนำมาใช้เพื่อแก้สถานการณ์โรคระบาดเป็นสำคัญ

แนวทางแก้ไขปัญหา คือ การสร้างความร่วมมือ การสร้างความตระหนักรู้ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่จะพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่สำหรับทุกคน เพื่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและเป็นโอกาสการเติบโตทางเศรษฐกิจ จากความร่วมมือของทุกภาคส่วนและการร่วมกันปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

อภิปรายผล

จากความสำเร็จการบริหารจัดการน้ำเสียในพื้นที่เขตปกครองพิเศษเมืองพัทยา ดังผลวิจัยที่ได้สรุปผลนั้น

ด้านโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ พบว่า การบริหารจัดการน้ำเสียของเมืองพัทยามีการกำหนดโครงสร้างองค์การ มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานที่ปรึกษาที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้การบริหารงานขององค์การมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามการอธิบายโครงสร้างองค์การของ สมคิด บางโม ที่เห็นว่า การจัดโครงสร้างองค์การเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการบริหารงาน เป็นเครื่องมือเบื้องต้นของผู้บริหารในการกระทำตามแผนงาน และเป็นตัวสร้างความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรขององค์การทั้งหมด ทั้งนี้ การที่เมืองพัทยามีโครงสร้างการบริหารที่แตกต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น โดยเป็นไปเพื่อให้มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น การกำหนดลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดโครงสร้างการบริหาร กำหนดที่มาของผู้บริหารล้วนเป็นส่วนสนับสนุนการบริหารจัดการที่ส่งผลดีต่อเมืองพัทยา (สมคิด บางโม, 2553)

ด้านผู้นำ หรือผู้บริหาร พบว่า ผู้นำในทุกระดับทั้งนายกเมืองพัทยา สภาเมืองพัทยา ปลัดเมืองพัทยา รองปลัดเมืองพัทยา ตลอดจนผู้บริหารหัวหน้ากลุ่มงานต่าง ๆ มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาให้เมืองพัทยาพัฒนาเติบโตและเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ และมุ่งสูงการเป็น Smart City

เป็นแหล่งลงทุนระดับ World Class ตามที่กำหนดในกลยุทธ์ของเมืองพัทยา ซึ่งเกิดจากความมีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ และความสามารถของผู้นำในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งนี้ ความมุ่งมั่นและความสามารถของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Ivancevich, J. M. et al. ที่ให้ความเห็นว่า ผู้นำมีความสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ทิศทางที่เหมาะสม การจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำจะต้องมีความรอบรู้หลักการบริหารจัดการที่ดี รู้หลักการจัดการ การใช้ทรัพยากรในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต้องรักษากำลังคนและบรรยากาศของการทำงานให้ดี เพราะความสำเร็จของการบริหารงานเป็นผลมาจากความร่วมมือระหว่างบุคลากรในองค์กร จึงต้องทำหน้าที่บริหารงานทุก ๆ ด้านให้ดำเนินไปด้วยความพร้อมเพรียง มีประสิทธิภาพ (Ivancevich, J. M. et al., 2008) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Khanapsak ที่พบว่า การดำเนินงานของเทศบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่ประสบความสำเร็จมักมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน (Khanapsak, S., 2015) ทั้งนี้ ความสำเร็จในการบริหารจัดการของเมืองพัทยาประการสำคัญพบว่า มาจากผู้นำ (นายกเมืองพัทยา) ที่มีลักษณะเป็นนักบริหารมืออาชีพ ซึ่งเป็นบทบาทของผู้นำที่แสดงออกโดยอิสระและมีผลต่อผู้อื่นหรือสังคม เช่น การตัดสินใจ การจูงใจให้คนทำงาน การแสดงออกทางความคิดการพูด พฤติกรรมทางอารมณ์ การอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม เป็นต้น (บุหงา วชิระศักดิ์มงคล, 2557) ทั้งเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องการบริหารและงานของเมืองพัทยาเป็นอย่างดีจากประสบการณ์การปฏิบัติงานและการเป็นคนในพื้นที่ ส่งผลต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ของเมืองพัทยา และความมุ่งมั่นที่จะทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมเพื่อชุมชน (บุหงา วชิระศักดิ์มงคล, 2557)

การบริหารจัดการ เมืองพัทยามีการบริหารจัดการปัญหาน้ำเสียสอดคล้องกับหลักการบริหาร 4 ประการของ Bartol, et al. คือ มีการการวางแผน (planning) การจัดองค์การ (organizing) การมีผู้นำที่มีความสามารถ และมีการควบคุม (Barol, et al, 1997) สอดคล้องกับความเห็นของ วิโรจน์ สารรัตน์ ที่ให้ความสำคัญของการบริหารว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วิโรจน์ สารรัตน์, 2545)

ด้านวิธีจัดการปัญหาน้ำเสีย มาจากการกำหนดโครงสร้างองค์กร กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีประเด็นยุทธศาสตร์โดยแต่ละยุทธศาสตร์จะแบ่งแยกความรับผิดชอบ ทำให้มีการทำงานตามโครงสร้างที่ชัดเจน และมีการมอบหมายการกำกับดูแล ใช้การสร้างความร่วมมือมีโครงการสร้าง Application เพื่อรายงานปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การพัฒนา Application ในการให้บริการประชาชน และนโยบายขยายหน่วยพื้นที่เร็วเพื่อเข้าถึงปัญหาได้อย่างทันท่วงที

มี Call Center ให้ประชาชนแจ้งเหตุ และเมื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์ก็จะส่งมอบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปแก้ปัญหา มีการติดตามประเมินผลและเก็บข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางาน

กระบวนการบริหารจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ พบว่า เมืองพัทยาให้ความสำคัญของการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการบริหารราชการเมืองพัทยาต่างให้ความสำคัญในเรื่องนี้ และในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้มีข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานแบบบูรณาการในจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด ไว้ในมาตรา 52 วรรคสาม มาตรา 53/1 และมาตรา 53/2 สรุปว่าเพื่อประโยชน์ใน การบริหารแบบบูรณาการในจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด ให้จังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดยื่นคำขอจัดตั้งงบประมาณได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ในกรณีนี้ให้ถือว่าจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัดเป็นส่วนราชการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ โดยให้จังหวัดจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในจังหวัด และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551 มีข้อกำหนดให้จังหวัด ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ ที่มีสำนักงานอยู่ในพื้นที่จังหวัดและได้รับเงินงบประมาณเป็นการเฉพาะเพื่อดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด มีหน้าที่ต้องจัดทำบันทึกความร่วมมือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) กำหนด ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครใจให้ความ ร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการตามแผนพัฒนาจังหวัดและแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัด และมาตรา 11 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) โดยความใน (3) กล่าวว่า ส่งเสริม ประสานความร่วมมือการพัฒนาระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเอกชน เพื่อสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการลงทุนและชักชวนภาคธุรกิจเอกชนมาลงทุนในจังหวัด และให้มีการพัฒนาให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืน (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551, 2551)

การปฏิบัติงานแบบบูรณาการและการมีส่วนร่วมของเมืองพัทยานั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ถิรวดี บุรีกุล ที่ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ ซึ่งเมืองพัทยาได้ใช้การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ กำหนดให้มีการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป้าหมายความสำเร็จ (ถิรวดี บุรีกุล, 255) สอดคล้องกับแนวคิดของ Ansell. et al. ที่กล่าวว่า รูปแบบการทำงานร่วมกันสามารถอธิบายได้จากปัจจัยสำคัญ 3

ประการ คือ 1) เงื่อนไขที่ก่อเกิดความร่วมมือ (Starting conditions) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความยอมรับเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน 2) การจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ (institutional design) เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดกรอบกฎเกณฑ์การร่วมมือกันทำงาน และ 3) บทบาทผู้นำ (Ansell. et al, 2008)

โดยภาพรวมจะเห็นได้ว่า การบูรณาการการทำงานร่วมกัน (Collaborative governance) เป็นการทำงานแบบร่วมมือในหลายระดับ มีความสัมพันธ์ในลักษณะประสานและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งเมืองพัทยาได้ใช้ในการแก้ปัญหาหนี้เสียนี้ ทำให้ส่งผลต่อความสำเร็จสอดคล้องกับการศึกษาของ ทศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์ เรื่อง การพัฒนาระบบบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน ในการจัดการน้ำของจังหวัดชัยนาท พบว่า แนวทางการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีการกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับผู้ใช้ทรัพยากร กำหนดกฎระเบียบการใช้และดูแลน้ำ มีกระบวนการส่งเสริมการให้ผู้ใช้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมตัดสินใจ มีกลไกการติดตามกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ มีกระบวนการลงโทษอย่างเป็นขั้นตอนจากเบาไปหาหนัก และมีกลไกจัดการความขัดแย้ง (ทศนีย์ ปิ่นสวัสดิ์, 2562) และสอดคล้องกับการศึกษาของ จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ และคณะ ที่ศึกษาเรื่องการค้าหน่วัตถุกรรมเชิงยุทธศาสตร์และการบริหารการพัฒนา เพื่อผลักดันให้เมืองพัทยาเป็นเมืองชั้นนำระดับโลก ซึ่งพบว่า เมืองพัทยามีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างมากส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารของภาครัฐและอีกส่วนหนึ่งเพราะภาคเอกชนมีส่วนสนับสนุนและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เมืองพัทยามีความพร้อมและสามารถพัฒนาอย่างมาก (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ และคณะ, 2563)

แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำเสีย จะต้องให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะเกิดขึ้น สร้างความร่วมมือ และบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพราะปัญหาสิ่งแวดล้อมจะส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ดังที่ จำลอง โพธิ์บุญ ได้กล่าวถึงการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชน (urban environmental management) ว่าเป็นกระบวนการในการสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สภาพแวดล้อมภายในเมืองและชุมชนดีขึ้นเป็นที่น่าสนใจ มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เหมาะสม และยั่งยืน (จำลอง โพธิ์บุญ, 2544) ตลอดจนพยายามลดหรือกำจัดมลพิษต่าง ๆ ให้หมดหรือน้อยลง ซึ่งการบริหารที่ดีนั้นจะนำไปสู่ความสำเร็จได้นั้นจะต้องยึดหลักการสำคัญ ได้แก่ 1) หลักนิติธรรม คือ การตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม 2) หลักคุณธรรม คือ การยึดมั่นแนวทางที่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาไปพร้อมกัน 3) หลักความโปร่งใส คือ การปรับปรุงกลไกการทำงานให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน 4) หลักความมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการ

ตัดสินใจปัญหา ตลอดจนการแสดงประชามติหรืออื่น ๆ 5) หลักความรับผิดชอบ คือ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และร่วมกันในการแก้ปัญหา และ 6) หลักความคุ้มค่า คือ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม วรรณคดีให้รักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542, 2542)

นอกจากนี้ ควรยึดหลักการจัดการปัญหาน้ำเสีย การบำบัดน้ำเสียที่มีแนวทางการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ 1) ประเมินสภาพปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหาน้ำเสียในสภาพที่เป็นอยู่ 2) คาดการณ์ความรุนแรงของปัญหาที่จะเกิดขึ้นและวางแผนการจัดการน้ำเสีย 3) กำหนดเป้าหมาย รูปแบบ แนวทาง และวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาและป้องกันปัญหาที่จะเพิ่มขึ้น 4) ดำเนินการตามวิธีการที่ได้กำหนดและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และ 5) กำกับและติดตามตรวจสอบให้ระบบการจัดการน้ำเสียเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (อานาจ เจริญศิลป์, 2543)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ด้านวิธีการกระบวนการจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการ แม้ภาพรวมการดำเนินงานของเมืองพัทยาบริหารจัดการที่ดี ทั้งการจัดโครงสร้างองค์การ การกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ โดยคณะผู้บริหารเมืองพัทยามีคุณลักษณะผู้นำที่ดี เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการแก้ปัญหาโดยใช้การบูรณาการการทำงานร่วมกันทั้งจากภายในภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนประชาชน การบริหารจัดการต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความชัดเจน โปร่งใส ทั้งด้านวิธีการและกระบวนการจัดการบำบัดน้ำเสียแบบบูรณาการนั้น กระบวนการจัดการบำบัดน้ำเสียของเมืองพัทยาได้ดำเนินงานสอดคล้องกับแนวทางการบูรณาการการทำงานอย่างชัดเจน มีเป้าประสงค์ที่เน้นเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา และในยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองพัทยา อย่างไรก็ดี เมืองพัทยายังควรเพิ่มช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ให้มากขึ้น ควรใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพราะการใช้ FACEBOOK หากผู้รับสื่อไม่ได้ติดตามดูก็จะไม่ทราบข้อมูล ทั้งควรให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (ขณะการศึกษานี้ผู้บริหารมาจากการแต่งตั้ง) เพื่อให้ผู้บริหารเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ และการแก้ปัญหาประสบความสำเร็จมากขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาน้ำเสีย เช่น ปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาผังเมือง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพราะต่างส่งผลเชื่อมโยงกัน

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างบูรณาการ เพราะการแก้ปัญหาน้ำเสียไม่สามารถศึกษาวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ครอบคลุมหรือมีความสมบูรณ์ได้ทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2561). การบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่เมืองพัทยา นำร่องแก้ปัญหาน้ำเสียชายหาดท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 22 พฤษภาคม 2564 จาก <http://ecap.pcd.go.th/public/property-2.php?id=4>
- จักรกฤษณ์ นรินดีผดุงการ และคณะ. (2563). การค้นหาวัดกรรมเชิงยุทธศาสตร์และการบริหารการพัฒนาเพื่อผลักดันให้เป็นเมืองชั้นนำระดับโลก. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 9(1), 64-83.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2544). การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง. ใน เอกสารประกอบการสอนวิชา จส. 721 การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เดลินิวส์. (13 มีนาคม 2555). ดันพัทยาขึ้นบัญชีเมืองหนึ่ง. เดลินิวส์ ฉบับที่ 22, 797, หน้า 22.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (255). การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทัศนีย์ ปันสวัสดิ์. (2562). การพัฒนาระบบบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคประชาชน ในการจัดการน้ำของจังหวัดชัยนาท. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(37), 15-28.
- บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 27 กรกฎาคม 2564 จาก http://office.nu.ac.th/edu_teach/ASS/Download/vchk-B1
- ปลัดเมืองพัทยา. (25 กุมภาพันธ์ 2565). วิธีการและกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารเมืองพัทยา. (ศุภัทรา อำนวยสวัสดิ์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. 2551. (2551). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 137 ก.
- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พุทธศักราช 2521. (2521). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 95, ตอน 120 ก ฉบับพิเศษ.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- รุ่งระวี วีระเวสส์. (2559). ศักยภาพการแข่งขันการท่องเที่ยวของเมืองพัทยาในตลาดโลก : วิเคราะห์ด้วยดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 10(1), 260-268.

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษาไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3), กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พิสุทธิ์.
- สมคิด บางโม. (2553). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาพัฒน์.
- อำนาจ เจริญศิลป์. (2543). การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- Ansell, et al. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Barol, et al. (1997). *Management*. (2nd ed), New York: McGraw-Hill.
- Ivancevich, J. M. et al. (2008). *Organizational behavior and management*. (8th ed.), Boston: McGraw-Hill.
- Khanapsak, S. (2015). Customer Satisfaction with the Services of Local Administration, for the Fiscal Year 2014. *Inthaninthaksin Journal*, 10(1), 35-51.
- Pattaya City. (2012). Pattaya City Hall. Retrieved May 2, 2021, from <http://www.pattaya.go.th>

การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อ
ความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ในการท่องเที่ยวประเทศไทย*
DEVELOPMENT OF A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL FACTORS
AFFECTING THE LOYALTY OF FOREIGN TOURISTS
TOWARDS TOURISM IN THAILAND

ชยพล ฉัตรชัยเดช

Chayapol Chatchaidet

สุรีย์ เข้มทอง

Suree Khemthong

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมารัตน์

Sukhothai Thammathirat University, Thailand

E-mail: chaya191@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย เกี่ยวกับภาพลักษณ์ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจและความภักดี 2) ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจที่มีต่อความภักดี 3) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม และ 4) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของทั้งนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิที่มีสัดส่วน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรป จำนวน 600 คน ใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเบี่ยงเบน และความถี่เชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุป ผลการศึกษา พบว่า 1) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ยุโรป มีมุมมองต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย แตกต่างกันด้านรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ชาวเอเชียรับรู้คุณค่าและพึงพอใจมากกว่าชาวยุโรป 2) ภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางและความคาดหวังคุณภาพการบริการ มีอิทธิพล

* Received 8 June 2022; Revised 29 June 2022; Accepted 30 June 2022

ทางตรง และทางอ้อม คือ การรับรู้คุณค่าและความพอใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($p\text{-Value} > 0.05$ ค่า $GFI > 0.95$) และ 4) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($p\text{-Value} > 0.05$ ค่า $GFI > 0.95$)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, ปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดี, นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

Abstract

The objectives of this research article were: 1) study compare the point of views about Asian and European tourists on travel destinations in Thailand, according to image of service quality expectations; value recognition satisfaction and loyalty, 2) study analyze the direct and indirect influences between the images of service quality expectations; value recognition and satisfaction with loyalty ,3) developed a causal relationship model for factors affecting overall foreign tourist loyalty, and 4) developed a causal relationship model for factors affecting the loyalty of both Asian and European tourists to Thailand tourism. The study was mix research method such as quantitative research by using a questionnaire , stratified randomized sampling group Asian and European tourists of 600 people. By using LISREL technique for analyzed frequency, percentage, mean, standard deviation, Skewness, Kurtosis. And qualitatively of a specific randomized interview was used. The informants was foreign tourists of 10 people, content analysis and summary. The study was found that: 1) Asian and European tourists have point of views on tourism in Thailand different in terms of value perception and satisfaction, statistically significant at the 0.05 level; it was found that Asians are more valued and satisfied than Europeans, 2) Destination image and service quality expectations both had a direct influence and indirectly impacts are perception of value and satisfaction, statistically significant at the 0.05 level, 3) causal relationship model for factors affecting overall foreign tourist loyalty to the empirical data ($p\text{-Value} > 0.05$ and $GFI > 0.95$) and 4) The causal relationship model for Asian and European tourists conformed to the empirical data ($p\text{-Value} > 0.05$ and $GFI > 0.95$).

Keywords: Developing Model, Casual Relationship, Factors Affecting Loyalty, Foreign Tourists

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รัฐบาลไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันต่างให้ความสำคัญและกำหนดเป็นยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในปี 2562 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้กำหนดแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562 ภายใต้กรอบแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) ด้วยการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยว โดยรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับและเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง มุ่งพัฒนาธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าเพิ่มมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยว 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม 2) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ 3) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย 4) การท่องเที่ยวทางน้ำ และ 5) การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) โดยมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นโยบายรัฐบาลและทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ: โมเดลประเทศไทย 4.0 แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 และแผนวิสาหกิจ ททท. พ.ศ.2560 - 2564 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2562 - 2564) หัวใจของแผนปฏิบัติการดังกล่าว มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืน ด้วยการเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สมดุลและทั่วถึงผ่านการนำเสนอคุณค่าของการท่องเที่ยวประเทศไทย ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ทรงคุณค่า (Value for Experience) และเปิดมุมมองใหม่ให้กับชีวิต (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

จากอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทยและใช้ประโยชน์จากข้อมูลและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจ และความหลากหลายของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ รวมทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริมการตลาด การใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้เอื้อต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและเศรษฐกิจต่อเนื่อง เพื่อกระจายโอกาสสร้างรายได้ไปสู่ชุมชน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) การสัมผัสเสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น ภายใต้การดำเนินงานบนฐานข้อมูลอย่างมีนวัตกรรมรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนหรือท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายในปี 2562 คาดว่าประเทศไทยจะยังคงรักษารักรอันดับ 1 ใน 4 ของประเทศที่สร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวสูงสุดของโลก โดยการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์จริง Thai Unique Local Experience ผ่านแคมเปญ “Amazing Thailand: Open to the New Shades” โดยนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ไม่เหมือนที่ไหนในโลกสัมผัสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา แต่ยังคงกลิ่นอายความเป็นไทยอย่างสมบูรณ์

คนท้องถิ่นพร้อมแบ่งปันและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง จากสถิตินักท่องเที่ยวระหว่างประเทศของไทย ปี 2561 จำนวน 38,178,194 คน และปี 2562 จำนวน 39,916,251 คน กรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทั้งนี้ในปี 2561 กลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก มีสูงถึงร้อยละ 68.03 รองลงมาเป็นกลุ่มประเทศยุโรป ร้อยละ 17.71 และอเมริกา ร้อยละ 4.19 ขณะที่ปี 2562 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังเป็นชาวเอเชียตะวันออก เช่นเดิม คิดเป็นร้อยละ 68.62 รองลงมาเป็นชาวยุโรป ร้อยละ 16.82 เอเชียใต้ ร้อยละ 6.01 และอเมริกา ร้อยละ 4.09 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีแนวโน้มเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยขยายตัวเพิ่มมากขึ้น นำมาซึ่งรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจำนวนมหาศาล จึงเกิดสถานการณ์การแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดนักท่องเที่ยว กลยุทธ์การตลาดที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การรักษาไว้ซึ่งลูกค้าเก่า (Customer Retention) หรือนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เคยเดินทางมายังประเทศไทย โดยการสร้างความภักดีให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันอย่างลึกซึ้งในแหล่งท่องเที่ยว อันนำมาสู่ความต้องการที่จะกลับมาท่องเที่ยวในอนาคต หรือการแนะนำบุคคลรอบข้างให้เข้ามาท่องเที่ยว ความภักดี จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของการตลาดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Dean, D. & Suhartanto, D., 2019); (Lv, X. & McCabe, S., 2020)

ดังนั้น ความสำคัญของความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวตามแนวคิดของ โมนิกาและเลนา ได้ชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสิ่งที่สำคัญ นอกเหนือจากการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามที่มีอยู่จริงแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องทำการศึกษาลึกลงไปกว่านั้นให้เกิดความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยวด้วย หากสามารถสร้างความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวได้แล้วจะทำให้หน่วยงานภาครัฐลดต้นทุนในการประชาสัมพันธ์ลงได้อย่างมาก โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มเดิมที่ประทับใจเป็นผู้ช่วยในการชักจูงบุคคลรอบข้างกลับมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (Monica, H. & Lena, L. M., 1998) เช่นเดียวกับแนวคิดของโอลิเวอร์ ชี้ให้เห็นว่า ความจงรักภักดีส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวในระยะยาวได้ สามารถทำให้ลดต้นทุนในการพัฒนาทุกอย่างลงได้ อย่างต่อเนื่อง เพราะนักท่องเที่ยวที่จงรักภักดีต่อสถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นผู้ที่ช่วยลดความสะอาด สภาพแวดล้อม และความสมบูรณ์ของแหล่งท่องเที่ยวแทนหน่วยงานภาครัฐ และคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี (Oliver, R. , 1999) ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวยุค 4.0 ที่ส่งเสริมให้ทั่วโลกพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมุ่งสู่คุณค่าสูง ซึ่งเป็นกลไกของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ในการส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศ ด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย (Bangkokbiznews, 2020) จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติ ในการท่องเที่ยวประเทศไทย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยขยายตัวเพิ่มมากขึ้น นำมาซึ่งรายได้จากภาคการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และสร้างกลยุทธ์การตลาดอันนำมาสู่ความต้องการที่จะกลับมาท่องเที่ยวในอนาคต หรือการแนะนำบุคคลรอบข้างให้เข้ามาท่องเที่ยว ตลอดจนเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ในเชิงนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจและความภักดี
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจที่มีต่อความภักดี
3. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม
4. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของทั้งนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและชาวยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย คือ เป็นการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ได้แก่ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิที่มีสัดส่วน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง
2. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์
 - 2.1 ประชากร (Population) คือ นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชียและยุโรป อายุ 18 ปี ขึ้นไป ที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งชายและหญิง ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวระหว่างประเทศของไทย ในปี 2562 พบว่า มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 39,916,251 คน แยกเป็นกลุ่มชาวเอเชีย จำนวน 33,204,160 คน และกลุ่มชาวยุโรปจำนวน 6,712,091 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)
 - 2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษ ได้ มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิงที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชียและยุโรป จำนวน 300 คน และ 2) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นที่เข้ามาท่องเที่ยวประเทศไทยช่วงสถานการณ์แพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด 19 จำนวน 300 คน จำนวนทั้งหมด 600 คน กำหนด

ค่าความเชื่อมั่นในการศึกษาครั้งนี้ 95% โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ และใช้หลักการวิเคราะห์สถิติประเภทพหุตัวแปรสมการโครงสร้าง (Grace, J. B., 2008)

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชีย และ 2) นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวยุโรป กลุ่มละ 5 คน จำนวนทั้งสิ้น 10 คน โดยกำหนดเกณฑ์คือ นักท่องเที่ยวที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีประสบการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทยมากกว่า 2 ครั้ง เคยพักค้างคืนไม่น้อยกว่า 5 คืน และยินดีให้ข้อมูล

3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เชิงปริมาณใช้แบบสอบถามซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวประเทศไทย ด้านภาษา ด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 - 1.00 (บุญชุม ศรีสะอาด, 2556) ค่าที่ได้ 0.89 ถือว่าผ่านเกณฑ์ ต่อจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, L. J., 1990) เท่ากับ 0.96 และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แบ่งเป็น 7 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน (Checklist) 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง 3) ความคาดหวังคุณภาพการบริการ 4) การรับรู้คุณค่า 5) ความพึงพอใจ และ 6) ความภักดีของนักท่องเที่ยว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert, R., 1967) โดยแบ่งช่วงของคะแนน ได้แก่ 1 หมายถึง น้อยที่สุด 2 หมายถึง น้อย 3 หมายถึง มีปานกลาง 4 หมายถึง มาก และ 5 หมายถึง มากที่สุด และ 7) ข้อเสนอแนะ และเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการตรวจสอบสามเส้าความเที่ยงตรง และความถูกต้องของเนื้อหา แบ่งเป็น 5 ตอน คือ 1) ภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง 2) ความคาดหวังคุณภาพการบริการ 3) การรับรู้คุณค่า 4) ความพึงพอใจ และ 5) ความภักดีของนักท่องเที่ยว

4. ด้านการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเอง แบ่งวิธีการออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เชิงปริมาณสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจ และความภักดี โดยใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจ และความภักดี โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (SEM) ด้วยวิธีการ Maximum Likelihood ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า เบ้ และความ โด่ง โดยสรุปค่า χ^2/df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, CFI ว่าค่าดัชนีเหล่านี้มีเกณฑ์ยอมรับได้ คือ โมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูล

เชิงประจักษ์ในระดับดีเมื่อค่า χ^2 / df น้อยกว่า 2.00 ($\chi^2 / df < 2.00$), ระดับดีเมื่อค่า RMSEA น้อยกว่า 0.05 (RMSEA < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า SRMR น้อยกว่า 0.05 (SRMR < 0.05), ระดับดีเมื่อค่า GFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (GFI $\geq$ 0.95), ระดับดีเมื่อค่า AGFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 (AGFI $\geq$ 0.90) และระดับดีเมื่อค่า CFI มากกว่าหรือเท่ากับ 0.95 (AGFI $\geq$ 0.95) และเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลพรรณนาเชิงเนื้อหา และสรุปภาพรวม

ผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจและความภักดี พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรป มีความคิดเห็นแตกต่างกันในด้านการรับรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาวเอเชีย และชาวยุโรป

ตัวแปร	ชาวเอเชีย n = 300		ชาวยุโรป n = 300		รวม n = 600		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง (Destination Image: DI)	4.27	0.52	4.24	0.50	4.25	0.51	0.79	0.43
- ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก (DI_5)	4.51	0.52	4.52	0.55	4.52	0.54	- 0.25	0.81
- ด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไป (DI_1)	3.92	0.76	3.96	0.69	3.94	0.72	- 0.75	0.45
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (DI_3)	4.42	0.60	4.36	0.61	4.39	0.60	1.27	0.20
2. ความคาดหวังคุณภาพการบริการ (Expected Service Quality: ESQ)	4.28	0.56	4.26	0.55	4.27	0.55	0.46	0.64
- ด้านการจัดการของสถานประกอบการ (ESQ_2)	4.44	0.60	4.38	0.62	4.41	0.61	1.21	0.23
- ด้านสมรรถนะของผู้ให้บริการ (ESQ_1)	4.31	0.61	4.28	0.63	4.29	0.62	0.76	0.45
- ด้านระบบและขั้นตอนการบริการ (ESQ_3)	4.03	0.86	4.13	0.94	4.08	0.90	- 1.29	0.20
3. การรับรู้คุณค่า (Perceived Value: PV)	4.38	0.62	4.24	0.66	4.30	0.65	2.30*	0.02*
- ด้านเวลา (PV_2)	4.52	0.67	4.38	0.72	4.45	0.70	2.41*	.02*
- ด้านราคา (PV_1)	4.36	0.66	4.25	0.72	4.31	0.69	1.81	0.07
4. ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (Tourist Satisfaction: TS)	4.36	0.62	4.24	0.67	4.30	0.65	2.30*	0.02*
- ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (TS_4)	4.44	0.67	4.33	0.77	4.39	0.72	1.76	0.08
- ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (TS_1)	4.42	0.67	4.32	0.75	4.37	0.71	1.61	0.11
- ด้านกิจกรรมที่จัดในแหล่งท่องเที่ยว (TS_3)	4.37	0.76	4.25	0.76	4.31	0.76	1.82	0.07

ตัวแปร	ชาวเอเชีย		ชาวยุโรป		รวม		t	Sig.
	n = 300		n = 300		n = 600			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
5. ความภักดีนักท่องเที่ยว (Tourist Loyalty: TL)	4.58	0.55	4.51	0.62	4.55	0.59	1.45	0.15
- ด้านความเต็มใจในการแนะนำต่อ (TL_2)	4.64	0.53	4.57	0.63	4.59	0.60	1.50	0.13
- ด้านความตั้งใจกลับมาเที่ยวซ้ำ (TL_1)	4.53	0.63	4.46	0.69	4.50	0.66	1.31	0.19
รวมทั้งสิ้น	4.39	0.50	4.32	0.52	4.35	0.51	1.68	0.09

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ในแต่ละด้านมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่ามากที่สุดคือ ด้านบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก (DI_5) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่ามากที่สุดคือ ด้านการจัดการของสถานประกอบการ (ESQ_2) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ด้านการรับรู้คุณค่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่ามากที่สุดคือ ด้านเวลา (PV_2) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$)

4. ด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่ามากที่สุดคือ ด้านที่พักในแหล่งท่องเที่ยว (TS_4) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

5. ด้านความภักดีนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.55$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.58$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.51$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่ามากที่สุดคือ ด้านความเต็มใจในการแนะนำต่อ (TL_2) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.59$) นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.64$) ชาวยุโรป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.57$)

จากการการศึกษาเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชีย และชาวยุโรป โดยภาพรวมสรุปได้ว่า

1. ด้านภาพรวมแบบรวมกลุ่ม พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรป มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการรับรู้คุณค่า (ค่า t เท่ากับ 2.30 ค่า Sig เท่ากับ 0.02) และด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (ค่า t เท่ากับ 2.30 ค่า Sig เท่ากับ 0.02) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านการรับรู้คุณค่าและด้านความพึงพอใจมากกว่าชาวยุโรป

2. ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรปต่อด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางที่แตกต่างกันในด้านสถานบันเทิงยามค่ำคืนที่มีสีสัน (ค่า t เท่ากับ 2.05 ค่า Sig เท่ากับ 0.04) งานศิลปะและงานฝีมือท้องถิ่นที่สวยงาม (ค่า t เท่ากับ 1.96 ค่า Sig เท่ากับ 0.05) พิพิธภัณฑ์และนิทรรศการที่น่าสนใจ (ค่า t เท่ากับ 2.50 ค่า Sig เท่ากับ 0.01) และสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมราคาสมเหตุผล (ค่า t เท่ากับ 2.41 ค่า Sig เท่ากับ 0.02) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางมากกว่าชาวยุโรป

3. ด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรปต่อด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการที่แตกต่างกันในด้านเจ้าหน้าที่ด้านตรวจคนเข้าเมือง (ค่า t เท่ากับ -1.97 ค่า Sig เท่ากับ 0.05) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการมากกว่าชาวยุโรป

4. ด้านการรับรู้คุณค่า พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรปต่อด้านการรับรู้คุณค่าที่แตกต่างกันโดยเฉพาะการรับรู้คุณค่าในประเด็นคุ้มค่ากับเวลาที่สูญเสียไป (ค่า t เท่ากับ 2.38 ค่า Sig เท่ากับ 0.02) และคุ้มค่ากับประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว (ค่า t เท่ากับ 2.16 ค่า Sig เท่ากับ 0.03) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านการรับรู้คุณค่ามากกว่าชาวยุโรป

5. ด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรปต่อด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว (ค่า t เท่ากับ 2.80 ค่า Sig เท่ากับ 0.01) และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (ค่า t เท่ากับ 2.34 ค่า Sig เท่ากับ 0.02) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยวมากกว่าชาวยุโรป

6. ด้านความภักดีนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรป ต่อต้านความภักดีนักท่องเที่ยว ที่แตกต่างกันในด้านต้องการกลับมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมที่เคยทำ (ค่า t เท่ากับ 3.10 ค่า Sig เท่ากับ 0.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านความภักดีนักท่องเที่ยว มากกว่าชาวยุโรป

ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลว่า “ประเทศไทยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่ยอดเยี่ยม ผู้คนในท้องถิ่นเป็นมิตรและคุ้มค่าเงินสำหรับนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมให้ทำมากมาย อาหารไทยก็ยอดเยี่ยมเช่นกัน” (นักท่องเที่ยวชาวตุรกี, 2564)

“คนไทยเป็นมิตร ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปลอดภัยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออาสาสมัครตำรวจช่วยอำนวยความสะดวกในการข้ามถนนในแหล่งท่องเที่ยวให้ปลอดภัย” (นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น, 2564)

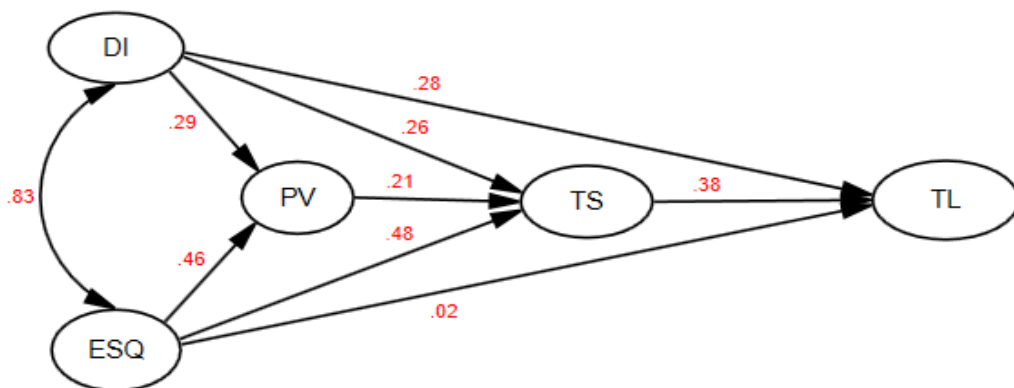
และ “ได้สัมผัสความน่าตื่นตาตื่นใจของอาหารวัฒนธรรมและผู้คนในประเทศไทย อยากเดินทางมาประเทศไทยบ่อย ๆ ประสบการณ์ท่องเที่ยวในประเทศไทยควรค่าแก่การกลับมาอีกครั้งและคุ้มค่าที่จะบอกเพื่อนและครอบครัวให้เดินทางมาเที่ยวที่ประเทศไทย” (นักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส, 2564)

การศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพ การบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจที่มีต่อความภักดี พบว่า

1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง (DI) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.29 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) เท่ากับ 0.32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.06 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.26) และมีอิทธิพลโดยรวมต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) เท่ากับ 0.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.12 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.28) และด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ (ESQ) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) เท่ากับ 0.58 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.10 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.48) และมีอิทธิพลโดยรวมต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) เท่ากับ 0.25 อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ

0.22 ผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) ที่มีค่ามากกว่าอิทธิพลทางตรง (0.02) ดังภาพที่ 1

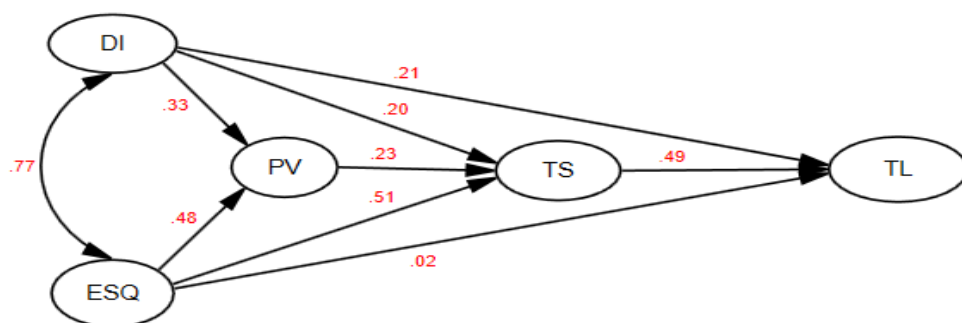
Chi-square = 70.243 ; df = 53 ; Relative Chi-square = 1.325 ; p-value = .057
GFI = .986 ; NFI = .991 ; TLI = .995 ; CFI = .998 ; RMSEA = .023 ; RMR = .007

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL)
ชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย

จากโมเดลสมการโครงสร้างมีค่า R^2 เท่ากับ 0.52, 0.76 และ 0.42 แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้คุณค่า (PV) ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) และความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) ชาวต่างชาติ โดยรวม ได้ร้อยละ 52, 76 และ 42 ตามลำดับ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.32 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square = 70.24, df = 53, p-value = 0.057, GFI = 0.98, NFI = 0.99, RMR = 0.007, RMSEA = 0.023, CFI = 0.99 และ TLI = 0.99 จึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.76 โดยทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($0.4 < r < 0.7$) จะมีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.42 - 0.76

2. นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชีย ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง (DI) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.33 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพึงพอใจ (TS) เท่ากับ 0.27 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.07 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.20) และมีอิทธิพลโดยรวมต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) เท่ากับ 0.34 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.30 ผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) ที่มีค่ามากกว่าอิทธิพลทางตรง (0.21) และด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ (ESQ) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.48 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) เท่ากับ 0.62 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.11 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.51) และมีอิทธิพลโดยรวมต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) เท่ากับ 0.32 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.30 ผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) ที่มีค่ามากกว่าอิทธิพลทางตรง (0.02) และมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.48 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังภาพที่ 2

Chi-square = 69.671 ; df = 56 ; Relative Chi-square = 1.244 ; p-value = .104
GFI = .973 ; NFI = .983 ; TLI = .993 ; CFI = .997 ; RMSEA = .029 ; RMR = .010

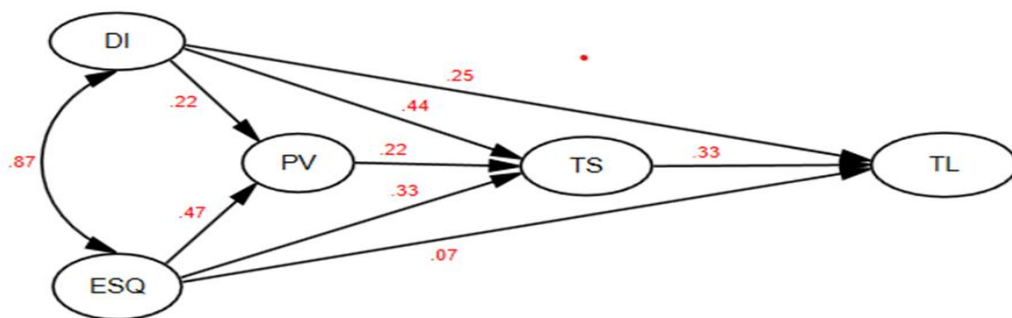
ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) ต่างชาติชาวเอเชียในการท่องเที่ยวประเทศไทย

จากโมเดลสมการโครงสร้างมีค่า R^2 เท่ากับ 0.58, 0.74 และ 0.45 แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้คุณค่า (PV) ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) และความภักดีนักท่องเที่ยว (TL)

ชาวต่างชาติ โดยรวม ได้ร้อยละ 58, 74 และ 45 ตามลำดับ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.24 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square = 69.67, df = 56, p-value = 0.104, GFI = 0.97, NFI = 0.98, RMR = 0.01, RMSEA = 0.029, CFI = 0.97 และ TLI = 0.99 จึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.45 ถึง 0.74 โดยทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($0.4 < r < 0.7$) จะมีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.45 - 0.74

3. นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวยุโรป ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง (DI) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า เท่ากับ 0.22 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีอิทธิพลโดยรวมต่อความพึงพอใจ นักท่องเที่ยว (TS) เท่ากับ 0.49 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.05 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) ที่มีค่าน้อยกว่า อิทธิพลทางตรง (0.44) และมีอิทธิพลโดยรวมต่อความภักดีนักท่องเที่ยว เท่ากับ 0.41 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.16 ผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจ นักท่องเที่ยว (TS) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.25) และด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ (ESQ) มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.47 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีอิทธิพล โดยรวมต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) เท่ากับ 0.43 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) เท่ากับ 0.10 ผ่านตัวแปรการรับรู้คุณค่า (PV) ที่มีค่าน้อยกว่าอิทธิพลทางตรง (0.33) และมีอิทธิพลโดยรวมต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) เท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเป็นลักษณะส่งอิทธิพลทางอ้อม เท่ากับ 0.14 ผ่าน ตัวแปรความรู้คุณค่า (PV) และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) ที่มีค่ามากกว่าอิทธิพลทางตรง (0.07) ดังภาพที่ 3

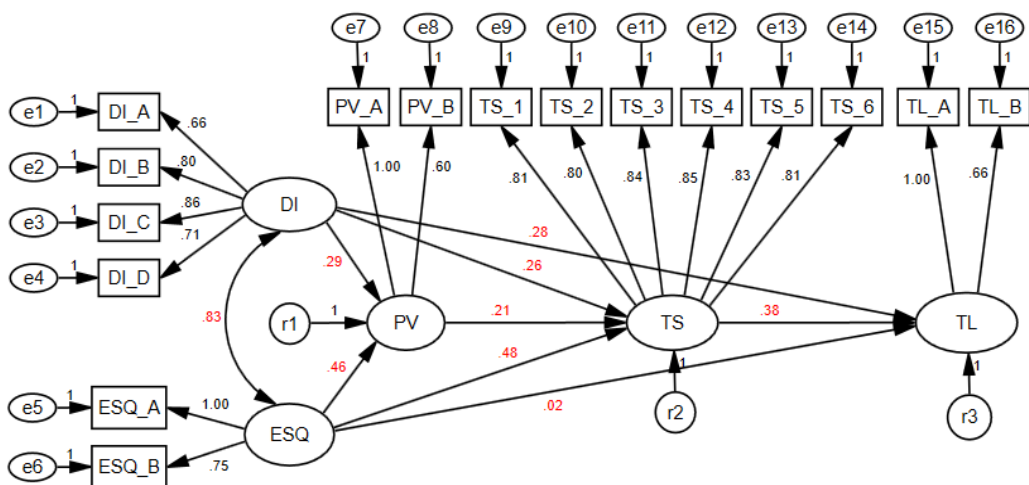
Chi-square = 71.913 ; df = 55 ; Relative Chi-square = 1.308 ; p-value = .063
GFI = .971 ; NFI = .982 ; TLI = .990 ; CFI = .996 ; RMSEA = .032 ; RMR = .013

ภาพที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) ต่างชาติ
ชาวยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทย

จากโมเดลสมการโครงสร้างมีค่า R^2 เท่ากับ 0.45, 0.83 และ 0.39 แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้คุณค่า (PV) ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (TS) และความภักดีนักท่องเที่ยว (TL) ชาวต่างชาติ โดยรวม ได้ร้อยละ 45, 83 และ 39 ตามลำดับ โดยดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 2 ดัชนี RMSEA และ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.05 และดัชนี GFI, AGFI, NFI มีค่ามากกว่า 0.90 มีค่าเข้าใกล้ 1 เมื่อพิจารณาค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.30 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพันธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้แบบจำลองทางเลือก โดยมีค่าสถิติที่คำนวณได้ คือ ค่า Chi-square = 71.91, df = 55, p-value = 0.063, GFI = 0.97, NFI = 0.98, RMR = 0.013, RMSEA = 0.032, CFI = 0.99 และ TLI = 0.99 จึงสรุปได้ว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.39 ถึง 0.83 โดยทุกคู่เป็นความสัมพันธ์แบบมีทิศทางเดียวกัน คือ มีค่าความสัมพันธ์เป็นบวก ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($0.3 < r < 0.8$) จะมีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.39 - 0.83

การพัฒนาารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม พบว่า ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_1) (0.28) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_2) (0.26) และการรับรู้คุณค่า (H_3) (0.29) ยอมรับสมมติฐาน ด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_4) (0.02) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_5) (0.48) และการรับรู้คุณค่า (H_6) (0.46) ยอมรับสมมติฐาน ด้านการรับรู้คุณค่า มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_7) (0.21) ยอมรับสมมติฐาน และด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_8) (0.38) ยอมรับสมมติฐาน ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ยอมรับสมมติฐาน ดังภาพที่ 4

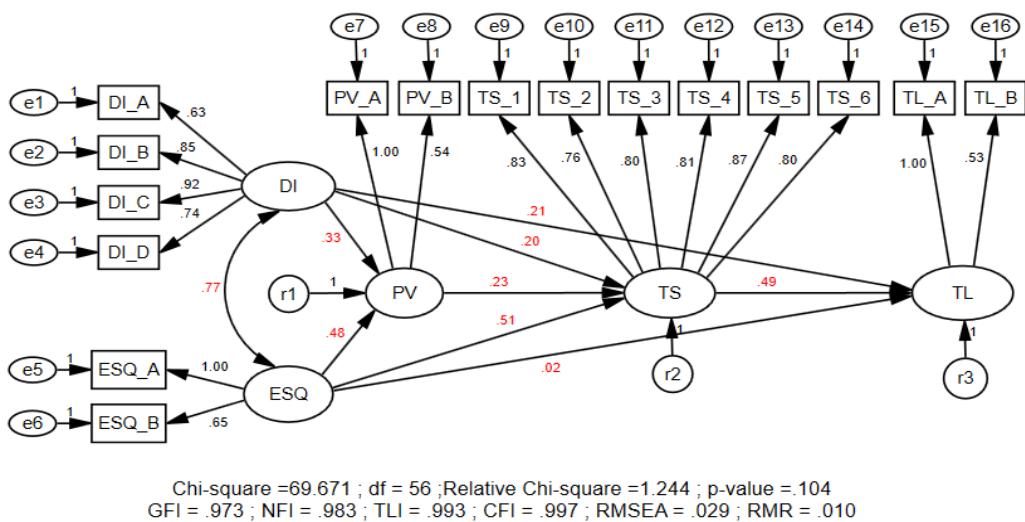
Chi-square = 70.243 ; df = 53 ; Relative Chi-square = 1.325 ; p-value = .057
GFI = .986 ; NFI = .991 ; TLI = .995 ; CFI = .998 ; RMSEA = .023 ; RMR = .007

ภาพที่ 4 การพัฒนาารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม

การพัฒนาแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของทั้งนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและชาวยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทย พบว่า

1. นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย พบว่า มุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชีย และชาวยุโรป ที่มีต่อภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว และความภักดีนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ มีความแตกต่างกัน ยอมรับสมมติฐาน ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_1) (0.21) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่าน ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_2) (0.20) และการรับรู้คุณค่า (H_3) (0.33) ยอมรับสมมติฐาน ด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_4) (0.02) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_5) (0.51) และการรับรู้คุณค่า (H_6) (0.48) ยอมรับสมมติฐาน ด้านการรับรู้คุณค่า มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_7) (0.23) ยอมรับสมมติฐาน และด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_8) (0.49) ยอมรับสมมติฐาน ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาวเอเชียในการท่องเที่ยวประเทศไทย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 5

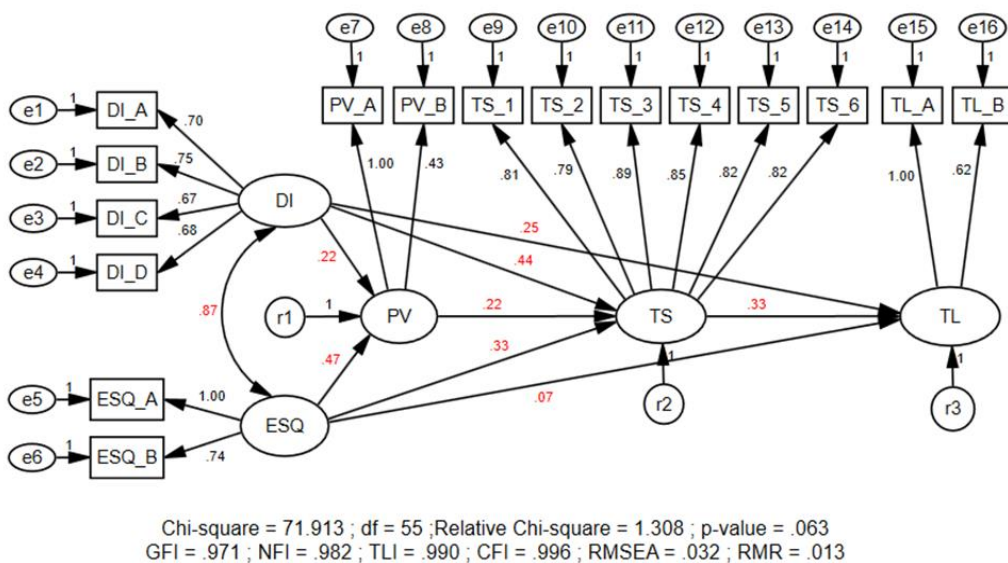

ภาพที่ 5 การพัฒนาแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชีย

2. นักท่องเที่ยวชาวยุโรป พบว่า มุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชีย และชาวยุโรป ที่มีต่อภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว และความภักดีนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติ มีความแตกต่าง

กัน ยอมรับสมมติฐาน ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_1) (0.25) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่าน ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_2) (0.44) และการรับรู้คุณค่า (H_3) (0.22) ยอมรับสมมติฐาน ด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีนักท่องเที่ยว (H_4) (0.07) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่าน ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_5) (0.33) และการรับรู้คุณค่า (H_6) (0.47) ยอมรับสมมติฐาน ด้านการรับรู้คุณค่า มีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจนักท่องเที่ยว (H_7) (0.22) ยอมรับสมมติฐาน และด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของนักท่องเที่ยว (H_8) (0.33) ยอมรับสมมติฐาน ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีนักท่องเที่ยวต่างชาติ ชาวยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ยอมรับสมมติฐาน ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีนักท่องเที่ยวต่างชาติยุโรป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปต่อจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวในประเทศไทย เกี่ยวกับภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจและความภักดี ได้แก่ ด้านภาพรวมแบบรวมกลุ่ม ชาวเอเชียมีมุมมองด้านการรับรู้คุณค่าและด้านความพึงพอใจมากกว่าชาวยุโรป ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง ชาวเอเชียมีมุมมองด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางมากกว่าชาวยุโรป ด้านความ

คาดหวังคุณภาพการบริการ ชาวเอเชียมีมุมมองด้านความคาดหวังคุณภาพบริการมากกว่าชาวยุโรป ด้านการรับรู้คุณค่า ชาวเอเชียมีมุมมองด้านการรับรู้คุณค่ามากกว่าชาวยุโรป ด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ชาวเอเชียมีมุมมองด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยวมากกว่าชาวยุโรป และ ด้านความภักดีนักท่องเที่ยว ชาวเอเชียมีมุมมองด้านความภักดีนักท่องเที่ยว มากกว่าชาวยุโรป ดังที่ Yunus, N. N., et al. ได้กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือทางกายภาพ การตอบสนอง ความเชื่อมั่นและการเอาใจใส่ถือเป็นมิติที่สำคัญของคุณภาพการบริการส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า ซึ่งผลการศึกษาจะสามารถช่วยองค์กรพัฒนาการส่งมอบบริการที่มีคุณภาพสูงให้กับลูกค้า และเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าในการตอบสนองความต้องการที่สำคัญ รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพการบริการในองค์กรดังกล่าวอาจส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในระยะยาว และการประหยัดค่าใช้จ่าย ผลกำไรและส่วนแบ่งการตลาด (Yunus, N. N. et al., 2013)

จากการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจที่มีต่อความภักดี สรุปได้ว่า 1) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม มีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.32 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวเอเชียมีค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.24 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 3) นักท่องเที่ยวต่างชาติชาวยุโรป มีค่าไค - สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.30 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรปมีมุมมองที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางมากกว่าชาวยุโรป ดังที่ พบพร โอทกานนท์ ได้กล่าวถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว และคุณภาพการบริการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันในระดับต่ำ (ค่า Phi = 0.27**, se = 0.06, t-value = 4.56, *p < .05, **p < 0.01) ส่งผลให้คุณภาพการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวในระดับต่ำด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวยุโรปเป็นนักท่องเที่ยวราคาประหยัด ให้ความสำคัญด้านราคามากกว่าคุณภาพ ดังนั้น คุณภาพการบริการจึงส่งผลในระดับต่ำต่อความความพึงพอใจนักท่องเที่ยวและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรป นักท่องเที่ยวชาวอเมริกัน ด้านภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพการบริการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกันในระดับสูง (Phi = 0.80**, se = 0.03, t-value = 25.63, *p < .01) ส่งผลให้คุณภาพการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูงด้วย เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวแบบราคาปานกลางถึงปานกลางค่อนข้างสูง การเลือกซื้อบริการท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายสูงเพื่อจะได้รับคุณภาพการบริการที่ดี (พบพร โอทกานนท์, 2556)

การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม โดยภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางและความคาดหวังคุณภาพการบริการ

ต่างมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจ และมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความภักดี กรณีอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจ และความพึงพอใจมีอิทธิพลทางตรงมากที่สุด ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย มีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($p\text{-Value} > 0.05$ และค่า $GFI > 0.95$) ยอมรับสมมติฐาน ดังที่ กมลเกียรติพงษ์ กล่าวไว้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีการรับรู้ต่อองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ภาพลักษณ์ ทัศนคติ และความพึงพอใจที่มีผลต่อความจงรักภักดีต่อการท่องเที่ยว อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับค่อนข้างมากถึงอย่างมากในทุกปัจจัย โดยมีปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยด้านทัศนคติต่อแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผ่านความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อความจงรักภักดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อความจงรักภักดี ดังนั้น การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวจึงสามารถนำไปประยุกต์ต่อการกำหนดนโยบายเชิงการท่องเที่ยวต่อไป (กมลเกียรติพงษ์, 2563)

การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของทั้งนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและชาวยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทย สรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรป โดยภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางและความคาดหวังคุณภาพการบริการต่างมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจ และอิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านการรับรู้คุณค่าและความพึงพอใจ เนื่องจากนักท่องเที่ยวชาวเอเชีย และชาวยุโรปต่อต้านความภักดีนักท่องเที่ยว ที่แตกต่างกันในด้านต้องการกลับมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมที่เคยทำ โดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านความภักดีนักท่องเที่ยว(คว่มากกว่าชาวยุโรป ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีนักท่องเที่ยวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย มีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($p\text{-Value} > 0.05$ และค่า $GFI > 0.95$) ยอมรับสมมติฐาน ดังที่ นภาพร จันทร์ฉาย และคณะ กล่าวไว้ว่า อิทธิพลรวมของตัวแปรแฝงในโมเดลที่พัฒนาขึ้นปรากฏว่า ตัวแปรแฝงที่มีอิทธิพลรวมต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในตลาดน้ำ รองลงมา คือ ความพึงพอใจโดยรวมต่อการท่องเที่ยวในตลาดน้ำ องค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวของตลาดน้ำ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมต่อตัวแปรความภักดีของนักท่องเที่ยวน้อยที่สุดคือ คุณค่าที่ได้ รับจากแหล่งท่องเที่ยวในตลาดน้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .889, .758, .746 และ .472 ตาม ลำดับ (นภาพร จันทร์ฉาย และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเปรียบเทียบมุมมองของนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและยุโรปต่อจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ในด้านภาพรวมแบบรวมกลุ่ม มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในด้านการรับรู้คุณค่า ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง แตกต่างกันในด้านสถาบันเชิงยามค่าคืนที่มีสีสัน ด้านความคาดหวังคุณภาพการบริการ มีความแตกต่างกันในด้านเจ้าหน้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง ด้านการรับรู้คุณค่า มีความแตกต่างกันโดยเฉพาะการรับรู้คุณค่าในประเด็นคัมค่ากับเวลาที่สูญเสียไป ด้านความพึงพอใจนักท่องเที่ยว มีความที่แตกต่างกันในการบริการต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านความภักดีมีความแตกต่างกันในด้านต้องการกลับมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมที่เคยทำ ภาพรวมโดยชาวเอเชียมีมุมมองด้านความภักดีนักท่องเที่ยว มากกว่าชาวยุโรป การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างภาพลักษณ์ ความคาดหวังคุณภาพการบริการ การรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจที่มีต่อความภักดี ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ชาวเอเชีย และชาวยุโรป ด้านภาพลักษณ์จุดหมายปลายทาง และความคาดหวังคุณภาพการบริการต่างมีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้คุณค่า ความพึงพอใจนักท่องเที่ยว และมีอิทธิพลทางอ้อมจะมีการรับรู้คุณค่า และความพึงพอใจนักท่องเที่ยว การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โดยรวม มีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($p\text{-Value} > 0.05$ และค่า $GFI > 0.95$) ยอมรับสมมติฐาน การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของทั้งนักท่องเที่ยวชาวเอเชียและชาวยุโรปในการท่องเที่ยวประเทศไทย คือ รูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($p\text{-Value} > 0.05$ และค่า $GFI > 0.95$) ยอมรับสมมติฐาน ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย คือ ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญต่อสมรรถนะของผู้ให้บริการ และการจัดการของสถานประกอบการ ข้อเสนอแนะด้านผู้ประกอบการคือ ควรส่งเสริมกลยุทธ์การตลาดด้านการท่องเที่ยวให้เหมาะสมสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ที่เคยท่องเที่ยวประเทศไทย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาค้นหาตัวแปรอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อพฤติกรรมในอนาคตของนักท่องเที่ยว เช่น ปัจจัยทางการเมือง ปัจจัยวัฒนธรรมทางสังคม ปัจจัยทางเทคโนโลยี และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความสามารถในการทำนายเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมล เกียรติพงษ์. (2563). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความจงรักภักดีจากมุมมองการรับรู้องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ทศนคติ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่

- อำเภอแม่เกาะ จังหวัดลำปาง. ใน วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- _____. (2562). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 29 มีนาคม 2562 จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=617
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2562). สรุปแผนปฏิบัติการส่งเสริมการท่องเที่ยวประจำปี 2562. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2562 จาก https://api.tat.or.th/upload/policy_market_plan/.
- นภาพร จันทรฉาย และคณะ. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวตลาดน้ำ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(3), 1080-1094.
- นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่น. (24 กันยายน 2564). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย. (ชยพล ฉัตรชัยเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- นักท่องเที่ยวชาวตุรกี. (19 กันยายน 2564). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย. (ชยพล ฉัตรชัยเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- นักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศส. (28 กันยายน 2564). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความภักดีของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวประเทศไทย. (ชยพล ฉัตรชัยเดช, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (เล่มที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- พบพร โอทกานนท์. (2556). รูปแบบคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์ แหล่งท่องเที่ยว และความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาวของชาวยุโรปและอเมริกัน. วารสารธรรมศาสตร์, 32(1), 35-56.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). ยุทธศาสตร์ชาติ สร้างความสามารถในการแข่งขัน ชู มหอำนาจทางการเกษตร แม่เหล็กท่องเที่ยวโลก. เรียกใช้เมื่อ 19 มีนาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th /ewt_news.php?nid=7298&filename = index
- Bangkokbiznews. (2020). Kanthongthiao hæng Prathet Thai dan thongthiao 4.0 khluan setthakit [Tourism Authority of Thailand pushes "Travel 4.0" to move the economy]. Retrieved April 14, 2020, from <http://www.bangkokbiznews.com/ news/detail/756663>
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5 th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Dean, D. & Suhartanto, D. (2019). The formation of visitor behavioral intention to creative tourism: the role of push–Pull motivation. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 24(1), 1-19.
- Grace, J. B. (2008). Structural Equation Modeling for Observational Studies. *Journal of Wildlife Management*, 72(1), 14-22.
- Likert, R. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* (pp. 90 - 95). New York: Wiley & Son.
- Lv, X. & McCabe, S. (2020). Expanding theory of tourists’ destination loyalty: The role of sensory impressions. *Bangkok: Tourism Management*.
- Monica, H. & Lena, L. M. (1998). Tourism Motives and Loyalty. *Annals of Tourism Research*, 25(3), 749-753.
- Oliver, R. . (1999). Whence Consumer Loyalty. *Journal of Marketing*, 63(Special Issue), 33-44.
- Yunus, N. N. et al. (2013). Service quality towards customer loyalty in Malaysia's domestic low - cost airline services. *International Journal of e - Education, e - Business, e - Management and e - Learning*, 3(4), 333-336.

* Received 9 May 2022; Revised 29 June 2022; Accepted 30 June 2022

โดยลงกรณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพศและสาขาวิชาของนักศึกษามีระดับจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับชั้นปีของนักศึกษามีระดับจิตวิญญาณความเป็นครูในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : จิตวิญญาณความเป็นครู, นักศึกษาคณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study teacher spirituality level of students of the Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage and 2) compare teacher spirituality level classified by gender, year, and student's program of study. This study was quantitative research. The sample size was determined by Krejcie and Morgan table which consisted of 335 students in the Bachelor of Education program, year 1 to year 4, studying in the 2018 academic year using Proportional Stratified Random Sampling. The research tool was a questionnaire with the reliability of 0.920. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and one-way analysis of variance. The results of the research found that 1) teacher spirituality level of students of the Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, overall was at the highest level. When considering each aspect in descending order, the average from highest to lowest were as follows: continuous self-improvement, performing duties as a teacher, teaching expertise, being a good model for students and equitable treatment to students and 2) the analysis of the comparison of teacher spirituality levels among students of the Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage found that the gender and student's program of study had a statistically significant difference at the .05 level. Teacher spirituality level classified by student's year of study was not different as a whole and in each aspect.

Keywords: Teacher spirituality, Students, Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under Royal Patronage

บทนำ

"ครู" เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญตลอดจนมีอิทธิพลต่อคนในชาติในฐานะเป็นผู้ให้ การศึกษาของชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจ ทำงานเพื่อประโยชน์นักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพและสามารถที่จะแข่งขันประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2545) นอกจากนี้ครูยังเป็นบุคคลที่สังคมตั้งความหวังไว้สูง และให้ความเคารพยกย่องว่าเป็นปูชนียบุคคล สังคมคาดหวังไว้ว่าผู้ที่เป็นครูจะต้องมีลักษณะพิเศษที่เพียบพร้อมด้วยคุณธรรม สามารถประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และประชาชนมากกว่าบุคคลในอาชีพอื่น อันเนื่องมาจากการศึกษาหรือการเรียนการสอนที่สมบูรณ์จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2541) ด้วยความสำคัญของครูดังที่กล่าวไว้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลิตครูจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการในการผลิตครูที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานอย่างจริงจัง ในการที่จะพัฒนาผู้เรียนวิชาชีพครูให้เป็นแม่พิมพ์ที่ดีและเป็นครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างแท้จริง รวมทั้งจะต้องส่งเสริมครูให้มีคุณภาพและเพิ่มแรงใจให้คนดีมีความสามารถมาเป็นครู เร่งพัฒนาครูรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นอย่างจริงจัง ให้ทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนดีสนใจจะเรียนเพื่อเป็นครูและรับประกันการมีงานทำและเพิ่มเงินเดือนขั้นต้นให้ครูแต่ต้องจำกัดจำนวนโดยเลือกคนที่มีอุปนิสัยและความตั้งใจที่จะเป็นครู รวมทั้งรัฐบาลจะต้องปฏิรูปการศึกษาวินิจฉัยครูให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่ที่ผ่านมานั้นพบว่า มีสรุปเอกสารรายงานเกี่ยวกับครูไว้ว่า "ความเป็นครูในสังคมไทยปัจจุบันกำลังเผชิญกับปัญหารุมเร้ารอบด้านแต่ปัญหาใดก็ไม่เท่ากับวิกฤติศรัทธาในวิชาชีพครูหรือครูขาดจิตวิญญาณความเป็นครู รวมทั้งพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (อ้างถึงใน (สุพิชญา โคทวี, 2557)) ยังได้กล่าวถึงปัญหาสำคัญทางการศึกษาที่ควรเร่งปฏิรูปคือ ครูขาดจิตวิญญาณของความเป็นครู กล่าวคือ ครูที่ทำหน้าที่สอนหนังสือหรือมีอาชีพครูส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มายึดอาชีพครู เพื่อให้ได้ค่าตอบแทนมาดำรงชีพจึงปฏิบัติหน้าที่ครูเพียงเพราะมีหน้าที่ที่จะต้องทำไม่ใช่เพราะมีใจรักที่จะทำ หรือขาดจิตวิญญาณของความเป็นครูอย่างแท้จริง ถ้าครูที่เป็นครูอาชีพจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีทักษะในการให้การศึกษอบรมศิษย์ในทุก ๆ ด้าน ได้แก่มีความประพฤติดี วางตัวดี เอาใจใส่ดูแลศิษย์ดี มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู

คำว่า "จิตวิญญาณความเป็นครู" (Teacher spirituality) ในประเทศไทยนั้นเราใช้กันมากในวงการการศึกษา ซึ่ง Pajak และ Blaise กล่าวว่า จิตวิญญาณความเป็นครูจะทำให้ครูประกอบอาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูที่มีจิตวิญญาณมักจะมีความเป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อนักเรียนของตน จิตวิญญาณของความเป็นครูจึงเป็นความตระหนักถึงหน้าที่ในความเป็นครูของตนเองเพื่อพัฒนานักเรียนและวิชาชีพของตนเอง (Pajak, E. & Blaise, J. , 1989)

อย่างไรก็ตามปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการขาดจิตวิญญาณความเป็นครูก็อาจเป็นเพราะปัจจุบันสถาบันการผลิตครูทั้งของรัฐ เอกชน รวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีจำนวนมากถึง 113 สถาบัน และผลิตครูจำนวนมากเช่นกัน ปีละประมาณ 50,000 คน (ดิเรก พรสีมา, 2562) ทั้งนี้เป็นที่ทราบกันดีว่ามีนักศึกษาส่วนหนึ่งเลือกเรียนวิชาชีพครูหลังจากที่สอบเข้าศึกษาต่อสาขาอื่นไม่ได้หรือมาเรียนครูเพราะผู้ปกครองอยากให้เรียนเพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง อาจทำให้นักศึกษาไม่มีอุดมการณ์ที่แท้จริงในการเป็นครู ซึ่ง มานี แสงหิรัญ กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการเลือกเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ปัจจัยที่นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกเรียนคณะครุศาสตร์หรือสายครูที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับคือ ปัจจัยแรกมีความคิดเห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีสวัสดิการต่าง ๆ ที่น่าสนใจปัจจัยที่สองเลือกเรียนครูเพราะตามใจผู้ปกครอง ปัจจัยที่สามเลือกเรียนครูเพราะคิดว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง และปัจจัยที่นักศึกษาเลือกลำดับสุดท้ายในการเข้าศึกษาคณะครุศาสตร์คือ รักศรัทธาในวิชาชีพครูและมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพครูด้วยใจรัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการขาดจิตวิญญาณความเป็นครูหรือการขาดความรักศรัทธาในวิชาชีพครูจึงเป็นปัญหาวิกฤติทางการศึกษาที่สำคัญที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูอย่างเป็นรูปธรรม (มานี แสงหิรัญ, 2554)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี เป็นคณะที่มีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อให้เกิดการศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง จัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และคณะครุศาสตร์ มีหน้าที่หลักคือผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีปรัชญาของคณะครุศาสตร์คือวิชาการเด่น เน้นคุณธรรม นำท้องถิ่นพัฒนา ก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี และมีอัตลักษณ์คือ “แต่งกายดี ความเป็นครู รู้พัฒนา จิตอาสาท้องถิ่น” (คณะครุศาสตร์, 2565) จากอัตลักษณ์ดังกล่าว สอดคล้องกับคำว่า “จิตวิญญาณความเป็นครู” และจากการสอนนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตของผู้วิจัย การจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาในปัจจุบันนี้นักศึกษายังไม่แสดงให้เห็นถึงความตระหนักในวิชาชีพครูมากนัก โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจใน ศาสตร์ของความเป็นครู บุคลิกภาพของความเป็นครู ทั้งนี้จากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค และ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ (Jackson, M. & Jackson, R., 2007); (พระธรรมโกศาจารย์, 2538); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550); (วัลนิกา ฉลากบาง, 2559); (อมรรัตน์ แก่นสาร, 2559); (อริศรา แก้วสุข, 2563) ดังนั้นเพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนัก

ถึง จิตวิญญาณความเป็นครูมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัด ปทุมธานี เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษาคณะครุ ศาสตร์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครู ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูจำแนก ตามเพศ ชั้นปี และ สาขาวิชาของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม ราชูปถัมภ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา คณิตศาสตร์ ชีววิทยา เคมี การศึกษาปฐมวัย ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ชั้นปีที่ 1-4 ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2561 จำนวน 2,595 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2561 จำนวน 335 คน วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) อ้างถึงใน (สุวิมล ติรภานันท์, 2551)) ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตาม สัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และนำมาเทียบสัดส่วน บัญญัติไตรยางศ์เพื่อให้ตัวอย่างกระจายไปยังสาขาให้ครบทั้งเจ็ดสาขาวิชาของคณะครุศาสตร์ ดังรายละเอียด

สาขา	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
คณิตศาสตร์	426	55
ชีววิทยา	395	51
เคมี	318	41
การศึกษาปฐมวัย	442	57
ภาษาไทย	411	53
ภาษาอังกฤษ	442	57
ภาษาจีน	163	21
รวม	2595	335

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ ชั้นปี และสาขาวิชาของนักศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วยด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค และ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์

นิยามและการวัดตัวแปร

1. จิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสํานึกในหน้าที่ของความเป็นครู (Jackson, M. & Jackson, R., 2007); (ณัฐภรณ์ หลาวทอง และปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, 2553)

2. องค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ (Jackson, M. & Jackson, R., 2007); (พระธรรมโกศาจารย์, 2538); (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550); (วลินิกา ฉลากบาง, 2559); (อมรรัตน์ แก่นสาร, 2559); (อริศรา แก้วสุข, 2563)

2.1 ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถทั้งต่อศิษย์ เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร บุคคลที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ

2.2 ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การใฝ่หาความรู้ ขยันหมั่นเพียรแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความ ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อการพัฒนาตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส

2.3 ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ด้วยความเต็มใจและเต็มกำลังความสามารถ ประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่จัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน

2.4 ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค หมายถึง การแสดงออกต่อศิษย์โดยให้ความเสมอภาคเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วยความชอบส่วนตัว

2.5 ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ หมายถึง กาประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคมและถูกต้องตามกาลเทศะ ค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดี ถือเป็นตัวอย่างที่จะเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติตนแก่ศิษย์หรือบุคคลอื่นได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพ ส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีจำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ สาขาวิชา และชั้นปีที่ศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับจิตวิญญาณความความเป็นครูของ นักศึกษาสังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็น มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จากระดับ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็น ด้วยอย่างยิ่ง” จำนวน 25 ข้อ ประกอบด้วย ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู 5 ข้อ ด้านการ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5 ข้อ ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน 5 ข้อ ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์ อย่างเสมอภาค 5 ข้อ และ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ 5 ข้อ

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยโดยมีขั้นตอนดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) แบบสอบถามได้ดำเนินการศึกษา หลักการแนวคิด ทฤษฎี และวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้าง แบบสอบถาม 2) ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามโดยเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงเชิงเนื้อหาด้วยเทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) เลือกค่าดัชนีตั้งแต่ 0.67 – 1.00 มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญ 3) นำเครื่องมือไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แล้วนำเครื่องมือที่ได้รับกลับคืนมาหาความเชื่อมั่นตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.920 ดังนั้น จึงได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งการแจกแบบสอบถามกระทำโดยติดต่อกับกลุ่ม ตัวอย่างด้วยตนเอง จากนั้นจึงสอบถามความสนใจในการตอบแบบสอบถาม แล้วให้กลุ่ม ตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของ เครื่องมือ โดยได้เครื่องมือที่ครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 335 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลขั้นพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามใช้การ คำนวณความถี่ ร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
2. วิเคราะห์ระดับจิตวิญญาณความความเป็นครู ของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย และ ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความความเป็นครูจำแนกตาม เพศ ชั้นปี และสาขาวิชาของนักศึกษาใช้สถิติการทดสอบค่าทีแบบสองกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน (Independent t- test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม รายละเอียดดังตารางที่ 1
ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

	ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	86	25.7
	หญิง	249	74.3
	รวม	335	100.0
ชั้นปี	ชั้นปีที่ 1	75	22.4
	ชั้นปีที่ 2	76	22.7
	ชั้นปีที่ 3	88	26.3
	ชั้นปีที่ 4	96	28.7
	รวม	335	100.0
สาขาวิชา	คณิตศาสตร์	55	16.4
	ชีววิทยา	51	15.2
	เคมี	41	12.2
	ปฐมว้ย	57	17.0
	ภาษาไทย	53	15.8
	ภาษาอังกฤษ	57	17.0
	ภาษาจีน	21	6.3
	รวม	335	100.0

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 25.7 (86 คน) และเพศหญิง ร้อยละ 74.3 (249 คน) เมื่อจำแนกตามชั้นปี พบว่า เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 22.4 (75 คน) ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 22.7 (76 คน) ชั้นปีที่ 3 ร้อยละ 26.3 (88 คน) และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 28.7 (96 คน) ทั้งนี้จำแนกตามสาขาวิชา พบว่า เป็นนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 16.4 (55 คน) สาขาวิชาชีววิทยา ร้อยละ 15.2 (51 คน) สาขาวิชาเคมี ร้อยละ 12.2 (41 คน) สาขาวิชาปฐมว้ย ร้อยละ 17 (57 คน) สาขาวิชาภาษาไทย ร้อยละ 15.8 (53 คน) สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 17 (57 คน) และสาขาวิชาภาษาจีน ร้อยละ 6.3 (21 คน)

2. ผลการวิจัย พบว่า

2.1 ผลการศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปรากฏผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา	n = 335		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู	4.53	0.51	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.59	0.48	มากที่สุด
3. ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน	4.42	0.55	มากที่สุด
4. ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค	4.25	0.58	มากที่สุด
5. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์	4.33	0.52	มากที่สุด
รวม	4.42	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานีในภาพรวมมี ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.51) และ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์ อย่างเสมอภาคมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.58)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปรากฏตามตาราง ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุ ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำแนกตามเพศ ปรากฏผล ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณ ความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรม ราชูปถัมภ์ จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์	เพศ (n = 335)				t	Sig.
	ชาย (n = 86)		หญิง (n = 249)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู	4.66	0.49	4.48	0.50	2.79*	0.006
2. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.64	0.50	4.58	0.47	1.10	0.271
3. ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน	4.59	0.50	4.36	0.56	3.48*	0.001
4. ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค	4.42	0.55	4.19	0.58	3.22*	0.001
5. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์	4.42	0.48	4.30	0.53	1.98*	0.049

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์	เพศ (n = 335)				t	Sig.
	ชาย (n = 86)		หญิง (n = 249)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
รวม	4.55	0.39	4.38	0.40	3.31*	0.001

* มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะ ครุศาสตร์ จำแนกตามเพศ พบว่า นักศึกษาที่มีเพศต่างกันมีจิตวิญญาณความเป็นครูในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาเพศชาย มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงกว่านักศึกษาเพศหญิง ในด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ส่วนด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำแนกตามชั้นปี ปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำแนกตามชั้นปี โดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน

จิตวิญญาณความเป็นครูของ นักศึกษา คณะครุศาสตร์	(n = 335)								F	Sig.
	ชั้นปีที่ 1		ชั้นปีที่ 2		ชั้นปีที่ 3		ชั้นปีที่ 4			
	(n = 75)		(n = 76)		(n = 88)		(n = 96)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู	4.48	0.51	4.57	0.45	4.54	0.53	4.52	0.52	0.386	0.763
2. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.56	0.49	4.59	0.48	4.64	0.46	4.58	0.49	0.375	0.771
3. ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน	4.31	0.62	4.38	0.47	4.43	0.58	4.53	0.51	2.310	0.076
4. ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค	4.13	0.63	4.29	0.55	4.25	0.58	4.32	0.57	1.688	0.169
5. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์	4.32	0.48	4.33	0.50	4.35	0.48	4.32	0.60	0.073	0.974
รวม	4.36	0.40	4.43	0.35	4.44	0.41	4.45	0.45	0.844	0.471

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์จำแนกตามชั้นปี ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.3 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำแนกตามสาขาวิชา ปรากฏตามตารางที่ 5 และ 6

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำแนกตามสาขาวิชา โดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน

จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์	(n = 335)																F	Sig.
	สาขาวิชา คณิตศาสตร์ (n = 55)		สาขาวิชา ชีววิทยา (n = 51)		สาขาวิชา เคมี (n = 41)		สาขาวิชา การศึกษา ปฐมวัย (n = 57)		สาขาวิชา ภาษาไทย (n = 53)		สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ (n = 57)		สาขาวิชา ภาษาจีน (n = 21)		รวม			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู	4.74	0.37	4.71	0.50	4.42	0.49	4.11	0.44	4.70	0.33	4.60	0.53	4.21	0.51	4.51	0.51	15.13*	.000
2. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.81	0.39	4.75	0.45	4.57	0.44	4.28	0.51	4.63	0.39	4.66	0.43	4.27	0.53	4.59	0.48	10.07*	.000
3. ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน	4.69	0.51	4.67	0.42	4.16	0.37	3.96	0.48	4.54	0.41	4.60	0.52	4.11	0.69	4.42	0.55	19.37*	.000
4. ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค	4.49	0.47	4.44	0.51	4.00	0.48	3.77	0.52	4.43	0.52	4.41	0.56	4.08	0.63	4.25	0.58	14.94*	.000
5. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์	4.47	0.52	4.47	0.37	4.20	0.48	4.08	0.51	4.60	0.48	4.10	0.51	4.50	0.48	4.33	0.52	9.95*	.000
รวม	4.64	0.36	4.61	0.32	4.27	0.26	4.04	0.31	4.58	0.30	4.47	0.41	4.23	0.48	4.42	0.40	22.18*	.000

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 แหล่งความแปรปรวน ผลรวมกำลังสอง องศาอิสระ และค่าประมาณของความแปรปรวนในการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

จิตวิญญาณความเป็นครูของ นักศึกษา คณะครุศาสตร์	แหล่งความ แปรปรวน	ผลรวมกำลัง สอง (SS)	องศาอิสระ (df)	ค่าประมาณของความ แปรปรวน (MS)	F
1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู	ระหว่างกลุ่ม	18.52	6	3.09	15.13*
	ภายในกลุ่ม	66.92	328	0.20	
	ทั้งหมด	85.44	334		
2. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	ระหว่างกลุ่ม	11.89	6	1.98	10.07*
	ภายในกลุ่ม	64.57	328	0.20	
	ทั้งหมด	76.46	334		
3. ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน	ระหว่างกลุ่ม	26.65	6	4.44	19.37*
	ภายในกลุ่ม	75.22	328	0.23	
	ทั้งหมด	101.88	334		
4. ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค	ระหว่างกลุ่ม	24.38	6	4.06	14.94*
	ภายในกลุ่ม				
	ทั้งหมด				

จิตวิญญาณความเป็นครูของ นักศึกษา คณะครุศาสตร์	แหล่งความ แปรปรวน	ผลรวมกำลัง สอง (SS)	องศาอิสระ (df)	ค่าประมาณของความ แปรปรวน (MS)	F
5.ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อ ศิษย์	ภายในกลุ่ม	89.21	328	0.27	9.95*
	ทั้งหมด	113.60	334		
	ระหว่างกลุ่ม	13.82	6	2.30	
	ภายในกลุ่ม	75.98	328	0.23	
	ทั้งหมด	89.80	334		
	ระหว่างกลุ่ม	15.79	6	2.63	
รวม	ภายในกลุ่ม	38.92	328	0.12	22.18*
	ทั้งหมด	54.70	334		
	ระหว่างกลุ่ม				

จากตารางที่ 5 และ 6 พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์จำแนกตามสาขาวิชาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งห้าด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อภิปรายได้ว่า จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู (3) ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน (4) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และ (5) ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายของมหาวิทยาลัยและคณะครุศาสตร์ที่ส่งเสริมและสนับสนุนและมีแบบอย่างของอาจารย์คณะครุศาสตร์ที่ได้อบรมสั่งสอนนักศึกษาให้พัฒนาบุคลิกภาพด้านความเป็นครู และเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักศึกษาได้รับรู้ถึงความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับสุเทพ ธรรมะตระกูล ที่ได้กล่าวถึงจิตวิญญาณความเป็นครูว่าต้องมีบุคลิกภาพดี การมีบุคลิกภาพที่ดี ไม่ว่าจะประกอบอาชีพการงานใดก็เปรียบเสมือนได้ประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง อาชีพครูก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ต้องอาศัยบุคลิกภาพ เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพมีความรอบรู้ในอาชีพของตน ครูผู้สอนมีความรอบรู้ในทุกศาสตร์ เข้าใจ มีความเป็นครูอยู่ในตัวตนมีความเป็นครูที่มีเจตจำนงอยากสอนศิษย์ และเป็นมืออาชีพที่สามารถชี้ชัดในวิชาการ และไม่ควรถ่ายทอดความรู้แบบมั่วๆ นอกจากนี้ยังต้องมีเทคนิคการสอนที่ดี ซึ่งเทคนิคการสอนมีหลากหลายวิธี เช่น การให้ความรักแก่นักเรียน พร้อมๆไปกับเนื้อหาวิชาเรียน สอนให้นักเรียนเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และฝึกให้นักเรียนคิดให้บ่อยที่สุด ให้ผู้เรียนเข้าใจว่าความรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในเฉพาะหนังสือเท่านั้น ครู

ยังควรเชื่อมช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ ทำให้นักเรียนเกิดความชำนาญในเรื่องที่นักเรียนสนใจ โดยครูให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการปฏิบัติ และเชื่อมโยงสภาพชีวิตในชุมชนของนักเรียนกับความรู้ที่ศึกษาในโรงเรียน (สุเทพ ธรรมะตระกูล, 2555)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ อภิปรายได้ว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูจำแนกตามเพศ พบว่าระดับจิตวิญญาณความเป็นครูเมื่อจำแนกตามเพศของนักศึกษาในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาเพศชาย มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงกว่านักศึกษาเพศหญิง ในด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ส่วนด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในบริบทปัจจุบันนั้น นักศึกษาเพศชายที่เข้ามาศึกษาในคณะครุศาสตร์นั้นเป็นนักศึกษาที่มีความตั้งใจจะเข้าศึกษาต่อเพื่อที่จะออกไปประกอบอาชีพครู โดยมีได้ถูกผู้ปกครองบังคับให้มาเรียนและอีกทั้งมหาวิทยาลัยและคณะครุศาสตร์มีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีจิตวิญญาณความเป็นครูโดยกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางด้านจิตอาสาและจิตสาธารณะสู่ชุมชนซึ่งเป็นกิจกรรมที่เป็นที่พึงพอใจสำหรับนักศึกษาเพศชายส่วนใหญ่ บางกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ต้องสำรวมจิตใจ เช่น เข้าวัดไหว้พระ และกิจกรรมต่างๆ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาเพศชายสนใจอาจส่งผลต่อจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางจิตวิทยาที่กล่าวว่า เพศชายมักจะแสดงอารมณ์และความคิดเห็นต่อเรื่องใดก็ตามที่ตรงและชัดเจนกว่าเพศหญิง (Duchesne, S & McMaugh, A., 2016)

2.2 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูจำแนกตามชั้นปี พบว่าระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษามีความศรัทธาและอุดมการณ์จึงมาเรียนครู อีกทั้งคณะครุศาสตร์ได้จัดกิจกรรมบ่มเพาะความเป็นครูให้กับนักศึกษาทุกชั้นปีอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนนักศึกษายังได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของจรรยา ศรี มาดิลกโกวิท ดวงกมล บางขวด และปัญญา อัครพุทธพงศ์ (2561) ที่พบว่า ครูก่อนประจำการซึ่งก็คือนักศึกษาครุมีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่สะท้อนความเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณในระดับสูง มีศรัทธาและอุดมการณ์จึงมาเรียนครู จึงทำให้จิตวิญญาณความเป็นครูไม่แตกต่างกันตามระดับชั้นปี (จรรยา ศรี มาดิลกโกวิท และคณะ, 2561)

2.3 ผลการเปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูจำแนกตามสาขาวิชา พบว่าระดับจิตวิญญาณความเป็นครูเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาของนักศึกษาในภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า แต่ละสาขามีกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาปฏิบัติแตกต่างกันตามศาสตร์นั้นๆ ส่งผลให้

นักศึกษาแต่ละสาขาวิชามีระดับจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่อง “ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา” โดย ธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง ดุษฎี โยเหลา ปกรณ์ สิงห์สุริยา และนิยะดา จิตต์จรัส พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครูมีพัฒนาการจำแนกได้ 3 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงระยะการพัฒนาสู่การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีเหตุเสริมสร้าง 5 ประการ ได้แก่ การมีตัวแบบแรงจูงใจในการเข้าสู่ อาชีพครู ประสบการณ์ชีวิตที่ยากลำบาก ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ และคุณลักษณะพื้นฐานทางจิตวิทยา 2) ช่วงระยะการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วยความตระหนักรู้ในความเป็นครู การปฏิบัติตนอยู่บนวิถีแห่งความเป็นครู มีเป้าหมายในการทำงานเพื่อเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและความเมตตา 3) ช่วงระยะการคงอยู่ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีเหตุปัจจัยที่ช่วยค้ำจุน 4 ประการ ได้แก่ ความสุข ความภาคภูมิใจ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์และความศรัทธาต่อบุคคลผู้ทรงคุณค่าของแผ่นดิน ทั้งนี้ในการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูที่มีลักษณะเฉพาะตามบริบทของสาขาวิชาแต่ละสาขาย่อมแตกต่างกันไป โดยสาขาวิชาต่างๆ จะมีรูปแบบกิจกรรมและความเข้มข้นของกิจกรรมเสริมความเป็นครูที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสาขาดังนั้นจึงอาจจะส่งผลให้นักศึกษาครูมีระดับจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันออกไป (ธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง และคณะ, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย-อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สามารถสรุปได้ว่า 1) ระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ (1) ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (2) ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู (3) ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน (4) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ และ (5) ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค และ 2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับจิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ พบว่า เพศชายและหญิงมีระดับมีจิตวิญญาณความเป็นครูในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู ด้านความเชี่ยวชาญในการสอน ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสาขาวิชาของนักศึกษาในภาพรวมนั้นมีระดับจิตวิญญาณความเป็นครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันในทุกด้าน ประกอบด้วยด้านการปฏิบัติหน้าที่วิชาชีพครู ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านความเชี่ยวชาญในการ

สอน ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาค และ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ สำหรับระดับชั้นปวช.ของนักศึกษามีระดับจิตวิญญาณความเป็นครูในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และจากผลการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้ คณะครุศาสตร์ควรจัดกิจกรรมหรืออบรมให้ความรู้ความเข้าใจพร้อมสร้างการรับรู้ให้นักศึกษาด้วยการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์อย่างเสมอภาคอย่างสม่ำเสมอ และควรส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจิตวิญญาณความเป็นครูปฐมวัยและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ให้นักศึกษานำความรู้และประสบการณ์ จากการร่วมกิจกรรมเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ สู่ กิจกรรมในชั้นเรียน การเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนฟัง การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะครุศาสตร์. (2565). อัตลักษณ์. เข้าถึงได้จาก http://edu.vru.ac.th/main/?page_id=40
- จรรยา ศรี มาตลิกโกวิท และคณะ. (2561). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับครูก่อนประจำการและครูประจำการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช).
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง และปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ. (2553). การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู. วารสารวิธีวิทยาการวิจัย, 23(1), 24-25.
- ดิเรก พรสีมา. (2562). เอกสารประกอบการบรรยาย “การพลิกโฉมการฝึกหัดครูไทย”. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม.
- ธรรมนันท์กา แฉ่งสว่าง และคณะ. (2555). ประสบการณ์ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 8(1), 55-65.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2538). วิญญาณของความเป็นครูในคำของครู. กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา.
- มานี แสงหิรัญ. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษาในการเลือกเรียนคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2545). นักปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ธาตุอักษร.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2559). จิตวิญญาณความเป็นครู: คุณลักษณะสำคัญของครูมืออาชีพ. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 6(2), 123-128.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). โครงการตามรอยเกียรติยศครูผู้มีอุดมการณ์และจิตวิญญาณครู. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. (2541). รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยและจริยธรรมของข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: กองวิชาการบริหารงานบุคคล.

- สุเทพ ธรรมะตระกูล. (2555). การศึกษาคุณลักษณะของครูยุคใหม่. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- สุพิชญา โคทวิ. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2551). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ แก่นสาร. (2559). การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครูของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(1), 7-15.
- อริศรา แก้วสุข. (2563). การวิเคราะห์องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychology Testing*. (5 th ed). New York: Harper Collins Publishers Inc.
- Duchesne, S & McMaugh, A. (2016). *Educational Psychology for Learning and Teaching*. Australia: Cengage Learning.
- Jackson, M. & Jackson, R. (2007). *Courage to Teach A Retreat Program of Personel and Professional Renewal for Educations*. In S.M.Intrator (Ed.), *Stories of the Courage to Teach: Honoring the Teacher's Heart*. California: Wiley.
- Krejcie, R. V. , & Morgan, D. W. (1970) . *Educational and Psychological Measurement*. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Pajak, E. & Blaise, J. . (1989). *The impact of teacher's personal lives on professional role enactment:A qualitation analysis*. *American Educational Research Journal*, 26(2), 283-310.

ผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครอง
ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562*
THE IMPACT OF ENFORCEMENT OF THE PERSONAL DATA
PROTECTION ACT B.E. 2562

ภูมิ มูลศิลป์
Poom Moolsilpa
พรเพญ ไตรพงษ์
Pornpen Traiphong
พิชชา ใจสมคม
Pitcha Jaisomkom
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University, Thailand
E-mail: poom@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในต่างประเทศ 2) ศึกษาผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ 3) จัดทำข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกระบวนการเก็บข้อมูลแบบพหุวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีหลักการเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล และนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่ได้รับอนุญาต สหภาพยุโรปมี The General Data Protection Regulation (GDPR) ส่งผลกระทบต่อภาระต้นทุนดำเนินการของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม สหรัฐอเมริกามีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลทั้งกฎหมายกลางและระดับมลรัฐทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกัน สิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้านำให้เกิดความไว้วางใจจากภาคธุรกิจ ส่วนออสเตรเลียมีคำจำกัดความ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ที่ยืดหยุ่นทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการข้อมูลเมื่อเวลาผ่านไป 2) ในกรณีของประเทศไทย ผลกระทบด้านสังคมพบว่า ทุกภาคส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนจึงอาจเกิดปัญหาภายหลังการบังคับใช้

* Received 2 June 2022; Revised 20 June 2022; Accepted 30 June 2022

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่า กฎหมายดังกล่าวส่งผลต่อภาระและต้นทุนของผู้ประกอบการ ขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งอาจมีปัญหาด้านความน่าเชื่อถือ การตลาดและการค้าระหว่างประเทศ 3) ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานตามกฎหมายแบบเชิงรุก เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าวให้เกิดประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ผลกระทบ, การบังคับใช้กฎหมาย, พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the legal principles of personal data protection and the implications of enforcing such laws in other countries, 2) study the impacts of social and economic dimensions arising from the enforcement of the Personal Data Protection Act B.E. 2562, and 3) make recommendations on the enforcement of the Personal Data Protection Act B.E. 2562. This research was qualitative research. There is a multi-method collecting process to obtain information. The study found that the personal data protection law has principles regarding the rights of personal data subjects, establish standards for the protection of personal information, and use it for the intended purpose with the permitted consent. The EU's General Data Protection Regulation (GDPR) which had the effect of law enforcement in terms of operating costs, disadvantages for small and medium enterprises. The United States has data protection laws that exist in both national and state laws and make law enforcement different. Singapore, there was emphasis on the security of information that is particularly personal and sensitive to customers which increases the trust of businesses. Meanwhile, Australia has a flexible definition of “personal data” which allows for changes in the way information is handled over time. In case of Thailand, social impacts, all sectors still lack knowledge and understanding, and lack of clear and comprehensive guidelines, problems may arise after enforcement. Economic impact is the burdens and costs of middle and small operators. This can be a problem for reliability marketing and international trade. Recommendations is knowledge, understanding and proactive approach to legal implementation should be promoted in order to prepare before the law is effective.

Keywords: Impact, Law enforcement, Personal Data Protection Act B.E. 2562

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคล หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังมีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก สร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าวทำได้โดยง่าย อีกทั้งยังมีข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากฐานออนไลน์ของผู้ให้บริการออนไลน์ประเภทต่าง ๆ (อัญธิกา ณ พิบูลย์, 2563) สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม จึงนำมาซึ่งการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นกฎหมายในชุดกฎหมายดิจิทัลที่สร้างความเชื่อมั่นในการใช้เทคโนโลยีตามแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (สุนทรีย์ ส่งเสริม, 2564) โดยมีวัตถุประสงค์ในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อไม่ให้ผู้ใดทำการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลในการข่มขู่ หวังผลประโยชน์ ทั้งจากตัวเจ้าของข้อมูลเองหรือจากบุคคลที่ดูแลข้อมูล อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าวเกี่ยวกับกิจการหรือหน่วยงานที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติ ประกอบกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติมีรายละเอียดที่ซับซ้อนต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการเตรียมความพร้อมเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องและรุนแรงในช่วงเวลาที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอย่างมาก ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหน่วยงานและกิจการต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จึงได้มีการขยายระยะเวลาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลออกไปจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565 เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เตรียมความพร้อมในการใช้พระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจำนวน 10 คน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 8 (1) และ (4) ที่บัญญัติให้มีคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ รวม 10 คน ซึ่งสรรหาและแต่งตั้งจากผู้มีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ประกาศ

สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการขยายเวลาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ออกไป แต่สถาบัน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ยังขาดการเตรียมความพร้อมในการสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจต่อการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับความคุ้มครองในข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง การเตรียมความพร้อม การดำเนินงาน แนวปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงสมควรศึกษาหลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในต่างประเทศ ผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และ จัดทำข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อันจะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพบรรลุนิติธรรมของกฎหมายคือ การมุ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดและสร้างความเสียหายให้กับสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในต่างประเทศ
2. เพื่อศึกษาถึงผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีกระบวนการเก็บข้อมูลแบบพหุวิธีเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Document research) โดยเป็นการรวบรวมหลักการนโยบาย กฎหมาย และแนวทางในการดำเนินงานของประเทศไทยและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยมีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่ตรงกับหัวข้อการวิจัย และวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงองค์ความรู้ใหม่จากการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 10 กลุ่ม โดยมีตัวแทนกลุ่มละ 1 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อภาคเอกชน

2.2 กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 10 กลุ่ม โดยมีตัวแทนกลุ่มละ 1 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อมิติทางสังคมและเศรษฐกิจของไทย

2.3 กลุ่มนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์และสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จำนวน 15 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อมิติทางสังคมและทางเศรษฐกิจของไทยรวมถึงข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหา

3. การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยเป็นการดำเนินการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์ จำนวน 16 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อมิติทางสังคมและทางเศรษฐกิจของไทยรวมถึงข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหา

4. การประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล และหาแนวทางร่วมกัน เพื่อนำเสนอต่อการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารและส่วนบุคคล โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 ท่าน

5. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย จุดที่ต้องพัฒนา เพื่อเป็นแนวทาง การพัฒนาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อการยกระดับการคุ้มครองและทำให้มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาพบว่า ในอดีต ประเทศไทยไม่มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการเฉพาะเพื่อบังคับใช้กับหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน คงมีเพียงแต่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่บัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้บางส่วน และบังคับใช้เฉพาะหน่วยงานของรัฐเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่องค์กรภาคเอกชน ซึ่งกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการนี้มีหลักการสำคัญสองประการคือ รับรองสิทธิของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของภาครัฐได้ และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนที่อยู่ในความครอบครองหรือการควบคุมดูแลของหน่วยงานของรัฐ แต่เนื่องจาก สหภาพยุโรปได้ประกาศใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับใหม่คือ General Data Protection Regulation (GDPR) มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 (ค.ศ. 2019) ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทย โดยเฉพาะภาคธุรกิจที่จะต้องมีการประมวลผลและถ่ายโอนข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล รวมถึงการเสนอสินค้าหรือบริการ การติดตามพฤติกรรมของเจ้าของข้อมูลในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปด้วย ประเทศปลายทางจะต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในระดับที่เพียงพอตามที่คณะกรรมการการยุโรปกำหนด เช่น กำหนดให้มีมาตรการป้องกันที่เหมาะสม หรือมีการบังคับมาตรการเยียวยาทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การตรากฎหมายและประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (สินีนารถ ภาววัง, 2563) ซึ่ง

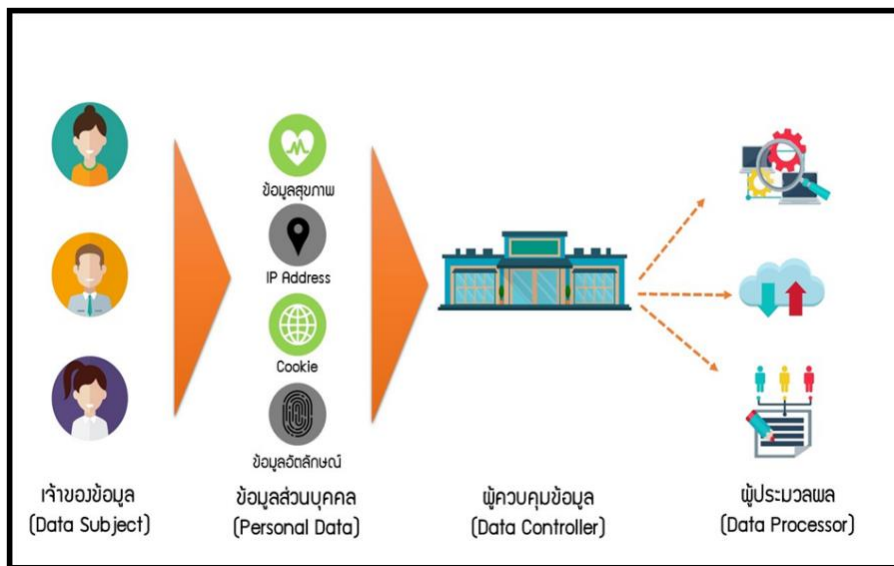

ประกอบไปด้วยบทบัญญัติเกี่ยวกับ คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การร้องเรียน ความรับผิดชอบทางแพ่ง และบทกำหนดโทษ อันมีทั้งโทษอาญาและโทษทางปกครอง โดยหลักการส่วนใหญ่มาจากข้อกำหนดการคุ้มครองข้อมูลทั่วไป (GDPR) ของสหภาพยุโรป ซึ่งคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนของการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักความเป็นส่วนตัว ความชอบด้วยกฎหมายตามหลักความยินยอมและความจำเป็นที่กำหนดไว้ หลักความเป็นธรรม หลักความโปร่งใส เท่าที่จำเป็นเกี่ยวข้องจำกัดตามวัตถุประสงค์ มีความถูกต้องสมบูรณ์ทำให้เป็นปัจจุบัน เก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลเท่าที่จำเป็นตามระยะเวลาที่เหมาะสมหรือตามที่กฎหมายกำหนด รักษาความน่าเชื่อถือและการรักษาความลับ ความรับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

ภาพที่ 1 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (เอเซีย ดาต้า เดสตรัคชั่น, 2562)

สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลที่ถูกส่งไปยังผู้ควบคุมข้อมูล และประมวลผลข้อมูลโดยผู้ประมวลผล มีความสัมพันธ์กันภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังนี้

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล
(วิทวัส มงคลนวลเสถียร, 2562)

สำหรับผลการศึกษาหลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ ผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีดังนี้

1. หลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในต่างประเทศ

จากการศึกษาหลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายในต่างประเทศนั้นพบว่า กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปถูกจัดทำขึ้นด้วยเห็นถึงความจำเป็นต่อการรับรองคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปในยุคดิจิทัล สิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว ได้แก่ การที่ทุกคนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับตนตามข้อ 8 (1) ของกฎบัตรว่าด้วยสิทธิพื้นฐานของสหภาพยุโรป และข้อ 16 (1) ของสนธิสัญญาว่าด้วยการทำหน้าที่ของสหภาพยุโรป (TFFU) ตลอดจนสิทธิในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ที่อยู่อาศัย และการสื่อสารของบุคคลตามข้อ 8 ของสนธิสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเน้นย้ำถึงเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลธรรมดาในส่วนที่เกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล และขณะเดียวกัน ให้แน่ใจว่ามีการเคลื่อนย้ายข้อมูลดังกล่าวโดยเสรีระหว่างประเทศสมาชิก จากบรรทัดฐานด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลซึ่งแตกต่างกันในแต่ละประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป การมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นกฎหมายเดียวจะเป็นต้นแบบบริหารจัดการความแตกต่างด้านกฎหมายของแต่ละประเทศ และภาระทางการปกครองที่ไม่จำเป็น เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจของภาคเอกชนและการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐในตลาดเดียวทางดิจิทัล (European Commission, 2021) สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป ได้แก่ ภาระต้นทุนดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมาย ความเสียเปรียบของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม อุปสรรคต่อการแข่งขัน และผลกระทบที่มาจากข้อกำหนดการแบ่งปันข้อมูล

สหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของชาวอเมริกันและผู้มีถิ่นที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ ทั้งในกฎหมายกลาง (Federal laws) และระดับมลรัฐ (State laws) โดยกฎหมายกลางในระดับประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีเนื้อหา กฎเกณฑ์ส่งผลในมิติต่าง ๆ อาทิ บริการทางการเงิน การดูแลสุขภาพ โทรคมนาคม การศึกษา เป็นต้น ขณะที่กฎหมายในระดับมลรัฐคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้อยู่อาศัยอยู่มลรัฐนั้น ๆ รวมถึงกำหนดหน้าที่และข้อจำกัดของธุรกิจเกี่ยวกับการรวบรวม การใช้ การเปิดเผย ความมั่นคงปลอดภัย หรือการเก็บรักษาข้อมูลประเภทพิเศษ เช่น ข้อมูลชีวมิติ บันทึกทางการแพทย์ หมายเลขประกันสังคม ข้อมูลใบอนุญาตขับรถ ที่อยู่อีเมล บันทึกการใช้ห้องสมุด โทรศัพท์ที่แสดงให้เห็นพฤติกรรม บันทึกทางการเงิน บันทึกทางภาษี ข้อมูลการประกันภัย ข้อมูลความยุติธรรมทางอาญา บันทึกโทรศัพท์ บันทึกการศึกษา เป็นต้น

สาธารณรัฐสิงคโปร์มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ค.ศ. 2012 (Personal Data Protection Act 2012) แก้ไขเพิ่มเติมล่าสุดมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเพิ่มความสะดวกในการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเพิ่มความผิดทางอาญาต่อผู้ที่จัดการข้อมูลส่วนบุคคลผิดพลาดอย่างร้ายแรง มีข้อกำหนดบังคับให้แจ้งการฝ่าฝืนข้อมูล เพิ่มบทบัญญัติกรณีที่ถือว่าให้ความยินยอมโดยปริยาย ข้อยกเว้นการให้ความยินยอม และรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลในการเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคล (Right of data portability) ให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูล และเพิ่มบทกำหนดโทษขั้นสูงสุด (Kin, L. C., 2021) อันเป็นการรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้ใกล้เคียงกับสหภาพยุโรป กฎหมายนี้มีผลบังคับกับการรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยบุคคลธรรมดา บริษัท สมาคม หรือคณะบุคคล ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล ไม่ว่าจัดตั้งหรือรับรองภายใต้กฎหมายสิงคโปร์หรือไม่ก็ตาม หรือเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่หรือมีสำนักงานหรือสถานที่ประกอบธุรกิจในสิงคโปร์หรือไม่ ในลักษณะที่รับรองทั้งสิทธิของบุคคลธรรมดาที่ได้รับการคุ้มครองข้อมูลของตน และความจำเป็นขององค์กรในการรวบรวม การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมตามพฤติการณ์ (มาตรา 2 และ 3 ของ PDPA) ซึ่งเพิ่มความ

นำเชื่อถือและสร้างความไว้วางใจต่อภาครัฐกิจและผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ

เครือข่ายออสเตอร์เลียมีกฎหมายที่มีลักษณะของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งที่เป็นกฎหมายกลางได้แก่ รัฐบัญญัติความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 1988 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 และกฎหมายระดับมลรัฐซึ่งต่างมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลเป็นของตนเอง (Cavey, S., 2020) เพื่อปกป้องความเป็นส่วนตัวของปัจเจกชนและส่งเสริมการจัดการข้อมูลที่สามารถระบุตัวลักษณะได้ในลักษณะส่วนตัว (Personally Identifiable Information: PII) มีผลบังคับกับองค์กรธุรกิจภาคเอกชนที่มีรายรับต่อปีไม่ต่ำกว่า 3 ล้านเหรียญออสเตรเลีย และหน่วยงานของรัฐในเครือข่ายออสเตอร์เลีย และอาจมีผลบังคับต่อธุรกิจขนาดเล็กที่มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 3 ล้านเหรียญออสเตรเลียในบางภาคธุรกิจ เช่น ผู้ให้บริการทางการแพทย์ภาคเอกชน ธุรกิจที่มีการทำธุรกรรมด้วยข้อมูลที่สามารถระบุตัวลักษณะได้ในลักษณะส่วนตัว และหน่วยงานรายงานเครดิต นอกจากนี้ กฎหมายยังมีผลบังคับต่อพรรคการเมืองที่จดทะเบียน หน่วยงานของรัฐและหน่วยงานย่อยในระดับมลรัฐ มีผลบังคับกับองค์กรขนาดกลางไปจนถึงขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจ ในออสเตอร์เลียที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในออสเตอร์เลียหรือจากผู้ถิ่นที่อยู่ชาวออสเตอร์เลีย หรือตัวตนที่ส่งเสริมการขายในเว็บไซต์ภายในประเทศให้แก่ผู้มีถิ่นที่อยู่ชาวออสเตอร์เลีย

2. ผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีหลักการที่ให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น ชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ รูปถ่าย บัญชีธนาคาร อีเมล ไอดีไลน์ บัญชีผู้ใช้ของเว็บไซต์ ลายนิ้วมือ ประวัติสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถระบุถึงตัวเจ้าของข้อมูลนั้นได้ อาจเป็นได้ทั้งข้อมูลในรูปแบบเอกสาร กระดาษ หนังสือ หรือจัดเก็บในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้คือ การทำให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิในข้อมูลส่วนตัวที่ถูกจัดเก็บไปแล้ว หรือกำลังจะถูกจัดเก็บมากขึ้น เพื่อสร้างความปลอดภัยและเป็นส่วนตัวให้แก่เจ้าของข้อมูล โดยมีสิทธิที่สำคัญคือ สิทธิการรับทราบและยินยอมการเก็บข้อมูลส่วนตัว และสิทธิในการขอเข้าถึงข้อมูลส่วนตัว คัดค้านและเพิกถอนการเก็บและนำข้อมูลไปใช้ และสิทธิขอให้ลบหรือทำลายข้อมูลส่วนตัว ซึ่งกฎหมายฉบับนี้กำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความสำคัญคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่รวมถึงการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และมีโทษกำกับในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตาม ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม สัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม และประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นพบว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ดังนี้

2.1 ผลกระทบทางสังคม พบว่า องค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการเก็บรวบรวม เก็บรักษา ใช้ และเปิดเผยข้อมูล

ส่วนบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อป้องกันการรั่วไหล เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจและนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อภาคประชาชน เนื่องจากการขาดองค์ความรู้และความเข้าใจต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จนอาจนำไปสู่การขาดความตระหนักรู้ต่อการคุ้มครองสิทธิของตนเองและนำไปสู่การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อหลักการและหลักปฏิบัติขององค์กร หน่วยงาน และสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมหรือการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลทั้งภาครัฐและเอกชนในเรื่องการตีความของกฎหมายฉบับดังกล่าวที่แตกต่างกัน เนื่องจากกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนจึงทำให้เกิดแนวทางปฏิบัติงานด้านข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน

2.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ พบว่า ผู้ควบคุมข้อมูลและผู้ประกอบกิจการรายกลางและรายย่อย (SMEs) จะเกิดภาระต้นทุนและค่าใช้จ่ายรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อจัดให้มีการพัฒนาระบบเครือข่ายซอฟต์แวร์รักษาความปลอดภัยของข้อมูล รวมถึงการจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายฉบับดังกล่าว ซึ่งผลกระทบที่ก่อให้เกิดภาระต้นทุนดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ควบคุมข้อมูลจำต้องเสียต้นทุนเป็นจำนวนมากเพื่อดำเนินการจัดให้มีมาตรการหรือระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเพิ่มหลักความเป็นสากลต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและความไว้วางใจจากผู้ให้บริการ ไปจนถึงการแข่งขันทางการค้าทั้งภายในและระหว่างประเทศ

3. ข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ผลจากการการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลและหาแนวทางร่วมกันเพื่อนำเสนอต่อการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารและส่วนบุคคลนำมาซึ่งข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ประเด็นผลกระทบทางด้านสังคมเห็นว่า ควรมีการพัฒนากฎระเบียบและข้อแนะนำที่ชัดเจนสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลและเจ้าของข้อมูลในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ให้สามารถทำงานร่วมกันได้กับมาตรการและระบบคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วยงานและกิจการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ควบคุมข้อมูล รวมถึงพนักงานและลูกจ้างของผู้ควบคุมข้อมูล ไม่ว่าจะประเภทใดหรือขนาดใดให้สามารถปฏิบัติตามได้และแก้ไขปัญหาได้ เพื่อสามารถคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและปฏิบัติตามกฎหมายได้ต่อไปและเป็นการลดผลกระทบต่อความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับข้อมูลส่วนบุคคล สำหรับผลกระทบทางสื่อสังคมออนไลน์หน่วยงานหรือกิจการที่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูล ฝ่ายกฎหมาย ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ฝ่ายรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ฝ่ายตรวจสอบภายในเจ้าหน้าที่ข้อมูลส่วนบุคคล (ถ้ามี) และที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและชักจูงความเข้าใจเพื่อให้พนักงานและลูกจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นหน่วยงานหรือกิจการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนนำไปใช้และสื่อสารทำ

ความเข้าใจกับเจ้าของข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมถึงประเมินผลกระทบ กำหนดกลยุทธ์บริหารจัดการ นำเทคโนโลยีเข้าช่วยขับเคลื่อนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน ผู้ควบคุมข้อมูลที่เป็นหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมาย กรณีที่เกิดสถานการณ์การรั่วไหลของข้อมูลหรือเกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น (Data breach) ทางสื่อสังคมออนไลน์ ในการดำเนินการของหน่วยงานและกิจการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำเป็นต้องกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดแผนการปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุเกิดการรั่วไหลของข้อมูลหรือเกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและมาตรฐานการดำเนินการตามขั้นตอนและกระบวนการ (Standard of procedure) ฝึกอบรมข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างให้เข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามนโยบายและแผนการปฏิบัติงานตามมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล มิเช่นนั้นอาจเข้าข่ายละเลยต่อหน้าที่ที่มีกฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ อาจนำมาซึ่งความรับผิดทางวินัย โทษทางปกครอง และโทษทางอาญา นอกจากนี้ภาครัฐก็ต้องเผยแพร่ข้อมูลและรณรงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่องให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องครบถ้วนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ตามหลักการให้ความยินยอม ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ โดยมุ่งเน้นการจัดทำสื่อเผยแพร่ทางออนไลน์และออฟไลน์ให้สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ง่าย ชี้ให้เห็นประโยชน์ที่ได้รับอย่างเป็นรูปธรรมจากการให้ความสำคัญกับการปกป้องสิทธิของตนเอง การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง คนรอบข้างและผู้ที่เกี่ยวข้อง และสิ่งสำคัญคือต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังไม่เลือกปฏิบัติ

3.2 ประเด็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจเห็นว่า รัฐควรกำหนดกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมไปถึงผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียน ควรจัดตั้งกองทุนหรือให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในการจัดทำระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ประกอบการให้สามารถดำเนินการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ รวมถึงการสร้างความชัดเจนและความแน่นอนให้กับผู้ประกอบการธุรกิจทั้งไทยและต่างชาติ โดยมุ่งเน้นการใช้มาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและอย่างเท่าเทียม ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยลดผลกระทบของการบังคับใช้ที่อาจทำให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เสียเปรียบในการแข่งขันได้ สอดคล้องกับการประชาพิจารณ์เพื่อยืนยันข้อมูลที่มีผู้ให้ความคิดเห็นว่า รัฐควรพิจารณาถึงข้อกำหนดยกเว้นของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดย่อม โดยสร้างมาตรฐานให้กับภาคธุรกิจที่แตกต่างกัน เช่น เครือรัฐออสเตรเลีย ให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีรายได้ไม่เกิน 3 ล้านเหรียญได้รับยกเว้นและไม่อยู่ในบังคับข้อบทบัญญัติ ซึ่งประเทศไทยสามารถกำหนดแนวปฏิบัติของผู้ประกอบการที่มีความ

แตกต่างกันว่าสามารถทำได้หรือไม่ เพื่อลดภาระให้กับผู้ประกอบการที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 หลักการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวในต่างประเทศ

จากการศึกษา พบว่า กฎหมายของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นต้นแบบของข้อกำหนดการคุ้มครองข้อมูลทั่วไปหรือ The General Data Protection Regulation (GDPR) มีผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย เช่น ภาระต้นทุนดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมาย (McQuinn, A. & Castro D., 2019) ความเสียเปรียบแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เนื่องจากเห็นว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอาจไม่สร้างผลกำไร (Gal, M. S. & Aviv, O., 2020) การแข่งขันในตลาดออนไลน์และตลาดข้อมูลสร้างโครงสร้างตลาดที่เข้มข้นและปกป้องอำนาจตลาดของผู้ประกอบการที่แข็งแกร่งอยู่แล้ว จึงทำให้ผู้ประกอบการขนาดเล็กในตลาดน้อยลงไปซึ่งสอดคล้องกับงานของ คณาธิป ทองรวีวงศ์ ส่วนสหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมายระดับประเทศว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลเป็นการเฉพาะ หากแต่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของชาวอเมริกันและผู้มีถิ่นที่อยู่ในสหรัฐอเมริกาปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับทั้งในระดับประเทศ (Federal Laws) และระดับมลรัฐ (State Laws) บางมลรัฐให้ความสำคัญและดำเนินการเชิงรุกในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทำให้เกิดผลกระทบต่อภาระการบังคับใช้กฎหมายที่มีความแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐ (คณาธิป ทองรวีวงศ์, 2564) กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาไม่มีหน่วยงานคุ้มครองข้อมูลกลางระดับประเทศ อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานกำกับดูแลขึ้นอยู่กับกฎหมายเฉพาะในเรื่องนี้ กฎหมายบางฉบับกำหนดให้มีการบังคับใช้โดยหน่วยงานระดับประเทศ กฎหมายบางฉบับกำหนดให้บังคับใช้โดยหน่วยงานระดับประเทศหรือหน่วยงานระดับมลรัฐ ในกรณีสาธารณรัฐสิงคโปร์ ภาครัฐและภาคเอกชนในสาธารณรัฐสิงคโปร์ต่างตระหนักถึง “การคุ้มครองความเป็นส่วนตัว (Privacy/Personal data protection)” โดยมุ่งเน้นความตระหนักและให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยต่อข้อมูลที่เป็นข้อมูลบุคคลโดยเฉพาะและมีความละเอียดอ่อนของลูกค้า (Sensitive data) ซึ่งเพิ่มความไว้วางใจของทั้งภาคธุรกิจและผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ สาธารณรัฐสิงคโปร์เองก็เกิดผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเช่นกัน โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายซึ่งต้องมียกจ่ายในการดำเนินการดังกล่าว (กิตติพงศ์ กมลธรรมาวงศ์, 2563) สำหรับเครือรัฐออสเตรเลียนั้น มีกฎหมายที่มีลักษณะของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั้งที่เป็นกฎหมายกลางได้แก่ รัฐบัญญัติความเป็นส่วนตัว ค.ศ. 1988 แก้ไขเพิ่มเติม ค.ศ. 2021 และกฎหมายระดับมลรัฐและดินแดน ซึ่งต่างก็มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลเป็นของ

ตนเองจึงส่งผลต่อการบังคับใช้กฎหมายที่มีความแตกต่างกันในแต่ละมลรัฐคล้ายกับกรณีของสหรัฐอเมริกา (Cavey, S., 2020)

ประเด็นที่ 2 ผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

จากการวิจัยเอกสาร ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม และผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นนั้นโดยส่วนใหญ่มีหลักการและความคิดเห็นต่อผลกระทบในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีผลต่อองค์ความรู้และความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างเจ้าของข้อมูลและผู้ควบคุมข้อมูล ผู้ประมวลผลข้อมูล รวมถึงพนักงานและลูกจ้างของผู้ควบคุมข้อมูล และผู้ประมวลผลข้อมูล เนื่องจากการไม่มีแนวปฏิบัติและการให้คำปรึกษาที่ชัดเจนและครอบคลุมจึงทำให้เกิดการไม่ปฏิบัติตามและการปฏิบัติไม่ถูกต้องและครบถ้วน ซึ่งจะเห็นได้จากมาตรา 41(1) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ระบุว่า “หน่วยงานของรัฐตามคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กำหนด” ยังไม่มีประกาศจากคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” หมายถึงหน่วยงานใดจะเห็นได้ว่า คำว่า “หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานสาธารณะ” ตามความหมายของ GDPR มีลักษณะที่กว้างและครอบคลุมทุกส่วนงานที่ทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะร่วมด้วย โดยอาจไม่ใช่เพียงหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดรัฐเท่านั้น นอกจากนี้ ตามมาตรา 41(2) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ที่ใช้คำว่า “กิจกรรม” ไม่ว่าจะเป็น “กิจกรรมหลัก” “กิจกรรมเสริม” ส่งผลให้ลักษณะของกิจการที่มีกิจกรรมตามที่กฎหมายกำหนดกว้างขึ้น เป็นการสร้างภาระให้กับผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผล ในปัจจุบันยังไม่มีประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่จะให้ความหมายหรือคำจำกัดความที่ชัดเจนของคำว่า “จำนวนมาก” ว่ามีลักษณะกิจกรรมในการเก็บรวบรวมใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างไร

ในภาพรวมของหน่วยงาน เนื่องจากอาศัยแนวทางการตรากฎหมายของต่างประเทศมาเป็นต้นแบบ โดยอาจยังไม่ได้คำนึงบริบทของสังคมไทยอย่างแท้จริง จึงอาจเกิดปัญหาและผลกระทบเชิงลบตามมาภายหลังจากการบังคับใช้ นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนเนื่องจากการขาดความเข้าใจนำไปสู่การขาดความตระหนักต่อการคุ้มครองสิทธิของตนเองจนอาจนำไปสู่การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ และอาจส่งผลกระทบต่อหลักการและหลักปฏิบัติขององค์กร ในเรื่องการตีความของกฎหมายที่แตกต่างกันทำให้เกิดแนวทางปฏิบัติงานด้านข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ได้ไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ก็ยังส่งผลกระทบและขยายผลไปสู่ความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลกับอีกฝ่ายหนึ่งคือ ผู้ควบคุมข้อมูล นอกจากนั้นกฎหมายฉบับดังกล่าวยังมีผลกระทบเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นผลกระทบด้านสังคมอีกด้านหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลต่าง ๆ อีกด้วย

ส่วนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลส่วนบุคคลถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มูลค่าทางเศรษฐกิจและนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้มหาศาล โดยเฉพาะผู้ควบคุมข้อมูลข้ามชาติขนาดใหญ่ จึงก่อให้เกิดความเสี่ยงมากที่ข้อมูลส่วนบุคคลจะรั่วไหลและได้รับความเสียหายจากการละเมิดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้หน่วยงานหรือกิจการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีหน้าที่ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการดำเนินการเก็บรวบรวม เก็บรักษา การใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สิ่งสำคัญคือ ต้องได้รับความยินยอม ไม่ว่าจะเป็นลายลักษณ์อักษรหรือผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์จากเจ้าของข้อมูลในการดำเนินการดังกล่าว และหากเจ้าของข้อมูลไม่ต้องการหรือไม่ยินยอมให้มีการดำเนินการดังกล่าว ก็ต้องลบข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลนั้น ๆ ทิ้งไป รวมถึงสิทธิอื่น ๆ ของเจ้าของข้อมูล หากหน่วยงานและกิจการยังมีช่องทางออนไลน์ในหลายรูปแบบหรือแพลตฟอร์มในรูปแบบเว็บไซต์ แอปพลิเคชันมากขึ้นเท่าใด ยิ่งทำให้หน่วยงานและกิจการต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการเก็บรวบรวม เก็บรักษา การใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลต่าง ๆ ทั้งโดยรู้ตัวและโดยไม่รู้ตัว (European Parliament, 2020)

นอกจากนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวนำมาซึ่งภาระต้นทุนดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมาย เพราะผู้ควบคุมข้อมูลต้องใช้เงินและทรัพยากรเพื่อจัดการในเรื่องลงทุน การจัดให้มีการพัฒนาระบบเครือข่ายซอฟต์แวร์รักษาความปลอดภัยของข้อมูล สอดส่องดูแลและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในส่วนของระบบความปลอดภัยในการส่งข้อมูลเมื่อโอนข้อมูลให้บุคคลภายนอก ดังเห็นได้ว่าผลกระทบที่ก่อให้เกิดภาระต้นทุนดำเนินการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ควบคุมข้อมูลจำต้องเสียเงินจำนวนมากเพื่อดำเนินการจัดให้มีมาตรการหรือระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และยังรวมถึงต้นทุนหรือเงินจำนวนมากเช่นกันในการธำรงรักษามาตรการหรือระบบดังกล่าวไว้ (Irwin, L., 2021) หากแต่ภาระต้นทุนดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่เสียเปรียบในการแข่งขันซึ่งมีทุน ทรัพยากรและความสามารถในการดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายน้อยกว่ากิจการ/องค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ นอกจากนี้อาจทำให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ถูกกลืนโถมหนักเช่นเดียวกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่สอดคล้องกับที่มีผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการประชาพิจารณ์เพื่อยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ว่าองค์กรวิสาหกิจขนาดย่อม ย่อมได้รับผลกระทบโดยตรงทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถเข้าใจหลักกฎหมายและไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้โดยตรง ขาดงบประมาณในการลงทุนระบบ แต่ในขณะที่กฎหมายกำหนดบทลงโทษทางแพ่ง (ค่าเสียหายเชิงลงโทษ) ทางอาญา ทางปกครอง ที่ผู้ประกอบการไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธได้ และประการที่สำคัญคือผู้ประกอบการยังไม่ทราบถึงการบังคับใช้กฎหมาย และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในการประกอบธุรกิจ โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจ e-commerce

ในสภาวะเศรษฐกิจซบเซาเช่นนี้ การบังคับใช้กฎหมายนอกจากเลื่อนการบังคับใช้แล้วอาจศึกษาช้อยกเว้นเพิ่มเติมด้วย (Buckley, G. et al, 2021)

ประเด็นที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

ผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม และผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นมีความเห็นส่วนใหญ่ต่อข้อเสนอแนะต่อการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ว่า ควรมีกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมไปถึงผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียน ควรจัดตั้งกองทุนหรือให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในการจัดทำระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมไปถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจต่อกฎหมายฉบับดังกล่าวและมีการมุ่งเน้นการใช้มาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังอย่างต่อเนื่อง และเท่าเทียมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยลดผลกระทบของการบังคับใช้ที่อาจทำให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เสียเปรียบในการแข่งขันได้ สอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์เพื่อยืนยันข้อมูลที่มีผู้ให้ความคิดเห็นว่ารัฐควรพิจารณาถึงข้อกำหนดดยกเว้นของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดย่อม ว่าสามารถสร้างมาตรฐานให้กับภาคธุรกิจที่มันแตกต่างกันได้หรือไม่ เช่น เครือรัฐออสเตรเลีย ที่ผู้ประกอบการขนาดเล็กอาจมีรายได้ไม่เกิน 3 ล้านเหรียญ จะได้รับยกเว้นไม่อยู่ในบังคับข้อบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งประเทศไทยสามารถกำหนดแนวปฏิบัติของผู้ประกอบการที่มีความแตกต่างกันว่าสามารถทำได้หรือไม่ เพื่อลดภาระให้กับผู้ประกอบการที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (จิระ พุ่มพวง และราณี อินทสร, 2556)

นอกจากนี้ ผลกระทบทางด้านสังคมจะเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติการเกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักกฎหมายที่พึงต้องปฏิบัติ ผู้บริหารหน่วยงานในส่วนภูมิภาคยังขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนองค์กร ทำให้การปฏิบัติตามกฎหมายกำหนดยังไม่มีประสิทธิภาพโดยมีแนวทางแก้ไขคือ ผู้บริหารควรตระหนักรู้และให้ความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องกำหนดนโยบาย วิธีการสื่อสารในองค์กร ประกอบกับการใช้การอบรมภายในหน่วยงาน กำหนดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้าน IT และการเก็บรักษาข้อมูลโดยตรง อีกทั้งต้องกำหนดแผนในเรื่องความปลอดภัยในเรื่องในระบบ (Cyber security) ขององค์กรด้วย เพราะการไม่สามารถป้องกันและรักษาข้อมูลที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลได้อาจนำไปสู่ความรับผิดชอบขององค์กรหรือหน่วยงานได้ และยังขาดการบูรณาการจากหน่วยงานกลางในการวางแผนในการกำหนดผู้รับผิดชอบ ฐานข้อมูลและระบบโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เพื่อรองรับระบบ โดยเฉพาะหน่วยงานในต่างจังหวัดเมื่อไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุน จึงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด อีกทั้งยังควรมี การพัฒนากฎระเบียบและข้อเสนอแนะที่ชัดเจนสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลและเจ้าของข้อมูลต่อมาตรการและระบบคุ้มครองความปลอดภัยของข้อมูล ซึ่งดำเนินงานโดยหน่วยงานและกิจการทั้งภาครัฐ

และภาคเอกชนที่ควบคุมข้อมูล รวมถึงพนักงานและลูกจ้างของผู้ควบคุมข้อมูลไม่ว่าจะประเภทใดหรือขนาดใด ให้สามารถปฏิบัติตามได้และแก้ไขปัญหาได้ เพื่อสามารถคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและปฏิบัติตามกฎหมายได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีหลักการเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล สร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคล และนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่ได้รับอนุญาต สหภาพยุโรปมี The General Data Protection Regulation (GDPR) ส่งผลกระทบต่อภาระต้นทุนดำเนินการของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม สหรัฐอเมริกามีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลทั้งกฎหมายกลางและระดับมลรัฐทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแตกต่างกัน สิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลของลูกค้าทำให้เกิดความไว้วางใจจากภาคธุรกิจ ส่วนออสเตรเลียมีคำจำกัดความ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ที่ยืดหยุ่นทำให้สามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการข้อมูลเมื่อเวลาผ่านไป

ในส่วนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผลกระทบด้านสังคมพบว่า ทุกภาคส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนจึงอาจเกิดปัญหาภายหลังการบังคับใช้ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจพบว่า กฎหมายดังกล่าวส่งผลต่อภาระและต้นทุนของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งอาจมีปัญหาต่อความน่าเชื่อถือ การตลาดและการค้าระหว่างประเทศ ทั้งนี้ จากการศึกษามีข้อเสนอแนะ 1) ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกต้องแก่องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงประชาชน ให้มีการรับรู้ถึงสิทธิตามกฎหมายของตนเอง 2) ควรสร้างความตระหนักรู้ภายในองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยดำเนินการจัดอบรม ประชุม และสัมมนาให้ความรู้แก่องค์กร สถาบัน และหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการใช้บังคับกฎหมายฉบับนี้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 3) ควรมีการดำเนินการประชาสัมพันธ์แบบเชิงรุกที่มีหลากหลายช่องทางและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก เพื่อทำความเข้าใจถึงการใช้อำนาจกฎหมายฉบับนี้ก่อนเริ่มมีการใช้บังคับอย่างเป็นรูปธรรม เช่น แสดงไว้ในสื่อออนไลน์เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนเกี่ยวกับสิทธิตามกฎหมายขั้นพื้นฐานของตนเอง รวมถึงผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับดังกล่าว 4) ควรมีการเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เพื่อให้มีการบังคับใช้ได้อย่างครบถ้วนเชื่อมโยงกันทั้งระบบ 5) หน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรต้องดำเนินการเชิงรุก โดยการกำหนด

นโยบายที่ชัดเจนในการขับเคลื่อนองค์กร 6) ควรมีการนำกฎหมายบังคับใช้ในทางปฏิบัติ โดยเป็นการรวมตัวกันของภาคธุรกิจแต่ละประเภทแยกเป็นหน่วยงานเฉพาะ เช่น การศึกษา อุตสาหกรรม สาธารณสุข โดยมีการจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้ในทุกทิศทางเดียวกัน มีการจัดทำคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติให้ครอบคลุมในทุกมิติเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากหากมีนโยบาย กฎหมาย การบังคับใช้หรือแนวทางปฏิบัติที่แตกต่างกันมากจะกลายเป็นอุปสรรคในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะโดยหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรธุรกิจเอกชน การจับกลุ่มผู้ใช้ตามประเภทจะทำให้การใช้อย่างมากขึ้นและให้มีการปรับใช้เป็นกลุ่มควบคู่ไปกับกฎหมายฉบับดังกล่าว 7) ควรมีการจัดทำคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติให้ครอบคลุมในทุกด้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพได้ต่อไปในอนาคต 8) รัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุน โดยออกกฎระเบียบที่เอื้ออำนวยต่อการช่วยเหลือผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) รวมไปถึงผู้ประกอบการขนาดเล็กและที่ไม่ได้จดทะเบียน ซึ่งอาจจัดตั้งกองทุนหรือให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในการจัดทำระบบคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล 9) รัฐควรสร้างความชัดเจนและความแน่นอนให้กับผู้ประกอบการธุรกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มุ่งเน้นการใช้มาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ต่อเนื่องและเท่าเทียมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน 10) ควรพัฒนาการกำหนด Framework โดยเฉพาะเพื่อให้องค์กรต่าง ๆ นำไปใช้ได้ถูกต้องและนำพ้องค์กรให้มีระบบการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ 11) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรมีการพัฒนากฎระเบียบ มาตรการ แนวทางการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะที่ชัดเจนสำหรับผู้ควบคุมข้อมูลและเจ้าของข้อมูลรวมถึงอาจเป็นกฎหมายลำดับรอง เช่น กฎกระทรวง หรือคำแนะนำ หากมีแนวทางจะสามารถปฏิบัติได้สะดวกมากขึ้น โดยควรออกกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องเพื่อครอบคลุมการบังคับใช้ เพื่อกำหนดกรอบแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจะทำให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วนในการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพที่สุด สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป เมื่อมีการประกาศใช้กฎหมายได้ระยะหนึ่งแล้ว ควรมีการทบทวนผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบภายหลังการบังคับใช้อันนำไปสู่แนวทางการแก้ไขหรือยับยั้งผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กิตติพงษ์ กมลธรรมวงศ์. (2563). ประสบการณ์ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย
 สาธารณรัฐสิงคโปร์: บทเรียนสำหรับประเทศไทย. วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา, 2(2), 7-29.

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2564). ผลกระทบทางลบอันเกิดจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปและพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. วารสารรัชต์ภาคย์, 15(38), 42-57.
- จีระ พุ่มพวง และราณี อินทสร. (2556). แนวคิดใหม่เกี่ยวกับความรับผิดชอบทางละเมิดของเอกชน. เรียกใช้เมื่อ 20 ตุลาคม 2564 จาก https://www.krisdika.go.th/data/civil_procedure_law_division/02.pdf
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 12 ง. หน้า 1-2 (18 มกราคม 2565).
- วิทวัส มงคลนวลเสถียร. (2562). การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/661602>
- สินีนาถ ภาวัง. (2563). กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล: การเตรียมความพร้อม การตระหนักรู้ และแนวทางการพัฒนา. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://www.krisdika.go.th/data/activity/act13702.pdf>
- สุนทรีย์ ส่งเสริม. (2564). พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://bit.ly/32mWnxR>
- อัญธิกา ณ พิบูลย์. (2563). ความท้าทายทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของเมืองอัจฉริยะ (SMART CITY). วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์, 2(13), 271-294.
- เอเชีย ดาต้า เดสตรัคชั่น. (2562). สำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2565 จาก <https://asiadatadestruction.com/th/pdpa>
- Buckley, G. et al. (2021). "It may be a pain in the backside but..." Insight into the impact of GDPR on business after three years. Retrieved October 28, 2020, from <https://arxiv.org/pdf/2110.11905.pdf>
- Cavey, S. (2020). Australia Data Protection Law: What is It. Ground Labs. Retrieved October 24, 2020, from <https://www.groundlabs.com/blog/australia-data-protection>
- European Commission. (2021). Data protection in the EU. Retrieved October 16, 2021, from https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_en
- European Parliament. (2020). The impact of GDPR on artificial intelligence. Brussels: Scientific Foresight Unit, EPRS.

- Gal, M. S. & Aviv, O. (2020). The Competitive Effects of the GDPR. *Journal of competition law and economics*, 16(3), 349-391.
- Irwin, L. (2021). How much does GDPR compliance cost in 2021. Retrieved November 26, 2021, from <https://www.itgovernance.eu/blog/en/how-much-does-gdpr-compliance-cost-in-2020>
- Kin, L. C. (2021). Singapore: Privacy. Retrieved December 16, 2021, from <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=e59ea167-8457-48cd-bb77-b5160c0287c0>
- McQuinn, A. & Castro D. (2019). The Costs of an Unnecessarily Stringent Federal Data Privacy Law. Retrieved November 26, 2021, from <https://itif.org/publications/2019/08/05/costs-unnecessarily-stringent-federal-data-privacy-law>

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีกครั้ง ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพ”

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมนัญญ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณฺโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวิตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, / ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

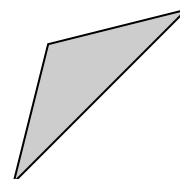
[illegible]

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt)

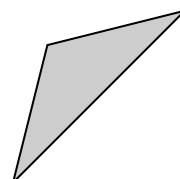
.....

.....

.....

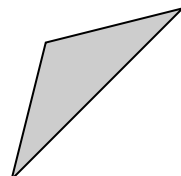
.....

Keywords: 3-5 words

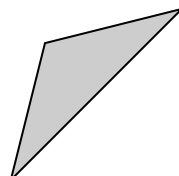
(16 pt).

118. p17.

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

